

2021-12-16
N2021/03087
Se bilaga 2

Statens jordbruksverk

551 82 Jönköping

Uppdrag att överlämna förslag till Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 till Europeiska kommissionen

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens jordbruksverk i uppdrag att överlämna förslag till Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 till Europeiska kommissionen (kommissionen) under förutsättning att det i huvudsak stämmer överens med *bilaga 1*.

Skälen för regeringens beslut

Av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 av den 2 december 2021 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013 framgår att varje medlemsland ska överlämna ett förslag till strategisk plan för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken till kommissionen senast den 1 januari 2022. Av förordningen följer också de krav som ställs på innehåll i de strategiska planerna. Dessa krav har konkretiserats i den mall för upprättande av de strategiska planerna som kommissionen har tillhandahållit.

Förslaget till strategisk plan är utformat enligt de krav som finns i förordningen och kommissionens mall. För att förslaget till strategisk plan ska bli gällande krävs kommissionens godkännande samt att riksdagen fattar nödvändiga budgetbeslut.

På regeringens vägnar

Karl-Petter Thorwaldsson

Carl-Fredrik Löf

Kopia till

Se bilaga 3

Regeringen

**Bilaga 1 till II 22 vid
regeringssammanträde den 16
december 2021**

Rapport om den strategiska GJP-planen 2021

CCI-nr	2023SE06AFSP001
Title in English	Strategic plan for the implementation of the common agricultural policy in Sweden 2023-2027
Namn på landets språk	SV - Strategisk plan för genomförande av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige 2023–2027
Version	1.0
Första året	2023
Sista året	2027
Stödberättigande från	
Stödberättigande till	
Kommissionsbeslutets nummer	
Dag för kommissionens beslut	
Berörd(a) fond(er)	EGFJ, Ejflu

1	Strategisk förklaring	4
2	Behovsanalys och interventionsstrategi inklusive målvärden och kontext indikatorer	6
2.1	Behovsbedömning och interventionsstrategi.....	6
2.2	Kontextindikatorer.....	79
2.3	Mål och relaterade delmål för relevanta resultatindikatorer utifrån behovsbedömning.....	80
3	Strategins samstämmighet och komplementaritet.....	94
3.1	Sammanfattning av den gröna arkitekturen.....	94
3.2	Sammanfattning av strategin för generationsväxling.....	113
3.3	Sammanfattning av överensstämmelse mellan kopplat nötkreaturstödet och ramdirektivet för vatten – 2000/60/EC.....	113
3.4	Sammanfattning av arbetet med omfördelning av inkomststödet.....	114
3.5	Översikt av de sektorsrelaterade interventionerna	115
3.6	Sammanfattning av interventioner för en sammanhållen och integrerad riskhantering.....	115
3.7	Samverkan mellan nationella och regionala interventioner	117
3.8	Sammanfattning av hur den strategiska planen bidrar till målet om förbättrad djurvälstånd och minskad antibiotikaresistens	117
3.9	Förenkling och minskad administrativ börda.....	117
3.10	Konditionalitet.....	118
4	Gemensamt för flera interventioner	123
4.1	Definition och minimikrav	123
4.2	Gemensamt för direktstöd	127
4.3	Tekniskt stöd	129
4.4	Det nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken.....	130
4.5	Sammanfattning av samordning, avgränsning och komplementaritet mellan EJFLU och andra EU-fonder med verksamhet i landsbygdsområden.....	132
4.6	Finansiella instrument	135
4.7	Gemensamt för interventioner för landsbygdsutveckling och sektorsinterventioner	135
5	Interventioner för direktstöd, sektorsinterventioner och interventioner för landsbygdsutveckling	139
5.1	Grundläggande inkomststöd.....	139
5.2	Stöd till unga jordbrukare.....	143
5.3	Ersättning för ekologisk produktion.....	148
5.4	Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage.....	156
5.5	Ersättning för precisionsjordbruk – planering.....	163
5.6	Nötkreaturstöd	169
5.7	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - produktionsplanering	173
5.8	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - koncentration av utbudet	180
5.9	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker – stärka konkurrenskraften	185
5.10	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - forskning och utveckling	191
5.11	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - miljöåtgärder	198
5.12	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - klimatåtgärder.....	205
5.13	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - höja produkternas kommersiella värde	212

5.14	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - marknadsföring och ökad konsumtion	218
5.15	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - krisförebyggande och riskhantering	223
5.16	Stöd till biodlingssektorn, marknadsföring	228
5.17	Stöd till biodlingssektorn, produktkvalitet	234
5.18	Stöd till biodlingssektorn, rådgivning och tekniskt stöd	239
5.19	Stöd till biodlingssektorn, analyser	244
5.20	Stöd till biodlingssektorn, tillämpad forskning	249
5.21	Stöd till biodlingssektorn, andra åtgärder.....	254
5.22	Ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar, inklusive komplement	259
5.23	Ersättning för fäbodan.....	271
5.24	Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar	279
5.25	Ersättning för skydds zoner och anpassade skydds zoner	286
5.26	Ersättning för hotade husdjursraser	291
5.27	Stöd till lantrasföreningar	298
5.28	Djurvälfärdsersättning för får	304
5.29	Djurvälfärdsersättning för kor	311
5.30	Djurvälfärdsersättning för suggor	317
5.31	Kompensationsstöd	323
5.32	Startstöd.....	343
5.33	Stöd till samarbete	348
5.34	Innovationsstöd inom EIP-Agri.....	358
5.35	Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder.....	367
5.36	Investeringsstöd för bevattningsdammar.....	373
5.37	Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan	377
5.38	Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft.....	383
5.39	Investeringsstöd för kalkfilterdiken.....	393
5.40	Stöd till Leader	398
5.41	Stöd till kompetensutveckling	410
6	Mål och finansieringsplan	425
7	Styrnings- och samordningssystem	428
7.1	Styrande organ och förvaltningsmyndighet	428
7.2	Beskrivning av övervaknings- och rapporteringssystem.....	429
7.3	Information om kontrollsystemet och sanktioner.....	430
7.4	Konditionalitet.....	436
7.5	Social konditionalitet.....	441
8	Modernisering: AKIS och digitalisering	442
8.1	AKIS.....	442
8.2	Beskrivning av hur rådgivningstjänster, forskningsnätverk och Nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken kommer att samarbeta inom ramen för kunskaps- och innovationssystemet inom jordbruket (artikel 114 a ii).....	446
8.3	Beskrivning av hur jordbruksrådgivare organiseras enligt kraven i artikel 15.2, 13.3 och 13.4	447
8.4	Beskrivning av innovationssupport enl art. 114(a)(ii).....	448
8.5	Digitaliseringsstrategi (artikel 114 b).....	449

1 Strategisk förklaring

Sveriges strategiska plan (SP) för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) speglar en fortsatt hög ambition för jordbrukspolitiken åren 2023–2027. Det handlar såväl om att öka produktivitet, lönsamhet och konkurrenskraft i sektorn som att prioritera djurens välfärd och en höjd ambition inom miljö- och klimatområdet. Syftet är också att bidra till utvecklingen inom Sveriges landsbygder, så att det går att bo och verka där.

Åtgärderna i SP ska bidra till att uppfylla det övergripande målet, de tre allmänna målen och de nio särskilda målen i GJP. I arbetet med det nationella genomförandet interagerar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De tre hållbarhetsdimensionerna är odelbara och inbördes beroende av varandra. Vidare är en stärkt tydlighet och en överensstämmelse mellan olika politikområden ett utpekat horisontellt delmål i Agenda 2030 (FN:s globala utvecklingsmål) och ligger i linje med hela utformningen av agendan. Utöver detta har Sverige beslutat om andra mål, strategier och åtgärder som bidrar till att uppfylla målen i GJP. Exempel på sådana är Sveriges livsmedelsstrategi, de nationella miljömålen samt den sammanhållna landsbygdspolitiken. Det finns även en koppling till relevanta delar i olika internationella konventioner och åtaganden, exempelvis Parisavtalet, Europeiska landskapskonventionen och Agenda 2030. Den strategiska planen kan även bidra till att uppfylla målen i EU kommissionens långsiktiga vision för EU:s landsbygdsområden (COM (2021) 345).

Den gemensamma jordbrukspolitiken har under perioden 2014–2022 präglats av hög komplexitet med ett stort antal åtgärder, vilket har bidragit till svårigheter för både berörda myndigheter och stödmottagare och försvårat uppfyllelsen av målen för GJP. Förenkling och effektivisering av stöden och deras genomförande har därför varit viktigt i arbetet med att utforma åtgärder i SP.

Den strategiska planen har utarbetats i en transparent och öppen dialog med berörda intressenter (Annex III). Baserat på en analys av sektorns styrkor, svagheter, möjligheter och hot (Annex II) har behov identifierats i en behovsanalys. Baserat på behoven har därefter åtgärder utformats för den framtida jordbrukspolitiken. De behov som identifierats möts dock inte uteslutande med åtgärder inom GJP. Nationella åtgärder inom en rad områden är också viktiga för en positiv utveckling inom GJP:s målområden. t.ex. forskning och innovation, miljö- och klimat-, digitaliserings-, regional- och landsbygdspolitik. Sverige har också valt att lyfta ut vissa åtgärder som tidigare funnits i GJP, vilka fr.om. 2023 istället kommer hanteras nationellt (bl.a. bredband och kommersiell service). Syftet att förenkla stödhanteringen och undvika överlappning med parallella nationella stöd. Som ett led i detta har budgetmedel, totalt ca 4,3 miljarder kronor allokerats till nationella insatser (mestadels redan etablerade insatser) istället för att ytterligare förstärka den nationella medfinansieringen till pelare II. Åtgärder inom dessa områden kompletterar åtgärderna inom GJP och bidrar därigenom också till att uppfylla målen i GJP. Åtgärder som bidrar till det tvärgående målet redovisas även under de olika särskilda målen. Det handlar bl.a. om att stärka innovation, kompetensutveckling och samarbete, vilket ligger i linje med EU-kommissionens rekommendation för Sveriges strategiska plan (SWD/2020/390 final).

Behoven som ska mötas inom GJP har, utifrån de underliggande analyserna, prioriterats som låg, medel eller hög. Nivån på prioritering speglar ofta, men inte alltid, den finansiella allokeringen inom GJP. Ett behov kan ha prioriterats som högt eller medel medan en lägre

nivå GJP-finansiering har reserverats. En medelprioritering (eller låg) kan bero på att det finns kompletterande nationella och riktade åtgärder (t.ex. rovdjursavvisande stängsel), generell långtgående lagstiftning (t.ex. djurvälstånd och arbetsmiljö) eller att kostnaden för att möta behovet är lågt (t.ex. hotade husdjursraser-genetisk mångfald). Ett behov kan vara prioriterat lågt eller medel men ändå nödvändigt att möta inom GJP vilket föranleder en finansiering på en högre nivå.

Under Allmänt mål 1 är behov högt prioriterade om att förbättra jordbrukets lönsamhet. ökad livsmedelsproduktion och stärkt konkurrenskraft. Lönsamheten är svag i jordbruket, där mjölkproduktionen är ryggraden. Mjölkproduktionen minskar i omfattning, bl.a. beroende på högre kostnader och en relativt svag kunskapskedja. Förutom direkta inkomststöd, produktionskopplat nötkreaturstöd och kompensationsbidrag är åtgärder för höjd kompetens, samarbetsprojekt, innovation och investeringar för ökad konkurrenskraft viktiga åtgärder. Denna prioritering ligger i linje med EU-kommissionens rekommendation för Sveriges strategiska plan .

Under Allmänt mål 2 är de behov högt prioriterade som stimulerar jordbrukets positiva miljöeffekter som kolinlagring, kunskap om hållbar produktion, biologisk mångfald, värdefulla gräsmarker mm. Den höjda miljö- och klimatambitionen som också kommer till uttryck i EU-kommissionens rekommendationer möts genom en rad åtgärder. Jämförelsevis stora insatser inom Allmänt mål 2 används för att ersätta för skötsel av naturbetesmarker och för ekologisk produktion som båda är högt prioriterade och möter mål i den gröna given. Nya miljöersättningar i pelare I till fånggrödor, mellangrödor, vårbearbetning och precisionsjordbruk är också viktiga. Tillsammans med utökade krav på buffertzoner för bekämpningsmedel i GAEC 4 och utökade krav på marktäckning i GAEC 6 bidrar dessa insatser till ökad kolinlagring och minskad påverkan på vattenkvaliteten. Detsamma gäller olika stöd till miljöinvesteringar. Många åtgärder i GJP bidrar till förbättrad klimateffektivitet och klimatanpassning. Nationella stöd och nationell lagstiftning inom klimatområdet kompletterar GJP inom flera områden inom Allmänt mål 2, bl.a. för klimat och skogliga naturvärden.

Under Allmänt mål 3 är de behov högt prioriterade som bidrar till attraktivare landsbygder genom bl.a. stärkt affärsmässighet, innovationskraft och att stimulera generationsväxlingar. Ett relativt svagt innovationssystem i kombination med jordbrukets låga attraktionskraft och en hög åldersstruktur hämmar investeringsviljan och är några försvårande omständigheter. För att stärka landsbygdernas utveckling genomförs insatser inom och utom GJP, bland annat förstärks det nationella stödet till bredband och kommersiell service med ca 3 500 miljoner kronor. Åtgärderna möter också EU-kommissionens rekommendationer för Sveriges strategiska plan. Sveriges ambitioner för djurvälstånd är fortsatt höga.

2 Behovsanalys och interventionsstrategi inklusive målvärden och kontext indikatorer

2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen	SO 1	SO 2	SO 3	SO 4	SO 5	SO 6	SO 7	SO 8	SO 9	XCO
SO1BEHO V1	Säkerställa goda konkurrensvillkor	Hög	Ja	X									
SO1BEHO V2	Kompensera för sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader	Hög	Ja	X									
SO1BEHO V3	Hantera prissvängningar	Låg	Delvis	X									
SO1BEHO V4	Begränsa skadeverkningar av vilt	Medel	Delvis	X									
SO2BEHO V1	Nyttja ny teknik och sprida kunskap	Medel	Delvis		X								
SO2BEHO V2	Stärka affärsmässighet	Låg	Delvis		X								
SO2BEHO V3	Bygga rationella djurstallar	Hög	Ja		X								
SO2BEHO V4	Bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga	Medel	Delvis		X								
SO2BEHO V5	Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning	Hög	Delvis		X								
SO3BEHO V1	Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan	Medel	Delvis			X							
SO4BEHO V1	Lagra in kol och minska växthusgasavgång från organogena jordar	Hög	Delvis				X						
SO4BEHO V2	Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen	Medel	Delvis				X						

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen	SO 1	SO 2	SO 3	SO 4	SO 5	SO 6	SO 7	SO 8	SO 9	XCO
SO4BEHO V3	Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet	Medel	Delvis				X						
SO5BEHO V1	Minska belastning på mark, luft och vatten	Hög	Delvis					X					
SO5BEHO V2	Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion	Hög	Delvis					X					
SO6BEHO V1	Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd	Medel	Ja						X				
SO6BEHO V2	Bevara värdefulla gräsmarker	Hög	Delvis						X				
SO6BEHO V3	Bevara genetisk mångfald	Hög	Delvis						X				
SO6BEHO V4	Öka kompetens om biologisk mångfald	Hög	Delvis						X				
SO6BEHO V5	Öka ekologisk produktion	Medel	Delvis						X				
SO7BEHO V1	Underlätta generationsväxling	Hög	Ja							X			
SO7BEHO V2	Förbättra arbetsmiljön	Medel	Ja							X			
SO8BEHO V1	Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna	Medel	Ja								X		
SO8BEHO V2	Stärka affärsmässighet på landsbygderna	Medel	Delvis								X		
SO8BEHO V3	Underlätta kapitalförsörjning på landsbygderna	Medel	Delvis								X		
SO8BEHO V4	Främja en attraktiv landsbygd	Hög	Delvis								X		
SO9BEHO V1	Öka ekologisk produktion	Medel	Delvis									X	
SO9BEHO V2	Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa	Medel	Ja									X	

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen	SO 1	SO 2	SO 3	SO 4	SO 5	SO 6	SO 7	SO 8	SO 9	XCO
XCOBEHO V1	Kunskapssystemet AKIS	Hög	Delvis										X

SO1BEHOV1 - Säkerställa goda konkurrensvillkor

Jordbruket behöver goda konkurrensvillkor för att säkerställa en ökad lönsamhet, vilket är nödvändigt för ett livskraftigt och hållbart jordbruk, och för och att potentialen i svenskt jordbruk ska kunna tas till vara.

SO1BEHOV2 - Kompensera för sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader

För att säkerställa ett konkurrenskraftigt jordbruk i alla delar av Sverige behöver det ske en kompensation för kostnadsnackdelar orsakade av sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader.

SO1BEHOV3 - Hantera prissvängningar

Företagens kunskap och kompetens att hantera prissvängningar i jordbruksmarknaderna behöver öka.

SO1BEHOV4 - Begränsa skadeverkningar av vilt

De negativa konsekvenserna för jordbruket på grund av stora viltstammar behöver minska.

SO2BEHOV1 - Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Utnyttja de möjligheter som ny kunskap, teknik och digitalisering kan skapa för att främja en ökad produktivitet och lönsamhet i svenskt jordbruk.

SO2BEHOV2 - Stärka affärsmässighet

Företagens kunskap och kompetens vad gäller affärsmässighet och företagsledning behöver utvecklas. Möjligheten till diversifiering bör tas tillvara.

SO2BEHOV3 - Bygga rationella djurstallar

Förutsättningarna för att bygga rationella stallar som möter krav på gott djurskydd och smittskydd, god djurhälsa, arbetsmiljö och en lönsam produktion behöver stärkas, samtidigt som behovet av att minska jordbrukssektorns belastning på mark, luft och vatten möts.

SO2BEHOV4 - Bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga

Jordbruksmarkens produktionsförmåga behöver bibehållas och utvecklas för en ökad lönsamhet och miljömässig hållbarhet.

SO2BEHOV5 - Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Utveckla ett starkt kunskapssystem som säkerställer en nära samverkan mellan jordbruket, rådgivningen och forskningen och därigenom uppnå en förbättrad produktivitet och en ökad lönsamhet i jordbruket.

SO3BEHOV1 - Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

Jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan behöver stärkas genom utveckling av olika mervärdeskoncept och starka varumärken. Därigenom kan svenskt jordbruks mervärden föras tillbaka till jordbrukaren.

SO4BEHOV1 - Lagra in kol och minska växthusgasavgång från organogena jordar

Potentialen att lagra in kol i biomassa och i marken behöver nyttjas och växthusgasavgång från organogena jordar minska.

SO4BEHOV2 - Öka produktionen av och ta tillvara på förnybar energi och effektivisera energianvändningen

Produktion och tillvaratagande av råvaror för produktion av förnybar energi behöver uppmontras, liksom arbetet med att ersätta fossil energi med förnybar samt att effektivisera energianvändningen.

SO4BEHOV3 - Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet

Det finns behov av att underlätta för lantbruket att anpassa produktionen till effekterna av klimatförändringarna. Det finns också ett behov av att stärka jordbrukets möjligheter att minska klimatpåverkan per viktenhet producerad produkt.

SO5BEHOV1 - Minska belastning på mark, luft och vatten

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska jordbrukssektorns belastning på mark, luft och vatten på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft i sektorn.

SO5BEHOV2 - Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion

Fortsatt forskning, utveckling och rådgivning behövs för att ta fram och sprida kunskap om hur jord- och skogsbrukets miljö- och klimatarbete kan stärkas samtidigt som produktionen totalt sett ökar.

SO6BEHOV1 - Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd

I den allt mer intensivt brukade slättbygden behövs en balans mellan produktion och att bevara och förstärka den biologiska mångfalden, kulturlandskapets värden och ekosystemtjänsterna.

SO6BEHOV2 - Bevara värdefulla gräsmarker

Både som foderresurs och för bibehållen biologisk mångfald behöver värdefulla gräsmarker skötas och bevaras.

SO6BEHOV3 - Bevara genetisk mångfald

Hotade lantraser och kultursorter behöver bevaras för att säkra den genetiska mångfalden för framtiden, trots att dessa har svårt att möta jordbrukets lönsamhetskrav.

SO6BEHOV4 - Öka kompetens om biologisk mångfald

Det finns ett behov av att öka kunskapen om hur biologisk mångfald kan främjas i jord- och skogsbruket och hur dess ekosystemtjänster kan bidra till produktionen.

SO6BEHOV5 - Öka ekologisk produktion

Underlätta för att öka den ekologiska produktionen.

SO7BEHOV1 - Underlätta generationsväxling

Det finns behov att underlätta för nya jordbrukare, renägare och andra företagare att etablera sig på marknaden. En underlättad generationsväxling är också viktig för att främja omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

SO7BEHOV2 - Förbättra arbetsmiljön

Arbetsmiljön inom jordbruket behöver förbättras och antalet arbetsrelaterade olyckor och dödsfall i jord- och skogsbruket behöver minska.

SO8BEHOV1 - Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna

För att främja utvecklingen av nya produkter och tjänster på de svenska landsbygderna så finns det behov att attrahera unga, välutbildade, entreprenöriella och innovativa personer att bosätta sig där och att verka därifrån.

SO8BEHOV2 - Stärka affärsmässighet på landsbygderna

Det finns behov att stärka affärsmässigheten och främja innovationskraften inom svenskt jordbruk (inklusive rennäringen) samt inom andra verksamheter på landsbygderna än jordbruk.

SO8BEHOV3 - Underlätta kapitalförsörjning på landsbygderna

Det finns behov att underlätta kapitalförsörjningen för jordbruksföretag (inklusive häst- och rennäringen) samt för små och mikroföretag i landsbygderna som inte bedriver jordbruksverksamhet. Det är en förutsättning för att fler företag ska etablera sig och verka i landsbygderna.

SO8BEHOV4 - Främja en attraktiv landsbygd

För att Sveriges landsbygder ska fortsätta utvecklas behöver människor vilja bo och verka där. Därför finns det ett behov att främja attraktiva boende och livsmiljöer och ideellt engagemang för landsbygderna. Det har även potential att främja besöksnäringen samt arbetskraftens mångfald.

SO9BEHOV1 - Öka ekologisk produktion

Underlätta för att öka den ekologiska produktionen.

SO9BEHOV2 - Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa

Det finns behov att upprätthålla Sveriges goda djurvälstånd och djurhälsa.

XCOBEHOV1 - Kunskapssystemet AKIS

Kunskapssystemet AKIS är det nätverk av aktörer som på olika sätt arbetar med kunskap inom lantbrukssektorn. Delvis kan AKIS även omfatta kunskapsaktörer inom en bredare landsbygdsutveckling. Systemet stöds av olika insatser.

Geografisk behovsanalys: Inte aktuellt för Sverige

Kriterier för prioritering av behov

SE har för prioritering av behoven använt nivåerna hög, medel och låg. Nivåerna redovisar prioritet att möta behovet inom GJP eller med liknande nationella åtgärder. Behoven i prioriteringarna sammanfaller med målen i GJP, andra EU-strategier, kommissionens rekommendationer till Sverige, nationella mål inom jordbrukspolitiken eller andra relevanta politikområden.

Hög: Behovet bedöms som helt nödvändigt att möta inom GJP eller med liknande nationella åtgärder. I de fall behovet inte möts fullt ut under perioden 2023–2027 kan det exempelvis bero på att behovet av åtgärder är mycket stort, att behovet sträcker sig under en längre period eller att en viss del av behovet möts av lagstiftning.

Medel: Behovet bedöms i viss omfattning nödvändigt att möta inom GJP eller liknande nationella åtgärder. Skälen till att möta behovet i viss omfattning kan bero på exempelvis utformningen av lagstiftning inom området, att behovet är stort eller att delar av behovet inte kräver offentligt finansierade insatser.

Låg: Behovet bedöms endast i begränsad omfattning nödvändigt att möta inom GJP eller med liknande nationella åtgärder. Skälen till att möta behovet i begränsad omfattning kan bero på utformningen av lagstiftning inom området, att behovet inte är så stort eller att behovet inte kräver offentligt finansierade insatser.

Nivån på prioritering speglar ofta, men inte alltid, den reserverade budgeten inom GJP eller liknande nationella åtgärder. Två behov som getts samma prioritering kan mötas med olika stora budgetar eftersom kostnaden för att möta behoven varierar, t.ex. beroende på målgruppens storlek (jfr Hotade husdjursraser och Djurvälstånd). Motivet för en stor budget kan också sammanhålla med att marknadskrafterna är svaga, lösningen är angelägen osv. En medelprioritering (eller låg) kan bero på en väl fungerande eller långtgående lagstiftning (Prissvängningar eller Arbetsmiljö).

Motivering av beslutet att inte möta de identifierade behoven i den strategiska GJP-planen eller möta de delvis.

Bakgrund

Baserat på Jordbruksverkets SWOT-analys utarbetades en lista med 150 så kallade bruttobehov. I syfte att inhämta synpunkter från berörda aktörer har prioriteringen av dessa 150 behov diskuterats vid ett sakråd i oktober 2019. De 150 behoven var underlag till den efterföljande behovsanalysen och aggregerades slutligen till 28 behov som redovisades i en *Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige*. Under arbetet med behovsanalysen avgränsades vissa bruttobehov bort. Det var behov som i och för sig har betydelse för berörda företag, men som uppenbart inte kunde prioriteras som varken högt, medel eller lågt (se ovan). Några sådana exempel är förändrad lagstiftning (skatter, offentlig upphandling, arrenden), integration, utökad forskning, fler utbildningsplatser eller ökat bostadsbyggande. I syfte att inhämta synpunkter på de aggregerade behoven remitterades promemorian till 160 instanser i juni 2020.

Av de 29 identifierade behoven adresseras 9 behov helt och 20 behov delvis inom GJP eller med liknande nationella åtgärder. Inget behov lämnas helt utan åtgärd. Som en del av en paketering av åtgärder inom och utom GJP har budgetmedel allokerats till nationella insatser, ofta redan etablerade sådana, istället för att ytterligare förstärka den nationella medfinansieringen till pelare II. Det gäller åtgärder som tidigare hanterats inom GJP, till exempel ex. bredbandsstöd, stöd till kommersiell service, rovdjursavvisande stängsel, mm. Exempelvis har 3000 miljoner kronor tillförts det nationella stödet till bredband (varav 2 500 tillfördes som en extra förstärkning i budgetpropositionen för 2022), 462 miljoner kronor i stöd till kommersiell service och 75 miljoner kronor för rovdjursavvisande stängsel. Behovet av bredband härleds bl.a. till det högt prioriterade behovet *Främja en attraktiv landsbygd*. Det är exempel på ett behov som alltså kommer att mötas såväl inom som utom GJP.

En gemensam faktor för de behov som adresseras delvis är att behovet även möts av aktörer på marknaden på marknadsmässiga grunder eller initiativ av exempelvis branschorganisationer. Eller att befintliga åtgärder (nationella, regionala eller andra) bidrar till att möta behovet. En annan faktor kan vara att behovet skulle kosta så mycket att möta fullt ut att det omöjligt kan adresseras via GJP eller med liknande nationella åtgärder.

Exempel på behov som möts såväl inom som utom GJP

Vad gäller behovet *Nyttja ny teknik och sprida kunskap* är det främst automatisering och företagets inköp av maskiner och annan utrustning som påverkar behovet. Det driver utvecklingen och ökar effekter på produktivitet och lönsamhet. Marknadskrafterna är därför viktiga för att möta detta behov.

Vad gäller behovet att *Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan*, spelar branschinitiativ en stor roll. Ett exempel är branschstandarder för att möta konsumenternas efterfrågan på olika typer av märkning. I huvudsak hanteras behovet genom sådana initiativ och även samordnade insatser utanför GJP, inom ramen för livsmedelsstrategin.

Flera behov som möts delvis inom GJP är kopplade till den ökade miljö - och klimatambitionen. Det handlar bland annat om *Öka produktionen av och ta tillvara på förnybar energi och effektivisera energianvändningen* vilket i huvudsak styrs av efterfrågan. I allmänhet har Sverige valt att främja förnybar energi genom stöd till konsumtionen av sådan energi, främst genom differentierade skatter och reduktionsplikt för drivmedel, vilket ökar möjligheterna för kostnadsmässigt effektiva lösningar. Effektivisering drivs i huvudsak av andra krafter än GJP.

Vad gäller behoven *Minskad belastning på mark, luft och vatten* samt *Lagra in kol och växthusgasavgång från organogena jordar* finns förutom företagets investeringar, även

befintliga nationella åtgärder som möter behovet. Det sammantagna behovet kan inte täckas av åtgärder enbart inom GJP.

Vad gäller behoven *Underlätta generationsväxling* och *Underlätta kapitalförsörjning på landsbygden* hanteras kapitalförsörjning främst via banker och låneinstitut. För att underlätta kapitalförsörjningen för små företag på landsbygderna finns kompletterande investeringsstöd inom GJP, men behovet av investeringar är större än vad som är möjligt att möta inom GJP.

I behovet *Främja en attraktiv landsbygd* inryms såväl bredbandsutbyggnad som tillgång till kommersiell service. De teleoperatörer som bygger bredband (på marknadsmässiga grunder eller med stöd) har en stor betydelse för att möta behovet. De nationella bredbandsstöden kompletterar den marknadsmässiga utbyggnaden så att även de glesast bebyggda områdena ska kunna få bredband. Vad gäller tillgång till kommersiell service möts detta genom nationella insatser utanför GJP.

Vad gäller de olika behoven om ökad kompetens, kunskap och samverkan (bland annat *Kunskapssystemet-AKIS*, *Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion*, *Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning*, *Kompetens om biologisk mångfald* mfl) har universitet och högskolor en stor potential att bidra inom ramen för befintliga nationella anslag utanför GJP. Detsamma gäller projekt som finansieras med medel från andra europeiska initiativ såsom Horisont Europa. Även rådgivningsföretag har en viktig roll eftersom rådgivning och kompetensutveckling i första hand sker i marknadens regi. Även kunskapsspridning via andra sammanslutningar, till exempel Lantbrukarnas riksförbund, Kungl. Skogs- och lantbruksakademien är viktiga.

- 2.1.1 S01 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jordbruksproduktion

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 God tillgång till mark och vatten av tillfredställande kvalitet

S2 Strukturomvandlingen bidrar till jordbrukets produktivitetstillväxt

S3 Svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet

S4 Diversifierade företag, liksom tillskott från andra inkomstkällor, minskar den ekonomiska sårbarheten

S5 Motståndskraft mot extremväder

S6 Livsmedelsstrategin samlar näringens aktörer

Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Ogynnsamma klimatförhållanden ger ett jordbruk med relativt svag lönsamhet

W2 Markegenskaper försvårar produktionen

W3 Stor variation i affärsmässighet och anpassningsförmåga mellan olika företag

W4 Lönsamheten är generellt låg inom jordbruket

W5 Det svenska djurskyddet medför högre kostnader

W6 Regelverk och beskattning skapar konkurrensnackdelar

W7 Hög andel importerade insatsvaror ger ett sårbart jordbruk

W8 Långa avstånd, gles befolkningsstruktur och få företag i livsmedelskedjan leder till höga transportkostnader vilket påverkar lönsamheten negativt

Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Ett varmare klimat ger nya odlingsmöjligheter

- O2 Ökat intresse från samhälle och politiker för ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk
- O3 Konsumenternas kunskap och medvetenhet om svenska mervärden ökar
- O4 Kunskap ökar jordbrukets motståndskraft mot extremväder
- O5 God tillväxt i den tätortsnära landsbygden ger dragkraft till att utveckla jordbruket
- O6 Rennäringen bidrar till livsmedelsproduktionen
- O7 Potential för ökad svensk frukt- och bärödling

Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

Hot

- T1 Globaliseringen skärper konkurrensen på inhemska och utländska marknader
- T2 I regioner med stark ekonomisk tillväxt har jordbruket svårt att konkurrera om produktionsfaktorer
- T3 Regelverk och kontroller försvårar nytänkande och utveckling i livsmedelskedjan
- T4 Ändrade klimatförhållanden förändrar produktionsvillkoren i jordbruket
- T5 Försämring av ekosystemtjänster innebär ett hot mot jordbrukets produktionsmöjligheter
- T6 Viltstammar hotar jordbruket

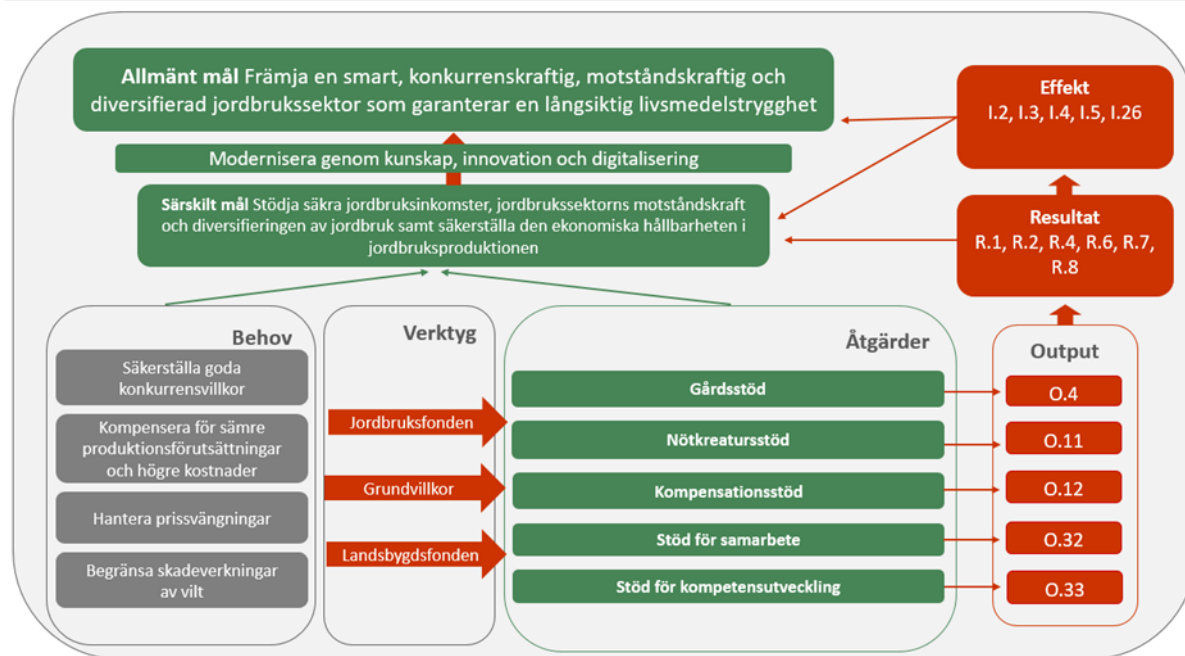
Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

2.1.2 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO1BEHOV1	Säkerställa goda konkurrensvillkor	Hög	Ja
SO1BEHOV2	Kompensera för sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader	Hög	Ja
SO1BEHOV3	Hantera prissvängningar	Låg	Delvis
SO1BEHOV4	Begränsa skadeverkningar av vilt	Medel	Delvis

2.1.3 Interventionslogik

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationsskiften	Miljö	LEADER
EGFJ	Kopplat direktstöd	CIS(32) - Kopplat inkomststöd	NÖT - Nötkreatursstöd		O.11 . Antalet djur som omfattas av kopplat inkomststöd			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ANC(71) - Naturliga eller andra områdesspecifika begränsningar	LFA - Kompensationsstöd		O.12 . Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific constraints, including a breakdown per type of	No	Yes	No
EGFJ	Frikopplat direktstöd	BISS(21) - Grundläggande inkomststöd för hållbarhet	GÅRD - Grundläggande inkomststöd/Gårdsstöd		O.4 . Number of hectares benefitting from for basic income support			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

Where relevant, a justification for the use of InvestEU, including the amount and its expected contribution to the Specific Objective/Cross-Cutting Objective: Nej

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: Nej

2.1.4 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.4 - Koppling av inkomststöd till normer och god praxis: Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som omfattas av inkomststöd och är föremål för villkor	0,00 %
R.6 PR - Omfördelning till mindre jordbruksföretag Procent ytterligare direktstöd för berättigade jordbruksföretag som är mindre (jämfört med genomsnittet)	0,00 %
R.7 PR - Enhancing support for farms in areas with specific needs Procent ytterligare stöd per hektar i områden med större behov (jämfört med genomsnittet)	0,00 %
R.8 - Inriktning på jordbruk inom specifika sektorer Andel jordbruk som får kopplat inkomststöd för ökad konkurrenskraft, hållbarhet eller kvalitet	0,00 %
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad	46 550,00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

De indikatorer Sverige har valt att tillämpa speglas av instruktionen som angivits för expertgruppen för uppföljning och utvärdering. Gällande indikatorer R.4, R.6 och R.7 ingår samtliga direktstöd och det saknas nationell flexibilitet i vilka interventioner som ingår i dessa indikatorer.

Eco-schemes ingår i R.4, R.6 och R.7 men har inte kopplats till målet om en säkrad inkomst. Ersättningarna är kostnadsbaserade och ska täcka de kostnader företagen har för att genomföra åtgärderna.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att säkra en skälig inkomst (särskilt mål 1). Insatserna ska bidra till mål 1 genom att tillgodose behoven av att hantera prissvängningar och begränsa skadeverkningar av vilt.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att tillgodose samhällets krav på en säkrad inkomst (särskilt mål 1). Detta ska de göra genom att tillgodose behoven av att hantera prissvängningar och begränsa skadeverkningar av vilt.

Inkomststöd och kompensationsstöd

För Gårdsstödet, Nötkreaturstödet och Kompensationsstödet har de rekommenderade indikatorerna R.4, R.6, R.7 och R.8 valts för att följa upp målet om säkra jordbruksinkomster (mål 1).

Indikatorerna ska visa hur åtgärder inom GJP bidrar till mål 1 genom att tillgodose behoven av att säkerställa goda konkurrensvillkor och kompensera för sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader.

R.4 Koppling av inkomststöd till normer och god praxis

Jordbruket behöver goda konkurrensvillkor för att säkerställa en ökad lönsamhet, vilket är nödvändigt för ett livskraftigt och hållbart jordbruk, och för och att potentialen i svenskt jordbruk ska kunna tas till vara.

Samtliga direktstöd och kompensationsstödet ingår i indikatorn och det saknas nationell flexibilitet i vilka interventioner som ingår i indikatorn. R.4 visar hur stor andel av UAA som täcks av inkomststöd och konditionalitet.

R.6 Omfördelning till mindre företag

Indikator R.6 visar på omfördelningen av samtliga direktstöd till små företag. Under perioden 2014–2020 har en omfördelning skett genom att harmonisera stödbeloppet för gårdsstöd i Sverige till ett nationellt enhetligt belopp. Omfördelningen har främst skett genom att gårdsstödet sänkts i områden med bäst odlingsförutsättningar medan det höjts i områden med svaga förutsättningar. Eftersom företagsstrukturen är mer småskalig i områden med svaga förutsättningar har det givit en omfördelning från större företag till mindre.

R.7 Ökat stöd till jordbruk i områden med särskilda behov

För att säkerställa ett konkurrenskraftigt jordbruk i alla delar av Sverige behöver det ske en kompensation för kostnadsnackdelar orsakade av sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader.

Indikator R.7 visar på samma sätt hur mycket mer inkomststöd (direktstöden och kompensationsstödet) som ges till företag inom kompensationsstödsområdena. De planerade målen visar på en omfördelning vilket stämmer med målsättningen om att ekonomiskt gynna företag inom områden med särskilda begränsningar för att det ska gå att bedriva jordbruksverksamhet i hela landet.

R.8 Riktat stöd till jordbruk inom särskilda sektorer

Indikator R.8 visar på omfattningen av stöd som ges till sektorer med svårigheter. I Sverige finns ett kopplat stöd till nötkreatur som ska bidra till att stärka konkurrenskraften och motverka låg lönsamhet i nötköttsproduktionen (särskilt mål 1).

Rekommenderade indikatorer inom mål 1 som inte är valda

R.5 Riskhantering

Sverige har bedömt att behovet av att införa riskhanteringsverktyg inte varit tillräckligt stort för att åtgärder ska vara motiverade. Därför har denna indikator inte kopplats till målet. För

att undvika prisrisker finns det rikshanteringsverktyg på marknaden som jordbrukarna kan använda sig av. Produktionsrisker kan förebyggas genom att skapa förutsättningar för lönsamma företag som kan investera i åtgärder som minskar sårbarheten.

R.36 Generationsskiftet

Sverige har valt att inte koppla R.36 till mål 1. Både startstöd och stöd till unga syftar till att främja generationsväxling, vilket indikatorn R.36 fångar upp under mål 7.

Målvärden

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. För indikatorerna R.4, R.6 och R.7 saknas möjligheten att utifrån behovsanalysen välja vilka åtgärder som ska ingå. Det gör att samtliga direktstöd ingår i dessa indikatorer, oavsett om de är kopplade till det särskilda målet om en säkrad inkomst eller inte.

Gällande målvärden är exempelvis *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd* (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt.

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.5 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

För de åtgärder där en fast ersättningsnivå per stödgrundande enhet beskrivs under rubriken **Range of support at beneficiary level** i åtgärdstexten i kap. 5 för aktuell åtgärd grundas beräkningen av total budget för åtgärden på estimerat utfall multiplicerat med ersättningsnivå per enhet. Detta gäller t.ex. för miljö- och klimatersättningar och djurvälståndersättningar inom pelare II.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stöddensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig

omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.6 S02 Öka marknadsorienteringen och gårdarnas konkurrenskraft, på såväl kort som lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 God generell kunskapsnivå ger hög produktivitet i jordbruksföretagen

S2 God produktivitet stärker konkurrenskraften

S3 Svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet

S4 Strukturuomvandlingen bidrar till jordbrukets produktivitetstillväxt

S5 Diversifierade företag, liksom tillskott från andra inkomstkällor, minskar den ekonomiska sårbarheten

S6 Livsmedelsstrategin samlar näringens aktörer

S1 - S3 Referens: Avsnitt 4.1.b, sid 46–54 i SWOT-analysen

S4 - S6 Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25-45 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Produktiviteten är inte tillräckligt hög

W2 Lång livsmedelskedja gör att primärledet har lite kunskap om slutkonsumenten

W3 Stor variation i produktivitet och utbildningsnivå mellan olika producenter

W4 Sämre tillgång till växtskyddsmedel och växtförädling kan hämma konkurrenskraften

W5 Stor variation i affärsmässighet och anpassningsförmåga mellan olika företag

W6 Lönsamheten är generellt låg inom jordbruket

W1 - W4 Referens: Avsnitt 4.1.b, sid 46–54 i SWOT-analysen

W5 och W6 Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Digitalisering och automation erbjuder nya produkter, arbetsmetoder, och affärsmodeller

O2 Ökad global efterfrågan på livsmedel och bioråvara

O3 Klimatfrågan sätter nytt fokus på jord- och skogsbrukets roll i en cirkulär ekonomi

O4 Export av livsmedel kan gynnas av efterfrågan på hållbart producerad mat

O5 Digitalisering och automation kan öka jordbrukets produktivitet

O6 Potential för ökad svensk frukt- och bärödling

O7 Rennäringen bidrar till livsmedelsproduktionen

O8 Ökat intresse från samhälle och politiker för ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk

O1 - O5 Referens: Avsnitt 4.1.b, sid 46–54 i SWOT-analysen

O6 - O8 Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

Hot

T1 Jordbruket har svårt att attrahera arbetskraft och kompetens

T2 Ett kommande glyfosatförbud ökar kostnaderna för växtodlingen

T3 Bisjukdomar är ett hot mot tama bin och produktionen av honung

T4 Globaliseringen skärper konkurrensen på inhemska och utländska marknader

T4 Ändrade klimatförhållanden förändrar produktionsvillkoren i jordbruket

T1 - T3 Referens: Avsnitt 4.1.b, sid 46–54 i SWOT-analysen

T4 och T5 Referens: Avsnitt 4.1.a, sid 25–45 i SWOT-analysen

2.1.7 Identifiering av behov

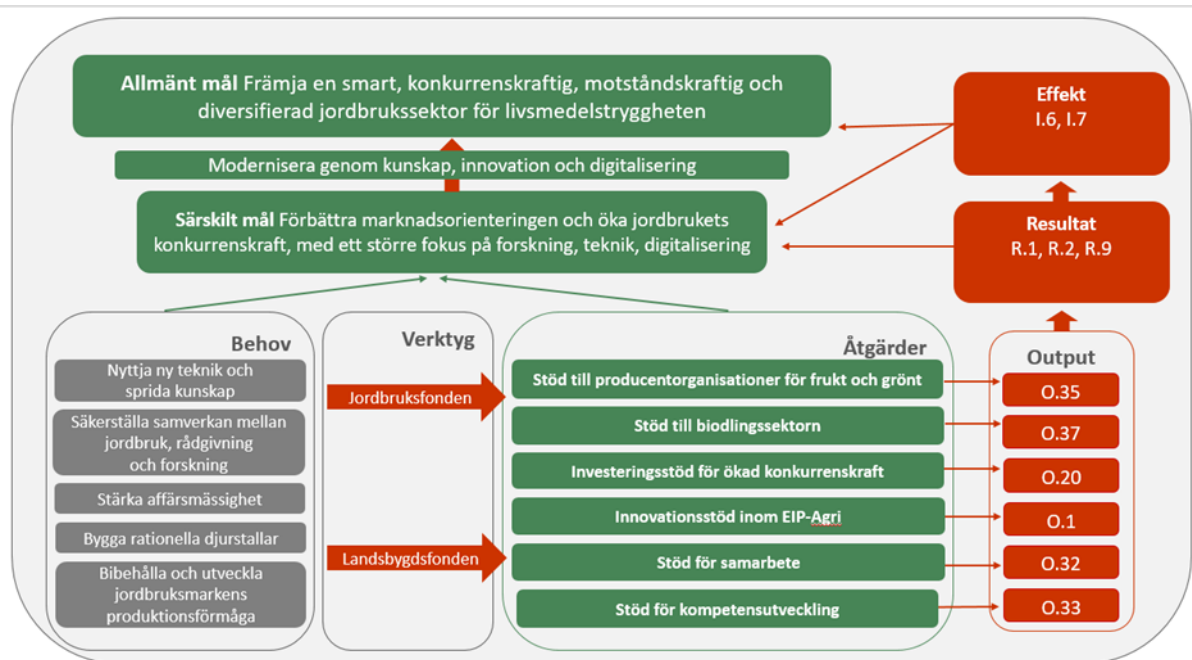
Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO2BEHOV1	Nyttja ny teknik och sprida kunskap	Medel	Delvis
SO2BEHOV2	Stärka affärsmässighet	Låg	Delvis
SO2BEHOV3	Bygga rationella djurstallar	Hög	Ja
SO2BEHOV4	Bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga	Medel	Delvis
SO2BEHOV5	Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning	Hög	Delvis

2.1.8 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationsskiften	Miljö	LEADER
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POMILJÖ - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, miljöåtgärder		O.35. Antalet operativa program som får stöd			
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	ADV11(47(1)(b)) - advisory services and technical assistance, in particular concerning sustainable pest and disease control techniques, sustainable use of plant protection and animal health products, ...	POFOU - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, forskning och utveckling		O.35. Antalet operativa program som får stöd			
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POUTBUD - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, koncentration av utbudet		O.35. Antalet operativa program som får stöd			
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POVÄRDE - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, höja produkternas kommersiella värde		O.35. Antalet operativa program som får stöd			

EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	HARIN(47(2)(i)) - harvest and production insurance that contributes to safeguarding producers' incomes where there are losses as a consequence of natural disasters, adverse climatic events, diseases o ...	PORISK - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, krisförebyggande och riskhantering	O.35. Antalet operativa program som får stöd
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	PROMO(47(1)(f)) - promotion, communication and marketing including actions and activities aimed in particular at raising consumer awareness about the Union quality schemes and the importance of health ...	POMARKNAD - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, marknadsföring och ökad konsumtion	O.35. Antalet operativa program som får stöd
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POPLAN - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, produktionsplanering	O.35. Antalet operativa program som får stöd
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	CLIMA(47(1)(i)) - actions to mitigate and to adapt to climate change	POKLIMAT - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, klimatåtgärder	O.35. Antalet operativa program som får stöd

EGFJ	Sektorsstöd - Biodlingsprodukter	PROMOBEEES(55(1)(f)) - promotion, communication and marketing including market monitoring actions and activities aimed in particular at raising consumer awareness about the quality of the apiculture pr ...	BIMARKNAD - Stöd till biodlingssektorn, marknadsföring	O.37. Number of actions or units for beekeeping preservation or improvement
EGFJ	Sektorsstöd - Biodlingsprodukter	ACTQUAL(55(1)(g)) - åtgärder för att höja produktkvaliteten	BIKVAL - Stöd till biodlingssektorn, produktkvalitet	O.37. Number of actions or units for beekeeping preservation or improvement
EGFJ	Sektorsstöd - Biodlingsprodukter	ADVIBEEES(55(1)(a)) - advisory services, technical assistance, training, information and exchange of best practices, including through networking, for beekeepers and beekeepers' organisations	BIRÄDG - Stöd till biodlingssektorn, rådgivning och tekniskt stöd	O.37. Number of actions or units for beekeeping preservation or improvement
EGFJ	Sektorsstöd - Biodlingsprodukter	ACTLAB(55(1)(c)) - actions to support laboratories for the analysis of apiculture products, bee losses or productivity drops, and substances potentially toxic to bees	BIANALYS - Stöd till biodlingssektorn, analyser	O.37. Number of actions or units for beekeeping preservation or improvement
EGFJ	Sektorsstöd - Biodlingsprodukter	COOPAPI(55(1)(e)) - samarbete med specialiserade organ för genomförandet av forskningsprogram om biodling och biodlingsprodukter	BIFORSK - Stöd till biodlingssektorn, tillämpad forskning	O.37. Number of actions or units for beekeeping preservation or improvement

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: Nej

2.1.9 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.9 CU PR - Modernisering av jordbruksföretag Andel jordbrukare som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även för förbättrad resurseffektivitet	7,08 %
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad	46 550,00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behoven av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att förbättra jordbrukets konkurrenskraft (särskilt mål 2). Insatserna ska bidra till mål 2 genom att tillgodose behoven av att nyttja ny teknik och sprida kunskap, säkerställa samverkan mellan jordbruk,

rådgivning och forskning, Stärka affärsmässighet, bygga rationella djurstallar och bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att förbättra jordbrukets konkurrenskraft (särskilt mål 2). Detta ska de göra genom att tillgodose behoven av att nyttja ny teknik och sprida kunskap, säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning, Stärka affärsmässighet, bygga rationella djurstallar och bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga.

Investeringsstöd och sektorstöd

För investeringsstödet och sektorstöd för frukt och grönsaker är jordbrukets modernisering det primära syftet och därför har den rekommenderade indikatorn R.9 har valts. Ökad konkurrenskraft är ett högt prioriterat mål för Sverige.

För Stöd till biodlingssektorn finns ingen kopplad resultatindikator. R.35 är inte tillämpbar på grund av att insatserna är utformade på ett sådant sätt att det inte är möjligt att räkna fram antalet bikupor som bevaras.

R.9 Modernisering av jordbruk

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft, Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker bidrar till att förbättra jordbrukets konkurrenskraft (särskilt mål 2). Insatserna ska bidra till mål 2 genom att tillgodose behoven av att nyttja ny teknik och sprida kunskap, säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning, bygga rationella djurstallar och bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga.

Rekommenderade indikatorer inom mål 2 som inte är valda

R.3 Digitalisering av jordbruket

Eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta kommer inte att följas upp. Ökad digitalisering inom jordbruket är ett exempel på en sådan bieffekt. Sverige är ett av de länder som har kommit längst vad gäller digitalisering och det utgör därför inte ett prioriterat behov i Sveriges strategiska plan. Därför är åtgärderna inte utformade för att svara upp mot det behovet och indikatorerna är inte heller avsedda att utvärdera det. Däremot kan digitalisering vara en framgångsfaktor för att stärka allt från konkurrenskraft till miljö, klimat och innovationer. Digitalisering ligger också inbyggt i många lager i samhället – i produkter, i administrationen av företag, i kunskapsöverföring, och så vidare, vilket gör det svårt att identifiera och mäta. Utanför GJP finns riktade nationella åtgärder för att öka tillgången till bredband, vilket är en faktor som tydligt hämmar jordbrukets digitalisering.

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor

Inga åtgärder inom mål 2 har en utformning som gör att R.10 blir relevant. Däremot används R.10 inom mål 3 där Sverige har åtgärder som syftar till att stärka jordbrukarnas ställning i värdekedjan.

Målvärden

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov

som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats sig i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd* (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.10 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Mervärde skapar förutsättningar för att utveckla starka varumärken

S2 Kooperation stärker lantbrukarnas plats i livsmedelskedjan

Referens: Avsnitt 4.1.c, sid 55–59 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Få aktörer och stark marknadskoncentration i förädlings- och distributionsled

W2 Primärledet står för en liten del av slutproduktens förädlingsvärde

W3 Mervärden som stöds av lagstiftning begränsar primärproducenternas förmåga att använda dessa mervärden för att stärka sin marknadsposition

Referens: Avsnitt 4.1.c, sid 55–59 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Konkurrenten ökar i förädlingsledet

O2 Digitalisering öppnar upp för nya affärsmodeller

O3 Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt

O4 Översyn av regelverk och rekommendationer vid offentlig upphandling

Referens: Avsnitt 4.1.c, sid 55–59 i SWOT-analysen

Hot

T1 Ojämna maktförhållanden i livsmedelskedjan

Referens: Avsnitt 4.1.c, sid 55–59 i SWOT-analysen

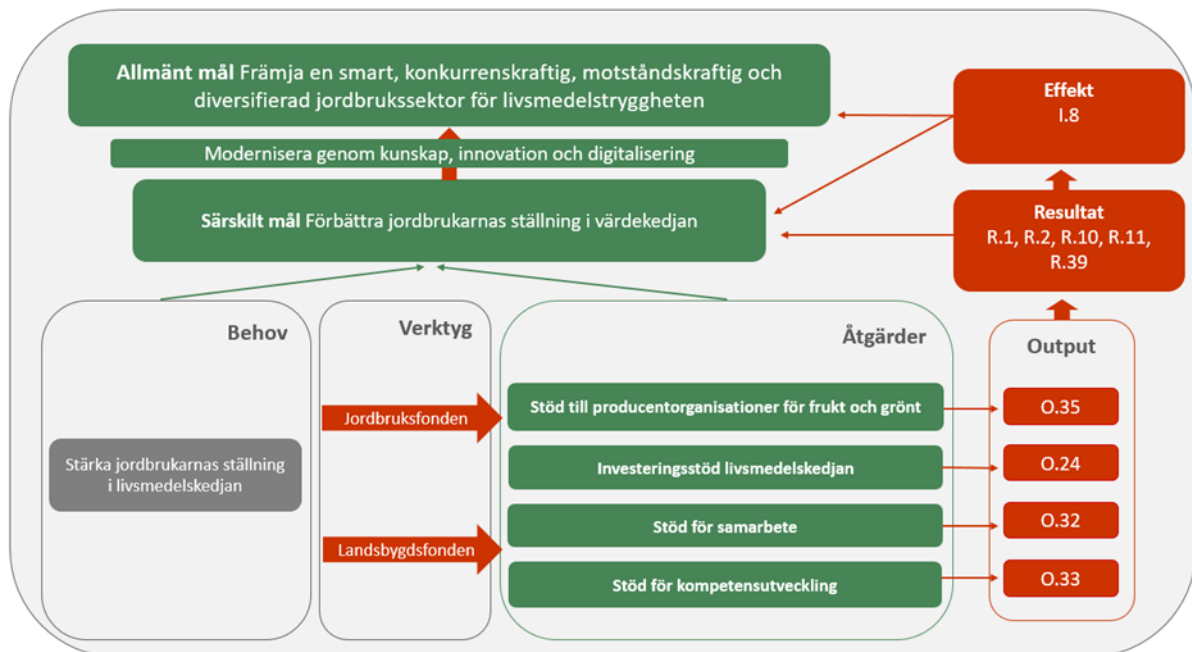
2.1.12 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO3BEHOV1	Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan	Medel	Delvis

2.1.13 Interventionsstrategi

									Contributing to ringfencing requirement for/on
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationskiften	Miljö	LEADER	
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POUTBUD - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, koncentration av utbudet		O.35 . Antalet operativa program som får stöd				
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POMILJO - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, miljögårdar		O.35 . Antalet operativa program som får stöd				
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	HARIN(47(2)(i)) - harvest and production insurance that contributes to safeguarding producers' incomes where there are losses as a consequence of natural disasters, adverse climatic events, diseases o ...	PORISK - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, krisförebyggande och riskhantering		O.35 . Antalet operativa program som får stöd				
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No	
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation	INVDIV - Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan		O.24 . Number of supported off-farm productive investment operations or units	No	No	No	
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	ADV11(47(1)(b)) - advisory services and technical assistance, in particular concerning sustainable pest and disease control techniques, sustainable use of plant protection and animal health products, ...	POFOU - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, forskning och utveckling		O.35 . Antalet operativa program som får stöd				
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POPLAN - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, produktionsplanering		O.35 . Antalet operativa program som får stöd				
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	INVRE(47(1)(a)) - investments in tangible and intangible assets, research and experimental and innovative production methods and other actions	POKONK - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, stärka konkurrenskraften		O.35 . Antalet operativa program som får stöd				

EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	PROMO(47(1)(f)) - promotion, communication and marketing including actions and activities aimed in particular at raising consumer awareness about the Union quality schemes and the importance of health ...	POMARKNAD - Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, marknadsföring och ökad konsumtion	O.35 . Antalet operativa program som får stöd			
EGFJ	Sektorsstöd - Frukt och grönsaker	CLIMA(47(1)(i)) - actions to mitigate and to adapt to climate change	POKLIMAT - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, klimatåtgärder	O.35 . Antalet operativa program som får stöd			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling	O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: Nej

2.1.14 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.10 ^{CU PR} - Bättre organiserade leveranskedjor Andel jordbruk som deltar i producentgrupper, producentorganisationer och kvalitetsordningar som stöds av GJP	0,00 %
R.11 / Frukt och grönsaker - Koncentration av utbudet Share of value of marketed production by producer organisations or producer groups with operational programmes in ...	0,00 %
R.1 ^{CU PR} - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad ...	46 550,00
R.2 ^{CU} - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00
R.39 ^{CU} - Utveckla bioekonomin på landsbygden Antalet företag på landsbygden, inbegripet bioekonomiföretag, som har utvecklats med stöd från GJP	610,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behoven av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till särskilt mål 3. Insatserna ska bidra till målet genom att tillgodose behoven av att stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till särskilt mål 3. Insatserna ska bidra till målet genom att tillgodose behoven av att stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan.

Sektorstöd och investeringsstöd

För sektorstödet har de rekommenderade indikatorerna R.10 och R.11 valts. För investeringsstödet, som ska bidra till både mål 3 och mål 8, har indikator R.39 valts.

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker bidrar till att förbättra jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan (mål 3). Insatserna ska bidra till mål 3 genom insatser inom området ”Produktionsplanering”.

R.11 Koncentration av utbudet

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker bidrar till att förbättra jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan (mål 3). Insatserna ska bidra till mål 3 genom att stärka PO:s verksamhet och medlemsodlarnas position på marknaden.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen.

R.39 Utveckla ekonomin på landsbygden

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Investeringsstöd för diversifiering och tillväxt i livsmedelskedjan bidrar till särskilt mål 3. Insatserna ska bidra till målet genom att tillgodose behoven av att stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan. Detta kan exempelvis ske genom att jordbruksföretag börjar med gårdsförädling eller öppnar gårdsbutik.

Målvärde

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är bygga rationella djurstallar ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. Bevara värdefulla gräsmarker (högt prioriterat) och Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.15 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.16 S04 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Rik tillgång på naturresurser

S2 Skog och jordbruksmark har god förmåga till kolinlagring

S3 Svensk animalieproduktion har jämförelsevis låg klimatpåverkan

S4 Hög generell utbildningsnivå och starka institutioner underlättar omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi

S5 Goda förutsättningar till låg klimatpåverkan från växthusodling

Referens: Avsnitt 4.2.a, sid 61–70 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Det saknas kunskap om effektiva klimatåtgärder

W2 Utsläppen från organogen jordbruksmark är stora men svåra att minska utan produktionsbortfall

W3 Svenska odlingsförhållanden kan ge jämförelsevis högre klimatpåverkan från spannmål

W4 Stora geografiska avstånd minskar potentialen för förnybar energi

W5 Naturliga förutsättningar gynnar animalieproduktion mer än växtodling

Referens: Avsnitt 4.2.a, sid 61–70 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Ökad efterfrågan på svenskt kött kan bidra till minskade utsläpp från köttkonsumtion

O2 Politiska mål främjar omställningen till ett fossilfritt samhälle

O3 Ökad kolinlagring kan bidra till både miljö- och produktionsmål

O4 God institutionell kapacitet att hantera olika målkonflikter

O5 Klimatförändringarna medför bättre odlingsförutsättningar för svenskt jordbruk

O6 Goda förutsättningar att ställa om till fossilfri energi

O7 En ökad efterfrågan på vegetariska alternativ i stället för animaliska ger förutsättningar för att minska matkonsumtionens klimatpåverkan

Referens: Avsnitt 4.2.a, sid 61–70 i SWOT-analysen

Hot

T1 Svagt kunskapsystem och låg investeringsvilja hämmar anpassningsarbetet

T2 Subventioner till fossila bränslen minskar investeringsviljan i förnybara alternativ

T3 Regelverk försvårar statligt stöd till förnybar energiproduktion

Referens: Avsnitt 4.2.a, sid 61–70 i SWOT-analysen

2.1.17 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO4BEHOV1	Lagra in kol och minska växthusgasavgång från organogena jordar	Hög	Delvis
SO4BEHOV2	Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen	Medel	Delvis
SO4BEHOV3	Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet	Medel	Delvis

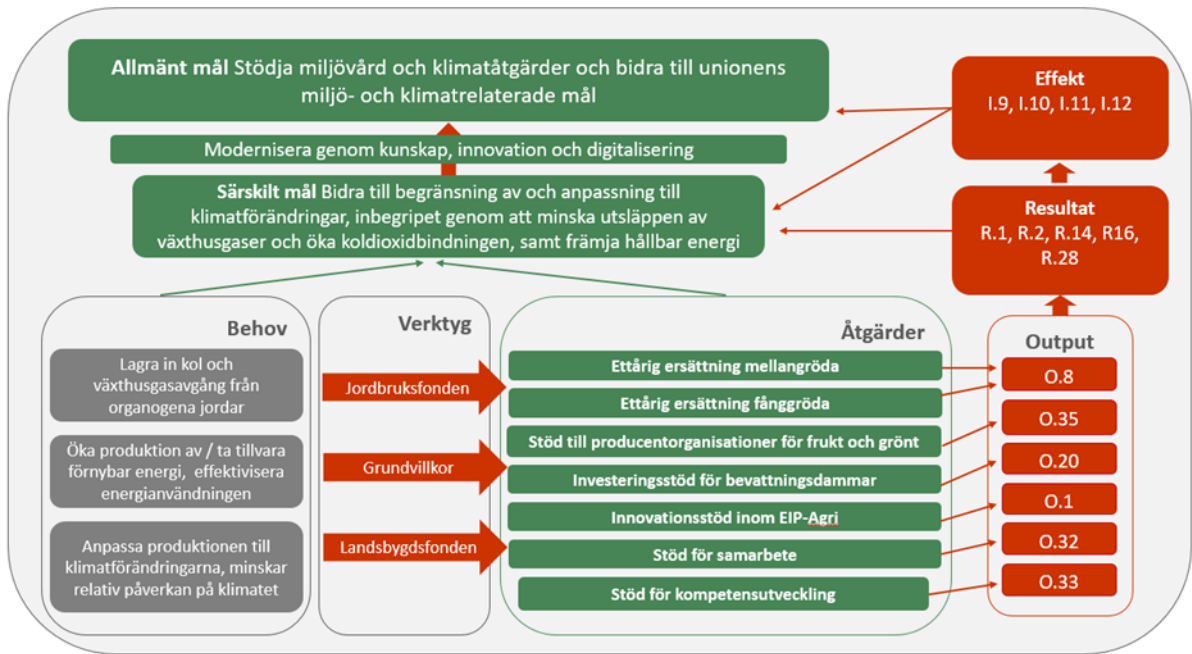
2.1.18 Identifiering av relevanta delar av nationella planer som härrör från reglering redovisad i Annex XI

- Nationellt luftvårdsprogram
- Programområde luft
- Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet
- Handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel
- Sveriges integrerade nationella energi- och klimatplan

2.1.19 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationskiften	Miljö	LEADER
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	EIP - Innovationsstöd inom EIP-Agri		O.1 . Antalet projekt för operativa EIP-grupper (Europeiska innovationspartnerskapet)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation	INVBEVATTN - Investeringstöd för bevattningsdammar		O.20 . Number of supported on-farm productive investment operations or units	No	No	No
EGFJ	Frikopplat direktstöd	Eco-scheme(31) - System för klimatet och miljön	MELLANFÅNGVÅR - Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage		O.8 . Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes			
EGFJ	Sektorstöd - Frukt och grönsaker	CLIMA(47(1)(i)) - actions to mitigate and to adapt to climate change	POKLIMAT - Producentorganisationer för frukt och grönsaker, klimatåtgärder		O.35 . Antalet operativa program som får stöd			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: **Nej**

Planerar ni att GJP ska bidra till LIFE programmet (SO4, SO5, SO6) **Nej**

2.1.20 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.14 PR - Lagring av koldioxid i mark och biomassa Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported commitments to reduce emissions or to maintain or enhance carbon stocks (including committed support, investment support, management support, innovation support, rural development support)	0,00 %
R.16 CU - klimatrelaterade investeringar Share of farms benefitting from CAP investment support contributing to climate change mitigation and adaptation, and to the production of sustainable energy and climate-resilient products	0,51 %
R.28 CU - Environmental or climate-related performance through knowledge Number of persons benefitting from advice, training, knowledge exchange, or participating in EIP operational groups supported by the CAP related to environmental or climate-related performance	0,00
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad kunskap och innovation	46 550,00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behoven av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till klimatanpassning och till att förbättra klimatet (särskilt mål 4). Insatserna ska bidra till mål 4 genom att tillgodose behoven av att lagra in kol och växthusavgång från organogena jordar, öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen och anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverka på klimatet.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till klimatanpassning och till att förbättra klimatet (särskilt mål 4). Insatserna ska bidra till mål 4 genom att tillgodose behoven av att lagra in kol och växthusavgång från organogena jordar, öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen och anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverka på klimatet.

Investeringar, miljöåtgärder och sektorstöd

R.14 Lagring av koldioxid i mark och biomassa

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Ettårig ersättning till fånggröda och Ettårig ersättning för mellangröda bidrar till positiva klimateffekter (särskilt mål 4). Insatserna bidrar till mål 4 genom att tillgodose behovet av att lagra in kol samt att anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet.

Mellangrödan och fånggrödan har sin huvudsakliga tillväxt av biomassa mellan två huvudgrödor. Inlagringen av kol i marken sker därmed under en period efter skörd när produktion av biomassa under och ovan jord skulle ha varit mycket begränsad.

R.16 Investeringar kopplade till klimatet

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Investeringsstöd för bevattningsdammar bidrar till positiva klimateffekter (särskilt mål 4). Insatserna bidrar till mål 4 genom att tillgodose behoven av att anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet.

R.28 Miljö- eller klimatprestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för kompetensutveckling och Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker bidrar till positiva klimateffekter (särskilt mål 4). Insatserna ska bidra till mål 4 genom att tillgodose behoven av att lagra in kol och växthusavgång från organogena jordar, öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen och anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverka på klimatet.

Rekommenderade indikatorer inom mål 4 som inte är valda

R.12 Anpassning till klimatförändringarna

Sverige har inte några miljöersättningar som ska bidra till klimatanpassning. Klimatanpassning stöds via andra åtgärder som investeringsstöd till bevattningsdammar (R.16) samt kompetensutveckling och samarbete (R.1, R.2 och R.28).

c

Sverige har inte några miljöersättningar som är utformade per djurenhet med specifikt syfte att minska utsläppen från animalproduktionen. Därför har denna indikator inte utnyttjats.

R.15 Förnybar energi från jordbruk skogsbruk och andra förnybara källor

Sverige har inte några åtgärder inom GJP som specifikt är utformade för att stödja investeringar i förnyelsebar energi. Det finns nationella produktionsstöd för biogas och investeringsstöd i form av Klimatklivet som möter behovet av att uppmuntra produktionen och tillvaratagandet av råvaror för produktion av förnybar energi.

R.17 Beskogad mark och R.18 Investeringsstöd till skogssektorn

Sverige har inte några åtgärder inom beskogning och investeringar i skogssektorn. Därför har dessa indikatorer inte utnyttjats.

R.22 Hållbar hantering av näringsämnen

Åtgärden Ettårig ersättning för precisionsjordbruk innehåller insatser för hållbar användning av gödselmedel. Sverige har valt att koppla denna åtgärd till indikatorn R.31 (vattenkvalitet) under mål 5.

c

Sverige har valt att inte koppla indikator R.29 till målet om begränsad klimatpåverkan eftersom sammanställningar av resultat från olika studier generellt inte visar några skillnader mellan konventionell och ekologisk produktion när det gäller klimatpåverkan per kg producerat livsmedel. Däremot används R.29 inom målen 5, 6 och 9, i enlighet med kommissionens rekommendationer.

R.27 Miljö- eller klimatrelaterad prestation genom investeringar i landsbygdsområden

R.27 kommer sannolikt att vara en indikator som kommer att tillämpas av Leader. De indikatorer som kommer att tillämpas inom Leader kommer dock att fastställas först efter det att områdena är beslutade och godkända.

Investeringar i landsbygdsområden inom Investeringsstöd för diversifiering och tillväxt i livsmedelskedjan följs upp via R.39, vilken ligger i linje med syftet med åtgärden.

Det finns också nationella investeringsstöd i form av Klimatklivet och premie för arbetsmaskiner som drivs fossilfritt utanför GJP som bidrar till att anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet.

Målvärden

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd* (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i

Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.21 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

För de åtgärder där en fast ersättningsnivå per stödgrundande enhet beskrivs under rubriken **Range of support at beneficiary level** i åtgärdstexten i kap. 5 för aktuell åtgärd grundas beräkningen av total budget för åtgärden på estimerat utfall multiplicerat med ersättningsnivå per enhet. Detta gäller t.ex. för miljö- och klimatersättningar och djurvälståndersättningar inom pelare II.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.22 S05 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser såsom vatten, mark och luft, bland annat genom att minska behovet av kemikalier

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Goda naturgivna förutsättningar för att bruka naturresurserna på ett hållbart sätt

S2 Jämförelsevis liten användning av växtskyddsmedel

S3 Hög kunskaps- och teknologinivå gör att teknik och odlingsmetoder som minskar näringsläckaget används inom växtodling

Referens: Avsnitt 4.2.b, sid 71–81 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Livsmedelsproduktionen har negativ påverkan på flera miljömål

W2 Bristande dränering av åkermarken försvårar uppfyllandet av flera miljömål

Referens: Avsnitt 4.2.b, sid 71–81 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Ökad kunskap och förbättrad teknologi kan leda till minskade utsläpp

O2 Anläggning och skötsel av våtmarker och förbättrad dränering kan bidra till flera miljömål

O3 Ökad samverkan och samordning kan skapa miljönytta

Referens: Avsnitt 4.2.b, sid 71–81 i SWOT-analysen

Hot

T1 Globaliseringen kan leda till minskad miljönytta från det svenska jordbruket

T2 Klimatförändringar kan leda till ökad användning av växtskyddsmedel

T3 Förändrade nederbördsmonster och ökad avdunstning kan leda till vattenbrist och torka

Referens: Avsnitt 4.2.b, sid 71–81 i SWOT-analysen

2.1.23 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO5BEHOV1	Minska belastning på mark, luft och vatten	Hög	Delvis
SO5BEHOV2	Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion	Hög	Delvis

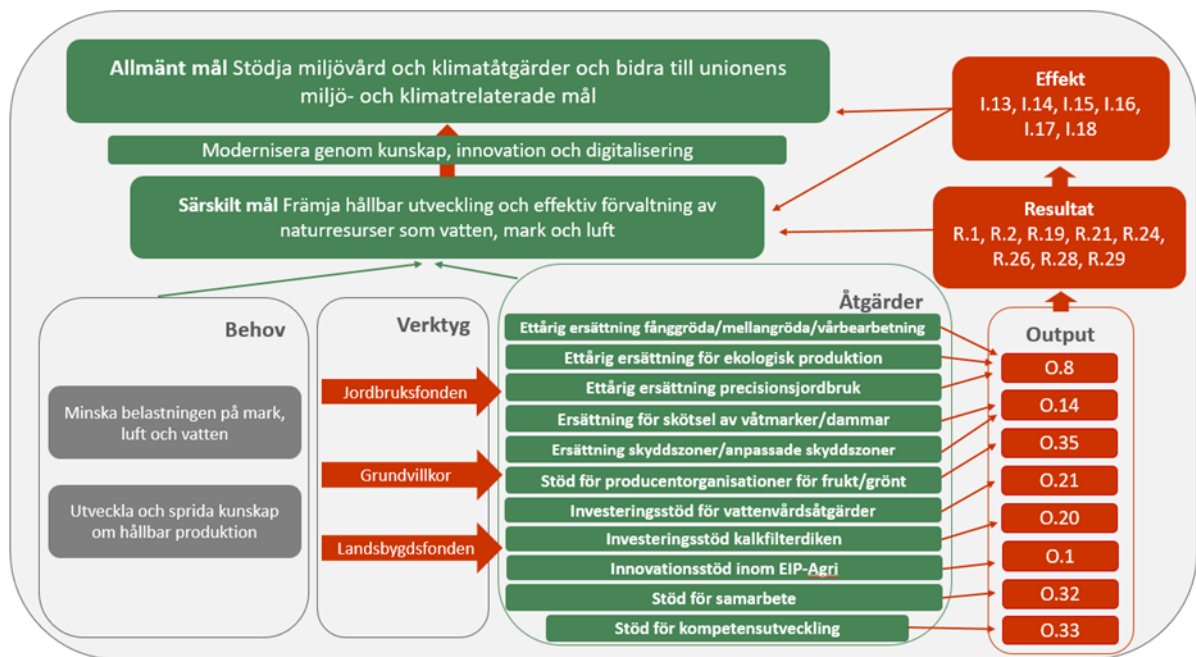
Identifiering av relevanta delar av nationella planer som härrör från reglering redovisad i Annex XI

- Nationellt luftvårdsprogram
- Programområde luft
- Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet
- Förvaltningsplan 2016–2021 Södra Östersjöns vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Norra Östersjöns vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Västerhavets vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Bottenhavets vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Bottenvikens vattendistrikt
- Handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel
- Sveriges integrerade nationella energi- och klimatplan

2.1.24 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationskiften	Miljö	LEADER
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	EIP - Innovationsstöd inom EIP-Agri		O.1 . Antalet projekt för operativa EIP-grupper (Europeiska innovationspartnerskapet)	No	No	No
EGFJ	Frikopplat direktstöd	Eco-scheme(31) - System för klimatet och miljön	EKO - Ersättning för ekologisk produktion		O.8 . Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
EGFJ	Frikopplat direktstöd	Eco-scheme(31) - System för klimatet och miljön	MELLANFÅNGVÅR - Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och värbearbetning för minskat kväveläckage		O.8 . Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation	INVVATTEN - Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder		O.21 . Number of supported on-farm non-productive investment operations or units	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	ZON - Ersättning för skyddszoner och anpassade skyddszoner		O.14 . Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by environmental or climate-related commitments	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation	INVKALK - Investeringsstöd för kalkfilterdiken		O.21 . Number of supported on-farm non-productive investment operations or units	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	VÅTMARK - Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar		O.14 . Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by environmental or climate-related commitments	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No
EGFJ	Frikopplat direktstöd	Eco-scheme(31) - System för klimatet och miljön	PRECISION - Ersättning för precisionsjordbruk planering		O.8 . Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes			

EGFJ   Sektorsstöd - frukt och grönsaker   FV   PO-producentorganisationer för frukt och grönsaker, miljö   O.35. Antalet operativa producentorganisationer som får stöd

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: **Nej**

Planerar ni att GJP ska bidra till LIFe programmet (SO4, SO5, SO6) **Nej**

2.1.25 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.19 PR - Förbättring och skydd av marker Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported commitments beneficial for soil management to improve soil	0,00 %
R.21 PR - Skydda vattenkvaliteten Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som omfattas av åtaganden för kvaliteten på vattenförekomster som får stöd	0,00 %
R.24 PR - Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported specific commitments which lead to a sustainable use of	0,00 %
R.26 CU - Investeringar i naturresurser Andel jordbruk som omfattas av GJP-stöd för produktiva och icke-produktiva investeringar i fråga om vård av naturresurser	0,79 %
R.28 CU - Environmental or climate-related performance through knowledge Number of persons benefitting from advice, training, knowledge exchange, or participating in EIP operational groups	0,00
R.29 PR - Utveckling av ekologiskt jordbruk Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som stöds av GJP för ekologiskt jordbruk, med en uppdelning mellan underhåll och	0,00 %
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad	46 550,00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska

behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till hållbar produktion och förbättrad miljö (mål 5). Insatserna ska bidra till mål 5 genom att tillgodose behoven av att minska belastningen på mark, luft och vatten och utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till hållbar produktion och förbättrad miljö (mål 5). Insatserna ska bidra till mål 5 genom att tillgodose behoven av att minska belastningen på mark, luft och vatten och utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion.

Det är viktigt att fortsätta med forskning, utveckling och rådgivning för att kunna ta fram och sprida kunskap om hur jord- och skogsbrukets miljö- och klimatarbete kan stärkas samtidigt som produktionen totalt sett ökar.

Miljöersättningar, sektorstöd, investeringsstöd

För miljöersättningar, sektorstöd och investeringsstöd har de rekommenderade indikatorerna R.19, R.21, R.24, R.26, R.28 och R.29 valts.

R.19 Förbättra och skydda marken, R.21 Skydda vattenkvaliteten, R.24 Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel, R.26 Investeringar kopplade till, R.28 Miljö- eller klimatprestation genom kunskap och innovation, R.29 Utveckling av ekologiskt jordbruk

Indikatorerna ska visa att insatser inom åtgärderna Ettårig ersättning för ekologisk produktion, Ettårig ersättning för precisionsjordbruk, Ettårig ersättning för mellangröda, fånggröda och vårbearbetning, Ersättning för skyddszoner och anpassade skyddszoner, Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar, Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker, Investeringsstöd till kalkfilterdiken och Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder bidrar till hållbar produktion och förbättrad miljö (mål 5). Insatserna ska bidra till mål 5 genom att tillgodose behoven av att minska belastningen på mark, luft och vatten. Några åtgärder bidrar även till att tillgodose behoven av att utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion.

Rekommenderade indikatorer inom mål 5 som inte är valda

R.17 Beskogad mark, R.18 Investeringsstöd till skogssektorn och R.30 Stödja hållbar skogsförvaltning

Indikatorer som rör beskogning och investeringar i skogssektorn är inte relevanta för Sveriges del, med anledning av de åtgärder som Sverige kommer att tillämpa.

R.20 Förbättra luftkvaliteten

Sverige har inte några åtgärder som syftar till att förbättra luftkvaliteten. Därför har denna indikator inte utnyttjats.

R.22 Hållbar hantering av näringsämne

Åtgärden Ettårig ersättning för precisionsjordbruk innehåller insatser för hållbar användning av gödselmedel. Sverige har dock kopplat denna åtgärd till indikatorn R.31 (vattenkvalitet). Därför har denna indikator inte utnyttjats.

R.23 Hållbar vattenanvändning

Sverige har inte några åtgärder som syftar till att förbättra markvattenbalansen. Därför har denna indikator inte utnyttjats.

R.25 Miljöprestation inom djuruppfödningssektorn

Sverige har inte några åtgärder kopplade till mål 5 som specifikt syftar till att förbättra miljön inom sektorn djuruppfödning. Däremot används R.25 inom målet om biologisk mångfald för stöd till hotade husdjursraser.

R.27 Miljö- eller klimatrelaterad prestation genom investeringar i landsbygdsområden

R.27 kommer sannolikt att vara en indikator som kommer att tillämpas av Leader. De indikatorer som kommer att tillämpas inom Leader kommer dock att fastställas först efter det att områdena är beslutade och godkända.

Investeringar i landsbygdsområden inom Investeringsstöd för diversifiering och tillväxt i livsmedelskedjan följs upp via R.39, vilken ligger i linje med syftet med åtgärden.

Målvärde

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd* (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.26 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1.

Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

För de åtgärder där en fast ersättningsnivå per stödgrundande enhet beskrivs under rubriken **Range of support at beneficiary level** i åtgärdstexten i kap. 5 för aktuell åtgärd grundas beräkningen av total budget för åtgärden på estimerat utfall multiplicerat med ersättningsnivå per enhet. Detta gäller t.ex. för miljö- och klimatersättningar och djurvälståndersättningar inom pelare II.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.27 S06 Bidra till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald, förbättra ekosystemtjänsterna och bevara livsmiljöer och landskap

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Odlingslandskapet främjar väl fungerande ekosystem och producerar en rad viktiga ekosystemtjänster

S2 Svenska jordbrukare är medvetna om miljöutmaningar

S3 Sverige värnar om att bevara arter, genresurser och kulturarv

S4 Det finns regionala handlingsplaner för grön infrastruktur

S5 Arbete pågår för att öka skogsbrukets miljöhänsyn

S6 Rennäringen bidrar med natur- och kulturvärden i renskötselområdet

S7 God kunskap om natur- och kulturvärden ökar förutsättningar för effektiv politik

Referens: Avsnitt 4.2.c, sid 82–94 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Nedläggning av jordbruk hotar värdefulla gräsmarker

W2 Primärproducenterna får låg ersättning från marknaden för den miljönytta som skapas

W3 Konflikt mellan landskapets multifunktionalitet och en konkurrenskraftig produktion

W4 Kunskapen om skogens miljövärden är otillräcklig

W5 Brist på småbiotoper i slättbygd kan missgynna både livsmedelsproduktionen och biologisk mångfald

Referens: Avsnitt 4.2.c, sid 82–94 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Ett mer variationsrikt jordbruk, inom ett geografiskt område, kan öka landskapets multifunktionalitet

O2 Genom certifiering och varumärken kan marknaden betala för kollektiva nyttigheter

O3 Varierande brukningsmetoder kan sänka kostnaderna för bevarandeinsatser

O4 Ny teknik och nya metoder kan mildra målkonflikter

Referens: Avsnitt 4.2.c, sid 82–94 i SWOT-analysen

Hot

T1 Lönsamhetskrav kan leda till minskad miljönytta från jordbruket

T2 Låg lönsamhet i jordbruket hotar odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden

T3 Markanvändning har stor påverkan på rödlistade arter

T4 Nedfall av kväve innebär att kvävegynnade arter tränger undan andra arter

T5 Klimatförändringar kan leda till ökat lokalt artutdöende

T6 Växande rovdjursstam påverkar djurhållningen, inklusive rennäring och fåbodbruk

T7 Skogsbruket risker att tränga undan många arter och förstöra viktiga habitat

Referens: Avsnitt 4.2.c, sid 82–94 i SWOT-analysen

2.1.28 Identifiering av behov

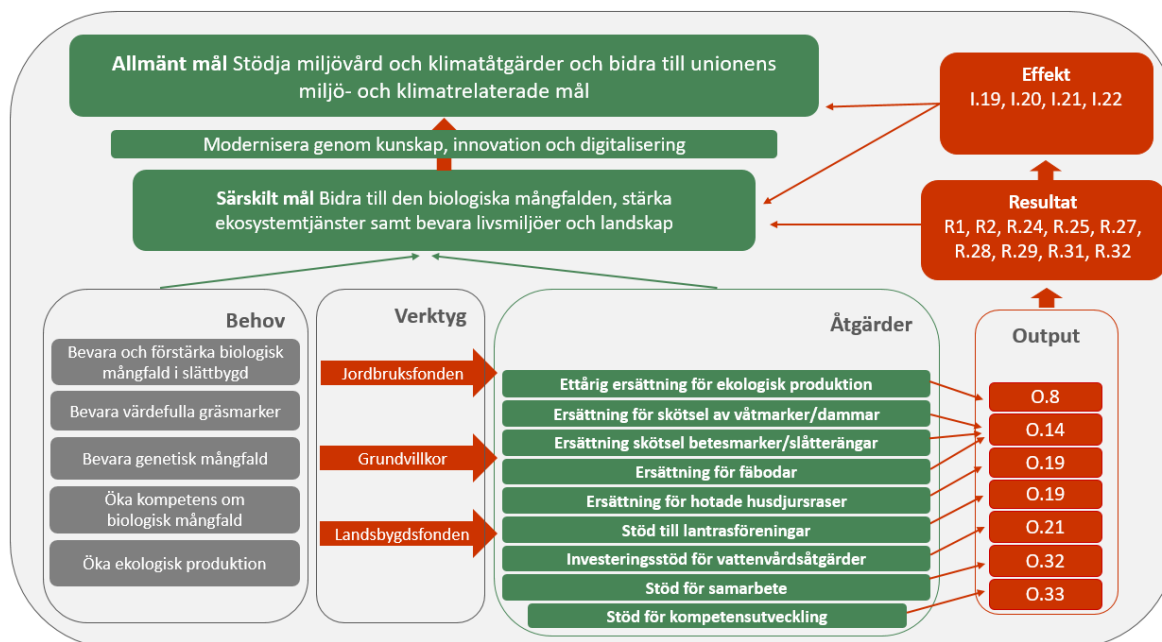
Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO6BEHOV1	Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd	Medel	Ja
SO6BEHOV2	Bevara värdefulla gräsmarker	Hög	Delvis
SO6BEHOV3	Bevara genetisk mångfald	Hög	Delvis
SO6BEHOV4	Öka kompetens om biologisk mångfald	Hög	Delvis
SO6BEHOV5	Öka ekologisk produktion	Medel	Delvis

2.1.29 Identifiering av relevanta delar av nationella planer som härrör från reglering redovisad i Annex XI

- Prioriterat ramverk för Natura 2000 (PAF)
- Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper
- Nationellt luftvårdsprogram
- Programområde luft
- Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet
- Förvaltningsplan 2016–2021 Södra Östersjöns vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Norra Östersjöns vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Västerhavets vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Bottenhavets vattendistrikt
- Förvaltningsplan 2016–2021 Bottenvikens vattendistrikt
- Handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel
- Sveriges integrerade nationella energi- och klimatplan

2.1.30 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationsskiften	Miljö	LEADER
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	FÄBOD - Ersättning för fåbodrar		O.14 . Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by environmental or climate-related commitments	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	HOTRAS - Ersättning för hotade husdjursraser		O.19 . Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser	No	Yes	No
EGFJ	Frikopplat direktstöd	Eco-scheme(31) - System för klimatet och miljön	EKO - Ersättning för ekologisk produktion		O.8 . Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	LANTRASFÖR - Stöd till lantrasföreningar		O.19 . Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	BETE - Ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar, inklusive komplement		O.14 . Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by environmental or climate-related commitments	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation	INNVATTEN - Investeringssöd för vattenvårdsåtgärder		O.21 . Number of supported on-farm non-productive investment operations or units	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	VÄTMARK - Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar		O.14 . Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by environmental or climate-related commitments	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: Nej

Planerar ni att GJP ska bidra till LIFE programmet (SO4, SO5, SO6) Nej

2.1.31 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.24 PR - Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported specific commitments which lead to a sustainable use of ...	0.00 %
R.25 Miljöresultat inom djuruppfödningsektorn Andel djurenheter som omfattas av åtaganden för förbättrad miljömässig hållbarhet som får stöd	0.00 %
R.27 CU - Environmental or climate-related performance through investment in rural areas Antalet insatser som bidrar till mål för miljömässig hållbarhet samt begränsning av och anpassning till klimatförändringar	17.00
R.28 CU - Environmental or climate-related performance through knowledge Number of persons benefitting from advice, training, knowledge exchange, or participating in EIP operational groups	0.00
R.29 PR - Utveckling av ekologiskt jordbruk Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som stöds av GJP för ekologiskt jordbruk, med en uppdelning mellan underhåll och ...	0.00 %
R.31 PR - Bevara livsmiljöer och arter Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported commitments supporting biodiversity conservation or ...	0.00 %
R.32 CU - Investeringar i biologisk mångfald Andel jordbruk som omfattas av investeringsstöd från GJP som bidrar till biologisk mångfald	0.14 %
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad ...	46 550.00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742.00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 ^{PR} Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till biologisk mångfald (särskilt mål 6). Insatserna ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att; bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd, bevara värdefulla gräsmarker, bevara genetisk mångfald, öka kompetens om biologisk mångfald och öka ekologisk produktion.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till biologisk mångfald (särskilt mål 6). Insatserna ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att; bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd, bevara värdefulla gräsmarker, bevara genetisk mångfald, öka kompetens om biologisk mångfald och öka ekologisk produktion.

Miljöersättningar, investeringsstöd och projektstöd

För miljöersättningarna, investeringsstödet och projektstöden har indikatorerna R.24, R.25, R.27, R.28, R.29, R.31 och R.32 valts.

R.24 ^{PR} Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel

Indikatorn ska visa att åtgärden Ettårig ersättning för ekologisk produktion bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Åtgärden ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd och att öka ekologisk produktion.

R.25 Miljöprestation inom djuruppfödningssektorn

Indikatorn ska visa att åtgärden Ersättning för hotade husdjursraser bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Åtgärden ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behovet av att bevara genetisk mångfald.

R.27 Miljö- eller klimatrelaterad prestation genom investeringar i landsbygdsområden

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd till lantrasföreningar bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Insatserna ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behovet av att bevara genetisk mångfald.

R.27 kommer sannolikt att vara en indikator som också kommer att tillämpas av Leader. De indikatorer som kommer att tillämpas inom Leader kommer dock att fastställas först efter det att områdena är beslutade och godkända.

R.28 Miljö- eller klimatprestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Insatserna ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd, bevara värdefulla gräsmarker, bevara genetisk mångfald, öka kompetens om biologisk mångfald och öka ekologisk produktion.

R.29 ^{PR} Utveckling av ekologiskt jordbruk

Indikatorn ska visa att åtgärden Ettårig ersättning för ekologisk produktion bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Åtgärden ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd och öka ekologisk produktion.

R.31 ^{PR} Bevara livsmiljöer och arter

Indikatorn ska visa att åtgärderna Ettårig ersättning för ekologisk produktion, Ersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar, Ersättning för fåbodar och Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Åtgärderna ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd och bevara värdefulla gräsmarker.

R.32 Investeringar kopplade till biologisk mångfald

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder bidrar till den biologiska mångfalden (särskilt mål 6). Insatserna ska bidra till mål 6 genom att tillgodose behoven av att bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd.

Rekommenderade indikatorer inom mål 6 som inte är valda

R.17 Beskogad mark och R.18 Investeringsstöd till skogssektorn

Sverige har inte några åtgärder inom beskogning eller investeringar i skogssektorn. Därför har dessa indikatorer inte utnyttjats.

R.22 Hållbar hantering av näringsämnen

Vi bedömer att R.31 är en mer relevant indikator för målet än R.22 och den fångar upp de direkta och signifikanta effekterna av stöden.

R.33 Förbättra Natura 2000-förvaltningen

Det finns åtgärder inom mål 6 som kan användas inom Natura 2000-områden, och kan förbättra Natura 2000-förvaltningen. För dessa åtgärder har vi dock valt resultatindikatorer som vi bedömer är mer relevanta och signifikanta för dessa åtgärder än R.33.

R.34 Bevara landskapselement

Det finns åtgärder inom mål 6 som bidrar till att bevara landskapselement. För dessa åtgärder har vi dock valt resultatindikatorer som vi bedömer är mer relevanta och signifikanta för dessa åtgärder än R.34.

R.35 Bevara bisamhällen

Inga åtgärder inom mål 6 har en utformning som gör att R.35 blir relevant.

Målvärde

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är bygga rationella djurstallar ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. Bevara

värdefulla gräsmarker (högt prioriterat) och Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.32 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

För de åtgärder där en fast ersättningsnivå per stödgrundande enhet beskrivs under rubriken **Range of support at beneficiary level** i åtgärdstexten i kap. 5 för aktuell åtgärd grundas beräkningen av total budget för åtgärden på estimerat utfall multiplicerat med ersättningsnivå per enhet. Detta gäller t.ex. för miljö- och klimatersättningar och djurvälståndersättningar inom pelare II.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.33 S07 Locka och behålla unga jordbrukare och andra jordbrukare och underlätta hållbar affärsutveckling i landsbygdsområden

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Yngre jordbrukare har högre utbildningsnivå

S2 Starkt entreprenörskap och god innovationsförmåga

S3 Starkt socialt kapital

S4 Naturbruksskolor och KY-utbildningar fångar intresse för näringen

Referens: Avsnitt 4.3.a, sid 95–104 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Jordbruk och landsbygd har svag attraktionskraft

W2 Höga markpriser försvårar nyetableringar och generationsväxling inom jordbruket

W3 Svaga arbetsmarknader ger få möjligheter till anställning utanför jordbruket

W4 Åldersstrukturen i jordbruket hämmar investeringsviljan

W5 Svagt kunskaps- och innovationssystem hämmar landsbygdernas innovationskraft

Referens: Avsnitt 4.3.a, sid 95–104 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Omställningen till en biobaserad ekonomi sätter nytt fokus på gröna näringar

O2 Ny teknik skapar nya affärsmöjligheter och bidrar till bilden av en modern näring

O3 Markens värde ger jordbrukarna kapital till affärsutveckling

O4 Stor potential för utveckling inom vattenbruk

O5 Ökad satsning på behovsdriven forskning

O6 Hästnäringen har potential att utvecklas

Referens: Avsnitt 4.3.a, sid 95–104 i SWOT-analysen

Hot

T1 Brist på jordbruksmark hämmar jordbruksföretagens utveckling

T2 Kompetensflykt hämmar utvecklingen av nya produkter och tjänster

T3 Skattelagstiftning försvårar generationsväxling inom jordbruksföretagen

T4 Jordbruk och tillverkningsindustri har låg attraktionskraft bland unga

T5 Landsbygdernas avfolkning minskar jordbrukets attraktionskraft

T6 Bristande tillgång till bredband hämmar jordbrukets digitalisering och försvårar affärsutveckling på landsbygden

Referens: Avsnitt 4.3.a, sid 95–104 i SWOT-analysen

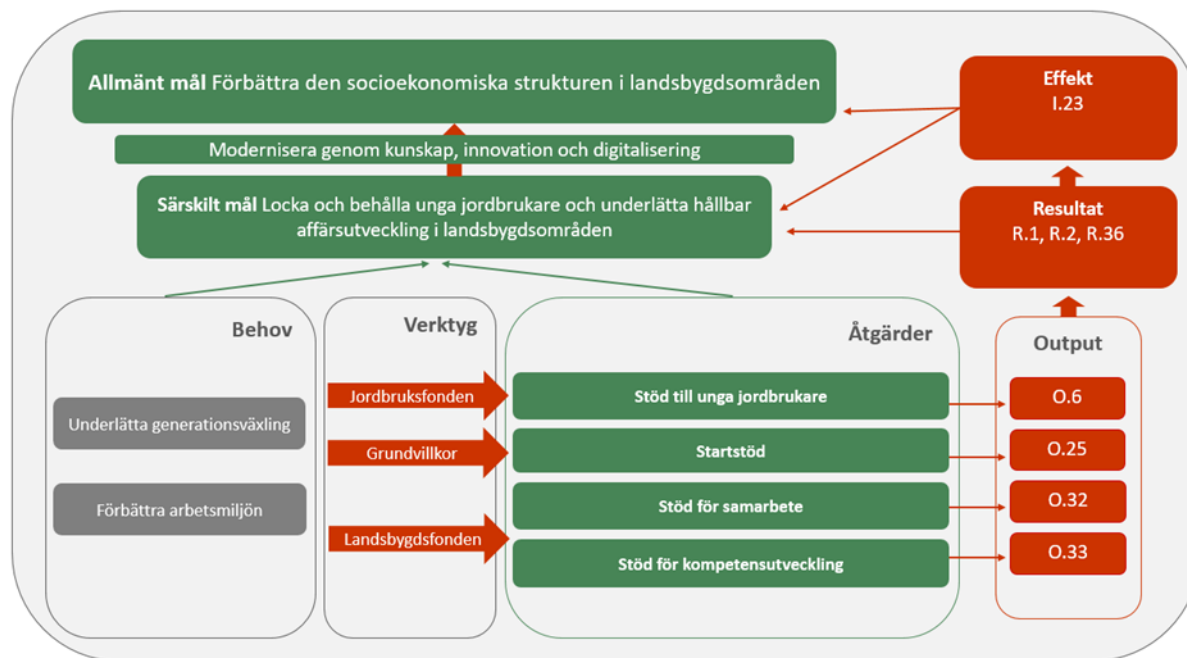
2.1.34 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO7BEHOV1	Underlätta generationsväxling	Hög	Ja
SO7BEHOV2	Förbättra arbetsmiljön	Medel	Ja

2.1.35 Interventionsstrategi

Contributing to ringfencing requirement for/on								
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) - Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationskiften	Miljö	LEADER
EGFJ	Frikopplat direktstöd	CIS-YF(30) - Kompletterande inkomststöd för unga jordbrukare	UNGA - Stöd till unga jordbrukare		O.6 . Number of hectares benefitting from complementary income support for young farmers			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INSTAL(75) - Setting up of young farmers and the start-up of rural businesses, including the setting up of new farmers	START - Startstöd		O.25 . Number of young farmers receiving setting-up support	Yes	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

i

2.1.36 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.36 CU PR - Generationsskiften Antalet unga jordbrukare som omfattas av etableringsstöd från GJP, inbegripet en uppdelning efter kön	4 170,00
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad produktivitet och innovationer i jordbruket	46 550,00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att locka och behålla unga jordbrukare (särskilt mål 7). Insatserna ska bidra till mål 7 genom att tillgodose behoven av att underlätta generationsväxling och förbättra arbetsmiljön.

För att åstadkomma en socialt hållbar företagsutveckling och kunna locka en ung generation till att bli jordbrukare behöver arbetsmiljön inom jordbruket förbättras och antalet arbetsrelaterade olyckor och dödsfall i jord- och skogsbruket behöver minska.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att locka och behålla unga jordbrukare (särskilt mål 7). Insatserna ska bidra till mål 7 genom att tillgodose behoven av att underlätta generationsväxling och förbättra arbetsmiljön.

Startstöd och inkomststöd

R.36 Generational renewal

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Startstöd och Stöd till unga bidrar till att locka och behålla unga jordbrukare (mål 7) Insatserna bidrar till mål 7 genom att tillgodose behovet av att underlätta generationsväxling.

Rekommenderade indikatorer inom mål 7 som inte är valda

R.39 9 Utveckla ekonomin på landsbygden

Sverige har inga åtgärder inom mål 7 som syftar till att utveckla landsbygderna mer generellt och därför är inte R.39 relevant. R.39 används inom mål 8.

Målvärden

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd* (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.37 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

För de åtgärder där en fast ersättningsnivå per stödgrundande enhet beskrivs under rubriken **Range of support at beneficiary level** i åtgärdstexten i kap. 5 för aktuell åtgärd grundas beräkningen av total budget för åtgärden på estimerat utfall multiplicerat med ersättningsnivå per enhet. Detta gäller t.ex. för miljö- och klimatersättningar och djurvälståndersättningar inom pelare II.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.38 S08 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jordbruk

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Rik tillgång till naturresurser och attraktiva natur- och kulturmiljöer

S2 Lokaliseringsfördelar för tillverkningsindustri med relativt lågt kunskapsinnehåll

S3 Starkt entreprenörskap skapar sysselsättning på landsbygderna

S4 Hög bredbandstäckning i den mer tätbebyggda landsbygden

S5 Billigare bostäder

S6 Ideellt engagemang och rikt föreningsliv bidrar till integration och starka nätverk

S7 Leader-områden i hela landet

S8 God innovationsförmåga

S1 - S7 Referens: Avsnitt 4.3.b, sid 105–123 i SWOT-analysen

S8 Referens: Avsnitt 4.3.a, sid 95–104 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Långa geografiska avstånd ger höga transportkostnader och små arbetsmarknader

W2 Kompetensbrist hämmar näringslivets utveckling och omvandling

W3 Arbetsmarknader med få valmöjligheter

W4 Svagt innovations- och kunskapssystem på landsbygden

W5 Liten tillgång till lokalt kapital

W6 Liten mångfald i näringsliv och arbetskraft

W7 Koncentrationen av befolkning, sysselsättning och ekonomi till landets största stadsregioner beräknas fortsätta

W8 Litet befolkningsunderlag resulterar i bristande service och infrastruktur

W9 Bostadsbyggandet släpar efter på landsbygden

W10 Litet utbud av nöjen, kultur och andra fritidsaktiviteter

W11 Bristande kunskap om landsbygdens förutsättningar och behov

Referens: Avsnitt 4.3.b, sid 105–123 i SWOT-analysen

Möjligheter

- O1 Globalisering gör färre företag beroende av närhet till den inhemska marknaden
- O2 Urbaniseringens nackdelar ökar landsbygdernas attraktionskraft
- O3 Den tjänstebaserade ekonomin växer även i landsbygderna
- O4 Digitalisering kan ge affärsmöjligheter och minska betydelsen av geografiska avstånd
- O5 Intresset för landsbygden ökar
- O6 Företagsamhet skapar arbetstillfällen och lokal utveckling
- O7 Invandring ger tillskott av människor och arbetskraft
- O8 Leader-metoden är framgångsrik och väl etablerad
- O9 Sociala innovationer kan utveckla landsbygderna
- O10 Kultur- och naturresurser på landsbygden utgör en stor potential för besöksnäringen
- O11 Invandrad arbetskraft kan öka nytänkandet och innovation
- O12 Stor potential för utveckling inom vattenbruk
- O13 Hästnäringen har potential att utvecklas

O1 - O11 Referens: Avsnitt 4.3.b, sid 105–123 i SWOT-analysen

O12 och O13 Referens: Avsnitt 4.3.a, sid 95–104 i SWOT-analysen

Hot

- T1 Globalisering skärper konkurrensen och ökar utsatthet för konjunktursvängningar
- T2 Urbanisering ökar klyftan mellan städer och landsbygd
- T3 Tjänstesektorn växer snabbare i städer än i landsbygder
- T4 Omställning till fossilfria system kan medföra högre kostnader
- T5 Globalisering och digitalisering innebär att många enklare jobb försvinner
- T6 Åldrande befolkning ökar försörjningsbördan i landsbygdskommunerna
- T7 Urban norm försvårar landsbygdernas utveckling
- T8 Digitalisering förutsätter bredband av hög kvalitet

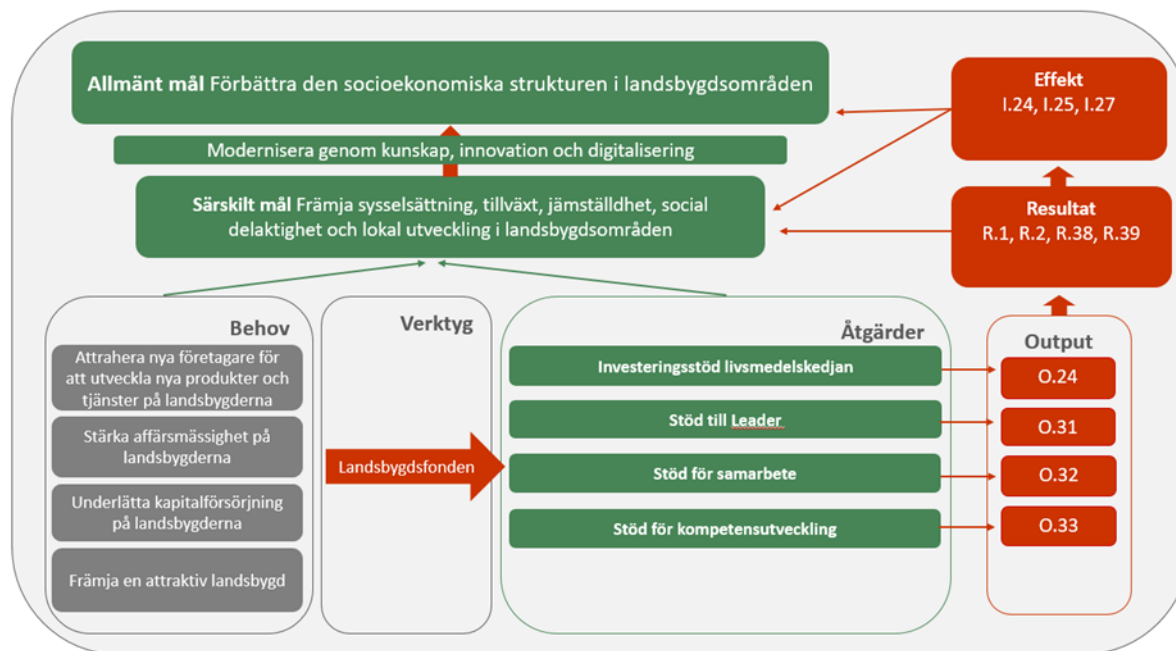
Referens: Avsnitt 4.3.b, sid 105–123 i SWOT-analysen

2.1.39 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO8BEHOV1	Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna	Medel	Ja
SO8BEHOV2	Stärka affärsmässighet på landsbygderna	Medel	Delvis
SO8BEHOV3	Underlätta kapitalförsörjning på landsbygderna	Medel	Delvis
SO8BEHOV4	Främja en attraktiv landsbygd	Hög	Delvis

2.1.40 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationsskiften	Miljö	LEADER
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	LEADER - Stöd till Leader		O.31 . Antalet lokala utvecklingsstrategier (LEADER) eller förberedande åtgärder som får stöd	No	No	Yes
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation	INVDIV - Investeringstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan		O.24 . Number of supported off-farm productive investment operations or units	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: Nej

2.1.41 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.38^{CU} - LEADER-täckning Andel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier	500,22 %
R.39^{CU} - Utveckla bioekonomin på landsbygden Antalet företag på landsbygden, inbegripet bioekonomiföretag, som har utvecklats med stöd från GJP	610,00
R.1^{CU PR} - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad	46 550,00
R.2^{CU} - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behoven av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till sysselsättning, tillväxt och ökad jämställdhet (särskilt mål 8). Insatserna förväntas bidra till behoven av att attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna och stärka affärsmässigheten i landsbygderna. Insatserna bidrar även att tillgodose behoven av att främja en attraktiv landsbygd.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till sysselsättning, tillväxt och ökad jämställdhet (särskilt mål 8). Insatserna förväntas bidra till behoven av att attrahera nya företagare och stärka affärsmässigheten i landsbygderna. Insatserna bidrar även att tillgodose behoven av att främja en attraktiv landsbygd.

Investeringsstöd och projektstöd

Stöd till Leader följs upp via den rekommenderade indikatorn R.38. För Investeringsstöd för diversifiering och tillväxt i livsmedelskedjan, som ska bidra till både mål 3 och mål 8, har indikator R.39 valts.

R.38 Leader-omfattning

Indikatorn ska visa att insatser inom Stöd till Leader bidrar till sysselsättning, tillväxt och ökad jämställdhet (särskilt mål 8). Insatserna bidrar till mål 8 genom att tillgodose behovet av att attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna och främja en attraktiv landsbygd.

Genom att en högre andel av landsbygdsbefolkningen omfattas av lokala utvecklingsstrategier förväntas ett främjande av en attraktiv landsbygd och en ökad samverkan mellan privata och offentliga aktörer. Åtgärderna väntas även bidra till nya företagare, nya produkter och tjänster.

R.39 9 Utveckla ekonomin på landsbygden

Indikatorn ska visa att insatser inom Investeringsstöd för diversifiering och tillväxt i livsmedelskedjan bidrar till sysselsättning, tillväxt och ökad jämställdhet (särskilt mål 8). Insatserna bidrar till mål 8 genom att tillgodose behovet av att attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna, underlätta kapitalförsörjning på landsbygderna och främja en attraktiv landsbygd.

Rekommenderade indikatorer inom mål 8 som inte är valda

R.37 Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden R.40 Smart omställning av ekonomin på landsbygden, R.41 Sammanlänkning av landsbygden i Europa, R.42 Främja social delaktighet

Leaderområdenas val av indikatorer kommer att bli klart först efter det att Sverige har lämnat in sin strategiska plan. Det kommer därför att behöva ske en revidering av valda indikatorer för mål 8 efter 2021, där ovanstående indikatorer kan komma att ingå, beroende på hur strategierna är utformade och vad de ämnar uppnå. Leader är den åtgärd i den strategiska planen som tydligast syftar till att stimulera en bred landsbygdsutveckling.

Investeringar i bredband ligger utanför GJP, vilket annars skulle kunna vara något som följs upp med stöd av R.41.

Målvärde

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är bygga rationella djurstallar ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. Bevara värdefulla gräsmarker (högt prioriterat) och Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.42 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.43 S09 Förbättra unionsjordbrukets förmåga att reagera på nya samhällskrav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra livsmedel av hög kvalitet med högt näringsintag som producerats på ett hållbart sätt, minskning av livsmedelsavfall samt främjande av djurskydd och bekämpande av antimikrobiell resistens

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

- S1 Svenska jordbrukare producerar säkra livsmedel av hög kvalitet
- S2 God djuromsorg och högt smittskydd minskar risken för resistens
- S3 Tillgång till veterinär service i hela landet
- S4 Regelverk garanterar säkra livsmedel och konsumentens behov av information
- S5 God samverkan ger effektiv krishantering

Referens: Avsnitt 4.3.c, sid 124–133 i SWOT-analysen

Svagheter

- W1 Jordbrukets andel av den totala ekonomin är liten
- W2 Bristande kunskap om jordbrukets bidrag till kollektiva nyttigheter
- W3 Höga kadmiumhalter i vissa markområden
- W4 Stort matsvinn och produktionsförluster i livsmedelsproduktionen
- W5 Färre veterinärer specialiserar sig på jordbrukets produktionsdjur

Referens: Avsnitt 4.3.c, sid 124–133 i SWOT-analysen

Möjligheter

- O1 Brett förankrad målsättning om ökad svensk livsmedelsproduktion
- O2 God medvetandegrad bland konsumenterna skapar efterfrågan på svenska livsmedel
- O3 Den ekologiska produktionen ökar
- O4 Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt

Referens: Avsnitt 4.3.c, sid 124–133 i SWOT-analysen

Hot

T1 Klimatförändringar leder till större variation i jordbrukets avkastning

T2 Globaliseringen ökar risken för smittspridning

T3 Ökad antibiotikaresistens hotar såväl animalieproduktion som människors hälsa

Referens: Avsnitt 4.3.c, sid 124–133 i SWOT-analysen

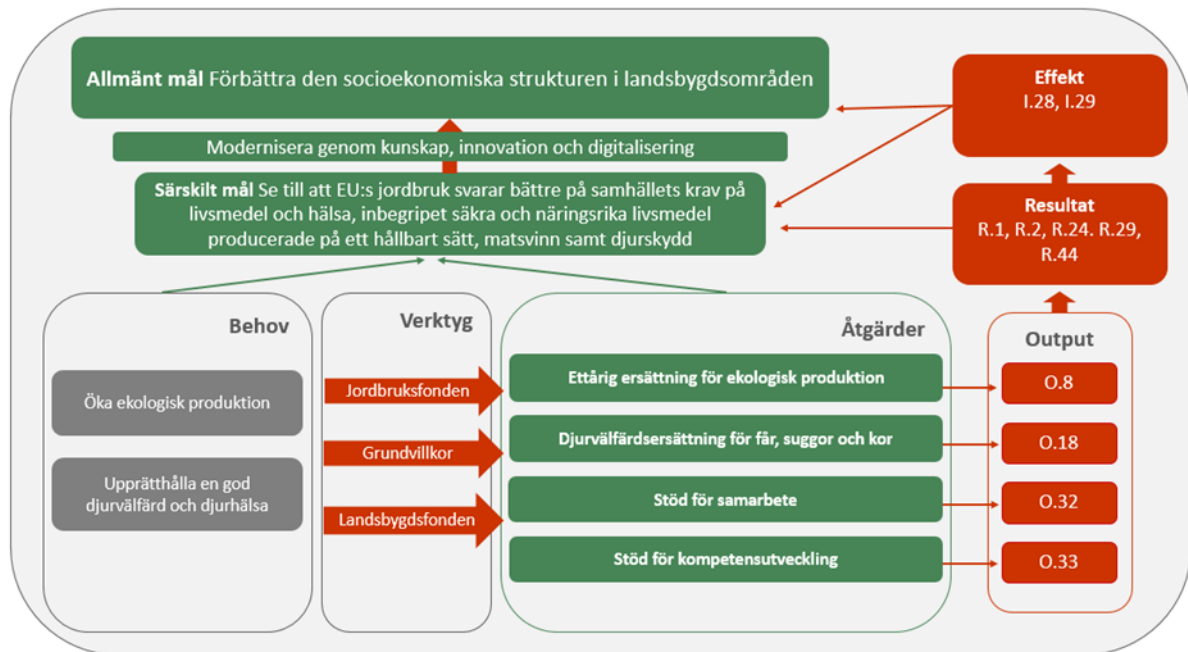
2.1.44 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
SO9BEHOV1	Öka ekologisk produktion	Medel	Delvis
SO9BEHOV2	Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa	Medel	Ja

2.1.45 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationsskiftet	Miljö	LEADER
EGFJ	Frikopplat direktstöd	Eco-scheme(31) - System för klimatet och miljön	EKO - Ersättning för ekologisk produktion		O.8 . Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes			
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	DVFÅR - Djurvälståndersättning för får		O.18 . Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare, health or increased biosecurity measures	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	DVSUGGOR - Djurvälståndersättning för suggor		O.18 . Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare, health or increased biosecurity measures	No	Yes	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	ENVCLIM(70) - Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden	DVKOR - Djurvälståndersättning för kor		O.18 . Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare, health or increased biosecurity measures	No	Yes	No

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: **Nej**

2.1.46 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.24 PR - Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported specific commitments which lead to a sustainable use of...	0,00 %
R.29 PR - Utveckling av ekologiskt jordbruk Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som stöds av GJP för ekologiskt jordbruk, med en uppdelning mellan underhåll och...	0,00 %
R.44 CU PR - Förbättra djurs välbefinnande Andel djurenheter som berörs av insatser som får stöd för att förbättra djurs välbefinnande	0,00 %
R.1 CU PR - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad...	46 550,00
R.2 CU - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742,00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

De horisontella åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling kopplar an till det tvärgående målet och det identifierade svenska behoven av att stärka kunskapssystemet AKIS. Därför har de rekommenderade indikatorerna R.1 och R.2 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete och Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att tillgodose samhällets krav på livsmedel och hälsa (särskilt mål 9). Detta ska de göra genom att tillgodose behoven av att öka den ekologiska produktionen och upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling även bidrar till att tillgodose samhällets krav på livsmedel och hälsa (särskilt mål 9). Detta ska de göra genom att tillgodose behoven av att öka den ekologiska produktionen och upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa.

Miljöersättningar

För den ettåriga ersättningen till ekologisk produktion och för djurvälståndersättningarna har de rekommenderade indikatorerna R.24, R.29 och R.44 valts.

R.24 Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel och R.29 Utveckling av ekologiskt jordbruk

Indikatorerna ska visa att insatser inom åtgärden *Ettårig ersättning för ekologisk produktion* bidrar till att tillgodose samhällets krav på livsmedel och hälsa (särskilt mål 9). Insatserna bidrar till mål 9 genom att tillgodose behovet av att öka den ekologiska produktionen.

R.44 Förbättra djurskyddet

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Djurvälståndersättning för får, saggor och kor bidrar till att tillgodose samhällets krav på livsmedel och hälsa (särskilt mål 9). Insatserna bidrar till mål 9 genom att tillgodose behovet av att upprätthålla god djurvälstånd och god djurhälsa.

Rekommenderade indikatorer inom mål 9 som inte är valda

R.20 Förbättra luftkvaliteten

Sverige har inte några åtgärder som syftar till att förbättra luftkvaliteten. Därför har denna indikator inte utnyttjats.

R.43 Begränsa användningen av antimikrobiella medel

Den svenska livsmedelsproduktionen kännetecknas av låg användning av antibiotika och vi har därför inte särskilda identifierade behov eller åtgärder som är lämpliga inom GJP för detta. Sverige har på nationell nivå arbetat fram effektiva strategier för att främja ansvarsfull användning av antimikrobiella veterinärmedicinska medel och begränsa spridningen av antibiotikaresistens

R.44 Förbättra djurskyddet

Sverige har valt att inte koppla indikator R.44 till den ettåriga ersättningen för ekologisk produktion. Anledningen till detta är att det i Sverige finns ett omfattande regelverk för djurskydd och det finns därutöver tre ersättningar inom GJP som är direkt riktade till förbättrad djurvälstånd.

Målvärden

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i*

slättbygd (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt.

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.47 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

För de åtgärder där en fast ersättningsnivå per stödgrundande enhet beskrivs under rubriken **Range of support at beneficiary level** i åtgärdstexten i kap. 5 för aktuell åtgärd grundas beräkningen av total budget för åtgärden på estimerat utfall multiplicerat med ersättningsnivå per enhet. Detta gäller t.ex. för miljö- och klimatersättningar och djurvälståndersättningar inom pelare II.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.1.48 XCO Det övergripande målet att modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och i landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa

Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

S1 Sverige har världsledande grundforskning och ett starkt nationellt kunskaps- och innovationssystem

S2 God generell kunskapsnivå underlättar modernisering och teknikspridning i jordbruket

Referens: Avsnitt 4.4, sid 134–142 i SWOT-analysen

Svagheter

W1 Otillräcklig kunskaps- och kompetensförsörjning

W2 Otillräckliga kunskaper om företagsledning och affärsutveckling

W3 Stort gap mellan forskning och näringsliv

W4 Svagt innovations- och kunskapssystem inom jordbruket

Referens: Avsnitt 4.4, sid 134–142 i SWOT-analysen

Möjligheter

O1 Outnyttjad potential för innovation, kunskaps- och teknikspridning inom jordbruket

O2 Kunskapssystemet kan utvecklas genom ökad samverkan och digitalisering

O3 En nationell aktör kan ge förbättrad kunskapsförsörjning till animalieproduktionen

Referens: Avsnitt 4.4, sid 134–142 i SWOT-analysen

Hot

T1 Lite tillämpad forskning inriktas på jordbrukssektorn

T2 Åldersstrukturen i näringen ger svaga incitament till modernisering

T3 Svagt kunskaps- och innovationssystem gör att jordbruket riskerar att hamna vid sidan av den nationella innovationspolitiken

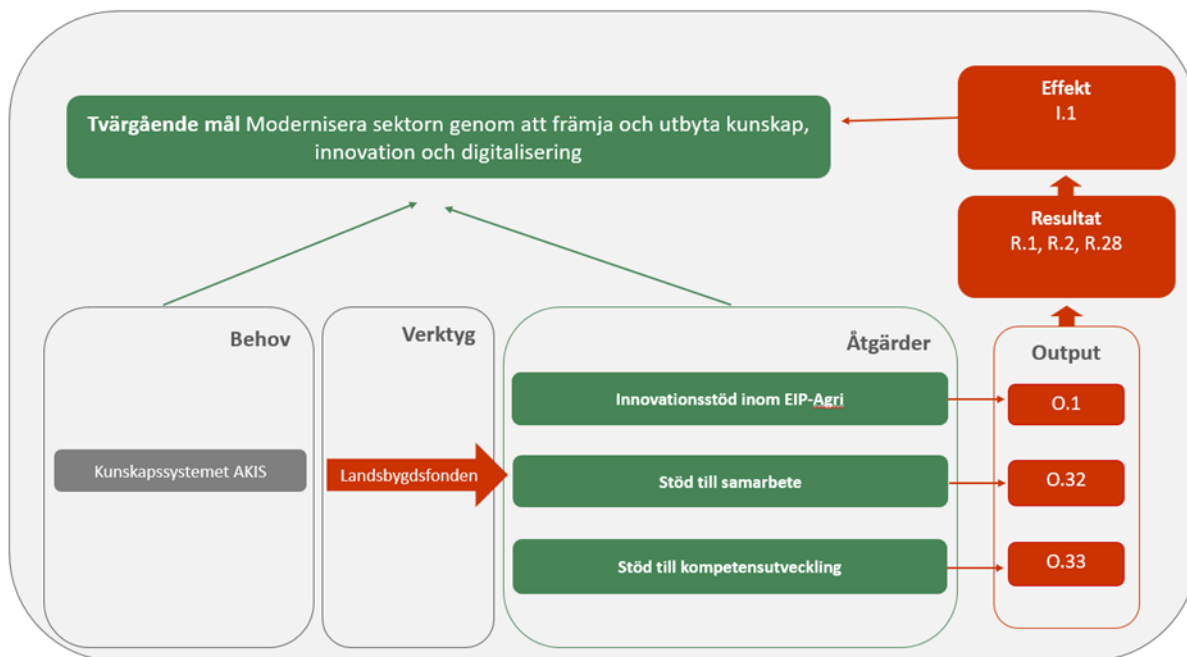
Referens: Avsnitt 4.4, sid 134–142 i SWOT-analysen

2.1.49 Identifiering av behov

Kod	Titel	Prioritering på nivån för den strategiska GJP-planen	Behovet ingår i den strategiska GJP-planen
XCOBEHOV1	Kunskapssystemet AKIS	Hög	Delvis

2.1.50 Interventionsstrategi

						Contributing to ringfencing requirement for/on		
Fond	Typ av insats	Typ av insats	Insatsens kod (MS) – Namn	Budget Code (EC)	Gemensam utfallsindikator	Generationskiften	Miljö	LEADER
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	SAM - Stöd till samarbete		O.32 . Number of supported other cooperation operations or units (excluding EIP reported under O.1)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	COOP(77) - Samarbete	EIP - Innovationsstöd inom EIP-Agri		O.1 . Antalet projekt för operativa EIP-grupper (Europeiska innovationspartnerskapet)	No	No	No
Ejflu	Landsbygdsutveckling	KNOW(78) - Knowledge exchange and dissemination of information	KOMPUTV - Stöd till kompetensutveckling		O.33 . Number of supported training, advice and awareness actions or units	No	No	No

Planerar ni att GJP ska bidra till Erasmusprogrammet: Nej

2.1.51 Val av resultatindikatorer

Val av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

* Resultatindikatorer [rekommenderade resultatindikatorer för detta särskilda mål visas i fetstil]	Målvärde [ska fyllas i från avsnitt 2.3]
R.1 ^{CU PR} - Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för jordbruket	46 550.00
R.2 ^{CU} - Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	742.00
R.28 ^{CU} - Environmental or climate-related performance through knowledge Number of persons benefitting from advice, training, knowledge exchange, or participating in EIP operational groups	0.00

Motivering av valet av resultatindikator(er) för detta särskilda mål

Det tvärgående målet stöds genom olika åtgärder i den strategiska planen. De indikatorer som Sverige avser att tillämpa har valts för att kunna följa upp endast effekter som är direkta och signifikanta utifrån hur åtgärderna är utformade och utifrån det syfte som åtgärderna har. Detta innebär att eventuella bieffekter som inte är direkta och signifikanta inte kommer att följas upp.

Horisontella åtgärder som kopplar till det tvärgående målet

För de horisontella åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling har de rekommenderade indikatorerna R.1, R.2 och R.28 valts.

R.1 Förbättrad prestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Stöd för samarbete, Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling bidrar till det tvärgående målet. Insatserna ska bidra till målet genom att tillgodose behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS, vilket är det behov som Sverige har valt att prioritera i enlighet med SWOT och behovsanalys.

Kunskapssystemet AKIS är det nätverk av aktörer som på olika sätt arbetar med kunskap inom lantbrukssektorn. Delvis kan AKIS även omfatta kunskapsaktörer inom en bredare landsbygdsutveckling.

R.2 Kopplingar mellan rådgivning och kunskapssystem

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärderna Innovationsstöd inom EIP-Agri och Stöd för kompetensutveckling bidrar till det tvärgående målet. Insatserna ska bidra målet genom att tillgodose behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS.

R.28 Miljö- eller klimatprestation genom kunskap och innovation

Indikatorn ska visa att insatser inom åtgärden Stöd för kompetensutveckling bidrar till det tvärgående målet. Insatserna ska bidra målet genom att tillgodose behovet av att stärka kunskapssystemet AKIS.

Rekommenderade indikatorer inom mål 10 som inte är valda

R.3 Digitalisering av jordbruket

Det behov som Sverige har valt att prioritera i enlighet med SWOT och behovsanalys är att stärka kunskapssystemet AKIS. Att öka digitaliseringen är däremot inte ett prioriterat behov i Sveriges behovsanalys och strategiska plan. Åtgärderna är därmed inte heller utformade för

att specifikt svara upp mot ett sådant behov och indikatorerna är inte heller avsedda att utvärdera det (se även motivering under mål 2)

Målvärden

Målvärdena för resultatindikatorerna är beräknade utifrån de behov som Sverige, med stöd av SWOT-analysen, har identifierat i behovsanalysen, och utifrån den prioritering av behov som framgår av avsnitt 2.1. Exempelvis är *bygga rationella djurstallar* ett högt prioriterat behov i avsnitt 2.1. Det har avspeglats i relativt höga målvärden för indikator R.9, vilken bärs upp av bland annat Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (där stöd till djurstallar ingår). Ett annat exempel är behoven som tas upp under särskilt mål 6 i avsnitt 2.1. *Bevara värdefulla gräsmarker* (högt prioriterat) och *Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd* (medel prioriterat). Dessa behov sammanfaller med det nationella miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, vilket innehåller bl.a. behov av och målsättningar för att upprätthålla ekosystemtjänster och förstärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Indikatorn R.31 (bevara livsmiljöer och arter) har därför ett högt målvärde för areal som täcker 28–29 procent av arealen jordbruksmark i Sverige. I beräkningen av de olika åtgärdernas målvärden har även hänsyn tagits till åtgärdernas utformning, vilket kan påverka åtgärdens attraktivitet, implementering och förmodade effekt).

Indikatorerna för output och resultat är ömsesidigt beroende, vilket framgår av både interventionslogiken och beräkningen av målvärden och enhetsbelopp för de olika åtgärderna. Alla beräkningar av output är gjorda för att målvärdena för resultatindikatorerna ska kunna uppnås. Inga avsteg från denna princip har gjorts. I flera fall är målvärdena för en resultatindikator beroende av flera olika åtgärder för att kunna uppnås.

2.1.52 Motivering av finansiell allokering

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov som framgår av avsnitt 2.1 Behovsbedömning och interventionsstrategi. Sambandet mellan behovens prioritering och allokeringen av budgetmedel är dock inte linjär, vilket också framgår av avsnitt 2.1. Kostnaden för att möta två behov med samma prioritering kan variera beroende på t.ex. vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

I de fall ersättningsnivån på stödmottagarnivå, i absoluta tal, kan variera från fall till fall, vilket gäller exempelvis stöd för investeringar, kan **Range of support at beneficiary level** t.ex. anges som stödintensitet i procent av stödberättigande utgifter, med ett golv- och ett takbelopp. I dessa fall bygger det angivna enhetsbeloppet på antaganden om genomsnittlig omfattning per stödgivning bl.a. utifrån erfarenheter från innevarande och tidigare programperioder då motsvarande eller liknande insatser oftast tillämpats tidigare. Med hjälp av estimerat utfall kan sedan den totala budgetomfattningen för åtgärden uppskattas för sådana åtgärder.

2.2 Kontextindikatorer

Kontextindikatorer (PMEF-kod)	Utgångsvärde	Utgångsår	Uppdaterat värde	Uppdaterat år	Motivering/kommentarer	Datakälla
C.01 Total rural population Antal	925 377,00	2020				
C.05 Total forest area Hektar	33 605 739,00	2018				
C.12 Total number of farms Antal	62 940,00	2016	58 791,00	2020	Uppdaterad nationell statistik som ännu inte publicerats av Eurostat.	Jordbruksverkets statistikdatabas, https://statistik.sjv.se/PXWeb/sq/6dc5c270-364a-4309-9a5a-bedcbc9ef8c7
C.17 Total utilised agricultural area (UAA) Hektar	3 004 780,00	2019				
C.19 Total agricultural area and forest area in Natura 2000 sites Hektar	94 867,00	2018				
C.22 Total number of livestock units Antal	1 705 790,00	2016				
D.29a Totalt antal bikupor som anmälts till kommissionen: genomsnitt för de tre senaste tillgängliga åren vid tidpunkten för fastställandet av planen. Antal	175 667,00	2020				

2.3 Mål och relaterade delmål för relevanta resultatindikatorer utifrån behovsbedömning

2.3.1 Sammanfattande tabell

Resultatindikator	Särskilt mål	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Totalt målvärde
R.1 Förbättrade resultat genom kunskap och innovation Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad hållbarhet när det gäller ekonomiska, sociala och miljömässiga resultat samt klimat- och resurseffektivitet	SO3	90,00	5 170,00	13 160,00	22 370,00	31 900,00	40 920,00	46 550,00	46 550,00
R.1 Täljare: Förbättrade resultat genom kunskap och innovation	SO3	90,00	5 170,00	13 160,00	22 370,00	31 900,00	40 920,00	46 550,00	46 550,00
R.2 Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket	SO3	2,00	120,00	240,00	360,00	530,00	690,00	742,00	742,00

R.2 Täljare: Kopplingar mellan rådgivnings- och kunskapssystem	SO3	2,00	120,00	240,00	360,00	530,00	690,00	742,00	742,00
R.4 Koppling av inkomststöd till normer och god praxis: Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som omfattas av inkomststöd och är föremål för villkor	SO1		96,89 %	96,62 %	96,35 %	96,09 %	95,82 %		
R.4 Täljare: Antalet hektar för vilka utbetalningar gjorts	SO1		2 911 200,00 ha	2 903 200,00 ha	2 895 200,00 ha	2 887 200,00 ha	2 879 200,00 ha		
R.4 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO1	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha
R.6 Omfördelning till mindre jordbruksföretag Procent ytterligare direktstöd för berättigade jordbruksföretag som är mindre (jämfört med genomsnittet)	SO1		79,98 %	79,98 %	79,98 %	79,98 %	79,98 %		
R.6 Täljare: Genomsnittligt direktstöd/hektar som betalas till stödmottagare under genomsnittlig gårdsstorlek	SO1		1 338,00 EUR/ha	1 338,00 EUR/ha	1 338,00 EUR/ha	1 338,00 EUR/ha	1 338,00 EUR/ha		
R.6 Nämnare: Genomsnittligt direktstöd/hektar som betalas till alla stödmottagare	SO1		1 673,00 EUR/ha	1 673,00 EUR/ha	1 673,00 EUR/ha	1 673,00 EUR/ha	1 673,00 EUR/ha		
R.7 Enhancing support for farms in areas with specific needs	SO1		125,01 %	125,01 %	125,01 %	125,01 %	125,01 %		

Procent ytterligare stöd per hektar i områden med större behov (jämfört med genomsnittet)									
R.7 Täljare: Genomsnittligt inkomststöd/hektar för stödmottagare i områden med särskilda behov	SO1		2 644,00 EUR/ha	2 644,00 EUR/ha	2 644,00 EUR/ha	2 644,00 EUR/ha	2 644,00 EUR/ha		
R.7 Nämnare: Genomsnittligt inkomststöd/hektar som betalas till alla stödmottagare	SO1		2 115,00 EUR/ha	2 115,00 EUR/ha	2 115,00 EUR/ha	2 115,00 EUR/ha	2 115,00 EUR/ha		
R.8 Inriktning på jordbruk inom specifika sektorer Andel jordbruk som får kopplat inkomststöd för ökad konkurrenskraft, hållbarhet eller kvalitet	SO1		25,85 %	25,17 %	24,32 %	23,64 %	22,96 %		
R.8 Täljare: Antalet mottagare kopplat inkomststöd	SO1		15 200,00	14 800,00	14 300,00	13 900,00	13 500,00		
R.8 Nämnare: Total number of farms	SO1	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00
R.9 Modernisering av jordbruksföretag Andel jordbrukare som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även för förbättrad resurseffektivitet	SO2	0,30 %	1,66 %	3,02 %	4,37 %	5,72 %	6,55 %	7,08 %	7,08 %

R.9 Täljare: Antalet mottagare som får relevant stöd	SO2	179,00	976,00	1 774,00	2 571,00	3 361,00	3 851,00	4 161,00	4 161,00
R.9 Nämnare: Total number of farms	SO2	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00
R.10 Bättre organiserade leveranskedjor Andel jordbruk som deltar i producentgrupper, producentorganisationer och kvalitetsordningar som stöds av GJP	SO3	0,26 %	0,24 %	0,22 %	0,20 %	0,19 %			
R.10 Täljare: Antalet mottagare av relevant stöd	SO3	153,00	141,00	131,00	120,00	111,00			
R.10 Nämnare: Total number of farms	SO3	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00
R.11 Koncentration av utbudet Share of value of marketed production by producer organisations or producer groups with operational programmes in certain sectors	SO3	38,16 %	38,46 %	37,50 %	37,80 %	38,10 %			
R.11 Täljare: Totalt värde på produkter som saluförts av producentorganisationer med operativa program	SO3	1 450 000 000,0 0 EUR	1 500 000 000,0 0 EUR	1 500 000 000,0 0 EUR	1 550 000 000,0 0 EUR	1 600 000 000,0 0 EUR			
R.11 Nämnare: Totalt värde på produktionen för berörda sektorer	SO3	3 800 000 000,0 0 EUR	3 900 000 000,0 0 EUR	4 000 000 000,0 0 EUR	4 100 000 000,0 0 EUR	4 200 000 000,0 0 EUR			

R.14 Lagring av koldioxid i mark och biomassa Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported commitments to reduce emissions or to maintain or enhance carbon storage (including permanent grassland, permanent crops with permanent green cover, agricultural land in wetland and peatland)	SO4		4,59 %	5,92 %	7,35 %	7,49 %	7,65 %		
R.14 Täljare: Antalet hektar för vilka utbetalningar gjorts	SO4		138 000,00 ha	178 000,00 ha	221 000,00 ha	225 000,00 ha	230 000,00 ha		
R.14 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO4	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha
R.16 klimatrelaterade investeringar Share of farms benefitting from CAP investment support contributing to climate change mitigation and adaptation, and to the production of renewable energy or biomaterials	SO4	0,00 %	0,01 %	0,08 %	0,21 %	0,36 %	0,48 %	0,51 %	0,51 %
R.16 Täljare: Antalet jordbruk som får investeringsstöd från GJP för att bidra till begränsning och anpassning till klimatförändringar samt för	SO4	0,00	5,00	45,00	125,00	210,00	280,00	300,00	300,00

produktion av förnybar energi eller biomaterial									
R.16 Nämnare: Total number of farms	SO4	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00
R.19 Förbättring och skydd av marker Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported commitments beneficial for soil management to improve soil quality and biota (such as reducing tillage, soil cover with crops, crop rotation included with leguminous crops)	SO5		13,39 %	13,67 %	13,95 %	14,24 %	14,54 %		
R.19 Täljare: Antalet hektar för vilka utbetalningar gjorts	SO5		402 400,00 ha	410 700,00 ha	419 200,00 ha	428 000,00 ha	436 900,00 ha		
R.19 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO5	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha
R.21 Skydda vattenkvaliteten Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som omfattas av åtaganden för kvaliteten på vattenförekomster som får stöd	SO5		37,04 %	40,39 %	43,74 %	47,08 %	47,10 %		
R.21 Täljare: Antalet hektar för vilka utbetalningar gjorts	SO5		1 113 100,00 ha	1 213 600,00 ha	1 314 200,00 ha	1 414 700,00 ha	1 415 200,00 ha		
R.21 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO5	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha

R.24 Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported specific commitments which lead to a sustainable use of pesticides in order to reduce risks and impacts of pesticides, such as pesticides leakage	SO5		13,39 %	13,67 %	13,95 %	14,24 %	14,54 %		
R.24 Täljare: Number of hectares paid	SO5		402 400,00 ha	410 700,00 ha	419 200,00 ha	428 000,00 ha	436 900,00 ha		
R.24 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO5	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha
R.25 Miljöresultat inom djuruppfödningssektorn Andel djurenheter som omfattas av åtaganden för förbättrad miljömässig hållbarhet som får stöd	SO6		0,39 %	0,39 %	0,39 %	0,39 %	0,39 %		
R.25 Täljare: Number of Livestock Units for which a related payment was made	SO6		6 700,00	6 700,00	6 700,00	6 700,00	6 700,00		
R.25 Nämnare: Total number of livestock units	SO6	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00
R.26 Investeringar i naturresurser	SO5	0,01 %	0,07 %	0,16 %	0,31 %	0,52 %	0,70 %	0,78 %	0,79 %

Andel jordbruk som omfattas av GJP-stöd för produktiva och icke-produktiva investeringar i fråga om vård av naturresurser									
R.26 Täljare: Antalet jordbruk som får relevant stöd	SO5	5,00	39,00	94,00	181,00	308,00	412,00	460,00	465,00
R.26 Nämnare: Total number of farms	SO5	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00
R.27 Environmental or climate-related performance through investment in rural areas Antalet insatser som bidrar till mål för miljömässig hållbarhet samt begränsning av och anpassning till klimatförändringar i landsbygdsområden	SO6	0,00	1,00	8,00	9,00	17,00	17,00	17,00	17,00
R.27 Täljare: Environmental or climate-related performance through investment in rural areas	SO6	0,00	1,00	8,00	9,00	17,00	17,00	17,00	17,00
R.28 Environmental or climate-related performance through knowledge Number of persons benefitting from advice, training, knowledge exchange, or	SO5	180,00	180,00	180,00	180,00	180,00			

participating in EIP operational groups supported by the CAP related to environmental or climate-related performance									
R.28 Täljare: Environmental or climate-related performance through knowledge	SO5	180,00	180,00	180,00	180,00	180,00			
R.29 Utveckling av ekologiskt jordbruk Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA) som stöds av GJP för ekologiskt jordbruk, med en uppdelning mellan underhåll och omställning	SO5		13,39 %	13,67 %	13,95 %	14,24 %	14,54 %		
R.29 Täljare: Number of hectares paid	SO5		402 400,00 ha	410 700,00 ha	419 200,00 ha	428 000,00 ha	436 900,00 ha		
R.29 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO5	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>	<u>3 004 780,00 ha</u>
R.31 Bevara livsmiljöer och arter Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under supported commitments supporting biodiversity conservation or restoration including high-nature-value farming practices	SO6		27,98 %	28,30 %	28,42 %	28,77 %	29,11 %		

R.31 Täljare: Antalet hektar för vilka utbetalningar gjorts	SO6		840 600,00 ha	850 300,00 ha	854 100,00 ha	864 400,00 ha	874 600,00 ha		
R.31 Nämnare: Total utilised agricultural area (UAA)	SO6	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha	3 004 780,00 ha
R.32 Investeringar i biologisk mångfald Andel jordbruk som omfattas av investeringsstöd från GJP som bidrar till biologisk mångfald	SO6	0,00 %	0,03 %	0,07 %	0,09 %	0,11 %	0,13 %	0,14 %	0,14 %
R.32 Täljare: Number of farms receiving relevant support	SO6	0,00	16,00	41,00	55,00	66,00	75,00	83,00	83,00
R.32 Nämnare: Total number of farms	SO6	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00	58 791,00
R.36 Generationsskiften Antalet unga jordbrukare som omfattas av etableringsstöd från GJP, inbegripet en uppdelning efter kön	SO7	10,00	870,00	1 730,00	2 570,00	3 390,00	4 170,00	4 170,00	4 170,00
R.36 Täljare: Generationsskiften	SO7	10,00	870,00	1 730,00	2 570,00	3 390,00	4 170,00	4 170,00	4 170,00
R.38 LEADER-täckning* Andel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier	SO8	68,21 %	470,86 %	500,22 %	500,22 %	500,22 %	500,22 %	500,22 %	500,22 %

R.38 Täljare: Rural population covered by LAG funded through LEADER over the programming period	SO8	631 214,00	4 357 239,00	4 628 901,00	4 628 901,00	4 628 901,00	4 628 901,00	4 628 901,00	4 628 901,00
R.38 Nämnare: Total rural population	SO8	925 377,00	925 377,00	925 377,00	925 377,00	925 377,00	925 377,00	925 377,00	925 377,00
R.39 Utveckla bioekonomin på landsbygden Antalet företag på landsbygden, inbegripet bioekonomiföretag, som har utvecklats med stöd från GJP	SO3	15,00	105,00	215,00	325,00	435,00	545,00	610,00	610,00
R.39 Täljare: Utveckla bioekonomin på landsbygden	SO3	15,00	105,00	215,00	325,00	435,00	545,00	610,00	610,00
R.44 Förbättra djurs välbefinnande Andel djurenheter som berörs av insatser som får stöd för att förbättra djurs välbefinnande	SO9		17,35 %	17,35 %	17,35 %	17,35 %	17,35 %		
R.44 Täljare: Antalet djurenheter för vilka en relaterad utbetalning gjordes	SO9		296 000,00	296 000,00	296 000,00	296 000,00	296 000,00		
R.44 Nämnare: Total number of livestock units	SO9	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00	1 705 790,00

*Enligt guideline för R.38 från den 17 september 2021 kan medlemsstaten själv välja nämnare. Detta fungerar för närvarande inte SFC-systemet, vilket är förklaringen till den höga felaktiga procentsiffran.

2.3.2 Planerade interventioner och outputs med en direkt och signifikant koppling till resultatindikatorer

Genereras automatiskt från övriga tabeller i Kommissionens it system SFC

2.3.3 Strategiska planens överensstämmelse med och bidrag till unionens mål för 2030 i Farm to Fork Strategy och the EU Biodiversity for 2030.

Nationellt bidrag till EU-målet 2030 om 50 procents minskning av växtnäringsförluster, samtidigt med säkerställd markbördighet

Sverige hör till de MS som har relativt låga nettoöverskott av kväve och fosfor och andelen av övervakade stationer för grundvatten som har nitrathalter över 50 mg/l är mycket låg jämfört med genomsnittet i EU.

Åtgärder mot övergödning har genomförts under lång tid och har fortsatt hög prioritet. Belastningen varierar mellan olika delar av landet, mellan år och mellan olika platsbundna förutsättningar. Det första svenska åtgärdsprogrammet för minskning av näringsläckaget från jordbruksmark togs fram i slutet av 1980-talet. Idag utgår arbetet från EU-direktiv, internationella åtaganden och från de svenska miljö kvalitetsmålen.

Det svenska arbetet har följande målsättningar:

- Den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväveföreningar och fosforföreningar till Sveriges omgivande hav underskrider den maximala belastning som fastställs inom ramen för internationella överenskommelser,
- Atmosfäriskt nedfall och brukande av mark leder inte till att ekosystemen uppvisar några väsentliga långsiktiga skadliga effekter av övergödande ämnen i någon del av Sverige,
- Havet har minst god miljöstatus med avseende på övergödning enligt havsmiljöförordningen (2010:134), samt
- Sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten uppnår minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

I arbetet med att minska växtnäringsförluster från jordbruksmark används: lagstiftning, ekonomiska ersättningar samt rådgivning och information som varierar efter regionala behov. De mest långtgående eller omfattande åtgärderna utförs i de utpekade nitratkänsliga områdena. I den strategiska planen är grundvillkoren GAEC 4 buffertzoner vid vattendrag och GAEC 6 krav på växttäckning viktiga tillsammans med ersättningar för fånggrödor, skyddszoner, våtmarker, precisionsjordbruk och kompetensutveckling. Insatser kommer bidra till EU:s mål inom området i enlighet med uppsatta indikatorer för åtgärderna. Givet det hittillsvarande arbetet och nationella förutsättningar bedöms det finnas ett begränsat behov av att lägga fast nationella målvärden i den strategiska planen utöver de målvärden som framgår av kap 5.

Nationellt bidrag till EU-målet 2030 om att 10 procent av jordbruksarealen ska innehålla landskapselement som gynnar en hög biologisk mångfald

Det svenska jordbrukslandskapet är relativt rikt på landskapselement såsom åkerholmar, stenvallar, rösen och andra kulturlämningar, så som stenblock, vattendrag, vattensamlingar, diken, pilevallar och andra träd eller trädgrupper, gipar, kanter, trädor och impediment vid olika former av byggnader och anläggningar. Variationen är stor inom landet. Många av dessa biotoper är skyddade genom generell biotopskydd i svensk författning. Naturbetesmarker och slätterängar med höga biologiska värden utgör ca 7,5 procent av jordbruksmarken. Förutom

en rik flora finns ofta rikligt med landskapselement på dessa marker. Utöver biotopskyddet har Sverige ett generellt förbud mot nyodling eller kultivering i betesmark om natur- eller kulturvärden kan skadas. Utformningen av GAEC 8 avsättning av icke produktiva ytor och GAEC 9 förbud mot omställning av Natura 2000 områden bidrar till EU:s mål. I den strategiska planen har även följande ersättningar betydelse för landskapselement: stöd till skötsel av naturbetesmark, skyddszoner samt våtmarker och dammar, stöd till investeringar i bevattningsdammar och vattenvårdsåtgärder, ersättning för precisionsjordbruk samt samarbete som beräknas innehålla särskilda utlysningar för att samverka kring mindre investeringar i konstruerade naturvårdsbiotoper (kreatoper) och andra värdefulla landskapselement i utvalda områden. Även kompetensutveckling kan vara viktig för att nå målet.

Sverige har 69 procent skog och 8 procent jordbruksmark och variationen i landskapet är stor. Det är viktigt att kunna beakta detta vid metodutveckling för hur målet för biodiversitet ska uppfyllas. Även EU-gemensamma riktlinjer för hur målet ska mätas saknas för närvarande. Insatserna i CAP kommer bidra till EU:s mål inom området i enlighet med uppsatta indikatorer för åtgärderna. Givet nationella förutsättningar och ovan angivna osäkerheter bedömer Sverige att de målvärden som framgår av kap. 5 är tillräckliga att redovisa.

Nationellt bidrag till EU-målet 2030 om att 25 procent ekologisk odling i EU

Sverige hör till de MS som har relativt hög andel av jordbruksmarken ansluten till ekologisk produktion jämfört med genomsnittet och arealen har under lång tid successivt ökat.

I den strategiska planen är ersättningar för ekologisk produktion samt kompetensutveckling och samarbete viktiga instrument för ändamålet. En nationell handlingsplan för ekologisk produktion innehåller andra åtgärder för att möta den svenska livsmedelsstrategins mål, som hanteras via nationella medel och insatser, t ex för att främja marknaden. Riksdagen har i den svenska livsmedelsstrategin slagit fast målet om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, samt att produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. Riksdagen har inte slagit fast målvärden för ekologisk produktion. Däremot beslutade regeringen år 2017 ett mål om att 30 procent av jordbruksarealen brukas ekologiskt och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen utgörs av ekologiska livsmedel år 2030. Insatser inom och utanför CAP kommer bidra till EU:s mål inom området i enlighet med uppsatta indikatorer för åtgärderna. Givet det hittillsvarande arbetet och nationella förutsättningar bedöms det finnas ett begränsat behov av att lägga fast nationella målvärden i den strategiska planen utöver de målvärden som framgår av kap. 5.

Nationellt bidrag till EU-målet 2030 om 50 procent minskad användning av och risker med kemiska bekämpningsmedel och användning av bekämpningsmedel med hög risk

Sverige hör till de MS som har relativt låg användning av kemiska växtskyddsmedel och lågt riskindex jämfört med genomsnittet för EU. Arbetet med att minska användningen och riskerna med växtskyddsmedel och har pågått sedan 1980-talet genom nationella handlingsprogram och handlingsplaner. En viktig ledstjärna i detta arbete har varit att sträva efter sjunkande särskilt framtagna hälso- och miljöindex för växtskyddsmedel. Det nuvarande svenska arbetet följer den svenska handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019–2022. Det övergripande målet för den nationella handlingsplanen är att åstadkomma en minskande risktrend. Målen för handlingsplanen är att

- Riskerna för miljön och hälsan ska minska,
- Halter av växtskyddsmedel i yt- och grundvatten ska minska successivt för att bli nära noll i linje med riksdagens miljökvalitetsmål Giftfri miljö,
- Resthalter av växtskyddsmedel i inhemskt odlade vegetabilier ska vara fortsatt låga och riskerna för konsumenten ska totalt sett fortsatt minska,
- Risker för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel ska minska genom att skyddsåtgärder vidtas och arbetsrutinerna utformas på lämpligt sätt,
- Hållbara odlingsystem ska utvecklas och tillämpas i ökad omfattning för att minska beroendet av kemiska växtskyddsmedel. Intensiteten i användningen av kemiska växtskyddsmedel ska minska, att öka andelen ekologisk areal är ett sätt att åstadkomma detta. Utvecklingen av hållbara odlingsystem inkluderar bl.a. alternativa metoder och tekniker, sortval, jordbearbetning, växtföljd och andra förebyggande åtgärder, och
- Användningen av växtskyddsmedel som är skadliga för pollinerande insekter ska begränsas så att riskerna minimeras.

Den svenska regeringen har också formulerat ett etappmål inom ramen för det svenska miljömålssystemet som anger att användningen av växtskyddsmedel med särskilt farliga egenskaper ska minska väsentligt till 2030.

I arbetet med att minska riskerna med växtskyddsmedel används: lagstiftning, ekonomiska ersättningar samt rådgivning och information som varierar efter regionala behov. Följande åtgärder i CAP, förutom SMR 8, GAEC 4 krav på buffertzoner och GAEC 8 krav på icke-produktiva ytor, bedöms följande ersättningar kunna bidra till måluppfyllelsen: stöd till ekologisk produktion, precisionsjordbruk, skyddszoner, kompetensutveckling och samarbete. Tillsammans med nationella insatser för prognos, varning och rådgivarutbildning samt egenkontroll, teknikutveckling och frivilligt arbete bedöms ge värdefulla bidrag i arbetet. Insatser kommer bidra till EU:s mål inom området i enlighet med uppsatta indikatorer för åtgärderna. Givet det hittillsvarande arbetet och nationella förutsättningar bedöms det finnas ett begränsat behov av att lägga fast nationella målvärden i den strategiska planen utöver de målvärden som framgår av kap 5.

Nationellt bidrag till EU-målet 2030 om att minska försäljningen av antibiotika för lantbrukets djur och i vattenbruk

Sverige har under lång tid arbetat med en ansvarsfull användning av antibiotika i djurhållningen och resistensläget är relativt gott. Situationen följer av en tidig medvetenhet om problematiken med antibiotikaresistens och om betydelsen av förebyggande djurhälsa, vilket fortsätter att genomsyra den svenska djurhållningen. Försäljningen av antibiotika till djur har minskat kraftigt sedan mitten av åttiotalet för att de senaste åren ha stabiliserats på en låg nivå. Sverige är den medlemsstat som har lägst försäljningssiffror gällande antibiotika till livsmedelsproducerande djur. Det svenska arbetet följer den svenska strategin för arbetet mot antibiotikaresistens, där det övergripande målet är att bevara möjligheten till effektiv behandling av bakteriella infektioner hos människa och djur. Relevanta delmål är mål om ökad kunskap genom stärkt övervakning, fortsatt starka förebyggande åtgärder, ansvarsfull användning, ökad kunskap för att kunna förebygga och bekämpa bakterieinfektioner samt ökad kunskap i samhället om antibiotikaresistens och motåtgärder. Den svenska livsmedelsstrategin anger att produktionen ska öka i Sverige. Ändrade produktionsnivåer tillsammans med förändringar i produktionsförutsättningar, orsakade av exempelvis klimatförändringar och uppkomst och spridning av nya sjukdomar gör det svårt att bedöma hur försäljningssiffrorna kan komma att utvecklas från dagens låga nivå.

Sveriges goda läge har bland annat sin grund i en lång erfarenhet av förebyggande djurhälsoarbete, gott samarbete mellan stat och näring och mellan olika sektorer, samt tidig lagstiftning gällande användning och förskrivning. I den strategiska planen är ersättningar för

djurvälfärd för mjölkkor, sugor och får, betesmark med allmän eller särskild skötsel, kompetensutveckling och samarbete viktiga instrument för ändamålet. Insatserna kommer bidra till EU:s mål inom området i enlighet med uppsatta indikatorer för åtgärderna. Givet det hittillsvarande arbetet och nationella förutsättningar bedöms Sveriges nationella åtagande för EU:s mål vara begränsat utöver de målvärden som framgår av kap 5

Nationellt bidrag till EU-målet 2025 om bredbandsutbyggnad på landsbygden för att nå målet om full täckning

Sverige har nationella mål för bredbandsutbyggnaden som bl.a. går ut på att till 2025 bör 98 procent av hushållen och företagen ha tillgång till 1 Gbit/s. Enligt Post- och telestyrelsens (PTS) mobiltäcknings- och bredbandskartläggning från oktober 2020 hade närmare 95 procent av hushåll och företag tillgång till 1 Gbit/s eller fiber i absoluta närheten, jämfört med ca 92 procent i oktober 2019. Till 2025 finns ytterligare två mål om att 1,9 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 100 Mbit/s och 0,1 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 30 Mbit/s.

Sverige har i internationell jämförelse en väl utbyggd bredbandsinfrastruktur. I EU-kommissionens rapport DESI 2020 (Digital Economy and Society Index) är Sverige rankad på andra plats på området uppkoppling.

Skillnaderna i tillgång till bredband mellan tätort/småort och landsbygder minskar, men det är fortfarande en ojämn fördelning av tillgången i landet. För att nå målen krävs fortsatta investeringar i utbyggnad av näten, insatser från privata, statliga och övriga offentliga aktörer, liksom efterfrågan av denna infrastruktur i kombination med betalningsvilja hos hushåll och företag

3 Strategins samstämmighet och komplementaritet

3.1 Sammanfattning av den gröna arkitekturen

3.1.1 En beskrivning av grundvillkorens bidrag till de särskilda målen för miljö och klimat angivna i art 6(1), punkterna (d), (e) och (f).

I avsnitt 3.9 finns beskrivningarna för grundvillkoren.

I grundvillkoren ingår föreskrivna verksamhetskrav (SMR) som främjar miljö- och klimatmålen, samt skötselvillor för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden (GAEC). Kraven inom det tidigare förgröningsstödet i fråga om ekologiska fokusarealer, bevarande av permanent gräsmark och diversifiering av grödor, åtgärder som under perioden 2014–2022 renderade stöd motsvarande 30 procent av direktstödet, blir nu en del av grundvillkoren och ska genomföras av stödmottagarna utan separat finansiering.

Särskilt mål (d) art. 6.1 – bidra till minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och hållbar energi

Grundvillkoren utgör en grundläggande nivå för hantering av klimatåtgärder och klimatanpassning med krav som omfattar alla relevanta stödmottagare. GAEC 1, krav på bevarande av permanent gräsmark, säkerställer att andelen permanent gräsmark på nationell nivå bevaras. På Sveriges jordbruksmarker odlas över lag en hög andel vall och gräsmarkerna bidrar till betydelsefull kolinlagring och förbättrar markens struktur genom sitt

djupgående rotsystem. Utvecklingen i förhållande till nuvarande krav på att bibehålla permanenta gräsmarker har varit positiv i Sverige. GAEC 2 är ett nytt villkor som syftar till att ge ett lämpligt skydd av våtmarker och torvmarker för att motverka klimatgasavgång och kravet uppfylls i Sverige genom nationell lagstiftning. Det mest avgörande för att förhindra avgång av klimatgaser från torvmarker är att bibehålla eller att öka vattennivån för att förhindra nedbrytningen av organiskt material. Sveriges lagstiftningen innebär att nydikning eller fördjupning av diken på våtmark och torvmark är förbjuden i södra delarna av landet, tillståndspliktig i de norra. Det finns dock möjlighet till dispens, vilket endast tillämpas i sällsynta fall, t ex i samband med anläggning av ny väg. Lagstiftningen förhindrar att vattennivån sänks och ger därför ett generellt skydd som förhindrar ökad avgång av klimatgaser. GAEC 3 innebär förbud mot bränning av stubb och förhindrar därmed kolförluster. Även andra grundvillkor bidrar till att detta mål uppnås. Ett väl balanserat krav i GAEC 6 på växttäckning under känsliga perioder, innebär ett skydd mot förluster av kol och stimulerar åtgärder som ökar potentialen för kolinlagringen. Kravet på växttäckning minskar även förluster av växtnäring, Detta innebär att behovet av tillförd växtnäring minskar och därigenom minskad klimatpåverkan. Kravet på växttäckning är anpassat till klimatet regionalt för att uppnå fördelar med ett växttäckning, men på en sådan nivå att negativa effekter såsom markpackning inte ska uppstå. Kravet i GAEC 8 innebär också arealer som lämnas obearbetade eller är bevuxna och bidrar därmed även till kolinlagring. GAEC 9 innebär ett förbud mot omställning känsliga gräsmarker i Natura 2000 områden. Utöver det har Sverige ett generellt förbud mot nyodling eller kultivering i betesmark om natur- eller kulturvärden kan skadas av åtgärden.

Särskilt mål (e) – hållbar utveckling och effektivt användande av naturresurser såsom vatten, mark och luft.

Grundvillkoren utgör en grundläggande nivå för att skydda naturresurser som vatten, mark och luft, med krav som omfattar alla relevanta stödmottagare. I grunden finns lagstiftning för att förhindra läckage av fosfor och kväve genom SMR 1 och 2 med krav på gödselhantering och växttäckning, samt krav på maximala givror av kväve och fosfor. Nytt är att lagstiftningen för hantering och användning av bekämpningsmedel på jordbruksföretaget blir en del av grundvillkoren genom SMR 8. GAEC 4 med krav på buffertzoner vid sjöar och vattendrag innebär ett krav på att inte sprida växtnäring och bekämpningsmedel direkt intill sjöar och vattendrag och därigenom förhindra att läckage till vatten uppstår. GAEC 5 med krav på åtgärder för att förebygga erosion bidrar till att bevara markens produktionsförmåga och att minska riskerna för förluster av näringsämnen. GAEC 6 och kravet på ett minsta växttäckning kommer att utvidgas så att det förutom södra Sverige nu även gäller i Mellansverige. Kravet regionaliseras då odlingsförutsättningarna och markförhållanden skiljer sig mellan olika regioner. Genom kravet på växttäckning, speciellt i nitratkänsliga områden, förebyggs växtnäringsförluster och ett balanserat krav bidrar till ökad markbördighet. En god markbördighet och god jordstruktur är en förutsättning för goda skördar och förebygger samtidigt växtnäringsförluster. Den höga andelen gräsmarker i Sverige bidrar till markens bördighet och GAEC 1 säkerställer att andelen nationellt inte minskar. Höstgrödorna har en särskild betydelse för växtodlingen i Sverige, då de sås på hösten och håller marken täckt över vinter. På våren, när markerna fortfarande inte kan brukas på grund av fukt och kyla, startar tillväxten av höstgrödorna långt tidigare än det är möjligt att värsa. Hur stor andel som utgörs av höstgrödor varierar starkt mellan åren beroende på väderförhållanden, eftersom fönster för bearbetning och sådd på hösten ofta är kort. Klimatförhållandena i Sverige begränsar också antalet grödor som kan odlas. Av det skälet föreslås GAEC 7 tillämpas i form av gröddiversitet (se beskrivning 3.9). För kravet på avsättning av icke-produktiva ytor inom GAEC 8, premieras fältkanter främst för att skapa gröna korridorer i landskapet. Dessa ytor bidrar även till att skydda mark och minska risken för belastning med växtnäring och växtskyddsmedel på angränsande vatten, mark och andra känsliga områden.

Särskilt mål (f) – bidra till skydd av biologisk mångfald, stärkta ekosystemtjänster och bevara livsmiljöer och landskap

Grundvillkoren utgör en grundläggande nivå för hantering av åtgärder för att stärka biodiversitet och för att bevara habitat och landskap och som omfattar alla relevanta stödmottagare. I grunden finns lagstiftning enligt fågel- och habitatdirektiven som i Sverige genomförs genom artskyddsförordningen och där utpekade lagstiftningskrav följs upp genom SMR 3 (fågeldirektivet) och SMR 4 (habitatdirektivet). Även verksamhetskravet om användning och lagring av växtskyddsmedel (SMR 7 och 8) syftar till att förhindra att växtskyddsmedel utgör ett oavsiktligt hot mot vilda organismer i jordbruksmiljöer. De olika delkraven i GAEC 8 (icke-produktiv mark, skydd av landskapselement, förbud mot beskärning av träd under vissa tider) utgör ett viktigt verktyg för att stärka den biologiska mångfalden, bevara landskapsbilden och särskilda habitat. Landskapselement är skyddade i Sverige genom det generella biotopskyddet och Jordbruksverkets föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket.

I Sverige domineras landskapet av skog som täcker 69 procent av landarealen och där jordbruket utgör 8 procent av landarealen. I många regioner utgör jordbruket en ännu mindre andel, 0,5–1 procent. I områden där skogen dominerar utgör förekomsten av jordbruksmark en variation i landskapet som kan utgöra en variation i livsmiljöer som främjar den biologiska mångfalden. Här är det väsentligt att jordbruket och i synnerhet djurhållningen fortsätter och att det öppna landskapet bevaras, trots att jordbrukets konkurrenskraft är relativt svag. Genom skogsundantaget undantas dessa regioner från kravet på miljöyta i GAEC 8. I de områden där åkermarken dominerar, framförallt i delar av södra Sverige, tillämpas GAEC 8 med krav på avsättning av 4 procent av åkermarken på företagsnivå. Här utgör kraven på miljöyta en viktig åtgärd för att stärka biodiversitet och genom att tillämpa viktningfaktorer främjas åtgärder med högre biologisk kvalitet. Fältkanter ger gröna korridorer genom landskapet och bredden på fältkanten ökas från 1 till 2 meter jämfört med kravet i förgröningen. Fältkanter viktas därför högre. Blommande trädor och fältkanter skapar bättre förutsättning för pollinatörer och andra insekter och smådjur. De genererar ökade kostnader för lantbrukarna och ges därför en högre viktning. Förbudet mot att ställa om eller plöja särskilt skyddsvärd permanent gräsmark i Natura 2000-områden i GAEC 9 bidrar också till att upprätthålla den biologiska mångfalden i aktuella områden. Kravet ligger i linje med svensk lagstiftning med ett generellt förbud mot att dels gödsla, nyodla, bearbeta, harva, plöja eller liknande om natur- eller kulturvärden på ängs- och betesmarker kan skadas.

3.1.2 Översikt över komplementariteten mellan de relevanta basvillkor som avses i artikel 31.5 och artikel 70.3, grundvillkoren och de olika interventionerna för de specifika mål som anges i artikel 6.1 d, e och f.

Den gröna arkitekturen omfattar samspelet mellan följande delar i den strategiska planen: relevant lagstiftning, utformning av skötselvillkor (GAEC), ettåriga ersättningar för miljö och klimat inom pelare I, fleråriga ersättningar för miljö och klimat inom pelare II, miljöinvesteringar, samarbete, kompetensutveckling och EIP. Kombinationen mellan de olika åtgärderna är utformade för att på ett effektivt sätt generera miljö- och klimatnyttor i enlighet med miljö- och klimatmålsättningar i artikel 6.1 d, e och f. Nedan beskrivs vilka åtgärder som bidrar till respektive mål och på vilket sätt. Utöver dessa åtgärder kommer även andra interventioner i den strategiska planen komplettera dessa villkor och ersättningar för miljö och klimat ytterligare, tillsammans med nationella insatser. Nationella insatser beskrivs nedan för en bredare bild över interventionslogiken.

Särskilt mål (d) art. 6.1 – bidra till minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och hållbar energi

Grunden för klimathänsyn läggs i nationell lagstiftning i Miljöbalken (1998:808), 2 och 12 kap samt i Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket. Lagstiftningen, inklusive myndigheternas föreskrifter, innebär bland annat krav på att välja bästa möjliga teknik, krav på att anpassa odlingsåtgärder efter de naturgivna förutsättningarna för att inte skada naturen och att hushålla med energi, kunskapskrav, krav på gödsellagring, högsta tillåtna gödselgivor, spridningstidpunkter för gödsel, krav på växttäckning samt hänsyn till natur- och kulturvärden. Vattenverksamhet regleras bland annat i Miljöbalken (1998:808) 11 kap samt i Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Ökad användning och produktion av förnybar energi stöds i huvudsak av den lagreglerade reduktionsplikten för drivmedel (2017:1201), energiskatt (1994:1776) koldioxidskatt (1990:582) och genom den nationella stödformen Klimatklivet där jordbruket är prioriterad för stöd, tex för uppförande av biogasanläggningar. Ett nationellt produktionsstöd för biogas från bland annat gödsel samt en klimatpremie för arbetsmaskiner är andra nationella stöd som kan bidra till mål om att öka landsbygdens bidrag i fråga om användande och produktion av förnybar energi.

Potentialen att lagra in kol i biomassa och i marken, genom till exempel utvecklade odlingsmetoder och odlingsystem, behöver nyttjas och kan till viss del mötas inom den strategiska planen på jordbruksmark. På grund av Sveriges nordliga klimat, odlas en stor andel vall och permanenta gräsmarker, som bidrar till inlagring av kol. GAEC 1 säkerställer att permanenta gräsmarker inte minskar, och eftersom permanenta gräsmarker under senare år har ökat tillämpas kravet på nationell nivå i Sverige. Förbud mot stubbränning inom GAEC 3 medför att skörderester kommer marken till godo och minskar därmed förluster av kol. Grödor med bra rotsystem bidrar till en ökad mullhalt som är positiv för markstrukturen. Det bästa för kolinlagring är en väletablerad gröda med hög avkastning. En väletablerad gröda minskar också risken för växtnärläckage och ogräs genom ett ökat upptag av växtnäring och bra konkurrens mot ogräs. Höstsådda grödor är positiva då de håller marken bevuxen under hela hösten och vintern och har en större produktion av växtmassa än motsvarande vårgröda vilket är positivt ur kolinlagringssynpunkt. Grunden för en hög bördighet är bland annat god markstruktur, där jordbearbetning i synnerhet av lerjordar, i det svenska kalla klimatet behöver ske under korta fönster för bearbetning på höst och vår. Det är viktigt att utföra jordbearbetning med hänsyn till när det är lämpligt utifrån temperatur och markfukt. Ett balanserat krav på marktäckning under känsliga perioder finns i GAEC 6, har förutsättningar att öka kolinlagring och bidra till att öka markens bördighet. Ett alltför högt krav riskerar å andra sidan att vara negativt ur miljösynpunkt då det innebär uppenbara risker för markpackning, sämre etablering av grödor, lägre kolinlagring, försämrat upptag av växtnäring och ökad användning av växtskyddsmedel. Då förutsättningarna för odlingen, beroende på klimat och jordarter skiljer sig stor mellan olika lantbruk, erbjuds, som komplettering till lagstiftning och GAEC, frivilliga ersättningar inom pelare I och pelare II som stimulerar såväl kolinlagring som lantbrukets klimatanpassning och climateffektivitet. Stöd inom Strategisk plan till odling av fånggrödor och mellangrödor är särskilt viktiga för att, utöver minimikravet i GAEC 6, öka kolinlagringen i jordbruket. GAEC 6 kombineras i den strategiska planen även med ett stöd till vårbearbetning som stimulerar odlare att skjuta på bearbetningstidpunkten där det är möjligt med hänsyn till jordart, växtföljd, väder och klimat. Ökad kolinlagring kan vara en bieffekt av stöd till produktionsformer som, allmänt sätt, gynnar vallodling och bete. Dessa insatser syftar primärt till att stärka den biologiska mångfalden och beskrivs därför under mål f). Etablering av annan lövskog än energigrödor på jordbruksmark kan stödjas utanför den strategiska planen via den kompletterande nationella insatsen Stöd för lövskogsplantering som hanteras av Skogsstyrelsen.

Den svenska lagstiftning om vattenverksamhet och markavvattning ger ett lämpligt skydd av kolrika jordar och våtmarker och införs nu som krav i GAEC 2. Sveriges lagstiftningen innebär att nydikning eller fördjupning av diken är förbjuden i en stor del av Sverige och

kräver tillstånd i återstående delar av Sverige. Tillstånd beviljas dock restriktivt. De mest effektiva åtgärderna för att minska klimatgasavgång är att höja vattennivån på organogena jordar. Dessa åtgärder är dock plats specifika och beroende av tillräckligt god tillgång till vatten för att hålla vattennivån konstant och att anlägga våtmarker kan även påverka omgivande marker varför riktade åtgärder är lämpliga. Kostnaden för att återvåta torvmarker varierar också stort beroende på förutsättningar i landskapet. Då utdikningen av torvmarker i Sverige i huvudsak skedde för mer än 100 år sedan, har landskapet och tillgången på vatten förändrats. Anläggande av våtmark kräver kompetens och inom Strategisk plan erbjuds helfinansierad rådgivning på området. Stöd till projektering och anläggning av våtmarker finns genom flera nationella stöd och stöd genom den strategiska planen, medan långsiktigt våtmarksstötsel av anlagda våtmarker endast stöds via den strategiska planen.

Mot bakgrund av de globala utmaningarna som följer av ett ändrat klimat har Sverige år 2021 även inrättat ett nytt nationellt stöd till investeringar som särskilt inriktar sig på att höja vattennivån på tidigare utdikade organogena jordar så att växthusgasavgången minskar. Stödet kan användas för såväl sådan jordbruksmark, som kan omföras till skogsmark som mark som redan idag är skogsmark. Skog utgör den dominerande markanvändningen för dikade organogena jordar. Det nationella stödet möter det identifierade behovet av en riktad satsning för att höja grundvattennivån på dikade torvmarker och en lämplig koordinering av insatserna, varför denna åtgärd inte utförs inom ramen för den strategiska planen. I Sverige finns dessutom ett särskilt nationellt stöd för anläggning och restaurering av våtmarker som vänder sig till offentliga aktörer och organisationer, LONA-våtmark, som också kan ha betydelse för att minska avgången av växthusgaser från organogen jord.

Andra åtgärder för att minska jordbrukets klimatpåverkan som kompletterar nationell lagstiftning och GAEC, är stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker genom att stöden skapar effektivitet och stimulerar användandet av nya metoder och insatser. Klimatåtgärder i stödet till producentorganisationer omfattar omställning till förnybar energi för uppvärmning och transporter, energibesparande åtgärder som energiväv, energi- och logistikrevisioner samt bevattningsdammar för att hantera mer frekvent torka. För ökad motståndskraft mot klimatförändringar är särskilt stödet till bevattningsdammar viktigt då detta, vid sidan av våtmarkerna, kan bidra till att skapa vattenreservoarer i landskapet som kan nyttjas vid oregelbundna nederbördsmonster. Även andra insatser som effektiviserar produktionen och användning av insatsvaror kan bidra till att minska sektorns klimatpåverkan. Syftena för sådana insatser är primärt andra målområden och beskrivs därför närmare under andra beskrivningar än denna.

Samarbete, EIP och kompetensutveckling är alla viktiga interventioner som kan bidra till ökad klimatanpassning, kolinlagring, minskad klimatpåverkan och ökad produktion och användning av förnybar energi, vilket flera projekt och insatser relaterade till klimat under innevarande period har visat. Åtgärden kompetensutveckling innehåller en särskild satsning inom konceptet Greppa Näringen som syftar till att förbättra klimatarbetet på gården, öka kolinlagringen och stärka sektorns motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Även inom stödet till producentorganisationer ingår stöd för utbildning och rådgivning samt för forskning och utveckling. FoU kan avse utveckling av nya sorter och grödor t.ex. anpassade till ett förändrat klimat och/eller mindre känsliga för växtskadegörare, metoder för minskade förluster och svinn mm.

Särskilt mål (e) – hållbar utveckling och effektivt användande av naturresurser såsom vatten, mark och luft.

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska jordbrukssektorns belastning på mark, luft och vatten på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft i sektorn. Det finns också ett behov av att vårda odlingsmarken som produktionsresurs, att ha en effektiv vattenhushållning och att utveckla och använda metoder

med hänsyn till behovet av förbättrad markbördighet. Jordbrukarna har ett grundläggande ekonomiskt intresse av att underhålla och förbättra markbördigheten och den strategiska planen kan bidra till att understödja utvecklingen på området. Även ett starkt kunskapssystem behövs för att åtgärdsarbetet för förbättrad vatten- och luftkvalitet ska blir framgångsrikt. Insatser som leder till ökad samverkan kan därför vara angelägna

I grunden ligger nationell lagstiftning i Miljöbalken, 2 och 12 kap, förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel, förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket, lagstiftning om vattenverksamhet mm. På övergripande nivå innebär lagstiftningen bland annat krav på att välja bästa möjliga teknik, anpassa odlingsåtgärder efter de naturgivna förutsättningarna för att inte orsaka skador på miljön, att hushålla med resurser samt hänsyn till natur- och kulturvärden. På mer detaljerad nivå innehåller svensk författning bestämmelser om, maximala givor av kväve och fosfor, bestämmelser om lagring av stallgödsel inklusive minsta lagringstid, förbud mot spridning av stallgödsel under vissa delar av året, krav på nedbrukning av gödsel, krav på försiktighetsmått vid hantering av växtskyddsmedel samt krav på minsta växttäckning under höst och vinter. Dessa bestämmelser är i flera fall regionaliserade och anpassade till att klimatförutsättningar och risker för växtnäringsförluster varierar över landet. Kravet på maximal tillförsel av kväve och fosfor innebär bland annat att gårdar med hög djurtäthet måste nyttja spridningsareal på gårdar med lägre djurtäthet, eller på gårdar som helt saknar djur. Lagstiftningen innehåller även bestämmelser om skyddsavstånd vid spridning av växtskyddsmedel, kunskaps- och behörighetskrav, dokumentationskrav och regler om integrerat växtskydd Tillstånds- och anmälningspliktiga gårdar kan också ha meddelats ytterligare villkor för verksamheten

Det är strategiskt viktigt att aktivt nå ut med platsanpassad rådgivning genom Greppa Näringen för att motivera lantbrukare till effektiv växtnäringsanvändning som bidrar till att minska växtnäringsförlusterna. Som stöd för rådgivningen har växtnäringsverket VERA, utvecklats. I verket beräknas såväl gårdsbalanser, som rekommenderad gödsling på fältnivå, baserat på gröda och aktuella markkartor. Förmedling av ny forskning och att snabbt följa upp förändringar i omvärlden är centralt inom Greppa Näringen.

Växtskyddscentralerna är nationellt finansierade regionala kunskapsnoder som sedan länge har stor betydelse för kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning genom bland annat prognos- och varningstjänst för växtskadegörare och framtagande av bekämpningsrekommendationer samt sammanställning och spridning av försöks- och forskningsresultat inom området. Växtskyddscentralernas verksamhet bidrar med viktig kunskap och underlag till lantbrukarnas arbete med integrerat växtskydd. Utöver de krav som ställs i lagstiftning innehåller grundvillkoren villkor som bidrar till måluppfyllelse. GAEC 4 krav på buffertzoner vid sjöar och vattendrag innebär ett krav på att inte sprida växtnäring och bekämpningsmedel i direkt anslutning till sjöar och vattendrag och därigenom förhindra att oavsiktligt läckage till vatten uppstår. Produktionen på buffertzonerna kan i övrigt vara densamma som för fältet i övrigt. Som komplement erbjuds inom pelare II ersättning för att anlägga minst 5-åriga beväxna skydds-zoner utan produktion längs med vattendrag och sjöar. Effekten av en skydds-zon varierar kraftigt och beror på fältets lutning, jordart och skydds-zonens bredd. Bredare kvalitativa zoner än vad som utgör grundvillkor är därför effektivt som riktad åtgärd. Utöver det syftar villkoren i GAEC 5 till att förebygga erosion, där marken lutar. Fosforförluster är under svenska förhållanden ofta begränsade till unika tidpunkter och särskilda fältmässiga, ofta topografiska, förhållanden. För att möta denna risk kompletteras GAEC 4 med ett särskilt stöd för anpassade skydds-zoner inom pelare II, ett stöd som omfattar mindre områden inne i jordbruksskiften med förhöjd sådan risk. Investeringsstödet till kalkfilterdiken är särskilt anpassat för att begränsa inre fosforförluster till vattendrag, dvs förluster genom marken. Metoden innebär att man i samband med ny och omläggning av täckdikning blandar in strukturkalk i fyllnadsmassorna ovanför täckdikningsrören som fastlägger fosfor innan det når ytvattnet. Se även stödet till vattenvårdsåtgärder nedan. För sådana insatser är ett platsanpassat

investeringsstöd mest ändamålsenligt. GAEC 6 krav på ett minsta växttäckte kommer utvidgas så att det förutom södra Sverige nu även gäller i Mellansverige. Kravet regionaliseras då odlingsförutsättningarna och markförhållanden skiljer sig mellan olika regioner. Genom kravet på växttäckte, speciellt i nitratkänsliga områden, förebygger kravet växtnäringsförluster. Ersättningarna för fånggrödor och vårbearbetning i pelare I syftar till att minska växtnäringsläckaget ytterligare. Möjligheten att använda fånggrödor och vårbearbetning varierar stort mellan olika företag, platser och år, varför ett ettårigt stöd är det mest ändamålsenliga. Även i GAEC 8 krav på icke-produktiva ytor, premieras fältkanter vilket även bidrar till att skydda mark och minska växtnäringsläckage.

En ändamålsenlig växtföljd ska kunna bevara markens potential ur närings- och struktursynpunkt. Detta görs lämpligen genom att använda grödor med olika förmåga att ta upp näringsämnen och som har olika djupt rotsystem. Dessutom är det gynnsamt att använda grödor med varierande växtperioder för att ha möjlighet till en mer varierad jordbearbetning och mer utbred skördeperiod. En bra växtföljd innebär det också lägre tryck av ogräs, skadegörare och svampsjukdomar och mindre behov av växtskyddsmedel. Odlingen på svensk åkermark kännetecknas av varierad växtföljd och omfattande vallodling vilket minskar miljöbelastningen. Inom det svenska jordbrukets växtodling domineras växtföljderna av spannmål knappt 40 procent och vallodling ca 40–45 procent. I bördiga områden odlas vanligen även oljeväxter, trindsäd, potatis eller sockerbetor i växtföljd med spannmål, men även majs, grönfoder, lin och trädgårdsväxter utgör värdefulla bidrag i växtföljderna där odlingssäkerhet och avsättning finns. De vallbaserade växtföljderna ger Sverige fördelar ur miljösynpunkt, som både minskar behovet av växtskyddsmedel och håller tillbaka både ogräs- och skadetrycket från konkurrerande ogräs respektive insekter och svampar och bidrar till hög mullhalt och god bördighet. I en EU-jämförelse ligger den svenska användningen av växtskyddsmedel mycket lågt. Sveriges klimat varierar stort mellan regioner och begränsar antalet grödor som kan odlas, ju längre norrut desto färre grödor. Mot bakgrund av det svenska klimatet som begränsar antalet tillgängliga grödor och dessutom starkt begränsar fönster för bearbetning och sådd såväl på hösten som på våren är ett krav på gröddiversifiering i GAEC 7 lämpligt. Det säkerställer att alla gårdar omfattas av ett krav att diversifiera odlingen, och ger tillräcklig flexibilitet att hantera skiftande årsmån som påverkar det korta bearbetningsfönstret. De vitt skilda förutsättningarna för odling från norr till söder gör att kravet behöver differentieras regionalt. Ett stöd till mellangrödor bidrar ytterligare till omväxling i växtföljderna och kan gynna återuppbyggnaden av god markstruktur i bygder med mindre andel vall i växtföljden. Kompetensutveckling och samarbete är viktiga insatser för att ytterligare underlätta för lantbrukare att välja grödor och metoder som gynnar goda växtföljder, t ex genom att underlätta införandet av proteingrödor i växtföljden där det bedöms vara möjligt med hänsyn till odlingens begränsningar. Stödet till ekologisk odling kan bidra till bättre växtföljder med ett större inslag av kvävefixerande och djuprotade eller fleråriga grödor än i andra odlingsystem som har svårare att få ut ett ekonomiskt mervärde av sådana växtföljder. Ekologisk produktion bidrar inte till spridning av växtskyddsmedel och de risker som uppstår vid användning av växtskyddsmedel

Det ettåriga stödet till precisionsjordbruk planering bidrar ytterligare till att optimera användningen av växtnäring, förbättra växtföljder, optimera grödval och minska risken för läckage av växtskyddsmedel. Här ingår bland annat ett villkor om att ta fram en växtodlingsplan med en genomtänkt växtföljd med tillhörande insatser. Stödet kompletterar både lagstiftning inom området och flera GAEC och stödets effekter förstärks genom den långvariga satsningen på kompetensutveckling för effektiv växtnäringsanvändning inom konceptet Greppa Näringen.

Lagstiftningen och GAEC för minskat läckage av växtnäring kompletteras även av ett stöd till investeringar för vattenvård, t ex anläggning av våtmarker och dammar, kalkfilterbäddar eller tvåstegsdiken, samt ett stöd för skötsel av sådana områden. Våtmarker och dammar syftar bland annat till att fånga upp växtnäringsämnen som finns i vatten från jordbruksmark

och lägga fast dem i vegetation och sediment. Förutsättningarna varierar mellan olika platser, varför ett riktat stöd tillsammans med rådgivning bedöms mest ändamålsenligt. En särskild rådgivningsmodul om anläggning av våtmarker finns i konceptet Greppa Näringen, som ingår i stödet till kompetensutveckling inom den strategiska planen, som omhändertar det inledande behovet av ny kunskap hos markägare. Även stödet för samarbete och innovationsstödet EIP kan bidra med nya samarbeten kring innovationer och att utveckla idéer som medför att teknik och metoder för minskad påverkan på miljön skapas och sprids.

Stöden och villkoren i den strategiska planen kompletteras med nationella stöd för våtmarksanläggning, stöd till investeringar för bättre vattenkvalitet som möter behov formulerade genom vattenförvaltningen, under ramdirektivet för vatten, samt ett program för samordning av insatser för vattenvård i större avrinningsområden.

Programmet för stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker innehåller ett flertal miljö- och klimatåtgärder. För att minska användningen av och läckage av växtskyddsmedel stöds investeringar i robot- eller drönarbaserade system, fallor för att bedöma angrepp, dränering samt insatser för säker hantering av överblivet växtmaterial. Blad- och fruktanalyser samt rening av dräneringsvatten stöds för att minska läckage av näringsämnen. Dessutom finns stöd till kompetensutveckling inom området.

Den rådgivning som är obligatorisk för medlemsstaterna att tillhandahålla och som beskrivs i avsnitt 8.1.3 är värdefull för att skapa förutsättningar för företag att efterleva de villkor som ställs genom olika författningar och grundvillkor. Samtliga insatser för att möta behov inom särskilt mål e) omfattas antingen av det systematiska rådgivningsprogrammet Greppa Näringen eller av det arbete som bedrivs av Växtskyddscentralerna. Greppa Näringen har funnits sedan år 2000 och ger kunskapsstöd och individuell rådgivning åt ett stort antal jordbruksföretag varje år och innehåller bl. a ett växtnäringsprogram som stöd för effektiv hantering av växtnäring. Rådgivning och annan kompetensutveckling i programmet stärker t ex uppfyllandet av grundvillkoren och anslutningen till stöden för skyddszoner, anpassade skyddszoner, våtmarksanläggning och andra miljöinvesteringar, skötsel av våtmarker samt aktuella miljöersättningar som erbjuds genom i pelare I. Programmet samlar också aktörer från olika delar av kunskapssystemet på ett inkluderande sätt. Stödjande funktioner inom Jordbruksverket finansieras via nationella medel. Växtskyddscentralerna är sådana centrala stödjande funktioner, och som framöver kommer att finansieras med nationella medel, som sedan länge har stor betydelse för kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning genom bland annat prognos- och varningstjänst för växtskadegörare och framtagande av bekämpningsrekommendationer samt sammanställning och spridning av försöks- och forskningsresultat inom området. Denna verksamhet ger lantbrukarna bra underlag för att kunna arbeta med integrerat växtskydd. Motsvarande arbete bedrivs inom växtnäringsområdet via stödjande funktioner inom programmet Greppa Näringen. Programmet drivs av Jordbruksverket i samarbete med Lantbrukarnas Riksförbund, länsstyrelserna och ett stort antal rådgivningsföretag inom lantbruksbranschen. Greppa Näringen utbildar, inspirerar och motiverar lantbrukare att genomföra åtgärder för att minska gårdens miljö- och klimatpåverkan och därigenom förbättra lönsamheten. Även inom stödet till producentföreningar kan insatser för kompetensutveckling stödjas. Länken till ny kunskap och nya innovationer som tagits fram inom de forsknings- och innovationssatsningar som görs med offentliga och privata medel är central för att på sikt möta behov som finns inom målet för den strategiska planen.

Särskilt mål (f) – bidra till skydd av biologisk mångfald, stärkta ekosystemtjänster och bevara livsmiljöer och landskap

Sveriges markanvändning består till 69 procent av skog, 8 procent av jordbruksmark, resten av berg, myrar, naturligt gräsbevuxen mark mm samt ca 3 procent bebyggd mark. Markanvändningen har varierat över tid, där andelen skog har ökat medan jordbruksmarken

minskat. I norra Sverige är andelen jordbruksmark låg, i en del regioner under 1 procent. Här innebär själva upprätthållandet av jordbruket att det skapas en variation i landskapet som gynnar den biologiska mångfalden. Att bedriva ett konkurrenskraftigt jordbruk i dessa områden är utmanande och därför är kompensationsstödet avgörande för att den biologiska mångfalden ska bevaras i dessa geografiskt avgränsade delar av landet.

Det finns en stor variation av miljöer i odlingslandskapet, kopplat till olika produktionsinriktningar och en mångfald av naturliga förutsättningar över hela landet. Svensk författning innehåller skydd för arter och livsmiljöer som omfattas av art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet (Artskyddsförordning (2007:845)). Det finns också förbud och regler kring hänsyn till bland annat brukningsvägar, åkerrenar, hägnadsrester, vissa träd och buskar, nyodling, gödsling och kultivering i ängs- och betesmark, skötsel av träda, samt krav på bevarandet av landskapselement som till exempel stenvägar, rösen, alléer och åkerholmar. Även anlagda våtmarker omfattas av biotopskyddet i svensk lagstiftning. (Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket 2020:2, Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken samt Kulturmiljölagen (1988:950). Denna lagstiftning utgör en stark grund för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Även lagstiftning om bekämpningsmedel och miljöhänsyn i jordbruket har betydelse för att möta de identifierade behoven inom särskilt mål f). Det lagstadgade skyddet kompletteras med flera olika åtgärder. Förbudet mot att ställa om eller plöja särskilt skyddsvärd permanent gräsmark i Natura 2000-områden i GAEC 9 bidrar också till att upprätthålla den biologiska mångfalden i aktuella områden. Kravet på icke-produktiva ytor i GAEC 8 riktas genom skogsundantaget till Sveriges slättbygder. Åtgärder med högre biologisk kvalitet på avsatt ytor främjas genom en högre viktning, det gäller såväl blommande trädor som blommande fältkanter. Fältkanternas bredd ökas från 1 till 2 meter och stärker därmed de gröna korridorerna i landskapet. Miljöytor kan gynna pollinerande insekter, men också till viss del fåglar och fåltvilt.

Stödet till ekologisk odling kan bidra till ökad biologisk mångfald genom ett naturligt större inslag av vild flora och fauna och utgör ytterligare ett viktigt komplement till lagstadgade krav, grundvillkor och andra stöd. För att ytterligare möta behovet av större biologisk variation i slättlandskapet finns investeringsstöd för vattenåtgärder, t ex våtmarker och dammar, i landskapet.

Gräsmarkerna är artrika miljöer och Sverige gynnar dessa framför allt genom stöd i den strategiska planen. Omfattningen av dessa marker är långt större än de gräsmarker som omfattas av ett utpekande som Natura 2000-område. Gräsmarkernas värden inom Natura 2000-områden är både beroende av återkommande bete lokalt samt beroende av vad som hävdas i ett större omgivande landskap. Sverige har därför valt en bredare ansats för stöd till betesmarker och inkluderar värdefulla marker såväl innanför som utanför Natura 2000-områden. Konkurrenskraftig uppfödning av betande djur är avgörande för att kunna bevara den biologiska mångfalden i betesmarkerna på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Inkomststödet är grundläggande för lönsamheten för dessa företag och har därför värnats i den strategiska planen. Samma effekt har det kopplade stödet till nötkreatur, där Sverige har valt en utformning som bedöms gynna betesmarkerna. Dessa stöd kompletteras med flera olika stöd för skötsel av betesmarker och slåtterängar, inklusive stöd för kompletterande insatser av särskilt stort värde för natur- och kulturmiljön samt för fåbodbruk.

Det avsätts också särskilda medel inom samarbetsåtgärden för kooperativa insatser som stärker den biologiska mångfalden i anslutning till eller på åkern, t ex ytor med blommande växter eller särskilda småbiotoper som är värdefulla för biologisk mångfald. Andra samarbetsåtgärder kan också nyttjas för att bidra i arbetet med att nå mål f). Särskilda kompetensutvecklingsmedel används för att ge lantbrukare ökad kompetens och bidra till erfarenhetsutbyte mellan aktörerna för såväl skötsel av betesmarker och slåtterängar som ekologisk produktion, liksom som för andra sätt att skapa ett mer rikt odlingslandskap eller

genomföra investeringar för att stärka den biologiska mångfalden. Inom den strategiska planen görs även en riktad rådgivningsinsats för jordbrukare med ängs- och betesmarker med höga biologiska värden samt för att öka den biologiska mångfalden på slätten.

För bevarande av genetisk mångfald bland husdjursraser är insatserna inom den strategiska planen centrala. Här finns stöd till utrotningshotade djurraser samt stöd till lantrasföreningar. Insatser för genetisk mångfald inom både husdjursraser och kultursorter av jordbruks- och trädgårdsgrödor kan även förekomma inom åtgärderna kompetensutveckling och samarbete.

Insatserna i strategiska planen kompletteras med nationella anslag för skyddad natur, samt nationella stöd till anläggning och restaurering av våtmark genom LONA-våtmark, andra lokala naturvårdsprojekt (LONA), natur- och kulturvärden i skogen (NOKÅS), stöd till rovdjursstängsel, programmet för odlad mångfald samt det arbete med genbank och kunskapsförmedling som bedrivs av Nordiskt Genresurscenter (NordGen). Jordbruksverket har nationellt finansierade stödjande funktioner för rådgivares kunskapsutveckling inom områdena biologisk mångfald och ekologisk produktion. Andra nationella satsningar kan också vara aktuella för att möta behov inom samma områden, t.ex. inom ramen för handlingsplanen för ekologisk produktion och exportfrämjande. Nationella medel avsätts årligen för över 100 åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper som har behov av särskilda åtgärder och under senaste år har särskilda satsningar gjorts för pollinatörer i bl.a. jordbrukslandskapet.

3.1.3 Förklaring till hur den högre ambition som anges i art 105 uppnås

Mål i artikel 6.1 d, e och f möts med ett stort antal åtgärder. Detta avsnitt innehåller en beskrivning av hur den svenska strategiska planen bidrar till målet om en högre ambition för miljö och klimat jämfört med den tidigare programperioden. Lagstiftning och grundvillkor utgör basen för åtgärderna och omfattar alla relevanta lantbrukare. Skärpta grundvillkor innebär en ambitionshöjning i förhållande till den tidigare programperioden. Därutöver behövs riktade åtgärder i såväl pelare I som i pelare II för att förutsättningar för nå ökade resultat jämfört med den tidigare perioden. Såväl nya stöd som förenklade stöd bidrar till ambitionshöjningen inom miljö- och klimatområdet, men även höjda ersättningsnivåer eller ökad stödbudget är värdefullt för ambitionshöjning där befintliga åtgärder redan är ändamålsenliga. Där stor nytta kan uppnås är det motiverat att vidta även kostsamma åtgärder. I många fall är det effektivt att ytterligare främja åtgärder genom kompetensutveckling, innovation eller samarbetsprojekt. En mer utförlig beskrivning av grundläggande villkor och åtgärder samt komplementariteten mellan dessa finns i avsnitt 3.1.2, 3.9 och 5.

Särskilt mål (d) art 6.1 – bidra till minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och hållbar energi Inom klimatområdet konstaterar SWOT-analysen att fortsatta och i vissa fall nya insatser kan behövas inom den strategiska planen för att öka kolinlagring, minska avgången från organogena jordar, uppmuntra produktion och tillvaratagande av råvaror för produktion av förnybar energi, stimulera övergången till förnybar energi, effektivisera energianvändningen och stärka sektorns arbete med klimatanpassning. Den strategiska planen omhändertar flera av förslagen i den svenska utredningen Vägen till en klimatpositiv framtid (SOU 2020:4).

Kolinlagring och avgång från mark

Kravet på marktäckning i GAEC 6 utökas nu väsentligt för att omfatta alla delar av Sverige där det är möjligt att etablera höstgrödor eller fånggrödor på hösten, dvs från södra Sverige till att också omfatta Mellansverige. Nivån på kravet är balanserat med utgångspunkt i de

klimatmässiga förutsättningarna för att inte leda till markpackning utan istället bidra till ökad markbördighet. Som ett komplement till GAEC 6 erbjuds stöd till etablering av fånggrödor, för att ytterligare stimulera lantbrukare med rätt förutsättningar att förlänga den tid jordbruksmarken är bevuxen. Erfarenheten är att möjligheten och intresset för att genomföra åtgärden framförallt är stort i sydvästra Sverige, där jordarterna ofta är lätta, och klimatet är gynnsamt och nederbördsrikt. Det är också här åtgärden ger störst nytta. Genom att flytta åtgärden från pelare II till en ettårig miljöersättning i pelare I, vilket skapar större flexibilitet för lantbrukaren, och genom att höja ersättningsnivån med 36 procent, bedöms åtgärden bli mer attraktiv för lantbrukarna. Bedömningen är att denna förändring av stödet stimulerar till ytterligare arealer, jämfört med perioden 2014–2022, hos de lantbrukare och de områden där ökad odling bedöms vara möjlig med hänsyn till växtföljd, jordartsbetingelser och väderlek. Prognosen för anslutningen är osäker och den kommer variera stort mellan år, men bedöms i slutet av planperioden kunna bli nästan tre gånger så stor som under den senaste perioden.

I delar av landet finns också förutsättningar för att etablera mellangrödor, dvs en gröda som odlas mellan två huvudgrödor som har som ett syfte att lagra i kol i marken. Ökad odling av mellangröda har identifierats som ytterligare en angelägen åtgärd för ökad kolinbindning. Den strategiska planen innehåller därför ett nytt stöd till etablering av mellangröda inom pelare I. Potentialen för framgångsrik odling av denna gröda är, på grund av klimatförutsättningarna, begränsad till de sydligaste delarna av Sverige och bedöms i slutet av planperioden vara 21 000 ha. Åtgärden mellangröda är dock öppen för odlare i området 6–13 för att möta den utveckling av odlingsteknik och artblandningar som pågår. Förväntad anslutning är osäker och kommer variera mellan år.

Av SWOT framgår också ett behov av att minska avgången av växthusgaser från organogen jord. Sveriges nationella lagstiftning om vattenverksamhet och markavvattning innebär ett lämpligt skydd av kolrika jordar och införs nu som krav i GAEC 2. Sveriges lagstiftningen innebär att nydikning eller fördjupning av diken på våtmark och torvmark är förbjuden i södra Sverige och kräver tillstånd i återstående delar av Sverige. Tillstånd beviljas dock restriktivt. De mest effektiva åtgärderna för att minska klimatgasavgång på redan dikade jordar är att höja vattennivån på organogena jordar. Dessa åtgärder är platsspecifika och beroende på tillgång till vatten, påverkan på omgivande marker etc. och här är riktade åtgärder lämpliga. Det nya nationella stödet till återvätning av organogen jord utgör en betydelsefull ambitionshöjning inom området utanför den strategiska planen. Det nationella stödet möter det identifierade behovet i en ambitiös omfattning och innebär en lämplig koordinering av insatserna, varför denna åtgärd inte utförs inom ramen för den strategiska planen. I Sverige finns därutöver ett relativt nyinrättat särskilt nationellt stöd för anläggning och restaurering av våtmarker som vänder sig till offentliga aktörer och organisationer, LONA-våtmark, som också kan ha betydelse för att minska avgången av växthusgaser från organogen jord.

Den strategiska planen kommer kunna ge ett viktigt bidrag till att utveckla nya odlingssystem, metoder och affärsmodeller för ökad kolinlagring inom ramen för EIP, samarbete och kompetensutvecklingsåtgärden. Andelen som sammantaget avsätts till dessa åtgärder ökas i den strategiska planen Dessa åtgärder kompletteras med medel för forskning och innovation utanför den strategiska planen.

Förnybar energi och minskad klimatpåverkan

Den svenska skattelagstiftningen inom energiområdet, lagstiftning om inblandning av biobränsle i fossilt bränsle, kunskap och marknadskrafter bidrar till de låga siffror över energianvändningen som kommissionen redovisar för svensk del. Stödet till producentorganisationer kan bidra till ökad effektivitet, ökad andel förnybar energi och minskad påverkan på klimatet genom att stödja byte till förnybar energi i växthus, andra byggnader samt transportfordon, stöd till energigardiner i växthus samt energi- och

logistikrevisioner. I detta stöd kan inte insatser som ökar den löpande förbrukningen av plast från fossil råvara få stöd. Inga investeringsstöd för konkurrenskraft kommer lämnas till investeringar i utrustning och anläggningar som nyttjar fossil energi. Regeringen avser att under 2022 utöka och bredda de nationella Klimatpremierna för omställning till förnybar energi i syfte att ytterligare möta behov som identifierats inom arbetet med den strategiska planen. För att ytterligare öka efterfrågan på arbetsmaskiner med låga utsläpp av växthusgaser avser regeringen göra det möjligt för arbetsmaskiner som drivs av fordonsgas, bioetanol eller som drivs med elektrisk energi från en bränslecell, ett batteri eller en extern källa eller en hybrid av el och tidigare nämnda bränslen, att ta del av klimatpremier.

Jordbrukssektorns andel av energiproduktionen speglar inte bara sektorns produktion, utan även tillgången på andra energislag, såsom vattenkraft, skogsbaserat biobränsle och vindkraft i Sverige. Mot bakgrund av jordbruksmarkens begränsade utbredning och andra förhållanden är det svårt att förutse någon dramatisk ökning av andelen förnybar energi i den svenska energimixen som kommer från jordbruket och som på kort sikt kan svara mot kommissionens rekommendationer i frågan. Vissa stödjande insatser kan göras i den strategiska planen för att öka produktionen och användningen, men i huvudsak bedömer Sverige att produktionen av förnybara energiråvaror och av förnybar energi bör styras av efterfrågan och att andra förnybara energislag är viktigare på nationell nivå. Det nationella stödet Klimatklivet är därutöver Sveriges huvudsakliga stöd för att stimulera ökad produktion och användning av förnybar energi. Stödets syfte är att stödja lokala och regionala åtgärder som minskar utsläppen av koldioxid och andra gaser som påverkar klimatet. Åtgärder som bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser inom jordbruket är prioriterade i Klimatklivet. Investeringsstödet från Klimatklivet bedöms framöver inrymma goda möjligheter för att kunna erhålla stöd till att uppföra nya biogasanläggningar eller kompletterande åtgärder på befintliga anläggningar, t ex baserat på gödsel. Även andra investeringar för ökad klimatnytta på landsbygden kan komma i fråga för det nationella stödet. För biogasproduktion, som kommissionen lyft fram i sina rekommendationer till Sverige, finns vid sidan av Klimatklivet även ett driftstöd för biogasproduktion från bland annat gödsel som ytterligare underlättar etablering och drift för biogasanläggningar. Sverige ser inte att det finns skäl att erbjuda parallella stödformer inom den strategiska planen och investerare gör ofta bedömningen att dessa nationella stöd är mer attraktiva än stöden i den gemensamma jordbrukspolitiken Kommissionens rekommendationer på energiområdet möts således med nationella insatser vid sidan av vad som kan ske inom ramen för investeringsstödet för konkurrenskraft och vad som stimuleras av andra ekonomiska skäl. Rötning kan också minska gödselvolymerna i områden med hög djurtäthet.

Det nya stödet till precisionsjordbruk syftar till att förbättra utnyttjandet av bland annat kvävegödsel. Detta innebär att stödet bedöms kunna skapa förutsättningar för ökad effektivitet och därmed mindre klimatpåverkan som en bieffekt. Eftersom huvudsyftet med stödet är att bidra till minskad belastning av växtnäring och växtskyddsmedel på vattenmiljön beskrivs stödet under särskilt mål e) Att öka precisionen bedöms också bidra till att minska risken för lustgasavgång från mark som används för jordbruksändamål, såväl mark som gödslas med stallgödsel som med handelsgödsel.

Programmet för stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker innehåller ett flertal miljö- och klimatåtgärder och en höjning av budgetallokeringen för ändamålet från 10 till 15 procent innebär en ambitionshöjning. Stödet kan omfatta insatser för omställning till förnybar energi för uppvärmning och transporter, energibesparande åtgärder som energiväv, energi- och logistikrevisioner samt bevattningsdammar för att hantera mer frekvent torka. Minskat svinn är andra viktiga mål för insatser i stödet, liksom kompetensutvecklande insatser och forskning.

Klimatanpassning

Enligt SWOT-analysen förutspås såväl ökade svårigheter med torka som med översvämningar i takt med klimatförändringarna och det finns behov av att underlätta för lantbruket att anpassa produktionen till effekterna. Sverige inför därför i den strategiska planen ett helt nytt stöd till att anlägga bevattningsdammar.

Inom stödet till producentorganisationer införs stöd till nybyggnation av bevattningsdammar med tillhörande utrustning för bevattning samt till dränering av odlingsmark och rening av dräneringsvatten.

Åtgärderna samarbete, EIP, kompetensutveckling och stöd till producentorganisationer är andra åtgärder som kan komma att nyttjas för att öka motståndskraften mot klimatförändringarna, t ex genom att utveckla eller demonstrera nya sorter, grödor eller uppfödningssystem eller sprida kunskap om klimatanpassningsåtgärder. Den sammanlagda budgetallokeringen för dessa åtgärder inom miljöområdet ökas jämfört med tidigare period. Dessa åtgärder kompletteras med medel för forskning och innovation utanför den strategiska planen.

Särskilt mål (e) – hållbar utveckling och effektivt användande av naturresurser såsom vatten, mark och luft.

Behovsanalysen pekar på behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska jordbrukssektorns belastning på mark, luft och vatten på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft i sektorn och ökad hållbar produktion. Det finns också ett behov av att vårda odlingsmarken som produktionsresurs, att ha en effektiv vattenhushållning och att utveckla och använda metoder med hänsyn till behovet av förbättrad markbördighet. Sverige möter kommissionens rekommendationer inom målet genom flera olika åtgärder.

Inkludering av två nya lagstiftningskrav SMR 1, som innebär att diffusa källor för spridning av fosfor läggs till, samt SMR 8 (fd13) om lagring och hantering av bekämpningsmedel på gård, innebär att kontroller av lagstiftningen inkluderas i grundvillkoren. GAEC 4 krav på buffertzoner vid sjöar och vattendrag har tidigare omfattat krav på att inte sprida växtnäring i zonen, och utökas nu med kravet att inte sprida bekämpningsmedel. Kravet på marktäckning i GAEC 6 utökas nu väsentligt för att omfatta alla delar av Sverige där det är möjligt att etablera höstgrödor eller fånggrödor på hösten, dvs från södra Sverige till att också omfatta Mellansverige. En ambitionshöjning på området innefattar ett förstärkt och förenklat stöd till fånggrödor som, utöver att bidra till ökad kolinlagring enligt ovan, har stor betydelse för att minska kväveutsläppen från jordbruksmark och kan bidra till en bättre markstruktur. Ersättningsnivån höjs med 36 procent och, tillsammans med förflyttningen till pelare I, förväntas detta öka intresset för stödet jämfört med den tidigare programperioden. Utfallet beror också av många andra faktorer, såsom jordart, växtföljd och väderlek, vilket skapar en osäkerhet om prognostiserad anslutning kommer att infrias. Stödet till vårbearbetning fortsätter och bedöms få en något högre anslutning än i den tidigare perioden som en följd av ökad anslutning till fånggrödor. Även det nya stödet för mellangrödor i pelare I bedöms ha gynnsam effekt på markstruktur och mullhalt, och därigenom öka markbördigheten i områden där mellangrödor kan odlas. Djuprotade arter kan förekomma som mellangröda med särskilt stor effekt på markstrukturen.

Ökad kunskap, innovation och samarbete är också viktigt för att nå målen i den gemensamma jordbrukspolitik. Genom Greppa Näringen motiveras lantbrukare till effektiv växtnäring användning, med stöd av växtnäringssystemet VERA att bidra till att minska växtnäringssvårigheterna. Greppa Näringen är ett av svenskt lantbruks största miljöprojekt och kommer fortsätta att utvecklas under perioden för den strategiska planen. Nya rådgivningsområden som planeras är bland annat a) hållbarhetsanalys och hållbarhetsmål på gårdsnivå, b) utvecklade analyser om kostnad och lönsamhet för miljöåtgärder, c) växtnäringsspår för hästföretagare samt d) växtodling utan glyfosat.

Dessutom utvecklas formerna för grupprådgivning och ökad tillgänglighet för rådgivning via digitala tekniker. Stora gårdar och djurgårdar är fortsatt prioriterade i Greppa Näringen stödet. Vissa funktioner i projektet flyttas från projektfinansiering i landsbygdsprogrammet till nationell finansiering, för att ge ytterligare stadga åt insatserna, vilket är en del av ambitionshöjningen. Tillsammans bidrar dessa båda initiativ till att kunskapen om hållbar produktion kan utvecklas och spridas ännu bättre än under perioden 2014–2022. Andra nationella insatser är medel för forskning och innovation som kan bidra till att möta behovet. Kompetensutveckling för ökad hållbarhet i odling av frukt och grönsaker kan också vara en del av stödet till producentorganisationer.

Utöver detta införs ett helt nytt stöd till precisionsjordbruk planering, som innefattar verktyg för förbättrat växtnäringssutnyttjande och mindre påverkan från växtskyddsmedel på vatten. Stödet omfattar bland annat beräkningar av växtnäringens balans på gården samt analys av mark och gödsel, vilka alla kan bidra till att uppnå kommissionens mål om minskad användning av mineralgödsel och svenska mål om mindre läckage av växtnäring till vatten. Stödet kombineras med rådgivningsinsatser för bästa möjliga effekt. I synnerhet små och medelstora gårdar kan genom stödet få förbättrad precision i sina insatser, gårdar som i mer begränsad omfattning än de större gårdarna har tillgång till dessa verktyg med tillhörande kompetens. Stödet innehåller också skydd mot vattenförorening via dräneringsbrunnar. Stödet till precisionsjordbruk planering omfattar en relativt stor budgetvolym och förväntas få en täckningsgrad om 1 400 tusen hektar vid periodens slut. Uppgifterna om förväntad anslutning är osäkra. Stödet till skydds-zoner förväntas skydda vattendrag mot att växtnäring, främst fosfor, samt växtskyddsmedel når vattendrag. Även utformningen av GAEC 5, 6 och 7 bidrar till att möta behovet. Dessa åtgärder kompletteras med stöd samarbete och EIP inom den strategiska planen, se nedan.

Inom stödet till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker ges stöd till frukt och bladanalyser samt till vatten och jordanalyser för att bättre anpassa näringstillförsel till växternas behov. Stöd ges också för fällor för att bedöma angrepp av växtskadegörare. Dessutom ges stöd för drönbaserade system för ogräsbekämpning, växtskyddsåtgärder eller spridning av växtnäring för att öka precisionen och minska läckage.

Stödet till ekologisk produktion förväntas minska risken för läckage av kemiska växtskyddsmedel, men också att vallodlingens positiva effekt på markbördighet och läckage tas till vara genom att företag med denna produktionsinriktning naturligt har mer vall i växtföljden. Stödet till ekologisk odling förenklas genom att det övergår från att vara ett femårigt stöd i pelare II till ett ettårigt i pelare I, vilket förväntas skapa ytterligare intresse för åtgärden. Budgeten ökar för att kunna välkomna nya ekologiska producenter i stödet.

Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder och skötsel av våtmarker och dammar är två stöd som båda ökar i omfattning jämfört med tidigare programperiod., även om efterfrågan på investeringsstödet är något osäker. Dessa stöd i den strategiska planen kompletteras med ytterligare stöd till våtmarksanläggning och restaurering genom det nationella stödet LONA-våtmark samt med stöd till kompetensutveckling inom den strategiska planen. Andra vatteninvesteringar, såsom tvåstegsdiken och kalkfilterbäddar, ingår också i stödet i den strategiska planen och dessa kompletteras av det nationella stödet LOVA. De nationella stöden är inriktade på föreningar och myndigheter, medan stöden i den strategiska planen för ändamålet är inriktade på företag.

Ett särskilt stöd för kalkfilterdiken införs som ett produktivt miljöinvesteringsstöd i den strategiska planen. Åtgärden förväntas ge goda effekter i fråga om att minska fosforläckaget från lerjordar och bidra till att nå vattendirektivets mål om minskad övergödning.

Programmet för stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker innehåller ett flertal miljö- och klimatåtgärder och en höjning av budgetallokeringen för

ändamålet från 10 till 15 procent innebär en ambitionshöjning. Stödet kan omfatta insatser för att minska användningen av och läckage av växtskyddsmedel stöds investeringar i robot- eller drönarbaserade system, fällor för att bedöma angrepp, dränering samt insatser för säker hantering av överblivet växtmaterial. Blad- och fruktanalyser samt rening av dräneringsvatten stöds för att minska läckage av näringsämnen. Dessutom finns stöd till kompetensutveckling inom området.

Särskilt mål (f) – bidra till skydd av biologisk mångfald, stärkta ekosystemtjänster och bevara livsmiljöer och landskap

I stora delar av Sverige, särskilt i de nordliga delarna, är andelen jordbruksmark låg, ibland under 1 procent, och här är innebär själva upprätthållandet av jordbruket att det skapas en variation i landskapet som gynnar den biologiska mångfalden. Att bedriva ett konkurrenskraftigt jordbruk i dessa områden är utmanande och därför är kompensationsstödet avgörande för att den biologiska mångfalden ska bevaras i dessa geografiskt avgränsade delar av landet. I detta stöd har ersättningsnivåerna höjts i vissa geografiska områden för att förbättra stödkonstruktionen och ge något jämnare förutsättningar som bedöms ha positiv inverkan på målet.

Både för att säkra fodertillgången och för bibehållen biologisk mångfald behöver värdefulla gräsmarker skötas och bevaras, såväl innanför som utanför Natura 2000-områden. Konkurrenskraftig uppfödning av betande djur är avgörande för att kunna bevara den biologiska mångfalden i betesmarkerna på ett effektivt sätt. Inkomststödet och nötkreatursstödet är grundläggande för lönsamheten för dessa företag, men också de särskilda ersättningar som betalas för bland annat betesmarksskötsel.

Stödet till betesmarker och slåtterängar med allmän skötsel höjs med 550 kr/ha och för betesmarker med särskild skötsel med 750 kr/ha jämfört med den redan höjda nivån som infördes under perioden 2021–2022. Den djurhållare som genom särskild och villkorad skötsel skapat goda resultat och bibehållit höga värden har genom de två ersättningsnivåerna möjlighet att erhålla ett högre stöd än vad som utvecklas genom allmän skötsel. Båda stödnivåerna inryms fortfarande under det tak som respektive kostnadskalkyl anger. Därtill görs omfattande förenklingar i hanteringen av de femåriga åtagandena för betesmarker och slåtterängar med särskild skötsel, genom att generella villkor anges för respektive stöd i stället för individuella villkor meddelade genom en åtagandeplan. Förändringen skapar, tillsammans med höjningen av ersättningen, ett mer attraktivt, enkelt och förutsägbart stöd för djurhållarna. Därtill innebär förändringen att de administrativa svårigheterna som dominerat under tidigare programperioder och som medfört svårigheter även för djurhållarna minskar. Förändringen förväntas medföra att fler djurhållare vågar ansluta sig till stödet för särskild skötsel och till de fyra specialklasserna för bete. Sammantaget förväntas förändringarna medföra att fler naturbetesmarker kan bevaras och utvecklas och att fler landskapselement knutna till gräsmarkerna kommer kunna bevaras och synliggöras. Förändringen kombineras med en omfattande förstärkning av medel för särskild rådgivning om skötseln av ängs- och betesmarker med höga värden. Genom dessa insatser möter Sverige kommissionens rekommendationer för betade gräsmarker. Nationella medel kompletterar den strategiska planen för vård och skötsel av skyddade områden, såsom Natura 2000-områden och naturreservat. Insatserna i den strategiska planen möter därför bara en del av det behov som Sverige anger i artikel 17-rapporteringen för naturvårdsdirektiven för åren fram till 2030.

I den allt mer intensivt brukade slättbygden behövs en balans mellan produktion och åtgärder för att bevara och förstärka den biologiska mångfalden, kulturlandskapets värden och ekosystemtjänsterna, t ex pollinering. Flera olika åtgärder bidrar till ambitionshöjningen inom området. Kravet på icke-produktiva ytor i GAEC 8 riktas genom skogsundantaget till Sveriges slättbygder. Utformningen innebär en ambitionshöjning, jämfört med den tidigare

tillämpning av EFA i förgröningen, genom begränsningen av vilka marker som kan räknas in samt och genom att åtgärder med högre biologisk kvalitet på avsatt ytor främjas genom en högre viktning, det gäller såväl blommande trädor som blommande fältkanter. Fältkanternas bredd ökas från 1 till 2 meter och stärker därmed de gröna korridorerna i landskapet. Miljöytor kan gynna pollinerande insekter, fåglar, fåltvilt. Andra grundvillkor som bidrar till den biologiska mångfalden är GAEC 4 som nu skärpts med att bekämpningsmedel inte får spridas i buffertzonen, och som kan erbjuda ett skydd för den biologiska mångfalden i och omkring slättlandskapets vattendrag.

Våtmarker och andra vattensamlingar är också biologiskt värdefulla biotoper som också skapar liv i det storskaliga slättlandskapet. Investeringsstödet för vattenåtgärder respektive skötsel av våtmarker är två stöd som båda ökar i budgetomfattning jämfört med tidigare programperiod. Kontinuerlig skötsel av våtmarkerna är avgörande för att de biologiska värdena ska bestå och förstärkas, förenad såväl med vattenytor som med vegetation. Dessa stöd kompletteras med ytterligare stöd till våtmarksanläggning och restaurering genom det nationella stödet LONA-våtmark samt med stöd till kompetensutveckling inom den strategiska planen.

Det avsätts också nya särskilda medel inom samarbetsåtgärden för kooperativa insatser som stärker den biologiska mångfalden i anslutning till eller på åkern, t ex ytor med växter för pollinering eller andra särskilda naturliga eller konstgjorda (kreatoper) småbiotoper som är värdefulla för insekter. Andra samarbetsåtgärder kan också nyttjas för att bidra i arbetet med att nå mål f). Insatserna kompletteras med stärkt rådgivning inom området, se nedan.

Stödet till att sköta slätterängar med särskild skötsel förenklas och kan därigenom attrahera fler att sköta mark i slättlandskapet med slätter på ett sätt så den biologiska mångfalden gynnas. Stödet begränsas till slätter på fastmark. För slätter på myrmark kommer Sverige att se över förutsättningarna för ett särskilt nationellt stöd för myrmarker med särskilt stora naturvärden. Likaså görs det arealbaserade stödet för restaurering av betesmarker och slätterängar till ett nationellt stöd då det bedöms mer lämpligt. Ersättningsnivån till slätterängar med allmän skötsel höjs med 85 procent jämfört med den tidigare programperioden. Totalt sett innebär dessa förändringar budgetmässigt en ambitionssänkning i den strategiska planen för slätterängar, men kompenseras av nya och mer riktade insatser inom ramen för nationell naturvårdspolitik. Stödmottagare med slätterängar kommer också kunna ta del av den förstärkta rådgivningen för biologisk mångfald på gräsmarker. Kompletterande insatser för att stärka den biologiska mångfalden för slätterängar, t ex ljungränning och lövtäkt, kommer fortsätta finansieras via nationella medel.

I den strategiska planen görs en förstärkning av medel för kompetensutveckling för förstärkt biologisk mångfald såväl i slättlandskapet som kompetensutveckling knutet till värdefulla gräsmarker. Rådgivning kring mångfald på slätten systematiseras och får en bättre grund för spridning genom att det bakas in i rådgivningsprogrammet Greppa Näringen, som redan möter ett stort antal av de större jordbruksföretagen. För betesmarkerna utvecklas ett helt nytt koncept som sätts i och med införandet av den strategiska planen, som syftar till att utveckla kompetensen hos företag med värdefulla betesmarker och slätterängar att så att de höga värdena knutna till dessa marker kan bevaras och förstärkas. Budgetförstärkningen för kompetensutveckling inom området är betydande.

Ekologiska odlare har i regel större mängd ogräs i fältet och kan även på annat sätt erbjuda en större omfattning och variation av födoresurser för insekter och fåglar. Gröngödsling och större inslag av vallodling kan också bidra till en högre biologisk mångfald i slättlandskapet. Produktionsformen gynnas av att stödet görs om till ett ettårigt stöd och att producenter därigenom lättare kan lägga till mark i omställning eller genom att ta över mark som redan är godkänd för ekologisk odling. Sverige förstärker budgeten jämfört med den tidigare

programperioden och den indikativa ersättningsnivån för djurhållning baserat på åkermark ökar för att bättre stödja intäktsbortfall och merkostnader i djurhållningen. Samtidigt avsätts resurser för samverkansprojekt och kompetensutveckling. På ett övergripande plan är det Sveriges uppfattning att förutsättningar för att öka produktionen ska skapas genom ökat fokus på produktivitet och konkurrenskraft, inte genom att öka mängden stöd i livsmedelssektorn. En positiv marknadsutveckling är avgörande för att produktionen ska kunna utvecklas ytterligare. Nationella medel för projekt och ökad kompetens och marknad kompletterar den strategiska planen genom handlingsplanen för ekologisk produktion. Dessutom stödjer regeringen det exportfrämjande arbetet genom ett särskilt program, där ekologiska livsmedel kan vara en del. Dessa insatser kan bidra till att produktionen följer efterfrågan.

I EU:s fördrag saknas en specifik rättslig grund för en gemensam skogspolitik, men lagstiftning och initiativ inom en rad olika EU-politikområden har en direkt eller indirekt påverkan på skog, skogsbruk och skogsnäring. Mest aktuell är unionspolitiken som utformas på klimat- och energiområdet, om klimatanpassning samt EU:s art- och habitatdirektiv och EU:s fågeldirektiv. I Sveriges koncentreras den gemensamma jordbrukspolitiken övervägande till jordbruksproduktion och landsbygdsutveckling. Sverige gör bedömningen att det är mest effektivt att ha åtgärder för att gynna klimat-, miljö- och kulturmiljö i skogen utanför den strategiska planen men att det i undantagsfall finns skäl att genomföra en åtgärd inom det skogliga området genom den strategiska planen som exempelvis viss kompetensutveckling. Kompetensutvecklingsinsatserna kommer ge möjlighet för spridning av kunskap och erfarenheter om bland annat klimatanpassning, biologisk mångfald och multifunktionalitet i skogen.

Kommissionens rekommendationer om ökade insatser för kolinlagring, skyddade områden, frivilliga avsättningar i biologiskt värdefulla områden och insatser för att främja ett hållbart skogsbruk beaktas i huvudsak via nationell lagstiftning och marknadsbaserade certifieringar, vilket medför gemensamma åtaganden från både staten och skogsnäringen inom skogspolitiken. Där det bedöms nödvändigt finns därutöver nationella satsningar som bidrar med positiva incitament för de jämställda produktions- och miljömålen, tex ersättning för naturvårdsavtal eller avtal om återvätning av skogsmark stöd för ädellövskogbruk samt stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen.

Skogsvårdslagen (1979:429) baseras på jämställda mål om produktion och miljö. I Skogsvårdslagens §30 och §31 styrs kraven på miljöhänsynen i skogen. Miljöbalkens 7 kapitel reglerar bestämmelserna för områdesskydd och Miljöbalkens 8 kapitel bestämmelserna om skydd av biologisk mångfald. Enligt Miljöbalkens kap 11 §13 är markavvattning antingen förbjudet eller kräver tillstånd, vilket i stor utsträckning begränsar nydikning av torvmarker. Inom ramen för skogsbrukets marknadsbaserade certifieringar FSC och PEFC ges incitament för frivillig avsättning av skogsbruksmark.

3.1.4 Förklaring till hur den gröna arkitekturen I den strategiska planen kan bidra till de långsiktiga nationella mål som redan är fastlagda i eller kommer från lagstiftningsinstrument som hänvisas till i bilaga XI.

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar
- Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter

Direktiven är kopplade till genomförandet av Sveriges miljö kvalitetsmål framförallt *Ett rikt odlingslandskap*. Flera av interventionerna i den strategiska planen står för en betydande del av insatserna för att bidra till gynnsam bevarandestatus.

För ovan två direktiv är stöd till samarbete som kan användas för projekt som stärker den biologiska mångfalden en riktad insats för att stärka vad som åsyftas med dessa direktiv. Övriga interventioner inom den strategiska planen stödjer direktivens målsättningar på en mer generell nivå där skyddsvärda habitat och arter träffas av insatserna utan att vara specifikt riktade till dessa. Däremot finns utrymme för att rikta rådgivning och kompetensutveckling till vissa naturtyper eller arter. Även våtmarker och andra vattenvårdsåtgärder är möjliga att utforma för att gynna enskilda arter. Ersättning till betesmarker och slåtterängar är differentierad utifrån olika markklasser, som inte helt, men till viss del överlappar med flera naturtyper. Differentieringen finns för att mer precist ersätta kostnader för skötsel av olika habitat eftersom naturbetesmarker i Sverige varierar stort i utseende. Miljöytor och ekologisk produktion är viktiga verktyg för att skapa livsmiljöer för arter främst i slättbygder. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

- Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket

Direktiven är kopplade flera av Sveriges miljö kvalitetsmål som till exempel *Ingen övergödning*. Flera av de åtgärder som ska genomföras inom vattenförvaltningen är direkt kopplade till den strategiska planen som tex. rådgivning kring växtnäring och växtskydd och utpekade åtgärder som våtmarker, skydds zoner, fånggrödor, precisionsjordbruk och kalkfilterdiken. Även stödet till producentorganisationer kan bidra till målen i direktivet. Flera av interventionerna och även till viss del grundvillkoren är dessutom riktade till känsliga områden enligt nitratdirektivet.

- Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG.

Direktivet fastställer åtaganden om utsläppsminskning av svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska föreningar, fina partiklar och ammoniak och är därmed kopplat till flera miljö kvalitetsmål bl.a. *Frisk luft*, *Ingen övergödning* och *Bara naturlig försurning*. För att nå åtagandena i direktivet ska medlemsstaterna fastställa och rapportera in ett nationellt luftvårdsprogram till kommissionen. För svensk del ligger fokus i luftvårdsprogrammet på åtgärder för att klara utsläppstaken för ammoniak och kväveoxider. I direktivet beskrivs åtgärder som bidrar till att minska ammoniak och partikelutsläpp från jordbruket. De åtgärder som har valts ut för att minska utsläppen av ammoniak i nu liggande luftvårdsprogram handlar om hantering av gödsel och täckning av urinbehållare. Det innebär att det finns kopplingar till strategiska planen vad gäller kompetensutveckling kring utsläpp från mark, gödsel och djurstallar. Investeringar i byggnader, utrustning och anläggningar som minskar utsläpp från gödselvårdsanläggningar kan inrymmas i investeringsstödet för konkurrenskraft. Investeringsstöd för konkurrenskraft kommer inte ges till investeringar som drivs av fossil energi.

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG av den 21 maj 2008 om luftkvalitet och renare luft i Europa

Det finns inga interventioner inom den strategiska planen som har direkt koppling till detta direktiv. Direktivet är kopplat till miljö kvalitetsmålet *Frisk luft*. För stöd till investeringar är det inte tillåtet med anläggningar som huvudsakligen eldas med fossila bränslen. Även inom

stödet till producentorganisationer frukt och grönsaker är det inte tillåtet med investeringar som är knutna till fossil energi. Detta innebär att utsläppen av bland annat koldioxid, svaveldioxid och partiklar begränsas.

- [Europaparlamentets och rådets förordning om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat- och energipolitiken fram till 2030 och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning nr 525/2013 om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information som är relevant för klimatförändringen].
- [Europaparlamentets och rådets förordning om bindande årliga minskningar av medlemsstaternas växthusgasutsläpp 2021–2030 för att skapa en motståndskraftig energiunion och fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning nr 525/2013 om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information som är relevant för klimatförändringen].
- Direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.
- [Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet].
- [Europaparlamentets och rådets förordning om styrningen av energiunionen och om ändring av direktiv 94/22/EG, direktiv 98/70/EG, direktiv 2009/31/EG, förordning (EG) nr 663/2009, förordning (EG) nr 715/2009, direktiv 2009/73/EG, rådets direktiv 2009/119/EG, direktiv 2010/31/EU, direktiv 2012/27/EU, direktiv 2013/30/EU och rådets direktiv (EU) 2015/652 och om upphävande av förordning (EU) nr 525/2013].

Klimatstyrmedel inom jordbrukssektorn syftar till förbättrad gödselhantering samt ökad resurseffektivitet och produktivitet. Åtgärder inom den strategiska planen som bidrar till att minska växthusgasutsläpp är de som riktar sig till att: öka energieffektiviteten, förbättrad gödselhantering, effektivare användning av kväve, klimat- och energirådgivning, åtgärder för att förhindra risk för kväveläckage; främjande av fånggrödor och mellangrödor i åkermark, investeringar i sektorerna frukt och grönsaker, mm. Inga investeringsstöd kommer att lämnas till investeringar i utrustning och anläggningar som nyttjar fossil energi

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel.

Direktivet är kopplat till genomförandet av Sveriges miljökvalitetsmål *Giftfri miljö*. Inom den strategiska planen finns flera olika interventioner som bidrar tex. kompetensutveckling, ekologisk produktion, innovationsstöd, stöd till producentorganisationer och precisionsjordbruk.

3.2 Sammanfattning av strategin för generationsväxling

Att säkerställa att nya jordbrukare kommer in i sektorn är en förutsättning för en långsiktigt hållbar jordbrukssektor. Utvecklingen av jordbrukssektorn påverkas även av andelen unga jordbrukare. Unga jordbrukare är i högre grad benägna att investera och utveckla verksamheten vilket kan leda till en ökad produktivitet och ökad lönsamhet.

Effektivisering av produktionen och förbättrad kostnadseffektivitet genom utveckling av strukturen, i synnerhet på små och medelstora gårdar, är viktiga förutsättningar för kontinuiteten. Att ta över ett jordbruksföretag kräver kunnande och kompetens samtidigt som övertagaren också står inför stora ekonomiska utmaningar, eftersom förvärvet av gården binder mycket kapital.

För att rusta unga jordbrukare som går in i sektorn inför de utmaningar som finns i jordbruksföretagande är de utbildningar och den rådgivning som tillhandahålls från kommuner och högskolor respektive privata aktörer viktiga.

En ytterligare utmaning är kapitalbehovet för unga jordbrukare. Det kompletterande inkomststödet till unga jordbrukare, som betalas ut under fem år för de första 150 hektaren, är en viktig åtgärd som underlättar för unga vid köp eller arrende av mark. Som komplement till detta stöd kommer även ett startstöd att finnas som betalas ut i samband med att företaget startas. För att ytterligare underlätta för finansiering av investeringar föreslås stödandelen för unga jordbrukare vara 40 procent av investeringen jämfört med 30 procent för övriga företagare.

3.3 Sammanfattning av överensstämmelse mellan kopplat nötkreaturstödet och ramdirektivet för vatten – 2000/60/EC

Tillämpningen av kopplade stöd för nötkreatur baseras på regelverket för den gemensamma jordbrukspolitiken och syftar till att produktionen inte ska fortsätta minska (artikel 32 SPR). Vid en eventuell ökad produktion innebär regelverket en minskning av stödet. Sverige har haft en generellt sett nedåtgående trend när det gäller produktion av nötkreatur under lång tid. I många delar av Sverige innebär klimatet att det ekonomiska utbytet i vegetabilieproduktionen generellt sett är svagt medan produktionen av gräs kan vara god. I dessa områden är därför förädling av vallfoder genom nötkreaturens den viktigaste produktionsgrenen, för att upprätthålla ett aktivt jordbruk. Det kopplade stödet bidrar till att fler lantbrukare kan upprätthålla sin produktion och att den därmed medverkar till att produktionen vidmakthålls i hela landet. En konkurrenskraftig produktion som ger tillgång till nötkreatur är även avgörande för att kunna upprätthålla värdet av biologiskt värdefulla betesmarker.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (vattendirektivet) syftar till att skydda och förbättra vattenmiljön inom EU.

Sverige införlivar vattendirektivet och övriga direktiv med direkt relevans för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i huvudsak med bestämmelser i 5 kap. miljöbalken (1998:808), vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Därutöver har även bestämmelser införts i myndighetsföreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna.

I Sverige är det miljö kvalitetsnormer som genomför vattendirektivets miljömål med stöd av föreskrifter som meddelas av länsstyrelserna i de fem vattendistrikten. Av 5 kap. 3 § miljöbalken framgår att det är myndigheter och kommuner som i sin verksamhet ska ansvara för att miljö kvalitetsnormerna följs. Bestämmelsen innebär att miljö kvalitetsnormerna får verkan för verksamheter och åtgärder som är föremål för myndigheters och kommuners

prövning och tillsyn. Regeringen har redogjort för miljö kvalitetsnormernas rättliga betydelse i avsnitt 1.2 på sida 14 ff. i Sveriges svar på EU pilot-skrivelse om hur de nationella systemen för säkerställande av efterlevnad fungerar i förhållande till vattendirektivet (EUP (2020)9800).

Utsläpp från djurhållning av nötkreatur regleras genom förhandsprövning och allmänna föreskrifter

Djurhållning av nötkreatur regleras av bestämmelserna om miljöfarlig verksamhet i bl.a. miljöbalken och miljöprövningsförordningen (2013:251). Djurhållning av nötkreatur med mer än 400 djurenheter är föremål för förhandsprövning genom tillståndsplikt (se 9 kap. miljöbalken och 2 kap. 2 § miljöprövningsförordningen). Om djurhållning av nötkreatur omfattar mer än 100 djurenheter ska verksamheten genomgå förhandsprövning genom anmälningssplikt (se 2 kap. 3 § miljöprövningsförordningen). Vid prövningen gör myndigheten en bedömning av vilka villkor ett tillstånd behöver förenas med enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Prövningen får inte resultera i ett tillstånd som innebär en otillåten försämring av kvaliteten på vattenmiljön eller som äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvalitetsnorm (se 5 kap. 4 § miljöbalken). För en redogörelse av systemet för förhandsprövning genom tillstånds- och anmälningssplikt, se avsnitt 2.2 på sida 22 ff. i Sveriges svar på EU pilot-skrivelse EUP(2020)9800.

Även utsläpp från diffusa källor (till följd av djurhållning av nötkreatur och odling av foder) omfattas av begreppet miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Miljöbalkens prövningsregler säkerställer därmed att en kontroll sker av delar av miljöfarliga eller andra verksamheter som orsakar diffusa utsläpp. Tillsyn över utsläpp från punktkällor och diffusa källor utförs av kommunerna och länsstyrelserna. Tillsynsmyndigheten har enligt 26 kap. 9 § miljöbalken en möjlighet att agera mot både utsläpp från punktkällor och diffusa källor som leder till att god ekologisk status inte uppnås. För en redogörelse av tillsynsmyndigheternas möjligheter att besluta om förelägganden och förbud, se avsnitt 2.4.3 på sida 40 ff. i Sveriges svar på EU pilot-skrivelse EUP (2020)9800.

Jordbruksverket har därutöver meddelat föreskrifter som förbjuder spridning av mineralgödsel, stallgödsel, slam och andra organiska gödselmedel på betesmark samt utanför åkermark (Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2020:2) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket), samt föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring. I den senare finns bestämmelser om, maximala givor av kväve och fosfor, bestämmelser om lagring av stallgödsel inklusive minsta lagringstid, förbud mot spridning av stallgödsel under vissa delar av året, krav på nedbrukning av gödsel samt krav på minsta växttäckning under höst och vinter. Dessa bestämmelser är i flera fall regionaliserade och anpassade till att klimatförutsättningar och risker för växtnäring förluster varierar över landet. Kravet på maximal tillförsel av kväve och fosfor innebär bland annat att gårdar med hög djurtäthet måste nyttja spridningsareal på gårdar med lägre djurtäthet eller på gårdar som helt saknar djur.

3.4 Sammanfattning av arbetet med omfördelning av inkomststødet

För att uppnå målet med omfördelning av inkomststødet från stora till små och medelstora företag används degressivitet (nedtrappning). Nedtrappningen omfattar de företag som får mer gårdsstöd än 60 000 euro och uppgår till tio procent av det belopp som ligger över denna gräns. I Sverige har inkomststødet genomgått en full utjämning under perioden 2015–2020, vilket innebär att samma stöd betalas per hektar i hela landet och till alla typer av företag. Det har bland annat inneburit att företag i de bättre produktionsområden har fått sänkt stöd medan företag i bygder med svagare lönsamhet, där den genomsnittliga

företagsstorleken är lägre, och företag med betesmark har fått högre stöd. Utifrån behov av inkomststöd har storleksgruppen 50–200 hektar identifierats som särskilt känsliga eftersom det inom denna grupp finns ett ökat beroende av inkomst från jordbruket medan lönsamheten fortfarande är svagare än de riktigt stora företagen. Detta återspeglas även av att dessa storlekskategorier minskar i andel. Analyser av övriga stödformer inom direktstödet visar att dessa företag och deras areal i högre grad nås av det kopplade stödet till nötkreatur och ett nytt eco-schemes för ekologisk produktion i jämförelse med det grundläggande inkomststödet. Därutöver innebär stödet till unga en ytterligare omfördelning till små och medelstora jordbruk i och med att gränsen för att få detta stöd sätts till 200 hektar.

Även över 200 hektar finns flera företag där den ekonomiska hållbarheten inte är långsiktig och ytterligare neddragning av inkomststödet kan vara kännbar. Bland dessa företag finns även många som nyligen investerat och därför kan vara sårbara. Mot den bakgrunden föreslås en neddragning av höga stöd då denna åtgärd, på ett mer träffsäkert sätt, minskar stöden för de företag som i allmänhet har ekonomiska marginaler

3.5 Översikt av de sektorsrelaterade interventionerna

3.5.1 Frukt och grönsaker

Sektorn för frukt och grönsaker utgör en mindre del av den svenska jordbrukssektorn, sett till antal företag och areal. Primärproducenterna är till del splittrade och marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög. Huvudsyftet med stödet är att stärka odlarnas position på marknaden gentemot handelsledet genom ökat samarbete inom en producentorganisation. Stödet ska även stärka sektorns konkurrenskraft, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, kompetensutveckling, förbättrad produktionsplanering och användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Ett annat viktigt mål är också att minska sektorns negativa miljö- och klimatpåverkan.

3.5.2 Biodlingsprodukter

Biodlingssektorn i Sverige är förhållandevis liten och en liten andel av biodlarna har honungsproduktion som huvudsyssla. För att utveckla sektorn är det viktigt att höja kunskapsnivån för framför allt det stora antalet hobbyproducenter och det gäller inte bara om biodlingen utan också om produktkvalitet, marknadsföring och företagsutveckling. För att öka produktionen av biodlingsprodukter är god bihälsa ett mycket viktigt mål som uppnås bland annat genom rådgivning och utbildning om exempelvis förebyggande arbete och avel. Biodlingen bidrar också till den viktiga ekosystemtjänsten pollinering.

3.6 Sammanfattning av interventioner för en sammanhållen och integrerad riskhantering

Basinkomststöden ger jordbrukarna en ekonomisk grundtrygghet att långsiktigt driva sina företag vilket ger konsumenter och samhälle i stort en trygghet i tillgång på livsmedel och samhällstjänster som t.ex. biologisk mångfald och regional utveckling. Jordbruket är utsatt för både produktions- och marknadsrisker. Basinkomststödet kan på kort sikt bidra till företagets likviditet i situationer av försämrade inkomst men också bidra till en långsiktig lönsamhet som gör det möjligt att göra investeringar som ökar företagets motståndskraft. Särskilda åtgärder behövs i utsatta produktionsgrenar, främst nötkreatur, och områden med svaga produktionsförutsättningar. Basinkomststödet kompletteras i detta avseende genom

produktionskopplat stöd till nötkreatur och genom stöd till områden med särskilda svårigheter. Jordbrukarna möter även en ökad variation i priser på insatsvaror och varor som produceras. För att hantera detta föreslås kompetensutvecklingsinsatser inom ramen för GJP. Detta i kombination med det svenska skattesystemet som gör det möjligt att periodisera inkomster underlättar för jordbrukarna att hantera olika risker.

3.7 Samverkan mellan nationella och regionala interventioner

Inte relevant

3.8 Sammanfattning av hur den strategiska planen bidrar till målet om förbättrad djurvälstånd och minskad antibiotikaresistens

De åtgärder som bidrar till förbättrad djurvälstånd och minskad antibiotikaresistens är de tre djurvälståndersättningarna, stöd till kompetensutveckling och stöd till samarbete.

Djurvälståndersättningar omfattar ersättning för utökad klövvård hos mjölkkor, ersättning för utökad djuromsorg för får och ersättning för utökad djuromsorg för suggor.

De tre djurvälståndersättningarna syftar till att bidra till en god djurvälstånd, som svarar upp mot samhällets förväntningar. De insatser som ersättningarna omfattar bidrar till friskare djur och minskat behov av antibiotika och högre djurvälstånd för det enskilda djuret.

Alla villkor inom ersättningarna innebär strängare normer än vad som gäller enligt lag eller gängse praxis för produktionsmetoder inom området. Baseline är att lantbrukaren uppfyller grundvillkoren och annan tillämplig nationell lagstiftning inom området.

Utöver djurvälståndersättningar återfinns ökad djurvälstånd som ett tema inom stödet till kompetensutveckling och stödet till samarbete. Genom att främja kunskapsspridning, samverkan och innovationer inom området djurvälstånd bidrar dessa interventioner till att nå målet om ökad djurvälstånd och minskad antibiotikaresistens.

3.9 Förenkling och minskad administrativ börda

En ambition har genomgående varit att få en enklare och effektivare GJP genom minskad administrativ börda (för såväl myndigheter som företag) och även få ett effektivare genomförande. GJP innehåller nu färre stöd med färre och enklare villkor samtidigt som antalet stödmyndigheter minskat. Vissa stöd har avslutats och överlappningar mellan GJP och nationella stöd har, där det varit möjligt, åtgärdats. Det gäller t.ex. bredband, som kommer att hanteras nationellt. Flera betungande och krångliga villkor har slopats som femåriga åtagandepplaner, stödrätter mm. Under perioden 2023–2027 kommer bland annat en utökad användning av enhetsbelopp, enhetliga stödnivåer och ettåriga miljöstöd att bidra till en enklare administration.

Flera verksamhetsmässiga effektiviseringar har gjorts för stödsökande och handläggande myndigheter, bland annat genom att eftersträva stabilitet vid utformning av stöden där det har varit möjligt. Detta bidrar till att stödsökande känner igen sig i stor utsträckning och minskar risken för felaktigheter i ansökan och därmed minskar kompletteringarna och handläggningstiden blir kortare. Mer avgränsade och tydligare stöd gör det enklare för sökanden och stödmottagare att ta till sig information om stödet. Detta leder också till en effektivare handläggning av stöden med kortare handläggningstid.

Redan tidigare samordnades stora delar av hanteringen av direktstöden och Ejflu, IAKS men ytterligare samordning har gjorts. Villkoren i stöden har förtydligats så att de ska vara enkla att förstå. De har också utformats så att de enklare kan kontrolleras. Detta innebär en förenklad administration för stödmottagaren och kan minska risken för kompletteringar och felaktigheter. Det ska även leda till effektivare handläggning och kontroll på plats.

E-tjänsten för EGFJ samt Ejflu IAKS fungerar väl och valideringarna har uppdaterats där vi tidigare sett brister. E-tjänsten för Ejflu, ej IAKS, har bytt plattform och tillgänglighetsanpassat. Frågorna som sökande ska svara på har förtydligats och flera

valideringar har byggts in för att ytterligare minska risken för saknade uppgifter i ansökan. Möjligheten att ladda upp bilagor och uppgifter i e-tjänsten har utvecklats. Detta leder till att det ska bli enklare för stödsökande och ansökningarna kommer vara mer kompletta vilket ger en effektivare handläggning. Även Mina sidor, ingångssidan på webben till e-tjänster ses över och kundanpassas. Målet är att samtliga processer ska vara digitala och alla handlingar ska vara elektroniska.

De fastställda handlägningsrutinerna förtydligas och utbildning av handläggare planeras för att effektivisera handläggningen. Bedrägeriförebyggande åtgärder ingår här.

Information till stödmottagaren ska vara tydlig och tillgänglighetsanpassad oavsett i vilken kanal eller i vilket format informationen finns tillgänglig.

Användningen av förenklade kostnadsalternativ utökas till att omfatta fler stöd och utgiftstyper. Att använda förenklade kostnadsalternativ ger stora administrativa lättnader för stödmottagaren som inte behöver skicka in omfattande underlag för faktiska utgifter. Det minskar även den administrativa bördan i form av färre kompletteringar att besvara och därmed minskad handläggningstid.

Arbetet med urvalskriterier utvecklas ytterligare bland annat för att få en bättre måluppfyllelse och ökad transparens. För den som söker stöd ska det bli tydligare vilka typer av ansökningar som prioriteras samtidigt som risken minskar för olikartade bedömningar av ansökningarna.

3.10 Konditionalitet

3.10.1 Huvudfråga: Klimatförändringar (begränsning av och anpassning till)

GAEC 1

Namn: Bevarande av permanent gräsmark baserad på andelen permanent gräsmark i förhållande till jordbruksmark och jämfört med referensår 2018. Högst 5 procent minskning jämfört med referensår.

Sammanfattning av krav på gårdsnivå (t ex system om förhandsprövning och återställningsskyldighet): Först om andelen understiger den nationella kvoten med mer än 5 procent jämfört med referensår finns krav på återställning av mark till permanent gräsmark på gårdsnivå.

Definition av permanent gräsmark finns i avsnitt 4.1 i strategiska planen.

Geografisk omfattning (nationell, regional eller gårdsnivå): Kvoten beräknas på nationell nivå.

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare med permanent gräsmark.

Förklaring av bidrag till huvudmålet **med kravet**: Bidrar till kolinlagring, skydd av vatten, bevara jordmån, motverka erosion samt bevarar biologisk mångfald.

GAEC 2

Namn: Lämpligt skydd av våtmark och torvmark

Sammanfattning av krav på gårdsnivå: Kravet är att följa befintlig nationell lagstiftning om vattenverksamhet och markavvattning. Sveriges lagstiftningen innebär att nydikning eller

fördjupning av diken är förbjuden i en stor del av Sverige och kräver tillstånd i återstående delar av Sverige. Tillstånd beviljas dock restriktivt. Det finns dock möjlighet till dispens, vilket endast tillämpas i sällsynta fall. Länsstyrelsen prövar alla tillstånd utifrån miljö- och naturvårdssynpunkt.

Geografisk omfattning och utpekade områden: Hela landet.

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare som på våt- eller torvmark vill dränera för nyodling eller öka kapacitet i befintlig vattenanläggning.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bidrar till skydd av kolrika jordar och bevarande av biologisk mångfald. Den befintliga lagstiftningen förhindrar att vattennivån sänks och ger därför ett generellt skydd som förhindrar ökad avgång av klimatgaser och innebär ett lämpligt skydd av våtmark och torvmark.

GAEC 3

Namn: Förbud mot bränning av stubbåker förutom av växtskyddsskäl.

Sammanfattning av krav på gårdsnivå: Kravet är ett förbud mot bränning av stubb förutom av växtskyddsskäl, vilket kräver dispens. Dispens kan enbart beviljas för bränning av växtskyddsskäl.

Geografisk omfattning och utpekade områden: Hela landet.

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare med växtodling på åkermark.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bidrar till att bevara markens organiska material/mullhalt eftersom organiskt material förstörs vid bränning av stubb.

3.10.2 Huvudfråga: Vatten

GAEC 4

Namn: Buffertremsor längs med vattendrag.

Sammanfattning av krav på gårdsnivå samt minsta vidd på buffertremsa: Gödningsmedel får inte spridas på jordbruksmark närmare än två meter från kant som gränsar till vattendrag eller sjö. Buffertremsor på två meter får i övrigt brukas på samma sätt som resten av fältet.

Växtskyddsmedel får inte spridas på jordbruksmark närmare än 6 meter från vattendrag eller sjö. Buffertremsorna får i övrigt brukas på samma sätt som resten av fältet.

Geografisk omfattning inklusive definition av vattendrag: Hela landet.

Definition av vattendrag: Bäck, å, flod, älv, kanal eller damm

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare med åkermark som gränsar till vattendrag eller sjö.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bidrar till skydd av vattendrag mot förorening och läckage.

3.10.3 Huvudfråga: Mark (skydd och kvalitet)

GAEC 5

Namn: Jordbearbetning på ett sätt som minskar risken för markerosion, inklusive hänsyn till sluttande mark

Sammanfattning av krav på gårdsnivå: Åkermark med betydande lutning i anslutning till sjö eller vattendrag ska vara bevuxen eller obearbetad under höst- och vintermånaderna.

Geografisk omfattning: Känsliga områden enligt nitratdirektiv.

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare med åkermark med betydande lutning.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bidrar till minskad jorderosion, minskat växtnärläckage och bibehållen jordstruktur.

GAEC 6

Namn: Marktäckning för att undvika bar mark under de mest känsliga perioderna.

Sammanfattning av krav på gårdsnivå: En föreskriven andel av åkermarken ska ha marktäckning under känsliga perioder. Andel marktäckning och brytningstidpunkt varierar beroende på geografiskt område.

Geografisk omfattning och aktuell period: Indelning av andel höst- och vinterbevuxen mark i fyra olika områden. Krav på höst- eller vintertäckt mark under känsliga perioder på minst 60 procent i Skåne, Halland och Blekinges län, 50 procent i Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland och Västra Götalands län, 40 procent i Örebro, Västmanland, Uppsala, Stockholm och Södermanlands län, Indelning baseras på behov, risker, klimat, vegetationsperioder, möjligheter till olika grödval, förekomst av lerjordar inklusive tidsfönster för bearbetning på hösten och våren. Hänsyn är även taget till de stora årsmånsvariationerna som påverkar odlingsförutsättningarna, där möjligheten att etablera en gröda på hösten varierar stort mellan åren. Känslig period är höst och/eller vinter.

Godkänd marktäckning är vall, vissa sent skördade grödor, höstsådd, mellangrödor, åkermark som är obearbetad efter spannmåls- och oljeväxtodling (stubb).

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare som har åkermark i stödområde 6-13, med undantag för Dalarna.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bidrar till minskad jorderosion, minskat växtnärläckage, bibehållen mullhalt.

GAEC 7

Namn: Växtföljd

Sammanfattning av krav på gårdsnivå: Kravet innebär att berörda jordbrukare ska odla minst tre grödor på sin åkermark. Den största grödan får utgöra 75 procent av arealen och de två största får maximalt utgöra 95 procent av arealen. Jordbrukare som har 10–30 hektar åkermark ska odla minst 2 grödor, där den största får utgöra maximalt 75 procent av arealen. Jordbrukare som har huvuddelen av sin jordbruksmark inom skogsundantaget ska odla minst 2 grödor, där den största får utgöra maximalt 75 procent av arealen.

Geografisk omfattning: Hela landet.

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare med mindre än 10 hektar åkermark, jordbrukare med mark som är certifierad för ekologisk produktion och jordbrukare med mer än 75 procent vall är undantagna kravet.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bevara jordens odlingspotential. Genom kravet på att årligen odla minst två respektive tre olika grödor förbättras bevarandet av markens potential (struktur och kvalitet) samtidigt som det beaktar rådande klimatförhållanden, där möjliga grödor och växtföljder skiljer sig åt mellan olika regioner.

3.10.4 Huvudfråga: Biologisk mångfald och landskap (skydd och kvalitet)

GAEC 8

Namn: Minsta andel jordbruksmark avsatt till icke-produktiva ytor. Bevarande av landskapselement. Förbud mot klippning av häckar och träd under fåglars uppfödning- och häckningsperiod.

Sammanfattning av krav på gårdsnivå, inklusive lista på element som skyddas samt procentandel av jordbruksmark som ska avsättas till icke-produktiva ytor:

Icke-produktiv yta: 4 procent av åkermarken ska avsättas till icke-produktiva ytor på företagsnivå. Som icke-produktiva ytor räknas följande:

1. Bevuxen träda (minst stubbträda), viktning 1
2. Blommande träda, viktning 3
3. Obrukad bevuxen (minst stubb) fältkant minst 2 meters bredd, viktning 10 per löpmeter
4. Blommande fältkant minst 2 meters bredd, viktning 20 per löpmeter
5. Gröngödslingsgröda, viktning 1

Landskapselement: Kravet innebär ett förbud mot att ta bort eller skada landskapselementen solitärträd, småvatten, öppet dike och stenvägg i åkermark.

Landskapselement är generellt skyddade i Sverige genom det generella biotopskyddet och Jordbruksverkets föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket.

Klippning av häckar och träd: Kravet innebär ett förbud mot att beskära träd som utgör landskapselement under fåglars uppfödning- och häckningsperiod.

Geografisk omfattning: Icke-produktiv yta: Det geografiska område som inte omfattas av skogsundantag.

Övriga krav bevarande av landskapselement och förbud mot klippning av häckar: Utpekade områden i slättbygd.

Typ av jordbrukare som berörs: Jordbrukare med åkermark. Jordbrukare med mindre än 10 hektar åkermark, och jordbrukare med mer än 75 procent vall är undantagna kravet.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Kraven bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald samt skapa förutsättningar för hög artrikedom i åkerdominerade landskap. Detta gynnar ekosystemtjänster som t.ex. pollinering och naturlig reglering av skadeorganismer.

GAEC 9

Namn: Förbud mot att ställa om eller plöja särskilt skyddsvärd permanent gräsmark i Natura 2000-områden.

Sammanfattning av krav på gårdsnivå: Särskilt skyddsvärda permanent gräsmarker är i detta sammanhang naturbetesmarker. Förbud mot att ställa om naturbetesmarker i Natura 2000-områden till annan markanvändning inkl. nedläggning utan tillstånd.

Geografisk omfattning och aktuellt område:

Natura 2000-områden.

Typ av jordbrukare som berörs:

Jordbrukare som har naturbetesmarker inom Natura 2000-områden.

Förklaring av bidrag till huvudmålet med kravet: Bidrar till skydd av arter och naturtyper (i områden avgränsade som Natura 2000) som omfattas av art- och habitdirektivet.

4 Gemensamt för flera interventioner

4.1 Definition och minimikrav

4.1.1 Jordbruksverksamhet

Definition av produktion: Inte aktuellt för Sverige

Definition av underhåll av jordbruksarealer

Jordbruksmark

Jordbruksmarken ska hållas i ett skick lämpligt för bete eller odling genom att jordbrukaren använder sig av mekanisk jordbearbetning, odling med etablerade metoder, skörd, bete samt putsning, avslagning eller motsvarande på marken. Träda, betesuppehåll eller liknande utan putsning eller avslagning räknas inte som jordbruksaktivitet. Vid behov ska åtgärder vidtas för att hindra försumpning av åkermark.

Jordbruksmarken ska vara synbart påverkad av den aktiva jordbruksverksamheten senast den 31 oktober det år verksamheten ska utföras, med undantag för:

Betesmark och slåtteräng som ingår i ett miljöersättningsåtagande ska ha jordbruksverksamhet minst vartannat år enligt villkoren för åtagandet.

Åkermark som används för att uppfylla syften i åtgärder som finns i artikel 31 eller i GAEC 8 i bilaga III i förordning 2021/2115 (SPR).

Åkermark som läggs i träda behöver inte ha jordbruksaktivitet under det första året som marken är träda eller buffertområde och åkerren. Marken som ingår i ett miljöersättningsåtagande för skyddszoner får istället hållas i ett skick som bevarar förmågan att begränsa läckage av växtnäring och bekämpningsmedel.

Permanent grödor: Se under jordbruksmark

Permanent gräsmark: Se under jordbruksmark

4.1.2 Jordbruksareal

Element som system för trädjordbruk som etableras och/eller underhålls på jordbruksmark

Jordbruksmark: Inte aktuellt för Sverige

Permanent grödor: Inte aktuellt för Sverige

Permanent gräsmark: Inte aktuellt för Sverige

Jordbruksmark

Övriga kommentarer till definitionen av jordbruksmark:

Marken ska kunna användas för växtodling varje år. Undantag kan göras för ett enskilt år om särskilda omständigheter föreligger. Åkermark som planteras med träd och buskar för att uppfylla åtgärder i artikel 31 eller åtgärder i GAEC 8 som finns i bilaga III i förordning 2021/2115 (SPR) ska fortsatt klassas som åkermark även om det inte går att bruka marken för växtodling igen utan särskilt förberedande åtgärder.

Permanent grödor

Definition av plantskolor

-

Definition av skottskog med kort omloppstid (energiskog):

Salix ska ha ett maximalt skördeintervall på 10 år och poppel och hybridasp ska ha ett skördeintervall på 20 år för att räknas som permanenta grödor.

Övriga kommentarer relaterade till definitionen permanenta grödor:

Sverige tillämpar definitionen av permanent gröda i artikel 4.3 b), i förordning 2021/2115 (SPR) utan tillägg.

Permanent gräsmark och permanent betesmark

Definition av gräs eller annat örtartat foder

-

Beslut om krav på att inte plöja mark klassad som permanent gräsmark: **Nej**

Beslut om krav på att inte plöja eller bearbeta mark klassad som permanent gräsmark: Nej

Beslut om att ställa krav gällande omsådd med med olika typer av gräs eller annat örtartat foder: **Ja**

Det är möjligt att så om en permanent gräsmark på åkermark med en vallinsådd utan andra grödor emellan.

Beslut att andra arter såsom buskar eller träd som ger djurfoder, under förutsättning att den övervägande andelen utgörs av gräs och annat örtartat foder: Nej

Beslut om att andra arter, t.ex. buskar eller träd som ger djurfoder och som kan betas får ingå, under förutsättning att den övervägande andelen utgörs av gräs och annat örtartat foder eller inte ingår i betade områden.

Beslut angående inbegripande av träd och/eller buskar som kan användas för bete: **Ja**

a) Om svar är ja – är det tillämplig i hela medlemsstaten/regionen? **Nej**

b) Om svaret är nej på frågan i a – är det tillämpligt enbart på mark som är en del av etablerade lokala sedvänjor? **Ja**

Hävdpräglad ljung på ägoslaget betesmark som sköts med bete eller bränning är ett viktigt habitat som skapats av traditionell skötsel av betesmarker.

Övriga kommentarer till definitionen av permanent gräsmark:

Definition av betesmark: Ett jordbruksskifte som inte är åkermark och som sköts med bete, avslagning eller putsning samt är bevuxet med gräs, örter eller hävdad ljung som är dugligt som foder.

Mark i renskötselområdet som huvudsakligen används till renbete räknas inte som betesmark eller slåtteräng.

Myrslåtteräng räknas inte som betesmark eller slåtteräng.

Skog samt områden där åtgärder gjorts för att väsentligt gynna trätillväxten räknas inte som betesmark eller slåtteräng. För att ett skifte ska räknas som betesmark eller slåtteräng ska marken klassificeras som ägoslaget betesmark i blockdatabasen.

Permanent gräsmark: Åkermark som består av växtlighet av gräs eller annat örtartat foder ska inte ingå i klassningen av permanent gräsmark under de år som marken anmäls som en miljöyta i GAEC 8, används för att uppfylla kraven i stöd som baseras på artikel 31 i förordning 2021/2115 (SPR) eller har krav på att växtligheten består av gräs eller annat örtartat foder i en åtgärd under artikel 70 i förordning 2021/2115 (SPR).

Permanent gräsmark som kan användas som en miljöyta i GAEC 8 eller kan användas för att uppfylla kraven i stöd som baseras på artikel 31 i förordning 2021/2115 (SPR) ska kunna klassas som åkermark utan att jordbrukarna behöver plöja upp växtligheten på marken i de fall där växtligheten bidrar till att uppfylla målen med åtgärden som den ska användas för.

Other comments relating to the definition of agricultural area in general

Criteria how to establish the predominance of agricultural activity in case the land is also used for non-agricultural activities

-

Criteria to ensure that the land is at the disposal of the farmer

Jordbrukaren ska förfoga över marken den 15 juni.

Period during which an area has to comply with the definition of 'eligible hectare'

För att jordbruksmarken ska räknas som stödberättigande ska den uppfylla kraven på stödberättigande under hela årets odlingsperiod, förutom i de fall där en betesmark ska besiktas efter restaurering. I dessa fall ska marken vara stödberättigande från det datum som kontrollanten har besiktat den, dock senast den 15 juni innevarande år.

Decision to include areas used for agricultural activity only every second year: Ja

Enbart marker med ett åtagande för skötsel av betesmarker och slåtterängar enligt artikel 70 i förordning 2021/2115 (SPR) kan ha jordbruksverksamhet vartannat år. Skötsel enligt villkoren i åtagandet ger högre miljönytta, och vissa år kan det vara aktuellt att ha ett betesfritt år, t.ex. för att gynna viss flora.

Decision regarding the inclusion of other landscape features (those not protected under GAEC), provided that they are not predominant and do not significantly hamper the performance of an agricultural activity due to the area they occupy: **Nej**

Decision as regards permanent grassland with scattered ineligible features, to apply fixed reduction coefficients to determine the area considered eligible: **Ja**

I betesmarker och slåtterängar ska tillämpning av pro rata bedömning göras för följande element:

1. Ytor med träd- eller buskskikt som saknar tillräcklig mängd gräs, örter eller hävdad ljung eller som är svåråtkomliga för betesdjuren.
2. Ytor med naturliga impediment.
3. Värdefulla landskapselement som inte är bevuxna med gräs, örter och hävdad ljung.

De värdefulla landskapselement som kan ingå är fornlämning, odlingsröse, stentipp, byggnadsgrund, stenmur samt öppet dike. Enskilda element som är 0,05 hektar eller mindre ska ingå i arealen om de tillsammans täcker högst 10 procent av blockets areal. För block där dessa element täcker mer än 10 procent men maximalt 30 procent av arealen ska arealen minskas med 20 procent. För block där dessa element täcker mer än 30 procent men maximalt 50 procent ska arealen minskas med 40 procent.

Sammanhängande områden med element som var för sig är 0,05 hektar eller mindre men tillsammans täcker mer än 50 procent av arealen får inte ingå i blocket. Om storleken på ett enskilt element är större än 0,05 hektar får det inte ingå i blocket.

Decision to maintain the eligibility of previously eligible areas when they no longer meet the definition of ‘eligible hectare’ pursuant to paragraphs a) and b) of Article 4(4) of the SPR regulation as a result of using national schemes the conditions of which comply with the interventions covered by integrated system referred to in Art 63(2) of Regulation (EU) HzR allowing for the production of non-annex 1 products by way of paludiculture and which contribute to envi-clima related objectives of the SPR regulation: Nej

4.1.3 Aktiva jordbrukare

Kriterier för lägsta nivå av jordbruksaktivitet:

Stödsökande som har registrerat jordbruksverksamhet som en av sina huvudsakliga sysslor i företagsregister ska ses som en aktiv jordbrukare.

Stödsökande som har över 36 hektar jordbruksmark eller över 50 djurenheter i sin ansökan ska ses som aktiv jordbrukare

Decision to use a negative list of non-agricultural activities as a complementary tool: **Nej**

Decision to set an amount of direct payments not higher than EUR 5 000 under which farmers shall in any event be considered as ‘active farmers: **Ja**

Stödsökande som har fått under 5 000 euro utbetalt i direktstöd under föregående år ska vara undantagna ovan krav för aktiv jordbrukare.
--

4.1.4 Unga jordbrukare

Högsta åldersgräns: 40

Villkor för att vara ansvarig person:

4.2 Gemensamt för direktstöd

4.2.1 Beskrivning av hur stödrätterna fastställs, i förekommande fall, och av hur reserven fungerar

Stödrätter

Fortsätter du att använda stödrätter åtminstone för första tillämpningsåret? **Nej**

Territorialisering

Delar du upp beloppet för det grundläggande inkomststødet på olika grupper av territorier (artikel 22.2)? **Nej**

Delar du upp systemet för stödrätter enligt gruppen av territorier? **Nej**

Definition av gruppen av territorier	Använder du stödrätter i den gruppen av territorier?	Planerar du att sluta använda stödrätter under den nya programperioden efter 2020 (artikel 19.2)?	Om ja, vilket är det första året utan stödrätter (artikel 23.2)?	Förklaring
--------------------------------------	--	---	--	------------

System för intern konvergens

Delar du upp metoden för intern konvergens enligt gruppen av territorier? **Nej**

Tillämpar du "schablonsatsen" från det första året? **Nej**

Rules related to transfers of payment entitlements (if any)

--

4.2.2 Minskning av direktstöd

Description of the reduction and/or capping of direct payments

Do you apply the reduction of payments? **Ja**

Tranche(s)		Reduction	
from	to	Cut rate (in %)	Explanations
60 000 EUR		10%	

Do you apply capping (i.e. 100% reduction)? **Nej**

Subtraction of labour costs

Do you apply the subtraction of labour costs? **Nej**

Uppskattat resultat av minskningen av direktstöd och införande av tak för varje år

Ansökningsår	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Förklaringar
Budgetår	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Totalt uppskattat resultat (euro)	0.0	2700000.0	2700000.0	2700000.0	2700000.0	2700000.0	

Ansökningsår	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Förklaringar
Budgetår	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
– användning för omfördelning av betalningar (euro)		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
– användning för andra insatser med direktstöd (euro)		2700000.0	2700000.0	2700000.0	2700000.0	2700000.0	
– överföring till Ejflu (euro)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	

Application at the level of members of legal persons or groups/ at the level of group of affiliated legal entities (Article 110)

- Application of thresholds/limits set-up in the [SPR] or [HZR] at the level of members of legal persons or groups:

Article 17(4) of [SPR] Reduction of payments

Apply threshold: **Nej**

Article 29(6) first subparagraph of [SPR] CRISS

Apply threshold: **Nej**

Article 30(4) of [SPR] CISYF

Apply threshold: **Nej**

Article 17(1) of [SPR] Financial discipline

Apply threshold: **Nej**

- Where thresholds/limits set-up by the MS, application of these thresholds/limits at the level of members of legal persons/groups:

Article 28 of [SPR] Payment for small farmers

Apply threshold: **Nej**

Article 31 of [SPR] Eco-Schemes

Apply threshold: **Nej**

Article 32-34 of [SPR] CIS

Apply threshold: **Nej**

Article 70 of [SPR] Environmental, climate and other management commitments

Apply threshold: **Nej**

Article 71 of [SPR] Natural and other area-specific constraints

Apply threshold: **Nej**

Article 72 of [SPR] Area-specific disadvantages resulting from certain mandatory requirements

Apply threshold: **Nej**

Article 73 of [SPR] Investments

Apply threshold: **Nej**

Article 75 of [SPR] Installation of young farmers and rural business start-up

Apply threshold: **Nej**

- Application of thresholds/limits set-up in the [SPR] at the level of group of affiliated legal entities:

Article 29(6) second subparagraph of [SPR] CRISS

Apply threshold: **Nej**

4.2.3 Contribution to risk management tools

Do you apply the option to condition up to 3 percent of direct payments to the fact that this amount is used for contribution to a risk management tool? **Nej**

4.3 Tekniskt stöd

4.3.1 Mål

Medel för tekniskt stöd används för att säkerställa att berörda myndigheter har tillräcklig kompetens och kapacitet för att effektivt och korrekt genomföra strategisk plan. Under programperioden 2023–2027 har utbetalningsmyndigheten ansvar för att säkerställa att medel avsatta för tekniskt stöd används i enlighet med gällande bestämmelser.

Omfattning och preliminär planering av verksamheter

--

Stödmottagare

--

Nivå

Ange procenten av totala EJflu som används för att finansiera tekniskt stöd: 4,0

4.4 *Det nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken*

4.4.1 Sammanfattande översikt och mål för det nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken, inbegripet aktiviteter för att stödja EIP och kunskapsflöden inom AKIS

Det svenska nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken har samma mål och uppgifter som de som anges för nationella nätverk i artikel 113. Nätverket ska också bidra till genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet (HFV-programmet). Inom ramen för GJP:s och HFV-programmet:s mål ska nätverket fungera som en nationell plattform för utveckling av kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling.

Mål för nätverket

- Ökat deltagande av alla relevanta intressenter och genomförandet av strategiska planen samt, där det är relevant, i dess utformning.
- Bistå förvaltande organ i genomförandet av den strategiska planen och övergången till en prestationsinriktad leveransmodell
- Bidra till att öka kvaliteten i genomförandet av den strategiska planen
- Bidra till att sprida information om den gemensamma jordbrukspolitiken och dess finansieringsmöjligheter
- Främja innovation i jordbruk och landsbygdsutveckling och stödja ömsesidigt lärande, delaktighet och interaktion mellan alla intressenter i processer för kunskapsutbyte och kunskapsbyggande
- Bidra till övervaknings- och utvärderingskapacitet och aktiviteter
- Bidra till spridning av resultaten av de strategiska planerna inom den gemensamma jordbrukspolitiken

Uppgifter för nätverket

- (1) Insamling, analys och spridning av information om insatser och god praxis som stöds eller genomförs genom den strategiska planen, liksom analys av utvecklingen inom jordbruket och på landsbygden i delar som är relevanta för målen, angivna i art 6(1) i förordning om strategiska planer.
- (2) Bidra till kapacitetsbyggnad för den förvaltande myndighetens administration och andra aktörer som deltar i genomförandet av den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken, inklusive i övervaknings- och utvärderingsprocesser.
- (3) Skapande av plattformar, forum och evenemang för att främja ett utbyte av erfarenheter mellan berörda parter och ömsesidigt lärande, däribland i relevanta fall utbyte med nätverk i tredjeländer.
- (4) Insamling och spridning av information och nätverkande mellan finansierade strukturer och projekt, t ex lokala aktionsgrupper och operativa grupper inom EIP,
- (5) Stöd till samarbetsprojekt mellan innovationsgrupper, lokala aktionsgrupper eller andra liknande lokala utvecklingsstrukturer, däribland transnationellt samarbete.
- (6) Skapandet av kopplingar till andra unionsfinansierade strategier eller nätverk.

(7) Bidra till den fortsatta utvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitiken och förberedelserna för av en eventuell efterföljande period av strategiska planer inom densamma.

(8) Deltaga i och bidra till den verksamhet som bedrivs i det europeiska nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken

Det nationella nätverket ska samla och skapa ett nätverkssamarbete mellan civilsamhällesorganisationer, näringslivsorganisationer, rådgivare, forskare och myndigheter. Nätverkets huvudsakliga fokus ska vara på sådana målområden som i hög utsträckning genomförs eller stöds via den strategiska planen, men även aktiviteter som bidrar till att uppnå andra mål för den gemensamma jordbrukspolitiken angivna i art 6 i förordningen om strategiska planer kan komma i fråga för nätverkets arbete. Nätverkets uppgifter att bidra i arbetet med insamling, analys och spridning av information och resultat samt övervakning och utvärdering ska ske i nära samarbete med den förvaltande myndigheten, så att uppgiften kan lösas på ett kostnadseffektivt sätt och inte innebär dubbelarbete eller otydlighet.

4.4.2 Struktur, styrning och drift av nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken

Struktur

Nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken är ett öppet nätverk för nationella organisationer och myndigheter med koppling till målen för politiken. Medskapande och medlemsinflytande är grunden i det svenska nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken. En annan viktig grund är att det är en neutral arena där intressen med olika perspektiv kan mötas på likvärdiga villkor. För att nå målen om ökad delaktighet och ökad förmåga är det viktigt att de som samlas i nätverket får likvärdiga möjligheter att vara engagerade och drivande i verksamhet som genomförs med nätverkets resurser. Ett viktigt motiv till engagemang är att delaktigheten bidrar både till nytta för de som deltar och till de övergripande målen.

Ett kansli ska bistå i samarbetet mellan medlemmarna och förvaltningsmyndighetens arbete med genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken samt utföra en del av nätverkets uppgifter nära kopplade till förvaltningsmyndighetens kompetens. Kansliet ska innehålla en särskild funktion för att understödja arbetet inom EIP. Såväl kansliet som nätverkets medlemmar ska bidra till målet om att stärka kunskapsflödena inom AKIS och till att skapa kopplingar till angränsande program och strategier inom kunskapsområdet, t ex rörande landsbygdsutveckling och annan regional utveckling samt forskning. Såväl kansliet som nätverkets medlemmar är också viktiga för att lösa uppgifter om att skapa kopplingar till andra unionsfinansierade strategier eller nätverk samt uppgifter sammanhängande med arbetet i lokala utvecklingsgrupper.

Nätverksarbete för havs- fiskeri- och vattenbruksprogrammet är integrerat i nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken. Denna del beskrivs inom Havs- fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Styrning

Den förvaltande myndigheten har i uppdrag att inrätta ett nationellt nätverk för den gemensamma jordbrukspolitiken, tillsätta en styrgrupp och har ansvar för att följa upp att

nätverket genomför de uppgifter som framgår av regelverket. Styrgruppens uppgift är att, med hänsyn till budget och nätverkets uppgifter, löpande prioritera och följa upp nätverksinsatser. Styrgruppen ska vara sammansatt av organisationer från näringsliv och civilsamhälle, från forskning och rådgivning samt från offentlig sektor. Styrgruppen ska vidare vara sammansatt så att det finns en representation och kompetensmässigt god balans mellan de tre allmänna och det horisontella målet i den gemensamma jordbrukspolitiken. Styrgruppen bör även innehålla representanter för frågor inom havs-, fiskeri- och vattenbruksfrågor. Intressenter som speglar målgrupperna för insatser som stöds genom den strategiska planen ska vara väl representerade och därtill ska offentliga aktörer utgöra mindre än hälften av styrelsens ledamöter. Jordbruksverket och Tillväxtverket ska ha varsin plats i styrgruppen.

Prioriteringarna av aktiviteter inom nätverket utgår dels från regelbundna inventeringar om viktiga nätverksbehov bland medlemmarna för att uppnå målen om ökad delaktighet och ökad förmåga, dels från dialog med den förvaltande myndigheten när det gäller aktiviteter närmare kopplade till genomförande och uppföljning av den strategiska planen. Prioriteringar ska omsättas i specifika mål som ligger till grund för hur tillgängliga resurser fördelas som beslutas av styrgruppen. Dessa mål och budget formuleras i aktivitetsplaner. Resultat och utfall följs regelbundet upp av styrgruppen och rapporteras till förvaltningsmyndigheten och övervakningskommittén.

Drift

Merparten av verksamheten i nätverket ska initieras och utföras av de ingående aktörerna, det vill säga dess medlemmar. För den operativa insats som medlemmarna gör i nätverket ersätts direkta kostnader. För uppgifterna 1,2 samt 4 ovan, ska förekommande arbete ske i nära samverkan med förvaltningsmyndigheten. Förvaltningsmyndigheten för den strategiska planen har uppdraget att tillhandahålla kansliet. I uppdraget ingår att, baserat på erfarenheterna från innevarande nätverk och i dialog med detta, upprätta stadgar som reglerar medlemskap, kostnadsersättningar samt styrgruppens sammansättning, mandat och funktion.

För nätverket avsätts indikativt 4,35 procent av TA. Projektmedel kan tillkomma, liksom resurser från det svenska havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

4.5 Sammanfattning av samordning, avgränsning och komplementaritet mellan EJFLU och andra EU-fonder med verksamhet i landsbygdsområden

Den fondgemensamma förordningen 2021/1060 innehåller gemensamma bestämmelser för bland annat Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+ och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Dessa fonder kan också verka på landsbygden. Åtgärder som kan beröra flera fonder kan handla om att minska effekterna av och anpassning till ett förändrat klimat, stöd för ökad konkurrenskraft och kompetensutveckling liksom åtgärder som berör den svenska livsmedelsstrategin. Detta är arbetsområden för såväl GJP som havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet och regionalfondsprogrammen. För GJP syftar insatserna till att främja lantbruket. Socialfondens kompetensutvecklingsinsatser har fokus på att stärka personers ställning på arbetsmarknaden och det kan även omfatta personer på landsbygderna.

Insatser som kan beröra såväl GJP som HFV-programmet är stöd för investeringar i vattenbruk och akvaponier. Inom strategiska planen ges stöd endast till jordbruksföretag eller därtill anknutet företag. Inom HFV-programmet ges stöd enbart till vattenbruksföretag. Insatser som kan beröra både GJP och regional- eller socialfondsprogrammen har ofta Landsbygdsnätverket som gemensam nämnare. Exempel från tidigare är LRF:s och

Arbetsförmedlingens projekt ”Mer mat – fler jobb” där man vid ett flertal tillfällen har medverkat och informerat om sin verksamhet vid möten med Landsbygdsnätverkets arbetsgrupper Nyanländas inkludering samt vid det Nationella kompetensrådet inom det gröna och naturbaserade näringslivet. Flera Gröna kluster, som ingår i Landsbygdsnätverkets klustergrupp, driver projekt med medel från regionalfonden. De gröna klustren är regionala, företagsnära resurser för utveckling av de gröna näringarna och landsbygden. Ett exempel är projektet ”Smart Agtech” där fler kluster är engagerade.

Enligt art 63.9 i förordning 2021/1060 om fondgemensamma bestämmelser är det tillåtet att en insats erhåller stöd från en eller flera fonder eller från ett eller flera program och från andra unionsinstrument. Även om motsvarande bestämmelse saknas i förordningen om GJP-strategisk plan kan det alltså vara möjligt för fonder att samverka. Rutiner har byggts upp under tidigare programperioder för att säkerställa att dubbelfinansiering inte sker mellan programmen. Kravet om att överlappningar av stödgivning mellan olika fonder och program ska undvikas får dock inte innebära att synergier mellan program uteblir. Vid bedömning av insatser bör därför insatsens komplementära kvaliteter och möjlighet att bidra till synergieffekter beaktas, dvs. samspelet mellan åtgärder inom strategiska planen och andra EU-program. Det skulle t.ex. kunna vara en insats som senare ska följas upp med andra insatser inom ett strukturfundsprogram, vilket tillsammans ger stora synergieffekter och god måluppfyllelse för flera program. Vid bedömning av insatser bör därför alltid samstämmigheten med andra program uppmärksammas.

Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF)

Det huvudsakliga syftet för HFV-programmet 2021–2027 är att stödja genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken och delar av EU:s havspolitik. Programmet omfattar dessutom åtgärder som kan bidra till målen i livsmedelsstrategin och skapa mervärden för samhället och stimulera utveckling mot mer ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara och konkurrenskraftiga företag inom fiskeri och vattenbruk.

För Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)

Insatserna inom Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) i Sverige ska under 2021–2027 möjliggöra åtgärder som syftar till att förbättra de små och medelstora företagens hållbara tillväxt och konkurrenskraft, utveckla och förbättra forsknings- och innovationskapaciteten samt främja användningen av avancerad teknik och digitalisering. Syftet är vidare att främja miljö/klimat genom gröna, koldioxidsnåla och motståndskraftiga insatser. Minst 85 procent av medeln avsätts till dessa delar och av dessa avsätts minst 30 procent till de gröna insatserna. 8 procent av medlen öronmärks för hållbar urban utveckling. Kompletterande insatser inom transport- och bredbandsinfrastruktur planeras i programmen Övre Norrland och Mellersta Norrland.

Europeiska socialfonden plus (ESF+)

Europeiska socialfonden plus (ESF+) syftar under 2021–2027 till att stödja medlemsstaterna i kampen mot krisen orsakad av Covid19-pandemin, uppnå höga sysselsättningsnivåer, säkerställa social integration, bidra till fattigdomsbekämpning samt verka för en skicklig och motståndskraftig arbetskraft redo för övergång till en grön och digital ekonomi. Det svenska socialfundsprogrammet ESF+ kommer att innehålla fem programområden varav det största området sett till pengar är att öka möjligheterna till ett inkluderande och hållbart arbetsliv för alla. Programmet kan avse förstärkande och förebyggande insatser för den enskilde individen samt insatser som långsiktigt prövar, utvecklar och förstärker metoder m.m. på organisations- respektive strukturnivå

Åtgärder inom strategiska planen kan finansieras inom ramen för både Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu)

Inom den strategiska planen samlas åtgärder som finansieras av såväl EGFJ som Ejflu. Dessa har tidigare varit separata, vilket har lett till behov att säkerställa samordning. Ett samordningsbehov finns även fortsättningsvis, men det ingår numera i själva strukturen för strategisk plan.

Information om komplementariteten med andra unionsinstrument, däribland Life

Horisont Europa är ett finansieringsprogram inom EU för forskning och innovation. Den strategiska planen ger möjlighet för jordbruksföretag att inom ramen för det Europeiska innovationspartnerskapet för jordbruk delta i samarbetsåtgärder mellan praktiker, rådgivare och forskare. Dessa åtgärder skapar också möjlighet för jordbruksföretagen att knyta internationella kontakter och delta i projekt inom ramen för Horisont Europa. Forskningsresultat kan användas av innovationsgrupper inom EIP för tillämpningar, test och pilotprojekt m.m.

LIFE-programmet 2021–2027 är EU:s finansieringsprogram för miljö- och klimatåtgärder. Instrumentet är öppet för privata och offentliga aktörer inom områden som skydd av biologisk mångfald, förbättring av vatten- eller luftkvalitet, avfallshantering och energiomställning. LIFE-programmet har stärkts för att uppfylla EU:s mål för en klimatneutral ekonomi år 2050. Budgeten för programmet uppgår till 5,4 miljarder euro, vilket är en ökning med 60 procent jämfört med föregående period. Ett verkställande organ har inrättats för att hantera och genomföra LIFE-programmet: European Executive Agency for Climate, Environment, and Infrastructure (CINEA). Åtgärder som finansieras av strategiska planen eller någon annan av EU:s struktur och investeringsfonder med kopplingar till miljö, klimatförändringar och en hållbar användning av resurser kan vara ett komplement till LIFE-programmet. För att kunna säkerställa synergier mellan de olika fonderna och med projekt inom ramen för LIFE är dialogen mellan den ansvariga myndigheten för LIFE, Naturvårdsverket, och de förvaltande myndigheterna för struktur och investeringsfonderna central.

4.6 Finansiella instrument

Beskrivning av finansieringsinstrumentet: inte relevant

4.7 Gemensamt för interventioner för landsbygdsutveckling och sektorsinterventioner

Förteckning över ej stödberättigade investeringar

Stöd får generellt sett inte lämnas för

- utgifter som har uppstått innan en ansökan har kommit in till stödmyndigheten (förbudet gäller inte utgifter som avser förarbeten inom investeringsstödet till vattenvårdsåtgärder och biologisk mångfald och där det finns ett förhandsbesked från stödmyndigheten)
- om-, ny- och tillbyggnad av privatbostadsfastighet som inte är näringsfastighet
- nybyggnad av anläggning med panna eller förbrännare som huvudsakligen eldas med fossila bränslen eller till inköp av pannor eller förbrännare som huvudsakligen eldas med fossila bränslen
- förädling av fiske- och vattenbruksprodukter specificerade i avsnitt 3 i bilaga 1 till EG fördraget (förbudet gäller inte stöd inom Leader)
- avgifter och kostnader i samband med avbetalningsköp
- leasingköp (förbudet gäller inte stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker)
- produktion för försäljning av förnybar energi (förbudet gäller inte stöd inom Leader eller odling av råvara för framställning av energi)
- fordon (förbudet gäller inte stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker eller stöd inom Leader)
- eget arbete, eget material och egna maskiner (förbudet gäller inte, innovationsstöd inom EIP-agri eller stöd inom Leader för eget arbete)
- ersättningsinvesteringar (förbudet gäller inte stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker)
- köp av fastighet (förbudet gäller inte stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker)
- utrustning för bevattning, med undantag för växthus (förbudet gäller inte innovationsstöd inom EIP-Agri, stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker eller stöd inom Leader)

Definition av landsbygdsområde och tillämplighet:

Landsbyggsdefinitionen och dess tillämpning i den strategiska planen består av fyra huvuddelar: jordbruksföretag, mindre tätorter, regionala undantag samt särskild definition för lokalt ledd utveckling. Under vissa omständigheter kan enskilda åtgärder tillämpa en annan definition.

Ingen geografisk avgränsning kommer att tillämpas för de insatser som har anknytning till jordbruksföretag, jordbruksverksamhet, skogsbruksverksamhet, målen för miljö- och

klimatvänligt jordbruk eller för investeringar i bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter även om stödmottagaren är lokaliserad i en tätort.

För övriga åtgärder, delåtgärder eller typer av insatser med undantag för lokalt ledd utveckling, definieras landsbygd som områden utanför tätorter med mer än 3 000 invånare enligt SCBs befolkningsstatistik för år 2020. I de fall där stödmottagaren (projektägaren) är lokaliserad till en tätort med mer än 3 000 invånare ska projektets mervärde och nytta direkt tillfalla landsbygdsområdet. Insatser ska kunna genomföras även i större tätorter om projektet tillför mervärden till landsbygdsområden.

Sveriges landsbygd består av ett antal olika landsbygder med olika karaktär. Den glesa landsbygden i norr skiljer sig åt i jämförelse med den mer bebyggda landsbygden i söder och den tätbebyggda landsbygden runt storstäderna. Detta kan belysas av det faktum att endast 12,4 procent av tätorterna med över 3 000 invånare finns i de fem norrlandslänen (Norrbottens län, Västerbottens län, Västernorrlands län, Jämtlands län och Gävleborgs län). Förekomsten av tätorter i ett annars glesbefolkat område kan vara viktiga stödjepunkter i genomförandet av politiken. Av denna anledning bör berörda myndigheter som handlägger stöd som riktas till de län där befolkningstätheten är lägre än medelvärdet för riket (25,5 invånare per kvadratkilometer år 2020) ges möjlighet att nyansera och utveckla den ovan bestämda huvudregeln. Detta kan göras genom att större tätorter räknas in i tillämpningsområdet för dessa län. Stödmyndigheten ska på ett tydligt sätt motivera eventuella avsteg från huvudregeln. Förvaltningsmyndigheten ska godkänna undantagen innan de kan tillämpas.

Om stödmyndigheterna planerar att göra avsteg från huvudprincipen, dvs. att lägga till tätorter större än 3 000 invånare ska SCB:s befolkningsstatistik 2020 över Sveriges tätorter användas för att undantagen från huvudregeln ska bli tydliga.

Tillämpningsområdet för lokalt ledd utveckling omfattar landsbygder och tätorter med färre än 20 000 invånare. Insatser kan även genomföras i större tätorter, med fler än 20 000 invånare, om projektet ger mervärden till utvecklingsområdet.

Additional elements common for Sectoral interventions, for rural development interventions, or common for both Sectoral and Rural Development interventions

Detaljerade regler för alla åtgärder i den strategiska planen kommer att regleras i nationella förordningar, förvaltningsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd.

Minsta belopp som betalas ut

För IAKS-stöd inom pelare II betalas inte stödbelopp som är lägre än 1 000 kronor per stödår och åtgärd ut.

Principer för fastställande av urvalskriterier för icke IAKS-stöd (exkl. sektorsstöden)

För att kunna göra ett urval bland ansökningarna används urvalskriterier, där ansökningarna poängsätts med hjälp av bedömningsgrunder. Syftet med urvalskriterierna är att de ska ge vägledning till vilka projekt eller investeringar inom landsbygdsutveckling som bäst bidrar till att uppfylla programmets målsättningar. Urvalskriterierna anges inte i strategisk plan.

Principer för fastställande av urvalskriterier för IAKS-stöd inom pelare II

Sökande som uppfyller villkoren får ersättning enligt fastlagda ersättningsnivåer under förutsättning att det finns tillgängliga budgetmedel.

Begagnad utrustning

Begagnad utrustning och avbetalningsköp är stödberättigande utgifter i de fall de bedöms lämpligt.

Investeringar

Stöd kan ges för investeringar inom följande åtgärder

- stöd till producentorganisationer inom frukt och grönsaker
- investeringsstöd för ökad konkurrenskraft
- investeringsstöd för bevattningsdammar
- investeringsstöd för kalkfilterdiken
- investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder
- Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan
- innovationsstöd inom EIP-Agri
- stöd till lokalt ledd utveckling inom Leader.

Avsedd användning av förskott

Förskott lämnas enbart med den svenska delen av finansieringen. Först när insatsen är genomförd och godkänd vid den slutliga utbetalningen debiteras EU delen av finansieringen enligt gällande andel. Om en insats inte godkänns helt eller delvis leder det till minskad utbetalning eller vid behov även återkrav. Närmare reglering kommer göras i nationella regelverk.

Vid ansökan om utbetalning kommer stödmottagare att kunna ansöka om förskott och ange det önskade beloppet som de vill ansöka om förskott på.

Förskottsbeloppet är högst den svenska delen av finansieringen, dock högst 50 procent av det belopp som beviljats vid beslut om stöd och högst 250 000 kronor (högst 500 000 kronor för lokala aktionsgrupper).

Samtliga stödmottagare kan ansöka om förskott förutom statliga myndigheter, regioner, kommuner.

För IAKS-stöd inom pelare II tillämpas förskottsutbetalning enligt EU:s regler.

Minskad stödnivå

Minskad stödnivå får tillämpas när budgeten inte räcker till för att finansiera ett helt ärende upp till den nivå som gäller, förutsatt att det finns en stödnivå angiven och inte ett fast belopp. Möjligheten kan tillämpas för det ärende vars stödberättigade kostnader inte ryms i sin helhet när myndigheten fördelar den sista delen av budgeten inom aktuellt område. Det ärende som får en minskad stödnivå är det ärende som rangordnas högst av de ärenden som inte ryms inom budgeten. Stödnivån får sänkas till lägst 20 procent av stödberättigande kostnader.

Bidragsnivå(er) som är tillämpliga på landsbygdsutvecklingsinterventioner

Medfinansiering från Ejflu

Applicable Article	Applicable rate	Min rate	Max rate
91(2)(a) - Less developed regions		20,00%	85,00%
91(2)(b) - Outermost regions and in the smaller Aegean islands		20,00%	80,00%
91(2)(c) - Transition regions within the meaning of Articles 108(2), first subparagraph, point (b), of Regulation (EU) 2021/1060		20,00%	60,00%
x 91(2)(d) - Övriga regioner	22,18%	20,00%	43,00%
x 91(3)(a) - Payments for natural or others area-specific constraints under Article 71	30,00%	20,00%	65,00%
x 91(3)(b) - Payments under Article 70	60,00%	20,00%	80,00%
91(3)(b) - Payments under Article 72		20,00%	80,00%
x 91(3)(b) - Payments for support for non-productive investments referred to in Article 73	60,00%	20,00%	80,00%
91(3)(b) - Payments for support for the European Innovation Partnership under Article 77(1), point (a)		20,00%	80,00%
x 91(3)(b) - Payments for LEADER under Article 71(1), point (b)	50,00%	20,00%	80,00%
91(3)(c) - Operations receiving funding from funds transferred to the EAFRD in accordance with Articles 17 och 96		20,00%	100,00%

5 Interventioner för direktstöd, sektorsinterventioner och interventioner för landsbygdsutveckling

5.1 Grundläggande inkomststöd

Intervention name	Grundläggande inkomststöd
Type of Intervention	Grundläggande inkomststöd för hållbarhet
Output Indicator	O.4 Antal hektar för grundläggande inkomststöd för hållbarhet
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.1.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Territoriell räckvidd

Nationell

5.1.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 1 - Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen

5.1.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa goda konkurrensvillkor

5.1.4 Resultatindikatorer

R.4 Koppling av inkomststöd till normer och god praxis: Andel utnyttjad jordbruksareal som omfattas av inkomststöd och är underställd villkor

5.1.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Grundläggande inkomststöd för hållbarhet har som syfte att bidra till att säkra att jordbrukarna får skäliga inkomster samt mildra variationer i inkomsterna.

Grundläggande inkomststöd betalas till aktiva jordbrukare som ett årligt belopp per stödberättigad hektar de förfogar över. Stödet kan sökas av fysiska och juridiska personer. Det grundläggande inkomststödet baseras inte på stödrätter.

Stödet betalas endast ut om den sökande uppfyller minimikravet för erhållande av direktstöd.

Bidrag till de särskilda målen:

Särskilt mål 1 - Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen

Det svenska jordbrukets konkurrenskraft och lönsamhet har utvecklats svagt under de senaste tio åren, jämfört med näringslivet som helhet. Detta beror delvis på en jämförelsevis svag ökning av produktiviteten, som i sin tur är en följd av att satsningar på kunskap och

innovation är förhållandevis låg i livsmedelskedjan. Utvecklingen inom sektorn bekräftas även av jordbrukarna själva - hälften av jordbrukarna upplever idag att lönsamheten är svag. Löneutrymmet inom jordbruket motsvarar i genomsnitt en månadslön på 13 700 kr.

Den relativt svaga utvecklingen av lönsamheten i sektorn leder till att svenskt jordbruk är ekonomiskt sårbart. Sektorns lönsamhet är avgörande för företagarnas vilja att satsa på att utveckla sig själva, sina anställda, sin verksamhet och på långsiktiga investeringar för att stärka företagets konkurrenskraft, produktivitet och förädlingsgrad. Om lönsamheten i jordbruket försämras kommer produktionen fortsätta minska, och minska på fler områden än idag. Särskilt utsatta är områden med svaga förutsättningar för jordbruksproduktion liksom produktionsgrenar som i utgångsläget har svag lönsamhet.

Grundläggande inkomststöd för hållbarhet bidrar till att upprätthålla jordbrukarnas inkomster, stärka företagens likviditet, motverka låg lönsamhet och har fortsatt stor betydelse för att Sverige ska få ett livskraftigt och hållbart jordbruk.

Villkor för stödberättigande:

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Den som söker ersättning ska vara aktiv jordbrukare och ha tillgång till marken.
- Marken är jordbruksmark och uppfyller kraven på stödberättigande areal.

5.1.7 Range and amounts of support

Stöd betalas ut i form av ett årligt belopp per stödberättigande hektar som kan variera mellan år beroende på anslutning. Intervall anges nedan under rubriken ”Övre och nedre variation av enhetsbelopp”. Planerat enhetsbelopp är 154 euro per hektar 2023. Stödnivån beräknas sjunka något under perioden på grund av att avsättningen till eco-schemes ökar över tid.

Den underliggande trenden för den totala arealen stödberättigade hektar i landet är att arealerna minskar något över tid. Variationerna till följd av ändringar i areal bedöms vara relativt små. Borttagandet av stödrätterna kan dock innebära högre variation än tidigare, i synnerhet initialt och detta återspeglas i förslaget till spann för enhetsbeloppet.

Stödnivån är samma i hela Sverige.

Övre och nedre variation av enhetsbelopp och motivering till variation

136 – 175 euro per hektar motsvarar det högsta och lägsta enhetsbelopp som uppnås under perioden vid tio procents variation upp eller ned på arealen räknat varje år. Då stödrätterna kommer att tas bort finns skäl att ta höjd för att nya arealer tillkommer som kan erhålla grundläggande inkomststöd. Vår tillämpning av grundvillkoren och minskningen i stödnivå i inkomststödet kan leda till ett minskat intresse av inkomststödet med minskande anslutning som följd. Det kan ge betydligt större variationer i arealen som tar emot inkomststöd än tidigare. Svårigheten att förutse marknadens utveckling och eventuella incitament att ta mark i eller ur produktion gör att det är motiverat att sätta en högre variation än vad motsvarande stöd tidigare haft.

Historiskt sett har motsvarande stöd haft en mycket liten variation i hektarunderlag.

Förklaring och motivering av enhetsbelopp

Eftersom flera lönsamhetsmått pekar på svag lönsamhet i det svenska jordbruket (SWOT xx) finns ett behov av att betala ut ett grundläggande inkomststöd. Genom utjämning av stödnivåerna under perioden 2015–2020 är stödnivåerna idag desamma i hela landet och för

alla företag. Efter neddragning av medel för kopplat stöd till nötkreatur, stöd till unga och den obligatoriska avsättningen till eco-schemes används alla kvarvarande medel till inkomststöd. Enhetsbeloppet fastställs genom att dividera den indikativa budgeten för inkomststödet med antal stödberättigade hektar.

Stödnivån i det grundläggande inkomststödet innebär en sänkning jämfört med dagens gårdsstöd inklusive förgröningsstöd. Detta blir en naturlig följd av att en del av budgeten avsätts till eco-schemes. 154 euro per hektar utgör ändå en bas för svenska stödmottagare som fortfarande tillhör EU:s mest stödberoende.

Arealen och antalet stödsökande inom det grundläggande inkomststödet har en nedåtgående trend över tid. Vi har gjort en trendframskrivning och antar att arealen (O.4) minskar med 8 000 hektar per år.

Vi har räknat med att den stödgrundande areal som idag finns i jordbrukarnas stödansökningar men som saknar stödrätter tillkommer år 2023 eftersom stödrätterna tas bort. Arealen motsvarar cirka 20 000 hektar. Ytterligare areal kan tillkomma utöver det när stödrätter försvinner eller på grund av hur marknaden för jordbrukets råvaror eller annan markanvändning utvecklas. Prognosen är mycket osäker.

5.1.8 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

Is this BISS intervention a Payments for small farmers? (Art. 25)

No

5.1.9 WTO:s regelverk

Gårdstödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Gårdsstöd utan stödrätter uppfyller också de stödspecifika kriterierna i paragraf 5 i WTO:s gröna box, vilket motsvarar kriterierna i paragraf 6b-6e. Det saknas koppling till typ av produktion, produktionsvolym, priser på det som produceras och användandet av produktionsfaktorer. Det finns heller inget krav på produktion för att erhålla stöd.

5.1.11 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Planned Unit Amount	Explanation and Justification (including the flexibility)	Result Indicator(s)
GÅRD1		Gård enhetsbelopp 1	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA)

5.1.12 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024 - 2028
Calendar Year		2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
GÅRD1 - Gård enhetsbelopp 1	Planned unit amount	154,00	151,00	150,00	149,00	150,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O,4 - Number of hectares benefitting from for basic income support (Hektar)	2 911 000,00	2 903 000,00	2 895 000,00	2 887 000,00	2 879 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	448 294 000,00	438 353 000,00	434 250 000,00	430 163 000,00	431 850 000,00	2 182 910 000,00
TOTAL	O,4 - Number of hectares benefitting from for basic income support (Hektar)	2 911 000,00	2 903 000,00	2 895 000,00	2 887 000,00	2 879 000,00	
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	457 586 836,00	447 905 338,00	437 997 648,00	433 155 925,00	430 523 601,00	
	Out of which needed to reach the minimum ringfencing requirement (Annex X) (only under article 27) (Union contribution)						
	Out of which needed carried over - expenditure (applicable only to eco-scheme and only with type of payment "compensatory" (article 28(6) (b)) if the intervention contains carry over)						

Summeringsfunktionen i SFC-systemet har för närvarande brister som behöver justeras inför leverans till EU-kommissionen. Belopp i de röda fälten är därför inte alltid korrekta.

5.2 Stöd till unga jordbrukare

Intervention name	Stöd till unga jordbrukare
Type of Intervention	Kompletterande inkomststöd till unga jordbrukare
Output Indicator	O.6 Antal ha som omfattas av kompletterade inkomststöd för unga jordbrukare
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.2.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Territoriell räckvidd

Nationell

5.2.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 7 - Locka och behålla unga jordbrukare och andra nya jordbrukare samt underlätta hållbar affärsutveckling på landsbygden

5.2.3 Behov som möts av interventionen

Underlätta generationsväxling

5.2.4 Resultatindikatorer

R.36 Generationsskifte: Antal stödmottagare som etablerar sig med stöd från den gemensamma jordbrukspolitiken

5.2.5 Utformning av interventionen

Beskrivning och syfte

Syftet med stödet till unga jordbrukare är att underlätta för yngre personer att etablera sig som jordbrukare.

Stöd till unga jordbrukare är ett komplement till det grundläggande inkomststödet för hållbarhet. Stöd till unga jordbrukare beviljas för det antal hektar för vilka den sökande beviljas grundläggande inkomststöd för hållbarhet, upp till maximalt 200 hektar. Stödet beviljas under en period om maximalt 5 år.

Stödet betalas endast ut om den sökande uppfyller minimikravet för erhållande av frikopplat direktstöd.

Bidrag till de särskilda målen:

Särskilt mål 7 - Locka och behålla unga jordbrukare och andra nya jordbrukare samt underlätta hållbar affärsutveckling på landsbygden

Sverige har en relativt hög medelålder bland företagarna i jordbrukssektorn och den genomsnittliga jordbruksföretagaren har blivit äldre. Generationsskifte och förnying inom svenskt jordbruk och rennäring är därför avgörande för en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion i Sverige.

Det krävs idag en hög kapitalinsats vid ett gårdsköp eller vid ett generationsskifte. Även framgent kommer företagsöverlåtelser i jordbruksföretag att innebära stora kapitalinsatser, och i linje med konkurrenskraftsutredningens bedömning kommer det att kräva en ökad dynamik, nya ägare och nya kategorier av ägare för att kunna överlåta och investera.

Stöd till unga jordbrukare är ett komplement till det grundläggande inkomststödet. Detta inkomststöd kan bidra till att säkerställa inkomstförsörjningen under en etableringsfas, möjliggöra nödvändiga investeringar och underlätta beviljande av banklån. Stöd till unga kan på så sätt, tillsammans med startstödet och andra åtgärder som förbättrar exempelvis arbetsmiljö, lönsamhet, och attraktivitet, främja generationsskiften inom sektorn.

Villkor för stödberättigande:

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Stöd lämnas till unga jordbrukare som
  - är högst 40 år under det år första ansökan om stödet lämnades in eller då den första ansökan om grundläggande inkomststöd för hållbarhet lämnas in och som
  - för första gången etablerar sig som ansvarig för jordbruksföretaget samma år eller under de fem år som föregår den första ansökan om grundläggande inkomststöd för hållbarhet för den aktuella ansvarige för företaget. Den unga jordbrukaren får inte ha varit ansvarig för något annat jordbruksföretag tidigare.
- Stödet beviljas under en period om maximalt 5 år. Om den unga jordbrukaren var äldre än 40 år första gången stödet söktes, ska perioden minskas med det antal år som jordbrukarens ålder översteg 40 vid första ansökan om stödet.
- Stöd till unga jordbrukare kan endast beviljas för stödberättigade hektar och där den sökande även är berättigad till utbetalning av grundläggande inkomststöd för hållbarhet.
- Den som söker ersättning ska vara aktiv jordbrukare och ha tillgång till marken.
- Marken är jordbruksmark.

5.2.7 Range and amounts of support

Stöd betalas ut i form av ett årligt belopp per stödberättigande hektar som kan variera mellan år beroende på växelkurs och anslutning. Intervall anges nedan under rubriken ”Övre och nedre variation av enhetsbelopp”. Planerat enhetsbelopp är 109 euro per hektar 2023.

Stödnivån per hektar beräknas öka något under perioden på grund av den finansiella allokeringen som är avsatt till stödet årligen samt utvecklingen av antalet stödberättigade hektar. Stödnivån är samma i hela Sverige.

Det totalbelopp som årligen avsätts för stöd till unga jordbrukare utgör 2,9 procent av Sveriges anslag för direktstöd under respektive år. Stödnivån per hektar fastställs genom att respektive år dividera tilldelad budget för stödet med antal stödberättigade hektar.

Övre och nedre variation av enhetsbelopp och motivering till variation

84 - 162 euro per hektar motsvarar det högsta och lägsta enhetsbelopp som uppnås under perioden vid 30 procents variation upp eller ned på arealen räknat varje år.

Det befintliga stödet till unga brukare har inte funnits tillräckligt länge för att det ska vara möjligt att bedöma om beviljad areal har nått en jämviktsnivå eller om arealen trendmässigt ökar eller minskar. Historiskt har vi sett variationer på uppåt 30 % som delvis beror på ändrade förutsättningar för MS avsättning och för vilka som kunnat erhålla stöd bland annat efter Omnibus 2018. Därför är det svårt att med god precision kunna prognosticera beviljad areal eller enhetsbelopp. Därtill finns ett antal yttre osäkerhetsfaktorer. Antal sökande kan förväntas vara konjunkturberoende, så att färre unga startar jordbruk under år när det finns bra jobbtillfällen och inkomstmöjligheter i andra branscher. Konjunkturen inom jordbrukssektorn kan förväntas spela in, så att intresset för att starta med jordbruk ökar när det är goda tider inom jordbruket och sjunker när det är sämre tider. Ändrade förutsättningar på finansmarknaderna kan påverka lånemöjligheterna, vilket i sin tur påverkar möjligheterna att starta eller ta över ett jordbruksföretag. Trender och ändade värderingar över tid i samhället kan också spela en roll, som exempelvis synen på jordbrukarrollen och intresset för jordbruk som hobby. Utöver antal sökande är det också osäkert hur genomsnittsarealen per sökande kommer att utvecklas, vilken styrs såväl av stordriftsfördelar inom produktionen som hur intresset för att bedriva mindre jordbruksverksamhet som en hobby eller livsstil kommer att utvecklas. Sammantaget råder stor osäkerhet om hur sökt areal kommer att utvecklas under kommande programperiod och det finns risk för att sökt areal kan komma att variera över tid. En variation på +/- 30 procent jämfört med genomsnittligt planerat enhetsbelopp framstår därför som lämplig.

Förklaring och motivering av enhetsbelopp

Erfarenheterna från tidigare programperioder talar för att ovan beskrivna budget torde vara tillräcklig för att stödet ska underlätta för yngre personer att etablera sig som jordbrukare. Stödbeloppet för en ung jordbrukare motsvarar cirka 70 procent av det grundläggande inkomststödet för hållbarhet och 220 000 kronor per år under fem år för en ung jordbrukare med 200 hektar åker. Detta tillskott kan underlätta under första åren efter etableringen då marginaler och effektivitet kan vara lägre än för ett etablerat företag.

Den planerade output som ligger till grund för de beräknade årliga enhetsbeloppen är baserad på den areal som beviljades stöd till unga jordbrukare under 2019 (senast tillgängliga år). Ett bakomliggande antagande är här att den trendmässiga minskningen av antal företag med jordbruksmark vägs upp av den trendmässigt ökande arealen per företag. Planerat resultat för resultatindikator R.30 bygger på antal nytillkommande som beviljades stödet under 2019, med justering för den trendmässiga minskningen av antalet företag med jordbruksmark (- 2 procent per år).

5.2.8 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

The intervention gives support to young farmers for how many years?	Maximalt 5 år
What are the conditions applied for the definition of newly setting-up?	Se under “Villkor för stödberättigande”
What form the support does take:	an annual decoupled payment per eligible hectare
What is the amount of aid per hectare/lump-sum?	109 euro per hektar (2023)

Do you set a maximum in terms of number of ha?	Ja
If yes, what is the maximum number of ha?	200 hektar
Other comments on thresholds?	-
Do you apply a continuity with the previous scheme (Young Farmer Payment)?	Stöd beviljas även jordbrukare som erhållit stöd under artikel 50 i förordning 1307/2013 under återstoden av den period som regleras i artikel 50.5.

5.2.9 WTO:s regelverk

Det kompletterande inkomststödet för unga jordbrukare lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Det uppfyller också de stödspecifika kriterierna i paragraf 5 i WTO:s gröna box, vilket motsvarar kriterierna i paragraf 6b-6e. Det saknas koppling till typ av produktion, produktionsvolym, priser på det som produceras och användandet av produktionsfaktorer. Det finns heller inget krav på produktion för att erhålla stöd.

5.2.11 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Planned Unit Amount	Explanation and Justification (including the flexibility)	Result Indicator(s)
UNGA1		Unga enhetsbelopp 1	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.36 - Antalet unga jordbrukare som omfattas av

5.2.12 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024 - 2028
Calendar Year		2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
UNGA1 - Unga enhetsbelopp 1	Planned unit amount	109,00	110,00	109,00	111,00	114,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.6 - Number of hectares benefitting from complementary income support for young farmers (Hektar)	180 000,00	180 000,00	180 000,00	180 000,00	180 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	19 620 000,00	19 800 000,00	19 620 000,00	19 980 000,00	20 520 000,00	99 540 000,00
TOTAL	O.6 - Number of hectares benefitting from complementary income support for young farmers (Hektar)	180 000,00	180 000,00	180 000,00	180 000,00	180 000,00	
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	19 689 335,00	19 764 997,00	19 634 207,00	19 985 138,00	20 466 859,00	
	Out of which needed to reach the minimum ringfencing requirement (Annex X) (only under article 27) (Union contribution)	19 689 335,00	19 764 997,00	19 634 207,00	19 985 138,00	20 466 859,00	
	Out of which needed carried over - expenditure (applicable only to eco-scheme and only with type of payment "compensatory" (article 28(6) (b)) if the intervention contains carry over)						

Summeringsfunktionen i SFC-systemet har för närvarande brister som behöver justeras inför leverans till EU-kommissionen. Belopp i de röda fälten är därför inte alltid korrekta.

5.3 Ersättning för ekologisk produktion

Intervention name	Ersättning för ekologisk produktion
Type of Intervention	Ettåriga miljö- och klimatersättningar (eco-schemes)
Output Indicator	O.8 Antal enheter (hektar eller djurenheter) för miljösystem
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.3.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Territoriell räckvidd

Nationell

5.3.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

(d) prevention of soil degradation, soil restoration, improvement of soil fertility and of nutrient management; [and soil biota]

(e) protection of biodiversity, conservation or restoration of habitats or species, including maintenance and creation of landscape features or non-productive areas

(f) actions for a sustainable and reduced use of pesticides, particularly pesticides that present a risk for human health or environment:

5.3.3 Behov som möts av interventionen

Minska belastningen på mark, luft och vatten

Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd

Öka ekologisk produktion

5.3.4 Resultatindikatorer

R. 19 Förbättra marken: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden gynnsamma för markvård

R. 24 Hållbar användning av bekämpningsmedel: Andel utnyttjad jordbruksareal som berörs av särskilda åtaganden som får stöd och leder till hållbar användning av bekämpningsmedel för att minska risker med och effekter av bekämpningsmedel

R.29 Ekologiskt jordbruk: Andel utnyttjad jordbruksareal som får stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken för bevarande av eller omställning till ekologiskt jordbruk

R.31 Bevara livsmiljöer och arter: Andel utnyttjad jordbruksareal under förvaltningsåtaganden till stöd för bevarande eller återställande av biologisk mångfald

5.3.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte:

Syftet är att underlätta för den ekologiska produktionen så att den ökar samt främja odlingslandskapets ekosystemtjänster genom att uppmuntra varierande brukningsmetoder. Syftet är också att bidra till att uppfylla de svenska miljömålen och att möta konsumenternas efterfrågan på livsmedel med särskilda egenskaper. Den begränsade användningen av växtskyddsmedel inom ekologisk odling bidrar till att nå miljömålen Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet. Detta tillsammans med varierade växtföljder och större inslag av vall bidrar till att nå miljömålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv. Den begränsade användningen av växtskyddsmedel inom ekologisk odling kan även bidra till att möta konsumenternas efterfrågan på livsmedel producerade utan kemiska växtskyddsmedel.

Åtgärden innebär en ersättning för omställning till certifierad ekologisk produktion och certifierad ekologisk produktion enligt EU:s regelverk. Ersättningen ges för areal som brukas och djur som föds upp enligt EU:s regler för ekologisk produktion. Djurproduktionen ska ha koppling till ekologiskt brukad jordbruksmark. Ersättning lämnas endast för åkermark.

Åtgärden är en ettårig miljö- och klimatersättning inom pelare I.

Bidrag till de särskilda målen:

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska jordbrukssektorns belastning på mark, luft och vatten på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft i sektorn. Ekologisk produktion minskar riskerna för läckage av växtskyddsmedel dels genom en varierad växtföljd och odlingsmetoder som förebygger problem med växtskadegörare, dels genom att kemiska växtskyddsmedel inte används i produktionen.

De senaste årens väderlek har uppmärksammat behovet av att vårda odlingsmarken som produktionsresurs, att ha en effektiv vattenhushållning och att utveckla och använda odlings- och produktionsmetoder som ger en förbättrad markbördighet. Inom ekologisk produktion är växtföljderna varierade med en högre andel vall i växtföljden och användning av organiska gödselmedel. Det ger positiva effekter för markens långsiktiga produktionsförmåga, främst genom effekten på markstrukturer och mullhalt.

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Ekologisk produktion ger positiva effekter för den biologiska mångfalden dels genom en varierad växtföljd, dels genom att kemiska växtskyddsmedel inte används i produktionen. Ekologisk produktion bidrar till att skapa förutsättningar för biologisk mångfald i odlingslandskapets slättbygder och bidrar särskilt till mål 6.

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

Konsumenternas intresse för ekologiska produkter har över en längre tidsperiod uppvisat en ökande trend och den efterfrågan behöver kunna mötas av producenterna. Ersättningen

kommer att bidra till att möta behovet av insatser som underlättar fortsatt omställning till, och en ökad, ekologisk produktion och bidrar till samhällets krav på livsmedel i enlighet med särskilt mål 9.

Skötselvillkor:

- Ersättningen ges för areal som brukas och djur som föds upp enligt EU:s regler för ekologisk produktion.
- Grödan odlas med sikte på god skörd och den ska skördas.
- Grödan ska odlas för att användas till foder, livsmedel, industriändamål, energiproduktion eller utsäde.

Villkor för stödberättigande:

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Jordbrukaren har tillgång till marken.
- Den som söker ersättningen ska vara aktiv jordbrukare.
- Marken är ägoslag åkermark.
- Produktionen ska vara godkänd för omställning till ekologisk produktion eller som ekologisk produktion av ett ackrediterat kontrollorgan.

5.3.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

Inte aktuellt

List of relevant SMR

Inte aktuellt

List of relevant mandatory national standards

- Statens jordbruksverks föreskrifter om ekologisk produktion och kontroll av ekologisk produktion

Link between GAEC, SMR and national standards with the eco scheme (explain how the eco-scheme goes beyond the baseline, notably for SMR and national standards)

Baseline i denna ersättning är att jordbrukaren uppfyller relevanta grundvillkor, skötselkraven inom gårdsstödet och annan relevant nationell lagstiftning. Ersättning lämnas för merkostnader som följer av att bedriva produktionen enligt EU:s regler för ekologisk produktion och som går utöver baseline.

5.3.7 Range and amounts of support

Type of payment	Art. 28(6)b, compensatory
Range of amount(s) of support (at beneficiary level) and relevant explanation	Ersättning betalas ut i form av enhetskostnad som kan variera mellan år beroende på växelkurs och anslutning. Planerat enhetsbelopp:

	<p>Spannmål/oljeväxter/proteingrödor/andra ettåriga grödor (inte vallodling på åkermark) 147 euro/ha</p> <p>Potatis, sockerbetor och grönsaker 492 euro /ha</p> <p>Frukt och bär 737 euro/ha</p> <p>Djurersättning åkermark, där 1 hektar åkermark motsvarar 1 djurenhet, 177 euro/ha</p> <p><i>Övre och nedre variation av enhetsbelopp</i></p> <p>Spannmål mm 132 – 162 euro per hektar</p> <p>Potatis mm 443 – 541 euro per hektar</p> <p>Frukt och bär 663 – 811 euro per hektar</p> <p>Djur åkermark 159 – 195 euro per hektar</p> <p>Det lägsta beloppet i intervallet är satt till 90 procent av det planerade enhetsbeloppet och den övre gränsen i intervallet är satt till 110 procent av detsamma, dock maximalt samma belopp som anges av r maxkalkylen. Intervallet är valt för att ge stödsökanden rimliga planeringsförutsättningar samtidigt som förutsättningar skapas för att hantera obalanser i anslutningen i förhållande till indikativ stödbudget.</p>										
<p>Calculation method and additional information</p>	<p>Nedanstående tabell redovisar möjlig maximal ersättningsnivå enligt kalkyler. Dessa belopp är ett viktat genomsnitt av kalkyl för omställning till ekologisk produktion och kalkyl för ekologisk produktion efter omställningsperioden, där faktiska arealandelar har använts som bas för viktningen.</p> <p>Beräknad möjlig maximal ersättningsnivå enligt kalkyler</p> <table border="1" data-bbox="507 1261 1551 1599"> <thead> <tr> <th></th> <th>euro/ha</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Spannmål/oljeväxter/proteingrödor/andra ettåriga grödor (inte vallodling på åkermark)</td> <td>212</td> </tr> <tr> <td>Potatis, sockerbetor och grönsaker</td> <td>909</td> </tr> <tr> <td>Frukt och bär</td> <td>1 145</td> </tr> <tr> <td>Djurersättning åkermark, där 1 hektar åkermark motsvarar 1 djurenhet</td> <td>386</td> </tr> </tbody> </table> <p>Maximal möjlig ersättning enligt kalkyl är beräknad genom att jämföra intäkter och kostnader för ekologisk produktion med jämförbar konventionell produktion för ett antal grödor och djurarter. De grödor som har använts i kalkylerna representerar de grödgrupper som är vanliga inom ekologisk odling. Djurarterna representerar de vanligaste djurarterna inom ekologisk djurhållning. De olika grödorna och djurarterna är sedan viktade efter hur stor areal de odlas på i den ekologiska odlingen respektive hur stor andel av antal djurenheter inom ekologisk djurhållning de representerar. För får och getter har omräkningsfaktorn 0,2 använts mot bakgrund av nationella förhållanden.</p> <p>De viktigaste skillnaderna mellan ekologisk och konventionell växtodling är att ekologisk växtodling:</p>		euro/ha	Spannmål/oljeväxter/proteingrödor/andra ettåriga grödor (inte vallodling på åkermark)	212	Potatis, sockerbetor och grönsaker	909	Frukt och bär	1 145	Djurersättning åkermark, där 1 hektar åkermark motsvarar 1 djurenhet	386
	euro/ha										
Spannmål/oljeväxter/proteingrödor/andra ettåriga grödor (inte vallodling på åkermark)	212										
Potatis, sockerbetor och grönsaker	909										
Frukt och bär	1 145										
Djurersättning åkermark, där 1 hektar åkermark motsvarar 1 djurenhet	386										

	<ul style="list-style-type: none"> • har ett högre avräkningspris, • har lägre avkastning per hektar, • har en högre kostnad för utsäde, • lägger mer tid på arbete, t ex för mekanisk ogräsbekämpning, • har lägre kostnader för gödsel och växtskyddsmedel, och • har behov av grüngödslingsgrödor eller liknande avbrott i växtföljden. <p>De viktigaste skillnader mellan ekologisk och konventionell djurhållning är att ekologisk djurhållning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har ett högre avräkningspris, • har lägre avkastning av till exempel mjölk och ägg, • har krav på att ge helmjök till kalvar, och • högre kostnader för foder och arbete. <p>Kalkylerna för omställning till ekologisk produktion är i stort sett beräknade på samma sätt som för ekologisk produktion. I kalkylerna för omställning till ekologisk produktion används kostnaderna för ekologisk produktion, men intäkter för konventionell produktion. Detta eftersom jordbrukare som är under omställning inte kan sälja sina varor som ekologiska.</p> <p>För att få fram en gemensam ersättningsnivå för åtgärden har kalkylerna för ekologisk produktion och ekologisk omställning viktats ihop med hänsyn till prognosen för hur stödanslutningen i olika grödor samt antal djurenheter kommer att utvecklas.</p> <p>Kostnaderna för att genomföra det som krävs för att uppnå syftet med åtgärden varierar mellan stödmottagare, år och platser. Kalkylen speglar den genomsnittliga kostnaden för att efterleva de villkor, utöver baseline, som ställs. Genomsnittet speglar produktion under omställning och produktion som är omställd. Den planerade ersättningsnivån bedöms kunna ge ett tillräckligt bidrag för att på aktuella marker motivera insatserna.</p> <p>Planerad output är en skattning baserad på arealer 2020 och därefter en bedömd årlig procentuell ökningstakt som uppgår till ungefär hälften av den genomsnittliga årliga ökningstakten i respektive kategori under perioden 2011–2020, med hänsyn tagen till såväl marknadsförutsättningar som nivån på planerade enhetsbelopp. Bedömd årlig ökningstakt är 2,5 procent för spannmål och andra ettåriga grödor 3,0 procent för potatis, sockerbetor och grönsaker samt frukt och bär, och slutligen 1,7 procent för åkerarealer med djurersättning. Bakgrunden till den bedömda lägre ökningstakten jämfört med 2011–2020 är en avmattning i inhemsk efterfrågan på ekologiska jordbruksråvaror under senare år. I någon mån bedöms förenklingar för jordbrukaren bidra till att hålla uppe ökningstakten. För får och getter har omräkningsfaktorn 0,2 använts mot bakgrund av nationella förhållanden.</p>
--	---

5.3.9 WTO:s regelverk

Stödet till ekologisk produktion lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljöprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte

stödbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.3.11 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Planned Unit Amount	Explanation and Justification (including the flexibility)	Result Indicator(s)
EKO1		Eko spannmål	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.19 - Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under
EKO3		Eko frukt och bär	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.19 - Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under
EKO2		Eko potatis	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.19 - Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under
EKO4		Eko djur åkermark	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.19 - Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under

5.3.12 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024 - 2028
Calendar Year		2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
EKO1 - Eko spannmål	Planned unit amount	147,00	147,00	147,00	147,00	147,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	182 100,00	186 600,00	191 300,00	196 100,00	201 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	26 768 700,00	27 430 200,00	28 121 100,00	28 826 700,00	29 547 000,00	140 693 700,00
EKO3 - Eko frukt och bär	Planned unit amount	737,00	737,00	737,00	737,00	737,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	600,00	600,00	600,00	700,00	700,00	
	Planned output * Planned unit amount	442 200,00	442 200,00	442 200,00	515 900,00	515 900,00	2 358 400,00

EKO2 - Eko potatis	Planned unit amount	492,00	492,00	492,00	492,00	492,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	3 600,00	3 700,00	3 800,00	3 900,00	4 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	1 771 200,00	1 820 400,00	1 869 600,00	1 918 800,00	1 968 000,00	9 348 000,00
EKO4 - Eko djur åkermark	Planned unit amount	177,00	177,00	177,00	177,00	177,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	216 100,00	219 800,00	223 500,00	227 300,00	231 200,00	
	Planned output * Planned unit amount	38 249 700,00	38 904 600,00	39 559 500,00	40 232 100,00	40 922 400,00	197 868 300,00
TOTAL	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	402 400,00	410 700,00	419 200,00	428 000,00	436 900,00	
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	67 318 584,00	68 686 332,00	70 083 579,00	71 587 021,00	73 049 164,00	
	Out of which needed to reach the minimum ringfencing requirement (Annex X) (only under article 27) (Union contribution)						
	Out of which needed carried over - expenditure (applicable only to eco-scheme and only with type of payment "compensatory" (article 28(6) (b)) if the intervention contains carry over)						

Summeringsfunktionen i SFC-systemet har för närvarande brister som behöver justeras inför leverans till EU-kommissionen. Belopp i de röda fälten är därför inte alltid korrekta.

5.4 Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage

Intervention name	Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage
Type of Intervention	Ettåriga miljö- och klimatersättningar (eco-schemes)
Output Indicator	O.8 Antal enheter (hektar eller djurenheter) för miljösystem
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.4.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Territoriell räckvidd

Nationell

Nitratkänsligt område för fånggröda och vårbearbetning.

Stödområde 6–12 och område 13 utan kompensationsstöd för mellangröda.

5.4.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 4 - Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energy – gäller inte vårbearbetning

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Mellangrödor för kolinlagring och fånggröda för minskat kväveläckage täcker åtgärdsområde:

(a) climate change mitigation, including reduction of GHG emissions from agricultural practices, as well as maintenance of existing carbon stores and enhancement of carbon sequestration;

(c) protection or improvement of water quality and reduction of pressure on water resources;

Vårbearbetning för minskat kväveläckage täcker åtgärdsområde:

(d) prevention of soil degradation, soil restoration, improvement of soil fertility and of nutrient management

5.4.3 Behov som möts av interventionen

Lagra in kol och växthusgasavgång från organogena jordar – gäller inte vårbearbetning

Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet – gäller inte vårbearbetning)

Minska belastningen på mark, luft och vatten

5.4.4 Resultatindikatorer

R.14 Lagring av koldioxid i mark och biomassa: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden om att minska utsläpp, bibehålla och/eller öka lagring av koldioxid

(inbegripet permanent gräsmark, permanenta grödor med permanent gräställe, jordbruksmark i våtmark och torvmark) – gäller inte vårbearbetning

R.21 Skydda vattenkvaliteten: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden för vattenkvalitet

5.4.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte:

Syftet med interventionen är att minska växtnärläckaget från åkermark och att lagra in kol i marken samt att förbättra markbördigheten. Åtgärden består av tre olika delar, odling av mellangröda för kolinlagring, odling av fånggröda för minskat kväveläckage och vårbearbetning för minskat kväveläckage.

Mellangröda odlas och har sin huvudsakliga tillväxt mellan två huvudgröda. De kan ha flera olika funktioner som t.ex. att minska växtnärläckaget, öka inlagringen av kol i marken eller att fungera som erosionsskydd. I texten använder vi begreppet mellangröda i samband med ersättning för åtgärder som främst har till syfte att öka inlagringen av kol i marken.

Fånggröda är en typ av mellangröda som odlas med huvudsyfte att ta upp kväve ur marken under hösten och därmed minska kväveläckaget. I texten använder vi begreppet fånggröda i samband med ersättning för åtgärder som främst har till syfte att minska kväveläckaget.

Mellangröda innebär en ökad mängd inlagrad kol i biomassa vilket ger en ökad mullbildning i marken och därmed ökar kolmängden i marken. Den ökade inlagringen sker under en period efter skörd när det annars inte finns någon växande gröda. Framförallt är rottillväxten viktig för att uppnå god effekt i att lagra in kol i marken. En höjd mullhalt är utöver ett upptag av kol från atmosfären också positivt för markbördigheten och potentialen för att få en god skörd. Vid odling av arter med djupa rötter kan även markstrukturen förbättras. Inlagringen av kol som mellangrödan ger upphov till varierar efter odlingsförutsättningarna men i medeltal bör den ge ca 300 kg inlagrat kol i marken per hektar och år då mellangröda odlas.

En fånggröda som tar upp överblivet gödselkväve och mineraliserat kväve under hösten minskar mängden kväve i marken som kan utlakas. Under förhållanden där detta kväve löper risk att utlakas under vintern är fånggrödan en effektiv åtgärd med en reducerande effekt på kväveläckaget med 30–60 procent. För att uppnå minskade fosforförluster behöver marken hållas bevuxen och därmed skyddas från erosion. För att en fånggröda ska vara verksam mot fosforförluster behöver den finnas på fältet under vintern. På sikt kan också en fånggröda förbättra markens struktur vilket minskar risken för fosforförluster.

Ersättningen till vårbearbetning innebär att jordbrukaren inte kan jordbearbeta på hösten efter skörd utan först efter stödåret. Senarelagd jordbearbetning till våren minskar frigörelsen av kväve och kol från markens organiska substans. Genom att inte jordbearbeta marken under höst och vinter utan lämna stubb och dylikt kvar minskar också risken för fosforförluster genom erosion. Vårbearbetning är endast lämplig på jordar med lerhalt under 20–25 procent och effekten på begränsningen av kväveutlakningen är 20–40 procent på lättare jordar.

Åtgärden är en ettårig miljö- och klimatersättning inom pelare I.

Bidrag till de särskilda målen:

Särskilt mål 4 - Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energy

Potentialen att lagra in kol i biomassa och i marken behöver nyttjas och det finns en potential att genom odling av mellan- och fånggröda öka kolinlagringen i jordbruksmarken och

därmed bidra till minskade eller negativa utsläpp av växthusgaser enligt särskilt mål 4. Utöver kolinlagring kan även denna åtgärd bidra till bättre bördighet och markstruktur.

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska växtnäringsläckaget till vatten på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft inom jordbrukssektorn. Behoven framgår av bland annat ramdirektivet för vatten och av det nationella miljökvalitetsmålet om minskad övergödning i vatten. Odling av fånggrödor och vårbearbetning men även odling av mellangrödor bidrar på ett effektivt sätt till att minska kväveläckage och erosion av fosfor i enlighet med särskilt mål 5.

Skötselvillkor:

Följande villkor gäller fånggrödor och mellangrödor

- Fånggrödan ska sås vid en tidpunkt och på ett sådant sätt att den utvecklas väl och tar upp kväve efter skörden av huvudgrödan.
- Mellangrödan ska sås vid en tidpunkt och på ett sådant sätt att den utvecklas väl och lagrar in kol efter skörden av huvudgrödan.
- Slätter-, frö- eller betesvall eller bevuxen träda får inte räknas som huvudgröda.
- Fång- eller mellangrödan får inte övergå till huvudgröda.
- Etableringen av fång- och mellangrödan ska vara tillräcklig med hänsyn tagen till lokala förhållanden och väderlek.
- Gödselmedel får inte spridas på marken mellan skörden av huvudgrödan och fram till det datum då fång- och mellangrödan tidigast får brytas.
- Fång- eller mellangrödan får inte användas för vallfoder, bete eller till grönmassa för energi före det datum när fång- eller mellangrödan får brytas.

Fånggröda med huvudsakligt syfte att minska kväveläckaget ska vara sådd med något av följande utsäde och på angivet sätt:

- Vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter. Fånggrödan ska sås in i en huvudgröda. Det är dock inte godkänt att så in fånggrödan i potatis, rotfrukter eller grönsaker.
- Vitsenap, oljerättika eller rättika. Fånggrödan ska sås in i en annan huvudgröda än potatis, rotfrukter eller grönsaker eller direkt efter skörd av en huvudgröda.
- Höstråg eller westerwoldiskt rajgräs. Dessa fånggrödor ska sås direkt efter skörd av potatis, rotfrukter eller grönsaker. Dessa fånggrödor får brytas tidigast den 1 januari året efter stödåret.

Mellangrödor med huvudsakligt syfte att öka kolinlagring ska vara insådd i eller sådd efter skörd av huvudgrödan.

Följande villkor gäller för vårbearbetning

- Markanvändningen det aktuella stödåret ska vara huvudgröda, vall eller bevuxen träda.
- Marken får inte jordbearbetas mellan skörd av huvudgröda, vall eller bevuxen träda och den 31 december det aktuella stödåret.
- Vid vårbearbetning är spridning av gödselmedel och växtskyddsmedel som avdödar växtlighet förbjuden efter skörd av huvudgrödan, sista vallskörden eller efter en bevuxen träda fram till stödårets slut den 31 december.
- Marken ska sås med en huvudgröda eller vall året efter stödåret.

Villkor för stödberättigande:

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Jordbrukaren har tillgång till marken.
- Den som söker ersättningen ska vara aktiv jordbrukare.
- Marken är ägoslag åkermark.
- För stöd till fånggröda och vårbearbetning ska marken finnas inom nitratkänsligt område. Områdena definieras i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket.
- För stöd till mellangröda ska marken finnas inom stödområde 6-12 eller inom område 13 utan kompensationsstöd. Stödområdena definieras i den svenska förordningen om landsbygdsutvecklingsåtgärder.

5.4.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

GAEC 6 undvika bar mark under de mest känsliga perioderna.

GAEC 8. För denna ersättning finns en potentiell koppling till fånggrödor inom GAEC 8 minsta andel jordbruksmark avsatt till icke-produktiva ytor m.m. Dessa fånggrödor med liknande villkor som miljöersättningen inom pelare I för mellangröda och fånggröda, skulle kunna ligga på samma mark. För att undvika att jordbrukaren söker miljöersättning till mellan- eller fånggröda på skiften som är angivna i SAM-ansökan som fånggröda på icke-produktiva ytor inom GAEC 8 kommer det i svensk föreskrift att regleras att jordbrukare inte kan söka miljöersättning till mellan- eller fånggröda för dessa skiften.

List of relevant SMR

SMR 2. Rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket artiklarna 4 och 5. I bilaga 3 i rådets direktiv 91/676/ EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruk anges vilka åtgärder som ska ingå i åtgärdsprogram enligt artikel 5.4 a i direktivet. Dessutom gäller att åtgärder som medlemsländerna angett i sina riktlinjer för god jordbrukssed ska ingå i åtgärdsprogrammen om detta inte är överflödigt på grund av åtgärderna i bilaga 3. Odling av mellan- eller fånggröda eller vårbearbetning anges inte i de åtgärdsprogram som finns för de av Sverige utpekade nitratkänsliga områdena. Dessa åtgärdsprogram framgår av förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket och Statens jordbruksverks föreskrifter (2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket, vad avser växtnäring.

List of relevant mandatory national standards

- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.
- Förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Link between GAEC, SMR and national standards with the echo scheme (explain how the eco-scheme goes beyond the baseline, notably for SMR and national standards)

Baseline i denna ersättning är att jordbrukaren uppfyller relevanta grundvillkor, skötselkraven inom gårdsstödet och annan relevant nationell lagstiftning.

5.4.7 Range and amounts of support

Type of payment	Art. 28(6)b, compensatory
------------------------	---------------------------

<p>Range of amount(s) of support (at beneficiary level) and relevant explanation</p>	<p>Ersättning betalas ut i form av enhetskostnad som kan variera mellan år beroende på växelkurs och anslutning.</p> <p>Planerat enhetsbelopp:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mellangröda 128 euro/hektar • Fånggröda 147 euro/hektar • Vårbearbetning 69 euro/hektar <p><i>Övre och nedre variation av enhetsbelopp</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mellangröda 113 – 141 euro per hektar • Fånggröda 130 – 156 euro per hektar • Vårbearbetning 61 – 71 euro per hektar <p>Det lägsta beloppet i intervallet är satt till 90 procent av den indikativa stödnivån och den övre gränsen i intervallet det högsta är satt till 110 procent av detsamma, dock maximalt samma belopp som anges av maxkalkylen. Intervallet är valt för att ge stödsökanden rimliga planeringsförutsättningar samtidigt som förutsättningar skapas för att hantera obalanser i anslutningen i förhållande till indikativ stödbudget. Kalkyltaget begränsar dock variationen uppåt.</p>
<p>Calculation method and additional information</p>	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mellangröda 168 euro per hektar • Fånggröda 156 euro per hektar • Vårbearbetning 71 euro per hektar <p>Ersättningen består av mellangrödor, fånggrödor och vårbearbetning som kan utföras separat eller i kombination vad gäller fånggröda och vårbearbetning. Beräkningen inkluderar kostnader för att etablera fång- eller mellangrödan och omfattar både arbets- och maskinkostnader samt kostnad för utsädet. Fång- och mellangrödan kan hindra effektiv bekämpning av gräsogräs under hösten och ökar kostnaden för bekämpningen. Fång- och mellangrödan kan uppträda som ogräs i kommande gröda och påverka behovet av ogräsbekämpning på våren. Vid insådd av fång- eller mellangröda i en huvudgröda uppstår en skördereduktion på ca 5 procent enligt utförda fältförsök. En grundare jordbearbetning behövs inför att fång- och mellangrödor ska etableras efter skörden av huvudgrödan och en sådan kostnad är inkluderad i kalkylen.</p> <p>Beräkningen av kostnader som uppkommer när jordbearbetningen sker på våren istället för under hösten inkluderar kostnader för en extra kultivering eller annan bearbetning. Även vid vårbearbetning beräknas en viss ökad kostnad för bekämpning av gräsogräs. Vårbearbetning kan ge en skördereduktion i efterföljande gröda och hänsyn är tagen till det i kalkylen.</p> <p>Kostnaderna för att genomföra det som krävs för att uppnå syftet med åtgärden varierar mellan stödmottagare, år och platser. Kalkylen speglar den genomsnittliga kostnaden för att efterleva de villkor, utöver baseline, som ställs. Mot bakgrund av erfarenheterna från motsvarande åtgärd under programperioden 2014–2022 bedöms ersättningsnivån kunna ge ett tillräckligt bidrag för att på aktuella marker motivera skötselinsatser.</p>

5.4.9 WTO:s regelverk

Stödet för mellangröda, fånggröda och vårbearbetning lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom det utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljöprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas rörande produktionsmetoder och insatsvaror bland annat. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.4.11 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Planned Unit Amount	Explanation and Justification (including the flexibility)	Result Indicator(s)
MELLANFÅNGVÅR1		Mellanfångvår fånggröda	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.14 - Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under
MELLANFÅNGVÅR2		Mellanfångvår mellangröda	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.14 - Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under
MELLANFÅNGVÅR3		Mellanfångvår vårbearbetning	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA)

5.4.12 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell Summeringsfunktionen i SFC-systemet har för närvarande brister som behöver justeras inför leverans till EU-kommissionen. Belopp i de röda fälten är därför inte alltid korrekta.

Financial Year		2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024 - 2028
Calendar Year		2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
MELLANFÅNGVÅR1 - Mellanfångvår fånggröda	Planned unit amount	147,00	147,00	147,00	147,00	147,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	125 000,00	162 000,00	200 000,00	204 000,00	208 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	18 375 000,00	23 814 000,00	29 400 000,00	29 988 000,00	30 576 000,00	132 153 000,00
MELLANFÅNGVÅR2 - Mellanfångvår mellangröda	Planned unit amount	128,00	128,00	128,00	128,00	128,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	13 000,00	16 000,00	21 000,00	21 000,00	21 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	1 664 000,00	2 048 000,00	2 688 000,00	2 688 000,00	2 688 000,00	11 776 000,00
MELLANFÅNGVÅR3 - Mellanfångvår vårbearbetning	Planned unit amount	69,00	69,00	69,00	69,00	69,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	76 000,00	78 000,00	80 000,00	82 000,00	83 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	5 244 000,00	5 382 000,00	5 520 000,00	5 658 000,00	5 727 000,00	27 531 000,00
TOTAL	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	214 000,00	256 000,00	301 000,00	307 000,00	312 000,00	
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	25 329 400,00	31 307 768,00	37 689 282,00	38 416 912,00	39 075 713,00	
	Out of which needed to reach the minimum ringfencing requirement (Annex X) (only under article 27) (Union contribution)						
	Out of which needed carried over - expenditure (applicable only to eco-scheme and only with type of payment "compensatory" (article 28(6) (b)) if the intervention contains carry over)						

5.5 Ersättning för precisionsjordbruk - planering

Intervention name	Ersättning för precisionsjordbruk - planering
Type of Intervention	Ettåriga miljö- och klimatersättningar (eco-schemes)
Output Indicator	O.8 Antal enheter (ha eller djurenheter) för miljösystem
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.5.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Territoriell räckvidd

Nationell

Nitratkänsligt område

5.5.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

(c) protection or improvement of water quality and reduction of pressure on water resources

(d) prevention of soil degradation, soil restoration, improvement of soil fertility and of nutrient management

5.5.3 Behov som möts av interventionen

Minska belastningen på mark, luft och vatten

5.5.4 Resultatindikatorer

R.21 Skydda vattenkvaliteten: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden för vattenkvalitet

5.5.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte:

Anpassning av gödselmängder till grödans behov är mycket viktigt för att undvika att det blir outnyttjade gödselmängder kvar i fält efter skörd som riskerar att utlakas under höst och vinter. Genom att ta hänsyn till kvarvarande fosfor och kväve från föregående gröda på fältet när beslut tas om gödselgivan, liksom att ta hänsyn till långtidseffekter och direkta näringseffekter av stallgödsel, ökar förutsättningarna för behovsanpassning av gödslingen.

Med markkartering får jordbrukarna information om hur mycket fosfor och kalium som marken kan bidra med för grödans upptag. Information om pH i marken från markkarteringen ger underlag till behov av kalkning och tillgänglighet av fosfor. Vid spridning av stallgödsel vid tidpunkter som ger små förluster av ammoniak och nitrat utnyttjas växtnäringen optimalt. Genom att ta hänsyn till olika grödors och sorters behov av gödsling är en växtodlingsplan ett redskap för anpassning till växtföljd och sortegenskaper. På så sätt skapas förutsättningar för ett gott utnyttjande av växtnäring och en växtföljd kan väljas som ger ett bra växtnäringssystem.

En växtnäringssystem visar om utnyttjandet av kväve och fosfor är effektivt och om det finns ett överskott eller underskott av växtnäring på gårdsnivå. Med en växtnäringssystem kan

jordbrukaren se hur gödslingsplanering, bra stallgödselhantering och utfodring leder till att växtnäringen utnyttjas för hela produktionen och om effektiviteten ökar över tid. Det är ett redskap för uppföljning av gödslings- och växtodlingsplanen och ett viktigt komplement till markkartan.

Dräneringsbrunnar som inte är nedgrävda är en riskfaktor för läckage av både växtnäring och växtskyddsmedel. Med omgivande bevuxen zon med gräs och örter minskar risken för att rester av växtskyddsmedel transporteras ut i vattenmiljön. Genom ett ökat skydd av dräneringsbrunnar minskar förekomsten av växtskyddsmedel i den omgivande vattenmiljön. Förutom att fungera som en buffertzonen för växtskyddsmedel och växtnäring kan dessa områden ha positiva effekter som livsmiljöer för blommande örter och insekter.

Integrerat växtskydd (IPM) bygger på att följa en rad principer varav planering av växtodlingen är en viktig del. I den planeringen ingår bland annat kalkning, gödsling, val av sorter och dessa delar ingår i precisionsjordbruk planering.

Med ett förbättrat kväveutnyttjande minskar risken för förluster av lustgas som är en betydande växthusgas med stor klimatpåverkan. Särskilt viktigt är att undvika att stallgödsel tillförs inför blöta förhållanden, med syrebrist i marken. Här är växtodlingsplanen med gödslingsplaneringen ett viktigt redskap. En väl avvägd gödsling ger en bra rotutveckling och effektiv produktion som minskar insatsbehovet av kväve och minskar klimatpåverkan.

För att undvika dubbelfinansiering kan ersättningen för precisionsjordbruk planering inte kombineras på samma skifte med miljöersättningen för anpassade skyddszoner om det finns dräneringsbrunnar inom den anpassade skyddszonen.

Åtgärden är en ettårig miljö- och klimatersättning inom pelare I.

Bidrag till de särskilda målen:

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska växtnäringläckaget av kväve och fosfor till vatten och på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft inom jordbrukssektorn. Ersättningen innehåller delar som ger underlag, i form av analysresultat och balansberäkningar, till planeringen av en behovsanpassad gödsling i växtodlingsplanen inkluderande en gödslingsplan. Samlat leder villkoren i ersättningen till en mer resurseffektiv användning av växtnäring och ett minskat växtnäringläckage i enlighet med särskilt mål 5.

Åtgärder behövs på åkermarken för att hindra att oönskade rester av växtskyddsmedel följer med vatten som avrinner från skiftet. En skyddszon runt dräneringsbrunnen hindrar sådan avrinning.

Skötselvillkor:

Följande villkor gäller växtodlingsplanen

En växtodlingsplan ska göras innan växtodlingssäsongen börjar och vara färdigställd senast sista dag för SAM-ansökan. I växtodlingsplanen ska företagets alla skiften finnas med och anges med samma skiftesredovisning som i SAM-ansökan.

För varje skifte ska denna information anges:

- Förfrukt och årets gröda eller grödor.
- Behov av fosfor och kalium grundat på markkarteringen.

- Kvävebehovsberäkning.
- Mängden mineralgödsel, stallgödsel eller andra organiska gödselmedel man planerar att använda och mängden fosfor och kalium i gödselmedlen.
- Tidpunkt för spridning, gödselslag, mängd stallgödsel och andra organiska gödselmedel.

Följande villkor gäller växtnäringsbalansen

- En växtnäringsbalans ska göras på gårdsnivå och all åkermark ska ingå.
- Den ska vara upprättad ansökningsåret eller under de två föregående åren.

Följande villkor gäller markkarteringen

- Markkartering på skiftet ska vara utförd med utgångspunkt i riktlinjerna för god markkarteringssed kompletterat med dessa villkor:
  - Markkarteringen får inte vara äldre än 10 år vid sista dag för SAM-ansökan aktuellt stödår.
  - För pH, P-AL (lättlöslig fosfor) och K-AL (lättlösligt kalium) ska minst ett jordprov tas per hektar. För skiften som är mindre än tre hektar räcker det med ett prov om borrsticken fördelas över hela fältet.

Följande villkor gäller för stallgödselanalys

- Stallgödselanalysen ska vara gjord av ammoniumkväve, fosfor och kalium i flytgödsel.
- Minst en analys ska göras per år om flytgödsel används i företaget.

Följande villkor gäller för skydd av dräneringsbrunnar

- Alla dräneringsbrunnar på ett skifte, omgivna av åkermark runt om hela brunnen, ska ha en bevuxen zon runt brunnen. Antalet dräneringsbrunnar per skifte ska anges i SAM-ansökan.
- Insådd med gräs och eventuellt i blandning av örter ska ske med minst två meters bredd räknat från brunnen och runt hela dräneringsbrunnen. Den insådda zonen ska kommande år vara intakt och bevuxen.
- Zonen ska vara insådd senast i samband med etablering av huvudgrödan.
- Dräneringsbrunnen ska vara markerad.

Villkor för stödberättigande:

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Jordbrukaren har tillgång till marken.
- Den som söker ersättningen ska vara aktiv jordbrukare.
- Marken är ägoslag åkermark.
- Marken ska finnas inom nitratkänsligt område. Områdena definieras i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket.
- Åkermark med grödkoden för träda i SAM-ansökan är inte berättigad till ersättningen.
- Åkermark med permanenta grödor är inte berättigad till ersättningen.

5.5.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

GAEC 7. Växtföljd. Villkoret för ersättningen om att årligen upprätta en växtodlingsplan handlar om ett planeringsverktyg för lämplig växtföljd på alla skiften inom företaget. Det finns dock inte några kostnader som sammanfaller i att uppfylla villkoret i miljöersättningen om att upprätta en växtodlingsplan och vad som krävs för att uppfylla GAEC 7.

List of relevant SMR

SMR 2. Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket artiklarna 4 och 5. Enligt åtgärdsprogrammet som krävs inom utpekade nitratkänsliga områden för att uppfylla nitratdirektivet och därmed SMR 2 krävs en beräkning av kvävegivan som tar hänsyn till grödans beräknade kvävebehov samt kvävetillförseln från jorden och från gödselmedel. Resultatet av en sådan kväveberäkning ingår som en del bland flera andra uppgifter som ska redovisas i den växtodlingsplan som är ett villkor inom denna ersättning. Kravet i åtgärdsprogrammet omfattar dock inte att resultatet av kväveberäkningen behöver läggas in i en växtodlingsplan tillsammans med övriga uppgifter om växtodlingen på skiftet. Villkoret i ersättningen går därmed längre än SMR 2.

List of relevant mandatory national standards

- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.
- Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel

Link between GAEC, SMR and national standards with the echo scheme

Baseline i denna ersättning är att jordbrukaren uppfyller relevanta grundvillkor, skötselkraven inom gårdstödet och annan relevant nationell lagstiftning.

5.5.7 Range and amounts of support

Type of payment	Art. 28(6)b, compensatory
Range of amount(s) of support (at beneficiary level) and relevant explanation	<p>Ersättning betalas ut i form av enhetskostnad som kan variera mellan år beroende på växelkurs och anslutning.</p> <p>Planerat enhetsbelopp för precisionsjordbruk planering är 25 euro/hektar.</p> <p><i>Övre och nedre variation av enhetsbelopp</i></p> <p>Precisionsjordbruk planering 20 – 39 euro per hektar</p> <p>Det lägsta beloppet i intervallet är satt till 80 procent av den indikativa stödnivån och den övre gränsen i intervallet är satt till beloppet för maxkalkylen. Intervallet är valt för att ge stödsökanden rimliga planeringsförutsättningar samtidigt som förutsättningar skapas för att hantera obalanser i anslutningen i förhållande till indikativ stödbudget.</p> <p>Ersättningen är ny och inga historiska data finns att hämta om anslutna arealer. Det är därför svårt att med god precision kunna prognosticera beviljad areal eller enhetsbelopp. Det finns ett antal osäkerhetsfaktorer bl.a. villkoret om att åkerarealen ska vara markkarterad redan vid ansökan av ersättningen. Alla jordbrukare kommer inte ha en aktuell markkarta vid det tillfället och kan då inte söka ersättningen. Vi vet inte hur stor andel av lantbrukarna som har en</p>

	godkänd markkartering när ersättningen införs. Sammantaget råder osäkerhet om hur ansökt areal kommer att utvecklas efter införandet av ersättningen.
Calculation method and additional information	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl</p> <p>Precisionsjordbruk planering 39 euro/hektar</p> <p>Beräkningen inkluderar kostnader för att genomföra de fem olika delar som är obligatoriska inom ersättningen. Kostnaderna för att upprätta olika planeringsverktyg utgörs av arbetstiden för jordbrukaren. I flertalet fall anlitar jordbrukaren en rådgivare för att upprätta växtodlingsplanen och kostnaden för det ingår också i kalkylen. När det gäller provtagning och analyser ingår kostnaderna för att få dessa utförda. För att anlägga bevuxna zoner runt alla dräneringsbrunnar ingår kostnader för detta i form av maskin- och arbetskostnader. Det sistnämnda bygger på ett antagande om hur många dräneringsbrunnar det i medeltal finns på ett skifte.</p> <p>Kostnaderna för att genomföra det som krävs för att uppnå syftet med åtgärden varierar mellan stödmottagare, år och platser. Kalkylen speglar den genomsnittliga kostnaden för att efterleva de villkor, utöver baseline, som ställs. Den planerade ersättningsnivån bedöms kunna ge ett tillräckligt bidrag för att på aktuella marker motivera insatserna, men hela det angivna intervallet för enhetsbeloppet kan komma att användas för att skapa nödvändigt incitament att genomföra åtgärden.</p>

5.5.9 WTO:s regelverk

Stödet för precisionsjordbruk planering lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom det utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljöprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas rörande produktionsmetoder och insatsvaror bland annat. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.5.11 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Planned Unit Amount	Explanation and Justification (including the flexibility)	Result Indicator(s)
PRECISION1		Precision enhetsbelopp 1	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal (UJA)

5.5.12 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024 - 2028
Calendar Year		2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
PRECISION1 - Precision enhetsbelopp 1	Planned unit amount	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	1 100 000,00	1 200 000,00	1 300 000,00	1 400 000,00	1 400 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	27 500 000,00	30 000 000,00	32 500 000,00	35 000 000,00	35 000 000,00	160 000 000,00
TOTAL	O.8 - Number of units (hectares or livestock units) benefitting from eco-schemes (Hektar)	1 100 000,00	1 200 000,00	1 300 000,00	1 400 000,00	1 400 000,00	
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	27 040 315,00	29 498 525,00	31 956 735,00	34 414 946,00	34 414 946,00	
	Out of which needed to reach the minimum ringfencing requirement (Annex X) (only under article 27) (Union contribution)						
	Out of which needed carried over - expenditure (applicable only to eco-scheme and only with type of payment "compensatory" (article 28(6) (b)) if the intervention contains carry over)						

Summeringsfunktionen i SFC-systemet har för närvarande brister som behöver justeras inför leverans till EU-kommissionen. Belopp i de röda fälten är därför inte alltid korrekta.

5.6 Nötkreatursstöd

Intervention name	Nötkreatursstöd
Type of Intervention	Kopplade inkomststöd
Output Indicator	O.11 Antal djur som får kopplat inkomststöd
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.6.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Territoriell räckvidd

Nationell

5.6.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 1 - Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen

5.6.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa goda konkurrensvillkor

Kompensera för sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader

5.6.4 Resultatindikatorer

R.8 Riktat stöd till jordbruk inom särskilda sektorer: Andel jordbruk som får kopplat inkomststöd för ökad konkurrenskraft, hållbarhet eller kvalitet

5.6.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med det kopplade inkomststödet till nötkreatur är att stärka konkurrenskraften och motverka låg lönsamhet hos företag med nötkreatur samt att bidra till målen för biologisk mångfald genom att bidra till att bibehålla antalet betande djur på naturbetesmarker.

Kopplat stöd till nötkreatur kan sökas av jordbrukare för nötkreatur som är korrekt märkta, journalförda och rapporterade till nötkreatursregistret och som är äldre än 1 år.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 1 - Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen

Jordbruket behöver ekonomiska förutsättningar och ändamålsenliga regler för att bedriva en ekonomiskt hållbar produktion. Konkurrenskraften och lönsamheten har sjunkit i svenskt jordbruk under den senaste tioårsperioden, särskilt inom animalieproduktionen. I Sverige varierar de naturliga förutsättningarna för jordbruksproduktion. Det kan handla om vegetationsperiodens längd, geografiska avstånd och klimatförhållanden. För att ta tillvara den potential för ökad livsmedelsproduktion som finns i form av jordbruksmark och kompetens är det lämpligt att utsätta produktionsgrenar kompenseras för olika kostnadsnackdelar. Djurfoder, särskilt i form av vallodling, kan också produceras i områden där det inte finns naturgivna eller marknadsmässiga förutsättningar att producera andra grödor och produktionen av mjölk och nötkött sker till stor del i sådana områden. Animalieproduktionen är central i svenskt jordbruk och står för en stor andel av produktionsvärdet. Animalieproduktionens behov av goda produktionsförutsättningar behöver därför särskilt beaktas. Kopplade stöd till nötkötts- och

mjolkproducenter motverkar konsekvenserna av den negativa lönsamhetsutvecklingen och bidrar till att fler företag finns kvar.

Villkor för stödberättigande

Följande gäller för att sökanden och djuren ska vara berättigade till stöd:

- Den som söker ersättning ska vara aktiv jordbrukare.
- Nötkreatur ska vara äldre än 1 år och korrekt märkta, journalförda och rapporterade till centrala nötkreatursregistret, CDB, i rätt tid från och med första dagen på räkningsperioden.

5.6.7 Range and amounts of support

Stöd betalas ut i form av ett årligt belopp per djur, som kan variera mellan år beroende på anslutning. Intervall anges nedan under rubriken ”Övre och nedre variation av enhetsbelopp”. Planerat enhetsbelopp är 91 euro per djur och år. Stöd betalas från och med den dag djuret är äldre än 1 år. Stödets storlek bestäms av det antal dagar ett djur har hållits på den anläggning eller de anläggningar som jordbrukaren har anmält i stödansökan.

Stödnivån är samma i hela Sverige.

Stödet beräknas som 13 procent av det nationella kuvertet för direktstöd dividerat med antalet stödberättigade djur. För att motverka den negativa trenden i mjölkproduktionen jämfört med övriga EU, och utifrån behovet av betande djur som kan upprätthålla hävden och den biologiska mångfalden i naturbetesmarkerna, är det motiverat att fortsätta avsätta hela kuvertet för frivilligt kopplat stöd till stödet för nötkreatur.

Övre och nedre variation av enhetsbelopp, om tillämpligt, och motivering till variation
Enhetsbeloppet kan variera mellan 83–102 euro per djur och år.

Antalet djur varierar mellan åren av många olika skäl som är svåra att förutse, exempelvis utifrån utvecklingen på marknaderna för nötkött och mjölk samt påverkan på företagen av sänkta inkomststöd och andra effekter av förändringen i stöden. En variation av antalet djur mellan år på samma sätt som under den senaste femårsperioden ger ungefär en till två procent i utslag uppåt eller nedåt på enhetsbeloppet. Med tanke på ovissheten framöver så är en variation på +/- 10 procent rimlig.

Förklaring och motivering av enhetsbelopp

13 procent av det nationella kuvertet för direktstöden används till kopplat stöd för nötkreatur. Enhetsbeloppen har beräknats utifrån antalet sanktionsgrundande fastställda djur som hölls under räkningsperioden för 2019. Då villkoren i stödet är oförändrade jämfört med dagens nötkreatursstöd förutsätts samma utveckling i antal djur som tidigare och den har under de senaste fyra åren legat mellan en minskning på 1 procent och en ökning på 1,4 procent. Enhetsbeloppet beräknas därför till cirka 91 euro per djur och år.

Conversion key mellan unika djur och antal djur i utfallsindikator 0.11

I utfallsindikatorn rapporteras antal unika djur som får stöd medan enhetsbeloppet motsvarar stöd för ett djur under alla dagar av räkningsperioden, dvs. under 1 års tid.

5.6.8 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

Justification of the difficulty (ies) that the targeted sector(s)/production(s) or type(s) of farming therein undergo (except in the case of protein crops, which requires not such justification.)	För att motverka den negativa trenden i mjölkproduktionen jämfört med övriga EU, den låga lönsamheten nötköttsproduktionen och utifrån behovet av betande djur som kan upprätthålla hävden och den biologiska mångfalden i naturbetesmarkerna är det motiverat att
--	--

	fortsätta avsätta hela kuvertet för frivilligt kopplat stöd till stödet för nötkreatur.
What is the aim of the intervention with regard to the targeted sector(s)/production(s) or type(s) of farming therein?	<ul style="list-style-type: none"> • ‘to improve competitiveness’, and/or • ‘to improve sustainability’
How will the intervention address the identified difficulty(ies) by this aim (i.e. explanation about the targeting)?	Det frivilligt kopplade stödet till nötkreatur ger förbättrad konkurrenskraft och lönsamhet till utsatt produktion.
What is (are) the sector(s) concerned?	<i>(l) beef and veal,</i>
Justification of the importance of the targeted sector(s)/production(s) or type(s) of farming therein	Lönsamheten i de produktionsgrenar som omfattas av stödet är svag vilket bland annat visar sig i att mjölkproduktionen i Sverige har haft en ogynnsam utveckling jämfört med andra länder i EU. Den hävdade betesmarken har svårt att upprätthållas med stagnerande eller minskande djurantal.
Explanation how the intervention is consistent with the Water Framework Directive (i.e. 2000/60/EC).	Se avsnitt 3.1.5 “Explanation on how the interventions under coupled income support as referred to in Subsection 1 of Section 3 of Chapter II of Title III are consistent with the Water Framework Directive - 2000/60/EC”
EU WTO schedule limits on oilseeds (Blair House Agreement): Does the intervention target any of the crop(s) covered by the agreement (i.e. soybean, rapeseed, sunflower seed)?	<ul style="list-style-type: none"> • No

5.6.9 WTO:s regelverk

Stödet är kopplat till produktionen och lever inte upp till kriterierna för stöd inom WTO:s gröna box. Stödet är heller inte av produktionsbegränsande karaktär och klassificeras därmed som gult.

5.6.11 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Planned Unit Amount	Explanation and Justification (including the flexibility)	Result Indicator(s)
NÖT1		Nöt enhetsbelopp 1	Enhetlig	Se information under "Range and amounts of support"	R.8 - Andel jordbruk som får kopplat inkomststöd för

5.6.12 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024 - 2028
Calendar Year		2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
NÖT1 - Nöt enhetsbelopp 1	Planned unit amount	91,00	91,00	91,00	91,00	91,00	
	Minimum Amount for the Planned unit amount						
	Maximum Amount for the Planned unit amount						
	O.11 - Antalet djur som omfattas av kopplat inkomststöd (Head)	1 420 000,00	1 420 000,00	1 420 000,00	1 420 000,00	1 420 000,00	
	Planned output * Planned unit amount	129 220 000,00	129 220 000,00	129 220 000,00	129 220 000,00	129 220 000,00	646 100 000,00
TOTAL	O.11 - Antalet djur som omfattas av kopplat inkomststöd (Head)	1 420 000,00	1 420 000,00	1 420 000,00	1 420 000,00	1 420 000,00	
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	89 167 496,00	89 197 156,00	89 226 815,00	89 256 475,00	89 286 134,00	
	Out of which needed to reach the minimum ringfencing requirement (Annex X) (only under article 27) (Union contribution)						
	Out of which needed carried over - expenditure (applicable only to eco-scheme and only with type of payment "compensatory" (article 28(6) (b)) if the intervention contains carry over)						

Summeringsfunktionen i SFC-systemet har för närvarande brister som behöver justeras inför leverans till EU-kommissionen. Belopp i de röda fälten är därför inte alltid korrekta.

5.7 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - produktionsplanering

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - produktionsplanering
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.7.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.7.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften
Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Sectorial objective

Sektorieellt mål a) Planering och organisation av produktionen, säkra att produktionen är planerad och anpassad till efterfrågan, särskilt när det gäller kvantitet och kvalitet.

5.7.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

5.7.4 Resultatindikatorer

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor. Andel jordbruk som deltar i understödda producentsammanslutningar, producentorganisationer och kvalitetssystem som för stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken

5.7.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.7.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete

gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Ett viktigt mål med stödet till PO är att på olika sätt, gemensamt och i de enskilda företagen, minska klimat- och miljöbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter. Ett särskilt fokus bör ligga på att minska förluster och svinn av frukt och grönsaker i relevanta delar från sådd till sopsortering eftersom sektorn, på grund av produkternas begränsade hållbarhet, har en hög andel förluster och svinn.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 % av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Sektoriella mål för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutet till insatser inom området ”Produktionsplanering”

(a) Planering och organisation av produktionen, säkra att produktionen är planerad och anpassad till efterfrågan, särskilt när det gäller kvantitet och kvalitet.

Producentorganisationer som söker stöd för ”produktionsplanering” inom ramen för PO-stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot detta obligatoriska mål.

Stöd till ”Produktionsplanering” får lämnas för

Stöd kan ges till investering i eller hyra av mjukvara för att planera produktionen, marknadsundersökningar som syftar till förbättrad produktionsplanering samt till prenumeration av väderdata och inköp av väderstation.

Stödberättigande utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Följande villkor finns för produktionsplanering inom PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Verksamhetsprogrammet ska innehålla målsättningen produktionsplanering.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent för medlemsodlarnas erkända produkter som saluförs av PO.
- Kostnader för produktionsplanering är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljö- och klimatinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen..
- Prenumeration av väderdata ska vara från professionella vädertjänster som till exempel SMHI.
- Marknadsundersökningen ska utföras av ett professionellt marknadsundersökningsföretag.
- Produktionsplaneringen ska avse produkter för vilka PO är erkänd.

Berättigade stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO¹ inom sektorn frukt-och grönt

5.7.1 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP² för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

---

¹ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

² VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 %. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.7.8 Additional information specific to the Intervention

-

5.7.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för produktionsplanering inom stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Åtgärderna är också förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom de offentligt finansierade programmen ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektiva demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under dessa program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stöden ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

5.7.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Type of unit amount	average
---------------------	---------

5.7.2 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	Total 2023 - 2027
PO1 - Producentorganisationer frukt och grönsaker	Planned unit amount (Total Union expenditure in EUR)		1 966 568,00	2 064 897,00	2 163 225,00	2 163 225,00	
	O.35 - Antalet operativa program som får stöd (Operational Programmes)						
	Annual indicative financial allocation (Total Union expenditure in EUR)		5 998 033,00	6 194 690,00	6 391 347,00	6 588 004,00	25 172 074,00

5.8 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - koncentration av utbudet

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - koncentration av utbudet
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.8.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.8.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften
Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Sectorial objective

Sektorieellt mål b) Främja koncentrationen av utbudet och utsläppandet av medlemmarnas produkter på marknaden, bland annat genom direktsaluföring.

5.8.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

5.8.4 Resultatindikatorer

R.11 Koncentration av utbudet: Andel av värdet på saluförd produktion hos sektorsspecifika producentorganisationer eller producentsammanslutningar med operativa program

5.8.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.8.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet. Ett viktigt mål med stödet till PO är att på olika sätt, gemensamt och i de enskilda företagen, minska klimat- och miljöbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter. Ett särskilt fokus bör ligga på att minska förluster och svinn av frukt och grönsaker i relevanta delar från sådd till sopsortering eftersom sektorn, på grund av produkternas begränsade hållbarhet, har en hög andel förluster och svinn.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen. Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år. Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 % av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Sektoriella mål för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutet till insatser inom området ”Koncentration av utbudet”

b) Främja koncentrationen av utbudet och utsläppandet av medlemmarnas produkter på marknaden, bland annat genom direktsaluföring.

Stöd till ”Koncentration av utbudet” får lämnas för

- Stöd kan ges till investeringar i eller hyra av gemensamma anläggningar/lokaler för organisation av insamling, lagring, distribution eller vidareförädling av medlemmarnas produkter.
- Stöd kan ges till investeringar i transportmedel för interna transporter av produkter inom organisationen.
- Stöd kan ges för licenskostnad för auktionssystem till försäljning av medlemmarnas produkter.

Stödberättigande utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst, hyreskostnader och licenskostnader

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Berättigade stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO ³inom sektorn frukt-och grönt

Villkor för stödberättigande

Följande villkor finns för koncentration av utbudet inom PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EUs regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.

---

³ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

- Verksamhetsprogrammet ska innehålla målsättningen koncentration av utbud.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 % av medlemsodlarnas erkända produkter som saluförs av PO.
- Kostnader för koncentration av utbud är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljö- och klimatinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen.
- Stöd ges bara till inköp av fastighet och mark för anläggning som ska ägas av PO och användas av medlemmarna gemensamt för att hantera medlemmarnas produkter.
- En investering som ska ägas av PO stannar i POs ägo också efter den ekonomiska avskrivningens slut. PO ska ha förfoganderätt över investeringen. Om investeringen placeras hos en enskild medlem och denna lämnar PO ska medlemmen lösa ut investeringen till marknadsmässigt värde.
- Kostnaden för att hyra en anläggning får inte vara väsentligt högre än kostnaden över tid att investera i en sådan anläggning. Investeringen ska ägas av PO och anläggningen ska drivas av PO.
- Investeringen i transportmedel för interna transporter ska ägas av PO.
- Stödet omfattar inte fordon för lastning, lossning eller lagerhantering t ex truckar och liknande fordon
- Auktionen ska till minst 75 procent avse medlemmarnas produkter och dessa ska vara produkter för vilka PO är erkänd.
- Auktionssystemet ska ägas och drivas av PO.

5.8.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP⁴ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

---

⁴ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR.

Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.8.8 Additional information specific to the Intervention

-

5.8.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för koncentration av utbudet inom stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Åtgärderna är också förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom de inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärderna skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(f), ”marketing and promotion services” (åtgärden 3 ovan), eller subparagraf 2(g), ”infrastructural services” (åtgärderna 1-2 ovan). I det förstnämnda fallet inkluderar inte stödet under åtgärden utgifter för ospecificerade syften som skulle kunna användas av säljare för att reducera sina försäljningspriser eller tilldela köpare direkta fördelar. I det sistnämnda fallet är åtgärderna förenliga med bestämmelserna eftersom stöd ges till anskaffning eller uppbyggnad av anläggningar och inte innefattar tillhandahållande på subventionerad basis av gårdslokaliserade anläggningar andra än sådana som är allmänt tillgängliga och allmännyttiga. Dessutom innefattar stöden inte subventioner till insatsvaror eller driftskostnader eller förmånliga användaravgifter.

5.9 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker – stärka konkurrenskraften

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker – stärka konkurrenskraften
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd

Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program
------------------	---

5.9.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.9.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Sectorial objective

Sektorielt mål c) Stärka konkurrenskraften bl.a. genom effektiviseringar, höjd produktkvalitet och ökat värde på produkterna

5.9.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

5.9.4 Resultatindikatorer

R.9 Modernisering av jordbruk: Andel jordbruk som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även förbättrad resurseffektivitet

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor. Andel jordbruk som deltar i understödda producentsammanslutningar, producentorganisationer och kvalitetssystem som för stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken

5.9.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.9.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen. Stödet till organisationerna gör det också möjligt för producenterna att utveckla sin verksamhet genom bland annat moderniseringar, rådgivning samt miljö- och klimatfrämjande insatser. När PO-stödet används för investeringar i de enskilda medlemsföretagen ska dessa vara en del av en gemensam strategi som PO lagt upp med ett tydligt mål att insatserna ska stärka organisationen som helhet, minska påverkan på miljö och klimat och anpassa verksamheten till ett förändrat klimat.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 procent av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Sektorielle mål för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutna till insatser inom området ”Stärka konkurrenskraften bl.a. genom effektiviseringar, höjd produktkvalitet och ökat värde på produkterna”

(c) Stärka konkurrenskraften.

Producentorganisationer som söker stöd för att ”Stärka konkurrenskraften bl.a. genom effektiviseringar, höjd produktkvalitet och ökat värde på produkterna” inom ramen för PO-

stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot dessa obligatoriska mål.

Stöd till att ”Stärka konkurrenskraften bl.a. genom effektiviseringar, höjd produktkvalitet och ökat värde på produkterna” får lämnas för

- Stöd kan ges för investeringar i utrustning för att tvätta, sortera, ansa, väga, filmpaketera och paketera produkter.
- Stöd kan ges till rådgivning för att höja kvaliteten på slutprodukterna.
- Stöd kan ges till studieresor som organiseras av producentorganisationen eller av externa företag inom sektorn i utbildningssyfte.
- Stöd kan ges för deltagande i utbildning av POs personal och av medlemsodlare.
- Stöd kan ges till certifiering av odling samt till revisioner av certifieringar utförda av certifieringsföretag.
- Stöd kan ges till certifiering av anläggningar för tvättning, sortering, filmpaketering och paketering samt till revisioner av certifieringar utförda av certifieringsföretag.
- Stöd kan ges till investering i skördekyllar och kyllager.
- Stöd kan ges till investering i lager med kontrollerad atmosfär t.ex. ULO-lager.

Stödberättigande utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst
- Personal

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande

Följande övergripande villkor finns för PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent av medlemsodlarnas erkända produkter som sälj av PO.
- Kostnader för produktionsplanering är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (Miljöinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen.

- Investeringar i medlemsodlarnas anläggningar får enbart göras om investeringen omfattas av PO:s gemensamma målsättningar i verksamhetsprogrammet och det är tydligt att den kommer att bidra till att nå PO:s gemensamma mål inom målsättningen.
- En investering i utrustning för att tvätta, sortera, ansa, väga, filmpaketera och paketera produkter ska ägas av PO men kan placeras i ett medlemsföretag.
- En investering som ska ägas av PO stannar i PO:s ägo också efter den ekonomiska avskrivningens slut. PO ska ha förfoganderätt över investeringen. Om investeringen placeras hos en enskild medlem och denna lämnar PO ska medlemmen lösa ut investeringen till marknadsmässigt värde.
- Om PO har placerat en investering i skördekyll, kyl eller ULO-lager på en medlems anläggning och medlemmen utträder ur PO ska medlemmen återbetala utbetalat stöd för investeringen i proportion till den period som kvarstår av avskrivningsperioden för investeringen.
- Insatser som ökar den löpande förbrukningen av plast från fossil råvara kan inte få stöd.
- Rådgivning ska ges av professionella rådgivningsföretag som är experter inom odling av frukt och grönsaker i växthus respektive på friland.
- Studieresor ska avse erkända produkter eller verksamhet som PO bedriver.
- Utbildning ska arrangeras av en professionell aktör inom utbildning och/eller rådgivning inom frukt- och grönsakssektorn.
- Endast certifiering av anläggningar för lagring, tvättning, sortering, filmpaketering och paketering som ägs av PO är stödberättigande.

Berättigade stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO ⁵inom sektorn frukt-och grönt

5.9.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP⁶ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

---

⁵ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

⁶ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.9.8 Additional information specific to the Intervention

-

5.9.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för att stärka konkurrenskraften inom stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Åtgärderna är också förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom de inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärderna skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(c), ”training services” (åtgärderna 3–4 ovan), subparagraf 2(d), ”extension and advisory services” (åtgärd 2 ovan), subparagraf 2(e), ”inspection services” (åtgärderna 5–6 ovan), eller subparagraf 2(g), ”infrastructural services” (åtgärderna 1 samt 7–8 ovan). I det sistnämnda fallet är åtgärderna förenliga med bestämmelserna eftersom stöd ges till anskaffning eller uppbyggnad av anläggningar och inte innefattar tillhandahållande på subventionerad basis av gårdslokaliserade anläggningar andra än sådana som är allmänt tillgängliga och allmännyttiga. Dessutom innefattar stöden inte subventioner till insatsvaror eller driftskostnader eller förmånliga användaravgifter.

5.10 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - forskning och utveckling

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - forskning och utveckling
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.10.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.10.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Särskilt mål 4 Klimatåtgärder

Särskilt mål 5 Miljövård

Sectorial objective

Sektorieellt mål d) Forskning om och utveckling av hållbara produktionsmetoder, inbegripet motståndskraft mot skadegörare, motståndskraft mot djursjukdomar och begränsning av och anpassning till klimatförändringar, innovativa metoder och produktionsteknik som stärker den ekonomiska konkurrenskraften och marknadsutvecklingen
---

5.10.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen

Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet

Minska belastningen på mark, luft och vatten

Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion

5.10.4 Resultatindikatorer

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor. Andel jordbruk som deltar i understödda producentsammanslutningar, producentorganisationer och kvalitetssystem som för stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken

R.11 Koncentration av utbudet: Andel av värdet på saluförd produktion hos sektorsspecifika producentorganisationer eller producentsammanslutningar med operativa program

R.24 Miljö- och klimatprestation genom kunskap: Antal personer som tar del av rådgivning, fortbildning och kunskapsutbyte som får stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken och som rör miljö-/klimatprestation.

5.10.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.10.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Ett viktigt mål med stödet till PO är att på olika sätt, gemensamt och i de enskilda företagen, minska klimat- och miljöbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter. Ett särskilt fokus bör ligga på att minska förluster och svinn av frukt och grönsaker i relevanta delar från sådd till sopsortering eftersom sektorn, på grund av produkternas begränsade hållbarhet, har en hög andel förluster och svinn.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och

kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 % av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Mål 4

Klimatbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter behöver minska. Därför riktas stödet mot insatser som exempelvis rådgivning, kompetensutveckling och investeringar, vilka ska bidra till att minska utsläppet av växthusgaser och öka sektorns möjligheter att hantera ett förändrat klimat.

Mål 5

Jordbrukssektorn har en negativ påverkan på flera miljömål. Miljöbelastningen från exempelvis odling, lagring och förpackning av frukt och grönsaker behöver således minska. Därför riktas stödet mot insatser som exempelvis rådgivning, kompetensutveckling och investeringar, vilka ska bidra till att minska belastningen på mark, luft och vatten.

Sektorielement mål för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen är knutna till insatser inom området "Forskning och Utveckling"

- a) Planering och organisation av produktionen, säkra att produktionen är planerad och anpassad till efterfrågan, särskilt när det gäller kvantitet och kvalitet.
- b) Främja koncentrationen av utbudet och utsläppandet av medlemmarnas produkter på marknaden, bland annat genom direktsaluföring.
- c) Stärka konkurrenskraften.
- e) Främja, utveckla och införa
  - i) produktionsmetoder och tekniker som respekterar miljön
  - ii) produktionsmetoder som är miljövänliga och motståndskraftiga mot växtskadegörare;
  - iv) miljövänlig användning och hantering av bi-produkter, förluster och avfall, inklusive återanvändning och värdeskapande;
  - v) ett hållbart utnyttjande av naturresurserna, speciellt skydd av luft, jord och vatten, liksom åtgärder för att skydda och bevara den biologiska mångfalden.

f) Bidra till att minska påverkan på och effekterna av klimatförändringar.

Producentorganisationer som söker stöd inom ramen för PO-stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot dessa obligatoriska mål.

Stöd till forskning och utveckling får lämnas för

- Stöd kan ges till att utveckla och prova nya sorter, nya grödor (arter), metoder knutna till produktion och lagring av medlemmarnas produkter samt utveckling av fossilfria förpackningar.
- Stöd kan ges till forskning och utveckling kring förluster och svinn av frukt och grönsaker vilket inbegriper metoder för att mäta och följa upp förluster och svinn i olika led och att ta fram nya användningsområden för produkter eller delar av produkter som idag inte tas tillvara.
- Stöd kan ges till att utveckla nya digitala verktyg som syftar till att effektivisera produktionen, minska kostnader, höja kvaliteten samt minska miljö och klimatpåverkan.

Stödberättigade utgifter

- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst
- Personal

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande:

Det finns övergripande villkor som gäller för alla insatser i PO-stödet och särskilda villkor som gäller för enskilda insatstyper. De villkor som enbart gäller för enskilda insatstyper redovisas ovan i uppräknningen av de insatser som kan erhålla stöd. Följande övergripande villkor finns för forskning och utveckling inom PO-stödet.

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Verksamhetsprogrammet ska innehålla målsättning för forskning och utveckling knuten till PO:s verksamhet. Kostnader för forskning och utveckling är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljö- och klimatinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen.
- Insatser som ökar den löpande förbrukningen av plast från fossil råvara kan inte få stöd.
- Arbetet ska genomföras av en professionell aktör inom forskning och utveckling.

Berättigande stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO⁷ inom sektorn frukt-och grönt

5.10.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP⁸ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

---

⁷ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

⁸ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.10.8 Additional information specific to the Intervention

-

5.10.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för forskning och utveckling inom stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom

stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Åtgärderna är också förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom de inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärderna svarar mot beskrivningen i subparagraf 2(a), "research"

5.11 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - miljöåtgärder

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - miljöåtgärder
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.11.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.11.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Särskilt mål 5 Miljövård

Sectorial objective

Sektorieellt mål d) Forskning om och utveckling av hållbara produktionsmetoder, inbegripet motståndskraft mot skadegörare, motståndskraft mot djursjukdomar och begränsning av och anpassning till klimatförändringar, innovativa metoder och produktionsteknik som stärker den ekonomiska konkurrenskraften och marknadsutvecklingen
---

5.11.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

Minska belastningen på mark, luft och vatten

Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion

5.11.4 Resultatindikatorer

R 9 Modernisering av jordbruk: Andel jordbruk som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även förbättrad resurseffektivitet

R 24 Miljö- och klimatprestation genom kunskap: Antal personer som tar del av rådgivning,

fortbildning och kunskapsutbyte som får stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken och som rör miljö-/klimatprestation

5.11.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.11.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Ett viktigt mål med stödet till PO är att på olika sätt, gemensamt och i de enskilda företagen, minska klimat- och miljöbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter. Ett särskilt fokus bör ligga på att minska förluster och svinn av frukt och grönsaker i relevanta delar från sådd till sopsortering eftersom sektorn, på grund av produkternas begränsade hållbarhet, har en hög andel förluster och svinn.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen. Stödet till organisationerna gör det också möjligt för producenterna att utveckla sin verksamhet genom bland annat moderniseringar, rådgivning samt miljö- och klimatfrämjande insatser. När PO-stödet används för investeringar i de enskilda medlemsföretagen ska dessa vara en del av en gemensam strategi som PO lagt upp med ett tydligt mål att insatserna ska stärka organisationen som helhet, minska påverkan på miljö och klimat och anpassa verksamheten till ett förändrat klimat.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram

Bidrag till de särskilda målen:

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 procent av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Mål 5

Jordbrukssektorn har en negativ påverkan på flera miljömål. Miljöbelastningen från exempelvis odling, lagring och förpackning av frukt och grönsaker behöver således minska. Därför riktas stödet mot insatser som exempelvis rådgivning, kompetensutveckling och investeringar, vilka ska bidra till att minska belastningen på mark, luft och vatten.

Sektorielement för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutet till insatser inom området ”miljöåtgärder”

(e) Främja, utveckla och införa

- (i) produktionsmetoder och tekniker som respekterar miljön
- (ii) produktionsmetoder som är miljövänliga och motståndskraftiga mot växtskadegörare;
- (iv) miljövänlig användning och hantering av bi-produkter, förluster och avfall, inklusive återanvändning och värdeskapande;
- (v) ett hållbart utnyttjande av naturresurserna, speciellt skydd av luft, jord och vatten, liksom åtgärder för att skydda och bevara den biologiska mångfalden.

Producentorganisationer som söker stöd för miljöåtgärder inom ramen för PO-stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot detta obligatoriska mål.

Stöd för ”miljöåtgärder” får lämnas för

- Stöd kan ges till rådgivning som syftar till att minska miljöpåverkan.
- Stöd kan ges till deltagande i utbildning som syftar till att minska miljöpåverkan.
- Stöd kan ges till investering i skördekyllor och kylbilar.
- Stöd kan ges till investering i lager med kontrollerad atmosfär t.ex. ULO-lager.
- Stöd kan ges till investeringar i kylutrustning till transportfordon.
- Stöd kan ges till utgifter för blad- och fruktanalyser samt till vatten- och jordanalyser.

- Stöd kan ges till inköp av hagelnät till fruktodling.
- Stöd kan ges till utrustning som kan begränsa frostsador på frilandsodling.
- Stöd kan ges till investering i gemensamma komposteringsanläggningar och andra tekniska lösningar som hanterar svinn och avfall som genereras i odlingarna under produktionen av medlemmarnas erkända produkter.
- Stöd kan ges till robot- eller drönbaserade system för ogräsbekämpning, växtskyddsåtgärder eller spridning av växtnäring.
- Stöd kan ges till insatser för säker hantering av överblivet växtmaterial/ växtavfall.
- Stöd kan ges till fällor som används för att bedöma angrepp av växtskadegörare
- Stöd kan ges för förpackningsutrustning som konsumentförpackar i fossilfria material.
- Stöd kan ges för rening av dräneringsvatten i frilandsodlingar.

Stödberättigade utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst
- Personal

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande

Följande villkor finns för miljöåtgärder inom PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EUs regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent av medlemsodlarnas erkända produkter som sälj av PO.
- Kostnader för miljöåtgärder är enbart stödberättigande om minst 15 % av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljöinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen.
- Verksamhetsprogrammet ska innehålla en plan över hur PO ska arbeta för att minska förluster och svinn i produktion, lagring, tvättning, sortering, paketering och transporter. Planen ska ha en kvantitativ målsättning.
- Investeringar i medlemsodlarnas anläggningar får enbart göras om investeringen omfattas av PO:s gemensamma målsättningar i verksamhetsprogrammet och det är tydligt att den kommer att bidra till att nå POs gemensamma mål inom målsättningen.
- En investering som ska ägas av PO stannar i PO:s ägo också efter den ekonomiska avskrivningens slut. PO ska ha förfoganderätt över investeringen. Om investeringen

placeras hos en enskild medlem och denna lämnar PO ska medlemmen lösa ut investeringen till marknadsmässigt värde.

- Insatser som ökar den löpande förbrukningen av plast från fossil råvara kan inte få stöd.
- Investeringen ska ägas av producentorganisationen men kan placeras hos en enskild medlem.
- Rådgivning och utbildning ska ges av professionella rådgivningsföretag eller anställda som är experter inom odling av frukt och grönsaker i växthus respektive på friland.
- Utrustningen ska inte använda fossilt bränsle i processen utöver eventuellt bränsle till drift av eventuellt fordon som används
- Investeringen ska förväntas leda till minskad användning av växtskyddsmedel, växtnäring eller minskad användning av fossila bränslen.
- Insatserna ska vara en del i en plan för hantering av växtavfall som omfattar POns alla medlemsföretag och minska användningen av växtskyddsmedel som omfattar POns alla medlemsföretag och vara kombinerad med rådgivning.
- Förpackningar ska vara nedbryttningsbar om den hamnar i naturen.
- För rening av dräneringsvatten i frilandsodlingar ska den aktuella marken ha odlats med erkända grödor under fyra av de senaste fem åren eller efterföljas av plantering av permanent gröda för vilken PO är erkänd.

Berättigade stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO⁹ inom sektorn frukt-och grönt

5.11.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP¹⁰ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

---

⁹ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

¹⁰ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR.

Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.11.8 Additional information specific to the Intervention

Stöd till miljöåtgärder kan även ges för följande investeringar i enskilda företag:

- Hagelnät
- Investeringar för säker hantering av överblivet växtmaterial/ växtavfall

5.11.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för att främja, utveckla och införa metoder som värnar miljön inom stödet till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter.

Därutöver är åtgärderna 3, 7, 8 och 13 ovan förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom de offentligt finansierade programmen ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektiva demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under dessa program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stöden ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbrygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

Åtgärderna 10, 11, 12 och 14 ovan är förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stöden utgör delar av tydligt definierade statliga miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmen ifråga ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stöden.

Åtgärderna 1, 2, 4, 5 och 6 och 9 ovan är förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom de inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärderna skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(c), ”training services” (åtgärd 2 ovan), subparagraf 2(d), ”extension and advisory services” (åtgärd 1 ovan), subparagraf 2(e), ”inspection services” (åtgärd 6 ovan), eller subparagraf 2(g), ”infrastructural services” (åtgärderna 4–5 och 9 ovan). I det sistnämnda fallet är åtgärderna förenliga med bestämmelserna eftersom stöd ges till anskaffning eller uppbyggnad av anläggningar och inte innefattar tillhandahållande på subventionerad basis av gårdslokaliserade anläggningar andra än sådana som är allmänt tillgängliga och allmännyttiga. Dessutom innefattar stöden inte subventioner till insatsvaror eller driftskostnader eller förmånliga användaravgifter.

5.12 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - klimatåtgärder

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - klimatåtgärder
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.12.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.12.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Särskilt mål 4 Klimatåtgärder

Sectorial objective

Sektorieellt mål f) Bidra till att minska påverkan på och effekterna av klimatförändringar.

5.12.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen

Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet

5.12.4 Resultatindikatorer

R28 Number of persons benefitting from advice, training, knowledge exchange, or participating in EIP operational groups supported by the CAP related to environmental or climate-related performance

5.12.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.12.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Ett viktigt mål med stödet till PO är att på olika sätt, gemensamt och i de enskilda företagen, minska klimat- och miljöbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter. Ett särskilt fokus bör ligga på att minska förluster och svinn av frukt och grönsaker i relevanta delar från sådd till sopsortering eftersom sektorn, på grund av produkternas begränsade hållbarhet, har en hög andel förluster och svinn.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen. Stödet till organisationerna gör det också möjligt för producenterna att utveckla sin verksamhet genom bland annat moderniseringar, rådgivning samt miljö- och klimatfrämjande insatser. När PO-stödet används för investeringar i de enskilda medlemsföretagen ska dessa vara en del av en gemensam strategi som PO lagt upp med ett tydligt mål att insatserna ska stärka organisationen som helhet, minska påverkan på miljö och klimat och anpassa verksamheten till ett förändrat klimat.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 procent av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Mål 4

Klimatbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter behöver minska. Därför riktas stödet mot insatser som exempelvis rådgivning, kompetensutveckling och investeringar, vilka ska bidra till att minska utsläppet av växthusgaser och öka sektorns möjligheter att hantera ett förändrat klimat.

Sektorieella mål för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutet till insatser inom området ”klimatåtgärder”

- (f) Bidra till att minska påverkan på och effekterna av klimatförändringar.

Producentorganisationer som söker stöd för klimatåtgärder inom ramen för PO-stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot detta obligatoriska mål.

Stöd för att motverka klimatförändringar och hantera ett förändrat klimat får lämnas för

- Stöd kan ges till investering i förnybar energi.
- Stöd kan ges till investeringar i energiväv i växthus.
- Stöd kan ges för energirevisioner.
- Stöd kan ges för logistikrevisioner.

- Stöd kan ges för att byta ut fossildrivna transportfordon (lastbilar) för interna transporter till eldrivna transportfordon, eller investera i nya eldrivna transportfordon.
- Stöd kan ges för investering i nybyggnation av bevattningsdamm med tillhörande utrustning för bevattning. Bevattningsdammarna kan placeras på medlemmarnas anläggningar.
- Stöd kan ges för dränering av odlingsmark hos PO:s medlemmar. Stöd ges ej till dränering av organogena jordar.

Stödberättigade utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst
- Personal

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande

Följande villkor finns för ”klimatåtgärder” inom PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent av medlemsodlarnas erkända produkter som sälj av PO.
- Kostnader för klimatåtgärder är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (Miljöinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen..
- Investeringar i medlemsodlarnas anläggningar får enbart göras om investeringen omfattas av PO:s gemensamma målsättningar i verksamhetsprogrammet och det är tydligt att den kommer att bidra till att nå POs gemensamma mål inom målsättningen.
- Villkor, investeringen ska ägas av PO men kan placeras hos en enskild medlem.
- En investering som ska ägas av PO stannar i PO:s ägo också efter den ekonomiska avskrivningens slut. PO ska ha förfoganderätt över investeringen. Om investeringen placeras hos en enskild medlem och denna lämnar PO ska medlemmen lösa ut investeringen till marknadsmässigt värde.
- En investering som ska ägas av PO stannar i PO:s ägo också efter den ekonomiska avskrivningens slut. PO ska ha förfoganderätt över investeringen. Om investeringen

placeras hos en enskild medlem och denna lämnar PO ska medlemmen lösa ut investeringen till marknadsmässigt värde.

- Om PO har placerat en investering i skördekyll, kyllager eller ULO-lager på en medlems anläggning och medlemmen utträder ur PO ska medlemmen återbetala utbetalat stöd för investeringen i proportion till den period som kvarstår av avskrivningsperioden för investeringen.
- Insatser som inbegriper plast från fossil råvara kan inte få stöd.
- investering i förnybar energi ska leda till en mer hållbar energiproduktion. Investeringen får inte bidra till att anläggningen totalt producerar mer energi (kwh) än anläggningen använder på årsbasis och investeringen ska vara en del av en plan att övergå till förnybar energi som omfattar POns alla växthusföretag.
- Investeringar i energiväv i växthus ska vara en del i en plan att installera energivävar som omfattar POns alla växthusföretag.
- Energirevision ska genomföras av en auktoriserad energiexpert. Om energirevisioner genomförs i medlemsföretagen ska dessa vara en del av en plan som omfattar POns alla medlemsföretag.
- Logistikrevision ska genomföras av en auktoriserad energiexpert.
- Stöd för att byta ut fossildrivna transportfordon (lastbilar) för interna transporter till eldrivna transportfordon, eller investera i nya eldrivna transportfordon ska avse fordon med ren eldrift. Fordonet ska ägas av PO.
- För stöd till dränering av odlingsmark hos PO:s medlemmar ska marken ha odlats med erkända grödor under fyra av de senaste fem åren eller efterföljas av plantering av permanent gröda för vilken PO är erkänd.

Berättigande stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO ¹¹inom sektorn frukt-och grönt

5.12.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP¹² för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

---

¹¹ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

¹² VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.12.8 Additional information specific to the Intervention

Stöd för klimatåtgärder kan även ges för följande investeringar i enskilda företag:

- Pellets- och flispannor
- Bergvärme
- Jordvärme
- Ackumulatortankar
- Energiväv
- Bevattningsdamm
- Dränering

5.12.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för att motverka klimatförändringar och hantera ett förändrat klimat inom stödet till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter.

Därutöver är åtgärderna 1, och 2 ovan förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom de offentligt finansierade programmen ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektivet demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under dessa program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stöden ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbrygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

Åtgärderna 3, 4, 6 och 7 ovan är förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stöden utgör delar av tydligt definierade statliga miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmen ifråga ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stöden.

Åtgärd 5 ovan är förenlig med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom den inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärden ifråga svarar mot beskrivningen i subparagraf 2(g), "infrastructural services". Åtgärden är förenlig med bestämmelserna eftersom stöd ges till anskaffning eller uppbyggnad av anläggningar och inte innefattar tillhandahållande på subventionerad basis av gårdslokaliserade anläggningar andra än sådana som är allmänt tillgängliga och allmännyttiga. Dessutom innefattar stödet inte subventioner till insatsvaror eller driftkostnader eller förmånliga användaravgifter.

5.13 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - höja produkternas kommersiella värde

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - höja produkternas kommersiella värde
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.13.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.13.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Sectorial objective

5.13.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

5.13.4 Resultatindikatorer

R 9 Modernisering av jordbruk: Andel jordbruk som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även förbättrad resurseffektivitet.

5.13.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.13.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen. Stödet till organisationerna gör det också möjligt för producenterna att utveckla sin verksamhet genom bland annat moderniseringar, rådgivning samt miljö- och klimatfrämjande insatser. När PO-stödet används för investeringar i de enskilda medlemsföretagen ska dessa vara en del av en gemensam strategi som PO lagt upp med ett tydligt mål att insatserna ska stärka organisationen som helhet, minska påverkan på miljö och klimat och anpassa verksamheten till ett förändrat klimat.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 procent av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Sektorielement för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutet till insatser inom området ”höja produkternas kommersiella värde”

(c) Stärka konkurrenskraften.

Producentorganisationer som söker stöd inom ramen för PO-stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot detta obligatoriska mål.

Stöd för att höja produkternas kommersiella värde får lämnas för

- Stöd kan ges till utrustning för att bearbeta produkterna genom att skala, skära och snitta produkterna.
- Stöd kan ges för att byta ut fruktsorter.

Stödberättigade utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande

Följande villkor finns för att höja produkternas kommersiella värde inom PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent för medlemsodlarnas erkända produkter som saluförs av PO.
- Kostnader för att höja produkternas kommersiella värde är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljö- och klimatåtgärder) i artikel 46 i rådsförordningen.
- Investeringar i medlemsodlarnas anläggningar får enbart göras om investeringen omfattas av PO:s gemensamma målsättningar i verksamhetsprogrammet och det är tydligt att den kommer att bidra till att nå PO:s gemensamma mål inom målsättningen.
- Insatser som ökar den löpande förbrukningen av plast från fossil råvara kan inte få stöd.
- Investeringen ska ägas av PO och placeras i en anläggning för gemensam hantering av PO:s produkter, som ägs och drivs av PO. Utrustningen ska användas till minst 75 procent av medlemsodlade erkända produkter. Stöd kan ges till enskild utrustning eller sammansatta produktlinjer som även innefattar att tvätta och paketera.
- Stöd ges inte till utrustning som bearbetar produkterna så att de efter bearbetning inte längre klassas som ”färska eller kylda produkter”.
- För stöd för att byta ut fruktsorter ska PO i verksamhetsprogrammet redovisa en plan som visar vilka sorter som ska avsättas på marknaden under olika perioder och i vilken omfattning. Planen måste visa hur detta påverkar avsättning och pris. Planteringen ska kompletteras med droppbevattning. Omplantering får endast göras av träd på befintligt odlad mark

Berättigade stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO ¹³inom sektorn frukt-och grönt

5.13.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods
Stödet fastställs årsvis.

---

¹³ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP¹⁴ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader

---

¹⁴ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.13.8 Additional information specific to the Intervention

Stöd till PO kan även ges för följande investeringar i enskilda företag:

- Fruktträd
- Droppbevattning vid plantering av fruktträd

5.13.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för att höja produkternas kommersiella värde inom stödet till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter.

Därutöver är åtgärd 1 ovan förenlig med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom den inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärden ifråga svarar mot beskrivningen i subparagraf 2(g), ”infrastructural services”. Åtgärden är förenlig med bestämmelserna eftersom stöd ges till anskaffning eller uppbyggnad av anläggningar och inte innefattar tillhandahållande på subventionerad basis av gårdslokaliserade anläggningar andra än sådana som är allmänt tillgängliga och allmän-nyttiga. Dessutom innefattar stödet inte subventioner till insatsvaror eller driftskostnader eller förmånliga användaravgifter.

Åtgärd 2 ovan förenlig med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom det offentligt finansierade programmet ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektiva demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under detta program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stöden ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbrygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

5.14 **Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - marknadsföring och ökad konsumtion**

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - marknadsföring och ökad konsumtion
Sector	Frukt och grönsaker
Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.14.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.14.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant **Sectoral** Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Sectorial objective

Sektorieellt mål c) Stärka konkurrenskraften.

5.14.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

5.14.4 Resultatindikatorer

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor. Andel jordbruk som deltar i understödda producentsammanslutningar, producentorganisationer och kvalitetssystem som för stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken

5.14.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.14.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Ett viktigt mål med stödet till PO är att på olika sätt, gemensamt och i de enskilda företagen, minska klimat- och miljöbelastningen från odling, lagring, förpackning och andra aktiviteter. Ett särskilt fokus bör ligga på att minska förluster och svinn av frukt och grönsaker i relevanta delar från sådd till sopsortering eftersom sektorn, på grund av produkternas begränsade hållbarhet, har en hög andel förluster och svinn.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet genom gemensam försäljning och investeringar i gemensamma anläggningar för gemensam sortering, lagring, paketering och distribution av medlemmarnas primärprodukter liksom hantering av förluster och svinn i produktionen och efterskördhanteringen. Stödet till organisationerna gör det också möjligt för producenterna att utveckla sin verksamhet genom bland annat moderniseringar, rådgivning samt miljö- och klimatfrämjande insatser. När PO-stödet används för investeringar i de enskilda medlemsföretagen ska dessa vara en del av en gemensam strategi som PO lagt upp med ett tydligt mål att insatserna ska stärka organisationen som helhet, minska påverkan på miljö och klimat och anpassa verksamheten till ett förändrat klimat.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 procent av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Sektoriella mål för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutet till insatser inom områdena ”marknadsföring och öka konsumtionen av frukt och grönsaker”

(c) Stärka konkurrenskraften.

Producentorganisationer som söker stöd inom ramen för PO-stödet till frukt och grönsaker ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot detta obligatoriska mål.

Stöd för marknadsföring och för att öka konsumtionen av frukt och grönsaker får lämnas för

- Stöd kan ges till att ta fram och tillverka informationsblad, broschyrer och liknande som används i samband med marknadsföring.
- Stöd kan ges till reklam i form av annonser riktade till konsumenter i tidningar, TV, webbplatser och liknande media.
- Stöd kan ges till marknadsföring av frukt och grönsaker eller organisationen på organisationens webbplats eller sociala plattformar.
- Stöd kan ges för att ta fram och placera reklam på organisationens egna fordon för transport av produkter.
- Stöd kan ges till att utveckla en ny professionell webbplats för producentorganisationen.
- Stöd kan ges för att ta fram material till, och genomförande av, butiksdemonstrationer som riktar sig till konsumenter.
- Stöd kan ges för att ta fram material till, och deltagande i, mässor som riktar sig till konsumenter eller till kommersiella köpare.

- Stöd kan ges till att ta fram egna kvalitetsbeteckningar.

Stödberättigade utgifter

- Investeringar
- Övriga kostnader som t ex köp av tjänst
- Personal

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent av medlemsodlarnas erkända produkter som saluförs av PO.
- Kostnader för marknadsföring och för att öka konsumtionen av frukt och grönsaker är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljö- och klimatinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen.
- Informationen, reklamen eller webbplatsen ska inte innehålla prisuppgifter eller information om produktens nationella identitet. Den ska enbart riktas till konsument och göras av professionell reklambyrå eller motsvarande.
- Kvalitetsbeteckningar ska avse produkter som PO är erkänd för

Berättigande stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO ¹⁵inom sektorn frukt-och grönt

5.14.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP¹⁶ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

---

¹⁵ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

¹⁶ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader.

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent . Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.14.8 Additional information specific to the Intervention

-

5.14.9 WTO:s regelverk

Åtgärderna för marknadsföring och för att öka konsumtionen av frukt och grönsaker inom stödet till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom stöd ges genom offentligt finansierade program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Åtgärderna är också förenliga med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom de inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Åtgärderna svarar mot beskrivningen i subparagraf 2(f), ”marketing and promotions services” och inkluderar inte utgifter för ospecificerade syften som skulle kunna användas av säljare för att reducera sina försäljningspriser eller tilldela köpare direkta fördelar.

5.15 Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - krisförebyggande och riskhantering

Intervention name	Stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker - krisförebyggande och riskhantering
Sector	Frukt och grönsaker

Type of Intervention	Sektorsstöd
Output Indicator	O 35 Antal producentsammanslutningar/producentorganisationer (eller sammanslutningar av producentorganisationer) som startar operativa fonder/program

5.15.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.15.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives

Specific objective

Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

Särskilt mål 3 Stärka jordbrukarna i livsmedelskedjan

Sectorial objective

Sektorieellt mål

(a) Planering och organisation av produktionen, säkra att produktionen är planerad och anpassad till efterfrågan, särskilt när det gäller kvantitet och kvalitet.

(c) Stärka konkurrenskraften.

(f) Bidra till att minska påverkan på och effekterna av klimatförändringar.

5.15.3 Behov som möts av interventionen

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

5.15.4 Resultatindikatorer

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor. Andel jordbruk som deltar i understödda producentsammanslutningar, producentorganisationer och kvalitetssystem som för stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken.

5.14.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.15.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stödet till producentorganisationer (PO) inom sektorn för frukt och grönsaker har som syfte att stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köpare av deras produkter och då särskilt de stora handelskedjorna. Stödet ges därför i huvudsak för att stärka PO:s verksamhet och organisation. Huvudfokus ligger på åtgärder som genomförs gemensamt av organisationens medlemmar men kan även ges till investeringar på medlemmars anläggningar om det bidrar till att stärka PO:s verksamhet.

Genom att stärka PO:s verksamhet och därigenom medlemsodlarnas position på marknaden stärks primärproducenternas konkurrenskraft och det skapas förutsättningar för tillväxt och sysselsättning inom sektorn som bidrar till en hållbar utveckling i hela landet.

Stödet till insatser ska bidra till att PO kan uppnå målsättningarna med sina godkända verksamhetsprogram för utveckling av sin verksamhet under en programperiod av 3–7 år.

Stödet omfattar även sammanslutningar av PO (APO) och Transnationella APO (TAPO) som kan ha program för åtgärder som är gemensamma för flera PO.

Stödet kan sökas av producentorganisationer som erkänts av Jordbruksverket och som har ett av Jordbruksverket godkänt verksamhetsprogram.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Lönsamheten är generellt låg inom jordbrukssektorn – inbegripet trädgårdsodlingen. Sektorns konkurrenskraft behöver således stärkas, inte minst för att kunna vara konkurrenskraftig gentemot import från tredje land. Stödet skapar förutsättningar för små och medelstora primärproducenter att utveckla sin verksamhet och göra den mer lönsam på lång sikt genom exempelvis effektiviseringar, åtgärder för att öka förädlingsvärdet på produkterna och kompetensutveckling. Stödet kan även bidra till att förbättra produktionsplaneringen och främja användandet av nya grödor och odlingsmetoder. Stödet kan också användas för olika marknadsinsatser.

Mål 3

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög i hela EU men speciellt i de nordliga länderna. I Sverige står de tre största aktörerna för cirka 85 procent av försäljningen. Även livsmedelsindustrin består av ett fåtal stora aktörer. Primärproducenterna är däremot relativt splittrade. Stödet ska stärka primärproducenternas ställning på marknaden genom ett förbättrat samarbete gentemot köparna av deras produkter, och då särskilt de stora handelskedjorna.

Sektorielement för frukt och grönsaker

Följande mål, från artikel 46 i rådsförordningen, är knutna till insatser inom området "krisförebyggande och riskhantering"

- Planering och organisation av produktionen, säkra att produktionen är planerad och anpassad till efterfrågan, särskilt när det gäller kvantitet och kvalitet.
- Stärka konkurrenskraften.
- Bidra till att minska påverkan på och effekterna av klimatförändringar.

Producentorganisationer som söker stöd för krisförebyggande och riskhantering ska, i sina verksamhetsprogram, redovisa hur de arbetar mot dessa obligatoriska mål.

Stöd för krisförebyggande och riskhantering får lämnas för

- Stöd kan ges till skörde försäkringar och grödaförsäkringar.

Stödberättigade utgifter

- Övriga kostnader

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Villkor för stödberättigande

Följande villkor finns för krisförebyggande och riskhantering inom PO-stödet;

- PO, APO respektive TAPO är erkänd enligt EU:s regelverk och nationellt regelverk.
- PO, APO respektive TAPO har ett godkänt verksamhetsprogram.
- Investeringar eller andra typer av insatser ska användas till minst 75 procent för medlemsodlarnas erkända produkter som saluförs av PO.
- Kostnader för krisförebyggande och riskhantering är enbart stödberättigande om minst 15 procent av det stöd som betalas ut till producentorganisationen för genomförande av hela verksamhetsprogrammet avser insatser som omfattas av målen e och f (miljö- och klimatinsatser) i artikel 46 i rådsförordningen.
- Försäkringen för bara avse grödor.

Berättigade stödmottagare:

Producentorganisationer, APO och TAPO¹⁷ inom sektorn frukt-och grönt

5.15.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis.

Stödtaket är fastställt som en procentuell andel av försäljningsvärdet av medlemmarnas erkända produkter som säljs av PO. Stödtaket är 4,1 procent av VMP¹⁸ för PO, 4,5 procent för APO respektive 5 procent för TPO och TAPO.

Stödandelen är för produktionsplanering som huvudregel 50 procent av godkända kostnader. Den kan i de fall som anges i rådsförordningens artikel 52.3 höjas till 60 procent av godkända kostnader

Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader

Förenklade kostnadsalternativ

¹⁷ APO Associations of producer organisations, på svenska sammanslutningar av PO; TAPO Transnational producer organisations, på svenska Transnationella PO

¹⁸ VMP betyder Värdet av Marknadsförd Produktion

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 %. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.15.8 Additional information specific to the Intervention

-

5.15.9 WTO:s regelverk

Stödet för krisförebyggande och riskhantering inom stödet till producentorganisationer för frukt och grönsaker lever inte upp till kriterierna för gröna eller blå stöd enligt WTO:s definitioner och klassificeras således som gult.

5.16 Stöd till biodlingssektorn, marknadsföring

Intervention name	Stöd till biodlingssektorn, marknadsföring
Sector	Biodling
Type of Intervention	Stöd till biodlingssektorn
Output Indicator	O37: antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling

5.16.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.16.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

5.16.3 Behov som möts av interventionen Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

5.16.4 Resultatindikatorer

Ingen

5.16.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.16.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stöd får lämnas för främjande, information och marknadsföring, inklusive marknadsbevakning och aktiviteter som syftar till att öka konsumenternas medvetenhet om kvalitet på honungsprodukter.

Informationsmaterial om svensk honung behöver utvecklas och förnyas för att anpassas till olika målgrupper. Samverkan mellan den gemensamma nationella marknadsföringen och den lokala behöver stärkas för att skapa synergieffekter.

Ibland finns det ett behov av att skräddarsy informationskampanjer för att nå specifika målgrupper. Det kan handla om kampanjer riktade till markägare för att informera om vad som gynnar biodling, kampanjer för att rekrytera nya biodlare, för att väcka intresse för biodling hos barn och ungdomar eller för att informera kockar och bagare om hur man använder honung i matlagning och bakning. Åtgärden syftar till att möjliggöra sådana kampanjer.

Honungsmarknaden har ändrats kraftigt inom Europa de senaste åren i och med ökad import, varav en del har visat sig vara uppblandad med sockerersättningar. Honung tillhör ett av de livsmedel där förfalskningar bedöms vara vanligast. Att följa och bevaka marknaden har därför fått ökad aktualitet.

Målen för stöd till biodlingssektorn är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka samt att produkterna kan säljas till bra priser, vilket tillsammans stärker näringen.

Bin har även ett värde utanför honungsproduktionen genom sitt arbete som pollinatörer. Inom ramen för stödet kan bland annat arbetet bedrivas som sprider information om pollinerings betydelse både för lantbrukare och för samhället.

Bidrag till de särskilda målen

Målen med åtgärden är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka och så att produkterna kan säljas till bra priser. För att öka biodlingssektorns och företagets konkurrenskraft behövs flera olika insatser, som nätverksbyggande, spridning av innovationer och olika marknadsinsatser. Nya, såväl som erfarna, biodlare behöver rådgivning och utbildning om företagsutveckling, marknadsföring, binas livscykel, avel, hantering av honung och så vidare. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar är också nödvändigt då bisjukdomar är ett hot mot tama bin. God bihälsa är ett av de viktigaste målen för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Vidare är honungsbina en viktig tillgång för växtodlingen i Sverige. I det åkerdominerade landskapet är det brist på boplatser och föda

under hela säsongen för vilda pollinatörer. Honungsbin behövs således för att jordbruket ska få en fungerande pollinering för grödor som odlas på stor areal och på stora fält.

Stöd får lämnas för

- lön till personal, inklusive lönekostnadspåslag
- eget arbete
- köp av tjänst
- övriga utgifter, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor
- provtagning och analyser.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Behörighetsvillkor

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan ansöka om stöd.

Stöd beviljas för kollektiva åtgärder och inte till enskilda biodlare.

5.16.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödform och stödnivå

Stödet fastställs årsvis. Den totala budgeten för stödet till biodlingssektorn är 12 212 300 kronor.

Stödet finansierar 100 procent av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt.

Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.16.8 WTO:s regelverk

Stödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Dessutom efterlevs de stödspecifika kriterierna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom stödet inte involverar direktbetalningar till producenter eller förädlare.

5.16.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Type of unit amount	Average
---------------------	---------

5.17 Stöd till biodlingssektorn, produktkvalitet

Intervention name	Stöd till biodlingssektorn, produktkvalitet
Sector	Biodling
Type of Intervention	Stöd till biodlingssektorn
Output Indicator	O37: antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling

5.17.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.17.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

5.17.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

5.17.4 Resultatindikatorer

Ingen

5.17.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.17.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stöd får lämnas för åtgärder för att förbättra produktkvaliteten.

Målen för stöd till biodlingssektorn är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka samt att produkterna kan säljas till bra priser, vilket tillsammans stärker näringen. Stöd får också lämnas för att stärka marknadspotentialen hos produkterna.

Inom denna åtgärd får stöd lämnas för arbete som rör kvalitetsfrågor för de olika biodlingsprodukterna. Det nationella programmet omfattar naturlig honung, ätbar respektive icke ätbar drotningsgelé och propolis, pollen, bigift och bivax. Inom flera av dessa områden pågår arbeten inom nuvarande program för att bättre kunna definiera vilka kvaliteter som finns naturligt inom produkterna. Sådan kunskap kan användas för att bättre beskriva produkterna innehåll, för att kunna ta ut ett mer differentierat pris, för att beskriva verksamma ämnen inom smak och för att bevaka kvalitet och avslöja fusk.

Bidrag till de särskilda målen

Målen med åtgärden är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka och så att produkterna kan säljas till bra priser. För att öka biodlingssektorns och företagets konkurrenskraft behövs flera olika insatser, som nätverksbyggande, spridning av innovationer och olika marknadsinsatser. Nya, såväl som

erfarna, biodlare behöver rådgivning och utbildning om företagsutveckling, marknadsföring, binas livscykel, avel, hantering av honung och så vidare. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar är också nödvändigt då bisjukdomar är ett hot mot tama bin. God bishälsa är ett av de viktigaste målet för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Vidare är honungsbina en viktig tillgång för växtodlingen i Sverige. I det åkerdominerade landskapet är det brist på boplatser och föda under hela säsongen för vilda pollinatörer. Honungsbina behövs således för att jordbruket ska få en fungerande pollinering för grödor som odlas på stor areal och på stora fält.

Stöd får lämnas för

- lön till personal, inklusive lönekostnadspåslag
- eget arbete
- köp av tjänst
- övriga utgifter, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor
- provtagning och analyser.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Behörighetsvillkor

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan ansöka om stöd.

Stöd beviljas för kollektiva åtgärder och inte till enskilda biodlare.

5.17.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis. Den totala budgeten för stödet till biodlingssektorn är 12 212 300 kronor.

Stödet finansierar 100 procent av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader

- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.17.8 WTO:s regelverk

Stödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Dessutom efterlevs de stödspecifika kriterierna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom stödet inte involverar direktbetalningar till producenter eller förädlare

5.17.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Type of unit amount	average
---------------------	---------

5.18 Stöd till biodlingssektorn, rådgivning och tekniskt stöd

Intervention name	Stöd till biodlingssektorn, rådgivning och tekniskt stöd
Sector	Biodling
Type of Intervention	Stöd till biodlingssektorn
Output Indicator	O37: antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling

5.18.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.18.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

5.18.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

5.18.4 Resultatindikatorer

Ingen

5.18.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.18.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stöd får lämnas till projekt som genomför rådgivning, tekniskt stöd, utbildning, information och erfarenhetsutbyte till biodlare och biodlingsorganisationer, inklusive angrepp på bisamhällen och sjukdomar, särskilt varroa.

Inom denna åtgärd får exempelvis stöd lämnas till rådgivare inom bihälsa som både arbetar med rådgivning, utbildning och information för alla biodlare om parasiter och sjukdomar och behandling av dem, inklusive förebyggande bihälsoåtgärder. Stöd får även lämnas för bland annat arbete rörande vinterdödlighet och andra bihälsorisker. Stöd får vidare lämnas olika typer av rådgivnings-, kurs- och informationsmaterial i syfte att förbättra näringens kunskaper inom andra områden som är angelägna för att förbättra näringens förutsättningar samt för konferenser och liknande arrangemang för erfarenhetsutbyte. Inom denna åtgärd finns även möjlighet att lämna stöd för informationsåtgärder kring pollinering för biodlare, lantbrukare och allmänhet

Syftet med stödet är att förbättra villkoren för produktion och saluföring av biodlingsprodukter med bland annat inriktning på bättre bihälsa och på kompetensutveckling för biodlarna. Dessutom syftar stödet till att stärka näringen genom att verka för fler pollen- och nektarproducerande växter i odlingslandskapet. Stödet syftar till att stödja åtgärder och projekt som genomförs med syftet att generera en kollektiv nytta, med god geografisk täckning, för svensk biodling.

Målen för stöd till biodlingssektorn är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka samt att produkterna kan säljas till bra priser,

vilket tillsammans stärker näringen. Detta innebär bland annat satsningar på bihälsa, rådgivning och utbildning, rekrytering av både nya biodlare och fler yrkesbiodlare, nätverksbyggande, spridning av innovationer, marknadsföring av biodlingsprodukter såväl som analyser av biodlingsprodukter, och bättre förutsättningar för honungsproduktion över hela säsongen.

Bin har även ett värde utanför honungsproduktionen genom sitt arbete som pollinatörer. Inom ramen för stödet kan bland annat arbetet bedrivas som sprider information om pollinerings betydelse både för lantbrukare och för samhället. Honungsbin och vilda pollinatörer använder till stor del samma födokällor vilket kan leda till en eventuell konfliktyta som behöver hanteras så att konkurrens mellan intressen för biodlingen och vilda pollinerare kan minimeras.

Bidrag till de särskilda målen

Målen med åtgärden är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka och så att produkterna kan säljas till bra priser. För att öka biodlingssektorns och företagens konkurrenskraft behövs flera olika insatser, som nätverksbyggande, spridning av innovationer och olika marknadsinsatser. Nya, såväl som erfarna, biodlare behöver rådgivning och utbildning om företagsutveckling, marknadsföring, binas livscykel, avel, hantering av honung och så vidare. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar är också nödvändigt då bisjukdomar är ett hot mot tama bin. God bihälsa är ett av de viktigaste målen för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Vidare är honungsbina en viktig tillgång för växtodlingen i Sverige. I det åkerdominerade landskapet är det brist på boplatser och föda under hela säsongen för vilda pollinatörer. Honungsbina behövs således för att jordbruket ska få en fungerande pollinering för grödor som odlas på stor areal och på stora fält.

Stöd får lämnas för

- lön till personal, inklusive lönekostnadspåslag
- eget arbete
- köp av tjänst
- övriga utgifter, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor
- provtagning och analyser.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Behörighetsvillkor

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan ansöka om stöd.

Stöd beviljas för kollektiva åtgärder och inte till enskilda biodlare.

5.18.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis. Den totala budgeten för stödet till biodlingssektorn är 12 212 300 kronor.

Stödet finansierar 100 procent av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent . Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.18.8 WTO:s regelverk

Stödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Dessutom efterlevs de stödspecifika kriterierna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom stödet inte involverar direktbetalningar till producenter eller förädlare.

5.18.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Type of unit amount	Average
---------------------	---------

5.19 Stöd till biodlingssektorn, analyser

Intervention name	Stöd till biodlingssektorn, analyser
Sector	Biodling
Type of Intervention	Stöd till biodlingssektorn
Output Indicator	O37: antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling

5.19.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.19.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

5.19.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

5.19.4 Resultatindikatorer

Ingen

5.19.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.19.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stöd får lämnas till stöd för laboratorier som utför analyser av biodlingsprodukter.

Inom denna åtgärd får stöd lämnas för exempelvis arbeta med analyser av både honung och andra biprodukter för att säkra en god kvalitet på produkterna.

Finansiering av analyser av honungens fysisk-kemiska egenskaper mot bakgrund av t ex botaniskt ursprung gör det möjligt för biodlarna att få uppgifter om den insamlade honungens kvalitet och därmed att på ett bättre sätt föra ut sin produkt på marknaden.

Bidrag till de särskilda målen

Målen med åtgärden är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka och så att produkterna kan säljas till bra priser. För att öka biodlingssektorns och företagets konkurrenskraft behövs flera olika insatser, som nätverksbyggande, spridning av innovationer och olika marknadsinsatser. Nya, såväl som erfarna, biodlare behöver rådgivning och utbildning om företagsutveckling, marknadsföring, binas livscykel, avel, hantering av honung och så vidare. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar är också nödvändigt då bisjukdomar är ett hot mot tama bin. God bihälsa är ett viktigt mål för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Vidare är honungsbina en viktig tillgång för växtodlingen i Sverige. I det åkerdominerade landskapet är det brist på boplatser och föda

under hela säsongen för vilda pollinatörer. Honungsбина behövs således för att jordbruket ska få en fungerande pollinering för grödor som odlas på stor areal och på stora fält.

Stöd får lämnas för

- lön till personal, inklusive lönekostnadspåslag
- eget arbete
- köp av tjänst
- övriga utgifter, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor
- provtagning och analyser.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Behörighetsvillkor

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan ansöka om stöd.

Stöd beviljas för kollektiva åtgärder och inte till enskilda biodlare.

5.19.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis. Den totala budgeten för stödet till biodlingssektorn är 12 212 300 kronor.

Stödet finansierar 100 procent av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt.

Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.19.8 WTO:s regelverk

Stödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Dessutom efterlevs de stödspecifika kriterierna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom stödet inte involverar direktbetalningar till producenter eller förädlare.

5.19.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Type of unit amount	average
---------------------	---------

5.20 Stöd till biodlingssektorn, tillämpad forskning

Intervention name	Stöd till biodlingssektorn, tillämpad forskning
Sector	Biodling
Type of Intervention	Stöd till biodlingssektorn
Output Indicator	O37: antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling

5.20.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.20.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

5.20.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

5.20.4 Resultatindikatorer

Ingen

5.20.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.20.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stöd får lämnas för samarbete med specialiserade organ för genomförandet av programmen för tillämpad forskning om biodling och biodlingsprodukter.

Inom denna åtgärd får stöd lämnas för att främja samarbete mellan olika organisationer för att nå ut till alla biodlare med till exempel utbildningsmaterial, bekämpningsmetoder etc.

Det nationella programmet är inte tänkt att finansiera t ex veterinär forskning eller grundforskning.

Bidrag till de särskilda målen

Målen med åtgärden är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka och så att produkterna kan säljas till bra priser. För att öka biodlingssektorns och företagens konkurrenskraft behövs flera olika insatser, som nätverksbyggande, spridning av innovationer och olika marknadsinsatser. Nya, såväl som erfarna, biodlare behöver rådgivning och utbildning om företagsutveckling, marknadsföring, binas livscykel, avel, hantering av honung och så vidare. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar är också nödvändigt då bisjukdomar är ett hot mot tama bin. God bihälsa är ett viktigt mål för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Vidare är honungsbin en viktig tillgång för växtodlingen i Sverige. I det åkerdominerade landskapet är det brist på boplatser och föda under hela säsongen för vilda pollinatörer. Honungsbin behövs således för att jordbruket ska få en fungerande pollinering för grödor som odlas på stor areal och på stora fält.

Stöd får lämnas för

- lön till personal, inklusive lönekostnadspåslag
- eget arbete
- köp av tjänst
- övriga utgifter, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor
- provtagning och analyser.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Behörighetsvillkor

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan ansöka om stöd.

Stöd beviljas för kollektiva åtgärder och inte till enskilda biodlare.

5.20.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis. Den totala budgeten för stödet till biodlingssektorn är 12 212 300 kronor.

Stödet finansierar 100 procent av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,3 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.20.8 WTO:s regelverk

Stödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från

konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Dessutom efterlevs de stödspecifika kriterierna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom stödet inte involverar direktbetalningar till producenter eller förädlare.

5.20.9 Planerade enhetsbelopp –definition

Type of unit amount	Average
---------------------	---------

5.21 Stöd till biodlingssektorn, andra åtgärder

Intervention name	Stöd till biodlingssektorn, andra åtgärder
Sector	Biodling
Type of Intervention	Stöd till biodlingssektorn
Output Indicator	O37: antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling

5.21.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Nationell

5.21.2 Related Specific Objectives, Cross-Cutting Objective and relevant Sectoral Objectives Särskilt mål 2 Öka konkurrenskraften

5.21.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

5.21.4 Resultatindikatorer

Ingen

5.21.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

5.21.6 Describe what are the aims and content of the intervention including specific targeting, principles of selection, links with relevant legislation, complementarity with other interventions/sets of operations in both pillars and other relevant information for the intervention that ensure effective contribution to the Specific Objective(s) /Cross-Cutting Objective

Beskrivning och syfte

Stöd får lämnas till utvecklingsarbete och kunskapsspridning inom följande områden.

- Bekämpning av angrepp på bisamhällen och sjukdomar, särskilt varroa
- Förebygga skador som orsakas av ogynnsamma klimathändelser och stödja utveckling och användning av åtgärder för klimatanpassning
- Utökning av antalet bibestånden inklusive biavel
- Rationalisering vid flyttning av bisamhällen
- Förbättra konkurrenskraften och innovationer inom sektorn

Inom denna åtgärd får stöd lämnas för bland annat avelsarbete för ökad resistens mot varroakvalster och andra avelsprojekt, utveckling och praktisk testning av utrustning och/eller metoder för att förbättra arbetsmiljön vid flyttning av bisamhällen. Stöd får även lämnas för åtgärder för att öka antalet biodlare, med nyrekrytering över hela landet.

Syftet med stödet är att förbättra villkoren för produktion och saluföring av biodlingsprodukter med bland annat inriktning på bättre bihälsa. Stödet syftar till att stödja åtgärder och projekt som genomförs med syftet att generera en kollektiv nytta, med god geografisk täckning, för svensk biodling.

God bihälsa är det viktigaste målet för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Stödet syftar till att minska varroakvalstrets, och därmed sammanhängande sjukdomars, negativa inverkan på biodlingen. Arbete med övriga

bisjukdomar omfattas också, både de som redan förekommer i Sverige så som amerikansk yngelröta där förebyggande arbete mot spridning kan bedrivas, och för att kunna ha beredskap mot sjukdomar och skadegörare som finns i våra grannländer och därmed utgör en potentiell fara. Stöd ges också för långsiktigt avelsarbete bland annat för att kunna utöka antalet bisamhällen, rekrytera nya biodlare och förse dem med friska och hanterbara bin. Detta syftar till att långsiktigt öka avkastningen per bisamhälle och till att förbygga bisjukdomar.

Bidrag till de särskilda målen

Målen med åtgärden är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka och så att produkterna kan säljas till bra priser. För att öka biodlingssektorns och företagens konkurrenskraft behövs flera olika insatser, som nätverksbyggande, spridning av innovationer och olika marknadsinsatser. Nya, såväl som erfarna, biodlare behöver rådgivning och utbildning om företagsutveckling, marknadsföring, binas livscykel, avel, hantering av honung och så vidare. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar är också nödvändigt då bisjukdomar är ett hot mot tama bin. God bihälsa är ett av de viktigaste målen för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Vidare är honungsbina en viktig tillgång för växtodlingen i Sverige. I det åkerdominerade landskapet är det brist på boplatser och föda under hela säsongen för vilda pollinatörer. Honungsbina behövs således för att jordbruket ska få en fungerande pollinering för grödor som odlas på stor areal och på stora fält.

Stöd får lämnas för

- lön till personal, inklusive lönekostnadspåslag
- eget arbete
- köp av tjänst
- övriga utgifter, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor
- provtagning och analyser.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Berättigande villkor

Behörighetsvillkor

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan ansöka om stöd.

Stöd beviljas för kollektiva åtgärder och inte till enskilda biodlare.

5.21.7 Form and rate of support /amounts/calculation methods

Stödet fastställs årsvis. Den totala budgeten för stödet till biodlingssektorn är 12 212 300 kronor.

Stödet finansierar 100 procent av de bidragsberättigade kostnaderna. Stöd lämnas i form av faktiska kostnader och i vissa utvalda delar i form av enhetskostnader.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- Konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR.

Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 %. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

5.21.8 WTO:s regelverk

Stödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Dessutom efterlevs de stödspecifika kriterierna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom stödet inte involverar direktbetalningar till producenter eller förädlare.

5.21.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Type of unit amount	Average
---------------------	---------

5.21.10 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

	<u>Financial year</u>	2024	2025	2026	2027	2028	Total 2024-2028
	<u>Calendar Year</u>	2023		2025	2026	2027	Total 2023-2027
Stöd till biodlingssektorn, andra åtgärder <ul style="list-style-type: none"> • BIANDRA1 – biodling, varroa och bisjukdomar • BIANDRA2 – flytt av bisamhällen • BIANDRA3 – utökning av bisamhällen 	<u>Planned unit amount (total union expenditure in EUR)</u>	122	122	122	122	122	610
	<u>Minimum Amount for the Planned unit amount</u>						
	<u>Maximum Amount for the Planned unit amount</u>						
	<u>O.37 antal åtgärder eller enheter för bevarande/förbättringar för biodling</u>	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	60 000
	<u>Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)</u>	488 000	488 000	488 000	488 000	488 000	2 440 000
	<u>Annual indicative financial allocation (Union contribution in EUR)</u>	244 000	244 000	244 000	244 000	244 000	1 220 000

5.22 Ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar, inklusive komplement

Intervention name	Ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar, inklusive komplement
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.14 Antal hektar (undantaget skogsbruk) som omfattas av miljö-/klimatåtaganden som går utöver de obligatoriska kraven
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, "ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ It does partially

5.22.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.22.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

5.22.3 Behov som möts av interventionen

Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd

Bevara värdefulla gräsmarker

5.22.4 Resultatindikatorer

R.31 Bevara livsmiljöer och arter: Andel utnyttjad jordbruksareal under förvaltningsåtaganden till stöd för bevarande eller återställande av biologisk mångfald

5.22.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att bevara och förstärka hävdgynnad biologisk mångfald och synliggöra kulturmiljöer och därmed öka variationen i odlingslandskapet. Ett variationsrikt odlingslandskap med inslag av hävdade betesmarker, slåtterängar och olika typer av landskapselement ger bättre förutsättningar för vilda växter och djur, vars livsmiljöer har skapats vid långvarigt brukandet av jordbruksmarken. Odlingslandskapet är ett resultat av tidigare markanvändning, hävdregimer och produktionsinriktning. Sammanhängande ängs- och betesmarker var vanligt förekommande i stora delar av landet. I takt med att markanvändningen och produktionsmetoder förändrats har arealen ängs- och betesmarker minskat i omfattning.

Drygt hälften av Sveriges alla rödlistade arter, framförallt skalbaggar, fjärilar och kärlväxter, är knutna till odlingslandskapet. En tredjedel av samtliga rödlistade arter i Sverige (cirka 1 600 arter) är direkt beroende av odlingslandskapet för sin överlevnad och är främst bundna till örtrika gräsmarker som betesmarker och slåtterängar.

Markerna behöver skötas med bete och slåtter för att bevara och utveckla sina biologiska och kulturhistoriska värden samt för att bevara variationen i landskapet. Viss del av den traditionella skötseln på ängs- och betesmarker utförs idag av andra aktörer än jordbrukare.

Jordbrukare eller annan markförvaltare kan få ersättning för skötsel som bevarar och förstärker hävdberoende natur- och kulturmiljövärden i ängs- och betesmarker.

Markklasser

I åtgärden delas olika typer av betesmarker och slåtterängar in i olika markklasser. Det finns också två åtagandenivåer i åtgärden, allmän skötsel och särskild skötsel. Markklasserna utöver allmän skötsel kräver ytterligare skötselåtgärder för att deras karaktär ska bevaras. För några markklasser finns därför särskilda skötselvillkor, som har anpassats till respektive markklass. Villkoren finns under rubriken skötselvillkor för respektive markklass. Även betesmark och slåtteräng som saknar en fastställd markklass kan ge rätt till åtagandenivån allmän skötsel och då ska marken skötas som markklassen allmänna värden. De olika kombinationerna av markklass och åtagandenivå framgår av tabellen nedan.

Typ av betesmark och slåtteräng	Markklass	Allmän skötsel	Särskild skötsel
Betesmark	Ingen fastställd markklass	x	
Betesmark	Betesmark och slåtteräng med allmänna värden	x	
Betesmark	Betesmark med särskilda värden	x	x
Slåtteräng	Ingen fastställd markklass	x	
Slåtteräng	Betesmark och slåtteräng med allmänna värden	x	
Slåtteräng	Slåtteräng med särskilda värden	x	x
Alvarbete	Alvarbete		x
Skogsbete	Skogsbete		x
Mosaikbetesmark	Mosaikbetesmark		x
Gräsfattig mark	Gräsfattig mark		x

Markklasserna kan inte överlappa varandra.

Bete eller slåtter behöver utföras de år jordbrukaren ansöker om utbetalning för marken. Första året marken ingår i ett åtagande för betesmarker och slåtterängar ska den ingå i ansökan om utbetalning. Följande år räcker det att motsvarande 75 procent av befintlig åtagandearreal ingår i ansökan om utbetalning. Varje enskilt skifte måste dock ingå i ansökan om utbetalning minst vartannat år.

Åtagandena är femåriga.

Komplement

För att ytterligare förstärka värdena på slåtterängar med åtagandenivå särskild skötsel finns komplementen efterbete, höhantering och manuell slåtter. Efterbete ger bättre möjligheter för fröer från ängsväxterna att etablera sig på grund av betesdjurens påverkan på grässvålen. Efterbete minskar också risken för förnaansamling. Höhantering innebär att låta höet torka på plats antingen genom att vända höet till det är torrt eller genom att torka höet på traditionella hässjor. Det ger förutsättningar för bättre spridning av fröer från ängsväxterna och gynnar artrikedomen på slåtterängen. Manuell slåtter kan sökas på slåtterängar där hävden är svår att genomföra utan manuella insatser. Det kan handla om stenbundna, trädrika eller sluttande marker. Manuella metoder minskar också risken för markskador på känsliga marker. Komplementen ingår i ett åtagande som är bundet till en viss areal. Marken ska ha värden som gynnas av åtgärderna i komplementen. Det är möjligt att ha ett eller flera komplement på samma mark.

För betesmarker och slåtterängar med åtagandenivå särskild skötsel, som är belägna på en ö utan fast landförbindelse eller i väglöst land, är det möjligt att söka komplement för svårtillgängliga platser.

Följande kombinationer av markklass och komplement är möjliga.

Komplement	Betesmark k särskilda värden	Slätteräng särskilda värden	Mosaik- betesmark	Gräsfattig betesmark	Alvarbete	Skogsbet e
Höhantering		X				
Efterbete		X				
Manuell slätter		X				
Svårtillgängliga platser	X	X	X	X	X	X

Åtagandena är femåriga.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Både som foderresurs och för bibehållen biologisk mångfald behöver värdefulla gräsmarker skötas och bevaras. Stärkta insatser för biologisk mångfald i gräsmarker kan bryta de negativa utvecklingstrenderna för arter och livsmiljöer i odlingslandskapet. Fortsatt konkurrenskraftig uppfödning av betande djur är viktig för att kunna bevara den biologiska mångfalden i betesmarkerna på ett effektivt sätt, medan även andra och delvis manuella insatser behövs i vissa av gräsmarkstyperna.

Behovet av insatser för att värna den biologiska mångfalden i slättlandskapet är stort. En fortsatt skötsel av betesmarker och slätterängar i slättbygderna är viktigt för att gynna biologisk mångfald och landskapsbild. Betesmarker och slätterängar bidrar till att bibehålla och utveckla grön infrastruktur i odlingslandskapet. Skötsel av betesmarker och slätterängar är en av de viktigaste åtgärderna för att uppnå särskilt mål 6.

Gemensamma skötselvillkor för betesmarker och slätterängar

Den som söker ersättning ska:

- hålla borta träd och buskar av igenväxningskaraktär under hela åtagandeperioden.
- låta beta betesmarker.
- slå slätterängar på ett sådant sätt att växtmassan inte finfördelas. Skörden ska tas bort.

Följande åtgärder är förbjudna att utföra på marker som ingår i ett åtagande:

- sprida gödselmedel
- använda växtskyddsmedel
- jordbearbeta
- göra insådd, annat än när stödmyndigheten godkänner
- bedriva täkt av sten eller jord
- genomföra åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement
- vidta andra åtgärder som kan skada natur- och kulturvärden.

Skötselvillkor för respektive markklass

Följande gäller för betesmarker och slätterängar utan fastställd markklass:

- Betesmarker och slätterängar med allmän skötsel; låta beta marken eller slå och föra bort skörden varje år man söker utbetalning för marken. Marken ska skötas så att

ingen skadlig ansamling av förna sker. Från och med år två i åtagandet får bete vartannat år ersättas med slätter.

Följande gäller för de olika fastställda markklasserna:

- Betesmarker och slätterängar med allmänna värden; låta beta marken eller slå och föra bort skörden varje år man söker utbetalning för marken. Marken ska skötas så att ingen skadlig ansamling av förna sker. Från och med år två i åtagandet får bete ersättas med slätter vartannat år.
- Betesmarker med särskilda värden: låta beta marken eller slå och föra bort skörden varje år man söker utbetalning för marken. Marken ska skötas så att ingen skadlig ansamling av förna sker. Från och med år två i åtagandet får bete ersättas med slätter vartannat år. Följ särskilt villkor om reglering av tillskottsutfodring.
- Slätterängar särskilda värden: slå och föra bort skörden varje år man söker utbetalning för marken. Marken ska skötas så att ingen skadlig ansamling av förna sker. Faga ängen varje år man söker utbetalning för marken. Följ särskilda villkor om reglering av tillskottsutfodring och tidpunkt för slätter.
- Skogsbete: låta beta marken varje år man söker utbetalning för marken. Följ särskilt villkor om vegetationens utseende.
- Alvarbete: låta beta marken varje år man söker utbetalning för marken.
- Mosaikbetesmarker: låta beta marken varje år man söker utbetalning för marken. Följ särskilt villkor om reglering av tillskottsutfodring.
- Gräsfattiga marker: låta beta marken varje år man söker utbetalning för marken.

Stödmyndigheten får besluta att bete kan ersättas med slätter för markklasserna skogsbete, alvarbete, mosaikbetesmarker och gräsfattiga marker om den utförs på ett sådant sätt att växtmassan inte finfördelas.

Skötselvillkor för komplement

Ersättning för respektive komplement betalas bara ut de år som jordbrukaren också söker utbetalning för skötsel av betesmarker och slätterängar på den aktuella marken. Utöver detta gäller även följande skötselvillkor:

Efterbete

- Den som söker ersättning ska låta efterbeta slätterängen efter att ängen har slåtrats och skörden har förts bort.

Höhantering

- Den som söker ersättning ska låta höet torka på slätterängen innan det förs bort. Torkningen ska antingen göras genom hässjning eller vändning.

Manuell slätter

- Den som söker ersättning ska slå slätterängen med lie eller motormanuell minislätterbalk varje år som slätter sker under åtagandeperioden.

Svårtillgängliga platser

- Låta beta eller slå och skörda den areal som länsstyrelsen har fastställt som svårtillgänglig.

Villkor för stödberättigande

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Jordbrukaren eller markförvaltaren har tillgång till marken.
- Marken är ägoslag betesmark.

- Stödmyndigheten har fastställt att:
  - Marken uppfyller definitionen för den aktuella markklassen. Detta gäller inte för betesmarker och slåtterängar med allmän skötsel som inte är fastställda.
  - Markklasserna betesmark med särskilda värden, slåtteräng med särskilda värden och mosaikbetesmark ska ha höga kulturvärden kopplade till odlingslandskapet eller höga naturvärden som visar på långvarig slåtter- eller beteshävd.
- För markklasserna betesmark med särskilda värden, slåtteräng med särskilda värden och mosaikbetesmark gäller att om markens värden är kopplade till fältskiktet får den endast i liten grad vara påverkad av gödsling eller produktionshöjande åtgärder. Om marken däremot har värden som är kopplade till annat än fältskiktet får den inte vara starkt påverkad av gödsling eller andra produktionshöjande åtgärder.

Villkor för stödberättigande för komplement

- Den som söker ersättningen måste ha ett åtagande för betesmarker och slåtterängar för den aktuella marken.
- Åtagandenivån på marken ska vara särskild skötsel.

Utöver detta gäller även att:

Efterbete

- Markklass är slåtterängar med särskilda värden.
- Stödmyndigheten ska fastställa att biologiska värden på den enskilda marken gynnas av åtgärden.

Höhantering

- Markklass är slåtterängar med särskilda värden.
- Stödmyndigheten ska fastställa att biologiska värden på den enskilda marken gynnas av höhantering.

Manuell slåtter

- Markklass är slåtterängar med särskilda värden.
- Stödmyndigheten ska fastställa att det inte är möjligt att sköta slåtterängen med andra metoder än manuella.

Svårtillgängliga platser

- Marken är någon av markklasserna betesmark med särskilda värden, slåtterängar med särskilda värden, skogsbete, alvarbete, mosaikbetesmark eller gräsfattiga marker.
- Stödmyndigheten ska fastställa att marken uppfyller definitionen av svårtillgänglig plats.

<p>What area is eligible?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Agricultural land including and beyond agricultural area <p>Definition av jordbruksmark enligt avsnitt 4.1. gäller för markklasserna betesmarker och slåtterängar med allmänna värden, betesmarker med särskilda värden samt slåtterängar med särskilda värden. För markklasserna alvarbete, gräsfattig mark,</p>
--------------------------------------	---

	mosaikbetesmarker och skogsbete finns definition i nationell författning.
--	---

5.22.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

- 1 (bevarande av permanent gräsmark)
- 9 (förbud mot att ställa om eller plöja särskilt skyddsvärd gräsmark i Natura 2000-områden)

Baseline för kalkylen innebär att markerna inte får ställas om under åtagandeperioden.

List of relevant SMR

- 3 (fågeldirektivet)
- 4 (habitatdirektivet)

Ersättningen bidrar till att bevara och utveckla livsmiljöer, bland annat utifrån fågel- och habitatdirektivet.

List of relevant mandatory national standards

- Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.
- Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel
- Kulturmiljölagen (1988:950)
- Statens jordbruksverks föreskrifter (2020:2) om natur- och kulturmiljöhänsyn i jordbruket
- Artskyddsförordningen (2007:845)

Denna ersättning kan inte ges för samma mark som får ersättning för fåbodar.

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Baseline i denna ersättning är att jordbrukaren uppfyller relevanta grundvillkor, skötselkraven inom gårdsstödet för de delar av markklasser som berättigar till gårdsstöd och annan relevant nationell lagstiftning. Komplementen går utöver baseline för de olika markklasserna.

5.22.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	Ersättning ges i form av enhetskostnad. Ersättningsnivå Betesmark och slätteräng med allmän skötsel 1 850 kr/ha Betesmark med särskild skötsel 3 950 kr/ha Slätteräng med särskild skötsel 5 500 kr/ha

	Alvarbete 1 400 kr/ha Skogsbete 3 500 kr/ha Mosaikbetesmark 2 700 kr/ha Gräsfattig mark 2 700 kr/ha Svårtillgängliga platser 1 000 kr/ha Manuell slåtter 7 000 kr/ha Höhantering 1 700 kr/ha Efterbete 700 kr/ha
Calculation method	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl</p> <p>I den här ersättningen finns sju olika markklasser och endast vissa berättigar till gårdsstöd.</p> <p>Bete ska ske så att det inte blir någon skadlig ansamling av förna. De markklasser som också är berättigade till gårdsstöd behöver ha ett högre betestryck, för att undvika ansamling av förna, i förhållande till vad som krävs för att klara aktivitetskravet för gårdsstödet. För de markklasser som inte berättigar till gårdsstöd kan betestrycket vara lägre. Nettokostnaden för att hålla ett antal djur per hektar på bete är kostnadsposten som kallas betets förädlingsvärde.</p> <p><i>Maximal ersättningsnivå för de olika markklasserna</i></p> <p>Betesmark och slåtteräng med allmän skötsel 3 092 kr/ha Betesmark med särskild skötsel 4 902 kr/ha Slåtteräng med särskild skötsel 9 978 kr/ha Alvarbete 3 110 kr/ha Skogsbete 6 437 kr/ha Gräsfattig mark 3 254 kr/ha Mosaikbetesmark 4 362 kr/ha</p> <p><i>Maximal ersättningsnivå för komplementet</i></p> <p>Svårtillgängliga platser 7 603 kr/ha Manuell slåtter 14 406 kr/ha Höhantering 2 408 kr/ha Efterbete 1 485 kr/ha</p> <p>Markklasser som får gårdsstöd</p> <p><i>Betesmarker och slåtterängar med allmän skötsel</i></p> <p>För betesmarker med allmän skötsel ingår kostnader för underhåll av stängsel, arbetstid för djurtillsyn, betets förädlingsvärde och kostnader för att röja bort igenväxning. Eftersom denna markklass berättigar till gårdsstöd reduceras kostnaderna för underhåll av stängsel, djurtillsyn och betes förädlingsvärde motsvarande kraven i gårdsstödet.</p> <p>För slåtterängar med allmän skötsel ingår kostnader för arbets- och maskintid för att slå vegetationen. Det ingår även en intäkt för höskörden. Eftersom denna markklass berättigar till gårdsstöd reduceras kostnaderna i kalkylen med kostnaderna för att slå med rotorslättermaskin vilket motsvarar kraven i gårdsstödet.</p> <p><i>Betesmarker med särskild skötsel</i></p> <p>För betesmarker med särskild skötsel ingår samma kostnader som för betesmarker med allmän skötsel, samma avdrag för gårdsstödskraven samt för</p>

	<p>det särskilda skötselvillkoret om reglering av tillskottutfodring består kostnaden i att det blir sämre tillväxt på djuren. Även kostnader för skötselåtgärder för att bevara markklassen ingår.</p> <p><i>Slätterängar med särskild skötsel</i></p> <p>För slätterängar med särskild skötsel ingår samma kostnader som för slätterängar med allmän skötsel, samma avdrag för gårdsstödskraven samt kostnader för särskilda skötselvillkor. För de särskilda skötselvillkoren tidpunkt för slätter och reglering av tillskottutfodring består kostnaderna av att det blir sämre tillväxt på djuren. Även kostnader för skötselåtgärder för att bevara markklassen ingår.</p> <p>Markklasser som inte får gårdsstöd</p> <p>De markklasser som inte berättigar till gårdsstöd är alvarbete, skogsbete, mosaikbetesmark och gräsfattiga marker. För dessa markklasser ingår kostnader för underhåll av stängsel, arbetstid för djurtillsyn, betets förädlingsvärde samt kostnader för att röja bort igenväxning. Eftersom dessa markklasser inte berättigar till gårdsstöd görs inga avdrag för kostnader gällande krav som följer av gårdsstödet.</p> <p>För vissa markklasser finns kostnader för de särskilda skötselvillkoren om vegetationens utseende och reglering av tillskottutfodring. För villkor om vegetationens utseende består kostnaderna av arbets- och maskintid. För skogsbete finns även en intäkt för värdet av det bortförda virket. Även kostnader för skötselåtgärder för att bevara markklassen ingår.</p> <p>Komplement</p> <p>För komplementet efterbete ersätts utgifter för stängsel och djurtillsyn. För komplementet höhantering ersätts utgifter för vändning av höet och hässjning. För manuell slätter ersätts utgifter för slätter och bärgning av skörd. För komplementet svårtillgängliga platser ersätts utgifter för transporter till platsen.</p> <p>Kostnaderna för att genomföra det som krävs för att uppnå syftet med åtgärden varierar mellan stödmottagare, år och platser. Kalkylen speglar den genomsnittliga kostnaden för att efterleva de villkor, utöver baseline, som ställs. Den planerade ersättningsnivån bedöms kunna ge ett tillräckligt bidrag för att på aktuella marker motivera insatserna.</p>
--	---

5.22.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

No

5.22.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	☐ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the	Sökande har i sitt åtagande en eller flera markklasser. Markklasserna kan inte överlappa varandra på samma mark. På vissa slätterängar kan sökande söka komplementen efterbete, höhantering och manuell slätter.

commitments set out in the intervention	På vissa betesmarker och slätterängar kan sökande söka komplement för svårtillgängliga platser. Se avsnitt "Specific design, requirements and eligibility conditions of the intervention" och "Form and rate of support/premia/calculation methods" för ytterligare detaljer.
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 5-åriga.

5.22.10 WTO:s regelverk

Ersättningen för skötsel av betesmarker och slätterängar lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.22.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragsnivån är 60 procent.

5.22.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
BETE1		Bete allmän skötsel	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE10		Bete manuell slätter	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE11		Bete svårtillgängliga platser	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE2		Bete betesmarker med särskild skötsel	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE3		Bete slätterängar med särskild skötsel	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE4		Bete alvarbete	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE5		Bete gräsfattiga marker	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE6		Bete mosaikbetesmarker	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE7		Bete skogsbete	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE8		Bete efterbete	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
BETE9		Bete höhantering	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural

5.22.13 Planerade enhetsbelopp – finans – finansiell tabells

Financial Year		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
BETE1 - Bete allmän skötsel	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		199,00	199,00	199,00	199,00	199,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		194 000,00	194 000,00	194 000,00	194 000,00	194 000,00		970 000,00
BETE10 - Bete manuell slåtter	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		753,00	753,00	753,00	753,00	753,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		1 300,00	1 300,00	1 300,00	1 300,00	1 300,00		6 500,00
BETE11 - Bete svårtillgängliga platser	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		108,00	108,00	108,00	108,00	108,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		10 500,00	10 500,00	10 500,00	10 500,00	10 500,00		52 500,00
BETE2 - Bete betesmarker med särskild skötsel	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		425,00	425,00	425,00	425,00	425,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		159 000,00	160 500,00	162 000,00	163 500,00	165 000,00		810 000,00
BETE3 - Bete slåtterängar med särskild skötsel	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		591,00	591,00	591,00	591,00	591,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		6 300,00	6 200,00	6 100,00	6 000,00	5 900,00		30 500,00
BETE4 - Bete alvarbete	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		151,00	151,00	151,00	151,00	151,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		27 000,00	26 700,00	26 500,00	26 300,00	26 000,00		132 500,00
BETE5 - Bete gräsfattiga marker	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		290,00	290,00	290,00	290,00	290,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		2 000,00	2 000,00	2 000,00	1 900,00	1 900,00		9 800,00
BETE6 - Bete mosaikbetesmarker	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		290,00	290,00	290,00	290,00	290,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		5 000,00	5 000,00	4 900,00	4 900,00	4 800,00		24 600,00

BETE7 - Bete skogsbete	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	376,00	376,00	376,00	376,00	376,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)						
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by	12 500,00	12 400,00	12 300,00	12 200,00	12 000,00	61 400,00
BETE8 - Bete efterbete	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	75,00	75,00	75,00	75,00	75,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)						
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	12 500,00
BETE9 - Bete höhantering	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	183,00	183,00	183,00	183,00	183,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)						
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by	800,00	800,00	800,00	800,00	800,00	4 000,00
TOTAL	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by	420 900,00	421 900,00	422 900,00	423 900,00	424 700,00	2 114 300,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)	132 953 763,00	133 448 925,00	124 068 817,00	124 550 000,00	124 978 495,00	640 000 000,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)	73 855 484,00	74 152 581,00	74 441 290,00	74 730 000,00	74 987 097,00	372 166 452,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)						
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)						
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)	9 861 290,00	9 861 290,00				
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)	5 916 774,00	5 916 774,00				
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII						
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union						

5.23 Ersättning för fåbodar

Intervention name	Ersättning för fåbodar
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.14 Antal hektar (undantaget skogsbruk) som omfattas av miljö-/klimatåtaganden som går utöver de obligatoriska kraven
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, "ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.23.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.23.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

5.23.3 Behov som möts av interventionen

Bevara värdefulla gräsmarker

5.23.4 Resultatindikatorer

R.31 Bevara livsmiljöer och arter: Andel utnyttjad jordbruksareal under förvaltningsåtaganden till stöd för bevarande eller återställande av biologisk mångfald

5.23.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med miljöersättningen är att bevara ett levande fåbodbruk som förstärker och bibehåller landskapets karaktär och biologiska mångfald. Ett levande fåbodbruk gör det också möjligt att föra vidare hantverk och traditioner kring skötsel av djur och brukande av marker till kommande generationer.

Tidigare i historien var bruket av fåbodar av avgörande betydelse för det boskapsinriktade jordbruket i Svealands och södra Norrlands skogsbygder. Varje fåbod är knuten till en eller flera hemgårdar där huvuddelen av jordbruksproduktionen sker. Jordbruksbyggnaderna finns vid hemgården. Djuren är större delen av året på hemgården och flyttas till fåboden för sommarbete. Fåboden består av traditionella byggnader som inte är anpassade för rationellt jordbruk. Ibland används ett flerfåbods system där djuren flyttas mellan huvudfåboden och en eller flera kompletterande fåbodar under fåbodsäsongen. Fåbodbruk visar ett brukningssystem som historiskt var vanligt i delar av landet.

Ersättningen ges för att bevara den betespräglade miljön i och omkring fåboden. Fåboden definieras som den byggnad eller de byggnader som hör ihop med fåboddriften.

Denna ersättning kan inte ges för samma mark som får ersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar.

Fäbodbrukaren eller annan markförvaltare kan få ersättning för:

Fäbod i bruk

Fäboden är en del i ett brukningssystem, där fäboden är knuten till minst en hemgård. Ibland kan flera hemgårdar ha djuren på samma fäbod. Stödmyndigheten fastställer vilka typer av fäboddar som är ersättningsberättigande. Stödmyndigheten ska även fastställa fäboden som huvudfäbod eller som kompletterande fäbod. Varje fäbod ska omfatta sex hektar.

Ersättning för fäbodbete

För att kunna bevara fäbodbetens karaktär som stigar, hävdgynnade kärleväxter, insekter, lavar och svampar behövs ett kontinuerligt och tillräckligt högt betestryck. Fäbodbetet är den mark som djuren betar. Det kan vara sammanhängande fritt bete eller bete i storhäg. Fäbodbetet är uppdelat i två markklasser:

- Fäbodbete som ger rätt till gårdsstöd och kompensationsstöd
- Fäbodbete som inte ger rätt till gårdsstöd och kompensationsstöd

Stödmyndigheten fastställer fäbodbetets areal och särskilda skötselvillkor. Markklasserna kan inte överlappa varandra.

Särskild skötsel av fäbodbete (komplement)

Särskild skötsel kan behövas för marker där landskapets karaktär och biologiska mångfald kräver skötsel utöver normalt fäbodbete. Det kan till exempel vara att markerna behöver röjas eller betas på ett särskilt sätt för att behålla och utveckla de värden som är knutna till fäbodbetet. Stödmyndigheten beslutar om särskilda skötselvillkor för den enskilda marken.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Både som foderresurs och för bibehållen biologisk mångfald behöver befintliga hävdberoende gräsmarker skötas och bevaras. Insatser för biologisk mångfald i gräsmarker kan bidra till att bryta de negativa utvecklingstrenderna för arter och livsmiljöer i odlingslandskapet. Den betespräglade miljön och byggnaderna på fäboden skapar förutsättningar för arters livsmiljöer och för den regionalt särpräglade landskapsbilden som finns vid fäbodbruk.

Skötselvillkor

Den som söker ersättning ska:

- låta beta marken vid fäboden under fäbodperioden med minst 0,2 djurenheter per hektar med nötkreatur, får, get eller häst. Fäbodbetet kan vara fritt bete eller bete i storhäg på öppen fäbodvall eller fäbodskog.
- följa de särskilda skötselvillkor som stödmyndigheten fastställt.

De särskilda skötselvillkor som stödmyndigheten får besluta om är hur många djurenheter som får finnas på fäboden, vilka djurarter samt maximalt antal av respektive djurart som får beta på fäboden, när på året bete ska ske, samt reglering av tillskottsutfodring.

Särskilda skötselvillkor är en viktig faktor för att kunna anpassa skötseln för att bevara och förstärka natur- och kulturmiljövärden som är specifika för den enskilda fäboden.

Följande åtgärder är förbjudna att utföra på marker som ingår i ett åtagande:

- sprida gödselmedel
- använda växtskyddsmedel
- jordbearbeta
- göra insådd, annat än när stödmyndigheten godkänner
- bedriva täkt av sten eller jord

- genomföra åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement
- vidta andra åtgärder som riskerar att skada natur- och kulturvärden.

Särskilda skötselvillkor för komplementet särskild skötsel av fåbodbete

- Den som söker ersättning ska följa de särskilda skötselvillkor för komplementet som stödmyndigheten fastställt.

De särskilda skötselvillkor som stödmyndigheten får besluta om är villkor för vegetationens utseende, villkor för skötsel och underhåll av värdefulla landskapselement, villkor för fåbodstigar och villkor för hur igenväxning ska hållas borta.

Stödmyndigheten kan sätta ett särskilt skötselvillkor inom skötsel av värdefulla landskapselement att traditionella byggnader ska underhållas, men denna kostnad ersätts inte.

Villkor för stödberättigande

- Fåbodbrukare förfogar över fåboden med tillhörande betesrätt.
- Marken är ägoslag betesmark.
- Minsta tillåtna åtagande för fåboddar är en godkänd fåbod i bruk och sex hektar sammanhängande fåbodbete per fåbod. Det sammanhängande fåbodbetet ska betas med minst 1,2 djurenheter per år av djurarterna nötkreatur, får eller get.
- Fåboden ska vara godkänd av stödmyndigheten.

Särskilda villkor för stödberättigande för komplementet särskild skötsel av fåbodbete

- Marken ska ha natur-och eller kulturvärden knutna till långvarig fåboddrift som gynnas av den särskilda skötseln.
- Marken ska vara öppen fåbodvall eller fåbodskog samt ha natur- eller kulturvärden som gynnas av särskild skötsel.
- Marken uppfyller de särskilda kriterierna för komplementet som länsstyrelsen fastställt.

<p>What area is eligible?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Agricultural land including and beyond agricultural area <p>Definition av jordbruksmark enligt avsnitt 4.1. gäller för fåbodbete som ger rätt till gårdsstöd och kompensationsstöd. För fåbodbete som inte ger rätt till gårdsstöd eller kompensationsstöd finns definition i nationell författning.</p>
--------------------------------------	--

5.23.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

- 1 (bevarande av permanent gräsmark)
- 9 (förbud mot att ställa om eller plöja särskilt skyddsvärd gräsmark i Natura 2000-områden)

List of relevant SMR

- 3 (fågeldirektivet)
- 4 (habitatdirektivet)

List of relevant mandatory national standards

- Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.
- Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel
- Kulturmiljölagen (1988:950)
- Statens jordbruksverks föreskrifter (2020:2) om natur- och kulturmiljöhänsyn i jordbruket
- Artskyddsförordningen (2007:845)

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Baseline för kalkylen innebär att markerna inte får ställas om under åtagandeperioden.

Ersättningen bidrar till att bevara och förstärka såväl livsmiljöer som populationer av hävdgynnade arter.

Baseline i denna ersättning är att jordbrukaren uppfyller relevanta grundvillkor, skötselkraven inom gårdsstödet för de delar av fäbodbetet som berättigar till gårdsstöd och annan relevant nationell lagstiftning. För komplementet är baseline att uppfylla villkoren för den aktuella markklassen i grundåtagandet för fäbodlar.

5.23.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	<p>Ersättningsnivå</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fäbod i bruk <ul style="list-style-type: none"> ○ Huvudfäbod 3 333 kr/ha, där en fäbod i bruk består av 6 hektar, dvs. 20 000 kr/fäbod och år ○ Kompletterande fäbod 500 kr/ha, där en kompletterande fäbod består av 6 hektar, dvs. 3 000 kronor/fäbod och år • Fäbodbete 1 000 kr/ha • Komplement särskild skötsel av fäbodbete 1 200 kr/ha
Calculation method	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fäbod i bruk <ul style="list-style-type: none"> ○ Huvudfäbod 6 668 kr/ha, där en fäbod i bruk består av 6 hektar, dvs. 40 008 kr/fäbod och år ○ Kompletterande fäbod 1 110 kr/ha, där en kompletterande fäbod består av 6 hektar, dvs. 6 660 kr/fäbod och år • Fäbodbete 1 120 kr/ha • Komplement särskild skötsel av fäbodbete 2 609 kr/ha <p>Den här ersättningen består av tre delåtgärder: fäbod i bruk, fäbodbete och komplementet särskild skötsel av fäbodbete.</p>

	<p>I kalkylen för fåbod i bruk är grundkostnaderna för att bedriva fåbodbruk beräknade. Detta inkluderar kostnader för att transportera djuren till fåboden och grundkostnader för den dagliga tillsynen vid en fåbod. Från kostnaderna har avdrag skett för kostnader för att sköta den del av fåbodbetet som kan få gårdsstöd enligt skötselvillkoren för gårdsstödet. Den maximala ersättningsnivån enligt kalkyl är räknad per fåbod.</p> <p>I kalkylen för fåbodbete är nettokostnader för att hålla det antal betesdjur som krävs på fåbodbetet (betets förädlingsvärde), de extra kostnader för djurtillsyn som beror på att djuren hålls långt ifrån hemgården (utöver grundkostnader som ingår i fåbod i bruk) och kostnaderna för de särskilda skötselvillkoren beräknade. För de särskilda skötselvillkoren ”ingen tillskottsutfodring” och ”när bete får ske” är kostnaden att det blir sämre tillväxt på djuren. Den del av fåbodbetet som kan få gårdsstöd enligt skötselvillkoren för gårdsstödet avdragna från denna kostnadsberäkning.</p> <p>För komplementet särskild skötsel av fåbodbete är beräknat vad det kostar att sköta fåbodbetet på andra sätt än enbart genom att låta djuren beta på fåboden, där beräkning av ett antal olika möjliga alternativa skötselmetoder ingår. Kostnaderna för dessa alternativa skötselmetoder består av arbets- och maskintid och underhåll av stängsel.</p>
--	---

5.23.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- No

5.23.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	<ul style="list-style-type: none"> ○ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	<p>Sökande har i sitt åtagande minst en huvudfåbod i kombination med fåbodbete. Därutöver kan sökande söka kompletterande fåbod samt på vissa marker ett komplement för särskild skötsel av fåbodbete.</p> <p>Se även avsnitt “Specific design, requirements and eligibility conditions of the intervention” och “Form and rate of support/premia/calculation methods”.</p>
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 5-åriga.

5.23.10 WTO:s regelverk

Ersättningen för fåboddar lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljöprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.23.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragnivån är 60 procent.

5.23.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
FÄBOD1		Fäbod fäbodbete	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
FÄBOD2		Fäbod Komplement särskild skötsel av fäbodbete	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
FÄBOD3		Fäbod fäbod i bruk	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural
FÄBOD4		Fäbod kompletterande fäbod	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.31 - Share of Utilised Agricultural

5.23.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
FÄBOD1 - Fäbod fäbodbeta	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		108,00	108,00	108,00	108,00	108,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		15 100,00	15 100,00	15 100,00	15 100,00	15 100,00		75 500,00
FÄBOD2 - Fäbod Komplement särskild skötsel av fäbodbeta	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		129,00	129,00	129,00	129,00	129,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		260,00	260,00	260,00	260,00	260,00		1 300,00
FÄBOD3 - Fäbod fäbod i bruk	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		358,00	358,00	358,00	358,00	358,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		1 290,00	1 290,00	1 290,00	1 290,00	1 290,00		6 450,00
FÄBOD4 - Fäbod kompletterande fäbod	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		54,00	54,00	54,00	54,00	54,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		24,00	24,00	24,00	24,00	24,00		120,00
TOTAL	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		16 674,00	16 674,00	16 674,00	16 674,00	16 674,00		83 370,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		2 120 860,00	2 120 860,00	2 120 860,00	2 120 860,00	2 120 860,00		10 604 300,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		1 272 516,00	1 272 516,00	1 272 516,00	1 272 516,00	1 272 516,00		6 362 580,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)								
Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII									

5.24 Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar

Intervention name	Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.14 Antal hektar (undantaget skogsbruk) som omfattas av miljö-/klimatåtaganden som går utöver de obligatoriska kraven
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, “ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ It does partially

5.24.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.24.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

5.24.3 Behov som möts av interventionen

Minska belastningen på mark, luft och vatten

Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd

5.24.4 Resultatindikatorer

R.21 Skydda vattenkvaliteten: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden för vattenkvalitet

R.31 Bevara livsmiljöer och arter: Andel utnyttjad jordbruksareal under förvaltningsåtaganden till stöd för bevarande eller återställande av biologisk mångfald

5.24.5 Specific design, requirements and eligibility conditions of the intervention

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att behålla en effektiv näringsretention i våtmarker och dammar samt hindra dem från att växa igen. Syftet kan också vara att förstärka och bibehålla den biologiska mångfalden eller förbättra den naturliga hydrologiska regimen. Genom att underhålla anlagda och restaurerade våtmarker och dammar förstärks och behålls deras funktion. Detta bidrar till en förbättrad vattenkvalitet, ökad biologisk mångfald och flödesutjämning.

Det är möjligt att kombinera ersättning för skötsel av våtmarker med gårdsstöd samt med ersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar på marker som berättigar till dessa.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska jordbrukssektorns belastning på mark, luft och vatten på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft i sektorn. För att behålla näringsretentionen i en våtmark eller damm krävs kontinuerligt underhåll och vid god skötsel kan anläggningen leverera miljönytta under en lång tidsperiod.

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

I den allt mer intensivt brukade jordbrukslandskapet behövs en balans mellan produktion och att bevara och förstärka den biologiska mångfalden, kulturlandskapets värden och ekosystemtjänsterna. Anläggning av våtmarker gynnar biologisk mångfald och ekosystemtjänster i jordbrukslandskapet.

Skötselvillkor

Den som söker ersättning ska:

- underhålla dammvallar, brunnar och övriga anläggningar så att deras funktion består under hela åtagandeperioden
- ta bort vegetation som riskerar att försämra funktionen
- följa eventuella särskilda skötselvillkor som stödmyndigheten har beslutat för våtmarken eller dammen.

De särskilda skötselvillkor som stödmyndigheten kan besluta om är förbud mot att helt tömma våtmarken, hur vattennivåer får variera, särskild skötsel för hänsyn till växt- och djurliv, särskilda villkor för bete och slåtter samt hur omgivande anläggningar och bebyggelse får uppföras.

Särskilda skötselvillkor är en viktig faktor för att kunna optimera och anpassa skötseln till de platspecifika förhållanden som råder för den enskilda våtmarken eller dammen.

Följande åtgärder är förbjudna att utföra på marker som ingår i ett åtagande:

- sprida gödselmedel
- använda växtskyddsmedel
- utfodra fisk, kräftor eller andra djur
- sätta ut fisk, kräftor eller andra djur
- sprida kalk
- förstöra eller ta bort våtmarker och dammar, som ingår i åtagande

Villkor för stödberättigande

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Jordbrukaren eller annan markförvaltare har tillgång till marken.
- Våtmarken eller dammen ska vara godkänd av stödmyndigheten
- Arealen ska fastställas av stödmyndigheten.

What area is eligible?	<ul style="list-style-type: none"> ○ Agricultural land including and beyond agricultural area <p>Ett åtagande för skötsel av våtmark kan överlappa med mark som får ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar och därmed helt eller delvis vara på jordbruksmark enligt avsnitt 4.1. Delar i åtagandet som inte ger rätt till gårdsstöd eller någon av markklasserna i ersättning för betesmark och</p>
-------------------------------	---

	slätteräng är ett eget ägoslag och definieras i nationell författning.
--	--

5.24.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

2 (lämpligt skydd av torvmarker),
8 (miljöyta)

List of relevant SMR

3 (fågeldirektivet)
4 (habitatdirektivet)

List of relevant mandatory national standards

- Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring
- Artskyddsförordningen (2007:845)

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

I grundvillkor GAEC 2 finns inget krav på att marken ska återställas till våtmark. Våtmarker med skötselersättning kan inte ingå i miljöyta enligt GAEC 8. Ersättningen bidrar till att bevara och förstärka såväl livsmiljöer som populationer av arter knutna till våtmarkshabitat i odlingslandskapet.

5.24.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	IF IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	Ersättningsnivå: <ul style="list-style-type: none"> • Skötsel av våtmarker och dammar 4 000 kronor per hektar • Markersättning i hela landet utom Götalands Södra Slättbygder (GSS), åkermark 1 000 kronor per hektar • Markersättning i Götalands Södra Slättbygder (GSS), åkermark 3 000 kronor per hektar
Calculation method	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skötsel av våtmarker och dammar 8 579 kronor per hektar • Markersättning på åkermark i hela landet utom Götalands Södra Slättbygder (GSS) 2 474 kronor per hektar • Markersättning på åkermark i Götalands Södra Slättbygder (GSS) 8 899 kronor per hektar <p>Ersättning för skötsel av våtmarker och dammar är beräknad dels på kostnader för att underhålla våtmarken, dels som ersättning för förlorat markvärde. För att upprätthålla en hög miljönytta i våtmarken krävs röjning av sly, underhåll och vid behov byte av rör och brunnar, rensning av in- och utlopp, borttagande av oönskad vegetation på dammvallar, skörd av vattenväxter som vass och kaveldun samt bortförsel av växtmaterialet. Skötselkostnaden är beräknad på kostnader för att förhindra uppbyggnad av sediment, röja igenväxning och</p>

	<p>underhålla utrustning. Skötselersättningen kan sökas oberoende av markersättningen.</p> <p>Markersättningen är beräknad för den del av våtmarken som inte får gårdsstöd. Det finns två nivåer för markersättningen: en för Götalands Södra Slättbygder och en för övriga landet. Markersättning kan sökas i maximalt 20 år.</p>
--	--

5.24.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Ersättningen kan även ges till andra markförvaltare än jordbrukare för annan mark än jordbruksmark.

Type of state aid instrument to be used for clearance:

- de minimis

EAFRD amount:

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 600 000 euro. Nationell medfinansiering 400 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

5.24.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	<ul style="list-style-type: none"> ○ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	<p>Sökande har i sitt åtagande skötsel av våtmarker och dammar. I vissa fall kan skötseldelen kombineras med markersättning.</p> <p>Se även avsnitt “Form and rate of support/premia/calculation methods”.</p>
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 5-åriga.

5.24.10 WTO:s regelverk

Stödet till skötsel av våtmarker och dammar lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljöprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.24.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragsnivån är 60 procent.

5.24.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
VÅTMARK1		Våtmark skötselersättning	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal
VÅTMARK2		Våtmark markersättning	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal
VÅTMARK3		Våtmark markersättning GSS	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal

5.24.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
VÄTMARK1 - Vätmark skötselersättning	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		430,00	430,00	430,00	430,00	430,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		11 000,00	11 500,00	12 000,00	12 500,00	13 000,00		60 000,00
VÄTMARK2 - Vätmark markersättning	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		108,00	108,00	108,00	108,00	108,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		2 750,00	2 875,00	3 000,00	3 125,00	3 250,00		15 000,00
VÄTMARK3 - Vätmark markersättning GSS	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		323,00	323,00	323,00	323,00	323,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		1 650,00	1 725,00	1 800,00	1 875,00	1 950,00		9 000,00
TOTAL	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		15 400,00	16 100,00	16 800,00	17 500,00	18 200,00		84 000,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		5 559 140,00	5 811 828,00	6 064 516,00	6 317 204,00	6 569 892,00		30 322 580,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		3 335 484,00	3 487 097,00	3 638 710,00	3 790 323,00	3 941 935,00		18 193 549,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)		1 387 613,00	783 226,00	461 161,00	200 774,00			
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII								
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)		2 312 688,00	1 305 376,00	768 602,00	334 624,00			
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union								

5.25 Ersättning för skyddszoner och anpassade skyddszoner

Intervention name	Ersättning för skyddszoner och anpassade skyddszoner
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.14 Antal hektar (undantaget skogsbruk) som omfattas av miljö-/klimatåtaganden som går utöver de obligatoriska kraven
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, “ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.25.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.25.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

5.25.3 Behov som möts av interventionen

Minska belastningen på mark, luft och vatten

5.25.4 Resultatindikatorer

R.21 Skydda vattenkvaliteten: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden för vattenkvalitet

5.25.5 Specific design, requirements and eligibility conditions of the intervention

Beskrivning och syfte

Syftet med skyddszoner och anpassade skyddszoner är att minska ytavrinning, erosion och läckage av näringsämnen från åkermark. De minskar även risken för att rester av växtskyddsmedel förorenar sjöar och vattendrag.

En skyddszon är en remsa längs ett vattenområde vid åkerkanten. En anpassad skyddszon ska anläggas på delar av skiften där ytavrinning och erosion kan förekomma.

Åtgärderna innebär att vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter odlas på skyddszonen. Insektsbefrämjande fröblandningar får blandas in vid sådden skyddszonen för att skapa ytterligare förutsättningar för att gynna den biologiska mångfalden. Skyddszonen ska vara sådd vid en angiven tidpunkt första året i åtagandeperioden om det inte redan finns en etablerad skyddszon med fullgod effekt.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 5 - Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende

Det finns behov av att fortsätta och stärka arbetet med att minska växtnäringsläckaget av kväve och fosfor till vatten och på ett sätt som samverkar med behovet av ökad konkurrenskraft inom jordbrukssektorn. Bevuxna och fleråriga skyddszoner utmed vattenområden eller anpassade skyddszoner inne i fältet där ytavrinning medför erosion av partikelbunden fosfor är kostnadseffektiva åtgärder som bidrar till uppfyllandet av särskilt mål 5 när det gäller att minska fosforförlusterna från fältet.

Skötselvillkor

- Skyddszonen ska vara sådd med vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter. Insektsbefrämjande fröblandningar får blandas in i utsädet vid sådd av skyddszonen.
- Skyddszonen ska ligga obruten under hela åtagandeperioden. Sista året i åtagandet får zonen brytas på hösten
- Spridning av gödselmedel eller växtskyddsmedel är inte tillåtet på skyddszonen.

Övriga villkor

- En anpassad skyddszon får vara högst 0,1 hektar.
- En skyddszon utmed vattenområden ska vara minst sex meter bred och får vara högst tio meter bred.

Villkor för stödberättigande

Följande gäller för att sökanden och marken ska vara berättigad till stöd:

- Jordbrukaren har tillgång till marken.
- Marken är ägoslag åkermark.
- Marken ska finnas inom nitratkänsligt område. Områdena definieras i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket.
- Skyddszonen ska anläggas längs med ett vattenområde.
- En anpassad skyddszon ska anläggas på delar av fält där ytavrinning och erosion kan förekomma.

What area is eligible?	○ Agricultural area defined for the CAP plan
-------------------------------	--

5.25.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

GAEC 4 buffertremsor längs med vattendrag.

GAEC 5 jordbearbetning på ett sätt som minskar risken för markerosion inklusive hänsyn till sluttande mark.

GAEC 6 undvika bar mark under de mest känsliga perioderna.

GAEC 8 minsta andel jordbruksmark avsatt till icke-produktiva ytor.

Skyddszoner och anpassade skyddszoner går utöver kraven för GAEC 4, 5 och 6 och kan därför placeras på mark där dessa grundvillkor innebär krav på marktäckning.

För att undvika att jordbrukaren söker miljöersättning till skyddszoner eller anpassade skyddszoner på skiften som är angivna i SAM-ansökan som icke-produktiva ytor inom GAEC

8, kommer det i svensk föreskrift att regleras att jordbrukare inte kan söka ersättning för skyddszoner eller anpassade skyddszoner för dessa skiften.

List of relevant SMR

SMR 1. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område artikel 11.3h vad gäller obligatoriska krav att kontrollera diffusa föroreningskällor av fosfor. Ersättningen går utöver de lagkrav som följer av artikel 11.3h.

SMR 2. Rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket artiklarna 4 och 5. Ersättningen går utöver lagkraven i åtgärdsprogrammet och god jordbrukarsed.

Skyddszoner och anpassade skyddszoner berättigar inte till ersättning på areal där lagstiftningen redan kräver någon form av zon som har samma typ av krav.

List of relevant mandatory national standards

- Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring
- Förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Baseline i denna ersättning är att jordbrukaren uppfyller relevanta grundvillkor, skötselkraven inom gårdsstödet och annan relevant nationell lagstiftning.

5.25.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	Ersättning ges i form av enhetskostnad. Ersättningsnivå Skyddszon 3 000 kr/ha Anpassad skyddszon 10 000 kr/ha
Calculation method	Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl Skyddszon 3 410 kr/ha Anpassad skyddszon 13 564 kr/ha Ersättningen för skyddszoner är beräknad dels på kostnader för att anlägga skyddszonen, dels på kostnader för produktionsbortfall. Produktionsbortfallet är beräknat genom att jämföra det genomsnittliga täckningsbidraget för en femårig referensväxtföljd av de vanligaste grödorna i området. Ersättningsnivån för anpassade skyddszoner utgår från kostnader för att anlägga små anpassade skyddszoner. Utöver kostnader för att anlägga den anpassade skyddszonen är det även räknat på en kostnad av ett mindre rationellt brukande av intilliggande åkermark. Den anpassade skyddszonen är placerad inne i ett skifte vilket gör att jordbrukaren måste sköta åkermarken annorlunda för att inte skada den anpassade skyddszonen.

	Kostnaderna för att genomföra det som krävs för att uppnå syftet med åtgärden varierar mellan stödmottagare, år och platser. Kalkylen speglar den genomsnittliga kostnaden för att efterleva de villkor, utöver baseline, som ställs. Mot bakgrund av erfarenheterna från motsvarande åtgärd under programperioden 2014–2022 bedöms ersättningsnivån kunna ge ett tillräckligt bidrag för att på aktuella marker motivera skötselinsatser.
--	--

5.25.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- No

5.25.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	○ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	Skyddszon och anpassad skyddszon kan inte kombineras på samma mark. Se även avsnitt “Specific design, requirements and eligibility conditions of the intervention”.
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 5-åriga.

5.25.10 WTO:s regelverk

Stödet för skyddszoner och anpassade skyddszoner lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljöprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.25.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragnivån är 60 procent.

5.25.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
ZON1		Zon skyddszoner	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal
ZON2		Zon anpassade skyddszoner	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.21 - Andel utnyttjad jordbruksareal

5.25.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

Financial Year		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
ZON1 - Zon skyddszone	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		323,00	323,00	323,00	323,00	323,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		9 900,00	9 900,00	9 900,00	9 900,00	9 900,00		49 500,00
ZON2 - Zon anpassade skyddszone	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		1 075,00	1 075,00	1 075,00	1 075,00	1 075,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		1 000,00	1 500,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00		8 500,00
TOTAL	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union Contribution in EUR)								
	O.14 - Number of hectares (excluding forestry) or number of other units covered by		10 900,00	11 400,00	11 900,00	11 900,00	11 900,00		58 000,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		4 268 817,00	4 806 452,00	5 344 086,00	5 344 086,00	5 344 086,00		25 107 527,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		2 561 290,00	2 883 871,00	3 206 452,00	3 206 452,00	3 206 452,00		15 064 517,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)								
Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII									

5.26 Ersättning för hotade husdjursraser

Intervention name	Ersättning för hotade husdjursraser
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.19 Antal insatser eller enheter som stöder genetiska resurser
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, “ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.26.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.26.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

5.26.3 Behov som möts av interventionen

Bevara genetisk mångfald

5.26.4 Resultatindikatorer

R.25 Miljöprestation inom djuruppfödningsektorn: Andel djurenheter under understödda åtaganden om att förbättra miljöhållbarheten

5.26.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Syftet med åtgärden är att stimulera och underlätta för djurägare att hålla hotade husdjursraser. Hotade husdjursraser är viktiga att bevara för att upprätthålla den genetiska variationen bland domesticerade djur. Egenskaper som en gång funnits i äldre raser kan på grund av omvärldsförändringar åter komma till nytta. Många av våra äldre husdjursraser utgör även ett levande kulturarv. De raser som ska stödjas kan inte konkurrera ekonomiskt med raser som har selekterats för hög avkastning av mjölk och kött. Flera raser hålls enbart för självhushåll eller för att visa vårt kulturarv av husdjursraser. Utan ersättning riskerar flera husdjursraser att helt dö ut.

För att vara stödberättigande ska rasen finnas med på den lista över husdjursraser som uppfyller kriterierna för att Sverige ska åta sig bevarandeansvar för rasen och som ingår i den nationella handlingsplanen Bevara, nyttja och utveckla – handlingsplan för uthållig förvaltning av svenska husdjursraser.

Ersättning ges som ett årligt belopp till de djurägare som håller renrasiga djur av hotade husdjursraser, lokala raser av

- Nötkreatur: fjällko, rödkulla, allmogeko (väneko, ringamålako och bohuskulla) och svensk lågland
- Får: allmogefår (dala pälsfår, fjällnäsfår, gestrikefår, helsingefår, klövsjöfår, roslagsfår, svärdsjöfår, värmlandsfår, och åsenfår), gutefår, ryafår, svenskt finullsfår och tabacktorpsfår

- Getter: svensk lantrasget och allmogeget (göingeget, jämtget och lappget)
- Svin: linderödssvin
- Fjäderfä: blekingeanka, svensk gul anka, svensk blå anka, svensk myskanka, skånegås, ölandsgås, bohuslän-dals svarthöna, bjurholmshöna, gotlandshöna, hedemorahöna, kindahöna, gammelsvensk dvärghöna, svensk dvärghöna, orusthöna, skånsk blommehöna, åsbohöna, ölandshöna, öländsk dvärghöna och fiftyfive flowery

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Vi behöver bevara hotade lantraser och sorter för att säkra den genetiska mångfalden och bevara ett levande kulturarv för framtiden trots att dessa har svårt att möta jordbrukets lönsamhetskrav.

Ersättningarna fungerar som stimulans för djurhållare att hålla hotade husdjursraser och bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv. Genom att bevara hotade husdjursraser säkras den genetiska och biologiska mångfalden.

Skötselvillkor

Nötkreatur, svin, får och get

Den som söker ersättning ska

- hålla djur så att varje enskilt djur kan identifieras
- hålla djur som inte är kastrerade
- hålla djur i enlighet med en godkänd avelsplan för rasen
- hålla renrasiga djur med känd härstamning registrerade i härstamningskontroll för den aktuella djursarten
- betäcka hondjur med handjur av samma ras

Fjäderfä

Den som söker ersättning ska

- ha ett genbankskontrakt
- ha ett genbanksnummer kopplat till genbankskontraktet
- hålla djur i enlighet med en godkänd avelsplan för rasen
- hålla renrasiga djur, i enlighet med genbankskontraktet
- betäcka hondjur med handjur av samma ras

Villkor för stödberättigande

- Djurägare ska hålla minst ett renrasigt djur av en hotad husdjursras.
- Får, getter och gyltor ska senast under ansökningsåret sättas i avel för att berättiga till ersättning.
- Galtar ska vara äldre än 6 månader för att berättiga till ersättning.
- Får, getter och gyltor ska vara födda året innan man ansöker.
- Nötkreatur ska vara äldre än 6 månader och registrerade i centrala nötkreatursregistret, CDB, för att berättiga till ersättning.
- Besättningar med får ska vara anslutna till Maedi-Visna-programmet.
- Fjäderfä ska vara satta i avel.
- Fjäderfä ska ingå i en av aktuell förening godkänd genbank.

5.26.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

Inte aktuellt

List of relevant SMR

Inte aktuellt

List of relevant mandatory national standards

Inte aktuellt

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Inte aktuellt

5.26.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	<ul style="list-style-type: none"> • Ersättningsnivå getter 1 450 kronor per djurenhet • Ersättningsnivå svin 2 050 kronor per djurenhet • Ersättningsnivå nötkreatur 2 000 kronor per djurenhet • Ersättningsnivå får 1 450 kronor per djurenhet • Ersättningsnivå fjäderfå 1 000 kronor per genbank
Calculation method	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl</p> <ul style="list-style-type: none"> • Getter 3 117 kr per djurenhet • Svin 25 900 kr per djurenhet • Nötkreatur 8 303 kr per djurenhet • Får 3 417 kr per djurenhet • Fjäderfå 3 871 kr per genbank <p>Ersättningen för hotade husdjursraser har beräknats genom att jämföra intäkter och kostnader för hotade husdjursraser med produktionsraser.</p> <p>För kor av en hotad husdjursras som hålls för mjölkproduktion består skillnaderna i lägre mjölkavkastning, lägre slaktvärde på utslagsko och lägre kalvvärde jämfört med produktionsraser. Kostnaderna är högre för arbete med de hotade husdjursraserna eftersom de hålls i mindre besättningar. Däremot är kostnaden lägre för foder eftersom skillnaden i mjölkavkastning gör att de hotade husdjursraserna har ett lägre energibehov. Nötkreatur kan även hållas som dikor för köttproduktion. Skillnaderna här består av att hotade raser har lägre värde för avvand dikalv, lägre slaktvärde på utslagsko eftersom slaktvikten är lägre, samt lägre kostnader för foder och inköp av rekryteringskvigor jämfört med produktionsraser.</p> <p>De olika hotade fårraserna har jämförts med konventionell lammköttproduktion med lamning på våren och slakt under hösten. Skillnaden består främst av lägre avräkningspris för lammen av hotade raser eftersom lammen inte kommer upp till de bäst betalda kvalitetsklasserna. För getter finns ingen konventionell ras, utan där är intäkter och kostnader jämförda med konventionell lammköttproduktion. För får och getter har omräkningsfaktorn 0,2 använts mot bakgrund av nationella förhållanden.</p> <p>För hotade raser av grisar består skillnaderna i att hotade raser hålls i betydligt mindre besättningar än motsvarande produktionsraser och varje suga producerar färre smågrisar. Detta leder till lägre intäkter från smågrisarna och högre arbetskostnader per gris.</p>

	För fjäderfä är ersättningen beräknad på inkomstbortfall. Avkastningen hos en högproducerande ras av värphöna, anka och gås jämförs med en lantras. Lantraserna har en lägre avkastning och kan därför inte sälja lika många ägg eller ungdjur per år. En lantrasbesättning behöver även ha minst ett handjur för att kunna bedriva avelsverksamhet. Kalkylen tar hänsyn till detta.
--	--

5.26.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- No

5.26.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	☐ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	Sökande kan ha djur av flera olika raser i sitt åtagande. Se även avsnitt "Specific design, requirements and eligibility conditions of the intervention".
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 5-åriga. Nötkreatur, svin, får och get Antal djurenheter i åtagandet får variera mellan åren i åtagandeperioden. Variationen får vara ner till 50 procent av första årets åtagande samt upp till 150 procent av första årets åtagande. Denna möjlighet till variation av åtagandet är nödvändig eftersom det finns en naturlig variation i besättningen. Fjäderfä Fjäderfä bevaras inom genbankerna i flockar, varför variation i antal djurenheter inte är aktuell.

5.26.10 WTO:s regelverk

Stödet för hotade husdjursraser lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.26.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragsnivån är 60 procent.

5.26.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
HOTRAS1		Hotras får och getter	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.25 - Andel djurenheter som omfattas av
HOTRAS2		Hotras nötkreatur	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.25 - Andel djurenheter som omfattas av
HOTRAS3		Hotras svin	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.25 - Andel djurenheter som omfattas av
HOTRAS4		Hotras fjäderfä	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.25 - Andel djurenheter som omfattas av

5.26.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

		Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
HOTRAS1 - Hotras får och getter	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)			156.00	156.00	156.00	156.00	156.00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)									
	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Livestock units)			3 000.00	3 000.00	3 000.00	3 000.00	3 000.00		15 000.00
HOTRAS2 - Hotras nötkreatur	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)			215.00	215.00	215.00	215.00	215.00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)									
	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Livestock units)			3 400.00	3 400.00	3 400.00	3 400.00	3 400.00		17 000.00
HOTRAS3 - Hotras svin	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)			220.00	220.00	220.00	220.00	220.00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)									
	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Livestock units)			100.00	100.00	100.00	100.00	100.00		500.00
HOTRAS4 - Hotras fjäderfå	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)			108.00	108.00	108.00	108.00	108.00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)									
	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (genbank)			1 100.00	1 150.00	1 200.00	1 250.00	1 300.00		6 000.00
TOTAL	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Livestock units)			7 600.00	7 650.00	7 700.00	7 750.00	7 800.00		38 500.00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)			1 339 247.00	1 344 624.00	1 350 000.00	1 355 376.00	1 360 753.00		6 750 000.00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)			803 548.00	806 774.00	810 000.00	813 226.00	816 452.00		4 050 000.00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)									
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)									
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)									
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)									
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII									
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union									

5.27 Stöd till lantrasföreningar

Intervention name	Stöd till lantrasföreningar
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.19 Antal insatser eller enheter som stöder genetiska resurser
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, "ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.27.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.27.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

5.27.3 Behov som möts av interventionen Behov som möts av interventionen

Bevara genetisk mångfald

5.27.4 Resultatindikatorer

R.27 Miljö-/klimatrelaterade prestationer genom investeringar på landsbygden: Antal verksamheter som bidrar till miljömässig hållbarhet, klimatbegränsning och anpassningsmål på landsbygden

5.27.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att stödja lantrasföreningarna med att organisera och leda bevarandearbetet. Föreningarna har en nyckelroll i bevarandearbetet genom att ha en överblick över statusen inom respektive ras. Föreningarna kan inte klara hela bevarandearbetet genom avgifter från djurägarna. Det behövs riktade insatser som är väsentliga för rasen, men som för den enskilde djurhållaren innebär för höga kostnader.

Hotade husdjursraser är viktiga att bevara för att upprätthålla den genetiska variationen bland domesticerade djur. Egenskaper som en gång funnits i äldre raser kan på grund av omvärldsförändringar åter komma till nytta. Många av våra äldre husdjursraser utgör även ett levande kulturarv.

Åtgärden innebär att lantrasföreningar kan söka projektstöd för en eller flera aktiviteter som är ändamålsenliga för bevarandearbetet och i linje med den nationella handlingsplanen för uthållig förvaltning av svenska husdjursraser 2021–2027. För att vara berättigad till stöd ska föreningen bedriva bevarandearbete med hotade raser som finns med på den lista över raser som uppfyller kriterierna för att Sverige ska åta sig bevarandeansvar för rasen och som ingår i den nationella handlingsplanen.

Aktiviteter inom åtgärden

- Skapa och upprätthålla härstamningsregister. Dokumentation och kunskap om djurens släktskap och härstamning är en grundläggande förutsättning för ett hållbart bevarandearbete. Detta medför att kunna planera avelsarbetet och att kunna följa den genetiska statusen inom en ras, exempelvis vad gäller som inavelsgrad och effektiv populationsstorlek.
- Stambokföring. Stambokföring innebär en fördjupad dokumentation och kvalitetssäkring av djuren själva samt deras härstamning, vilket är positivt för bevarandearbetet.
- Genbanksverksamhet. Syftet med genbanksverksamhet är att genom registerhållning och stambokföring kvalitetssäkra bevarandearbetet på individ- eller flocknivå.
- Transport av genetiskt viktiga djur för avel mellan besättningar. För att hålla en bred avelsbas och motverka inavel är det viktigt att många djur av båda könen används i avel och att i synnerhet handjur inte används för mycket i samma besättning eller region. Utbyte av djur för avel mellan besättningar är därför angeläget.
- Hälsöfrämjande åtgärder inom rasen. Sunda och friska djur fria från anlag som försämrar deras livskraft, reproduktionsförmåga och hållbarhet är ett vanligt avelsmål för husdjur. För de hotade husdjursraserna med små populationer är det extra viktigt att förhindra att negativa anlag sprids inom rasen. Hälsöfrämjande åtgärder kommer att bland annat inkludera aktiviteter som syftar till att ta reda orsaken till varför ett djur har dött eller behövt avlivats i de fall där det inte är uppenbart vad som är dödsorsaken.
- Utbilda unghästar i körning, om arbete inom jord- och skogsbruk är det ursprungliga syftet med rasen. En viktig faktor för bevarandet av en ras är att denna är efterfrågad och har en funktionell och lönsam användning. En välorganiserad utbildning av hästar i deras traditionella arbete i jord- och skogsbruk blir också en garant för att de egenskaper som gör rasen intressant och konkurrenskraftig i dessa sammanhang finns kvar i rasen. Detta förstärks genom att enskilda hästars egenskaper och kvalitéer blir kända och kan ligga till grund för avelsarbetet.
- Kartläggning av för rasen viktiga egenskaper. God kännedom om det djurmaterial som utgör en ras och de egenskaper som är karakteristiska eller unika för rasen är viktigt för bevarandearbetet.
- Information, utbildning, rådgivning och sammanställning av tekniska rapporter. För att kunna behålla och helst öka antalet engagerade djurägare behöver dessa kunna hålla kontakt med varandra, få stimulans, stöd och inspiration, utbyta information och erfarenheter samt ges möjligheter till utbildning. Medlemsblad, webbplats, informationsverksamhet, utbildningsdagar och rådgivning är därför centrala verksamheter i alla föreningar.
- Stimulans av avelsverksamhet. Avelsverksamheten kan behöva stimuleras både vad gäller kvalitet och omfattning. Föreningar kan behöva göra insatser för att öka antalet hondjur som betäcks eller uppmuntra djurägare att hålla många handjur i avel. Avelsverksamhet kan också behöva stimuleras på annat sätt genom riktad rådgivning, avelsplanering samt att göra genetiskt material tillgängligt, exempelvis via semin.
- Ersättning för att hålla ston i avel, hålla handjur eller hålla kanin i genbank. Syftet med denna verksamhet är att via föreningarna kunna ge ett ekonomiskt stöd till de djurägare som deltar i aktivt avels- och bevarandearbete och håller djur i genbank av raser som inte omfattas av åtgärden för hotade husdjursraser. De djurslag som berättigar till ersättning genom åtgärden hotade husdjursraser berättigar inte till stöd inom denna insats.

Stöd får lämnas för

Stöd kan beviljas för nedanstående utgifter, under förutsättning att de är kopplade till aktiviteterna i projektet

- lön till personal för att genomföra projektet, inklusive lönepåslag och indirekta kostnader
- eget arbete för att genomföra projektet
- köp av tjänst för att genomföra projektet
- övriga utgifter som behövs för att genomföra projektet.
- ersättning för att hålla ston i avel, hålla handjur eller hålla djur i genbank

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 6 - Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Lantrasföreningarna har en nyckelroll i bevarandearbetet, bland annat genom kunskapshöjande insatser riktade till djurhållare och informationsspridning till allmänheten. Föreningarna har även en överblick över statusen inom respektive ras.

Verksamheten inom föreningarna vilar till stor del på ideellt engagemang. Genom stödet ökar förutsättningarna för en mer stabil föreningsverksamhet.

Villkor för stödberättigande

- Stöd får lämnas till föreningar som bedriver bevarandearbete med hotade raser som finns med på den lista över raser som uppfyller kriterierna för att Sverige ska åta sig bevarandeansvar för rasen och som ingår i den nationella handlingsplanen. De djurslag som ska omfattas är nötkreatur, svin, får, get, fjäderfä, häst, kanin och bi. Ett godkänt avelsprogram ska finnas för den eller de raser som föreningen bevarar.
- Stöd får lämnas till den förvaltande myndigheten under förutsättning att den verksamhet som ska bedrivas upphandlas av föreningar som fyller kraven i ovanstående punkt.

5.27.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Range of support at beneficiary level	<ul style="list-style-type: none"> • Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter. • Stöd ges via upphandlingar och utlysningar. • Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter, enhetskostnad, klumpsumma och procentuellt påslag. <p><i>Förenklade kostnadsalternativ</i></p> <p>Stödmottagaren får redovisa</p> <ul style="list-style-type: none"> • lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid • timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar • resor med egen bil med 40 kr per mil • traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår

	<ul style="list-style-type: none"> • eget arbete med 340 kr per redovisad timme • indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader • en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader • klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt • Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna. <p>Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 77.2 i förslag till SPR.</p>
<p>Calculation method</p>	<p>Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 77.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 77.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 77.1(c) i förslag till SPR.</p> <p><i>Enhetskostnader används för följande utgifter:</i></p> <p><i>Mat.</i> Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 77.2(a) i förslag till SPR.</p> <p>En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med</p> <ol style="list-style-type: none"> a. konferens b. projekt där mat har en central betydelse c. Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring. <p><i>Resor med egen bil.</i> Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 77.2(a) i förslag till SPR.</p> <p><i>Traktamente.</i> Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 77.2(a) i förslag till SPR.</p> <p><i>Eget arbete.</i> Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 77.2(a) i förslag till SPR.</p> <p><i>Standardiserad årsarbetstid.</i> Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 77.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 50.2(a) i förslag till CPR återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.</p> <p><i>Schablonsatser används för följande utgifter</i></p> <p><i>Lönekostnadspåslag.</i> Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 77.2(a) i förslag till SPR.</p> <p><i>Indirekta kostnader.</i> Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent. Fastställd enligt artikel 77.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som</p>

	<p>regleras i artikel 48.2(e) samt 49(b) i förslag till CPR återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.</p> <p><i>Klumpsumma används för följande utgifter</i></p> <p>Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 77.2(b) i förslag till SPR.</p>
--	--

5.27.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- o No

5.27.10 WTO:s regelverk

Stödet till lantrasföreningar, med undantag för ersättningen för att hålla ston i avel, hålla handjur eller hålla kanin i genbank, lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom det inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Stödet skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningarna i subparagraf 2(d), ”extension and advisory services”, subparagraf 2(c) ”training services” samt eventuellt subparagraf 2(b) ”pest and disease control ” och subparagraf 2(a) ”research”.

Ersättningen för att hålla ston i avel, hålla handjur eller hålla kanin i genbank inom ramen för stödet till lantrasföreningar lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, i eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt bevarandeprogram och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.27.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragnivån är 60 %.

5.27.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
LANTRASFÖR1		Lantrasför upphandling	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Medel	R.27 - Antalet insatser som bidrar till mål
LANTRASFÖR2		Lantrasför utlysning	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Medel	R.27 - Antalet insatser som bidrar till mål

5.27.13 Planerade enhetsbelopp –finansiell tabell

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
LANTRASFÖR1 - Lantrasför upphandling	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	1 002 688,00	1 002 688,00	1 002 688,00	1 002 688,00	1 002 688,00	1 002 688,00	1 002 688,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Operations)	0,00	1,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	2,00
LANTRASFÖR2 - Lantrasför utlysning	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	13 978,00	13 978,00	13 978,00	13 978,00	13 978,00	13 978,00	13 978,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Operations)	0,00	0,00	7,00	0,00	8,00	0,00	0,00	15,00
TOTAL	O.19 - Antalet insatser eller enheter som stöder genetiska resurser (Operations)	0,00	1,00	7,00	1,00	8,00	0,00	0,00	17,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		430 108,00	506 989,00	593 548,00	520 968,00	149 462,00	13 978,00	2 215 053,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		258 065,00	304 194,00	356 129,00	312 581,00	89 677,00	8 387,00	1 329 033,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union								

5.28 *Djurvälfärdsersättning för får*

Intervention name	Djurvälfärdsersättning för får
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.18 Antal djurenheter som omfattas av stöd för åtgärder för djurskydd, hälsa eller ökad biosäkerhet
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, “ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.28.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.28.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

5.28.3 Behov som möts av interventionen

Upprätthålla en god djurvälfärd och djurhälsa

5.28.4 Resultatindikatorer

R.44 Förbättra djurskyddet: Andel djurenheter som berörs av insatser som får stöd för att förbättra djurs välbefinnande

5.28.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra djurvälfärden hos djur som primärt hålls för livsmedelsproduktion. Detta ska ske genom att säkerställa att djuren uppnår sitt näringsmässiga behov i relation till produktionscykeln med hjälp av förbättrad produktions- och foderplanering. Ytterligare djurvälfärdshöjande åtgärder är hullbedömning, extra klippning, särskilda rutiner för introducerande av nya djur och träckprovtagning för förekomst av parasiter.

För god effekt av åtgärderna ska alla djur i besättningen omfattas samtidigt som hänsyn tas till enskilda djurs behov. God djurvälfärd uppnås genom flera samverkande åtgärder som förstärker varandra. En åtgärd kan skapa förutsättning för eller vara beroende av en annan. Därför är ersättningen utformad som ett paket med en serie av åtgärder på några centrala områden.

Utfodring – planering, beräkning och analys

Djurvälfärdshöjande åtgärder inom fårproduktionen är nödvändiga med anledning av att fårskötsel i Sverige till övervägande del bedrivs extensivt och som sidoverksamhet. Jordbrukaren måste analysera sitt foder och planera sin produktion, något som inte är praxis inom fårnäringen då denna överlag är en extensiv och småskalig sidoproduktion. Detta

medför behov av stödjande insatser för att säkerställa att djuren får sina näringsmässiga behov uppfyllda i alla delar av produktionscykeln. I Sverige har vi en lång stallperiod, sex månader eller längre. Eftersom djuren under denna period inte själva kan tillgodose sina behov på samma sätt som vid betesdrift, läggs ett förhållandevis stort ansvar på djurägare att ha kunskap om djurens behov och fodrets innehåll.

För att säkerställa god omvårdnad av fåren och deras tillgång till foder i enlighet med deras naturliga behov måste djurägaren ha kunskap och instrument för att analysera och planera fodertillgång och foderupptag. Det finns många djurvälståndsvinster som uppnås genom att ligga på en balanserad och för djurets ålder och produktionsstadium anpassad utfodringsnivå. Djur som inte får rätt mängd näring under hela året och vid produktionscykelns olika delar far illa. Oplanerade, snabba foderbyten är negativa för idisslare och inte förenliga med en god omvårdnad av djuren. Rätt utfodring under dräktighet och digivning ger bland annat jämnare födelsevikter och bättre överlevnad hos både lamm och tackor. En välanpassad foderstat minskar också risken att fåren drabbas av hälsostörningar orsakade av över- eller underskott i näringstillförseln. För att djuren ska få rätt mängd foder och rätt mängd av olika fodermedel måste det finnas en beräkning av detta som djurägaren kan följa. Kunniga djurägare kan göra dessa beräkningar själva men det är vanligt att djurägaren tar en rådgivare till hjälp. Välfärdsmissigt för djuren finns här stora förbättringsmöjligheter.

Fårens näringsbehov varierar stort under året och därför är det viktigt att foder med rätt anpassat näringsinnehåll och med god hygienisk kvalitet sätts in vid rätt tillfälle i djurets årliga produktionscykel. Många djurägare behöver ökad insikt i hur näringsbehovet förändras beroende på produktionsstadium för att bättre kunna säkerställa en god djurvälstånd genom hela produktionscykeln.

Foderanalys möjliggör gruppanpassad och optimerad utfodring. Analyserat foder ger djurägaren ökad kännedom om grovfodrets näringsinnehåll och vad som påverkar detta, t ex skördetidpunkt, artsammansättning och gödsling. Eftersom djurens behov av foder varierar behöver vallfoder stundtals kompletteras med kraftfoder, mineraler och vitaminer. Foderanalysen ger då vägledning om vilket eller vilka kraftfoder man bör komplettera med. Överutfodring av protein kan på så sätt undvikas.

Produktionsplanering

Produktionsplanering möjliggör uppföljning av fårens välbefinnande, gruppering av djur med likartade behov och är en lärandeprocess för jordbrukaren. En produktionsplan innehåller bland annat betesplanering och tidpunkt för klippning och slakt. Planen underlättar för djurägaren att i god tid förbereda och planera åtgärder som främjar djurens välbefinnande vilket höjer sannolikheten att dessa genomförs vid rätt tidpunkt under året, såsom klippning när detta är som bäst för djuren. Planering gör även att försämrad djurvälstånd genom uppkommen foder- eller betesbrist vid slaktköer undviks och betesplanering medför att rätt betesmarker används i enlighet med vad som är bäst för djuren under årets variationer.

Hullbedömning

Väl planerad och genomförd utfodring ger goda förutsättningar, men skapar inte en garanti för att alla djur får den näring de behöver. Det enskilda djurets välfärd måste därför kontrolleras och säkerställas. En åtgärd är att vid ett antal strategiskt valda tillfällen under året bedöma djurens hull. Hullbedömning möjliggör gruppering av får efter hur väl de tillgodogör sig foder så att exempelvis djur med mindre hull får gå på mer näringsrika beten och/eller få stödfodring.

Klippning

Tjock ull försvårar för djuren att göra sig av med överskottsvärme, vilket förutom att försämra djurets välbefinnande även kan medföra en försämrad foderaptit och möjligheten att tillgodose näringsbehovet. Det är viktigt för djurens välfärd att pälsen är i gott skick för att

undvika klåda och hudbesvär, förbättra förlossningshygien och undvika att lamm får i sig föroreningar vid di. Fåren bör därmed klippas mer än den enda gång per år som är lagstadgad. Tätare klippningar ger även tillfälle till omfattande kontroll av hela djuret så att exempelvis ohyra kan upptäckas och åtgärdas. Under vissa omständigheter kan en hygienklippning runt fårets lår ersätta en vanlig klippning.

Rutiner för mottagande av nya djur

Vid utökning av besättningen med nya djur är det viktigt för inkommande djurs välbefinnande att djuret får ett anpassat mottagande och en introduktion i den nya flocken. Nya djur bör hållas åtskilda från övrig besättning under en tid för att ställa om till nya förhållanden. Det är särskilt viktigt att förhindra att parasiter förs in i besättningen och det är därmed lämpligt att göra träckprovtagning i samband med införseln. Idisslare är känsliga för foderbyte, vilket blir fallet vid byte av besättning. För att minska risken för störningar i fodersmältningen bör foderomställningen göras succesivt. Detta kan exempelvis ske genom att foder tas med från ursprungsbesättningen och succesivt blandas med det nya fodret.

Provtagning för parasiter

Parasiter kan orsaka stort lidande hos djuren. Att hålla parasitbördan på en låg nivå är således en av de viktigaste åtgärderna för en god omvårdnad av djuren och för att säkerställa djurens välbefinnande. Grunden i parasitbekämpningen är en god betesplanering och att avmaska djuren i rätt tid och med rätt preparat.

För att få en uppfattning av mängden mask och vilka sorters maskar djuren bär på behöver man ta träckprover på djuren. Genom träckprover får man en uppfattning om hur många aktiva äggläggande honor som vid provtagningstillfället finns i djuren. Detta ger en bild av parasittrycket på gården och framför allt vilka arter av parasiter som finns i djurgruppen. I svenska fårbesättningar är det särskilt viktigt hålla koll på den stora magsmasken *Haemonchus*, som kan ge allvarliga sjukdomsproblem, och stora leverflundran, som är ett ökande problem. Avmaskning ska bara ske vid behov, efter träckprovresultat. Träckprovtagning med eventuellt påföljande avmaskning är särskilt viktig av nya djur för att förhindra att parasiter förs in i besättningen via de nytillkomna djuren.

För att reducera betessmittan är det viktigt att avmaska tackor, efter lamning men före betessläpp, för att komma åt parasiter som övervintrat i tackorna så att de inte ska smitta lammen på vårarbetet. Inköpta får ska avmaskas i karantän efter träckprovtagning och kontroll av behandlingseffekt ska göras.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

Konsumenter har ett växande intresse för låg antibiotikaförbrukning och god djurvälstånd. Ersättningen syftar till att bidra till en god djurvälstånd, som svarar upp mot samhällets förväntningar. De insatser som ersättningen omfattar bidrar till friskare djur och således en lägre antibiotikaförbrukning och högre djurvälstånd för det enskilda djuret.

Skötselvillkor

- Hålla får enligt ansökan under hållandetiden.
- Hålla minst ett får under hela ansökningsåret.
- Upprätta produktionsplan som redogör för avelsplanering, mottagningsrutiner, klippning/klövvård, hullbedömning, lamning, betesplanering, avvänjning/könsgruppering och slakt/försäljning.
- Låta göra foderanalys.

- Göra foderstatsberäkning.
- Göra hullbedömning.
- Klippa fåren två gånger per år varav den ena klippningen i undantagsfall för enskilda djur får vara en hygienklippning under specifika omständigheter.
- Ha särskilda mottagningsrutiner.
- Genomföra minst två träckprovtagningar per år. I det fall nya djur tas in till besättningen ska träckprov tas från de nya djuren innan de släpps med den befintliga besättningen. I annat fall ska de två träckprovtagningarna göras i relevant djurgrupp i den befintliga besättningen. Träckprov ska tas enligt SVA:s eller Gård & Djurhälsans anvisningar. Avmaskningspreparat ska väljas utifrån analyssvar och behov samt efter samråd med veterinär.

Villkor för stödberättigande

- Den som söker ersättning måste ha minst en djurenhet i sin ansökan om åtagande.
- Den som söker ersättning ska vara djurägare som har får.
- Den som söker ska inte ha djurförbud för den djurart som ersättningen avser.
- Djur som ger rätt till ersättning är får som används i avel eller är äldre än ett år.

5.28.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

Inte aktuellt

List of relevant SMR

Ersättningen har en koppling till SMR *Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur (EGT L 221, 8.8.1998, s. 23): Artikel 4.*

List of relevant mandatory national standards

- Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:21) om fårhållning inom lantbruket m.m.
- Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:14) om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen
- Djurskyddslagen (2018:1192)
- Djurskyddsförordningen (2019:66)

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Basline i denna ersättning är att djurägaren uppfyller relevanta grundvillkor och annan relevant nationell lagstiftning. I nationell lagstiftning ingår att vidta åtgärder om hullbedömningen visar att djuren är för under- eller överviktiga. Alla villkor inom ersättningen innebär strängare normer än vad som gäller enligt lag eller gängse praxis för produktionsmetoder inom området ”vatten, foder och omvårdnad i enlighet med djurens naturliga behov” (*artikel xx i förordning xx*).

5.28.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	Ersättningsnivå 1 750 kronor per djurenhet
Calculation method	Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl 1 796 kr per djurenhet Ersättningen för extra djuromsorg för får är beräknad på de kostnader som uppstår för att genomföra villkoren som ingår i åtagandet. Kostnaderna består av den extra arbetstid som krävs för att genomföra villkoren, kostnader för köpt rådgivning, kostnader för en extern fårklippare, kostnader för träckprov och kostnader för analyser utförda av ett ackrediterat laboratorium. För får och getter har omräkningsfaktorn 0,2 använts mot bakgrund av nationella förhållanden.

5.28.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- No

5.28.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	○ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	Ej aktuell då enbart en ersättningsnivå finns.
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 1-åriga.

5.28.10 WTO:s regelverk

Stödet i form av djurvälståndersättningar för får lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.28.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragssnivån är 60 %.

5.28.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
DVFÄR1		Dvfår enhetsbelopp 1	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.44 - Andel djurenheter som berörs av

5.28.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
DVFAR1 - Dvfar enhetsbelopp 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		188,00	188,00	188,00	188,00	188,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.18 - Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare.		30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00		150 000,00
TOTAL	O.18 - Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare.		30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00		150 000,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		5 645 161,00	5 645 161,00	5 645 161,00	5 645 161,00	5 645 161,00		28 225 805,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		3 387 097,00	3 387 097,00	3 387 097,00	3 387 097,00	3 387 097,00		16 935 485,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union								

5.29 Djurvälståndersättning för kor

Intervention name	Djurvälståndersättning för kor
Type of Intervention	Miljöåtgärderna, klimatåtgärderna och andra förvaltningsåtgärderna
Output Indicator	0.18 Antal djurenheter som omfattas av stöd för åtgärder för djurskydd, hälsa eller ökad biosäkerhet
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, "ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.29.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.29.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

5.29.3 Behov som möts av interventionen

Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa

5.29.4 Resultatindikatorer

R.44 Förbättra djurskyddet: Andel djurenheter som berörs av insatser som får stöd för att förbättra djurs välbefinnande

5.29.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra djurvälstånden hos djur som primärt hålls för livsmedelsproduktion. Detta ska ske genom ökat antal klövverkningsåtgärder per år, rutiner för kontroll, bedömning och uppföljning av kornas klövar samt vid behov, behandling av klövsjukdomar. Ökad klövvård ger en bättre klövhälsa och förhöjd djurvälstånd. Klövhälsan är en av de viktigaste parametrarna för djurvälstånden och har stor betydelse för kornas hälsa, fertilitet och allmänna välbefinnande. Därför är god skötsel av djurens klövar en betydelsefull åtgärd för att ge en god omvårdnad av kor som hålls för mjölkproduktion.

Regelbunden besiktning och verkningsåtgärd av klövar ger underlag för direkta åtgärder men också information om besätningens generella klövhälsostatus. I samband med verkningsåtgärden ska en klövhälsoplan upprättas där åtgärderna specificeras. Förebyggande arbete är viktigt för att undvika problem och skapa god djurhälsa. Genom regelbundna besiktningar av klövarnas hälsa kan resultatet av dessa åtgärder utvärderas och planen anpassas. Klövvård innebär förutom verkningsåtgärd av klövarna, att en certifierad klövvårdare gör en bedömning av klövhälsan och ger råd om hur klövhälsan kan förbättras. Klövvårdaren ska också kunna ställa rätt sjukdomsdiagnos och göra rätt behandling respektive efterbehandling.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser
Konsumenter har ett växande intresse för ansvarsfull antibiotikaanvändning och god djurvälstånd. Ersättningen syftar till att bidra till en god djurvälstånd, som svarar upp mot samhällets förväntningar. De insatser som ersättningen omfattar bidrar till friskare djur och ett minskat behov av antibiotika och högre djurvälstånd för det enskilda djuret.

Skötselvillkor

- Hålla minst ett hondjur av nötkreatur för mjölkproduktion från sista ansökningsdag till årets slut.
- Besiktiga och vid behov verka djurens samtliga klövar minst två gånger under ansökningsåret.
- Dokumentera verkningarna i en klövhälsorapport.
- Upprätta en klövhälsoplan.

Villkor för stödberättigande

- Den som söker ersättning ska vara djurägare som har kor för mjölkproduktion.
- Den som söker ska inte ha djurförbud för den djurart som ersättningen avser.
- Djur som är över 24 månader vid sista ansökningsdag är stödberättigande.

5.29.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

Inte aktuellt

List of relevant SMR

Ersättningen har en koppling till SMR *Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur (EGT L 221, 8.8.1998, s. 23): Artikel 4.*

List of relevant mandatory national standards

- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:18) om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m.
- djurskyddslagen (2018:1192)
- djurskyddsförordningen (2019:66)

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Baseline i denna ersättning är att djurägaren uppfyller relevanta grundvillkor och annan relevant nationell lagstiftning. Enligt 2 kap 64 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:18) om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m., ska kornas klövar inspekteras regelbundet och verkas vid behov. I ersättningen finns villkoret att mjölkorna ska verkas två gånger om året, men baseline är att mjölkorna verkas en gång om året. Därför ges ersättning bara för en verkning. Registrering i klövhälsorapporten går utöver baseline, eftersom det inte är gängse praxis. Därför ersätts den registrerade aktören för två registreringar per år och ko. I baseline ingår även att behandla eventuella klövsjukdomar som upptäcks i samband med klövhälsovården. Alla villkor inom ersättningen innebär strängare normer än vad som gäller enligt lag eller gängse praxis för produktionsmetoder inom området

”vatten, foder och omvårdnad i enlighet med djurens naturliga behov” (*artikel xx i förordning xx*).

5.29.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	Ersättningsnivå 300 kronor per djurenhet
Calculation method	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl 307 kronor per djurenhet</p> <p>Ersättningen för utökad klövhälsovård för kor är beräknad på de kostnader som uppstår för att genomföra villkoren som ingår i åtagandet. Kostnaderna består av extra arbetstid för djurägaren i samband med klövhälsovård och kostnader för en godkänd klövvårdare som utför verkningar och registrering i klövhälsorapporten. Kostnader finns också för att klövvårdaren och djurägaren gemensamt uppdaterar företagets klövhälsoplan.</p>

5.29.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- No

5.29.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	☐ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	Ej aktuell då enbart en ersättningsnivå finns.
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 1-åriga.

5.29.10 WTO:s regelverk

Stödet i form av djurvälståndersättningar för kor lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.29.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragnivån är 60 %.

5.29.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
DVKOR1		Dvkor enhetsbelopp 1	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.44 - Andel djurenheter som berörs av

5.29.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
DVKOR1 - Dvkor enhetsbelopp 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		32,00	32,00	32,00	32,00	32,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.18 - Number of livestock units (LU) benefiting from support for animal welfare,		210 000,00	210 000,00	210 000,00	210 000,00	210 000,00		1 050 000,00
TOTAL	O.18 - Number of livestock units (LU) benefiting from support for animal welfare,		210 000,00	210 000,00	210 000,00	210 000,00	210 000,00		1 050 000,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		6 774 194,00	6 774 194,00	6 774 194,00	6 774 194,00	6 774 194,00		33 870 970,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		4 064 516,00	4 064 516,00	4 064 516,00	4 064 516,00	4 064 516,00		20 322 580,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union								

5.30 *Djurvälfärdsersättning för suggor*

Intervention name	Djurvälfärdsersättning för suggor
Type of Intervention	Miljöåtaganden, klimatåtaganden och andra förvaltningsåtaganden
Output Indicator	O.18 Antal djurenheter som omfattas av stöd för åtgärder för djurskydd, hälsa eller ökad biosäkerhet
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, “ES rebate system ☐ Yes • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.30.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.30.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

5.30.3 Behov som möts av interventionen

Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa

5.30.4 Resultatindikatorer

R.44 Förbättra djurskyddet: Andel djurenheter som berörs av insatser som får stöd för att förbättra djurs välbefinnande

5.30.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra djurvälstånd hos djur som primärt hålls för livsmedelsproduktion. För suggor handlar de djurvälståndshöjande åtgärderna om att säkerställa att djuren uppnår sitt näringsmässiga behov i relation till produktionscykeln med hjälp av produktionsplanering, utfodringsrutiner, analys av foder och strömaterial, hullbedömning samt produktionsuppföljning.

[För god effekt av åtgärderna ska alla djur i besättningen omfattas samtidigt som hänsyn tas till enskilda djurs behov. God djurvälstånd uppnås genom flera samverkande åtgärder som förstärker varandra. En åtgärd kan skapa förutsättning för eller vara beroende av en annan. Därför är ersättningen utformad som ett paket med en serie av åtgärder på några centrala områden. *Anm: kommer att uppdateras*]

Produktionsplanering

I grisproduktion flyttas djur mellan stallavdelningar beroende på produktionsfas. Detta är stressande för djuren och bör ske sällan och skonsamt. En plan för vilka utrymmen som finns och när avdelningar ska nyttjas samt hur djuren ska flyttas mellan dem är således viktig. Planen behöver kontinuerligt följas upp och anpassas.

Eftersom förutsättningar skiljer sig åt mellan besättningar behövs detaljerade skötselrutiner för verksamheten, som är anpassade till den egna besättningen. Detta blir allt viktigare för djurens välbefinnande när besättningsstorleken ökar och därmed antalet personer som är delaktiga i skötseln och omvårdnaden av djuren. Introduktion av nya suggor i gruppen leder till aggression och slagsmål innan den nya sociala hierarkin mellan djuren har etablerats. Detta ökar stressen och minskar djurens välbefinnande. Därför är det viktigt att gruppera suggor efter storlek så att stora suggor inte skadar mindre suggor. För att undvika stress hos djuren ska rutinerna säkerställa att djurgrupperna hålls så intakta som möjligt. Arbetsrutinerna ska säkerställa att insättning av ny djurgrupp inte sker innan en stallavdelning har stått tom en viss tid efter rengöring ("tomtid"). Att ha en "tomtid" ger god upptorkning av stallens ytor för att erbjuda en god miljö för de nya djuren.

Utfodringsrutiner

Dagligen bör kontroller genomföras av huruvida suggorna ätit det foder de tilldelats enligt norm beroende på hull, ålder och antal diande grisar. Fodergivan kan sedan regleras i enlighet med resultatet. Optimal utfodring är en grundförutsättning för att hålla suggor i ett jämnt och gott hull och undvika stress relaterat till viktminskning. Magra suggor löper större risk att drabbas av bogsår vilket gör att djuren lider.

Förutsättningarna för optimal utfodring förändras dock över tid i samband med att exempelvis djurmaterial, inhysningsformer och besättningsstorlek förändras. I synnerhet kring grisning är daglig kontroll av suggans allmäntillstånd och aptit viktigt. Det är också viktigt att följa suggornas aptit, foderkonsumtion och hullutveckling under sinperioden.

En systematisk uppföljning av suggans foderkonsumtion och aptit samt suggans hull är därför av betydelse för att säkerställa alla enskilda suggors välfärd och stressnivå. Detta kräver dagliga observationer och vid behov justering av den mängd foder som suggan får. Daglig kontroll gör att skötaren får en god bild av suggans välbefinnande över tid.

Analys av foder och strömmaterial

Att känna till fodrets kvalitet vad gäller näringsinnehåll, struktur och hygien bidrar till att suggorna hålls i rätt hull under grisningscykeln och bidrar därmed till en god välfärd. Tillgång till strömmaterial av god kvalitet är av stor betydelse för suggornas välfärd och upplevda stressnivå. Tillgång på halm har även visat sig kunna minska mängden av beteenden som är kopplade till tristess, till exempel tomgångshandlingar och mixtrande med inredningen. Det är även viktigt i samband med grisning för att suggan ska kunna utöva sitt naturliga bobygnadsbeteende. Den hygieniska kvaliteten på strömaterialet är av stor betydelse för djurens välfärd.

Hullbedömning

Trots väl fungerande åtgärder på besättningsnivå finns en möjlighet att förbättra enskilda djurs välfärd genom direkta insatser med direkt fokus på det enskilda djuret. Regelbunden kontroll av suggans hull vid ett antal strategiskt valda tillfällen under grisningscykeln är ett effektivt sätt att utvärdera hur väl suggans näringsbehov blivit tillgodosett och för att säkerställa att stress relaterat till viktminskning undviks. Rätt hull under digivningen och dräktigheten är av stor betydelse för suggans välmående och hållbarhet samt hur väl hon kan ta hand om sina smågrisar. Suggans hull ska bedömas på individnivå enligt en 4-gradig skala fyra gånger i varje grisningscykel. Det ska framgå av produktionsplanen när bedömningarna görs.

Produktionsuppföljning

God djurvälfärd kräver noggrann produktionsuppföljning. Uppföljning möjliggör att korrigerande åtgärder kan sättas in. För att tidigt uppmärksamma begynnande stressrelaterade problem och klövskador bör tillsynen av suggorna öka, vilket innebär att mer arbetstid går åt i stallarna. Det är viktigt att personal avsätter tid för att studera suggornas beteenden och är

observanta på begynnande stressbeteenden hos suggorna. Detta gör att problem tidigt kan avhjälpas, vilket medför en högre djurvälstånd.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 9 - Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser

Konsumenter har ett växande intresse för ansvarsfull antibiotikaanvändning och god djurvälstånd. Ersättningen syftar till att bidra till en god djurvälstånd, som svarar upp mot samhällets förväntningar. De insatser som ersättningen omfattar bidrar till friskare djur och således ett minskat behov av antibiotika och högre djurvälstånd för det enskilda djuret.

Skötselvillkor

- Hålla minst en sugga eller betäckt gylta i planerad produktion under året som ansökan gäller
- Upprätta en produktionsplan som minst innehåller ett djurflödesschema, en stallplan samt skötselrutiner
- Låta genomföra minst tre analyser på antingen, foder, vatten eller strömaterial under det år som ansökan gäller
- Göra fyra hullbedömningar av suggorna i varje grisningscykel
- Göra daglig foderuppföljning
- Göra en produktionsuppföljning fyra gånger under ansökningsåret

Villkor för stödberättigande

- Den som söker ersättning ska vara djurägare som har suggor och betäckta gyltor för smågrisproduktion
- Den som söker ska inte ha djurförbud för den djurart som ersättningen avser

5.30.6 Identification of relevant baseline elements (relevant GAEC, statutory management requirements (SMR) and other mandatory requirements established by national law), where applicable, description of the specific relevant obligations under the SMR, and explanation as to how the commitment goes beyond the mandatory requirements.

List of relevant GAEC

Inte aktuellt

List of relevant SMR

Ersättningen har en koppling till SMR Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur (EGT L 221, 8.8.1998, s. 23): Artikel 4, samt Rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning (EUT L 47, 18.2.2009, s. 5): Artiklarna 3 och 4.

List of relevant mandatory national standards

- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:20) om grishållning inom lantbruket m.m.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:14) om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen.
- djurskyddslagen (2018:1192)

- djurskyddsförordningen (2019:66)

Link between GAEC, SMR and national standards with the intervention

Basline i denna ersättning är att djurägaren uppfyller relevanta grundvillkor och annan relevant nationell lagstiftning. I nationell lagstiftning ingår att vidta åtgärder om hullbedömningen visar att djuren är för under- eller överviktiga. Ersättning ges inte för kravet på fem dagars tomtid i stallarna mellan varje djuromgång. Alla villkor inom ersättningen innebär strängare normer än vad som gäller enligt lag eller gängse praxis för produktionsmetoder inom området ”vatten, foder och omvårdnad i enlighet med djurens naturliga behov” (artikel xx i förordning xx).

5.30.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone
Range of support at beneficiary level	Ersättningsnivå 2 100 kronor per djurenhet
Calculation method	<p>Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl 2 386 kr per djurenhet</p> <p>Ersättningen för extra djuromsorg för suggor är beräknad på de kostnader som uppstår för att genomföra villkoren som ingår i åtagandet. Kostnaderna består av den extra arbetstid som krävs för att genomföra villkoren och kostnader för analyser utförda av ett ackrediterat laboratorium.</p>

5.30.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

- No

5.30.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

What are the models of the commitment(s) in the intervention	☐ management based (with possibility to pick and choose)
Explain the obligations/possibilities for beneficiaries in relation to the commitments set out in the intervention	Ej aktuell då enbart en ersättningsnivå finns.
What is the duration of contracts?	Åtaganden är 1-åriga.

5.30.10 WTO:s regelverk

Stödet i form av djurvälståndersättningar för suggor lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 12 i WTO:s gröna box, eftersom stödet utgör en del av ett tydligt definierat statligt miljö/bevarande-program och förutsätter att vissa specifika villkor i programmet ska uppfyllas. Dessutom överskrider inte stödutbetalningarna de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att leva upp till villkoren för stödet.

5.30.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragnivån är 60 %.

5.30.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
DVSUGGOR1		Dvsuggor enhetsbelopp 1	Bevilja	91(3)(b) - SE - 60%	Enhetlig	R.44 - Andel djurenheter som berörs av

5.30.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
DVSUGGOR1 - Dvsuggor enhetsbelopp 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)		226,00	226,00	226,00	226,00	226,00		
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.18 - Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare.		56 000,00	56 000,00	56 000,00	56 000,00	56 000,00		280 000,00
TOTAL	O.18 - Number of livestock units (LU) benefitting from support for animal welfare.		56 000,00	56 000,00	56 000,00	56 000,00	56 000,00		280 000,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		12 645 161,00	12 645 161,00	12 645 161,00	12 645 161,00	12 645 161,00		63 225 805,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		7 587 097,00	7 587 097,00	7 587 097,00	7 587 097,00	7 587 097,00		37 935 485,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)								
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)								
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII								
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union								

5.31 Kompensationsstöd

Intervention name	Kompensationsstöd
Type of Intervention	Naturliga eller andra områdesspecifika begränsningar
Output Indicator	O.12 Antal ha som får stöd för områden med naturliga eller särskilda begränsningar (alla kategorier)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	<ul style="list-style-type: none"> • Generational Renewal ☐ No • Environment ☐ Yes, "ES rebate system ☐ No • LEADER ☐ No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP	☐ No

5.31.1 Territoriell avgränsning och regional dimension

Nationell

5.31.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

Särskilt mål 1 - Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen

5.31.3 Behov som möts av interventionen

Kompensera för sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader

5.31.4 Resultatindikatorer

R.4 Koppling av inkomststöd till normer och god praxis: Andel utnyttjad jordbruksareal som omfattas av inkomststöd och är underställd villkor

R.7 Ökat stöd till jordbruk i områden med särskilda behov: Procent ytterligare stöd per hektar i områden med större behov (jämfört med genomsnittet)

5.31.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att främja fortsatt brukande av jordbruksmark och att bevara och främja hållbara jordbrukssystem. Genom att kompensera jordbrukare för alla eller delar av de merkostnader och inkomstbortfall som är relaterade till begränsningarna för jordbruksproduktionen i det berörda området, bidrar åtgärden till att uppnå detta. För att undvika överkompensation styrs ersättningen per hektar av de typer av jordbruk som företaget bedriver.

Den dominerande typen av jordbruk inom kompensationsområdena är företag med betesdjur, främst med nöt men även med får och get. Företag där den övervägande driftsinriktningen är nöt, får och get står för ungefär 62 procent av de standardiserade arbetstimarna på företagen i skogs- och mellanbygder, jämfört med 35 procent i slättbygder. Eftersom omsättning och jordbruksaktivitet per hektar är högre på dessa företag är också merkostnaderna för naturliga och särskilda begränsningar större. Växtodling av främst spannmål förekommer, ofta används skörden som kraftfoder till företagets djurhållning. Utan djurhållning faller den ekonomiska grunden för en stor del av odlingen av spannmål och i princip helt för odlingen av grovfoder och därmed också för att behålla jordbruket och bruka jordbruksmarken i många av kompensationsområdena.

I Sveriges rapportering enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet framgår att situationen är allvarlig och trenden är negativ för många av odlingslandskapets naturtyper och arter. Naturbetesmarker och slätterängar är idag ovanliga. Deras bevarandestatus bedöms som dålig och försämringen fortsätter. Avsaknad av hävd gör att de växer igen eller försvinner. En nedläggning eller beskogning av jordbruksmarken inom kompensationsområdena, leder således till minskad biologisk mångfald. Aktiv jordbruksdrift genom djurhållning är en förutsättning för ett öppethållande av åker- och betesmark. Inslag av spannmål i områden som domineras av vallodling ger ett mer varierat odlingslandskap.

Utformning

Jordbrukarnas mark delas in i följande sex typer av jordbruk:

1 Jordbruk med betesdjur och grovfodergrödor på åkermark

Typ 1 är riktad till företag som har grovfodergrödor på åkermark.

2 Jordbruk med betesdjur och naturbetesmarker

Typ 2 är riktad till företag som har naturbetesmarker.

3 Jordbruk med betesdjur och andra mycket extensiva naturbetesmarker

Typ 3 är riktad till företag som har mycket extensiva naturbetesmarker. Dessa marker skiljer sig från vanliga naturbetesmarker genom att behovet av betestryck är väsentligt lägre per hektar. Företagen hävdar marken genom att hålla betesdjur inom jordbruket.

4 Jordbruk med växtodling

Typ 4 är riktad till företag som har växtodling. Växtodling är en typ av jordbruk med andra praktiska och ekonomiska förutsättningar. Grödan är vanligtvis ettårig och sås på våren. Gödslingen sker i samband med sådd, oftast främst med stallgödsel och med mindre givor av mineralgödsel för att täcka grödans behov. Ogräsbekämpning görs då behov finns genom mekanisk bearbetning eller med växtskyddsmedel. Som växtodling räknas jordbruksgrödor som spannmål, oljeväxter, proteingrödor, potatis och trädgårdsgrödor.

5 Extensivt jordbruk

Typ 5 är riktad till företag som har mark som generellt sköts mer extensivt, som rörflen, gröngödsling eller foderarealer som jordbrukaren inte sköter med betesdjur inom sitt jordbruk.

6 Mycket extensivt jordbruk

I denna typ av jordbruk ingår mark som generellt inte skördas och som därmed inte har merkostnader, som träda och mark utan gröda. Denna typ ger inget stöd.

Olika jordbrukstyper

Den vanligaste typen av företag med djurhållning av nöt, får eller get har huvuddelen av foderproduktionen som vall på åkermark. På grund av kompensationsområdenas nordliga läge har även vall på bördig åkermark ett betydande kompensationsbehov, främst beroende på de sämre produktionsförutsättningarna jämfört med vall på bördig åkermark i de mer intensiva jordbruksområdena i södra Sverige. Det finns även företag med djurhållning där huvuddelen av foderarealen är naturbetesmark. Naturbetesmark får oftast inte gödslas med mineral-, stallgödsel eller andra gödselmedel och inte heller behandlas med växtskyddsmedel. Produktionen är därför vanligen mycket lägre än för vall på åkermark. Att ändra mark från åkermark till naturbetesmark eller tvärtom är sällan önskvärt eller praktiskt möjligt. Olika jordmän ger också en stor naturlig variation i produktivitet och betesbehov. Markens förutsättningar är bestående och företagen har ofta anpassat sin inriktning efter foderarealens beskaffenhet:

- Typ 1 speglar företag med betesdjur med tillhörande foderarealer där huvudsakligen vall odlas på åkermark.
- Typ 2 speglar företag med stor andel betesmarker och där vall främst odlas för vinterfoder.
- Typ 3 speglar företag med stor andel mycket extensiva betesmarker och där vinterfoder odlas extensivt.

Jordbruk i typ 1, 2 och 3 har olika merkostnader per hektar. Att slå ihop grupperna skulle därför innebära en överkompensation till företag med stor andel betesmarker i förhållande till de med en stor andel vall på åkermark. Ett högt hektarbelopp skulle driva upp efterfrågan på främst åkermark och därmed markkostnaden. Om företag inom typ 1 inte kan kompenseras för sina kostnader kommer den typen av jordbruk att minska väsentligt på sikt och risken för en övergång till skog och för att odlingslandskapet blir mer likartat ökar väsentligt.

I rapporten om landsbygdens utveckling i norra Sverige 2014–2018, beskrivs att stödåtgärderna, det nationella stödet och kompensationsstödet, som de ser ut 2018 tillsammans inte är helt tillräckliga för att bevara jordbruket i alla kompensationsområden. Utan det nationella stödet för mjölk skulle 25 procent av mjölkföretagen i stödområdena uppvisa ett nollresultat eller lägre. Om stödet för mjölk skulle tas bort riskeras att delar av mjölkproduktionen helt försvinner från vissa områden vilket också innebär att arbetstillfällen försvinner på landsbygden.

Jordbrukstyper har olika krav på djurtäthet

Differentierat krav på djurenheter per hektar speglar att foderarealerna är av olika karaktär, inte att samma typ av mark används mer eller mindre intensivt. Eftersom djurtätheten sätts signifikant lägre än den genomsnittliga för betesdjur på vall respektive betesdjur på betesmark och betydligt lägre än vad som motsvaras av en intensivt odlad vall, bedöms utformningen inte ändra på marknadsförhållandena.

Kravet för typ 1 har satts till genomsnittligt djurinnehav av betesdjur inom jordbruket i förhållande till all areal med grovfodergrödor på åkermark, i respektive område.

Kravet för typ 2 har satts efter typgårdar där alla djur hålls på betesmark under betessäsongen och vall endast används för odling av vinterfoder. Kravet för typ 2 motsvarar genomsnittligt djurinnehavet i de olika områdena.

Krav för företag i typ 3, är anpassade till företag med betesdjur på mycket extensiva betesmarker och vars vinterfoder odlas på lågproducerande gräsmarker. Dessa marker har behov av bete med djurtäthet under 0,3-0,4 djurenheter per hektar. Betesmarker och många gräsmarker på sandiga och torra marker, oftast med låga näringstal, är mycket lågproducerande, men har många gånger höga naturvärden med skyddsvärda arter. Dessa marker skiljer sig från vanliga naturbetesmarker genom att behovet av betestryck är väsentligt lägre per hektar. Skillnaden i merkostnad mellan olika delar av landet för dessa företag är också lägre.

Antal djurenheter räknas mot all grovfoderareal i alla typer av jordbruk. Detta är en förenkling eftersom ett stort antal gränser i regelverket för jordbrukarna undviks. Det gör också att jordbrukaren kan ha lågproduktiva betesmarker och köpa in foder från andra företag.

Kompensationsstöd för bergsområden, områden med naturliga begränsningar samt områden med särskilda begränsningar

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att främja fortsatt användning av jordbruksmark, bidra till att bevara landsbygden och till att bevara och främja hållbara jordbrukssystem. Genom att kompensera jordbrukare för alla eller delar av de merkostnader och inkomstbortfall som är relaterade till begränsningarna för jordbruksproduktionen i det berörda området, bidrar kompensationsstödet till att uppnå detta.

- Ersättning betalas inom områden som är avgränsade som bergsområden med naturliga begränsningar enligt artikel 32.1(a) (1305/2013).
- Ersättning betalas inom områden som är avgränsade som andra områden än bergsområden med väsentliga naturliga begränsningar enligt artikel 32.1(b) (1305/2013).
- Ersättning betalas inom områden som är avgränsade som områden som påverkas av särskilda begränsningar enligt artikel 32.1(c) (1305/2013).

Förutsättningar för att få stöd

Jordbrukaren ska sköta all sin grovfoderareal så att biologisk mångfald och öppet odlingslandskap bevaras genom att inom sitt jordbruk hålla en djurtäthet av betesdjur om minst följande:

	Bergsområden, djurenheter per hektar grovfoderareal	Väsentligt naturliga begränsningar, djurenheter per hektar grovfoderareal	Särskilda begränsningar, djurenheter per hektar grovfoderareal
Typ 1	0,65	1	1
Typ 2	0,3	0,4	0,4
Typ 3	0,1	0,1	0,1

Grovfoderareal är areal med grönfoder, foderbetor, vall, slåtterängar och betesmarker. Jordbrukarens hela grovfoderareal ingår i typ 1, 2 eller 3 om jordbrukaren har någon av dessa typer av jordbruk, annars ingår hela arealen med grovfodergrödor i typ 5. En jordbrukare har aldrig grovfoderareal i mer än en typ av jordbruk.

Skötselvillkor

Jordbrukaren ska utföra aktiv jordbruksverksamhet på marken. Grovfodergrödor på åkermark ska betas eller slås, men får inte tröskas. Betesmarker ska betas eller slås. För typ 1-3 ska grovfoderarealen skötas genom att hålla betesdjur med den djurtäthet som krävs för de olika typerna. Växtodlingsgrödor ska odlas med sikte på god skörd och för det syfte som grödan redovisas för.

Beskrivning av stödområdesindelningen

Kriterier för yttre avgränsning av områden

- Bergsområden är områden norr om 62: a breddgraden och vissa angränsande områden enligt artikel 32.2 i förordning (EU) nr 1305/2013.
- Områden med väsentliga naturliga begränsningar är områden som begränsas av låg temperatur genom tröskelvärde 1500 dag-graders växtsäsong. Metod för fine-tuning som använts är: En vägd medelavkastning baserad på 13 vanliga grödor beräknas för varje församling. Denna medelavkastning jämförs med en referensavkastning, beräknad för samma grödor för all areal utanför bergsområde. Om församlingens medelavkastning inte överstiger 80 procent av referensavkastningen inkluderas den i område med naturliga begränsningar.
- Områden som är påverkade av särskilda begränsningar är sådana där det är nödvändigt att markförvaltningen fortgår för att bevara eller förbättra miljön, bevara landsbygden och bibehålla potentialen för turism i området, eller för att skydda kustlinjen. Som områden med särskilda begränsningar har Sverige pekat ut vissa områden utanför bergsområden och områden med väsentliga naturliga begränsningar. De utpekade områdena är de med kust (både havs- och insjö kust) eller områden där andelen betesmark överstiger medelvärdet i riket samt en medelavkastning som inte överstiger 80 procent av referensavkastningen. Områden som tidigare varit avgränsade som områden med särskilda svårigheter och inte inkluderas i områden med naturliga begränsningar enligt beskrivningen i punkten ovan, är oförändrade.

Kriterier för inre avgränsning av områden

Ersättningarna är uppdelade på 12 geografiska områden inom den yttre avgränsningen.

- Uppdelningen av område 1 till och med 10 utgår från skillnader i genomsnittlig temperatursumma. Områdena 1 till och med 5 avser bergsområden medan områdena 6 till och med 10 avser områden med naturliga väsentliga begränsningar.
- Område 11 omfattar områden med stor andel betesmarker och område med kustlinje.
- Område 12 omfattar öar utan bro

Lokal enhetsnivå som används för att ange områdena:

- Områden med särskilda begränsningar: Hel eller del av församling
- Bergsområden och andra områden med naturliga begränsningar: Hel församling

Beskrivning av avgränsningar och metoder finns dessutom i följande dokument:

- Description of the method used by Sweden to delimit areas other than mountain areas facing natural constraints. November 2014.
- Description of the method used for fine-tuning of the areas with significant natural constraints.
- Description of the method use to delimit other areas with specific constraints.
- Lista över församlingar som ingår i de avgränsade områdena enligt 32.1(a), 32.1(b) och lista över hel och del av församling som ingår i de avgränsade områdena enligt artikel 32.1(c) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013.

Bidrag till de särskilda målen

Särskilt mål 1 - Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten

Det svenska jordbrukets konkurrenskraft och lönsamhet har utvecklats svagt under de senaste tio åren, jämfört med näringslivet som helhet. Lönsamheten är sämre i områden med sämre naturgivna förutsättningar – stora delar av Sverige utgörs av skogs- och mellanbygder med ganska dåliga naturliga förutsättningar för jordbruk. Som exempel kan nämnas att det genomsnittliga nettoförädlingsvärdet under 2007–2018 oftast har legat nästan hälften så högt i områden med naturliga begränsningar (ANC) än i områden med bättre förutsättningar. Om lönsamheten i jordbruket försämras kommer produktionen fortsätta minska, och minska på fler områden än idag. Särskilt utsatta är områden med svaga förutsättningar för jordbruksproduktion liksom produktionsgrenar som i utgångsläget har svag lönsamhet.

För att säkerställa ett konkurrenskraftigt jordbruk i alla delar av Sverige behöver det ske en kompensation för sådana inkomstskillnader som orsakats av sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader.

Villkor för stödberättigande

Generellt

- Jordbrukaren ska uppfylla definitionen för aktiv jordbrukare
- Jordbrukaren har tillgång till marken.
- Marken är jordbruksareal.
- Jordbrukaren bedriver jordbruk på en jordbruksareal om minst 4 hektar inom kompensationsområdena.

För bergsområden

- Marken ska ligga inom kompensationsområde 1–5.

För områden med naturliga begränsningar

- Marken ska ligga inom kompensationsområde 6–10.

För områden med särskilda begränsningar

- Marken ska ligga inom kompensationsområde 11–12.

What area is eligible?	○ all areas with natural or other specific constraints
-------------------------------	---

Andra viktiga anmärkningar som är relevanta för att förstå och genomföra åtgärden

För att kunna söka kompensationsstöd ska företaget bruka minst 4 hektar jordbruksareal. Med ett genomsnittligt stöd på i storleksordningen 1 000 kr per hektar motsvarar gränsen på 4 hektar en årlig utbetalning med 4 000 kr. Stödbeloppet för areal under 4 hektar skulle generellt vara mycket lågt i förhållande till kostnaden för jordbrukarens och myndigheternas administration. Även för gårdsstödet är gränsen 4 hektar i Sverige. I genomsnitt brukar företagen ca 39 hektar. Företag med mindre än 4 hektar jordbruksareal drivs sällan med det huvudsakliga syftet att producera för avsalu.

Jordbrukarens utbetalning ett år måste vara minst 1 000 kr. Gränsen är satt av administrativa skäl, och är en generell regel för i princip alla svenska jordbrukarstöd.

De av Sverige valda representativa gränserna för nedtrappning vid 70 och 200 hektar berör ca 300 000 hektar på ca 1 600 jordbruksföretag. Dessa företag har i storleksordningen 28 procent av arealen som får kompensationsstöd.

Gränsen 200 hektar för typ av jordbruk 1, 2 och 3 motsvarar ungefär totalt arealbehov för det djurantal som motsvarar en mjölkgård med en mjölkrobot. Mjolkproduktion är en representativ och viktig produktionsinriktning i de svenska kompensationsområdena. För mjölkproduktion har en mjölkrobot under senare år blivit det helt dominerande vid nybyggnation eller utökning och innebär ett förändrat kostnadsläge. Kalkylen visar på detta. Kostnadsläget har förändrats i allt snabbare takt. Från 1995 till 2000 ökade antalet mjölkkor per företag i medeltal med 6 mjölkkor. Mellan 2000 och 2006 var ökningen 15 mjölkkor. Mellan 2006 och 2014 var ökningen 30 mjölkkor i medeltal. Mellan 2014 och 2019 var ökningen 8 mjölkkor i medeltal så att medelbesättningen nu har 94 mjölkkor. Det finns i nuläget inte något som tyder på att en ökning av antalet mjölkkor per företag framöver kommer att avstanna. Skulle gränsen sättas lägre skulle företag som är relativt små och som har högre kostnadsläge få en nedtrappning av stödet.

För de typer av jordbruk som inte har djurhållning av betesdjur påverkar storleken på arealen främst vilka typer av jordbruksmaskiner som är optimala. Företag med upp till 70 hektar växtodling har en maskinkedja som kostar ca 40 000 kr per hektar och en typgård större än 70 hektar har en helt annan uppsättning maskiner, med en kostnad på ca 30 000 kr per hektar.

Företag i typ 5 har ofta extensivt skötta grovfodergrödor. Bete förekommer, men till största del med djur som inte ingår i företagets jordbruksproduktion. Jämfört med i typ 1, 2 och 3 där 100 procent av företagen har betesdjur är andelen 3 procent av företagen i typ 5. Jämfört med typ 3 som har djurtäthet med i genomsnitt 0,25 djurenheter per hektar är genomsnittet inom typ 5 70 gånger lägre, 0,0036 djurenheter per hektar. Det finns därmed inte någon merkostnad för betesdjur inom jordbruket för typ 5.

5.31.7 Form and rate of support/amounts/calculation methods

	If IACS
Type of payment	- unit cost based on additional costs and income foregone

**Range of support
at beneficiary level**

Ersättningsnivå kronor per hektar

För bergsområden

	Jordbrukstyp					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5	Typ 6
1	5 900	3 400	1 300	1 500	800	0
2	4 600	3 000	1 400	1 500	700	0
3	3 900	2 800	1 200	1 500	600	0
4	3 300	2 300	1 100	1 500	400	0
5	3 100	1 700	700	1 500	400	0

För områden med naturliga begränsningar

	Jordbrukstyp					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5	Typ 6
6	2 100	1 400	400	700	0	0
7	1 600	1 000	250	700	0	0
8	1 300	900	300	700	0	0
9	1 000	800	0	700	0	0
10	900	900	0	700	0	0

För områden med särskilda begränsningar

	Jordbrukstyp					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5	Typ 6
11	1 700	1 000	0	700	0	0
12	2 000	1 100	300	600	0	0

Om det beräknade beloppet motsvarar mindre än 25 euro per hektar betalas inte ersättning för den aktuella typen av jordbruk i området. Jordbrukarens genomsnittliga belopp räknas på ersatt areal och blir därmed aldrig mindre än motsvarande 25 euro.

För jordbrukarens stödberättigande areal över 200 hektar inom typ av jordbruk 1, 2 eller 3 och över 70 hektar inom typ 4 och 5, trappas stödet ner till 80 procent av ersättningsnivån. Om jordbrukaren har areal i mer än ett område görs nedtrappning i första hand för areal i område med lägre ersättningsnivå. Om nedtrappningen ger ett belopp som motsvarar mindre än 25 euro betalas ingen ersättning för areal över nedtrappningsgränserna.

**Calculation
method****Maximal ersättningsnivå enligt kalkyl, kronor per hektar***För bergsområden*

	Jordbrukstyp					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5	Typ 6
1	8 192	4 761	1 842	2 100	1 160	0
2	6 420	4 103	1 977	2 100	909	0
3	5 327	3 925	1 636	2 100	779	0
4	4 498	3 228	1 466	2 100	533	0
5	4 265	2 374	920	2 100	520	0

För områden med naturliga begränsningar

	Jordbrukstyp					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5	Typ 6
6	6 494	4 254	1 249	2 100	379	0
7	4 769	3 154	812	2 100	354	0
8	4 011	2 876	909	2 100	332	0
9	3 141	2 601	532	2 100	248	0
10	2 541	2 633	479	2 100	231	0

För områden med särskilda begränsningar

	Jordbrukstyp					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5	Typ 6
11	5 192	3 026	376	2 100	276	0
12	6 053	3 322	918	1 839	526	75

Ersättningen är baserad på ekonomiska skillnader beroende på naturliga eller särskilda begränsningar. Dessa skillnader är beräknade utifrån olika typer av jordbruk i ett referensområde i södra Sverige och motsvarande merkostnad för vart och ett av områdena med naturliga och särskilda begränsningar.

De beslutade stödbeloppen har reducerats för att anpassas till den tillgängliga budgeten, till ca 55 procent, för bergsområden, där risken för att jordbruksmarken överges är större, och ca 34 procent för övriga områden. Belopp under 300 kr avrundas till 210 kr eller närmaste femtiotal kronor och belopp över 300 kronor avrundas till närmaste hundratal kronor. Att beloppen beskrivs i kronor här beror på växelkursen.

Kalkylmetod

Vid beräkning av maximal stödnivå har ökade kostnader och minskade intäkter för varje typ av jordbruk och stödområde jämförts med områden i Blekinge, Skåne, Halland och Kalmar län som inte är avgränsade som områden med naturliga begränsningar. En differentiering har gjorts utifrån begränsningens svårighetsgrad i de olika kompensationsområdena 1-12. Beräkningarna görs för en eller flera representativa produktionsgrenar i de olika jordbrukstyperna. Hänsyn har tagits till nationella stödnivåer så att sammanlagda ersättningsnivån för de båda stödformerna (kompensationsstödet och det nationella stödet) inte kommer att överstiga de beräknade produktionsnackdelarna för varje område.

Växtodling: Vid beräkningarna har vårkorn använts som representativ gröda för jordbrukstypen växtodling. Spannmål utgör ca 85 procent av växtodlingsgrödorna i kompensationsområdena. Minskade intäkter på grund av skördenivå inkluderas i beräkningarna. Ökade kostnader (maskinkostnader och arbetstid) på grund av företagsstruktur och fältform inkluderas. Företagsstruktur och fältform påverkas av de naturliga förutsättningarna. Topografi, stenförekomst med mera sätter gränser för fältstorlek och andel mark som är lämplig som jordbruksmark. För spannmål har beloppet begränsats till kostnaden för etablering av grödan, för att garantera en effektiv användning av medlen.

Träda: Förutom kostnadsposter inkluderade i beräkning för spannmålets produktionskostnader, tas också hänsyn till minskat behov av bortröjning av vegetation i regioner med lägre avkastningspotential.

	<p>Vallkalkyler: Grovfoder till nötkreatur, får och getter kan produceras på ett mycket stort antal marktper, från mycket intensiva vallar till mycket extensiva naturbetesmarker. Grovfoder kan skördas som hö, olika typer av ensilage eller betas. Vi har kalkylerat produktionskostnad och produktionsunderlägsenhet för några typiska produktionsformer och fått fram produktionskostnad och produktionsunderlägsenhet per kg TS grovfoder i de olika regionerna. Denna produktionsunderlägsenhet fördelas sedan på några olika grovfodermarker (intensiv vall, extensiv vall, betesmark, extensiv betesmark) efter deras produktionsförmåga för att få ett värde per hektar.</p> <p>Högre kostnader samt lägre avkastning beaktas i beräkningen av produktionskostnad för grovfoder. Den absolut största delen av grovfoderproduktionen konsumeras på samma företag som producerar det. Det finns därför inget bra värde på grovfoder som speglar produktionskostnaderna, vilket gör beräkning av produktionsunderlägsenhet mer komplicerad än till exempel för spannmål. Den lägre avkastningen i kompensationsområdena innebär att odling av flera hektar krävs för samma antal djur. Värdet av det producerade grovfodret blir uppenbart först i nästa produktionsled. Därför beräknas ökade kostnader och minskade intäkter för djurproduktion beroende av grovfoder (sammanvägt för mjölkproduktion, självrekryterande nötkött och ungnöt) och produktionsunderlägsenheten fördelas därefter per kg torrs substans.</p> <p>Jämfört med kalkyl för programperiod 2013–2022 har hänsyn tagits till att produktionsstorleken för typjordbruk 2 är mindre än typjordbruk 1. Detta gäller både areal och storlek på djurbesättningar. Mindre produktionsstorlek medför högre kostnader, främst för arbete, maskiner och byggnader. Tidigare var typjordbruk 2 underkompenserat, vilket nu har korrigerats.</p> <p>I område 1 och 2 överstiger ersättningsnivåerna 450 Euro för typ 1. Det ersatta beloppet är dock fortfarande lägre än det beräknade maximala beloppet, ca 45 procent.</p>
--	--

5.31.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment:

No

5.31.9 Additional questions/information specific to the Type of Intervention

5.31.10 WTO:s regelverk

Kompensationsstödet lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 13 i WTO:s gröna box, eftersom stödet begränsas till producenter i klart definierade, missgynnade regioner baserat på neutrala och objektiva kriterier och är tillgängligt för alla producenter inom sådana regioner. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen, vilken typ av produktion som bedrivs eller produktions storlek efter basperioden och begränsas till de extra kostnader eller inkomstförluster som är associerade med att bedriva jordbruksproduktion i de identifierade regionerna. Slutligen är den koppling till produktionsfaktorer som finns i stödet i form av land degressiv.

5.31.11 Contribution rate(s) applicable to this intervention

Ejflu-bidragnivån är 30 procent.

5.31.12 Planerade enhetsbelopp – definition

Planned Unit Amount Code (MS)	Budget Code (EC)	Planned Unit Amount Title	Type of Support	Contribution rate(s)	Type of Planned Unit Amount	Result Indicator(s)
LFA01		Lfa område 1 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA02		Lfa område 1 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA03		Lfa område 1 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA04		Lfa område 1 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA05		Lfa område 1 typ 5	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA06		Lfa område 2 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA07		Lfa område 2 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA08		Lfa område 2 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA09		Lfa område 2 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA10		Lfa område 2 typ 5	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA11		Lfa område 3 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA12		Lfa område 3 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA13		Lfa område 3 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA14		Lfa område 3 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA15		Lfa område 3 typ 5	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA16		Lfa område 4 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA17		Lfa område 4 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA18		Lfa område 4 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA19		Lfa område 4 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal

LFA20	Lfa område 4 typ 5	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA21	Lfa område 5 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA22	Lfa område 5 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA23	Lfa område 5 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA24	Lfa område 5 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA25	Lfa område 5 typ 5	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA26	Lfa område 6 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA27	Lfa område 6 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA28	Lfa område 6 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA29	Lfa område 6 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA30	Lfa område 7 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA31	Lfa område 7 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA32	Lfa område 7 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA33	Lfa område 7 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA34	Lfa område 8 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA35	Lfa område 8 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA36	Lfa område 8 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA37	Lfa område 8 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA38	Lfa område 9 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA39	Lfa område 9 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal

LFA40	Lfa område 9 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA41	Lfa område 10 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA42	Lfa område 10 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA43	Lfa område 10 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA44	Lfa område 11 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA45	Lfa område 11 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA46	Lfa område 11 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA47	Lfa område 12 typ 1	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA48	Lfa område 12 typ 2	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA49	Lfa område 12 typ 3	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal
LFA50	Lfa område 12 typ 4	Bevilja	91(3)(a) - SE - 30%	Medel	R.4 - Andel utnyttjad jordbruksareal

5.31.13 Planerade enhetsbelopp – finansiell tabell

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
LFA01 - Lfa område 1 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	634,00	634,00	634,00	634,00	634,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								
LFA02 - Lfa område 1 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	366,00	366,00	366,00	366,00	366,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								
LFA03 - Lfa område 1 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	140,00	140,00	140,00	140,00	140,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								
LFA04 - Lfa område 1 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	161,00	161,00	161,00	161,00	161,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								
LFA05 - Lfa område 1 typ 5	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	85,00	85,00	85,00	85,00	85,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								
LFA06 - Lfa område 2 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	490,00	490,00	490,00	490,00	490,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								
LFA07 - Lfa område 2 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	321,00	321,00	321,00	321,00	321,00	0,00	
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)								
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific								

LFA08 - Lfa område 2 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA09 - Lfa område 2 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA10 - Lfa område 2 typ 5	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	74,00	74,00	74,00	74,00	74,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA11 - Lfa område 3 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	410,00	410,00	410,00	410,00	410,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA12 - Lfa område 3 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	301,00	301,00	301,00	301,00	301,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA13 - Lfa område 3 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	128,00	128,00	128,00	128,00	128,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA14 - Lfa område 3 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	158,00	158,00	158,00	158,00	158,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA15 - Lfa område 3 typ 5	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	64,00	64,00	64,00	64,00	64,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							

LFA16 - Lfa område 4 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	346,00	346,00	346,00	346,00	346,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA17 - Lfa område 4 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	247,00	247,00	247,00	247,00	247,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA18 - Lfa område 4 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	118,00	118,00	118,00	118,00	118,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA19 - Lfa område 4 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	157,00	157,00	157,00	157,00	157,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA20 - Lfa område 4 typ 5	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	43,00	43,00	43,00	43,00	43,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA21 - Lfa område 5 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	329,00	329,00	329,00	329,00	329,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA22 - Lfa område 5 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	183,00	183,00	183,00	183,00	183,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA23 - Lfa område 5 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	75,00	75,00	75,00	75,00	75,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							

LFA24 - Lfa område 5 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	157,00	157,00	157,00	157,00	157,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA25 - Lfa område 5 typ 5	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	43,00	43,00	43,00	43,00	43,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA26 - Lfa område 6 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	223,00	223,00	223,00	223,00	223,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA27 - Lfa område 6 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA28 - Lfa område 6 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	43,00	43,00	43,00	43,00	43,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA29 - Lfa område 6 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	72,00	72,00	72,00	72,00	72,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA30 - Lfa område 7 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	169,00	169,00	169,00	169,00	169,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA31 - Lfa område 7 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	107,00	107,00	107,00	107,00	107,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							

LFA32 - Lfa område 7 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA33 - Lfa område 7 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	72,00	72,00	72,00	72,00	72,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA34 - Lfa område 8 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	137,00	137,00	137,00	137,00	137,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA35 - Lfa område 8 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	96,00	96,00	96,00	96,00	96,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA36 - Lfa område 8 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA37 - Lfa område 8 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	69,00	69,00	69,00	69,00	69,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA38 - Lfa område 9 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	105,00	105,00	105,00	105,00	105,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA39 - Lfa område 9 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	85,00	85,00	85,00	85,00	85,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							

LFA40 - Lfa område 9 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	72,00	72,00	72,00	72,00	72,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA41 - Lfa område 10 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	94,00	94,00	94,00	94,00	94,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA42 - Lfa område 10 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	96,00	96,00	96,00	96,00	96,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA43 - Lfa område 10 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	73,00	73,00	73,00	73,00	73,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA44 - Lfa område 11 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	182,00	182,00	182,00	182,00	182,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA45 - Lfa område 11 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	108,00	108,00	108,00	108,00	108,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA46 - Lfa område 11 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	74,00	74,00	74,00	74,00	74,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA47 - Lfa område 12 typ 1	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	215,00	215,00	215,00	215,00	215,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							

LFA48 - Lfa område 12 typ 2	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	118,00	118,00	118,00	118,00	118,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA49 - Lfa område 12 typ 3	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
LFA50 - Lfa område 12 typ 4	Planned unit amount (Total Public Expenditure in EUR)	0,00	61,00	61,00	61,00	61,00	61,00	0,00
	Maximum Amount for the Planned unit amount (EUR)							
	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific							
TOTAL	O.12 - Number of hectares benefitting from support for areas facing natural or specific		1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	5 375 000,00
	Annual indicative financial allocation (Total public expenditure in EUR)		161 290 323,00	161 290 323,00	161 290 323,00	161 290 323,00	161 290 323,00	806 451 615,00
	Annual indicative financial allocation (Union Contribution in EUR)		48 387 097,00	48 387 097,00	48 387 097,00	48 387 097,00	48 387 097,00	241 935 485,00
	Out of which for financial instrument (Total public Expenditure in EUR)							
	Out of which for financial instrument (Union Contribution in EUR)							
	Out of which carry-over (Total public Expenditure in EUR)							
	Out of which carry-over (Union contribution in EUR)							
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII							
	Out of which needed to reach the minimum financial allocation set out in Annex XII (Union							

5.32 Startstöd

Intervention name	Startstöd
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.25. Number of young farmers receiving setting-up support
Contribution to ringfencing requirements for/on:	Generational Renewal: Yes
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.32.1 5.32.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.32.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO7 Locka och behålla unga jordbrukare och andra jordbrukare och underlätta hållbar affärsutveckling i landsbygdsområden

5.32.3 Behov som möts av interventionen

Underlätta generationsväxling

5.32.4 Resultatindikatorer

R36 Antalet unga jordbrukare som omfattas av etableringsstöd från GJP, inbegripet en uppdelning efter kön

5.32.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med stödet är att göra det lättare för unga att starta eller ta över en jordbruksverksamhet. Landsbygdens utveckling och konkurrenskraft kan på så sätt stärkas.

Stöd kan beviljas till personer som är högst 40 år och som för första gången etablerar en jordbruksverksamhet eller som skalar upp en marginell jordbruksverksamhet, som sökande tidigare etablerat, till att bli affärsmässig.

Sökanden ska ha tillräcklig utbildningsnivå. Grundkravet är minst gymnasiekompetens eller motsvarande för alla unga företagare. För rennäringföretagare är ett ytterligare grundkrav att en mentor ska vara utsedd som har åtagit sig att vara mentor i minst tre år. Mentorn ska vara utsedd senast före beslut om stöd.

Den sökande ska kunna visa att den inte bedrivit affärsmässig jordbruksverksamhet tidigare. Sökanden ska genom sin affärsplan visa att företaget har möjligheter att bli långsiktigt lönsamt och bidra till ökad livsmedelsproduktion och öka jordbrukssektorns konkurrenskraft.

Startstöd kan ges när den sökande blivit etablerad eller börjat bedriva verksamheten affärsmässigt.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 7 – Locka och behålla unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden

Sverige har en relativt hög medelålder bland företagarna i jordbrukssektorn och den genomsnittliga jordbruksföretagaren har dessutom blivit äldre. Detta gör att många jordbruksföretag står inför en generationsväxling, men det saknas ibland en ny generation att lämna över till. Vidare bidrar sektorns relativt låga lönenivåer, obekväma arbetstider och en arbetsmiljö med relativt stor olycksrisk till att attraktionskraften hos de gröna näringarna är svag. I kombination med den höga kapitalinsats som ofta krävs vid gårdsköp eller generationsskifte försvårar detta för unga personer att starta eller ta över en jordbruksverksamhet. En startpremie till personer som är högst 40 år bidrar till att underlätta etablering av en jordbruksverksamhet eller uppskalning av tidigare marginell verksamhet. Startpremien kan exempelvis användas till att säkerställa inkomstförsörjningen under en etableringsfas, möjliggöra nödvändiga investeringar och underlätta beviljande av banklån. Startstödet kan på så sätt, tillsammans med andra åtgärder som förbättrar exempelvis arbetsmiljö, lönsamhet, och attraktivitet främja generationsskiften inom sektorn.

Stöd får lämnas för

Stödet ges i form av ett fast belopp till en ung jordbrukare.

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigade stödmottagare

Personer som är högst 40 år vid ansökan om startstöd och för första gången etablerar en jordbruksverksamhet, eller skalar upp en marginell jordbruksverksamhet som den sedan tidigare etablerat, till att bli affärsmässig.

Villkor för stödberättigande

- Sökanden är högst 40 år när ansökan kommer in.
- Sökanden etablerar en affärsmässig jordbruksverksamhet för första gången.
- Sökanden ska ansvara för och ha faktisk kontroll över företaget.
- Sökande inom rennäringen är medlem i en sameby. Dessutom ska en mentor vara utsedd för en period om minst tre år.

- Sökanden ska lämna in en affärsplan.*

5.32.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
Type of payment	<p>Lump-sum</p> <p>Metod för beräkning av belopp eller stödnivå</p> <p>Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR. Genom att Sverige väljer att utnyttja möjligheten att rikta 2,75 % av det s.k. gårdsstödet inom pelare I till unga jordbrukare görs bedömningen att den stödnivå på 300 000 kronor vid heltidsarbete och 150 000 kronor vid motsvarande halvtidsarbete som fastställs för startstödet i pelare II är tillräcklig för att startstödet ska kunna uppnås. Summan är i paritet med förra programperioden och motsvarar en låg årsinkomst.</p>
Range of support at beneficiary level	<p>Stöd lämnas i form av en klumpsumma. Klumpsummans storlek är beroende av produktionspotentialen som anges i affärsplanen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En klumpsumma på 150 000 kronor där produktionspotentialen beräknas till motsvarande ett halvtidsarbete på minst 860 timmar • En klumpsumma på 300 000 kronor där produktionspotentialen beräknas till motsvarande ett heltidsarbete på minst 1720 timmar <p>Klumpsumman betalas ut i två delutbetalningar. Första utbetalningen omfattar 2/3 av klumpsumman och sker i samband med beslut om stöd. Resterande belopp betalas ut i samband med slututbetalningen.</p>

5.32.7 Additional explanation

Startstödet lever inte upp till kriterierna för gröna eller blå stöd enligt WTO:s definitioner och klassificeras således som gult.

5.32.8 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment¹⁹:

No

5.32.9 WTO:s regelverk

Startstödet lever inte upp till kriterierna för gröna eller blå stöd enligt WTO:s definitioner och klassificeras således som gult.

¹⁹ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

5.32.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	För startstöd tillämpas enhetliga enhetsbelopp. För att fastställa nivån på enhetsbeloppen för startstöd har vi utgått ifrån statistiska uppgifter från Statistiska centralbyrån (SCB). Uppgifterna från SCB avser genomsnittlig månadslön inom jordbruk och trädgård och är framtagna i juni 2020. Utifrån uppgifterna bedömer vi att det är rimligt att fastställa en nivå för klumpsumman på: 300 000 kr för heltidsarbete 150 000 kr för halvtidsarbete
Contribution rate(s)	22,18 procent

5.33 Stöd till samarbete

Intervention name	Stöd till samarbete
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.32 - Number of supported other cooperation operations or units
Contribution to ringfencing requirements for/on:	No No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.33.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.33.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO1 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jord

SO2 Öka marknadsorienteringen och gårdarnas konkurrenskraft, på såväl kort som lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

SO3 Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan

SO4 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi

SO5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser såsom vatten, mark och luft, bland annat genom att minska behovet av kemikalier

SO6 Bidra till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald, förbättra ekosystemtjänsterna och bevara livsmiljöer och landskap

SO7 Locka och behålla unga jordbrukare och andra jordbrukare och underlätta hållbar affärsutveckling i landsbygdsområden

SO8 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jordb

SO9 Förbättra unionsjordbrukets förmåga att reagera på nya samhällskrav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra livsmedel av hög kvalitet med högt näringsintag som producerats på ett hållbart sätt, minskning av livsmedelsavfall samt främjande av djurskydd och bekämpande av antimikrobiell resistens

XCO Det övergripande målet att modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och i landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa

5.33.3 Behov som möts av interventionen

Hantera prissvängningar

Begränsa skadeverkningar av vilt

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Stärka affärsmässighet

Bygga rationella djurstallar

Bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

Lagra in kol och växthusgasavgång från organogena jordar

Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen

Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet

Minska belastningen på mark, luft och vatten

Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion

Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd

Bevara värdefulla gräsmarker

Bevara genetisk mångfald

Öka kompetens om biologisk mångfald

Öka ekologisk produktion

Förbättra arbetsmiljön

Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna

Stärka affärsmässighet på landsbygderna

Främja en attraktiv landsbygd

Öka ekologisk produktion

Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa

Kunskapssystemet, AKIS

5.33.4 Resultatindikatorer

R1. Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad hållbarhet när det gäller ekonomiska, sociala och miljömässiga resultat samt klimat- och resurseffektivitet

5.33.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med åtgärden är att stödja samarbeten inom områden där den gemensamma nyttan av ett samarbete är stor för samhället men där incitamentet för en enskild aktör är för litet för att kunna

finansiera ett utvecklingsarbete. Samarbete är en viktig del i att stärka en hållbar utveckling över längre tid i näringar och landsbygder som påverkas och präglas av glesa strukturer. Landsbygder kan inte erbjuda samma stödjande förutsättningar till företag och befolkning som i mer tätbefolkade områden. I kombination med längre avstånd mellan aktörer blir därför stöd till samarbeten nödvändiga.

Stödet till samarbete kan användas för att stödja praktisknära försök, tester och utvärderingar samt stimulera till ökad samverkan om utvecklingsfrågor inom besöks-, jordbruks-, livsmedels-, ren- och trädgårdsnäringen (inklusive akvaponi). I synnerhet inom animalieproduktionen finns behov av sådan verksamhet. Här kan samarbetsåtgärden fylla en lucka mellan det kunskapsframtagande som finansieras via forskningspengar och det kunskapsframtagande som de enskilda företagen finansierar själva. Stödet till samarbete kan även nyttjas till att stödja utvecklings- och innovationsprojekt som har för låg innovationsgrad för att rymmas inom stödet till EIP

Syftet är också att samarbeta transnationellt mellan olika länder. Stöd till transnationella samarbeten ska främja kunskapsutbyte mellan aktörer som driver liknande projekt och utvecklingsprocesser. Syftet är att kunna utbyta erfarenheter och få kunskap om resultat från andra länder eller hur man arbetar i andra liknande projekt.

Alla projekt ska genomföras utifrån ett regionalt eller nationellt perspektiv eller vara av tydlig pilot- och metodutvecklande karaktär. Vid projekturval är projektinnehållets långsiktighet och projektresultatens relevans och fortlevnad efter projektets slut av särskilt betydelse.

Stöd ges till stödmottagare genom upphandling eller utlysningar, samt till stödmyndigheten. Vid utlysningar får stödmyndigheten ställa upp villkor som innebär att utlysningen riktar sig till vissa angivna stödmottagare eller målgrupper.

Områdesindelning

Åtgärden för samarbete delas in i tre övergripande områden: Stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd (Område 1), Miljö och klimat (Område 2) och Livsmedel och besöksnäring (Område 3). *Område 1 Stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd*

Området omfattar samsamarbetsinsatser för ökad konkurrenskraft och djurvälstånd.

Samarbeten ska bidra till att inom jordbruks-, trädgårds- (inklusive akvaponi) och rennäring utveckla och utvärdera processer, metoder, produkter, tekniker och liknande genom samverkan mellan olika kompetenser. Därigenom stärks konkurrenskraften i näringen som helhet.

De aktiviteter som genomförs inom området kan omfatta ämnen som handlar om:

- företagsutveckling
- digitalisering och ny teknik
- nya odlings- och uppfödningssystem
- riskhantering
- klimatanpassning

- produktionsfrågor inom olika driftsgrenar
- stallbyggande
- djurvälstånd och smittskydd
- arbetsmiljö
- betydelsen av mångfald och jämställdhet för ökad kompetensförsörjning och attraktionskraft inom yrket
- viltskador
- vattenhushållning och vattenförsörjning.

Område 2 Miljö och klimat

Området omfattar samarbetsinsatser som stöder miljövard och klimatåtgärder samt bidrar till de nationella miljömålen, den nationella klimatanpassningsstrategin och EU:s miljö- och klimatmål. Samarbetsprojekt inom miljö och klimat ska syfta till att utveckla, pröva och utvärdera nya produkter, metoder, processer och tekniker inom områdena:

- naturmiljö
- kulturmiljö
- växtnäring och minskning av kväve och fosforförluster
- minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak från jordbruket och marken
- produktion och användning av förnybar energi
- effektivare energianvändning
- kolinlagring och klimatanpassning
- växtskydd
- nya grödor för ökad inhemsk proteinförsörjning eller ökad gröddiversitet
- markbördighet och markpackning
- vattenförvaltning
- vattenhushållning och vattenförsörjning
- ekologisk produktion
- bevarande av den biologiska mångfalden bland husdjursraser

Samarbetsprojekt kan också bidra till en förbättrad miljö på landskapsnivå med syfte att

- bevara och förstärka den biologiska mångfalden
- förbättra vattenkvaliteten
- få en hållbar mark- och vattenanvändning
- synliggöra och förstärka kulturmiljövärden i landskapet
- synliggöra och förstärka ekosystemtjänster i landskapet
- förbättra miljön på så sätt att området blir mer attraktivt för friluftsliv och rekreation
- undersöka, utreda och åtgärda effekter av ett förändrat klimat
- öka kolförråd i mark och vegetation.

Särskilda samarbetsinsatser kommer att göras för projekt som syftar till att förstärka förutsättningar för biologisk mångfald genom att skapa blommande ytor och andra småbiotoper.

Område 3 Livsmedel och besöksnäring

Samarbeten ska bidra till att företag på landsbygderna med verksamhet inom livsmedel och besöksnäring kan utvecklas, marknadsorienteras, öka exporten, öka antalet arbetstillfällen och ta tillvara landsbygdens resurser. Även destinationer och besöksnäringorganisationer kan samarbeta för att utveckla besöksnäringen som helhet, i synnerhet utifrån måltidsturism.

Samarbeten ska bidra till att främja och bevara ett levande och dynamiskt kulturarv kopplat till mat- och livsmedelsframställning.

Samarbeten ska bidra till att verksamma inom livsmedelsproduktion och förädling av livsmedel kan utbyta erfarenheter och utveckla processer, produkter, lokala marknader, öka lokal livsmedelsförsörjning och direktförsäljning från producent till konsument, förädlare och restauranger.

De aktiviteter som genomförs inom området Livsmedel och besöksnäring på landsbygden kan omfatta temaområden såsom:

- lokal livsmedelsförsörjning
- småskalig livsmedelsförädling
- matkultur och lokal matidentitet
- måltidsturism och destinationsutveckling
- företagsutveckling
- marknadsföring, logistik och försäljning
- produktutveckling och utveckling av förpackningar

- varumärkes- och konceptutveckling
- märkning och skyddade beteckningar
- betydelsen av mångfald och jämställdhet inom näringen.

Bidrag till de särskilda målen

De flesta stöd inom GJP riktas till enskilda aktörer och företag. Men många av de utmaningar och möjligheter som livsmedelssektorn och landsbygderna står inför är sådana som inte kan hanteras ensamt av en enskild aktör, utan kräver att många aktörer går samman, exempelvis genom klustersamverkan, nätverkande och branschsamverkan.

Stöd till samarbete är därför ett viktigt verktyg för att nå de mål som den strategiska planen ska bidra till att uppfylla. Stöd till samarbete förstärker övriga insatser i strategiska planen – det genererar synergieffekter.

Stöd får lämnas för

Stöd kan beviljas för nedanstående utgifter, under förutsättning att de är kopplade till aktiviteterna i projektet

- lön till personal för att genomföra projektet, inklusive lönepåslag och indirekta kostnader
- eget arbete för att genomföra projektet
- köp av tjänst för att genomföra projektet
- immateriella investeringar i form av inköp eller utveckling av programvara
- övriga utgifter som behövs för att genomföra projektet.
- investeringar (ges bara till projekt som syftar till att förstärka förutsättningar för biologisk mångfald genom att skapa blommande ytor och andra småbiotoper

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag.

Villkor för stödberättigande

Stödmottagaren ska ha minst en samarbetspart för att genomföra åtgärden.

5.33.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
Type of payment	<ul style="list-style-type: none"> • reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary • unit costs

- lump sums
- flat – rate financing

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 – av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 – av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

1. Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

1. Konferens
2. transnationella projekt inom Leader
3. projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

1. Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
2. Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
3. Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa

	<p>utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.</p> <p>4. Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.</p> <p><i>Schablonsatser används för följande utgifter</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR. 2. Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 –procent. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare. <p><i>Klumpsumma används för följande utgifter</i></p> <p>Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.</p>
Range of support at beneficiary level	Stöd ges mellan 70 och 100 procent av stödberättigande utgifter.

5.33.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment²⁰: Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Explanation of support activities falling outside the scope of Art. 42 TFEU

Stödet kan även ges till satsningar som avser annat än jordbruksverksamhet.

Type of state aid instrument to be used for clearance: de minimis

²⁰ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 13 960 000 euro. Nationell medfinansiering 3 100 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

5.33.8 WTO:s regelverk

Stödet till samarbete lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom det inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Stödet skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(d), ”extension and advisory services”.

5.33.9 Planerade enhetsbelopp –definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	Beräkningarna utgår från de delåtgärder och fokusområden som finns i innevarande programperiod och dessa har delats in i följande tre nya indelningar med tillhörande enhetsbelopp: - Stärkt konkurrenskraft och djurvälstånd (2 000 000 SEK) - Miljö och klimat (1 100 000 SEK) - Livsmedel och besöksnäring (2 300 000 SEK) Genomsnittligt stödbelopp och övriga beräkningar har gjorts utifrån historisk data över beviljade stöd inom innevarande programperiod 2014–2020 med en schablon för prognostiserad prisutveckling.
Contribution rate(s)	22,18 procent

5.34 Innovationsstöd inom EIP-Agri

Intervention name	Innovationsstöd inom EIP-Agri
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.1 - Antalet projekt för operativa EIP-grupper (Europeiska innovationspartnerskapet) (Projects)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.34.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.34.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO2 Öka marknadsorienteringen och gårdarnas konkurrenskraft, på såväl kort som lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

SO4 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi

SO5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser såsom vatten, mark och luft, bland annat genom att minska behovet av kemikalier

XCO Det övergripande målet att modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och i landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa

5.34.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning

Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen

Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet

Minska belastningen på mark, luft och vatten

Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion

Kunskapssystemet, AKIS

5.34.4 Resultatindikatorer

R.1 Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad hållbarhet när det gäller ekonomiska, sociala och miljömässiga resultat samt klimat- och resurseffektivitet

R.2 Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket

5.34.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med stöden är att få fram nya innovativa lösningar på gemensamma utmaningar inom olika områden genom att skapa bättre kopplingar mellan forskningsresultat, ny teknik och praktiskt arbete inom jordbruk, trädgårds- (inklusive akvaponi) och rennäring. Det finns två typer av stöd inom EIP:

- ett för att bilda innovationsgrupper och
- ett för innovationsprojekt.

Stöd kan endast beviljas till stödberättigande utgifter för det som beskrivs i stycket ”stöd får lämnas för”. Vem som beviljas stöd avgörs av de prioriteringar och urvalskriterier som anges i stödmyndighetens handlingsplan.

Genom att bilda innovationsgrupper runt en potentiell innovation kan innovationer på ett systematiskt sätt identifieras, utvecklas och spridas. Inom båda stöden är en viktig del i sammansättningen av en innovationsgrupp att den består av olika kompetenser från till exempel företag, rådgivningsorganisationer och forskning, både inom och utom lantbrukssektorn. Syftet är att föra samman olika kompetenser till en grupp som sedan ska arbeta tillsammans för att utveckla jordbruk, trädgård (inklusive akvaponi) och rennäring.

Arbetet inom stöden ska ske i form av samarbeten inom jordbruk, trädgård (inklusive akvaponi) och rennäring mellan exempelvis forskare, rådgivare och företagare. Innovationsprojekten kan genomföras som helt nya samarbetsprojekt eller genom att pågående projekt samordnas för att nå synergieffekter.

Stöden för EIP kan användas inom två områden; konkurrenskraft respektive miljö och klimat.

Stöd för att bilda innovationsgrupp inom EIP

Den som ansöker om att bilda en innovationsgrupp ska formulera en tydlig beskrivning av sin innovation och samla de kompetenser som behövs för att arbeta med innovationen. Stödet för att bilda en innovationsgrupp omfattar ett mindre belopp och ska vara enkelt att söka.

Ansökan består av en kortare beskrivning av den innovation som den potentiella innovationsgruppen vill arbeta med och på vilket sätt det ska hanteras. Om ansökan beviljas ska stödet användas till att knyta samman de kompetenser som behövs för att bilda en grupp kring innovationen och till att ta fram en ansökan för ett innovationsprojekt.

De sökande för att bilda innovationsgrupp ska som resultat redovisa:

- en presentation av innovationsgruppens deltagare
- en projektplan för ett innovationsprojekt, inklusive budget
- ett samarbetsavtal för innovationsgruppen som tydliggör ansvar för arbete och pengar samt hur man ska förfara beträffande immateriella rättigheter om det blir aktuellt vid ett planerat marknadsinträde

Stöd till innovationsprojekt inom EIP

Den som ansöker om stöd för innovationsprojekt ska formulera en tydlig beskrivning av sin innovation, vilka som ingår i samarbetet, hur gruppen har tänkt gå tillväga för att utveckla och testa lösningar, vad gruppen vill se för resultat och hur de tänkt att innovationen ska kunna nå marknaden vid projektets slut. Med resultat menas i detta sammanhang vad gruppen förväntar sig att ha löst, inte hur lösningen ska se ut. Det är viktigt att det finns ett tydligt samarbete och att alla parter är involverade i projektet. Stöd för innovationsprojekt kan beviljas även till sökande som inte tidigare fått stöd för att bilda en innovationsgrupp.

Transnationella samarbeten inom EIP

Inom båda stöden är det möjligt att bevilja transnationella samarbeten.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Innovationsförmågan är lägre i jordbruket än i andra delar av näringslivet och satsningarna på kunskap och innovation är förhållandevis låga i livsmedelskedjan jämfört med andra sektorer i Sverige. Detta har bidragit till att jordbrukets konkurrenskraft och lönsamhet har utvecklats svagt under de senaste tio åren jämfört med näringslivet som helhet. Åtgärden ska således förbättra jordbrukets konkurrenskraft genom att möjliggöra innovationer som ökar företagets förmåga att bedriva en verksamhet som är lönsam på lång sikt. Åtgärden ska bidra till att uppfylla livsmedelsstrategins mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala hållbara livsmedelsproduktionen ökar.

Mål 4

Det finns ett behov av att underlätta jordbrukets anpassning av produktionen till de förändringar av klimatet som sker just nu och de förändringar som förutspås inträffa. Innovationer kan medföra betydande framsteg inom ramen för detta arbete och bidra till att det svenska jordbruket bättre kan hantera klimatförändringarna och begränsa deras negativa effekter på produktionen. Kunskap, innovationer och investeringar krävs för att till exempel nya grödor och förändrade produktions- och uppfödningssystem ska kunna utvecklas och tillämpas. Detsamma gäller insatser som skapar bättre beredskap och kapacitet för att hantera ändrade nederbörds- och temperaturförhållanden, såsom behovet av stärkt vattenhushållning. Vidare finns det även behov av att stärka jordbrukets möjligheter att minska klimatpåverkan per viktenhet producerad produkt och användandet av fossil energi samt öka kolinlagringen. På så sätt kan jordbruket bidra till att Sverige minskar mängden utsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Mål 5

Jordbruket har möjlighet att bidra positivt till Sveriges miljömål, samtidigt som jordbruket har en negativ påverkan på flera av dem. En sådan negativ påverkan kan exempelvis avse läckage av näringsämnen, vilket bidrar till övergödning i sjöar, vattendrag och hav. Fortsatt utveckling behövs för att jordbrukets miljöarbete ska kunna stärkas, samtidigt som produktionen totalt sett ökar. Här har innovationer en viktig roll att spela för att hitta lösningar på de komplexa utmaningar som lantbruket står inför.

Stöd får lämnas för

Stöd kan beviljas för nedanstående utgifter, under förutsättning att de är kopplade till aktiviteterna som stödmyndigheten fastställer:

Stöd för att bilda innovationsgrupp inom EIP

- lön till personal för att genomföra projektet, inklusive lönepåslag och indirekta kostnader
- eget arbete för att genomföra projektet
- köp av tjänst för att genomföra projektet
- övriga utgifter som är kopplade till aktiviteterna, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor

Stöd till innovationsprojekt inom EIP

- Investeringar inom projektet
- lön till personal för att genomföra projektet, inklusive lönekostnadspåslag och indirekta kostnader
- eget arbete för att genomföra projektet
- köp av tjänst för att genomföra projektet
- övriga utgifter som är kopplade till aktiviteterna, som utgifter för tryckning av material, möteslokaler och resor

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag.

Villkor för stödberättigande

Stöd för att bilda innovationsgrupp inom EIP och innovationsprojekt inom EIP

- Minst två av följande aktörer ska ingå i innovationsgruppen: forskare, rådgivare eller företagare.
- Innovationsgruppen ska ha ett samarbetsavtal mellan samarbetsparterna.
- Stöd beviljas inte till forskning, men kan ges till viss försöksverksamhet och utvärdering där det är nödvändigt för projektet.
- Stöd beviljas inte till pågående samarbetsprojekt vilket innebär att befintlig verksamhet inom redan etablerade kluster eller nätverk inte kan stödjas.

Stöd för att genomföra innovationsprojekt inom EIP

- Den sökande ska i ansökan garantera att resultaten från innovationsgruppernas arbete ska spridas enligt artikel 114.4 i förordning (EU) nr 1305/2013 dock med förbehåll för svensk lagstiftning inom offentlighet och sekretess. Det som sprids ska ha tillräckligt substantiellt innehåll och presenteras på ett sådant sätt att det kunna vara till nytta för andra.

5.34.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
Type of payment	<ul style="list-style-type: none"> • reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary • unit costs • lump sums • flat – rate financing <p>Förenklade kostnadsalternativ Stödmottagaren får redovisa</p> <ul style="list-style-type: none"> • lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid • timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar • resor med egen bil med 40 kr per mil • traktamenten enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår • eget arbete med 340 kr per redovisad timme • indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader • en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader • klumpsumma som fastställs utifrån budget där den berörda myndigheten bedömer det som lämpligt. • Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna. <p>Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.</p> <p>Metod för beräkning av belopp eller stödnivå Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.</p> <p>Enhetskostnader används för följande utgifter: <i>Mat.</i> Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR. En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med</p> <ul style="list-style-type: none"> • konferens • projekt där mat har en central betydelse • Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

	<p>Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.</p> <p><i>Traktamente.</i> Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.</p> <p><i>Eget arbete.</i> Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.</p> <p><i>Standardiserad årsarbetstid.</i> Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.</p> <p>Schablonsatser används för följande utgifter</p> <p><i>Lönekostnadspåslag.</i> Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.</p> <p><i>Indirekta kostnader.</i> Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 %. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.</p> <p>Klumpsumma används för följande utgifter</p> <p>Bilda innovationsgrupp. Stöd för att bilda innovationsgrupp beviljas i form av klumpsumma. Klumpsummans storlek beror på hur många projektdeltagare som ingår. Fastställda enligt artikel 83.2(a) i förslag till SPR.</p> <p>Klumpsumma som baseras på budgeterade utgifter. Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.</p>
<p>Range of support at beneficiary level</p>	<p>Stöd för att bilda innovationsgrupp inom EIP</p> <p>Stöd för att bilda innovationsgrupp inom EIP ersätts i form av en klumpsumma till stödmottagaren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2–4 projektdeltagare som arbetar för att bilda en innovationsgrupp får 80 000 kronor i stöd. • 5 projektdeltagare eller fler som arbetar för att bilda en innovationsgrupp får 120 000 kronor i stöd. <p>Stöd till innovationsprojekt inom EIP</p> <p>Stöd till innovationsprojekt inom EIP ersätts i form av faktiska utgifter, enhetskostnader, klumpsummor och schablonsatser.</p>

	<p>Stödnivån för en investering inom ett projekt är 50 procent och övriga delar inom projektet 100 procent.</p> <p>Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd för innovationsprojekt med mindre än 200 000 kronor i stödberättigande utgifter.</p>
--	---

5.34.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment²¹:

Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Explanation of support activities falling outside the scope of Art. 42 TFEU

Stöd kan även lämnas för innovationer som avser annan verksamhet än jordbruksverksamhet.

Type of state aid instrument to be used for clearance: de minimis

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 8 870 000 euro. Nationell medfinansiering 1 970 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

5.34.8 WTO:s regelverk

Innovationsstödet inom EIP lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom det inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Stödet skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(d), ”extension and advisory services”.

---

²¹ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

5.34.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Interventionen har fått 3 enhetsbelopp, två för bilda grupp (80 000 respektive 120 000 kr) samt ett som genomsnittligt enhetsbelopp för att genomföra projekten. Nivåerna på gruppstödet följer de stödnivåer som anges i den strategiska planen. Genomsnittligt stödbelopp och övriga beräkningarna har gjorts utifrån historisk data över beviljade stöd inom innevarande programperiod 2014–2020. Vissa justeringar för förändrade förutsättningar och antaganden för beräkningarna av enhetsbeloppen har gjorts så som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förändrade klumpsummor för att bilda innovationsgrupp har tagits med i beräkningen. • Olika stödnivåer för ett innovationsprojekt. • Lägsta stödberättigade utgifter. • Schablon för prognostiserad prisutveckling. • Andelen genomföra projekt är 95 procent av stödet och 5 procent till stöd för att bilda grupp.
Contribution rate(s)	22,18 procent

5.35 *Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder*

Intervention name	Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.21 Number of supported on-farm non-productive investment operations or units
Contribution to ringfencing requirements for/on:	Environment Yes ES rebate system Yes
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.35.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension

Nationell

5.35.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser såsom vatten, mark och luft, bland annat genom att minska behovet av kemikalier

SO6 Bidra till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald, förbättra ekosystemtjänsterna och bevara livsmiljöer och landskap

5.35.3 Behov som möts av interventionen

Minska belastning på mark, luft och vatten

Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd

5.35.4 Resultatindikatorer

R 26 Andel jordbruk som omfattas av GJP-stöd för produktiva och icke-produktiva investeringar i fråga om vård av naturresurser

R32 Andel jordbruk som omfattas av investeringsstöd från GJP som bidrar till biologisk mångfald

5.35.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Vattenvårdsåtgärder i odlingslandskapet ska bidra till att nå målen i vattendirektivet och ska främst genomföras för att leda till förbättring av vattenförekomsternas ekologiska status det vill säga fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska och biologiska kvalitetsfaktorer som kan kopplas till miljöproblemen övergödning eller fysisk påverkan. Stödet ska också bidra till att skapa livsmiljöer och spridningsvägar för biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Stödet ska främja sådana miljöinvesteringar som inte genomförs i en för samhället önskvärd omfattning, på grund av att de för företaget inte genererar tillräckligt med avkastning på investerat kapital.

Stödet ska bidra till att uppnå målen för ett miljö- och klimatvänligt jordbruk och de svenska miljö kvalitetsmålen. Investeringarna ska öka jordbrukets positiva miljöeffekter, eller att minska jordbrukets negativa miljöeffekter. Stödet syftar således inte till att öka produktionen utan till att öka kollektiva nyttigheter.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 5

Åtgärden bidrar till att minska läckage av kväve och fosfor i odlingslandskapet genom investeringar i våtmarker och dammar, kalkfilterbäddar, tvåstegsdiken och andra vattenvårdsåtgärder. Genom minskat läckage kan miljöstatusen i sjöar, vattendrag och hav förbättras.

Mål 6

Investeringar i våtmarker, dammar och andra vattenvårdsåtgärder för förbättrad miljöstatus bidrar till att gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster i odlingslandskapet. Historiskt har det varit skett en omfattande dränering av landskapet för att kunna öka produktionen av jordbruksprodukter, vilket har medfört att stora arealer ursprungliga våtmarker försvunnit. Störst andel våtmarker har gått förlorad i slättlandskapen i södra Sverige. Investeringar i våtmarker och dammar kan främja livsmiljöer för arter som är beroende av våtmarker.

Stöd får lämnas för

- Vattenvårdsåtgärder i odlingslandskapet (undantaget bevattningsdammar och kalkfilterdiken).
  - *Anläggning och restaurering av våtmarker och dammar för att öka retention av kväve eller fosfor.* Genom att leda näringsbelastat vatten från exempelvis dräneringsrör eller öppna diken i odlingslandskapet till en våtmark eller damm, bromsas vattenflödet upp och kväve- och fosformängden i vattnet minskar. Detta minskar transporten av kväve och fosfor från odlingslandskapet till sjöar, vattendrag och hav.
  - *Anläggning och restaurering av våtmarker och dammar för att gynna den biologiska mångfalden.* Investeringarna ska förstärka förutsättningar för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet genom att främja särskilda livsmiljöer för arter som är beroende av våtmarker.
  - *Kalkfilterbäddar för att minska läckaget av fosfor.* En kalkfilterbädd kan anläggas exempelvis i anslutning till en damm eller våtmark i odlingslandskapet, eller i anslutning till en stamledning i en täckdikning.

- *Tvåstegsdiken i eller vid åkermark för att minska läckaget av kväve och fosfor.* Tvåstegsdiken minskar fosfor- och kväveläckage genom att de bland annat utjämnar flödestoppar och håller nere vattennivån på åkrarna. Detta minskar erosion i diket, gynnar en god växtmiljö och bidrar till att markens bärighet ökar. Tvåstegsdiket har en lågvattenfåra och terrasser på en eller båda sidor. Tvåstegsdikenas utformning gör att de står emot skred och erosion bättre än vanliga trapetsformade diken. Effekten av ett tvåstegsdike blir en kombination av det som fås av våtmark (flödesterass vid högre flöden), översilningsyta (dikesslätten och flödesterassen vid lägre flöden) och buffertzonen (dikesslätten).
- *Andra investeringar för förbättrad miljöstatus i sjöar, vattendrag och hav.* Investeringarna ska förbättra miljöstatusen i sjöar, vattendrag eller hav genom olika insatser i odlingslandskapet. Insatserna ska vara kopplade till övergödning eller fysisk påverkan och avse annat än de insatser som nämns ovan. Insatsen omfattar inte heller kalkfilterdiken och bevattningsdammar

Stödberättigande utgifter

Följande utgifter är stödberättigande för de investeringar som stöd lämnas för:

- Anläggningar inklusive fasta inventarier
- Material
- Övriga utgifter:
  - tjänster
  - avgifter till myndigheter och domstolar

Stödmyndigheten kan ge stöd för enbart förarbeten om detta framgår av förhandsbeskedet från stödmyndigheten. Förarbeten kan innehålla den projektering och de tillstånd som behövs för att genomföra investeringen.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Företag inom jordbruk, trädgård och rennäring

Villkor för stödberättigande

- Stöd lämnas till företag inom jordbruk, trädgård och rennäring.
- Den sökande ska äga marken på vilken investeringen genomförs, eller ha tillstånd av markägaren för att genomföra investeringen.
- Resultatet av investeringen ska bevaras i minst 5 år räknat från året efter slutbesiktningen.
- Fisk, kräftor eller andra djur får inte planteras in i eller utfodras i våtmarken eller dammen om stödmyndigheten inte beslutar annat.
- Anläggning och restaurering av våtmarker och dammar i odlingslandskapet

- Våtmarken eller dammen ska senast året efter slutbesiktningen omfattas av ett miljöersättningsåtagande för skötsel av våtmarker och dammar. Detta är under förutsättning att ersättningsformen är öppen för nysökning.
- Kalkfilterbäddar, tvåstegsdiken, andra investeringar för förbättrad miljöstatus i sjöar, vattendrag och hav
  - Stödmyndigheten kan besluta om specifika villkor för skötsel och bevarande för att syftet med åtgärden ska finnas kvar.

5.35.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant			
Type of payment	reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary			
Range of support at beneficiary level	Typ av investering	Stödnivå	Stödtak	Utgiftsgolv
	Våtmarker och dammar	100	Kostnad om 400 000 kr/ha	Utgifter om minst 30 000 kr
	Fosfordammar*	100	Kostnad om 600 000 kr/hektar	Utgifter om minst 30 000 kr
	Kalkfilterbädd	100		Utgifter om minst 30 000 kr
	Tvästegsdiken	100	Kostnad om 1 000 kr/m	Utgifter om minst 30 000 kr
	Förbättrad vattenkvalitet	100		Utgifter om minst 30 000 kr
* Fosfordammar är en särskild form av dammar inom <i>Dammar och våtmarker för retention av kväve eller fosfor</i> . En fosfordamm har en vattenyta som uppgår till maximalt 0,20 hektar och är designad för att vara effektiv för just fosfor. Ovan specificerade stödgränser gäller inte för ansökningar som enbart rör förberedelser.				

5.35.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment²²:

Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Explanation of support activities falling outside the scope of Art. 42 TFEU

Ersättningen kan även ges till andra markförvaltare än jordbrukare för annan mark än jordbruksmark.

Type of state aid instrument to be used for clearance: de minimis

²² Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 1 280 000 euro. Nationell medfinansiering 280 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

5.35.8 5.35.8 Additional questions/information specific to the Intervention

What is not eligible for support?	Se avsnitt 4.7.1
Does the investment contain irrigation ?	No

5.35.9 WTO:s regelverk

Investeringsstödet för vattenvårdsåtgärder lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom det offentligt finansierade programmet ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektiva demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under detta program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stödet ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbrygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

5.35.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Ett genomsnittligt enhetsbelopp har använts för interventionen. Beräkning av enhetsbelopp baseras på historiska data över beviljade stöd (insatsområdena 7.6/4a och 7.6/4b) från innevarande programperiod 2014-2020. Vissa justeringar för förändrade förutsättningar och antaganden för beräkningarna har gjorts så som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förändrade stödtak. • Förändrade stödnivåer. • Justering av målgrupp. • Schablon för prognostiserad prisutveckling.
Contribution rate(s)	60 procent

5.36 *Investeringsstöd för bevattningsdammar*

Intervention name	Investeringsstöd för bevattningsdammar
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.20 - Number of supported on-farm productive investment operations or units (Operations)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.36.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension

Nationell

5.36.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO4 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi

5.36.3 Behov som möts av interventionen

Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet

5.36.4 Resultatindikatorer

R 16 Share of farms benefitting from CAP investment support contributing to climate change mitigation and adaptation, and to the production of renewable energy or biomaterials
---

5.36.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Investeringar i bevattningsdammar ska begränsa effekterna av och anpassa jordbruket till klimatförändringarna. Antalet dagar med låg markfuktighet i Sverige har ökat, och ökningen förväntas fortsätta trots en ökad nederbörd. Lättare jordar, exempelvis sandjordar, har små möjligheter att lagra vatten. Genom att vintertid samla upp vatten i ett magasin, kan det användas för bevattning under odlingssäsongen.

Bevattningsdammar kan spara grundvatten och undvika uttag från vattendrag under perioder med lågt vattenflöde.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 4

Antalet dagar med låg markfuktighet i Sverige har ökat, och ökningen förväntas fortsätta, trots en ökad nederbörd. Investeringarna i bevattningsdammar kan bidra till att det svenska jordbruket bättre kan hantera dessa klimatförändringar och begränsa de negativa effekterna på produktionskapaciteten. Bevattningsdammar kan öka den tillgängliga vattenkvantiteten och göra att man undviker uttag av vatten när tillgången är begränsad.

Stöd får lämnas för

Anläggning av bevattningsdammar för att möjliggöra bevattning i områden med begränsad tillgång på vatten under odlings säsongen genom att lagra vatten från vinterhalvåret, då tillgången på vatten är god.

Stödberättigande utgifter

Följande utgifter är stödberättigande för de investeringar som stöd lämnas för:

- Anläggningar inklusive fasta inventarier.
- Övriga utgifter kopplade till a:
- Tjänster
- Avgifter till myndigheter och domstolar

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Företag inom jordbruk, trädgård och rennäring

Villkor för stödberättigande

- Stöd ges till jordbruksföretag som bedriver jordbruksverksamhet.²³
- Stöd kan även lämnas till företag som genomför investeringar i mark och byggnader (med tillhörande utrustning) som används i en jordbruksverksamhet.
- Den sökande ska äga marken på vilken investeringen genomförs, eller ha tillstånd av markägaren för att genomföra investeringen.
- Uttag av vatten för att fylla dammen ska vara anmält till tillsynsmyndigheten eller godkänt av domstol.

5.36.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant			
Type of payment	reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary			
Range of support at beneficiary level	Typ av investering	Stödnivå	Stödtak	Utgiftsgolv
	Bevattningsdammar	30	Stöd om högst 750 000 kr per damm	Utgifter om minst 200 000 kr

²³ Vattenbruk ska inte räknas som jordbruksverksamhet

5.36.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment²⁴:

No

5.36.8 Additional questions/information specific to the Intervention

If RD Investments are selected as a type of intervention

What is not eligible for support?	Se avsnitt 4.7.1
Does the investment contain irrigation?	No

5.36.9 WTO:s regelverk

Investeringsstödet för kalkfilterdiken lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom det offentligt finansierade programmet ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektivt demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under detta program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen, vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stödet ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbrygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

5.36.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	uniform average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	Enhetsbeloppet har bedömts genom att tillämpa föreslagna stödvillkor (stödnivå, stödtak och utgiftsgolv) på 30 bevattningsdammar som anlagts under perioden 2011 - 2021. Storleken på dammarna varierar mellan 12 000 – 100 000 m ³ vatten. Kostnaderna har beräknats utifrån en schablon eftersom flera av dammarna anlagts utan stöd och länsstyrelsen därför inte har tillgång till de faktiska kostnaderna. Kostnaderna har räknats upp med hänsyn till inflation.
Contribution rate(s)	22,18 procent

²⁴ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

5.37 Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan

Intervention name	Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.24 - Number of supported off-farm productive investment operations or units (Operations)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.37.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.37.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO3 Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan

SO8 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jordb

5.37.3 Behov som möts av interventionen

Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna

Underlätta kapitalförsörjning på landsbygderna

Främja en attraktiv landsbygd

5.37.4 Resultatindikatorer

R39 Antalet företag på landsbygden, inbegripet bioekonomiföretag, som har utvecklats med stöd från GJP

5.37.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Stödet syftar till att utveckla och diversifiera näringslivet på landsbygderna och därigenom skapa tillväxt och sysselsättning i livsmedelsrelaterade verksamheter. Investeringar i verksamheter inom hela livsmedelskedjan är viktiga för att uppnå målen i Sveriges livsmedelsstrategi, samtidigt som jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag behöver bli mer resilienta och stå på flera ben. Därför riktas denna åtgärd in till jordbruksföretagens

diversifiering och till andra företag på landsbygden som har livsmedelsrelaterade verksamheter. Syftet med detta investeringsstöd är således att möjliggöra investeringar i företag som är verksamma längs hela livsmedelskedjan, från jordbruk som investerar i exempelvis förädling, entreprenad eller besöksnäring, till andra företag på landsbygden som exempelvis ägnar sig åt livsmedelsproduktion, framställning av drycker, bedriver restaurangverksamhet eller handel som syftar till att korta livsmedelskedjan.

Vidare kan det vara särskilt svårt för dessa företag i landsbygder att få privat lånefinansiering. Ett skäl är att värdeutvecklingen för fastigheter under lång tid varit mer gynnsamt i storstäder än på landsbygder, vilket påverkar säkerheten som företagen kan lämna när de söker lån. En annan orsak är att bankernas fysiska närvaro minskat på landsbygderna, vilket riskerar att leda till försämrade förutsättningar för utlåning till företag på landsbygderna.

En utveckling och diversifiering av näringslivet på landsbygderna kan också understödjas genom att jordbruksföretagens verksamheter utvecklas. Många jordbruksföretag bedriver idag annan verksamhet utöver jordbruksverksamhet, exempelvis inom entreprenad, omvårdnad, utbildning, besöksnäring och livsmedelsförädling. Det bidrar, förutom till att stärka och diversifiera näringslivet på landsbygderna, till att ge jordbruksföretagen möjlighet att sprida sina risker, öka intäktsbasen och minska den ekonomiska sårbarheten. Det kan också vara ett sätt att bättre utnyttja och förädla gårdens resurser. Genom exempelvis gårdsförädling och gårdsförsäljning kan antalet mellanhänder mellan jordbruksföretagen och slutkonsumenten minska och företagen kan förbättra sina positioner i livsmedelskedjan. Kompletterande verksamhet i jordbruksföretag bidrar till ökad sysselsättning och lokal utveckling i närområdena.

Etablering och utveckling av verksamheter behöver således underlättas. Det kan bland annat ske genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter till både nya affärsmöjligheter och till att överbrygga de nackdelar som geografiska avstånd kan medföra.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 3

Primärledet utsätts för en hård prispress när jordbrukarna har få aktörer att förhandla med och inhemska råvaror enkelt kan ersättas med importerad råvara. Samtidigt har intresset för närproducerad mat ökat kraftigt. Det skapar möjligheter för jordbrukare att differentiera sina produkter, höja förädlingsgraden och öka direktförsäljning gentemot konsument, och därigenom ta marginaler från senare led av livsmedelskedjan. Genom att gynna jordbrukets förädling och saluföring av egna produkter kan livsmedelskedjan kortas och jordbrukarens position i och inflytande över värdekedjan förbättras.

Mål 8

Investeringar i annan verksamhet än jordbruk, både i jordbruksföretag och i andra företag som bedriver livsmedelsrelaterad verksamhet, kan bidra till att näringslivet på landsbygderna utvecklas och diversifieras, och att tillväxten och sysselsättningen ökar. Investeringar kan exempelvis göra så att företagaren kan effektivisera, automatisera och digitalisera sin verksamhet och testa nya produktionsmetoder och nya affärslösningar. Detta medför i sin tur att företagen kan öka sin produktivitet, marknadsorientering, lönsamhet och konkurrenskraft, samt att de kan växa.

Stöd får lämnas för

Stöd får lämnas för investeringar i annan verksamhet än jordbruksverksamhet.

Stödberättigande utgifter

Följande utgifter är stödberättigande för de investeringar som stöd lämnas för:

- a) Byggnader och anläggningar inklusive fasta inventarier.
- b) Lösa inventarier i form av:
  - mobila anläggningar för förädling av jordbruksprodukter.
  - mobila anläggningar för saluföring av livsmedel.
  - mobila anläggningar inom de samiska näringarna.
  - produktionsutrustning inom tillverkning
  - produktionsutrustning inom livsmedelsförädling
  - utrustning inom de samiska näringarna²⁵
- c) Övriga utgifter:
  - Tjänster kopplade till a
  - Immateriella investeringar

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Mikroföretag med verksamhet inom mat och livsmedel på landsbygden, små förädlingsföretag på landsbygden samt jordbruksföretag

Villkor för stödberättigande

- Den stödsökande måste vara något av följande:
  - Mikroföretag²⁶ på landsbygden som bedriver annan verksamhet än jordbruksverksamhet och som kan bidra till att uppfylla målen i livsmedelsstrategin.
  - Små företag²⁷ som bedriver livsmedelsförädling på landsbygden.
- Företag som bedriver jordbruksverksamhet, eller därtill anknutet företag. Avel och uppfödning av hästar ska räknas som annan verksamhet än jordbruksverksamhet.

---

²⁵ Exempelvis maskiner för mjukslöjd, maskiner för slöjd och produktionsutrustning för livsmedelsförädling. Handverktyg ej inkluderat

²⁶ Med mikroföretag avses företag med färre än 10 anställda och en årsomsättning eller balansomslutning som understiger två miljoner euro.

²⁷ Med små företag avses företag med färre än 50 anställda och en årsomsättning eller balansomslutning som inte överstiger 10 miljoner euro.

- Stöd för investeringar i vattenbruk ges endast till jordbruksföretag eller därtill anknutet företag. Stöd för investeringar i akvaponier hanteras inom ramen för investeringsstödet för ökad konkurrenskraft.

5.37.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
Type of payment	reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary
Range of support at beneficiary level	Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter. Lägsta stödberättigande utgifter är 100 000 kr. Högsta stödbelopp är 800 000 kronor. En stödmottagare kan sammanlagt få stöd inom denna åtgärd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Tiden räknas från den först inkomna (beviljade) ansökan.

5.37.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment²⁸: Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Explanation of support activities falling outside the scope of Art. 42 TFEU

Stöd lämnas i huvudsak för investeringar i annan verksamhet än jordbruksverksamhet.

Type of state aid instrument to be used for clearance: de minimis

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 30 500 000 euro. Nationell medfinansiering 6 800 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

5.37.8 Additional questions/information specific to the Intervention

If RD Investments are selected as a type of intervention

What is not eligible for support?	Se avsnitt 4.7.1
Does the investment contain irrigation?	No

5.37.9 WTO:s regelverk

Investeringsstödet för jobb och tillväxt lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box,

²⁸ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

eftersom det offentligt finansierade programmet ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektiva demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under detta program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen, vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stödet ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbrygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna

5.37.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Ett genomsnittligt enhetsbelopp har använts för interventionen. Genomsnittligt enhetsbelopp har räknats fram och övriga beräkningar har gjorts utifrån historiska data över beviljade stöd (insatsområdena 4.2/3a, 4.2/6a och 6.4/6a) inom innevarande programperiod 2014–2020. Vissa justeringar för förändrade förutsättningar och antaganden för beräkningarna har gjorts så som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förändrade stödnivåer. • Förändrade stödtaknivåer. • Förändrade lägsta utgiftsnivåer. • Schablon för prognostiserad prisutveckling. • I viss mån justering av investeringstyper och målgrupp, i de fall vi enkelt har kunnat lägga till eller ta bort ärenden.
Contribution rate(s)	22,18 procent

5.38 Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft

Intervention name	Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.20 - Number of supported on-farm productive investment operations or units (Operations)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.38.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.38.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO2 Öka marknadsorienteringen och gårdarnas konkurrenskraft, på såväl kort som lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

5.38.3 Behov som möts av interventionen

Nyttja ny teknik och sprida kunskap

Bygga rationella djurstallar

Bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga

5.38.4 Resultatindikatorer

R9 Andel jordbrukare som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även för förbättrad resurseffektivitet

5.38.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med investeringsstödet är att förbättra konkurrenskraften för jordbruksföretag, inklusive trädgårds- och rennäringsföretag, genom att stödja investeringar som ökar produktiviteten och lönsamheten i jordbruksverksamheten. Åtgärden ska bidra till att uppfylla livsmedelsstrategins mål och prioriteringar och till en produktion som är långsiktigt hållbar.

Med hjälp av stödet och de investeringar som genomförs kan företaget exempelvis modernisera, förbättra, effektivisera, diversifiera, automatisera och digitalisera sin verksamhet. Detta kan i sin tur frigöra resurser för att ytterligare utveckla och stärka verksamheten. Stödet kan också bidra till att företaget testat ny teknik, nya produktionsmetoder och prövat nya affärsmöjligheter.

Behovet av att stödja investeringar grundar sig i att lönsamheten generellt sett är låg inom jordbruket i förhållande till andra branscher. Konkurrenskraften, lönsamheten och produktiviteten har utvecklats svagt under de senaste tio åren jämfört med näringslivet som helhet och avkastningen på eget kapital har minskat successivt. Åldersstrukturen i näringen och de problem som är vanliga i samband med generationsskiftet ger ytterligare svaga incitament till modernisering och utveckling.

Utan lönsamhet genererar företagen inte tillräckligt med eget kapital för att kunna återinvestera och därigenom växa och utvecklas. Utan lönsamhet får företagen också en vikande förmåga att genomföra investeringar genom en ökad belåningsgrad. Investeringsstakten riskerar därmed att inte bli tillräcklig för att kunna bibehålla eller öka produktionsvolymerna, vilket inom animalieproduktionen (stallar) är en realitet för många djurart idag. Även investeringsstakten i täckdikning är idag för låg för att bibehålla eller öka markens produktionsförmåga. En bristande lönsamhet i jordbruksföretagen innebär också att det ekonomiska resultatet inte räcker för att företagaren ska kunna ta ut en marknadsmässig ersättning för eget arbete.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 2

Åtgärden ska bidra till att uppfylla livsmedelsstrategins mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar. Åtgärden ska förbättra jordbrukets konkurrenskraft genom att stödja investeringar som ökar företagets förmåga att bedriva en verksamhet som är lönsam på lång sikt. Med hjälp av stödet och de investeringar som genomförs kan företaget exempelvis modernisera, förbättra, effektivisera, diversifiera, automatisera och digitalisera sin verksamhet. Stödet kan också bidra till att företaget testat ny teknik, nya produktionsmetoder och prövat nya affärsmöjligheter.

Behovet av att stödja investeringar grundar sig i att lönsamheten är generellt sett låg inom jordbruket i förhållande till andra branscher. Konkurrenskraften, lönsamheten och produktiviteten har utvecklats svagt under de senaste tio åren jämfört med näringslivet som helhet och avkastningen på eget kapital har minskat successivt. Utan lönsamhet genererar företagen inte tillräckligt med eget kapital för att kunna återinvestera och därigenom växa och utvecklas. Utan lönsamhet får företagen också en vikande förmåga att genomföra investeringar genom en ökad belåningsgrad. Investeringsstakten riskerar därmed att inte bli tillräcklig för att kunna bibehålla eller öka produktionsvolymerna.

Åldersstrukturen i näringen och de problem som är vanliga i samband med generationsskiftet ger ytterligare svaga incitament till modernisering och utveckling. Detta kan motverkas genom att särskilt främja investeringar som genomförs av unga jordbrukare.

Stöd får lämnas för

Stöd får lämnas för investeringar som förbättrar konkurrenskraften inom primärproduktionen för jordbruksföretag, enligt nedanstående uppställning. Det kan vara investeringar som innebär att företagaren kan modernisera, förbättra, effektivisera, diversifiera, automatisera och digitalisera sin verksamhet, och därigenom öka produktivitet och lönsamhet.

Stöd får lämnas för följande typer av investeringar:

- Ny-, om- och tillbyggnation av stallar eller motsvarande inhysningssystem för djuruppfödning och djurhållning för animalieproduktion. Inklusive utgifter för exempelvis mjölk-, foder-, gödselhantering och annan inredning som är fast monterad och tillhörande anläggning för produktion av förnybar energi (el, värme). En särskilt utpekad åtgärd är tak över gödselvårdsanläggningar.
- Ny- och omläggning av täckdikning och anläggning av energiskog på aktivt brukad åkermark. Med energiskog avses salix, hybridasp och poppel. Investeringen kan omfatta inköp av plantor och plantering skyddsstängsel.
- Ny-, om- och tillbyggnation av växthus och odlingstunnlar. Inklusive utgifter för exempelvis bevattning, system för växtnäring- och växtskyddsmedelshandling, system för kompostering, system för att möjliggöra kretsloppsodling (exempelvis akvaponier) och tillhörande anläggning för produktion av förnybar energi (el, värme).
- Ny-, om-, och tillbyggnation av byggnader för torkning och lagring efter skörd (dock ej lagring av halm). Inklusive utgifter för exempelvis tillhörande anläggning för produktion av förnybar energi (el, värme).
- Ny-, om- och tillbyggnation av renvaktarstugor, renskötselbyggnader och förrådsbyggnader för rennäringsföretag, anläggningar för stödutfodring av ren, samt nybyggnation av renkurer.
- Utrustning som möjliggör innovativa, effektiva eller hållbara produktionssystem

Stödberättigande utgifter

Följande utgifter är stödberättigande för ovan specificerade investeringstyper:

- Byggnader och anläggningar inklusive fasta inventarier
- Lösa inventarier
- Material
- Övriga utgifter:
  - Tjänster
  - Immateriella investeringar

Stöd beviljas endast för utgifter som är relevanta för genomförandet.

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Jordbruksföretag

Villkor för stödberättigande

- Stöd ges till företag som bedriver jordbruksverksamhet (jordbruksföretag),
- Avel och uppfödning av hästar beviljas inte stöd inom ramen för denna åtgärd.
- Stöd kan även lämnas till företag som genomför investeringar i mark och byggnader (med tillhörande utrustning) som används i en jordbruksverksamhet.
-

5.38.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
Type of payment	<ul style="list-style-type: none"> • reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary • unit costs • lump sums • flat – rate financing <p>Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Stödmottagaren får redovisa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nybyggnation av stall med x kr/djurplats, alternativt kvadratmeter, se tabell nedan • Nybyggnation av renvaktarstuga med 250 000 kr/stuga <p>Resterande utgifter ersätts med faktiska utgifter.</p> <p>Förenklade kostnadsalternativ</p> <p>Detaljer om förenklade kostnadsalternativ kommer att anges i svensk förordning eller Jordbruksverkets föreskrifter. Enhetskostnader tillämpas enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, och klumpsummor enligt 83.1 (c) i förslag till SPR. De förenklade kostnadsalternativen kan justeras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.</p> <p>Enhetskostnader används för följande utgifter</p> <p>Nybyggnation av stallar. Stödmottagare får redovisa utgifter för nybyggnation av vissa typer av djurstallar, se tabell nedan, med en obligatorisk enhetskostnad. Enhetskostnaderna är fastställda enligt artikel 83.2 (a) i förslag till SPR. Stödbeloppet räknas ut genom att multiplicera enhetskostnad per plats, med antalet stallplatser och aktuell stödnivå. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp.</p> <p>I de fall inget storleksintervall anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett storlek på stall och antal förprovade platser.</p> <p>I de fall inget särskilt inhysningssystem anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett inhysningssystem.</p> <p>De redovisade kostnaderna är inklusive markarbete, byggnad, installationer, fast inredning samt projekteringskostnad. Kostnader för anläggning av gödselvårdsanläggning ingår ej. Vid nybyggnation av stallarna i tabellen nedan går det därför inte att få stöd utifrån faktiska utgifter för dessa utgifter.</p>

Enhetskostnaderna för stallar är beräknade utifrån verkliga och byggda projekt alternativt projekterade projekt som Hushållningssällskapets eller Växas byggrådgivare varit delaktiga i. Alla enhetskostnaderna är oavsett år för byggnation alternativt projektering justerade med byggnadsprisindex till prisläget per den 2021-01-01.

I flera fall är kostnaderna redovisade per förprövad plats. Dock är kostnaden för ett djupströbäddstall med skrapad gång redovisat med kostnad per kvadratmeter då ett sådant stall är flexibelt och kan hysa många olika typer av djurkategorier, till exempel dikor, rekrytering och tjurar. I vissa fall är olika storlekar på besättningar redovisade vilket framgår under respektive djurkategori i tabellen som visar enhetskostnaderna.

Stödet beräknas utifrån ovanstående kostnad och aktuell stödnivå, 30 procent (40 procent för yngre jordbrukare).

- Stödbelopp för enhetskostnad per förprövad plats = stödnivå * enhetskostnad per förprövad plats * antalet förprövade platser i stallet. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp
- Stödbelopp för enhetskostnad per kvadratmeter stallyta = stödnivå * enhetskostnad per kvadratmeter stallyta * antalet kvadratmeter stall, yttermått. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp.

Djurkategori:	Enhetskostnad per plats:	Enhetskostnad per kvadratmeter stallyta:
Mjölkkö 0–150 platser	113 100 kr	
Mjölkkö mer än 150 platser	98 900 kr	
Kalvar 0–3 mån	20 800 kr	
Ungdjur, nötkreatur, i liggbås	27 200 kr	
Dikor i liggbås	63 400 kr	
Sugga i produktion	74 100 kr	
Slaktsvin	9 900 kr	
Slaktskyckling	202 kr	
Djupströ med skrapad gång för nötkreatur		4 900 kr

Klumpsummor används för följande utgifter

Nybyggnation av renvaktarstugor. Stödmottagare får redovisa utgifter för nybyggnation av renvaktarstugor i form av en obligatorisk klumpsumma som fastställts enligt artikel 83.2 (a) i förslag till SPR. Renvaktarstugan ska innefatta Renvaktarstugan ska innefatta isolerad stuga, värmekälla, energikälla samt enklare kök.

Range of support at beneficiary level	Typ av investering eller sökande	Stödnivå
	Ung jordbrukare*	40 %
	Äldre jordbrukare	30 %
	Täckdiken och energiskog	30 %
<p>* Med ung jordbrukare menas en fysisk person som är högst 40 år under det år då ansökan om investeringsstöd lämnas in. För att ett företag med flera ägare ska erhålla en högre stödprocent krävs att minst en av ägarna är en ung jordbrukare och har ansvar för företaget genom faktisk och långsiktig kontroll i fråga om beslut som rör administration, ersättningar och ekonomiska risker.</p>		
	Typ av investering	Utgiftsgolv*
	Generellt	200 000 kr
	Rennäring och energiskog	100 000 kr
<p>* Med utgiftsgolv avses minsta stödgrundande utgift för den totala investeringen hos stödmottagaren</p>		
	Region	Stödtak*
	Södra Sverige	2 400 000 kr
	Norra Sverige	3 500 000 kr
<p>* En stödmottagare kan sammanlagt få stöd inom denna åtgärd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Tiden räknas från den först inkomna (beviljade) ansökan^[1]</p>		
<p>^[1] I beräkningen ska hänsyn tas till anknutna företag. Jordbrukaren kan exempelvis ha verksamheten uppdelad i olika företagsformer, där ett företag ansvarar för driften och ett företag ansvarar för mark och byggnader.</p>		

5.38.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment²⁹: No

5.38.8 Additional questions/information specific to the Intervention

If RD Investments are selected as a type of intervention

What is not eligible for support?	Se avsnitt 4.7.1
Does the investment contain irrigation ?	No

5.38.9 WTO:s regelverk

Investeringsstödet för ökad konkurrenskraft lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom det offentligt finansierade programmet ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektivt demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under detta program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stödet ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

5.38.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Det finns sex olika genomsnittliga enhetsbelopp för interventionen. Enhetsbeloppen följer de typer av insatser som interventionen vill bidra till. Genomsnittliga enhetsbelopp har räknats fram och övriga beräkningar har gjorts utifrån historisk data över beviljade stöd (insatsområdena 4.1/2a, 4.1/5c och 4.1/5d) inom innevarande programperiod 2014-2020. Vissa justeringar för förändrade förutsättningar och antaganden för beräkningarna har gjorts så som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förändrade stödnivåer. • Förändrade stödtaknivåer. • Förändrade lägsta utgiftsnivåer. • Schablon för prognostiserad prisutveckling. • I viss mån justering av investeringstyper och målgrupp, i de fall vi enkelt har kunnat lägga till eller ta bort ärenden.

²⁹ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

Contribution rate(s)	22,18 procent
----------------------	---------------

5.39 *Investeringsstöd för kalkfilterdiken*

Intervention name	Investeringsstöd för kalkfilterdiken
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.20 Number of supported on-farm productive investment operations or units
Contribution to ringfencing requirements for/on:	Environment Yes ES rebate system Yes
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.39.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.39.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser såsom vatten, mark och luft, bland annat genom att minska behovet av kemikalier

5.39.3 Behov som möts av interventionen

Minska belastningen på mark, luft och vatten

5.39.4 Resultatindikatorer

R 26 Andel jordbruk som omfattas av GJP-stöd för produktiva och icke-produktiva investeringar i fråga om vård av naturresurser

5.39.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Att anlägga kalkfilterdiken dvs att blanda in strukturkalk i jorden vid återfyllning av täckdiken förbättrar markstrukturen och täckdikningens funktion. Det minskar risken för stående ytvatten, ytavrinning och erosion. Det leder till minskade fosforförluster från åkermarken och bidrar därmed till att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav med avseende på övergödning.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 5

Att blanda in strukturkalk i jorden vid återfyllning av täckdiken (kalkfilterdiken) förbättrar markstrukturen på lerjordar och minskar risken för fosforförluster från åkermarken. Detta bidrar till att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav med avseende på övergödning. Investeringarna ska bidra till att uppnå målen för ett miljö- och klimatvänligt jordbruk, de

svenska miljö kvalitetsmålen samt målen i vattendirektivet och ska främst genomföras för att leda till förbättring av vattenförekomsternas ekologiska status.

Stöd får lämnas för

- Anläggning av kalkfilterdiken i kombination med ny- eller omläggning av täckdikning på åkermark med lerjord.

Stödberättigande utgifter

Följande utgifter är stödberättigande för de investeringar som stöd lämnas för:

- Anläggningar inklusive fasta inventarier
- Material
- Övriga utgifter:
- tjänster

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Företag inom jordbruk, trädgård och rennäring

Villkor för stödberättigande

Stöd ges till företag som bedriver jordbruksverksamhet (jordbruksföretag).

Stöd kan även lämnas till företag som genomför investeringar i mark som används i en jordbruksverksamhet.

Den sökande ska äga marken på vilken investeringen genomförs, eller ha tillstånd av markägaren för att genomföra investeringen.

Stöd ges för åtgärder på åkermark med lerjord. Med lerjord menas en jord med en lerhalt på över 15 procent.

5.39.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
Type of payment	reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary

Range of support at beneficiary level	Typ av investering	Stödnivå	Stödtak	Utgiftsgolv
	Anläggning av kalkfilterdiken på lerjordar i kombination med täckdikning	50	Inget	Utgifter om minst 30 000 kr

5.39.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment³⁰:No

5.39.8 Additional questions/information specific to the Intervention

What is not eligible for support?	Se avsnitt 4.7.1
Does the investment contain irrigation ?	No

5.39.9 WTO:s regelverk

Investeringsstödet för kalkfilterdiken lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 11 i WTO:s gröna box, eftersom det offentligt finansierade programmet ifråga har till syfte att bidra till att omstrukturera de stödmottagande producenternas verksamhet som svar på objektiva demonstrerbara strukturella nackdelar och berättigandet till stöd avgörs av att klart definierade kriterier under detta program uppfylls. Vidare är stödutbetalningarnas storlek inte relaterad till priser på produktionen, vilken typ av produktion som bedrivs eller produktionens storlek efter basperioden och stödet ges bara under den period som är nödvändig för att investeringarna ska förverkligas. Slutligen överskrider inte stödutbetalningarnas storlek den nivå som krävs för att överbygga de ovan nämnda strukturella nackdelarna.

³⁰ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

5.39.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Ett genomsnittligt enhetsbelopp har använts för interventionen. Beräkning av enhetsbelopp baseras på historisk data över beviljade stöd (insatsområdena 7.6/4b och 4.1/2a) från innevarande programperiod 2014–2020. Vissa justeringar för förändrade förutsättningar och antaganden för beräkningarna har gjorts så som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förändrade stödnivåer. • Schablon för prognostiserad prisutveckling.
Contribution rate(s)	22,18 procent

5.40 Stöd till Leader

Intervention name	Stöd till Leader
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.31 - Antalet lokala utvecklingsstrategier (LEADER) eller förberedande åtgärder som får stöd (Strategies)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	LEADER Yes
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.40.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.40.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO8 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jordb

5.40.3 Behov som möts av interventionen

Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna

Främja en attraktiv landsbygd

5.40.4 Resultatindikatorer

R38 Andel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier

5.40.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med Leader är att befolkningen i ett område tillsammans ska kunna utveckla området utifrån en lokal utvecklingsstrategi. Leader möjliggör landsbygdsutveckling utifrån de lokala behoven genom ett sektorsövergripande arbetssätt. Treparterskap mellan ideella, offentliga och privata intressen säkerställer en bred förankring i olika delar av samhället.

Underifrånperspektivet gör att initiativ och projektprioritering genomförs på lokal nivå för att stimulera engagemang, innovation och lokalt anpassade lösningar. Lokalt ledd utveckling genomförs i Sverige genom Leader.

Stöd inom Leader avser insatstyperna:

- Förberedande arbete – kapacitetsbyggande och förberedande åtgärder som stöder utformningen och det framtida genomförandet av strategierna.
- Genomförande av insatser, inklusive verksamhet i samarbete och förberedelser av samarbete, som väljs ut inom den lokala utvecklingsstrategin.
- Förvaltning, övervakning, uppföljning och utvärdering samt leda genomförandet av den lokala strategin och ledning av den.

Under förutsättning att de lokala utvecklingsstrategierna tillräckligt väl uppfyller Jordbruksverkets urvalskriterier och att kapacitet i genomförandet kan säkerställas, kan landsbygder i hela landet omfattas av lokala utvecklingsområden (även kallade för leaderområden). Att tillgängliggöra Leader i alla delar av Sveriges landsbygder eftersträvas.

Den lokala utvecklingsstrategin ska baseras på en SWOT-analys av det utvalda områdets lokala behov, möjligheter och förutsättningar. I den lokala utvecklingsstrategin ska finnas en beskrivning av hur den utarbetats och det utvalda området. Vidare ska anges den inriktning och de mål som strategin arbetar mot och ett fördjupat resonemang om hur de valda målen bidrar till målen inom den Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt att strategin är avstämd mot och samordnad med relevanta regionala planer och strategier i utvecklingsområdet. Vidare ska insatsområden, indikatorer, genomförande, organisation samt plan för uppföljning och utvärdering redovisas.

Stöd kan ges till de tre insatstyper som beskrivs ovan. Förberedande arbete med att utarbeta en lokal utvecklingsstrategi, som ska bidra till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Den övervägande delen av stödet till Leader tilldelas olika projekt i linje med de lokala utvecklingsstrategierna. Stöd kan även lämnas för genomförandet av strategierna.

Leaderområden organiseras genom en lokal aktionsgrupp (LAG). LAG ska ha eller inhämta relevant kompetens som behövs för att bedöma ansökningar i olika temaområden och utifrån inriktning och mål i den lokala utvecklingsstrategin. Förutom att prioritera bland de projekt som söker stöd kan LAG genomföra egna projekt där det finns administrativa eller resultatmässiga mervärden och fördelar med att föreningen står som sökande. LAG:s egna projekt kan även finansieras av andra åtgärder i den strategiska planen, samt av andra offentliga eller privata projektfinansiärer. Utifrån det fyller LAG även en viktig funktion som länk och förmedlare av initiativ och projektidéer mellan lokala, regionala och nationella projektfinansiärer.

Tematisk inriktning

Insatserna inom Leader ska stärka den lokala befolkningens tillgång till infrastruktur och förbättra levnadsvillkor inklusive fritid, kultur mm som utgör förutsättningar för attraktivt boende, ungas delaktighet, företagsutveckling och civilsamhället. Leader kan till exempel stödja projekt som utvecklar det lokala näringslivet, föreningslivet, attraktiva boendemiljöer och i övrigt goda livsmiljöer. Andra områden som kan stödjas är värdefulla natur- och kulturmiljöer, besöksnäring, initiativ för smarta byar och samhällen (smarta landsbygder), miljö, bioekonomi, klimatomställning och anpassning till klimatförändringarna eller liknande temaområden som är viktiga för landsbygdernas utveckling och möter målen i GJP.

Leaderområden organiseras genom en förening. Leaderföreningen kan även genomföra egna projekt för att nå målen i den lokala utvecklingsstrategin. Leaderföreningen kan söka stöd för projekt där det finns administrativa eller resultatmässiga mervärden och fördelar med att

Leaderföreningen står som sökande. Föreningens egna projekt kan även finansieras av andra åtgärder i den strategiska planen, samt av andra offentliga eller privata projektfinansiärer. Utifrån det fyller LAG även en viktig funktion som länk och förmedlare av initiativ och projektidéer mellan lokala, regionala och nationella projektfinansiärer.

Bidrag till de särskilda målen

Mål 8

Landsbygderna har många styrkor, däribland ett starkt föreningsliv och lokalt engagemang, starkt entreprenörskap, attraktiva natur- och kulturmiljöer, och så vidare. Genom dessa styrkor kan man ta sig an utmaningar som exempelvis kompetensbrist, otillräckliga investeringar i service och infrastruktur, långa avstånd, ensidigt och lågteknologiskt näringsliv och brist på lokalt kapital. Genom ett sektorsövergripande arbetssätt möjliggör Leader landsbygdsutveckling utifrån behov som grundar sig på lokala förutsättningar och det lokala områdets potential. Det har visat sig vara ett effektivt sätt att bidra till lokal utveckling och en attraktiv landsbygd.

Stöd får lämnas för

Stöd lämnas för insatser som bidrar till den lokala utvecklingsstrategins mål. Insatser ska gynna områdets utveckling. Stöd kan beviljas för nedanstående utgifter, under förutsättning att de är kopplade till aktiviteterna i projektet:

- lön till personal för att genomföra projektet, inklusive lönepåslag och indirekta kostnader
- eget arbete för att genomföra projektet
- köp av tjänst för att genomföra projektet
- investeringar
- övriga utgifter som behövs för att genomföra projektet

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag som är verksamma inom ett lokalt utvecklingsområde.

Villkor för stödberättigande

Insatsen ska bidra till att uppfylla ett eller flera mål i den lokala utvecklingsstrategin (undantaget insatstyp Förberedande stödet).

5.40.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
<p>Type of payment</p>	<ul style="list-style-type: none"> • reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary • unit costs • lump sums • flat – rate financing <p><i>"Insatstyp 1" Förberedande arbete</i></p> <p>Syftet med insatstypen är att förbereda och skriva en lokal utvecklingsstrategi genom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mobilisering och nätverksskapande • kapacitetsbyggande • utbildning • analyser och SWOT <p>Målet är att det förberedande stödet resulterar i förslag till lokala utvecklingsstrategier för geografiskt avgränsade områden.</p> <p>Det förberedande stödet delas upp i två delar som söks separat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Del 1 går att söka för att arbeta fram en lokal utvecklingsstrategi. • Del 2 går att söka för de partnerskap som, efter urval, har blivit preliminärt godkända av Jordbruksverket. Stöd ges för att ytterligare komplettera strategierna, klargöra organisation och leaderkontorets funktion samt urvalskriterier för ansökan om stöd, kvantifiera mål och indikatorer. <p>Förberedande stöd kan ges till strategiskrivning och förberedelser som omfattar landsbygdsområden.</p> <p><i>Förenklade kostnadsalternativ</i></p> <p>Stöd ges i form av en klumpsumma som fastställs utifrån budget i det enskilda fallet. Klumpsumman fastställs vid beslut om stöd för del 1 respektive del 2, och betalas ut när det på förhand bestämda målet är uppnått.</p> <p><i>"Insatstyp 2" Genomförande av insatser, inklusive verksamhet i samarbete och förberedelser av samarbete inom den lokala utvecklingsstrategin</i></p> <p>Syftet är att bidra till att uppfylla målen i den lokala utvecklingsstrategin och den strategiska planen. Syftet är också att skapa utveckling i området genom att genomföra investeringar, utbyta erfarenheter, lära och inspireras av varandra eller utveckla innovativa lösningar utifrån samarbete med andra leaderområden.</p> <p>Samarbetsprojekt kan beviljas för insatser som bidrar till målen i den lokala utvecklingsstrategin och den strategiska planen. Genomförande av samarbeten</p>

omfattar projekt där stödmottagare i ett leaderområde samarbetar med en eller fler stödmottagare i andra leaderområden inom Sverige eller EU. Samarbeten ska uppfylla gemensamma behov för att uppfylla de mål som finns i respektive strategi. Samarbeten med andra leaderområden ska gälla en konkret projekttid.

Paraplyprojekt är projekt ägda av LAG med ett tydligt mål och syfte och som omfattar ett antal delaktiviteter som inte är kända i samband med ansökan och beslut om stöd. Olika aktörer genomför delaktiviteter som ska bidra till att uppfylla målet inom paraplyprojektet.

Förenklade kostnadsalternativ

Stödmottagaren får redovisa

- lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid
- timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar
- resor med egen bil med 40 kr per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår
- eget arbete med 340 kr per redovisad timme
- indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent– av stödberättigande direkta lönekostnader
- en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent– av stödberättigande faktiska lönekostnader
- klumpsomma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna

Resterande utgifter ersätts som faktiska utgifter.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR

”Insatstyp 3” Förvaltning, övervakning, uppföljning och utvärdering samt leda genomförandet av den lokala utvecklingsstrategin

Syftet med stödet är att ge LAG möjligheter att förvalta och samordna insatser för att genomföra sin lokala utvecklingsstrategi, vara en kontakt för alla involverade parter samt underlätta för lokala aktörer att söka stöd. Stöd till drift och mobilisering beviljas och betalas ut till LAG som ett projektstöd som LAG själva söker. Projektet löper över hela programperioden.

Stöd ges för att genomföra den lokala utvecklingsstrategin. Det kan gälla löner, övriga utgifter och liknande utgifter som underlättar eller är en förutsättning för genomförande och mobiliserande arbetet. Stöd ges också för att underlätta utbyte mellan intressenter och sprida information om den lokala utvecklingsstrategin samt att stödja potentiella stödmottagare att utveckla projekt och förbereda ansökningar. LAG avgör hur stort projektet för drift och mobilisering behöver vara för att säkerställa en tillräcklig kapacitet i

förhållande till LAG:s totalbudget. Stödet får inte utgöra mer än 25 procent av den tilldelade budgeten från offentliga finansiärer.

Stöd ges även för uppföljning och utvärdering. Samarbeten kan ske med andra leaderområden.

Förenklade kostnadsalternativ

LAG redovisar driftskostnader för att genomföra lokala utvecklingsstrategier som ett schablonpåslag på upp till 33 procent beräknat på faktiska utgifter för personal samt lönekostnadspåslag.

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Förenklade kostnadsalternativ

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Insatstyp 1

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare ska beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand av stödmyndigheten när det bedöms lämpligt. Klumpsumma ska beviljas för hela stödet. Fastställs enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

Insatstyp 2

Enhetskostnader används för följande utgifter:

- Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med

- konferens
- transnationella projekt inom Leader
- projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

- Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

- Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
- Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
- Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

- Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
- Indirekta kostnader. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden får stöd för indirekta kostnader med en schablonsats på 15 %. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 54(b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Klumpsumma används för följande utgifter

Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.

Insatstyp 3

Enhetskostnader används för följande utgifter:

Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

- Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a) i förslag till SPR.

	<ul style="list-style-type: none"> • Schablonsats beräknad på utgifter för personal. Stödmottagare får redovisa driftskostnader för att genomföra lokala utvecklingsstrategier som ett schablonpåslag på upp till 33 procent beräknat på faktiska utgifter för personal samt arvoden som betalas ut som lön och lönekostnadspåslag. Fastställd enligt 83.2 (c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 56.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.
<p>Range of support at beneficiary level</p>	<p>Stöd ges med mellan 40 och 100 procent av stödberättigande utgifter när den huvudsakliga nyttan av projektet tillfaller en bredare allmänhet eller är förutsättningsskapande för exempelvis företagsutveckling, civilsamhälle, boendemiljö, kunskap, service, klimat och miljö, landsbygdernas attraktivitet eller i övrigt god livsmiljö. Detta innefattar även paraplyprojekt.</p> <p>Stöd ges med mellan 40 och 70 procent av stödberättigande utgifter för insatser som huvudsakligen gynnar ingående kommersiella verksamheter.</p> <p>LAG sätter stödnivån för insatser genom bedömning enligt följande principer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En lägre stödnivå kan motiveras om projektet eller insatsen endast är till nytta för en eller ett fåtal kommersiella verksamheter, om det finns tillgång till privat medfinansiering, förväntas ge en hög avkastning av insatsen eller om LAG:s budget är begränsad. Förutom egna pengar kan privat medfinansiering utgöras av förväntade intäkter, sponsring och deltagaravgifter i projektet. • En högre stödnivå upp till 100 procent kan motiveras om projektet eller insatsen är till nytta för allmänheten, är ett förutsättningsskapande projekt där resultaten kommer fler till del eller har hög innovationsgrad på lokal nivå och om LAG har tillgänglig budget. <p>Stöd där nyttan huvudsakligen tillfaller enstaka kommersiella verksamheter inom Leader begränsas till ett stödbelopp på maximalt 200 000 kronor.</p>

5.40.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment³¹::Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Explanation of support activities falling outside the scope of Art. 42 TFEU

Stöd kan även lämnas till satsningar som avser annan verksamhet än jordbruksverksamhet.

Type of state aid instrument to be used for clearance: de minimis

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 42 280 000 euro. Nationell medfinansiering 21 140 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

³¹ Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

5.40.8 Additional questions/information specific to the Intervention

<p>What is the added value of the LEADER approach fro Rural Development aimed?</p>	<p>Syftet med Leader är att befolkningen i ett område tillsammans ska kunna utveckla området utifrån en lokal utvecklingsstrategi. Leader är inkluderande, involverande och behovsstyrt. Leader skapar hållbara lösningar på lokala utmaningar genom underifrån perspektiv, lokal förankring och partnerskap. Leader möjliggör landsbygdsutveckling utifrån de lokala behoven genom ett sektorsövergripande arbetssätt. Trepartnerskap mellan ideella, offentliga och privata intressen säkerställer en bred förankring i olika delar av samhället. Underifrånperspektivet gör att initiativ och projektprioritering genomförs på lokal nivå för att stimulera engagemang, innovation och lokalt anpassade lösningar. Insatserna inom Leader ska stärka den lokala befolkningens tillgång till infrastruktur och förbättra levnadsvillkor inklusive fritid, kultur mm som utgör förutsättningar för attraktivt boende, ungas delaktighet, företagsutveckling och civilsamhället. Leader gör EU konkret och synligt på lokal nivå.</p>
<p>Describe how the basic requirements and principles related to the LEADER approach will be ensured through the delivery model</p>	<p>Förvaltningsmyndigheten ska säkerställa att alla strategier uppfyller villkoren utifrån förordningskrav vilket också säkerställer principerna för Leader-metoden. Förvaltningsmyndigheten ska fastställa kriterier för urval av strategier och tillsätta en urvalskommitté som ska göra urvalet av strategierna. Förvaltningsmyndigheten ska godkänna de strategier som urvalskommittén valt ut.</p> <p>Under förutsättning att de lokala utvecklingsstrategierna uppfyller villkor enligt förordningskrav och tillräckligt väl uppfyller förvaltningsmyndighetens urvalskriterier och att kapacitet i genomförandet kan säkerställas, kan landsbygder i hela landet omfattas av lokala utvecklingsområden (även kallade för leaderområden). Att tillgängliggöra Leader i alla delar av Sveriges landsbygder eftersträvas.</p>
<p>Is support from more than one EU fund planned?</p>	<p>No</p>
<p>Would the lead fund option be applied?</p>	<p>No</p>

5.40.9 WTO:s regelverk

Stödet till lokalt ledd utveckling genom Leader lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i

WTO:s gröna box, eftersom det inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Stödet skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(g), ”infrastructural services”, eftersom det ges till anskaffning eller uppbyggnad av anläggningar och inte innefattar tillhandahållande på subventionerad basis av gårdslokaliserade anläggningar andra än sådana som är allmänt tillgängliga och allmännyttiga. Dessutom innefattar stödet inte subventioner till insatsvaror eller driftskostnader eller förmånliga användaravgifter. Stödet skulle också exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(d) ”extension and advisory services”.

5.40.10 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	uniform average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Övergripande antagande:</p> <p>Vi kommer att ha 40 leaderområden. Detta baseras på de ansökningar som kommit in och kommunikation med specifika områden som med största sannolikhet kommer dra tillbaka sina ansökningar.</p> <p>R38 - Andel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier</p> <p>Indikatorn räknas ut med följande ekvation:</p> $R38 = \frac{\text{Befolkning som omfattas av Leaderstrategier}}{\text{Landsbygdsbefolkning}}$ <p>Täljaren motsvarar summan av de folkmängder som angetts i de inkomna lokala utvecklingsstrategierna fram till 2021-10-15. Respektive strategis värden är baserade på 2020.</p> <p>Nämnaren består av befolkningen i kategorierna rural och intermediate för kontextindikatorn om befolkning (CO1 i programperioden 2014–2020) för år 2020.</p> <p>Måluppfyllelsen per år baseras på den utbetalningstakt som vi har haft under nuvarande programperiod där några områden fick utbetalningar redan under första FEOGA-året, de flesta under året efter och några först året efter det.</p> <p>Antaganden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi antar att de 40 ansökningar som vi bedömer kommer att stå sig uppfyller villkoren och att de klarar av minsta kravet på administrativ kapacitet. • Vi antar att utbetalningstakten i stora drag kommer att stå sig från den här programperioden för de första åren. • Vi antar att leaderområdena som får utbetalningar under det första året är representativa i storlek för områdena. D.v.s. det är inte bara de största eller de minsta leaderområdena i termer av folkmängd som kommer få utbetalningar under det första året.

	<p>O31 - Antal understödda lokala utvecklingsstrategier (Leader) eller förberedande åtgärder</p> <p>Indikatorn anger hur många lokala utvecklingsstrategier som kommer att få pengar utbetalade under de olika åren.</p> <p>Antaganden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi antar att de 40 ansökningar som vi bedömer kommer att stå sig uppfyller villkoren och att de klarar av minsta kravet på administrativ kapacitet. • Vi antar att utbetalningstakten i stora drag kommer att stå sig från den här programperioden för de första åren. • Det är lika många leaderområden (40) som sedan kommer att ansöka om förberedande stöd inför nästnasta programperiod 2028–2035.
Contribution rate(s)	50 procent

5.41 Stöd till kompetensutveckling

Intervention name	Stöd till kompetensutveckling
Type of Intervention	Landsbygdsutveckling
Output Indicator	O.31 - Antalet lokala utvecklingsstrategier (LEADER) eller förberedande åtgärder som får stöd (Strategies)
Contribution to ringfencing requirements for/on:	No
Does the intervention include carry – over expenditure from RDP?	No

5.41.1 Territorial scope and, if relevant, regional dimension

Regional dimension: Nationell

5.41.2 Relevanta särskilda mål och tvärgående mål

SO1 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jord

SO2 Öka marknadsorienteringen och gårdarnas konkurrenskraft, på såväl kort som lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

SO3 Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan

SO4 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi

SO5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser såsom vatten, mark och luft, bland annat genom att minska behovet av kemikalier

SO6 Bidra till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald, förbättra ekosystemtjänsterna och bevara livsmiljöer och landskap

SO7 Locka och behålla unga jordbrukare och andra jordbrukare och underlätta hållbar affärsutveckling i landsbygdsområden

SO8 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukssektorns motståndskraft i unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och biologiska mångfalden inom jordbruket samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i unionens jordb

SO9 Förbättra unionsjordbrukets förmåga att reagera på nya samhällskrav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra livsmedel av hög kvalitet med högt näringsintag som producerats på ett hållbart sätt, minskning av livsmedelsavfall samt främjande av djurskydd och bekämpande av antimikrobiell resistens

XCO Det övergripande målet att modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering i jordbruket och i landsbygdsområden samt uppmuntra sektorn att ta till sig dessa

5.41.3 Behov som möts av interventionen

Hantera prissvängningar
Begränsa skadeverkningar av vilt
Nyttja ny teknik och sprida kunskap
Stärka affärsmässighet
Bygga rationella djurstallar
Bibehålla och utveckla jordbruksmarkens produktionsförmåga
Säkerställa samverkan mellan jordbruk, rådgivning och forskning
Stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan
Lagra in kol och växthusgasavgång från organogena jordar
Öka produktionen av och ta tillvara förnybar energi och effektivisera energianvändningen
Anpassa produktionen till klimatförändringarna och minska relativ påverkan på klimatet"
Minska belastningen på mark, luft och vatten
Utveckla och sprida kunskap om hållbar produktion
Bevara och förstärka biologisk mångfald i slättbygd
Bevara värdefulla gräsmarker
Bevara genetisk mångfald
Öka kompetens om biologisk mångfald
Öka ekologisk produktion
Underlätta generationsväxling
Förbättra arbetsmiljön
Attrahera nya företagare för att utveckla nya produkter och tjänster på landsbygderna
Stärka affärsmässighet på landsbygderna
Främja en attraktiv landsbygd
Öka ekologisk production
Upprätthålla en god djurvälstånd och djurhälsa
Kunskapssystemet, AKIS

5.41.4 Resultatindikatorer

R1 Antalet personer som får stöd för rådgivning, utbildning, kunskapsutbyte eller deltagande i operativa EIP-grupper för förbättrad hållbarhet när det gäller ekonomiska, sociala och miljömässiga resultat samt klimat- och resurseffektivitet

R2 Antalet rådgivare som får stöd som ska integreras i kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket

5.41.5 Interventionens utformning, stödberättigande villkor mm

Beskrivning och syfte

Syftet med stöd till kompetensutveckling är att öka kompetensen hos verksamma på landsbygden och därmed även öka effektiviteten och förbättra måluppfyllelsen för övriga åtgärder i strategiska planen samt bidra till uppfyllande av nationella mål och EU-gemensamma mål, direktiv och förordningar. I sin helhet ska åtgärden verka för en hållbar ekonomisk, miljömässig och social utveckling av landsbygden.

Åtgärden ska riktas till verksamma inom besöks-, jordbruks-, livsmedels-, ren-, skogsbruks-trädgårds- (inklusive akvaponi) och hästnäringen. Aktiviteterna ska bidra till ökad kompetens hos målgruppen, vilket främjar innovation, samarbete och utveckling av kunskap. Aktiviteterna kan även inspirera till och underlätta att använda och utveckla ny teknik och nya metoder utifrån ny kunskap från forskning och försök samt återföra kunskapsbehov till forskningen.

Stödet till kompetensutveckling kan lämnas genom utlysning eller att myndigheten genomför verksamhet i egen regi eller upphandlar tjänster. I många fall kommer stödmyndigheten att vara projektägare. Projektövergripande verksamhet samt verksamhet som bedöms mindre effektiv att upphandla eller utlysa kommer att genomföras av respektive stödmyndighet.

Områdesindelning

Stödet till kompetensutveckling delas in i tre övergripande områden: *Stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd* (Område 1), *Miljö och klimat* (Område 2) och *Livsmedel och besöksnäring* (Område 3).

Område 1 – Stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd

Området omfattar två delområden: konkurrenskraft och djurvälstånd.

Ökad konkurrenskraft har en central roll i målen för den svenska Livsmedelsstrategin. En konkurrenskraftig primärproduktion bidrar till en god livsmedelsförsörjning. För att öka konkurrenskraften behöver hänsyn även tas till miljömässig hållbarhet.

En god djurvälstånd bidrar till friska, välmående djur och därmed ett minskat behov av antibiotika. Detta ger i sin tur förutsättningar för en ökad produktion med god kvalitet och kan på så vis stärka konkurrenskraften.

Aktiviteterna ska bidra till att verksamma inom jordbruks-, trädgårds- (inklusive akvaponi) och rennäringens företag ska få ökad kunskap eller praktiska exempel på hur de kan stärka sin konkurrenskraft.

Aktiviteter ska också bidra till att verksamma inom jordbruk, trädgård (inklusive akvaponi) och rennäring får ökad kompetens inom vattenhushållning och vattenförsörjning.

Aktiviteterna ska bidra till att verksamma inom jordbruks-, trädgårds- (inklusive akvaponi) och rennäringens företag samt företag och ideella föreningar med hästverksamhet med minst 10 hästar får ökad kunskap inom djurvälstånd.

Området omfattar även fortbildning och support av rådgivare inom näringarna.

De aktiviteter som genomförs inom området får omfatta ämnen som handlar om

- arbetsmiljö
- betydelsen av mångfald och jämställdhet för ökad kompetensförsörjning och attraktionskraft inom yrket
- digitalisering och ny teknik
- djurvälstånd och smittskydd
- företagsutveckling
- klimatanpassning
- nya odlings- och uppfödningssystem
- produktionsfrågor inom olika driftsgrenar
- riskhantering
- byggande av stall
- viltskador
- vattenförsörjning till djurhållning
- vattenhushållning, vilket omfattar att säkerställa rätt mängd vatten vid rätt tillfälle för grödans tillväxt, markens bärighet för maskiner och begränsad miljöpåverkan. Det innefattar åtgärder för markvård, dränering och bevattning
- regelverket för samfälliga markavvattningsanläggningar.

Område 2 – Miljö och klimat

Område 2, Miljö och klimat, omfattar fyra delområden: Greppa Näringen, Ett rikt odlingslandskap, Ekologisk produktion och Hållbart skogsbruk.

Stöd till kompetensutveckling inom området miljö och klimat, får lämnas för aktiviteter som bidrar till att verksamma inom jordbruks-, trädgårds- (inklusive akvaponi), skogsbruks- och rennäringföretag samt företag och ideella föreningar med hästverksamhet med minst 10 hästar får ökad kunskap om nationella miljö kvalitetsmål och EU-gemensamma mål för miljö, klimat, förnybar energi och vattenkvalitet samt tillämpliga direktiv, förordningar och regler som anges i artikel 13 i Ministerrådets förordningsutkast daterat 2020-10-21, enligt tabell 1 nedan.

Aktiviteter ska ge målgruppen praktiska och konkreta exempel på miljö- och klimatåtgärder som går att tillämpa på företagsnivå. Aktiviteterna ska även beakta företagets ekonomiska, sociala hållbarhet för att uppnå en ökad, konkurrenskraftig och hållbar livsmedelsproduktion.

Området omfattar även fortbildning och support av rådgivare inom skogsbruk.

Stöd till kompetensutveckling för att bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringarna och att främja hållbar energi, får lämnas för aktiviteter som handlar om

- allmän kunskapshöjning om kvävet eller kolets kretslopp på gården
- att bättre anpassa utfodringen till husdjurens behov av näringsämnen eller nyttjandet av inhemskt producerat proteinfoder
- att anpassa gödslingen med stall- eller mineralgödsel till grödornas växtnäringsbehov

- att röta stallgödsel
- att öka kunskaperna om och stimulera användning av klimateffektiva tekniker, grödor eller metoder
- att öka kunskapen om och stimulera användning av åtgärder för att öka kolförråd i mark och vegetation
- att öka kunskapen om energieffektivisering eller produktion eller användning av förnybar energi
- att öka den allmänna kunskapen om de effekter som klimatets förändring har för jordbruket samt hur dessa effekter kan förebyggas
- att öka motståndskraften inom jordbruket inför extrema väderhändelser såsom höga temperaturer, torka, kraftiga vindar eller nederbörd
- hur företagen kan bidra till ett mer resurseffektivt jordbruk genom ökad användning av avfall, rest- eller biprodukter till energi
- vattenhushållning, vilket omfattar att säkerställa rätt mängd vatten vid rätt tillfälle för grödans tillväxt, markens bärighet för maskiner och begränsad miljöpåverkan. Det innefattar åtgärder för markvård, dränering och bevattning
- regelverket för samfällda markavvattningsanläggningar
- att öka kunskaperna om hur man kan förebygga effekterna av ett förändrat klimat genom ståndortsanpassning, stormsäkring och ökad variation inom skogsbruket.

Stöd till kompetensutveckling för att främja en hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, får lämnas för aktiviteter som handlar om

- att anpassa utfodringen till husdjurens behov av näringsämnen
- att anpassa gödslingen med stall- eller mineralgödsel till grödornas växtnäringsbehov
- åtgärder i fält som gynnar grödornas utveckling och ger ett effektivt upptag av växtnäring
- skyddsåtgärder som minskar transporten av fosfor eller kväve från fält eller hagar och reducerar övergödningseffekter i vatten eller hav
- att förbättra metoderna för lagring eller spridning av stallgödsel
- åtgärder i växtodling eller djurproduktion som ökar resurseffektiviteten och minskar övergödningseffekter i vatten eller hav
- allmän kunskapshöjning om kvävet eller fosforens kretslopp på gården
- att inom integrerat växtskydd, öka användningen av metoder som i första hand förebygger växtskyddsproblem och vid behov anpassar användningen av växtskyddsmedel
- att inom integrerat växtskydd, minska miljörisker vid användning av växtskyddsmedel inklusive minska negativ påverkan på pollinerare och andra nyttodjur
- att inom integrerat växtskydd, öka användningen av biologisk bekämpning, godkända lågriskämnen och allmänkemikalier eller hur man kan kombinera kemiska och mekaniska bekämpningsmetoder
- att minska hälsorisker för användare av växtskyddsmedel
- att bidra till att öka eller behålla markens bördighet eller till att minska markpackningen
- åtgärder i växtodlingen som gynnar rotutveckling eller mullhalt
- vattenhushållning, vilket omfattar att säkerställa rätt mängd vatten vid rätt tillfälle för grödans tillväxt, markens bärighet för maskiner och begränsad miljöpåverkan. Det innefattar åtgärder för markvård, dränering och bevattning

- regelverket för samfälliga markavvattningsanläggningar
- information samt stöd till rådgivare om grundvillkor
- att underlätta omläggningen till ekologisk produktion
- att bidra till hur man i ekologisk produktion kan utveckla produktionsmetoder eller klara av produktionstekniska hinder.
- att öka kunskaperna om hur man kan minska negativ påverkan och skador på mark och vatten vid skogsbruksåtgärder

Stöd till kompetensutveckling för att bidra till skyddet av den biologiska mångfalden, förbättra ekosystemtjänsterna och bevara livsmiljöer och landskap, får lämnas för aktiviteter som handlar om

- hur man gynnar biologisk mångfald eller hur man restaurerar natur- eller kulturmiljöer
- hur man kan skapa förutsättningar för att öka den biologiska mångfalden i och vid åkermark
- hur betesmarker eller slåtterängar ska skötas för att gynna biologisk mångfald eller natur- eller kulturmiljöer
- hur man kan öka odlingen av bevarandevärda växtsorter
- åtgärder i jordbruket för att öka ett områdes naturvärden, kulturvärden eller sociala värden
- skogens och odlingslandskapets ekosystemtjänster eller dess gröna infrastruktur
- att öka kunskaperna om naturvårdande skötsel och ökad användning av alternativa skogsbruksmetoder för att kunna bidra till en större variation och mångfald i skogen
- att öka kunskaperna om hur man i samband med ordinarie skogsskötsel kan stärka förutsättningarna för biologisk mångfald i den brukade skogen. Detta genom att aktivt tillskapa strukturer och habitat.
- att öka kunskaperna om vilken hänsyn som behöver tas till natur, kultur- och sociala värden i skogen så att skogens alla värden ska kunna bevaras och utvecklas
- att öka kunskaperna om viltet som resurs och dess påverkan på skogens värden samt om olika åtgärder med syfte att öka fodermängden i landskapet.

Område 3 – Livsmedel och besöksnäring

Aktiviteterna ska bidra till att företag på landsbygderna med verksamhet inom livsmedel och besöksnäring kan utvecklas, marknadsorienteras, finna nya marknader, öka antalet arbetstillfällen och ta tillvara landsbygdernas resurser.

Aktiviteterna ska bidra till att främja och bevara ett levande och dynamiskt kulturarv inom mat- och livsmedelsframställning.

Aktiviteterna ska bidra till att verksamma inom livsmedelsproduktion och förädling av livsmedel ska få ökad kunskap eller praktiska exempel på hur de kan utveckla lokala marknader, lokal livsmedelsförsörjning och direktförsäljning från producent till konsument, förädlare och restauranger.

Området omfattar även fortbildning och support av rådgivare inom näringarna.

De aktiviteter som genomförs inom området får omfatta ämnen som handlar om

- arbetsmiljö
- betydelsen av mångfald och jämställdhet för ökad kompetensförsörjning och attraktionskraft inom yrket
- företagsutveckling
- lokal livsmedelsförsörjning och småskalig livsmedelsförädling
- matkultur och lokal matidentitet
- måltidsturism, hållbar markförvaltning och destinationsutveckling.
- marknadsföring, logistik och försäljning
- produktutveckling, utveckling av förpackningar och varumärken samt konceptutveckling
- vilt som mat
- utveckla nya tjänster.

Beskrivning av hur de tre områdena bidrar till att uppfylla kraven i artikel 13

Punkt i artikel 13	Stödet till kompetensutveckling	Privata aktörer/ nationella pengar
4a Grundvillkor		X
4b Ramdirektiv för vatten 2000/60/EC	Område 2	X
4b Utsläpp av luftföroreningar (EU) 2016/2284	Område 2	X
4b Växtskyddsmedel (EC) 1107/2009	Område 2	X
4b Skyddsåtgärder mot växtskadegörare (EU) 2016/2031	Område 2	X
4b Bekämpningsmedel 2009/128/EC	Område 2	X
4b Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (92/43/EEC)	Område 2	X
4b Bevarande av vilda fåglar (2009/147/EC)	Område 2	X

4b Djursjukdomar (EU) 2016/429		X
4c Antibiotikaresistens		X
4d Riskhantering	Område 1	X
4e Innovationssupport	Område 1	
4f Digitalisering	Område 1	X
4fa Växtnäringsverktyg (FaST)	Område 2	X

Tabell 1. Tabellen omfattar de olika krav som ställs i artikel 13 i Ministerrådets förordningsutkast till den strategiska planen (daterat 2020-10-21) gällande vad medlemsstater ska tillhandahålla kompetensutveckling inom, samt hur kraven uppfylls genom insatser inom stödet till kompetensutveckling eller genom den kompetensutveckling som finns att tillgå på den privata marknaden och/eller genom nationella medel.

Kravet på växtnäringsplaneringsverktyg (FaST – Farm Sustainability Tool for Nutrients)

Kravet på ett växtnäringsplaneringsverktyg (Farm Sustainability Tool – FaST) uppfylls genom tillämpning av det svenska verktyget VERA. VERA har utvecklats inom projektet Greppa Näringen och möjliggör för lantbrukaren att beräkna växtnäringsbalanser, stallgödselmängder, klimatavtryck, energiåtgång samt att upprätta gödslingsplaner på fältnivå. VERA används för åtgärdsuppföljning inom Greppa Näringen och tillämpas i samband med rådgivning till lantbrukare men är även möjligt för lantbrukaren att använda själv.

Aktiviteter inom de olika områdena

För att förbättra spridning av kunskap och innovationer är det viktigt att arbeta med förutsättningsskapande aktiviteter, det vill säga att sammanställa och tillgängliggöra kunskap för utförare och målgrupp samt att fortbilda rådgivare. Sammanställning och tillgängliggörande av kunskap stärker möjligheterna för spridning av kunskap och innovationer. Informations- och demonstrationsaktiviteter, samt att ta fram, utveckla och testa rådgivningskoncept är del av de förutsättningsskapande insatserna.

Informations och demonstrationsaktiviteter

Informations- och demonstrationsaktiviteter kan avse fysiska informationsträffar och informationsmaterial i form av broschyrer och webbinformation, sammanställning och förmedling av kunskap och ny tillämpning av kunskap från forskning och försök till målgruppen. Dessutom kan stöd ges till demonstrationsgårdar och demonstrationsodlingar för att visa nya metoder och tekniker. Det kan också vara utveckling och uppdatering av IT-stöd eller digitala verktyg exempelvis för uppföljning av produktion och mätbara miljöåtgärder samt framtagning av metoder och fakta för systematiserad rådgivning. Aktiviteterna kan även omfatta att ta fram och testa nya koncept och metoder för kompetensöverföring.

Gruppaktiviteter

Kurser, studiecirklar, erfarenhetsgrupper och liknande gruppaktiviteter är aktiviteter som ska rymmas i stödet till kompetensutveckling.

Fortbildning av rådgivare, konsulter, företag och organisationer som i sin verksamhet riktar sig mot verksamma inom jordbruk-, trädgård- skogsbruk- och rennäring och hästnäringen

Fortbildning av rådgivare inom Område 1 och 3 är nödvändigt för att ge rådgivaren ökad kompetens, för att sedan i sin verksamhet kunna erbjuda kvalificerade tjänster samt ge förutsättningarna för tillfredsställande kunskapsspridning till målgruppen. Genom fortbildning av rådgivare skapas förutsättningar för rådgivning på marknadens villkor. Fortbildning av rådgivare kan ske genom gruppaktiviteter och genom informations- och demonstrationsaktiviteter. Dessutom kan mentorsprogram för nya rådgivare, stöd till nätverk och annan samverkan och supporttjänster för kontinuerligt expertstöd till rådgivare ingå.

Enskild rådgivning

Enskild personlig rådgivning ska främst ingå i Område 2, Miljö och klimat. Eftersom området Miljö och klimat i första hand är av samhällsintresse motiverar det statligt stöd för rådgivning.

Målgrupper som verksamheten ska riktas till

Område 1 – Stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd

- Verksamma inom jordbruk-, trädgård- (inklusive akvaponi) och rennäring
- Verksamma inom företag och ideella föreningar med hästverksamhet med minst 10 hästar
- Rådgivare, konsulter, företag och organisationer som i sin verksamhet riktar sig mot verksamma inom jordbruk-, trädgård- (inklusive akvaponi) och rennäring och hästnäringen

Område 2 – Miljö och klimat

- Verksamma inom jordbruk-, trädgård- (inklusive akvaponi), skogsbruk och rennäring
- Verksamma inom företag och ideella föreningar med hästverksamhet med minst 10 hästar
- Rådgivare, konsulter, företag och organisationer som i sin verksamhet riktar sig mot verksamma inom skogsbruk

Område 3 – Livsmedel och besöksnäring på landsbygden

- Verksamma inom jordbruk-, trädgård- (inklusive akvaponi) och rennäring
- Verksamma inom små företag inom livsmedelskedjan och besöksnäringen
- Rådgivare, konsulter, företag, företagarföreningar och organisationer som i sin verksamhet riktar sig mot verksamma inom jordbruk-, trädgård- (inklusive akvaponi), rennäring samt små företag verksamma inom livsmedelskedjan och besöksnäringen

Bidrag till de särskilda målen

Att arbeta med långsiktig kompetensutveckling är ett viktigt verktyg för att nå de mål som den strategiska planen ska bidra till att uppfylla. Stöd till kompetensutveckling förstärker således övriga insatser i strategiska planen – det genererar synergieffekter. Det kan exempelvis handla om insatser som rör alla målen.

Stöd får lämnas för

Stöd kan beviljas för nedanstående utgifter, under förutsättning att de är kopplade till aktiviteterna i projektet

- lön till personal för att genomföra projektet, inklusive lönepåslag och indirekta kostnader
- eget arbete för att genomföra projektet
- köp av tjänst för att genomföra projektet
- immateriella investeringar i form av inköp eller utveckling av programvara
- övriga utgifter som behövs för att genomföra projektet.

Urvalskriterier

Se avsnitt 4.7.3

Define eligible beneficiaries and specific eligibility criteria

Berättigande stödmottagare

Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag som anordnar kompetensutveckling.

Övergripande villkor

Stöd får lämnas till projekt som syftar till att

- utveckla jordbruks-, trädgårds-(inklusive akvaponi), rennärings- eller skogsbruksverksamhet samt hästverksamhet med minst 10 hästar
- förädla jordbruksprodukter till livsmedel
- utveckla landsbygderna eller utveckla och bevara miljöer på landsbygderna. Om den sökande är lokaliserad till en tätort som inte ligger i landsbygderna ska projektets mervärde och nytta direkt tillfalla landsbygdsområdet.

Villkor för stödberättigande

- Stöd får lämnas för att upphandla, organisera och genomföra aktiviteter för kompetensöverföring.
- Den som genomför aktiviteter ska ha lämpliga resurser i form av utbildad och kvalificerad personal inom det område som de ska bedriva kompetensutveckling, fortbildning eller rådgivning. Personalen ska ha relevant akademisk utbildning eller motsvarande kompetens för det aktuella området. Den som genomför aktiviteter ska ha dokumenterad erfarenhet inom det aktuella området.

- För stöd till kompetensutveckling får en deltagaravgift tas ut.
- Inom Område 1, Stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd, lämnas stöd till verksamma inom hästnäringen enbart för åtgärder för förbättrad djurvälstånd.

5.41.6 Form and rate of support/premia/calculation methods

Form of support	Grant
<p>Type of payment</p>	<ul style="list-style-type: none"> • reimbursement of eligible costs actually incurred by a beneficiary • unit costs • lump sums • flat – rate financing <p><i>Förenklade kostnadsalternativ</i></p> <p>Stödmottagaren får redovisa</p> <ul style="list-style-type: none"> • lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid • timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar • resor med egen bil med 40 kr per mil • traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår • eget arbete med 340 kr per redovisad timme • indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader • en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader • klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt • Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna <p>Resterande utgifter ersätts som faktiska utgifter.</p> <p>Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR</p> <p><i>Förenklade kostnadsalternativ</i></p> <p>Stödmottagaren får redovisa</p> <ul style="list-style-type: none"> • lunch eller middag med 100 kronor exklusive moms per måltid • timlön beräknad med en årsarbetstid på 1 720 timmar • resor med egen bil med 40 kr per mil • traktamente enligt Skatteverkets riktlinjer vid tidpunkten för när utgiften uppstår • eget arbete med 340 kr per redovisad timme • indirekta kostnader med en schablonsats på 15 procent av stödberättigande direkta lönekostnader • en schablonsats för lönekostnadspåslag på 44,31 procent av stödberättigande faktiska lönekostnader

- klumpsumma som fastställs utifrån budget där den behöriga myndigheten bedömer det som lämpligt
- Andra förenklade kostnadsalternativ som är tillåtna inom ramen för EU-förordningarna.

Förenklade kostnadsalternativ kan ändras under programperioden beroende på hur prisnivåerna ändras enligt artikel 83.2 i förslag till SPR.

Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter och förenklade kostnadsalternativ. Vi kommer tillämpa enhetskostnader enligt artikel 83.1(b) i förslag till SPR, schablonsatser enligt artikel 83.1(d) i förslag till SPR och klumpsummor enligt artikel 83.1(c) i förslag till SPR.

Enhetskostnader används för följande utgifter:

- Mat. Stödmottagare får redovisa utgifter för lunch och middag med en obligatorisk enhetskostnad. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR. En högre nivå kan vara stödberättigande i samband med
  - Konferens
  - transnationella projekt inom Leader
  - projekt där mat har en central betydelse

Stödmottagaren får redovisa utgifter för fika med faktiska utgifter, men högst med 60 kronor exklusive moms per person och tillfälle enligt Skatteverkets avdragsgilla maxnivå för enklare förtäring.

- Resor med egen bil. Stödmottagare får redovisa resor med egen bil med en obligatorisk enhetskostnad per mil. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
- Traktamente. Stödmottagare får redovisa utgifter för traktamente med en obligatorisk enhetskostnad enligt Skatteverkets nivå. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
- Eget arbete. Stödmottagare som är en enskild firma, privatperson, kommandit- eller handelsbolag får redovisa utgifter för eget arbete med en enhetskostnad per timme. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.
- Standardiserad årsarbetstid. Stödmottagare som redovisar löner ska tillämpa en standardiserad årsarbetstid på 1 720 timmar. Fastställd enligt artikel 83.2(c) i förslag till SPR. Hela metoden som regleras i artikel 53.3(e) samt artikel 55.2(a) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/1060 återanvänds och det är liknande typer av insatser och stödmottagare.

Schablonsatser används för följande utgifter

- Lönekostnadspåslag. Stödmottagare som redovisar löner för anställd personal och för arvoden ska tillämpa en schablonsats för lönekostnadspåslag som läggs till på stödberättigande faktiska lönekostnader. Fastställd enligt artikel 83.2(a)(i) i förslag till SPR.

	<p><i>Klumpsumma används för följande utgifter</i></p> <p>Stödmottagare får beviljas stöd i form av klumpsumma som fastställs utifrån ett budgetförslag från fall till fall och som godkänns på förhand när stödmyndigheten bedömer det lämpligt. Klumpsummor kan beviljas för hela eller delar av stödet. Fastställd enligt artikel 83.2(b) i förslag till SPR.</p>
Range of support at beneficiary level	<p>Stöd ges efter utlysningar eller genom att stödmyndigheten genomför projekt i egen regi eller upphandlar tjänster. Vid utlysningar får stödmyndigheten ställa upp villkor som innebär att utlysningen riktar sig till vissa angivna stödmottagare.</p> <p>Stöd kan ges utifrån faktiska utgifter, enhetskostnad, klumpsumma och procentuellt påslag.</p> <p>Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter. Om deltagaravgifter tas ut, ska stödberättigande utgifter minska med en summa som är lika stor som uttagna avgifter.</p> <p>För kompetensutveckling, demonstrationer och information, rådgivning samt fortbildning utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse, se även avsnitt 13. Begränsningen gäller för den som får kompetensutveckling och för de stöd som beviljats under nämnda förordning under året för beslut om stöd samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller alltså inte per stödmottagare.</p>

5.41.7 Information om statsstöd

The intervention falls outside the scope of Article 42 TFEU and is subject to State aid assessment³²: Mixed – the supported activities may fall within or outside the scope of Article 42 TFEU

Explanation of support activities falling outside the scope of Art. 42 TFEU

Stöd kan även ges till kompetensutveckling som avser annat än jordbruk eller som avser skogsbruk.

Type of state aid instrument to be used for clearance:

○ ABER: **Kompetensutveckling (skogsbruk)**: Stöd ges i enlighet med artikel 38 i förordning (EU) nr 702/2014 om gruppundantag inom jordbruk, skogsbruk och i landsbygdsområden (ABER). Stödnummer SA.XXX.

○ de minimis: **Kompetensutveckling (annat än jordbruk)**: Stöd ges i enlighet med förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse.

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse ABER: 65 000 000 kr.

³² Please note that for Leader and EIP exemptions on State Aid apply

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 298 000 000 kr. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

Andel av stödets totalbudget som bedöms avse de minimis: 29 300 000 euro. Nationell medfinansiering 6 500 000 euro. Beloppet är det maximala stödbelopp som kommer att hamna utanför tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

5.41.8 WTO:s regelverk

Stödet till kompetensutveckling lever upp till de generella bestämmelserna i paragraf 1 i WTO:s gröna box, eftersom det ges genom ett offentligt finansierat program, inte involverar några överföringar från konsumenter och inte bidrar till att ge prisstöd till producenter. Stödet är också förenligt med de stödspecifika bestämmelserna i paragraf 2 i WTO:s gröna box, eftersom det inte involverar några direkta betalningar till producenter eller förädlare. Stödet skulle exempelvis kunna svara mot beskrivningen i subparagraf 2(d), ”extension and advisory services” eller subparagraf 2(c) ”training services”.

5.41.9 Planerade enhetsbelopp – definition

Form of support	grant
Type of unit amount	average
Explanation and justification related to the value of the unit amount	<p>Vi har utgått från de delåtgärder och fokusområden som finns i innevarande programperiod och delat in dessa i följande sex nya indelningar med tillhörande enhetsbelopp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stärkt konkurrenskraft och djurvälstånd (9 200 000 SEK) - Ekologisk produktion (2 400 000 SEK) - Ett rikt odlingslandskap (8 400 000 SEK) - Greppa näringen (7 250 000 SEK) - Hållbart skogsbruk (3 000 000 SEK) - Livsmedel och besöksnäring (7 500 000 SEK) <p>Vi har beaktat följande förutsättningar och gjort följande antaganden för beräkning av enhetsbelopp och indikatorer med vissa justeringar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genomförandet av projekten kommer till stor del att ske genom upphandlingar, vilket resulterar i färre antal projekt. • Varje budgetägande myndighet kommer att genomföra i snitt 2 ärenden per område.
Contribution rate(s)	22,18 procent

6 Mål och finansieringsplan

	Financial Year	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totalt
	(Direct payments (CY N=FY N+1))	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
1	Initial direct payments allocations (initial Annex V)	N/A	686 131 966,00	686 360 116,00	686 588 267,00	686 816 417,00	686 816 417,00	3 432 713 183,00
2	Cotton (Annex VIII)	N/A						
3	Initial direct payments allocations excluding cotton (Initial annex IX)	N/A	686 131 966,00	686 360 116,00	686 588 267,00	686 816 417,00	686 816 417,00	3 432 713 183,00
4	Coupled income support (Article 96) = max (row 17*0,13) or ((row 17*0,15)	N/A	89 167 496,00	89 197 156,00	89 226 815,00	89 256 475,00	89 286 134,00	446 134 076,00
5	Transfer to EAFRD total amount (flexibility+reduction) Resulting amount = (row 9+10)	N/A						
6	Total flexibility - article 103(1)(a) Amount to be entered	N/A					N/A	
7	If above 25%: of which for the environmental and climate-related objectives (article 103(2)(a))	N/A					N/A	
8	If above 25%: of which for the installation of young farmers (article 103(2)(b)) - amount	N/A					N/A	
9	Total flexibility % (row 6/(row 1 – row 2)	N/A					N/A	
10	Transfer of the estimated product of reduction, if applicable	N/A						
11	Transfer to types of interventions in other sectors (article 88(6)) amount to be entered	N/A					N/A	
12	Transfer to types of interventions in other sectors (article 88(6)) resulting percentage = (row 11/(row 1 - row 2))	N/A					N/A	
13	Transferred from EAFRD: amount (article 103(1)(b)) = row 24	N/A					N/A	
16	Adjusted direct payments allocation (Annex V) (= rows 1-6-11+13+14+15)	N/A	686 131 966,00	686 360 116,00	686 588 267,00	686 816 417,00	686 816 417,00	3 432 713 183,00
17	Adjusted direct payments allocations excl. cotton before reduction transfer (Annex IX) (= rows 3-6-11+13+14+15)	N/A	686 131 966,00	686 360 116,00	686 588 267,00	686 816 417,00	686 816 417,00	3 432 713 183,00

	EAGF sectorial	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totalt
18	Wine (Annex VII)	N/A					N/A	
19	Apiculture envelopes (Annex X)	588 545,00	588 545,00	588 545,00	588 545,00	588 545,00	N/A	2 942 725,00
22	Types of interventions in other sectors from Direct Payments (= row 11)	N/A						
	EAFRD	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totalt
23	Adjusted EAFRD Member State's allocations (Annex XI)	211 889 741,00	211 889 741,00	211 889 741,00	211 889 741,00	211 889 741,00	N/A	1 059 448 705,00
24	Flexibility transfer to direct payments - amount (Article 103(b)) amount to be entered						N/A	
25	resulting percentage						N/A	
26	Transferred from direct payments (flexibility+reduction estimate), article 17+103 = row 5						N/A	
27	Allocated to EU Invest - (Article 81) amount corresponding to max 3% applied on row 23						N/A	
28	Allocated to LIFE/ERASMUS - (article 99) amount						N/A	
30	Adjusted EAFRD Member State's allocations (Annex XI) (= row 23 - row 24 + row 26)	211 889 741,00	211 889 741,00	211 889 741,00	211 889 741,00	211 889 741,00	N/A	1 059 448 705,00
	Financial Year, Minimum spending requirements (Article 86)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totalt
31	Reserved for LEADER (Article 92(1)) - minimum 5% over the period resulting percentage (row 32/row 30)	0,38	4,31	6,34	6,34	26,13	N/A	8,70
32	amount to be entered	806 452,00	9 139 785,00	13 440 860,00	13 440 860,00	55 376 344,00	N/A	92 204 301,00
33	Reserved for environmental and climate related objectives under EAFRD (Article 93) (min 35%) - Outermost regions excluded resulting percentage (row 34/(row 30 - row29))		60,98	62,31	60,89	62,43	N/A	62,13
34	amount to be entered		129 212 743,00	132 020 253,00	129 014 596,00	132 288 706,00	135 731 138,00	658 267 436,00
35	Out of which for Article 70		103 041 871,00	103 862 516,00	98 763 806,00	99 163 806,00	99 361 226,00	504 193 225,00
36	Out of which for Article 71 (50%)		24 193 548,00	24 193 548,00	24 193 548,00	24 193 548,00	24 193 548,00	120 967 740,00
37	Out of which for Article 72							
38	Out of which for Article 73		1 977 323,00	3 964 189,00	6 057 241,00	8 931 352,00	12 176 364,00	33 106 469,00

39	Skillnad jämfört med minimibeloppet	-74 170 000,00	55 040 000,00	57 850 000,00	54 840 000,00	58 120 000,00		151 680 000,00
39a	To be reserved for young farmers (Annex XII) - (Article 95)		20 583 959,00	20 590 803,00	20 597 648,00	20 604 493,00	20 604 493,00	
39b	Reserved for young farmers =(rows 41+43+45)		20 681 679,00	20 681 007,00	20 702 885,00	20 824 814,00	20 466 859,00	103 357 244,00
40	Reserved for young farmers - needed to reach minimum requirements row 40=(rows 42+44+46	N/A						
41	- through Complementary income support for young farmers (under Direct Payments)	N/A	19 689 335,00	19 764 997,00	19 634 207,00	19 985 138,00	20 466 859,00	99 540 536,00
42	"of which needed to reach minimum requirement" - basis for reverse ceiling (1)	N/A						
43	- through investments by young farmers (weighted at 50%) (under Rural Development)	N/A					N/A	
44	"of which needed to reach minimum requirement" - basis for reverse ceiling (1)	N/A					N/A	
45	- installation of young farmers (under Rural Development)	N/A	992 344,00	916 010,00	1 068 678,00	839 676,00	N/A	3 816 708,00
46	"of which needed to reach minimum requirement" - basis for reverse ceiling (1)	N/A					N/A	
47	Minimum amount to be reserved for ecoschemes	N/A	171 532 991,50	171 590 029,00	171 647 066,75	171 704 104,25	171 704 104,25	858 178 295,75
48	Rebate (where relevant - optional for MS)	N/A	51 844 693,00	42 097 404,00	31 917 470,00	27 285 225,00	25 164 281,00	178 309 073,00
49	Annual amounts reserved for eco-schemes under DP	N/A	119 688 299,00	129 492 625,00	139 729 597,00	144 418 879,00	146 539 823,00	679 869 223,00
51	Total amount for eco-schemes = row 47+48+49+50	N/A	171 532 992,00	171 590 029,00	171 647 067,00	171 704 104,00	171 704 104,00	858 178 296,00
52	Rebate from rural development - optional for MS Article 97 (2-4)	N/A						
53	Amount reserved for redistributive payment (Article 29) - minimum 10% annually applied on row 17, unless derogation applies	N/A						

7 Styrnings- och samordningssystem

7.1 Styrande organ och förvaltningsmyndighet

Authority type	Institution name	EAGF	EAFRD	Contact name	Address
Behörig myndighet	Regeringskansliet (Näringsdepartementet)	Y	Y	Tobias Olsson	103 33 Stockholm
Förvaltande myndighet	Jordbruksverket (Jordbruks- och analysavdelningen)	Y	Y	Olof Johansson	551 82 Jönköping
Utbetalande organ	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Y	Y	Mirja Hjers	551 82 Jönköping
Det attesterande organet	Ekonomistyrningsverket (Avdelningen EU-revision)	Y	Y	Barbro Nordgren	Box 45316, 104 30 Stockholm
Samordning av kunskaps- och innovationssystem inom jordbruket, inbegripet jordbruksrådgivning – berört samordningsorgan	Utreds för närvarande	Y	Y	Utreds för närvarande	Utreds för närvarande
Kommunikationsansvarig för GJP-plan (se artikel 43.2 i förordningen om gemensamma bestämmelser)	Jordbruksverket	Y	Y	Christina Herthnek	551 82 Jönköping
Andra delegerade och förmedlande organ som inte fastställs i förordningen, med en beskrivning av deras roll	CAP Network (?)	Y	Y	Nätverksskansliet	utreds för närvarande
Andra delegerade och förmedlande organ som inte fastställs i förordningen, med en beskrivning av deras roll	Länsstyrelsen (LD21), De är stödmyndighet	Y	Y	Jenny Larsson	801 70 Gävle
Andra delegerade och förmedlande organ som inte fastställs i förordningen, med en beskrivning av deras roll	Skogsstyrelsen	N	Y	Johan Eriksson	551 83 Jönköping
Kontrollorgan	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen	N	N	Anna Annason	Stockholm
Övervakningskommitté	Övervakningskommitténs sekretariat (Jordbruksverket)	Y	Y	Lena Callisen	551 82 Jönköping
Andra delegerade och förmedlande organ som inte fastställs i förordningen, med en beskrivning av deras roll	Sametinget De är stödmyndighet	N	Y	Ingela Nilsson	Box 90, 981 22 Kiruna
Andra delegerade och förmedlande organ som inte fastställs i förordningen, med en beskrivning av deras roll	Lokala aktionsgrupper	N	Y	Utreds för närvarande	xxx xxx

Brief description of the set up and organisation of the Competent Authority

Regeringskansliet (Näringsdepartementet) är behörig myndighet och arbetsuppgifterna är fördelade till enheten för jordbruk och livsmedelsföretagande på Näringsdepartementet. Arbetsformerna följer ordinarie arbetssätt för regeringen och Regeringskansliet

7.2 Beskrivning av övervaknings- och rapporteringssystem

System för insamling och hantering av data

Jordbruksverket har arbetat vidare med att vidareutveckla tidigare grundsystem för insamling, lagring och hantering av data.

Utgångspunkten är att alla ansökningar görs elektroniskt, ansökan på papper är aktuell bara om den sökande särskilt efterfrågar det. I ansökningarna efterfrågas den information som behövs för rapportering, uppföljning och utvärdering och som sökanden kan besvara vid ansökningstillfället. Ansökan om utbetalning av beviljat stöd hanteras på motsvarande sätt, vilket ger möjlighet att samla in information om faktiska utfall. Det elektroniska tillvägagångssättet gör det möjligt att säkerställa att all efterfrågad information anges, vilket reducerar bortfallet i datatillgången. Se tabellen nedan för beskrivning av de delar som ingår i datasystemet.

Information från olika grundsystem sammanställs för analys och rapportering med hjälp av systemet för beslutsstöd, BLIS. Det finns komplexa inbördes relationer mellan de olika grundsystemen. Vi beskriver förenklat deras betydelse för rapporteringen i det här avsnittet (se även tabellen nedan). Ansökan sker genom systemen ALF och SAMi. FLIT, JBR/Ararat samt Jorden används för handläggning. Kontrollresultaten hanteras med Atlas, och arealövervakning i systemet SAGA. Stödhanteringen kräver också register, dessa är Basen, CDB samt KUND. Utbetalningarna görs genom systemet BETAL via handläggningssystemen. Budgeten följs upp i PULF. Den data som behövs för rapportering tas in i BLIS från berörda system

Tabell Grundsystem för insamling, lagring och hantering av data

Delsystem	Beskrivning
ALF	Ansökanssystem för projekt- och investeringsstöd
Atlas	System för hantering av kontrollresultat, vilket påverkar utbetalningarna.
Basen	GIS-register över arealer (LPIS)
BETAL	Ekonomisk administration av stödutbetalningar
BLIS	System för beslutsstöd. Sammanställer data från BETAL, ALF, FLIT, SAMi, Jorden m. fl.
CDB	Register över nötkreatur
FLIT	Handläggningssystem för ärendehantering av projekt- och investeringsstöd
JBR/Ararat	Handläggningssystem för ärendehantering av jordbrukarstöd, djurvälståndersättningar
Jorden	Handläggningssystem för ärendehantering av jordbrukarstöd inkl. register över åtaganden
KUND	Register med uppgifter om kunder
PULF	System för uppföljning av budget

SAGA	System för arealövervakning.
SAMi	Ansökanssystem för jordbrukarstöd

Struktur för rapportering

I grundsystemen genereras data för indikatorerna som beskrivs i bilaga I i förordningen om strategiska planer samt för den ekonomiska redovisningen. I systemet för beslutsstöd, BLIS, samlas informationen från de olika grundsystemen ihop i tabeller till den årliga prestationsrapporten samt prestationsöversynen. Data till utfallsindikatorer samt genomsnittliga och enhetliga enhetsbelopp tas fram genom att kombinera data om utbetalningar och utfall. Data för resultatindikatorer bygger på data om utfall som ofta sätts i relation till kontextindikatorer för att kunna rapportera en andel.

Eftersom information från grundsystemen samlas in och presenteras i ett automatiserat system för beslutsstöd (BLIS) minskar risken för hanteringsfel och man får en bra överblick. Dessutom möjliggör detta regelbunden uppföljning av resultaten. Datakvaliteten granskas för att säkerställa korrekt rapportering. Bland annat jämförs data från grundsystemen mot resultatet i BLIS och stabilitet i siffrorna över tiden testas. Rimligheten i resultaten bedöms regelbundet och vid förändringar i systemen övervakas resultaten. Även arealövervakningssystemet bidrar till säkerställande av korrekt data. Rapportering sker sedan genom EU-kommissionens system. Dessutom håller sig Jordbruksverket underrättad om eventuella förändringar i indikatorernas beräkningar samt i systemet som används för att föra över informationen till EU-kommissionen. Detta sker genom möten och digitala plattformar på EU-nivå.

När det gäller indikatorn ”R.29PR Utveckling av ekologiskt jordbruk: Andel utnyttjad jordbruksareal som får stöd för ekologiskt jordbruk genom den gemensamma jordbrukspolitiken, med en uppdelning mellan bevarande och omställning” kommer data för den uppdelade rapporteringen av de två kategorierna tas fram med en förenklad metod. Det beror på att åtgärden inte är uppdelad på bibehållande av och omställning till ekologisk produktion och uppgifterna för respektive kategori kan därför inte samlas in enligt ordinarie metoder för framtagande av uppgifter i IAKS-stöd.

Datakällor för utvärdering

De stödrelaterade data som behövs för utvärdering tillhandahålls i systemen som beskrivs ovan. Kompletterande datakällor kommer dock att behövas för att genomföra effektutvärderingar. Det handlar t.ex. om sådana data som insamlas genom intervjuer, dokumentstudier, enkäter, eller data som samlas in för miljöövervakning och -rapportering. I samband med att planeringen av utvärderingsverksamheten blir mer detaljerad, kan det uppstå behov av andra data. Databehov för utvärdering beror i stor utsträckning på utvärderingsämne och utvärderingsfråga och beskrivs därför närmare i utvärderingsplanen.

7.3 Information om kontrollsystemet och sanktioner

7.3.1 IACS - Integrated Administration and Control System

Is IACS used to manage and control interventions in the wine sector as laid down in Title III of Regulation (EU).CAP Strategic Plan Regulation: **Nej**

Is IACS used to manage and control conditionality: **Nej**

Article 65(4)(d) of the HZR gives the possibility to MS to define the "agricultural parcel". Please provide the definition of "agricultural parcel" in your Member State.

Ett stycke sammanhängande jordbruksmark som deklarerats av en jordbrukare och som inte omfattar mer än en odlingsgrupp

7.3.1.1 All elements of the IACS as set out in the Regulation [HZR] are established and operating as from 1 January 2023

All elements of the IACS as set out in the Regulation [HZR] are established and operating as from 1 January 2023: **Ja**

7.3.1.1.1 Identification system for agricultural parcels (LPIS)

LPIS kommer att fungera enligt gällande regler och riktlinjer.

Registret kommer att innehålla all jordbruksmark som stödsökande deklarerar och användas för administrativa kontroller av stödsökandes ansökningar och till rapporteringen som krävs enligt gällande lagstiftning.

Uppgifterna om referensskiften kommer att ajourhållas löpande med hjälp av nya ortofoton, stödsökandes anmälningar om att förändra skiftena, samt resultat från fältkontroller och AMS.

Nya ortofoton kommer som senast var tredje år i stort sett för all jordbruksmark i Sverige.

7.3.1.1.2 Geo-spatial (GSA) and an animal-based application system (GSA)

Det geo-spatiala ansökningssystemet kommer att fungera enligt gällande regler och riktlinjer.

Systemet kommer att användas för alla stödsökande som ansöker om stöden som berörs av IAKS-lagstiftningen. Stödsökande kommer att ha tillgång till ett förtryckt formulär som baseras på föregående års uppgifter, samt tillgång till uppdaterade referensskiften från LPIS.

Stödsökande kommer troligtvis att kunna se information som rör vissa GAEC i grundvillkoren i GSA. Det rör framför allt GAEC 7 och GAEC 8 och kraven på växtföljd och oproduktiva miljötytor.

GSA kommer troligtvis att användas i arbetet med AMS för att stödsökande ska kunna lämna in uppgifter och ändra ansökan efter analyser med hjälp av bilder från Sentinel. Eftersom arealövervakningssystemet fortfarande är under utveckling är det svårt att redan nu specifikt beskriva hur det kommer fungera och vilka delar av IAKS som kommer att användas för kommunikationen med berörda stödsökande.

Vi kommer troligtvis att fortsätta använda oss av en generell sista ansökningsdag och sista dag för ändring av ansökan som kompletterande regelverk till det föreslagna regelverket om ändringar efter kommunicerade resultat från arealövervakning och andra administrativa kontroller. Sista datum för inlämning och ändring av ansökningar behövs för att kunna fastställa kontrollfrekvenser och genomföra kontroller på plats under stödåret i fråga.

7.3.1.1.3 Are you applying an automatic claim system (in the meaning of Article 65(4)(f) of the HZR?

For area-based interventions: **Nej**

For animal-based interventions: **Ja**

7.3.1.1.4 Area monitoring system (AMS)

Arbetet med att utveckla AMS är inte så långt framskridet att vi redan nu kan förutse vad systemet kan klara av utöver grundfunktionaliteten som krävs år 2023.

7.3.1.1.5 Control and penalties system

Are requirements set out in Article 72 of the HZR fulfilled? : **Ja**

7.3.1.1.5.1 Description of the control and penalty system(s) for IACS intervention

IACS EAGF interventions

Ansökningarna kontrolleras genom administrativa kontroller, korskontroller emot LPIS samt via kontroller på plats. Kontrollfrekvensen för kontroller på plats kommer i grunden att vara minst 5 procent av populationen där urvalet baseras på både risk och slump. Slumpurvalet ska utgöra mellan 20 procent och 50 procent av den totala kontrollpopulationen. Frekvensen kan användas på enskilda stöd eller på grupperingar av stöd för att kunna rikta kontrollerna mot stöd där risken för fel är som störst. Kontrollfrekvensen kan höjas och sänkas baserat på hur utfallet av kontrollerna är. När färre fel konstateras kan frekvensen sänkas till först 3 procent och till sist 1 procent om bristerna i stödet inte är stora. Analysen för att fastställa kontrollfrekvensen ska göras med underlag från kontroller som är baserade endast på slumpurval. Kontrollfrekvensen för ett stöd räknas ut på nationell nivå, men fastställs på regional nivå.

Kontrollerna ska genomföras under en tid där villkoren går att kontrollera. Om ett villkor inte går att kontrollera kan efterföljande kontroller behövas som komplement.

Arealövervakning kan ersätta kontroller på plats av hela stöd eller villkor i stöd så länge analyserna klarar av att fastställa stödberättigande på marken som berörs.

Stödsökande kommer att få en sanktion om de har överdeklarerat areal i sin ansökan. För arealbaserade direktstöd, inklusive kompensationsstöd i pelare II, ska de få 1.5 gånger arealfelet i sanktion om avvikelserna är större än 2 hektar eller 3 procent av den fastställda arealen i ansökan. Stödsökande kan som mest få det ansökta beloppet i sanktion.

För stöd som baseras på djurenheter kommer stödsökande få sanktion i stödet om stödsökande har felaktigt rapporterade djurenheter i ansökan. Om det är fel på 1–3 djurenheter eller fel på mer än 3 djurenheter och upp till 20 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande att få storleken på felet i sanktion. Om felet är begränsat till 1–3 djur och de berörda djuren kan identifieras via andra metoder i systemen som djuren registreras i ska stödet utbetalas på fastställda djurenheter och ingen sanktion ska tillämpas. Om felet är större än 20 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande få 2 gånger storleken på felet i sanktion. Om felet är större än 30 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande inte få något stöd utbetalt alls. Om felet är större än 50 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande inte få något stöd utbetalt alls, samt en ytterligare sanktion som ska motsvara storleken på felet i ansökan.

Stödsökande som lämnar in sin ansökan för sent kommer att få 1 procent i avdrag per arbetsdag fram tills att 25 dagar har gått. Efter det avslås hela ansökan som för sent inkommen.

Stödsökande som lämnar in ett felaktigt underlag för att söka stödet till unga jordbrukare kommer att få ett avslag på ansökan, samt 10 procent av det ansökta beloppet i sanktion på efterföljande utbetalningar.

Sanktioner som överstiger beloppet som går att betala ut i stödet ska dras av på framtida utbetalningar under 3 efterföljande år. Om beloppet inte har kunnat dras av i sin helhet under den perioden ska beloppet inte längre krävas in.

Stödsökande kan även få villkorsavdrag i stöd som berörs baserat på hur allvarligt felet är för måluppfyllnaden i stödet.

IACS EAFRD interventions

Ansökningarna kontrolleras genom administrativa kontroller, korskontroller emot LPIS samt via kontroller på plats. Kontrollfrekvensen för kontroller på plats kommer i grunden att vara minst 5 procent av populationen där urvalet baseras på både risk och slump. Slumpurvalet ska utgöra mellan 20 procent och 50 procent av den totala kontrollpopulationen. Frekvensen kan

användas på enskilda stöd eller på grupperingar av stöd för att kunna rikta kontrollerna mot stöd där risken för fel är som störst. Kontrollfrekvensen kan höjas och sänkas baserat på hur utfallet av kontrollerna är. När färre fel konstateras kan frekvensen sänkas till först 3 procent och till sist 1 procent om bristerna i stödet inte är stora. Analysen för att fastställa kontrollfrekvensen ska göras med underlag från kontroller som är baserade endast på slumpurval. Kontrollfrekvensen för ett stöd räknas ut på nationell nivå, men fastställs på regional nivå.

Kontrollerna ska genomföras under en tid där villkoren går att kontrollera. Om ett villkor inte går att kontrollera kan efterföljande kontroller behövas som komplement. Arealövervakning kan ersätta kontroller på plats av hela stöd eller villkor i stöd så länge analyserna klarar av att fastställa stödberättigande på marken som berörs.

Stödsökande kommer att få en sanktion om de har överdeklarerat areal i sin ansökan. För arealbaserade stöd ska de få 2 gånger arealfelet i sanktion om avvikelsen är större än 2 hektar eller 3 procent av den fastställda arealen i ansökan. Om avvikelsen motsvarar över 20 procent ska inget stöd betalas ut. Om avvikelsen motsvarar över 50 procent ska inget stöd betalas ut och stödsökande ska få motsvarande avvikelsen i sanktion som ska dras av på efterföljande utbetalningar. För kompensationsstödet ska de få 1.5 gånger arealfelet i sanktion om avvikelsen är större än 2 hektar eller 3 procent av den fastställda arealen i ansökan. Stödsökande kan som mest få det ansökta beloppet i sanktion.

För stöd som baseras på djurenheter kommer stödsökande få sanktion i stödet om stödsökande har felaktigt rapporterade djurenheter i ansökan. Om det är fel på 1–3 djurenheter eller fel på mer än 3 djurenheter och upp till 20 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande att få storleken på felet i sanktion. Om felet är begränsat till 1–3 djur och de berörda djuren kan identifieras via andra metoder i systemen som djuren registreras i ska stödet utbetalas på fastställda djurenheter och ingen sanktion ska tillämpas. Om felet är större än 20 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande få 2 gånger storleken på felet i sanktion. Om felet är större än 30 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande inte få något stöd utbetalt alls. Om felet är större än 50 procent av de fastställda djurenheterna i ansökan kommer stödsökande inte få något stöd utbetalt alls, samt en ytterligare sanktion som ska motsvara storleken på felet i ansökan.

Stödsökande som lämnar in sin ansökan för sent kommer att få 1 procent i avdrag per arbetsdag fram tills att 25 dagar har gått. Efter det avslås hela ansökan som för sent inkommen.

Sanktioner som överstiger beloppet som går att betala ut i stödet ska dras av på framtida utbetalningar under 3 efterföljande år. Om beloppet inte har kunnat dras av i sin helhet under den perioden ska beloppet inte längre krävas in.

Stödsökande kan även få villkorsavdrag i stöd som berörs baserat på hur allvarligt felet är för måluppfyllnaden i stödet.

7.3.1.1.6 System for the identification and registration of payment entitlements, where applicable

Are requirements set out in Article 71 of the HZR fulfilled? **Inte relevant**

7.3.1.1.7 System for the identification and registration of animals in the meaning of article 65(4)(c) [Article 66(1)(g) HZR]

Do you have a system for the identification and registration of animals referred to in Article 66(1)(g) of HZR: **Ja**

system for the identification and registration of bovine animals laid down by Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the Council: **Ja**

system for the identification and registration of ovine and caprine animals laid down by Council Regulation (EC) No 21/2004: **Nej**

system for the identification and registration of pigs laid down by Council Directive 2008/71/EC: **Nej**

7.3.2 Non-IACS

7.3.2.1 Brief description on the penalty system for non-IACS interventions in line with the principles of effectiveness, proportionality and dissuasiveness

Non-IACS EAGF

Sanktionssystemet för stöd till biodlingssektorn består av två delar: (1) icke stödberättigande utgifter dras av från ansökan och (2) en administrativ sanktion verkställs vid stora felaktigheter.

Den administrativa sanktionen verkställs om skillnaden mellan beloppet som skulle ha betalats ut till stödmottagaren, baserat på ansökan om utbetalning samt beslutet om stöd, och beloppet som ska betalas ut till stödmottagaren efter kontroll av ansökan om utbetalning är mer än tio procent. Sanktionsbeloppet ska motsvara skillnaden mellan dessa två belopp, men får inte gå utöver en fullständig indragning av stödet.

Sanktionssystemet för stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker innehåller två delar: (1) icke stödberättigande utgifter dras av från ansökan och (2) en administrativ sanktion verkställs vid stora felaktigheter.

Om det belopp som redovisas i ansökan om utbetalning är mer än tre procent högre än beloppet som stödmyndigheten betalar ut efter avdrag, ska en administrativ sanktion verkställas. Sanktionsbeloppet ska motsvara skillnaden mellan dessa två belopp, men får inte gå utöver en fullständig indragning av stödet.

Utöver detta sanktionssystem kan en administrativ sanktion verkställas om en producentorganisation eller en sammanslutning av producentorganisationer brister i efterlevnaden av erkännandekriterier. Sanktionen innebär att det årliga stödbeloppet minskas, då utbetalningar är stoppade på grund av brist i efterlevnaden av erkännandekriterier.

Non-IACS EAFRD

Sanktionssystemet består av tre delar: (1) icke stödberättigande utgifter dras av från ansökan, (2) villkorsfel bestraffas med ett procentuellt avdrag och (3) en administrativ sanktion verkställs vid stora felaktigheter.

Den administrativa sanktionen verkställs om skillnaden mellan beloppet som skulle ha betalats ut till stödmottagaren, baserat på ansökan om utbetalning samt beslutet om stöd, och beloppet som ska betalas ut till stödmottagaren efter kontroll av ansökan om utbetalning är mer än tio procent. Sanktionsbeloppet ska motsvara skillnaden mellan dessa två belopp, men får inte gå utöver en fullständig indragning av stödet.

7.3.2.2 Brief description of the control system for non-IACS (control methods, cross-checks, etc)

Non-IACS EAGF

Kontrollsystemet för stöd till biodlingssektorn består av två delar: (1) administrativa kontroller och (2) kontroller på plats. Kontrollerna genomförs systematiskt. Systemet kompletteras med en aktiv risk- och bedrägeribekämpning samt kvalitetskontroller.

Administrativa kontroller genomförs för samtliga aktuella villkor i samtliga ansökningar om stöd respektive utbetalning. Den administrativa kontrollen av en ansökan om stöd omfattar en kontroll av om sökande är berättigad till stöd enligt unionsrättsliga och nationella bestämmelser. Den administrativa kontrollen av en ansökan om utbetalning omfattar en kontroll av om de redovisade utgifterna ger rätt till stöd enligt unionsrättsliga och nationella bestämmelser samt enligt villkoren i stödbeslutet.

Kontroll på plats genomförs i ett urval av ärendena. Urvalet baseras på risk och slump. Utöver de ärenden som ingår i urvalet, kan ytterligare insatser kontrolleras på plats om det föreligger misstanke om oegentligheter. En kontroll på plats kan genomföras genom ett fysiskt besök eller på distans.

För att säkerställa en effektiv hantering av riskerna för fonden genomförs ett aktivt arbete med risk- och bedrägeribekämpning. Arbetet består av identifikation och analys av riskområden och bedrägeriindikatorer, riktlinjer för det interna bedrägeribekämpningsarbetet samt informationsinsatser riktade mot de personer som arbetar med stöden.

Dessutom utförs olika kvalitetskontroller för att säkerställa att kontrollsystemet implementeras korrekt och att önskat resultat uppnås. Kvalitetskontrollerna består av handläggningskontroller, övervakning genom internkontroller, stickprov av utbetalningsbeslut samt kvalitetssäkring vid omfattande rutinförändringar.

Kontrollsystemet för stöd till producentorganisationer för frukt och grönsaker innehåller följande delar:

(1) Kontroll genomförs för varje ansökan om verksamhetsprogram samt för varje ansökan om utbetalning. Kontrollen genomförs genom en administrativ kontroll och kan kompletteras med en kontroll på plats om den administrativa kontrollen inte är tillräcklig. Inför beslut om fastställande av driftsfond genomförs en administrativ kontroll av anmälda belopp.

(2) Kontroll på plats genomförs årligen för ett urval av producentorganisationerna eller sammanslutningarna av producentorganisationer. Urvalet baseras på risk och slump. Kontroll på plats genomförs för samtliga insatser med undantag för mindre insatser samt insatser med låg risk. En kontroll på plats kan genomföras genom ett fysiskt besök eller på distans.

(3) Kontroll i efterhand genomförs minst en gång per verksamhetsprogram för varje producentorganisation eller sammanslutning av producentorganisationer.

(4) Kontroll av erkännandekriterier för producentorganisationer eller sammanslutningar av producentorganisationer genomförs minst vart femte år. Villkoren för erkännande gällande medlemmarnas saluföring av godkänd produktion utanför producentorganisationen kontrolleras årligen. Kontrollerna genomförs administrativt och kan kompletteras med kontroller på plats om de administrativa kontrollerna inte är tillräckliga.

(5) Kvalitetskontroller genomförs för att säkerställa att kontrollsystemet implementeras korrekt och att önskat resultat uppnås. Kvalitetskontrollerna består av kontroll av beslut,

övervakning genom internkontroller, stickprov av utbetalningsbeslut samt kvalitetssäkring vid stora rutinförändringar.

Non-IACS EAFRD

Kontrollsystemet består av tre delar: (1) administrativa kontroller, (2) kontroller på plats samt (3) kontroller i efterhand. Kontrollerna genomförs systematiskt. Systemet kompletteras med en aktiv risk- och bedrägeribekämpning samt kvalitetskontroller.

Administrativa kontroller genomförs för samtliga aktuella villkor i samtliga ansökningar om stöd respektive utbetalning. Den administrativa kontrollen av en ansökan om stöd omfattar en kontroll av om sökande är berättigad till stöd enligt unionsrättsliga och nationella bestämmelser. Den administrativa kontrollen av en ansökan om utbetalning omfattar en kontroll av om de redovisade utgifterna ger rätt till stöd enligt unionsrättsliga och nationella bestämmelser samt enligt villkoren i stödbeslutet.

Kontroll på plats genomförs i ett urval av ärendena. Urvalet baseras på risk och slump. Utöver de ärenden som ingår i urvalet, kan ytterligare insatser kontrolleras på plats om det föreligger misstanke om oegentligheter eller om en investering inte kan verifieras genom den administrativa kontrollen. En kontroll på plats kan genomföras genom ett fysiskt besök eller på distans.

Kontroller i efterhand genomförs i ett urval av ärenden, i syfte att säkerställa efterlevnaden av villkor som ska följas efter slututbetalning av stödet. Urvalet baseras på risk och slump. Kontroll i efterhand kan genomföras genom ett fysiskt besök eller på distans.

För att säkerställa en effektiv hantering av riskerna för fonden genomförs ett aktivt arbete med risk- och bedrägeribekämpning. Arbetet består av identifikation och analys av riskområden och bedrägeriindikatorer, riktlinjer för det interna bedrägeribekämpningsarbetet samt informationsinsatser riktade mot de personer som arbetar med stöden.

Dessutom utförs olika kvalitetskontroller för att säkerställa att kontrollsystemet implementeras korrekt och att önskat resultat uppnås. Kvalitetskontrollerna består av handläggningskontroller, övervakning genom internkontroller, stickprov av utbetalningsbeslut samt kvalitetssäkring vid omfattande rutinförändringar.

7.3.2.3 Public procurement rules?

Brief description how the compliance with public procurement rules is fulfilled

I Sverige reglerar lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) hur upphandlande myndigheter ska agera vid inköp av varor och tjänster. LOU har sin grund i EU-direktiv 2004/18/EG. Alla upphandlingsskyldiga myndigheter som gör inköp till ett värde som överstiger gränsen för direktupphandling, ska annonsera de inköp de avser att göra. I annonsen ska den upphandlande myndigheten redogöra för de krav som ställs på varan eller tjänsten. Den upphandlande myndigheten ska utvärdera alla anbud. Utvärderingen ska göras på sakliga grunder och utifrån den utvärderingsmetod som har angivits vid annonseringstillfället. Vid utvärderingen ska den upphandlande myndigheten avgöra vilken anbudsgivare som erhåller uppdraget. Detta ska tillkännages i ett tilldelningsbeslut.

7.4 Konditionalitet

7.4.1 Kontrollsystem konditionalitet

7.4.1.1 Beskrivning av kontrollsystem för konditionalitet

Utbetalningsstället gör årligen ett kontrollurval baserat på en riskanalys. Riskanalysen tar hänsyn till företagsstruktur, naturliga risker för överträdelser och där det är tillämpligt, stödmottagarens deltagande i rådgivningssystemet. I riskanalysen tillämpar vi viktningfaktorer. Kontrollurvalet sker på 1 procent av lantbrukarna och omfattar även ett slumpurval.

Den behöriga kontrollmyndigheten genomför kontroll på plats hos de utvalda stödmottagarna.

Vi tillämpar inte ett förenklat kontrollförfarande där vi exkluderar kontroll på plats i de fall det går att visa att stödmottagarens överträdelser inte kan ha betydliga konsekvenser för uppnåendet av målet med lagstiftningen.

Vi använder inte fjärranalys, system för arealövervakning eller annan relevant teknologi till hjälp för att genomföra kontroller på plats.

Registrering av kontrollresultat, handläggning och beslut om grundvillkorsavdrag hanteras av den behöriga kontrollmyndigheten.

Till sin hjälp har kontrollmyndigheten IT-stöd, instruktioner och utbildningar som utbetalningsstället tillhandahåller.

7.4.1.2 Types of checks

SMR / GAEC	Types of checks
GAEC01	Administrative check
GAEC02	Administrative check
GAEC03	On-the-spot control
GAEC04	On-the-spot control
GAEC05	On-the-spot control
GAEC06	On-the-spot control
GAEC07	On-the-spot control
GAEC08	On-the-spot control
GAEC09	On-the-spot control
SMR01	On-the-spot control
SMR02	On-the-spot control
SMR03	On-the-spot control
SMR04	On-the-spot control
SMR05	On-the-spot control
SMR06	On-the-spot control
SMR12	On-the-spot control
SMR13	On-the-spot control
SMR14	On-the-spot control
SMR15	On-the-spot control
SMR16	On-the-spot control

7.4.2 Sanktionssystem för villkorlighet(konditionalitet)

7.4.2.1 Beskrivning av sanktionssystem för villkorlighet(konditionalitet)

Avdragssystemet för grundvillkoren utgår från motsvarande tillämpning för tvärvillkor vid utgången av senaste CAP. Vi utgår ifrån att avdragen i tvärvillkorssystemet i tillämpliga delar är effektiva avskräckande och proportionerliga. Utöver vad som anges under övriga rubriker gäller följande.

Vi tillämpar varningssystemet för Mindre överträdelser (EWS) på samma sätt som tidigare, undantaget den nya kopplingen till rådgivningssystemet. Deltagandet i rådgivningssystemet är inte obligatoriskt, men stödmottagaren informeras om rådgivningssystemet samt hur överträdelsen kan åtgärdas.

Vid överlåtelse av jordbruksmark eller jordbruksföretag eller del därav, övertar mottagaren överlåtarens skyldigheter i form av grundvillkorsavdrag. Mottagaren övertar dock inte överlåtarens upprepningar.

Vi tillämpar inte någon minimiregel på 100 EUR i avdrag.

Vi tillämpar inte något lägre procentuellt avdrag för överträdelser som upptäcks i systemet med arealövervakning.

Gällande avsiktliga överträdelser av extremt allvar, omfattning och varaktighet eller upprepning, ska stödmottagaren, förutom 100 procent avdrag även uteslutas från stöd nästföljande stödår.

7.4.2.2 Application of the Warning System?: Ja

7.4.2.3 Definition and application of 'reoccurrence' (calculation and time span covered):

Samma överträdelse består eller upprepas en gång inom tre på varandra följande kalenderår eller

består eller upprepas mer än en gång inom tre på varandra följande kalenderår men med en rättfärdigande motivering.

En förutsättning för upprepning är att stödmottagaren har uppmärksamats på den tidigare överträdelsen och med hänsyn till omständigheterna, har haft möjlighet att åtgärda den tidigare överträdelsen.

Avdraget ska vara 5, 10 eller 15 procent beroende på om föregående avdrag var 1, 3 eller 5 procent.

7.4.2.4 Definition and application of 'negligence'

En förstagångsöverträdelse inom tre på varandra följande kalenderår.

Avdraget ska vara 1, 3 eller 5 procent beroende av bedömningen av överträdelsens allvar, omfattning och varaktighet samt om överträdelsen har grava konsekvenser för uppnående av målet med den aktuella normen eller verksamhetskravet eller utgör en direkt risk för folk- eller djurhälsa.

7.4.2.5 Definition and application of ‘intentionality’

Samma överträdelse består eller upprepas mer än en gång inom tre på varandra följande kalenderår utan någon rättfärdigande motivering eller

när det kan anses styrkt att stödmottagaren har haft för avsikt att erhålla fullt stöd utan att försöka följa grundvillkoren eller genom aktiva åtgärder åstadkomma den skada för miljö, hälsa eller djurskydd som orsakats av överträdelsen.

Avdraget ska vara 15–100 procent. Om det rör sig om avsiktlighet på grund av upprepning utan rättfärdigande motivering, ska avdraget i allmänhet vara föregående års avdrag för samma överträdelse multiplicerat med 3.

7.4.3 Competent control bodies responsible for the checks of conditionality practices, statutory management requirements: Länsstyrelsen

SMR / GAEC	Paying Agency Name	Name of the Control body	Name of the responsible for the check	Address
GAEC0 1	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 2	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 3	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 4	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 5	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 6	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 7	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 8	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
GAEC0 9	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping
SMR01	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping

SMR02	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR03	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR04	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR05	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR06	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR07	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR08	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR09	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR10	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se
SMR11	Jordbruksverket (EU-stödsavdelningen)	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen (EU-stödsavdelningen, Jordbruksverket)	Peter Krause	551 82 Jönköping	registrator@jordbruksverket.se

7.5 Social konditionalitet

7.5.1 Beskrivning kontrollsystem för social konditionalitet

Kommer att redovisas i anslutning till genomförandet av social konditionalitet

7.5.2 Beskrivning av sanktionssystem för social konditionalitet

Kommer att redovisas i anslutning till genomförandet av social konditionalitet

8 Modernisering: AKIS och digitalisering

8.1 AKIS

Identifierade behov och kunskapssystemets aktörer

Det svenska kunskaps- och innovationssystemet inom jordbruket (AKIS) består av många olika aktörer, kompetenser och samverkansformer. Generellt kan konstateras att det befintliga systemet har en potential att förbättras och kompletteras så att det bättre stödjer företagens behov och ökar deras möjligheter att bedriva en konkurrenskraftig och affärsmässig verksamhet. Både GJP och nationella insatser kan bidra till Stärkt samverkan mellan grundforskning, tillämpad forskning, företag och rådgivare för ökat kunskapsutbyte, innovation och digitalisering. Skogsbrukets kunskap och innovationssystem består också av många aktörer, med stora offentliga aktörer som SLU och Skogsstyrelsen samt ett med skogsbruksföretagen samfinansierat forskningsinstitut Skogforsk som utvecklar och kommunicerar kunskap, tjänster och produkter som bidrar till en hållbar utveckling i skogsbruket till nytta för samhället.

Forskning och innovation

Under senare tid har betydelsen av ett välfungerande livsmedelssystem fått allt större fokus i Sverige. Teknik och produktionsmetoder är internationellt sett hållbara och har bra miljöprestanda samtidigt som svenska livsmedelskonsumenter är medvetna och ställer stora krav på både kvalitet och miljö. Inom många forskningsområden som rör livsmedelssektorn har svenska forskare stora framgångar och det finns en innovationskraft i såväl primärproduktionen som i livsmedelsindustrin, även om innovationsförmågan är svagare i dessa branscher än i annat svenskt företagande. Trots dessa positiva delar har sektorn fortsatt stora utmaningar och en förstärkt bred satsning inom forskning och innovation har bedömts angelägen för att livsmedelssystemet ska säkra sin styrkeposition för framtiden.

En strategisk forskningsagenda för hållbara livsmedelssystem har därför lanserats tillsammans med satsningar under 2000-talet på forskning och innovation inom digitalisering, bioekonomi och hållbart skogsbruk. Till detta kommer nationella satsningar via Sveriges innovationsmyndighet, Vinnova, som har identifierat att hållbara livsmedelssystem är en angelägen samhällsutmaning. Målet med Vinnovas satsningar är att det år 2028 finns 4–5 innovationsmiljöer som drivs av gemensamma målsättningar för en omställning till hållbara livsmedelssystem. Verksamheten ska bygga på tillit mellan aktörer, koppla samman befintliga insatser, initiera nya samt stärka innovationsförmågan i livsmedelssystemet. Målet är också att miljöerna ska ha samlat aktörer från näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle och att de är nationellt erkända med internationell koppling. Inom GJP finns åtgärden EIP. Regeringens samlade satsningar på forskning och innovation kommer att stärka AKIS genom att det i grunden skapas och utvecklas ny kunskap och nya idéer tillsammans med relevanta aktörer.

Tillämpad kunskap och rådgivning

Utmärkande för rådgivningen till jordbruksföretag, i en europeisk kontext, är att den i hög grad vilar på marknadens aktörer och att det saknas större institutsfunktioner inom primärproduktion och landsbygdsutveckling. SWOT pekar på att Sveriges AKIS är diversifierat och fragmenterat och att det råder bristande samverkan mellan kunskaps- och innovationssystemets olika aktörer. Att institutssektorn är liten leder till svagheter i kunskaps- och innovationssystemet när det gäller att sammanställa och tillgängliggöra

kunskap, fortbildning av rådgivare, koppling mellan forskning och praktik samt framtagande av ny kunskap i form av försök och tester. Ökad tillgång till sådana funktioner skapar nya arenor för samverkan och nya utmaningar att samlas kring som utvecklar samverkan mellan olika aktörer. Inom GJP arbetar privata och offentliga rådgivare gemensamt för att underlätta för jordbruket att bidra i arbetet med de svenska miljömålen, vilket skapar god kontakt mellan aktörerna. Inom skogsbruket finns motsvarande samverkan mellan privata och offentliga aktörer. För insatser inom konkurrenskraftsområdet sker samverkan mellan rådgivare, jordbruksföretag och industri i hög grad på marknadsmässiga villkor genom olika former av utbyten och möten, medan andra frågor som arbetsmiljö och generationsväxling kan hanteras innanför GJP. Lantbrukarnas riksförbund samlar många branschföreningar, t.ex. för skog, mjölk eller trädgård, i en organisation, vilket bidrar till ökat utbyte av kunskap och idéer. Här finns också tydliga kopplingar till utbildningsaktörer.

En sammanhållen institutfunktion för skogsbruket finns i Skogforsk, som finansieras av skogsnäringen och svenska staten. Även Skogsstyrelsen, SLU, ägarföreningar och andra organisationer bidrar till rådgivning till skogsägare.

Förstärkningar inom och utanför GJP som rör AKIS

Ett arbete med att stärka kunskaps- och innovationssystemet inom jordbruksområdet har inletts och fortsätter under perioden för den strategiska planen. Utöver förstärkningarna till forskning och innovation som beskrivs ovan finns en ambition om att öka livsmedelssektorns integrering i de bredare nationella och regionala innovationssystemen för att bidra till synergier och nya nätverk. Därutöver förstärks åtgärden EIP för att bidra ytterligare i innovationsarbetet inom områdena miljö och primärproduktion inom jordbruket. Ett nytt kunskapscentrum inom jordbruksområdet för förbättrad samverkan, sammanställning och tillgängliggörande av kunskap inom animalieproduktionen inrättas under perioden genom nationella medel som förstärks med medel från GJP. Samtidigt skapas en nationellt finansierad funktion som innehåller kunskapsstödande funktioner inom kunskapssegmentet för jordbrukets miljö- och klimatfrågor. Det senare innebär ökad stabilitet då verksamheten övergår från projektfinansiering i GJP till mer stabila strukturer på myndighet.

Omfattande budgetallokeringar görs också i GJP för att kunna erbjuda kompetensutveckling inom jordbrukets miljö- och klimatfrågor, ökad konkurrenskraft inom jordbrukssektorn och digitalisering samt landsbygdsutveckling inom områdena besöksnäring och livsmedel. I begreppet jordbruk ingår rennäring och skog, men för kompetensutveckling inom skogen är nationella och privata satsningar mer betydande än vad som sker i GJP.

Insatserna i GJP kan också användas för att bidra till stärkta nätverk, erfarenhetsutbyten, rådgivarutbildning, samarbetsprojekt, mötesplatser och demonstrationer, se nedan. Såväl offentliga som privata aktörer förväntas ta del av medel i GJP och aktiviteter för ändamålet.

Nedan följer en översikt över de mest centrala aktörerna:

·Företagare inom jordbruk, trädgård, rennäring och skogsbruk samt livsmedelsindustrin, producenter och leverantörer av insatsvaror, rådgivningsföretag och myndigheter är de som framför allt använder de kunskaper och innovationer som kunskaps- och innovationssystemet genererar. Dessa aktörer är samtidigt själva med och utvecklar och sprider kunskap och innovationer.

·Utbildningsaktörer inom t.ex. gymnasieutbildningar, kvalificerade yrkesutbildningar och universitetsutbildningar.

·Universitet och högskolor står för större delen av offentligt finansierad forskning. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är den största aktören inom jord- och skogsbruksforskningen.

·Vetenskapsrådet, Formas och Vinnova är de tre största offentliga forskningsfinansiärerna. Privata forskningsstiftelser är t.ex. Stiftelsen Lantbruksforskning, Hästnäringens nationella stiftelse, Skogssällskapet, Mistra, SSF samt Lantmännens forskningsstiftelse.

·Kompetenscentrum företagsledning vid SLU, Greppa Näringen och Sweden Food Arena är exempel på initiativ för att överbygga glappet mellan forskning, innovation och jordbruksföretagen. Ett kompetenscentrum för animalieproduktionen håller på att byggas upp för att svara mot en del av de i SWOT konstaterade bristerna. Nationellt resurscentrum för mathantverk verkar för att sprida kunskap och främja innovationer som leder till ökad diversifiering och värdeskapande i livsmedelskedjan.

·SkogForsk, RISE och SVA fungerar idag som institut för sektorn. Vid sidan av dessa medverkar t. ex utvecklingsbolagen AgroVäst, Hushållningssällskapet samt fyra nystartade centrumbildningar inom livsmedelssektorn aktivt i innovationsarbetet tillsammans med universitet och företag.

·Hushållningssällskapen, Ludvig & co samt Växa Sverige är några av de största privata aktörerna inom jordbruksrådgivning, men det finns också andra företag som erbjuder rådgivning och konsulttjänster inom området.

·På regional nivå har ett antal gröna kluster/regionala kompetenscentra utvecklats där rådgivningsaktörer, utbildare och utvecklingsföretag samlas på en gemensam plats. Exempel på kluster är Vreta Kluster och Gotland Grönt centrum. Regionalt finns också inkubatorer som hjälper till med att fånga upp och stötta i vidareförädlingen och utvecklingen av innovationer inom landsbygdsområdena, såväl knutna till högre lärosäten som knuten till kluster för regional utveckling.

·Jordbruksverket är en viktig aktör som förvaltande myndighet för den strategiska planen. Myndigheten har också en viktig roll i att tillhandahålla rådgivarutbildning och bedriva utvecklingsarbete av relevans för kunskapsförsörjningen inom främst jordbrukets miljöfrågor, men även andra ämnesområden som djurvälstånd, arbetsmiljö och bredare konkurrenskraftsfrågor. Även Skogsstyrelsen bedriver utvecklingsarbete av relevans för kunskapsförsörjningen inom skogsbruket och kan tillhandahålla rådgivning. Tillväxtverket har ansvar för att samordna arbetet med den nationella livsmedelsstrategin där åtgärder för en hållbar produktionsökning är i fokus. Vinnova är Sveriges innovationsmyndighet och främjar innovationsarbetet.

·Nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken bidrar till spridning av kunskap och innovationer och samverkan mellan olika aktörer i kunskaps- och innovationssystemet.

·Inom skogsområdet är Skogsstyrelsen en central statlig aktör för kunskapsförmedling, men det finns även många privata aktörer. Skogforsk, Hushållningssällskapet och skogsägarföreningar är stora rådgivningsaktörer vid sidan av Skogsstyrelsen.

·Tillväxtverket har i uppdrag att stärka genomförandet av landsbygdspolitiken och verka för att de landsbygdspolitiska målen nås. Tillväxtverket ska också vara en myndighet som verkar för ett samordnat agerande inom en sammanhållen landsbygdspolitik och bland annat

verka för ett samordnat agerande hos statliga myndigheter. Även inom detta område är Hushållningssällskapet en viktig rådgivningsaktör, men även kommunalt anställda landsbygdsutvecklare och privata konsultbyråer är viktiga delar av AKIS för landsbygderna utanför jordbruket. SLU har ett uppdrag att förbättra samordning och samverkan mellan aktörer inom svensk forskning om landsbygdsutveckling och regional utveckling.

·Regeringens roll är att fördela budgetmedel, styra myndigheter, övervaka programmen och utvärdera politiken.

Åtgärderna och hur de möter identifierade behov

De interventioner som i huvudsak bidrar till det tvärgående målet och att stärka Sveriges AKIS är stöd till kompetensutveckling, stöd till samarbete och innovationsstödet (EIP). Därtill har nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken en viktig roll i att möta behovet av ett stärkt kunskaps- och innovationssystem. Nedan följer en kort beskrivning av åtgärdernas syfte och hur de bidrar till att stärka kunskapssystemet:

Kompetensutveckling

Aktiviteterna ska bidra till ökad kompetens hos målgruppen i syfte att stärka alla dimensioner av hållbarhet hos företagen samt främja innovation, samarbete och utveckling av ny kunskap inom alla mål för GJP. Aktiviteterna kan inspirera till att använda ny teknik och nya metoder baserat på forskning och försök och erfarenhetsutbyten samt återföra kunskapsbehov till forskningen. Såväl fortbildning av jordbruksföretag som av rådgivare är viktiga delar av insatsen, vilket kan ske i grupp, enskilt eller genom aktiviteter såsom information, demonstrationer och seminarier. Resultatet av aktiviteterna bör som huvudregel samlas lättåtkomligt och vara fritt tillgängligt digitalt för alla.

Samarbete

Stödet till samarbete kan användas för att stödja praktisknära försök, tester och utvärderingar samt stimulera till ökad samverkan om utvecklingsfrågor inom jordbruk och landsbygdsutveckling. Här kan samsamarbetsåtgärden fylla en lucka mellan det kunskapsframtagande som finansieras via anslag för forskning och det kunskapsframtagande som företagen finansierar själva. Stödet till samarbete kan även nyttjas till att stödja utvecklings- och innovationsprojekt som har för låg innovationsgrad för att rymmas inom stödet till EIP.

EIP

Åtgärden är uppdelad i stöd till bildande av innovationsgrupper och stöd till innovationsprojekt. Syftet är att få fram nya innovativa lösningar på gemensamma utmaningar inom olika områden, genom att skapa bättre kopplingar mellan forskningsresultat, ny teknik och praktiskt arbete. Genom att bilda innovationsgrupper runt en potentiell innovation kan innovationer på ett systematiskt sätt identifieras, utvecklas och spridas. Arbetet inom stöden ska ske i form av samarbeten mellan exempelvis forskare, rådgivare och företagare. Innovationsprojekten kan genomföras som nya fristående projekt eller genom att pågående projekt samordnas för att nå synergieffekter.

Nätverk för den gemensamma jordbrukspolitiken

Det nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken (nätverket) samlar och skapar ett nätverkssamarbete mellan civilsamhällesorganisationer, näringslivsorganisationer,

rådgivare, forskare och myndigheter. Nätverkskansliet ska innehålla en särskild funktion för att understödja arbetet inom EIP och kan upphandla såväl innovationssupport som andra insatser för att särskilt stärka AKIS. Inom nätverket finns kompetensrådet som har som uppgift att underlätta för att fler kan utbildas för att matcha naturbaserade företags kompetens- och arbetskraftsförsörjning, samt särskilda aktiviteter för att stärka samverkan mellan gröna kluster och andra relevanta kluster över hela landet eller inkubatorer. Såväl kansliet som nätverkets medlemmar bidrar också till att skapa kopplingar till angränsande program och strategier inom kunskapsområdet.

8.2 Beskrivning av hur rådgivningstjänster, forskningsnätverk och Nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken kommer att samarbeta inom ramen för kunskaps- och innovationssystemet inom jordbruket (artikel 114 a ii)

Nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken (nätverket) i Sverige ska öppet och brett samla olika aktörer med betydelse för kunskaps- och innovationssystemet inom jord- och skogsbruk, trädgård, rennäring och annan landsbygdsutveckling som är av betydelse för målen i den gemensamma jordbrukspolitiken. Nätverket har också som uppgift att kunskaper utbyts och byggs upp för att främja innovationsförmågan och innovationer. Därmed bidrar nätverket, genom sitt breda kontaktnät till systemets aktörer, till ökad samverkan och en ökad spridning av kunskap och innovationer, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Nätverkets grupper, delnätverk och innovationssupport har också en möjlighet att bidra till att koppla ihop den gröna sektorn med andra sektorer. Inom nätverket finns innovationssupporten för EIP Agri som i kontakterna med, och nätverkandet runt, innovationsgrupperna skapar underlag för lärande och kunskapsspridning. En särskild arbetsgrupp inom nätverket arbetar med att öka samverkan med landsbygdsutvecklare, en annan med att stärka samverkan mellan landsbygdskommunikatörer. Nätverkets uppgift att förstärka kunskapssystemet har förtydligats.

Utöver aktiviteter inom nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken sker omfattande utbyte mellan kunskapssystemets aktörer i andra sammanhang, t ex vid gemensamma försök och utvecklingsprojekt, andra reglerade samarbeten, återkommande konferenser och andra mötesplatser samt bilaterala kontakter. Många av rådgivningsaktörerna är också organiserade i en branschförening. Både offentliga och privata aktörer ingår i dessa sammanhang, stora som små. Samverkansformer inom miljö- och växtodlingsområdet har under det senare decenniet varit mer utvecklade än inom animalieproduktionen. Därför kommer samverkansinsatserna att med statliga insatser stärkas inom animalieproduktionen under perioden för den strategiska planen. Samverkan som inkluderar universitet, högskolor och annan utbildning är i vissa delar väl utvecklat, medan andra delar kan stärkas ytterligare. Sveriges lantbruksuniversitet har ett organiserat arbete med samverkanslektorer inom trädgård, jordbruk och skogsbruk som kan bidra i denna utveckling, men även andra högre lärosäten bidrar aktivt i sektorns kunskaps- och innovationssystem. Den satsning på ökade medel för forskning och innovation inom områdena livsmedel, miljö och klimat, landsbygder och regional utveckling, bioekonomi och digitalisering som genomförs förväntas skapa förutsättningar för stärkt samverkan inom AKIS. Även genomförande av både det nationella skogsprogrammet och framtagandet av regionala skogsstrategier, andra myndigheter, som Jordbruksverket, Vinnova, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket, Formas och Sametinget har centrala roller i fråga om att bidra till arbetet att stärka kunskapssystemet.

Budgetmedel allokeras inom GJP till samverkan inom nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken och annan samverkan utanför nätverket. Dessa medel kompletteras med andra offentliga och privata medel för ökad samverkan.

8.3 Beskrivning av hur jordbruksrådgivare organiseras enligt kraven i artikel 15.2, 13.3 och 13.4

Det svenska rådgivningssystemet består av några få stora aktörer som finns representerade med lokala/regionala kontor i större delen av landet och som är mer eller mindre specialiserade inom olika kunskapsområden. Därutöver finns ett antal mindre rådgivningsföretag som verkar på mer lokal/regional basis och ofta inom ett smalare ämnesområde. Det finns både privata och offentliga rådgivare, där de senare i huvudsak arbetar med rådgivning inom miljö- och klimatområdet. Privata rådgivningsaktörer arbetar inom alla ämnesområden. Rådgivning inom miljö- och klimatområdet är i hög grad finansierad med offentliga medel, medan produktions- och företagsrådgivning generellt sett sker på marknadsmässiga villkor. Offentlig finansiering sker av viss kompetensutveckling kopplad till konkurrenskraft, social hållbarhet och generationsväxling, bland annat i form av stödjande funktioner så som sammanställning och tillgängliggörande av kunskap. Dock ges generellt sett ingen individuell rådgivning med offentliga medel inom de här områdena. Generellt sett finns rådgivare tillgängliga i hela landet, även om det finns bristande kapacitet inom vissa ämnesområden och på vissa platser. Digitaliseringen underlättar tillgängligheten. Såväl privata som offentliga rådgivare utgör viktiga delar av AKIS. En särskild mötesplats för dessa ordnas sedan 2021 i nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken, men även andra samarbeten är centrala för att stärka deltagandet i AKIS.

Nedan följer en beskrivning av hur Sverige möter de krav som ställs i artikel 13:

13 (2)

Denna typ av rådgivning finns idag och uppfylls genom en kombination av aktiviteter från såväl privata som offentliga aktörer.

Genom att tillgängliggöra medel till olika kunskapsnav, se svar under 8.1.1, kan den befintliga rådgivningen stärkas: genom utveckling av rådgivningskoncept, genom att använda medel till att fortbilda rådgivare, genom förutsättningsskapande verksamhet som gör kunskap tillgänglig för rådgivare och lantbruksnäringen som helhet.

13 (4)

4a grundvillkor: denna rådgivning finns inom den privata sektorns marknadsmässiga utbud. Kravet uppfylls genom att stödja fortbildning av rådgivare samt genom att ta fram information för rådgivare och jordbruksföretag.

4b ramdirektiv för vatten, utsläpp av luftföroreningar, växtskyddsmedel, skyddsåtgärder mot växtskadegörare, bekämpningsmedel, bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter och bevarande av vilda fåglar: denna rådgivning organiseras genom de GJP-finansierade satsningarna Greppa näringen och Ett rikt odlingslandskap samt genom Växtskyddscentralerna, vilka finansieras med nationella medel. Det förekommer också helt privatfinansierade rådgivningsaktiviteter inom områdena.

4b djursjukdomar och 4c antibiotikaresistens: detta krav uppfylls genom att olika djurhälsoprogram genomförs av näringen och Jordbruksverket i samverkan. Neringen söker

nationella medel från Jordbruksverket för att ta fram informationsmaterial och utveckla rådgivningskoncept. Jordbruksföretagen bekostar rådgivningen själva.

4d *riskhantering*: denna typ av rådgivning finns delvis att köpa för de företag som så önskar, till marknadspris. Befintlig rådgivning som finns på marknaden är av den omfattningen att det uppfyller förordningens krav. Kompetensutveckling inom området kan även stödjas med GJP-medel.

4e *innovationssupport*: Jordbruksverket upphandlar, via GJP-medel, rådgivning för support till innovationsstödet. Supporten återfinns inom nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken, se mer under 8.1.2.

4f *digitalisering*: Jordbruksverket har konstaterat att kunskap om digitala tjänster är allmänt låg hos många rådgivare och kan behöva stärkas genom fortbildning. Fortbildning av rådgivare inom digitalisering ryms inom åtgärden för kompetensutveckling.

(fa) växtnäringsverktyg: Inom ramen för Greppa Näringen erbjuds rådgivning och kompetensutveckling om bl a effektiv växtnäringsanvändning. Beslutsunderlag och verktyg har utvecklats av branschföretag och inom Greppa Näringen. De används för att bestämma gödslingsbehov och även anpassa tillförseln till varierande behov på fältnivå. Ett växtnäringsprogram som utvecklats inom Greppa Näringen (VERA) används bland annat för beräkningar av växtnäringsbalanser och för att upprätta gödslingsplaner för mineral- och stallgödsel på fältnivå, baserat på per gröda och aktuella markkartor.

(faa) arbetsrättsliga villkor, arbetsmiljö och säkerhet: detta område ingår som en del i rådgivning och kompetensutveckling i företagsledning och styrelsearbete där utbildning i arbetsrätt är en viktig komponent. I den svenska arbetsmarknadsmodellen har arbetsmarknadens parter ansvar i att vägleda och informera arbetsgivare och arbetstagare om arbetsrätt. Med stöd av GJP kommer utbildning erbjudas för att förbättra arbetsmiljön, öka säkerheten och förebygga olyckor.

13 (3)

De rådgivningsaktörer som får finansiering via GJP får inte sälja produkter som är relaterade till rådgivningen. Detta krav kommer ställas på alla rådgivningsleverantörer som finansieras genom GJP. I de fall det inte finns någon oberoende rådgivning att tillgå på marknaden behöver åtgärder vidtas för att säkerställa att det finns rådgivare med rätt kompetens, exempelvis genom att stödja fortbildning av rådgivare.

8.4 **Beskrivning av innovationssupport enl art. 114(a)(ii)**

Inom ramen för uppgiften att samla in och sprida information, skapa nätverk och samarbeten mellan operativa grupper inom EIP-Agri inhyser det nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken en särskild funktion som samordnar arbetet med EIP och erbjuder innovationssupport inom ämnesområdena animalieproduktion, teknik, energi, trädgård och växtodling. Den senare verksamheten är upphandlad och finansierad inom GJP.

Den nationella innovationssupporten är också länken mellan GJP-nätverket på EU-nivå (och olika europeiska nätverk inom forskning, innovation och AKIS) och motsvarande nationella nätverk i Sverige.

Innovationssupporten ska uppmuntra till och underlätta bildandet av innovationsgrupper genom att hjälpa till att hitta lämplig finansiering samt underlätta spridning av kunskap från forskning och innovation och praktiska erfarenheter. Supporten är neutral och har tystnadsplikt. Den nationella innovationssupporten kan bidra med metod- och processtöd. Supporten kan också hjälpa till att knyta kontakter mellan relevanta aktörer och experter (t.ex. rådgivare och forskare), undersöka om det redan finns en lösning eller dellösning på en utmaning samt kunna föreslå lämpliga finansieringskällor.

Nätverkets nya innovationscoach (AKIS-coach) kan vara en viktig förstärkning till supportens arbete och kan arbeta proaktivt med att främja kunskaps- och innovationsutveckling i gröna näringar.

Nätverket har också en arbetsgrupp Kunskaps- och innovationsfrämjande i gröna näringar (AKIS) med uppdrag att samordna olika nätverksaktiviteter inom området. Inom nätverket samlas även regionala aktörer för innovation och kompetensutveckling i ett antal gröna kluster. Dessa kan utgöra mottagare av information, men även referens och stöd i verksamheten om EIP-Agri och AKIS.

Den svenska innovationssupporten och AKIS-coachen ska använda kommissionens service point.

8.5 Digitaliseringsstrategi (artikel 114 b)

Sverige är ett av de länder som har kommit längst vad gäller digitalisering inom unionen och ligger på en tredje plats, efter Danmark och Finland i Digital Economy and Society Index (DESI). Målet för den nationella digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband. Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden.

För att förenkla och effektivisera administrationen av jordbrukarstöden (för såväl företag som myndigheter) är ökad digitalisering ett viktigt verktyg. Arbete med detta pågår kontinuerligt hos främst Jordbruksverket och länsstyrelserna. Det handlar bland annat om ökad digitalisering av företagans stödansökningar eller användning av olika tjänster, (t. ex appar för effektiv användning av bekämpningsmedel) eller area monitoring system. Det tekniska stödet (TA-medel) underlättar myndigheternas arbete med detta. Det ska vara enklare för företagen att söka stöd och göra rätt, dvs följa uppställda villkor. Men det handlar också om att företagen med hjälp av digitala tjänster lättare ska kunna delta i kurser, inhämta information osv. Även Nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken arbetar på olika sätt med metodutveckling, erfarenhetsutbyte och kunskapshöjande insatser för att främja digitalisering hos företagen.

Åtgärder som bidrar till ökad digitalisering finns under alla de *särskilda målen (SOI-9)* och det *tvärgående målet (CCO)*. Åtgärderna syftar dock inte primärt till att bidra till ökad digitalisering och indikatorerna är inte heller avsedda att utvärdera det. Däremot är digitalisering en framgångsfaktor i flera av åtgärderna för att stärka allt från konkurrenskraft till miljö, klimat och innovationer, vilket redogörs för nedan. Utanför GJP finns riktade

nationella åtgärder för att öka tillgången till bredband, vilket är en faktor som tydligt bidrar till jordbrukets digitalisering.

Inom området en *smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor (SO 1–3)* gäller det bland annat åtgärden Precisionjordbruk - planering men främst investeringsstöden för ökad konkurrenskraft. Åtgärderna har stöd i swotanalysen som konstaterar att ny teknik är viktigt för att skapa nya möjligheter i sektorn. Med hjälp av investeringsstödet kan företaget exempelvis modernisera, förbättra, effektivisera, diversifiera, automatisera och digitalisera sin verksamhet. Stödet kan också bidra till att företaget testat ny teknik, nya produktionsmetoder och prövat nya affärsmöjligheter.[1].[2] Dessa åtgärder understöds också av behovsanalysen och behoven SO2 Ny teknik och kunskapsspridning SO3 Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.

Även stöd till samarbeten är viktig för en ökad digitalisering och kan träffa alla de strategiska målen. Stöd kan lämnas för samarbeten och projekt, till exempel för företagsutveckling, digitalisering, ny teknik, nya processer och metoder, utvecklingsprojekt, databasinfrastruktur och enklare innovationer. I swotanalysen konstateras att samarbete kring ny teknik ger nya möjligheter och att samarbete mellan olika aktörer gör kriser lättare att hantera. Icke konkurrenssnedvridande samarbeten kan vara ett sätt att möta konkurrensen, t.ex vid brist på produktionsfaktorer eller från utländska marknader[3] Dessa åtgärder understöds också av behovsanalysen och behoven SO2 Samverkan jordbruk, rådgivning och forskning samt det *tvärgående målet*.

Vad gäller *miljö- och klimatområdet (SO4–5)* konstateras i swotanalysen bland annat att kunskap, och teknisk utveckling underlättar en hållbar utveckling och att det kan leda till ökad resurseffektivitet och minskade utsläpp. Såväl investeringsstöd som samarbetsåtgärden och stöd till kompetensutveckling är därför viktiga för ökad digitalisering inom området. Samarbetsprojekt inom miljö och klimat kan bidra till att utveckla, pröva och utvärdera nya produkter, metoder, processer och tekniker, exempelvis om att effektivisera energiförbrukning. [4] Dessa åtgärder understöds också av behovsanalysen och behoven SO4 Förnybar energi och energieffektivisering, Anpassad produktion till klimatförändringarna och minskad relativ påverkan på klimatet samt Minskad belastning på mark, luft och vatten och SO 5 Utveckling och spridning av kunskap om hållbar produktion SO6 Kompetens om biologisk mångfald

Vad gäller åtgärder för att utveckla området *socioekonomiska strukturen på landsbygderna (SO7-8)* så konstateras i swotanalysen att det finns möjligheter i ny teknik men att det svaga kunskaps- och innovationssystemet, lågteknologiskt näringsliv och bristen på bredband är hinder för en positiv utveckling.[5]

Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan är ett viktigt verktyg för att möta dessa utmaningar och för att kunna tillvarata digitaliseringens möjligheter. Stödet ges för investeringar till företag i livsmedelskedjan, bland annat inom hotell- och restaurang, handel eller förädling och som kan bidra till att skapa nya försäljningskanaler och affärsmodeller. Det kan bland annat handla om nya intäktströmmar för ett renodlat jordbruksföretag och till att överbrygga de nackdelar som geografiska avstånd kan medföra med hjälp av digitala tekniker. Dessa åtgärder understöds också av behovsanalysen och behoven S07 Stärkt affärsmässighet på landsbygderna SO8 Attraktiv landsbygd

Vad gäller det behovet av utbyggt bredband är det högt i landsbygderna och stöd kommer att fortsatt behövas till utbyggnaden för områden där marknaden inte själv bygger ut. Bredbandsstöden har sedan 2020 delvis hanterats i parallella stöd, vilket bör undvikas av

effektivitetsskäl och för att minska administrationen och förenkla för aktörer som på olika sätt arbetar med bredbandsutbyggnaden. Bredbandsstödet som tidigare hanterats inom ramen för GJP kommer framöver därför att koncentreras till det nationella stödsystem för bredbandsutbyggnad som Post-och telestyrelsen ansvarar för.

Som beskrivits ovan visar swotanalysen och behovsanalysen på brister i jordbrukets innovations- och kunskapssystem och att ökad samverkan och digitalisering kan bidra till en positiv utveckling. Det finns en stor potential i att utveckla kunskapssystemet i det avseendet och behov av att modernisera sektorn. De åtgärder för ökad digitalisering som beskrivits ovan syftar till detta och understödjer sammantaget det *tvärgående målet*. Under det tvärgående målet är stödet till kompetensutveckling särskilt viktigt för att främja innovation, ny teknik och nya metoder. Stödet kan omfatta till exempel utvecklings och innovationsprojekt och träffar också alla de strategiska målen. Detsamma gäller samarbetsåtgärden som också stärker uppfyllelsen även av det tvärgående målet.[6] Även stödet till europeiska innovationsprojekt (EIP AGRI) är en viktig pusselbit för ökad användning av digitala tjänster. Genom detta kan nya innovativa lösningar på gemensamma utmaningar stimuleras, till exempel bättre kopplingar mellan forskningsresultat, ny teknik och praktiskt arbete inom jordbruk, trädgårds- (inklusive akvaponi) och rennäring. [7]

[1] SO2 O1 Digitalisering och automation erbjuder nya produkter, arbetsmetoder, och affärsmodeller

O5 Digitalisering och automation kan öka jordbrukets produktivitet

[2] SO3 O2 Digitalisering öppnar upp för nya affärsmodeller

[3] T1 Globaliseringen skärper konkurrensen på inhemska och utländska marknader T2 I regioner med stark ekonomisk tillväxt har jordbruket svårt att konkurrera om produktionsfaktorer

[4] SO4 T1 Svagt kunskapssystem och låg investeringsvilja hämmar anpassningsarbetet SO5 O1 Ökad kunskap och förbättrad teknologi kan leda till minskade utsläpp. Ökad kunskap och förbättrad teknologi kan leda till minskade utsläpp. S3 Hög kunskaps- och teknologinivå ger litet näringsläckage från växtodling

[5] S07 W5 Svagt kunskaps- och innovationssystem hämmar landsbygdenas innovationskraft O2 Ny teknik skapar nya affärsmöjligheter och bidrar till bilden av en modern näring T6 Bristande tillgång till bredband hämmar jordbrukets digitalisering och försvårar affärsutveckling på landsbygden. SO8 W1 Långa geografiska avstånd ger höga transportkostnader och små arbetsmarknader O4 Digitalisering kan ge affärsmöjligheter och minska betydelsen av geografiska avstånd T8 Digitalisering förutsätter bredband av hög kvalitet

[6] Tvärgående mål S1 Sverige har världsledande grundforskning och ett starkt nationellt kunskaps- och innovationssystem S2 God generell kunskapsnivå underlättar modernisering och teknikspridning i jordbruket W1 Otillräcklig kunskaps- och kompetensförsörjning W4 Svagt innovations- och kunskapssystem inom jordbruket

[7] Se fotnot 6 mfl

Bilaga I Förhandsutvärdering och Strategisk miljöbedömning (enl. Dir 2001/42/EC)

Sammanfattning

Processen för framtagande av den strategiska planen

En förändring i denna programperiod är att GJP bättre ska kunna anpassa till nationella behov, som till exempel den svenska livsmedelsstrategin. Förslaget till SP signalerar en fortsatt hög ambition för åren 2023 - 2027. Det handlar såväl om att öka produktivitet, lönsamhet och konkurrenskraft inom sektorn som att prioritera djurens välfärd och en höjd ambition inom miljö- och klimatområdet. I miljökonsekvensbedömningen (MKB) konstateras att många av åtgärderna i SP har potential att bidra positivt till läget för biologisk mångfald. Syftet är också att bidra till utvecklingen inom Sveriges landsbygder, så att det går att bo och verka där. I arbetet med det nationella genomförandet interageras de tre hållbarhetsdimensionerna av hållbar utveckling: Den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De tre hållbarhetsdimensionerna är odelbara och inbördes beroende av varandra. I strategiska planen anges det som en svaghet att ”jordbrukets andel av den totala ekonomin är liten”. Dessvärre är det inte sannolikt att den föreslagna strategiska planen kommer att medföra att jordbrukets andel av den totala ekonomin kommer att öka. För detta hade det krävts mer offensiva åtgärder för att öka lönsamheten.

Den gemensamma jordbrukspolitiken präglas fortfarande av en hög komplexitet. Ett mycket omfattande arbete har lagts ner på framtagandet av förslaget till SP och förhandsutvärderingen har skett parallellt med detta. Arbetsprocessen har varit en iterativ och resultatet av förhandsutvärderingen fortlöpande har förts in i SP.

Arbetet med SP har varit beroende av förhandlingarna inom och mellan EU:s institutioner och har varit beroende av när erforderliga styrdokument blivit tillgängliga. Samtidigt blev de nationella budgetmässiga förutsättningarna inte klara förrän september 2021, vilket har påverkat möjligheterna att beräkna målvärden mm. Förhandsutvärderarna har arbetat parallellt och haft tillgång till de underlag som finns tillgängliga, men osäkerheterna när det gäller de grundläggande förutsättningarna har sammantaget påverkat processen som helhet.

Förhandsutvärderingen har således också genomförts stegvis, med avrapportering under och efter varje steg. En första bedömning av SWOT- och behovsanalyserna lämnades i en rapport lämnades 2020-07-09. Därefter har underhandssynpunkter på åtgärdsförslag lämnats fortlöpande till Jordbruksverket.

En samlad bedömning av Jordbruksverket åtgärdsförslag (från december 2020 och mars 2021) redovisades i en rapport 2021-03-31. Det fanns då ingen samlad interventionsstrategi, utan vår bedömning av interventionslogiken baserades enbart på de enskilda åtgärdsbeskrivningarna. Förhandlingar om förordningen har pågått under hela processen, vilket har lett till upprepade förändringar och osäkerhet kring förutsättningarna för arbetet på nationell nivå.

Efterhand som olika underlag har presenterats har därefter gjorts en bedömning av den strategiska planens målsättningar, interventionslogik och budgetfördelning (steg 2B). Ett första rapportutkast avseende steg 2B överlämnades 2021-09-13. Då var budgetfördelningen preliminär och målvärden och indikatorer saknades. Under oktober - november 2021 har förhandsutvärderingens steg 2B, steg 3 och steg 4 i praktiken skett parallellt, där fortlöpande nya och/eller förändrade underlag till de olika delarna i den strategiska planen har överlämnats av Näringsdepartementet och Jordbruksverket. Det samlade förslaget till SP överlämnades till förhandsutvärderaren samtidigt som den lämnades till gemensam beredning inom Regeringskansliet (GB), vilket var två arbetsdagar innan utkast till slutrapport från förhandsutvärderingen ska överlämnas. Förutsättningar för förankring av den samlade bedömningen av förslaget till SP i förhandsutvärderingsteamet som helhet har därför saknats. Det kan således finnas delar i detta utkast till slutrapport från förhandsutvärderingen som är otillräckligt avstämda mot varandra.

Rekommendationer:

- Processen för framtagandet av SP för 2023 - 2027 bör utvärderas.
- Inför nästa programperiod från 2028 bör processen för framtagande av SP ses över.
- I det inledande arbetet inför nästa programperiod från 2028 bör en förändringsteori utarbetas.

Dessa rekommendationer föranleder inte någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027, utan syftar till bättre förutsättningar för nästkommande programperiod.

SWOT- och behovsanalyserna

Jordbruksverket presenterade 2019-06-12 en SWOT-analys av förutsättningar för GJP 2021–2027. PM om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken färdigställdes 2020-06-24, efter avslutad beredning inom Regeringskansliet.

I en rapport 2020-07-09 lämnade förhandsutvärderaren 149 rekommendationer till förändringar och vidareutveckling av den SWOT- respektive behovsanalys som presenterats. Denna rapport återfinns som bilaga 1 till slutrapporten från förhandsutvärderingen. Jordbruksverket har beaktat rekommendationerna och gjort erforderliga justeringar i den reviderade SWOT-analysen 2020-09-24.

Merparten av rekommendationerna vad gäller behovsanalysen har åtgärdats i det fortsatta arbetet med den strategiska planen. I bilaga 2 till denna slutrapport från förhandsutvärderingen beskriver Näringsdepartementet hur var och en av rekommendationerna har beaktats. Vidare har Näringsdepartementet i en ändringspromemoria 2021-11-10 presenterat följdändringar i PM behovsanalys utifrån rekommendationerna i förhandsutvärderingen (bilaga 3 till denna rapport). Denna ändringspromemoria innehåller kompletteringar och vissa justeringar till promemorian från

juni 2020. Ändringarna härrör enbart från utvärderarnas rekommendationer, inga andra överväganden har gjorts. Förhandsutvärderarnas rekommendationer baserades på preliminära versioner av behovsanalys från 30 mars respektive 11 maj 2020, vilka återkopplades innan beredningen av behovsanalysen avslutats den 24 juni 2020. Till viss del har förhandsutvärderarens rekommendationer således redan beaktats under beredningsskedet.

Justeringar i den underliggande SWOT-analysen har på uppdrag av Näringsdepartementet omhändertagits av Jordbruksverket. En sista reviderad SWOT-analys har redovisats till Näringsdepartementet den 15 oktober 2021.

Flera av våra rekommendationer i förhandsutvärderingen gäller förtydligande av kopplingen mellan SWOT-analysen och behovsanalysen. Dessa har i flera fall förtydligats under beredningen av den strategiska planen. Vidare har kompletteringar av evidens skett i flera fall, motiveringar har utvecklats och preciseringar av behov har tillkommit.

Vår bedömning är att tidigare erfarenheter har tagits till vara i den utsträckning som har varit möjligt i SWOT- och behovsanalyserna. Det finns dock brister i hur effekterna i tidigare program har följts upp och utvärderats både på EU-nivå och nationell nivå. För att skapa förutsättningar för ett kontinuerligt lärande bör en lärande utvärdering genomföras parallellt med implementeringen av programmet 2023 - 2027.

Rekommendationer:

➤ För att skapa förutsättningar för ett kontinuerligt lärande bör en lärande utvärdering genomföras parallellt med operationaliseringen och implementeringen av programmet 2023 - 2027.

Interventionslogik och bidrag till målen

Interventionslogiken är tydlig och föreslagna åtgärder har en potential till att bidra till målen. I vissa fall finns dock tveksamheter kring prioriteringar och ändamålsenligheten i utformningen av åtgärder, vilket beskrivs i rapporten.

Regelverken har stor betydelse för i vilken utsträckning olika stöd kommer att utnyttjas och därmed vilka effekter som uppstår i förhållande till målen. Först kan noteras att det finns vissa förändringar i regelverket som generellt ger ett positivt bidrag till målen. Ett exempel är att i nuvarande program så får inte köp av begagnat material och begagnad utrustning ingå i investeringsstöden. Vi har i tidigare rapporter i förhandsutvärderingen påtalat att detta krav utgör ett hinder för en utveckling av den cirkulära ekonomin. Detta har nu justerats så att även begagnat material och begagnad utrustning tillåts. Det är bra att på detta sätt förutsättningarna för den cirkulära ekonomin förbättras. Det saknas dock åtgärder som i sig är inriktade på att utveckla den cirkulära ekonomin och därmed minska klimatavtrycket i produktion och konsumtion.

Hög ersättning för egen bil och kostnadsersättningar för måltider skapar risk för onödiga negativa miljö- och klimateffekter, då incitament att använda distansöverbryggande teknik

helt saknas i villkoren. Det saknas också åtgärder som i sig är inriktade på att utveckla distansöverbryggande teknik och därmed minska klimatavtrycket i produktion och konsumtion. Stöd bör begränsas till sådant som är mervärdesskapande och inte ger negativa miljö- och klimateffekter. Stöd till klustersamverkan, nätverkande, produktutveckling, kvalitetssäkringsarbete, utvecklingsprojekt som inkluderar hela leveranskedjan, branschsamverkan och liknande utvecklingsprojekt bör främst riktas till samarbeten med hjälp av distansöverbryggande teknik. Särskilt när det gäller stöd till transnationella samarbeten för att främja kunskapsutbyte är det viktigt att stödet riktas mot samarbeten som bygger på distansöverbryggande teknik.

Ett delområde inom specifikt mål 8 är ”jämsällldhet, inbegripet kvinnors deltagande i jordbruket”; någon analys av de föreslagna åtgärdernas förutsättningar att uppnå eftersträvade effekter inom detta område finns emellertid inte.

Målen i förordningen är formulerade mer som aktiviteter snarare än som förväntade resultat. Med anledning av detta kan det finnas skäl att i processen med att utarbeta en ny förordning även vidareutveckla målstrukturen och resultatramverket, för att förtydliga målhierarkin och målformuleringarna utifrån den förändringsteori som förordningen baseras på.

För varje specifikt mål samt det tvärgående målet finns en interventionslogik. I många fall är det dock svårt att visa på ett tydligt samband mellan en viss åtgärd och en kort- eller långsiktig effekt. Verkligheten är mycket komplex och en interventionsstrategi är av nödvändighet en förenklad bild av denna komplexitet. Effektkedjorna är sällan endimensionella. Ofta bidrar flera åtgärder gemensamt till en viss effekt, där effekten uteblir om den ena åtgärden genomförs, men inte de(n) andra. Effekten av en åtgärd kan påverka utfallet av en annan åtgärd eller vilka resurser som används för denna åtgärd, osv.

Det kan mycket väl finnas en tydlig interventionslogik för varje mål och/eller för varje åtgärd, men ändå uppstå problem för helheten. Det är därför viktigt att det finns en tydlig förändringsteori, som beskriver samband och länkar som gör det möjligt för jordbrukssektorn och landsbygderna att med hjälp av stödet genom GJP skapa en sådan utveckling att det övergripande målet uppnås. I detta sammanhang kan det också finnas skäl att betona vikten av att riskanalysen i interventionerna bör vidareutvecklas.

Rekommendationer:

- En analys bör genomföras av de föreslagna åtgärdernas socioekonomiska konsekvenser, särskilt med anledning av att relativt få direkta åtgärder som syftar till att öka landsbygdernas attraktivitet finns med i GJP.
- En analys bör genomföras av de föreslagna åtgärdernas förutsättningar att uppnå eftersträvade effekter vad gäller ”jämsällldhet, inbegripet kvinnors deltagande i jordbruket” inom specifikt mål 8 och resultatet av analysen bör utnyttjas för att stärka jämsällldhetsaspekten i operationaliseringen av SP.

➤ Riskanalysen av interventionerna bör vidareutvecklas.

Extern och intern koherens

Interventionsstrategin är i huvudsak konsistent med relevanta legala instrument på EU-nivå och nationell nivå när det gäller miljö, klimat, unga lantbrukare och riskhantering och kraven på komplementaritet uppfylls av flera åtgärder.

Det bör dock noteras att den strategiska planen är otillräcklig för att målen i livsmedelsstrategin ska kunna uppnås. Det är också tveksamt om den strategiska planen bidrar till en begränsning av de globala klimatutsläppen eftersom fokus är enbart på de territoriella utsläppen från jordbruket.

Vidare finns andra legala instrument utanför GJP som motverkar möjligheterna att nå målen. Subventionerna av användningen av fossila bränslen bör exempelvis tas bort helt. Motsvarande medel bör istället användas för stöd till en verklig klimatomställning av transporter inom jordbruket, såsom transporteffektivisering, skapa förutsättningar för genomförandet av reduktionsplikt för arbetsmaskiner och fordon samt att ersätta transportbehov med digitala lösningar.

Bredbandsutbyggnad är mycket viktigt för landsbygdsutvecklingen. För denna utbyggnad har tidigare funnits möjlighet att söka stöd antingen via det tidigare landsbygdsprogrammet eller genom ett annat program med nationell finansiering. Bredbandsutbyggnaden föreslås inte ingå i GJP 2023–2027 utan istället finansieras helt nationellt. Risken för potentiell överlappning mellan olika stödformer för bredbandsutbyggnad är därmed eliminerad.

Det finns ett antal åtgärder som i och för sig skulle vara motiverade att ingå i förslaget till SP men som inte budgetutrymmet räcker till för. Här föreslås i stället nationell finansiering.

Vi bedömer att det finns komplementaritet och synergier mellan åtgärderna i den strategiska planen. Det bör dock noteras att det även finns åtgärder som inte inrymts i den strategiska planen som i stället kommer att få nationell finansiering och som är komplementära i förhållande till åtgärderna som finns inom GJP. Det är en komplikation att bredbandsstödet och stödet till kommersiell service har flyttats över till nationella system, eftersom detta försvårar en analys av den strategiska planens konsekvenser och effekter. I många sammanhang nämns ett väl fungerande system för snabba bredband som grundläggande förutsättningar för att jämna ut socioekonomiska skillnader mellan olika delar av Sverige, inklusive jord- och skogsbruket. Eftersom bredbandet har en mycket stor betydelse för viljan att bosätta sig på landsbygden och företagens möjligheter att bedriva sin verksamhet, vore det önskvärt att GJP innehåller ett resonemang om de samlade effekterna av åtgärderna inom GJP och åtgärderna inom nationella stödsystem.

Vår bedömning är att det finns koherens, synergier och balans mellan de olika åtgärderna i den strategiska planen. Det finns flera åtgärder som bidrar till mer än ett specifikt mål. Det finns också synergier mellan olika åtgärder, vilka beskrivs i den strategiska planen. Balansen

mellan olika åtgärder förefaller adekvat. Det är dock tveksamt om föreslagna åtgärder sammantaget bidrar effektivt till minskade koldioxidutsläpp i ett globalt perspektiv.

Vi bedömer att förslaget till SP ger adekvata bidrag till de relevanta policies och mål som åsyftas i förordningen. Ett undantag är dock den strategiska planens bidrag till klimatomställningen enligt ”EU Climate action 2050 Long-term strategy”. Detta utvecklas närmare i kapitel 12. Vidare finns det delar i ”EU Biodiversity strategy”, som bör uppmärksammas i implementeringen av den strategiska planen. I den strategiska planen finns också förslag till åtgärder där den direkta tillämpningen får effekter inom vattenområdet och måste prövas mot Vattendirektivet.

Den fondgemensamma förordningen 2021/1060 innehåller gemensamma bestämmelser för bland annat Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), Europeiska socialfonden plus (ESF+) och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF). Dessa fonder kan också verka på landsbygden. Enligt art 63.9 i förordning 2021/1060 om fondgemensamma bestämmelser är det tillåtet att en insats erhåller stöd från en eller flera fonder eller från ett eller flera program och från andra unionsinstrument. Även om motsvarande bestämmelse saknas i förordningen om GJP-SP kan det alltså vara möjligt för fonder att samverka. Detta beskrivs på ett bra sätt i förslaget till SP.

Inom den strategiska planen samlas åtgärder som finansieras av såväl EGFJ som Ejflu. Dessa har tidigare varit separata, vilket har lett till behov att säkerställa samordning. Ett samordningsbehov finns även fortsättningsvis, men det ingår numera i själva strukturen för SP. vidare finns i förslaget till SP tillräcklig information om komplementariteten med andra unionsinstrument, däribland Horisont Europa och Life.

Rekommendationer:

- Ambitionen att, i enlighet med livsmedelsstrategins mål, öka den svenska livsmedelsproduktionen bör i större utsträckning präglade den strategiska planen.
- Omfattningen på det ekologiska jordbruket bör inte överstiga den inhemska efterfrågan.

Budgetallokering

GJP präglas fortfarande av en hög komplexitet vilket gör det svårt att jämföra budgeten för tidigare åtgärdepaketet med den nu föreslagna budgetallokeringen. Vi noterar att på ett övergripande plan är resursallokeringen till GJP, pelare 1 och 2, nästan exakt densamma per år för den kommande femårsperioden som den senaste sexårsperioden, eller cirka 12 miljarder kronor per år. Viss omfördelning har dock skett mellan pelarna, där pelare 1 ökat med knappt en halv miljard kronor per år till 7,2 miljarder kronor per år, medan Pelare 2 har minskat med ungefär motsvarande belopp från knappt 5,3 till 4,8 miljarder kronor per år.

Under Allmänna mål 1 är de specifika mål högt prioriterade som rör frågor om att förbättra jordbrukets lönsamhet, ökad livsmedelsproduktion och stärkt konkurrenskraft. Enligt den

strategiska planen ligger denna prioritering i linje med EU-kommissionens rekommendation för Sveriges strategiska plan.

Under Allmänt mål 2 är de behov högt prioriterade som stimulerar jordbrukets positiva miljöeffekter och behov, som gäller kolinlagring, kunskap om hållbar produktion, biologisk mångfald, värdefulla gräsmarker med mera. Den höjda miljö- och klimatambitionen inom GJP som kommer till uttryck i EU-kommissionens rekommendationer möts med en rad åtgärder.

Under Allmänt mål 3 är de behov högt prioriterade, som syftar till att nå en attraktivare landsbygd, genom bland annat stärkt affärsmässighet, innovationskraft och att stimulera generationsväxlingar. Även kompetensutvecklingens betydelse markeras. Utöver insatserna inom GJP förstärks bland annat stödet för bredbandsutbyggnad och kommersiell service med nationell finansiering. Åtgärderna möter de rekommendationer som EU-kommissionen lämnat för Sveriges strategiska plan. Som motiv för att samla stöd till bredbandsutbyggnad och kommersiell service i nationella insatser utanför GJP anges att detta förenklar stödhanteringen och undviker överlappning med parallella nationella stöd.

Vår bedömning är att lärdomar har dragits när det gäller tidigare budgetfördelningar. Det finns omfattande kartläggningar av alla föreslagna interventioner inom båda pelarna, med bedömningar av i vilken omfattning olika stöd främjar uppfyllelsen av de olika målen. Denna genomgång ger en god bild av såväl ”stödkartan”, som den inbördes och samlade påverkan som de olika interventionerna har på målen i den strategiska planen.

Allokeringen av budgetmedel utgår från prioriteringen av behov, som framgår av behovsanalys och interventionsstrategi i den strategiska planen. Sambandet mellan behovens prioritering och budgetmedel varierar beroende på exempelvis vilken typ insats som behövs för att möta behovet, målgruppens omfattning etc.

Det bör noteras att de slutliga kalkylerna som ligger till grund för ersättningsnivåerna ännu inte har översänts för oberoende kalkylgranskning.

Vi har gjort en bedömning av samstämmigheten i tilldelningen av budgetmedel och vår slutsats är att den i allt väsentligt överensstämmer med de angivna kriterierna. Vi har dock gjort några noteringar i rapporten. I huvudsak går det att följa interventionslogiken från SWOT och behovsanalys till målvärden och allokering av budget. Det finns emellertid vissa brister i hur effekter har följts upp tidigare, både på EU- och nationell nivå. Det är särskilt viktigt att nya insatsområden, som nu inkluderats under pelare 1 Direktstöd följs upp med löpande utvärdering även av effekter.

Den indikativa budgeten för gårdsstödet föreslås minska något successivt under planperioden. Trots det uttalade målet i GJP om ökad lönsamhet och ambitionen att öka livsmedelsproduktionen i Sverige i enlighet med livsmedelsstrategins mål baseras budgeten på en fortsatt minskning av jordbruksarealen. För att uppnå målet med omfördelning av inkomststödet från stora till små och medelstora företag används degressivitet. Motiveringen till neddragning av höga stöd är att den på ett mer träffsäkert sätt minskar stöden för de

företag i allmänhet har ekonomiska marginaler. Vår bedömning är att det är olyckligt att på detta sätt försämra lönsamheten för vissa jordbruk, som t.ex nyligen har investerat i syfte att bidra till utökad svensk livsmedelsproduktion i enlighet med livsmedelsstrategins mål. Det hade enligt vår bedömning varit bättre att tillföra gårdsstödet ytterligare medel.

Specifikt mål 8 ”Att främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet, inbegripet kvinnors deltagande i jordbruket, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet den cirkulära bioekonomin och hållbart skogsbruk” har en mycket bred inriktning, vilket framgår av den inledande SWOT-analysen. Successivt har emellertid fokus inom målområdet allt mer inriktats på jordbrukets förutsättningar i mer snäv mening, bland annat genom att stöd till bredband och kommersiell service framöver ska vara en nationell åtgärd, istället för att hanteras inom GJP.

Åtgärderna samarbete, EIP, kompetensutveckling och stöd till producentorganisationer kan komma att nyttjas i klimatarbetet, exempelvis genom att utveckla eller demonstrera nya sorters grödor eller uppfödningssystem eller sprida kunskap om metoder för utsläppsminskningar. Stödet till kompetensutveckling ligger på samma nivå som under föregående programperiod; eftersom andra åtgärder inom målområdet har tagits bort vore det inte helt orimligt att stödet till kompetensutveckling skulle vara på en något högre nivå. Programmet för stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker innehåller ett flertal miljö- och klimatåtgärder och en höjning av budgetallokeringen för ändamålet innebär en ambitionshöjning. Stödet till samarbete minskas med 65 miljoner, trots att denna intervention har hög prioritet bland verktygen inom specifikt mål 8. Den sammanlagda budgetallokeringen för dessa åtgärder inom miljöområdet ökas dock jämfört med tidigare period. Dessa åtgärder kompletteras med medel för forskning och innovation utanför den strategiska planen.

Under specifikt mål 9 framhålles som styrka att svenska jordbrukare producerar säkra livsmedel av hög kvalitet, vilket motiverar avsaknad av speciella åtgärder inom detta område. Däremot noteras att stort matsvinn nämns som en av fem svagheter i SWOT-analysen för specifikt mål 9, men utan behovet av att minska matsvinnet adresseras i åtgärderna.

Rekommendationer:

- Åtgärder som har positiva klimateffekter bör prioriteras högre inom GJP.
- En omfördelning av stödet bör ske så att trenden att jordbruksmarken successivt minskar bryts.
- Behovet av att minska det stora matsvinnet bör adresseras.
- De slutliga kalkylerna som ligger till grund för ersättningsnivåerna bör snarast översändas för oberoende kalkylgranskning då de kan påverka ersättningsnivåerna.

Outputindikatorer, resultatindikatorer och målvärden

I vår tidigare rapport 2021-04-23 rekommenderade vi att Jordbruksverket skulle se över kopplingen mellan resultatindikatorerna och föreslagna interventioner. Mot bakgrund av att åtgärdsförslag har tagits bort respektive tillkommit i förslag till SP 2021-11-12, samt att resultatindikatorer har ändrats och fått andra nummer, samt att kopplingen har setts över mellan åtgärdsförslag och resultatindikatorer i interventionslogiken har vi i genomfört en ny analys av kopplingen mellan resultatindikatorer och åtgärdsförslag.

Baserat på förslaget till SP 2021-11-12 gör vi följande observationer när det gäller outputindikatorer, resultatindikatorer och målvärden:

- I interventionslogiken saknas koppling mellan 19 av resultatindikatorerna och någon åtgärd,

Det kan också noteras att för biodlingssektorn, som består av sex olika stödåtgärder, saknas resultatindikator.

När det gäller målvärden har vi granskat dels outputindikatorerna, dels resultatindikatorerna. De målvärden som presenteras i SP är baserade på den evidens som finns tillgänglig och i övrigt den samlade kunskapen och erfarenheten inom Regeringskansliet och Jordbruksverket. Vi har inte funnit några målvärden som är uppenbart felaktiga. När det gäller åtgärden ”Investeringsstöd för diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan” finns dock en alltför knapphändig analys om varför man kommit fram till angivna målvärden för output- respektive resultatindikatorn. Målvärdet för resultatindikatorn för stödet till Leader visar på en hög ambitionsnivå, men bygger enbart på historiska data av intresset för Leader och inte en framåtblickande analys av behovet. Det kan dock noteras att flera av målvärdena för resultatindikatorer inte anges som andel utan i stället som indikatorns täljare. En av resultatindikatorerna för kompensationsstöd har inte fått något målvärde, utan redovisas enbart tillsammans med övriga åtgärder som bidrar till indikatorn.

Åtgärder för att minska den administrativa bördan

En ambition har genomgående varit att få en enklare och effektivare GJP genom minskad administrativ börda (för såväl myndigheter som företag) och även få ett effektivare genomförande. En sammantagen bedömning av förslagen är att stödsystemet på vissa punkter kan bli effektivare och enklare under den kommande programperioden. Ett tydligt exempel är reformeringen av Gårdsstödet, där stödrätterna föreslås försvinna. I flera andra fall lutar det snarare åt att den administrativa bördan ökar, eller förblir oförändrad, framför allt för nya och/eller förändrade stöd. En del villkor i stödsystemet föreslås ändras (eller utgå) och även övriga administrativt betungande rutiner kommer att ses över i det löpande arbetet.

Faktorer som kan öka den administrativa bördan är bland annat EU-krav på utformning av grundvillkor samt införande Ecoschemes och omfördelning av inkomststöd.

Ett försök till en samlad bedömning av de administrativa effekterna med nuvarande kunskapsläge, för såväl stödmottagarna som myndigheterna, är att vissa förenklingar inom redan existerande stödformer kommer att lätta den administrativa bördan, medan nya

åtgärder och/eller åtgärder som tydligt omformats, riskerar att leda till att komplexiteten ökar och administrationen växer. I bästa fall minskar den totala administrativa belastningen något, efter omfattande IT-utveckling. Men risken kvarstår att den administrativa bördan totalt sett kommer att kvarstå eller t o m öka. Det är viktigt att den administrativa bördan noggrant följs upp och att kontinuerligt förslag till förenklingar antingen genomförs under perioden när så är möjligt eller bereds inför nästa period, så att det finns förberedda förslag som kan implementeras.

Rekommendationer:

- Ytterligare insatser bör genomföras för att minska den administrativa bördan av åtgärdsförslagen i den strategiska planen.
- Den administrativa bördan för stödmottagarna bör kontinuerligt följas upp systematiskt, med mål att förenklas.
- Förenklingsarbetet bör dokumenteras och avrapporteras på ett transparent sätt.
- Förslag till förenklingar antingen genomförs under perioden när så är möjligt eller bereds inför nästa period, så att det finns förberedda förslag som kan implementeras.

Finansiella instrument

Kommissionen rekommenderar att det etableras ett försök med finansiella instrument som riktas mot unga jordbrukare och andra nystartade företag. Banker och rådgivare bör ingå i en sådan försöksverksamhet.

År 2019 publicerade Agrifood en rapport om kapitalförsörjningen till jordbrukets investeringar. Även om det finns brister i kapitalförsörjningen var slutsatsen, att om inte lönsamma investeringar kommer till stånd ska inte finansiella instrument finansierade av EU-budgeten erbjudas.

Jordbruksverket har mot bakgrund av Kommissionens rekommendation tagit fram förslag kring finansiella instrument. Vi har i tidigare rapport avrått från införande av finansiella instrument som åtgärd inom ramen för GJP. Den strategiska planen innehåller inget förslag om finansiella instrument, vilket vi anser är en riktig prioritering.

Rekommendation:

- I enlighet med förslaget till SP görs inte försök med finansiella instrument enligt EU:s rekommendation.

SEA-specifika rekommendationer

I ljuset av klimatkrisen och vikten av att globalt tillsammans klara livsmedelsförsörjningen är det angeläget att se på det svenska jordbrukets förutsättningar att bidra på bästa möjliga sätt.

Klimatomställningen förutsätter ett globalt perspektiv, vilket saknas i den strategiska planen. Den viktigaste enskilda aspekten är att stödet ska säkerställa att de rätta förutsättningarna skapas för de globala marknaderna. Den föreslagna strategiska planen gör inte detta, p g a det ensidiga fokuset på den nationella produktionen och det territoriella utsläppet i Sverige från den nationella produktionen. Utgångspunkten bör i stället vara att livsmedel produceras där det gör minst klimatavtryck. Storskaliga anläggningar för negativa utsläpp med koldioxidsugar förväntas finnas inom kort och en marknad för handel med negativa utsläpp kommer att utvecklas. Denna utveckling och andra tekniska och marknadsmässiga framsteg skapar nya förutsättningar för livsmedelsproduktion i Sverige, vilket bör beaktas innan kortsiktiga åtgärder vidtas med irreversibla skador för svenskt jordbruk.

Det finns vissa åtgärder i SP som har en positiv inverkan på klimatet genom negativa utsläpp. Det gäller återvätning av våtmarker, fångstgrödor och bio-CCS. Det finns däremot i SP inga incitament till utfasning av fossila bränslen, vilket är nyckeln till att nå målen i Paris-avtalet. Utsläppen från jordbruket kommer visserligen inte framför allt från fossila bränslen, utan från biologiska källor. Det är dock viktigt att allt görs för att eliminera behovet av fossila bränslen och subventioner för detta bör tas bort och medlen bör istället användas för stöd klimatomställning av transporter mm inom jordbruket.

En åtgärd skulle vara att ta bort alla subventioner till bilåkande inom exempelvis åtgärderna samarbete, leader, fåbodan och kompetensutveckling. Detta skulle kunna stimulera digitala lösningar, som ersättning för traditionella arbetssätt.

För att minska utsläppen från jordbruket bör fokus vara på effektiviseringar genom bl a metodutveckling och investeringar, samt att öka den inhemska livsmedelsproduktionen, så att denna ersätter import av livsmedel som har större negativ klimatpåverkan. Det finns en målkonflikt på kort och medellång sikt mellan att öka den svenska livsmedelsproduktionen i enlighet med livsmedelsstrategins mål och ambitionen att minska klimatpåverkan från denna produktion inom Sveriges gränser. Suboptimeringen genom fixeringen vid de territoriella utsläppen måste överges till förmån för en helhetssyn på utsläppen från konsumtionen (inkl det stora matsvinnet). Mot bakgrund av det aktuella kunskapsläget bör inga ytterligare övergångar till ekologiskt jordbruk ske förrän effekterna av detta på klimatet, p g a produktionsminskningen, har klarlagts. Förhandsutvärderingen lämnar nedan ett antal SEA-specifika rekommendationer (som även ingår i MKB:n).

Rekommendationer:

- En fördjupad analys av den strategiska planens effekter för klimatet bör genomföras.
- En fördjupad analys bör göras av målkonflikten på kort och medellång sikt mellan att öka den svenska livsmedelsproduktionen i enlighet med livsmedelsstrategin och ambitionen att minska klimatpåverkan från denna produktion inom Sverige.

- I uppföljningen av GJP bör ingå att löpande följa förändringen av koldioxidutsläppen och att genom tidsserieanalyser fastställa om förändringarna under kommande period avviker från förväntad trendmässig utveckling.
- Även förändringarna av de konsumtionsbaserade utsläppen bör följas noga.
- Regeringen bör regelbundet få rapporter om GJP:s bidrag till att begränsa klimatpåverkan.
- I strategin för att minska utsläppen från jordbruket bör fokus vara på effektiviseringar och att öka den inhemska produktionen, så att denna ersätter import av livsmedel som har större negativ klimatpåverkan.
- Subventionerna av användningen av fossila bränslen bör tas bort helt. Motsvarande medel bör istället användas för stöd till en verklig klimatomställning av transporter inom jordbruket, såsom transporteffektivisering, skapa förutsättningar för genomförandet av reduktionsplikt för arbetsmaskiner och fordon samt att ersätta transportbehov med digitala lösningar.
- Stödets utformning bör ge incitament till att digitala metoder för bl a kompetensutveckling, samarbete och tillsyn utvecklas och införs.
- Alla stöd bör villkoras av att mer miljövänliga bränslen och fordon används.
- Incitament bör skapas för utfasning av användning av fossila bränslen med sikte på förbud mot fossila bränslen.
- Villkoren för stöd bör systematiskt utformas för att stimulera begränsningar av klimatpåverkan.
- Överkompensationen av transporter med egen bil bör tas bort och ersättningen minskas från 40 kr per mil till av Skatteverket angiven nivå (f n 18,50 kr).
- Inga ytterligare övergångar till ekologiskt jordbruk bör ske förrän effekterna av detta på klimatet har klarlagts.
- När det gäller fåbodar bör ett nationellt stöd införas i stället för GJP, där stödet villkoras av en utveckling av arbetssättet genom t.ex digitaliserad tillsyn och fossilfria transporter i övrigt.

Åtgärder rekommendationer

Framtagandet av strategiska planen

Rekommendation: Processen för framtagandet av SP för 2023 - 2027 bör utvärderas

Kommentar: Arbetet med SP har varit beroende av förhandlingarna inom och mellan EU:s institutioner och har varit beroende av när erforderliga styrdokument blivit tillgängliga. Samtidigt blev de nationella budgetmässiga förutsättningarna inte klara förrän september 2021, vilket har påverkat möjligheterna att beräkna målvärden mm. Förhandsutvärderarna har arbetat parallellt och haft tillgång till de underlag som fanns tillgängligt, men osäkerheterna har sammantaget påverkat processen som helhet. Processen kommer att utvärderas inom Regeringskansliet.

Rekommendation: Inför nästa programperiod från 2028 bör processen för framtagande av SP ses över.

Kommentar: Processen har varit nära knuten till förhandlingarna inom EU:s institutioner och beroende av när erforderliga styrdokument för innehåll mm blivit tillgängliga. Detta har styrt processen och berör alla medlemsstater, kan inte påverkas nationellt. För att möta osäkerheterna är arbetssättet viktigt i det nationella arbetet. Exempelvis behöver genomförandeprojektet vara väl strukturerat och ha en iterativ metodik under hela processen. Vidare är det viktigt att nära följa utvecklingen i förhandlingarna och ha beredskap för förändringar. Parallellt med detta krävs en kontinuerlig dialog och ett bra samarbete med EU-kommissionen, berörda myndigheter, Riksdagen och samråd med civilsamhället. Den planerade utvärderingen av framtagandet av den strategiska planen, kommer att vara ett ingångsvärde inför nästa programperiod. Rekommendationen bedöms dock inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: I det inledande arbetet inför nästa programperiod från 2028 bör en förändringsteori utarbetas.

Kommentar: Rekommendationen bereds vidare inom Regeringskansliet, se även övriga rekommendationer ovan. Rekommendationen bedöms dock inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Swot och behovsanalys

Rekommendation: För att skapa förutsättningar för ett kontinuerligt lärande bör en lärande utvärdering genomförs parallellt med operationaliseringen och implementeringen av programmet 2023 - 2027, där denna fortlöpande bidrar med analyser av utvecklingen som underlag för lärande.

Kommentar: Utvärderingar av SP som bl.a. Jordbruksverkets utvärderingssekretariat genomför är viktiga underlag. Rekommendationen bereds vidare inom Regeringskansliet. Rekommendationen bedöms dock inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Interventionslogik och bidrag till målen

Rekommendation: En analys bör genomföras av de föreslagna åtgärdernas socioekonomiska konsekvenser, särskilt med anledning av att relativt få direkta åtgärder som syftar till att öka landsbygdernas attraktivitet finns med i GJP

Kommentar: För att öka landsbygdernas attraktivitet kommer viktiga åtgärder till exempel stöd till bredband och kommersiell service att hanteras nationellt efter 2023, istället för inom GJP och har även förstärkts med nationell finansiering. Övriga åtgärder som fortfarande kommer att hanteras inom GJP under Allmänt mål 3 är bland annat investeringsstöd för diversifiering och utveckling av värdekedjan, samarbete, kompetensutveckling, stöd till nya jordbrukare mm. Förändringen leder i och för sig till färre åtgärder inom GJP, men samtidigt har det nationella arbetet inom landsbygdspolitiken stärkts. De nationella åtgärderna bidrar också till uppfyllelse av målen inom GJP. Socioekonomiska analyser genomförs inom Regeringskansliet löpande i samband med utvärdering och utformning av den nationella landsbygdspolitiken. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: En analys bör genomföras av de föreslagna åtgärdernas förutsättningar att uppnå eftersträvarade effekter vad gäller ”jämsällldhet, inbegripet kvinnors deltagande i jordbruket” inom specifikt mål 8 och resultatet av analysen bör utnyttjas för att stärka jämsällldhetsaspekten i operationaliseringen av SP

Kommentar: Efter tidigare rekommendationer har jämsällldhetsaspekten stärkts i åtgärderna och de underliggande analyserna. Ett exempel är att stödgolven inte höjdes för ett av investeringsstöden och att investering diversifiering också är ett stöd som riktas till verksamheter som besöksnäring, turism osv. där antalet kvinnliga företagare är större. Jordbruksverket har också gjort ett omfattande arbete inom ramen för innevarande landsbygdsprogram, som kommer att tas tillvara under den kommande programperioden. Mycket av det konkreta arbetet ligger i genomförandet under programperioden, dvs när planen operationaliseras och åtgärderna hanteras av stödmyndigheterna. Det finns exempel på flera sådana aktiviteter som bör följas upp i genomförandet av den strategiska planen. Rekommendationen bedöms dock inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: Riskanalysen av interventionerna bör vidareutvecklas.

Kommentar: Rekommendationen bereds vidare inom Regeringskansliet.

Extern och intern koherens

Rekommendation: Ambitionen att, i enlighet med livsmedelsstrategins mål, öka den svenska livsmedelsproduktionen bör i större utsträckning präglade den strategiska planen

Kommentar: Grunden för en ökad livsmedelsproduktion ligger i ökad konkurrenskraft som ryms inom Allmänt mål 1. (*Främja en smart, konkurrenskraftig, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som säkerställer livsmedelstryggheten på lång sikt.*) För dessa åtgärder har totalt

allokerats drygt 37 000 miljoner kronor under perioden. Prioriterade åtgärder är satsning på AKIS, investeringar, stöd till unga, kompensationsbidrag, kopplat stöd till nötkreatur och basinkomststöd. Dessa insatser leder till förnying av jordbrukarna, nya investeringar och ökad produktivitet som stärker konkurrenskraften och ökar lönsamheten tillsammans med åtgärder för att stärka inkomsterna. För åtgärder som stärker arbetet med miljö- och klimat, jfr SEA rekommendationerna nedan. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: Omfattningen på det ekologiska jordbruket bör inte överstiga den inhemska efterfrågan

Kommentar: Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. Rekommendationen ligger i linje med Kommissionens kommentarer till Sverige och de underliggande behov som kopplas till åtgärden. Konsumenternas ökande efterfrågan av ekologiska produkter behöver kunna mötas av producenterna. I den åtgärdsplan som Jordbruksverket utarbetat med etappmål för bland annat produktion och konsumtion finns en ambition att ekologisk produktion ska öka i takt med efterfrågan. Denna kopplar också till den svenska livsmedelsstrategin. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Budgetallokering

Rekommendation: Åtgärder som har positiva klimateffekter bör prioriteras högre inom GJP

Kommentar Klimatåtgärderna i den strategiska planen tar avstamp i utredningen Vägen till en klimatpositiv framtid (SOU 2020:4) och omhändertar sådana förslag från utredningen som inte stöds av nationella system och även i övrigt passar att stödja genom GJP. Exempel på detta är stöd till kolinlagring via mellangrödor, fånggrödor och vissa energigrödor. Mot bakgrund av de omfattande resursförstärkningar som gjorts i nationella stödsystem för klimatåtgärder har det inte bedömts motiverat att erbjuda parallella särskilt klimatinriktade satsningar i GJP. Erfarenheten från programperioden 2014–2022 är att parallella system skapar stor komplexitet och risk för otydlighet för såväl stödsökanden som handläggande myndigheter. För miljö och klimatåtgärder har totalt allokerats cirka xx xxx miljoner kronor under perioden för åtgärder inom och utom GJP. För att stärka kompetensen generellt har också medel allokerats för kompetensutveckling med totalt cirka x xxx miljoner kronor. Investeringstödet för konkurrenskraft bedöms dock, utöver de arealbaserade stöden, bidra till högre klimateffektivitet i primärproduktionen. Urvalskriterierna, som syftar till att skapa en prioriteringsordning, för investeringstödet hanteras inte i den strategiska planen. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: En omfördelning av stödet bör ske så att trenden att jordbruksmarken successivt minskar bryts.

Kommentar: Kompensationsbidraget är en av de enskilt största åtgärderna i strategiska planen. Syftet med åtgärden är att främja fortsatt användning av jordbruksmark och att bevara och främja hållbara jordbrukssystem i områden med sämre förutsättningar. Genom åtgärden kan jordbruksverksamhet fortsätta, även i mindre gynnande områden. Totalt har 7 500 miljoner kronor allokerats för denna åtgärd under perioden 2023–2027. En annan omfattande åtgärd i SP är stödet till naturbetesmarker, vilka i stor utsträckning skulle överges utan stöd. Det riktade stödet till naturbetesmarker höjs i SP. Under 2015–2020 skedde en utjämning av gårdsstödet (inkomststödet) vilket har inneburit sänkt stöd i områden med bättre produktionsförutsättningar och högre stöd i områden med sämre lönsamhet. Denna utjämning kommer att fortsätta att påverka utnyttjandet av markerna. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Behovet av att minska det stora matsvinnet bör adresseras

Kommentar: Behoven som ska hanteras inom GJP har diskuterats vid två sakråd under 2019 och 2020. Ett tydligt medskick från deltagarna var att detta låg för långt från GJP för att vara relevant i sammanhanget. Behovet hanteras dock inom stödet till producentföreningar där svinn identifierats som ett problem samt genom pågående nationella åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: De slutliga kalkylerna som ligger till grund för ersättningsnivåerna bör snart översändas för oberoende kalkylgranskning då de kan påverka ersättningsnivåerna.

Kommentar: Med hänsyn till den nationella budgetprocessen har besked lämnats sent i processen. Kalkylerna har överlämnats till utvärderarna för granskning.

Åtgärder för att minska den administrativa bördan

Fyra rekommendationer: Ytterligare insatser bör genomföras för att minska den administrativa bördan av åtgärdsförslagen i den strategiska planen. Den administrativa bördan för stödmottagarna bör kontinuerligt följas upp systematiskt, med mål att förenklas. Förenklingsarbetet bör dokumenteras och avrapporteras på ett transparent sätt. Förslag till förenklingar antingen genomförs under perioden när så är möjligt eller bereds inför nästa period, så att det finns förberedda förslag som kan implementeras

Kommentar till de fyra rekommendationerna: Förhandsutvärderarens rekommendationer om minskad administrativ börda är näraliggande och kommenteras därför gemensamt

Arbetet med att minska den administrativa bördan för såväl myndigheter som företag kommer att fortsätta under programperioden. Rekommendationen kan komma att föranleda justeringar i den strategiska planen senare under perioden, beroende på hur genomförandet av den strategiska planen utvecklas och påverkar myndigheter och företag.

Finansiella instrument

Rekommendation: I enlighet med förslaget till SP görs inte försök med finansiella instrument enligt EU:s rekommendation

Kommentar: Behovet av att understödja investeringar bedöms på ett bättre sätt kunna mötas genom investeringsstöd. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

SEA-specifika rekommendationer

Rekommendation: En fördjupad analys av den strategiska planens effekter för klimatet bör genomföras

Kommentar: Enligt klimatlagen ska climateffekter av betydande beslut ska redovisas årligen i budgetpropositionen. Jordbruksverket har redan påbörjat arbetet med en klimatbedömning av strategiska planens effekter inom jordbruket, där climateffekter av olika stöd och ersättningar inom GJP analyseras. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: En fördjupad analys bör göras av målkonflikten på kort och medellång sikt mellan att öka den svenska livsmedelsproduktionen i enlighet med livsmedelsstrategin och ambitionen att minska klimatpåverkan från denna produktion inom Sverige

Kommentar: Erfarenheten visar att det är mycket svårt att göra en fördjupad analys av målkonflikter på en övergripande nivå. För att beskriva målkonflikter behöver analysen ske på detaljerad nivå så att enskilda stöd eller grupper av stöd inom GJP analyseras var för sig. T.ex. hur olika stöd dels påverkar livsmedelsproduktionen, dels påverkar utnyttjande av produktionsresurser, produktivitet, kolinlagring i marken, metanavgång vid djurproduktion m.m. Detta är ett omfattande arbete med många osäkra parametrar som ger ett osäkert resultat. Rekommendationen handlar dessutom främst om livsmedelsstrategins klimatpåverkan och inte GJP. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: I uppföljningen av GJP bör ingå att löpande följa förändringen av koldioxidutsläppen och att genom tidsserieanalyser fastställa om förändringarna under kommande period avviker från förväntad trendmässig utveckling

Kommentar: Effekterna av olika ersättningar i GJP ska följas upp genom vissa fastställda indikatorer. Resultatindikatorerna utgår från arealer, djurenheter, investering o.dyl. Det finns fn inte möjlighet att följa upp förändringen i koldioxidutsläppen kopplade till GJP, det saknas bland annat mätdata eller modellberäkningar för koldioxidutsläpp i tidsserier för enskilda sektorer som jordbruk och markanvändning. Det finns inte heller någon förväntad trendmässig utveckling i tidsserier för jordbruket av koldioxidutsläpp. De analyser som genomförts är scenarianalyser som tas fram i samband med klimatrapporteringen varav det kommande scenariot kommer att bygga på nya GJP. Utsläppen av klimatgaser beräknas i klimatrapporteringen till EU och UNFCCC vartannat år. Klimatrapporteringen grundar sig

på beräkningar från jordbruk och markanvändning och inte på mätdata av utsläpp. Klimatrapporteringen visar utvecklingen i jordbruket och markanvändning och resultatet går inte att använda till att särskilja påverkan från olika stödformer i CAP. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Även förändringarna av de konsumtionsbaserade utsläppen bör följas noga

Kommentar: Konsumtionsbaserade utsläpp hanteras inte primärt inom GJP. Rekommendationen bedöms därför inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Regeringen bör regelbundet få rapporter om GJP:s bidrag till att begränsa klimatpåverkan

Kommentar: Rekommendationen bereds vidare inom Regeringskansliet.

Rekommendation: För att minska utsläppen från jordbruket bör fokus vara på effektiviseringar och att öka den inhemska produktionen, så att denna ersätter import av livsmedel som har större negativ klimatpåverkan

Kommentar: Målsättning om ökad inhemsk produktion ligger i linje med nationella livsmedelsstrategins mål. Investeringsstödet används dessutom regelmässigt för effektivisering. Rekommendationen bereds vidare inom Regeringskansliet.

Rekommendation: Subventionerna av användningen av fossila bränslen bör tas bort helt. Motsvarande medel bör istället användas för stöd till en verklig klimatomställning av transporter inom jordbruket, såsom transporteffektivisering, skapa förutsättningar för genomförandet av reduktionsplikt för arbetsmaskiner och fordon samt att ersätta transportbehov med digitala lösningar

Kommentar: Omhändertas i huvudsak genom nationella åtgärder. Presenterade förslag i SOU bereds fn inom Regeringskansliet. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027

Rekommendation: Stödets utformning bör ge incitament till att digitala metoder för bland annat kompetensutveckling, samarbete och tillsyn utvecklas och införs

Kommentar: Beskrivningen av stöden är i de flesta fall teknikneutrala och rekommendationen rör därför främst genomförandet under den kommande programperioden. En ökad digitalisering av tjänsterna kan hanteras genom krav som ställs vid upphandling och/eller utlysningar. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Alla stöd bör villkoras av att mer miljövänliga bränslen och fordon används

Kommentar: Villkoren för stöd kommer att ses över inför nästa programperiod. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Incitament bör skapas för utfasning av användning av fossila bränslen med sikte på förbud mot fossila bränslen

Kommentar: Detta sker inom ramen för investeringsstödet och genom nationella insatser. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Villkoren för stöd bör systematiskt utformas för att stimulera begränsningar av klimatpåverkan

Kommentar: Villkoren för stöd kommer att ses över inför nästa programperiod. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Överkompensationen av transporter med egen bil bör tas bort och ersättningen minskas från 40 kr per mil till av Skatteverket angiven nivå (f n 18,50 kr)

Kommentar: Nivån 40 kr per mil är den ersättning som utgår för yrkesmässig körning och baseras på aktuella prisnivåer. Enhetskostnaden för milersättning beräknas på statistik och objektiv information från Statistiska centralbyrån och konsumentverkets kalkyl www.bilsvar.se. Den av Skatteverket fastställda summan om 18,50 är den som är befriad från skatt. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Rekommendation: Inga ytterligare övergångar till ekologiskt jordbruk bör ske förrän effekterna av detta på klimatet har klarlagts

Kommentar: Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027. Rekommendationen bereds vidare inom Regeringskansliet.

Rekommendation: När det gäller fäbodan bör ett nationellt stöd införas i stället för GJP, där stödet villkoras av en utveckling av arbetssättet genom till exempel digitaliserad tillsyn och fossilfria transporter i övrigt.

Kommentar: Stöd till fäbodan kommer även fortsättningsvis att hanteras inom GJP. Digitaliserad tillsyn bedöms inte vara tillräckligt väl utvecklad ännu för att kunna skötas i nivå med lagens krav, men kan på sikt utvecklas och därmed medföra ett minskat arbets- och transportbehov. Det bör också noteras att digital tillsyn fordrar robust uppkoppling, vilket kan vara svårt i de glesa områden där fäbodbruket har sin utbredning. Rekommendationen bedöms inte föranleda någon justering i den strategiska planen för perioden 2023–2027.

Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027

SWOT-analys Reviderad version

oktober 2021

Innehåll

1	Bakgrund, syfte och metod.....	4
1.1	Mål för den framtida gemensamma jordbrukspolitiken	4
1.1.a	Tvärgående mål	4
1.1.b	Allmänna mål	4
1.1.c	Särskilda mål	5
1.2	Metod	5
1.3	Avgränsningar	7
1.4	Disposition och läsanvisningar.....	7
2	Mål att beakta för Sverige	10
2.1	Svenska mål relaterade till området konkurrenskraftigt jordbruk	10
2.2	Svenska mål relaterade till området miljö och klimat	11
2.3	Svenska mål relaterade till området landsbygdsutveckling.....	13
2.3.a	Landsbygdspropositionen håller samman politiken för landsbygderna.....	13
2.3.b	Konsumenterna förväntar sig hög kvalitet.....	13
3	Sveriges jordbruk	15
3.1	Övergripande nulägesbeskrivning	15
3.1.a	Jordbruket utgör en liten del av Sveriges yta.....	15
3.1.b	Vall och spannmål dominerar åkerarealen	16
3.1.c	Mjölk- och nötköttproduktion dominerar animalieproduktionen.....	17
3.1.d	Trädgårdssektorn producerar betydande värden på liten yta.....	18
3.1.e	Rennäringen är förbehållen samerna	19
3.1.f	Sverige är nettoimportör av jordbruksprodukter och livsmedel	20

3.1.g	Stora regionala skillnader	21
4	SWOT-analys	25
4.1	Allmänt mål 1 – Främja en smart, motståndskraftig, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar en långsiktig livsmedelstrygghet	25
4.1.a	Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk, samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen	25
4.1.b	Förbättra marknadsorienteringen och öka jordbrukets konkurrenskraft både på kort och lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering	46
4.1.c	Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan	55
4.2	Allmänt mål 2 – Stödja miljövård och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål	60

4.2.a	Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi.....	61
4.2.b	Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende.....	70
4.2.c	Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.....	81
4.3	Allmänt mål 3 – Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.....	93
4.3.a	Locka och behålla unga jordbrukare och andra nya jordbrukare samt underlätta hållbaraffärsutveckling på landsbygden.....	94
4.3.b	Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet inklusive kvinnors deltagande i jordbruk, social delaktighet och lokal utveckling på landsbygden, inbegripet cirkulär bioekonomi och hållbart skogsbruk.....	103
4.3.c	Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser	122
4.4	Tvärgående mål – Modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering.....	132
5	Bilagor.....	141
5.1	Bilaga 1, deltagare på workshop.....	141
5.2	Bilaga 2, deltagare på sakrådet.....	142

1 Bakgrund, syfte och metod

Arbetet med att utforma en strategisk plan för genomförandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) i Sverige tar avstamp i en analys av förhållanden och förutsättningar isvenskt jordbruk och i Sveriges landsbygder samt de möjligheter och utmaningar som förväntas påverka utvecklingen framåt. Detta har gjorts genom en SWOT-analys som presenteras i denna rapport.

SWOT-analysen utgår från målen för den gemensamma jordbrukspolitikens och pekar på faktorer som påverkar möjligheten att nå dessa mål. SWOT-analysen säger inte någonting om målen för politiken eller vilken politik som bör införas utan syftar till att visa hur olikafaktorer påverkar möjligheten att nå målen.

1.1 Mål för den framtida gemensamma jordbrukspolitikens

Den framtida gemensamma jordbrukspolitikens i EU rymmer det som tidigare delats upp i pelare I (direktstöd och marknadsstöd) och pelare II (landsbygdsprogrammet). För politiken kommer ett tvärgående mål, tre allmänna mål och nio specifika mål att gälla. Denna SWOT fokuserar på faktorer som påverkar de specifika och det tvärgående målet. I rapporten diskuterar vi dessutom om målen är tillräckliga och relevanta i förhållande till den gemensamma jordbrukspolitikens allmänna mål samt i relation till andra svenska mål (se kapitel 2).

1.1.a Tvärgående mål

Det tvärgående målet för den gemensamma jordbrukspolitikens är följande:

Modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering.

1.1.b Allmänna mål

För att nå det tvärgående målet ska stöd och åtgärder som politiken innehåller syfta till att ytterligare förbättra den hållbara utvecklingen av jordbruk, livsmedel och landsbygder. Dessa bidra till att nedanstående allmänna mål uppnås:

- A. Främja en smart, konkurrenskraftig, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar långsiktig livsmedelstrygghet.
- B. Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål.
- C. Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.

1.1.c Särskilda mål

Följande nio mål ska bidra till uppfyllandet av de tre allmänna målen:

1. Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen.
2. Förbättra marknadsorienteringen och öka jordbrukets konkurrenskraft både på kort och lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.
3. Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan.
4. Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi.
5. Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende.
6. Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.
7. Locka och behålla unga jordbrukare och andra nya jordbrukare samt underlätta hållbar affärsutveckling på landsbygden.
8. Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet inklusive kvinnors deltagande i jordbruk, social delaktighet och lokal utveckling på landsbygden, inbegripet cirkulär bioekonomi och hållbart skogsbruk.
9. Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser.

1.2 Metod

SWOT-analysen har strukturerats utifrån de nio särskilda målen ovan. Analysen identifierar således ett antal faktorer som påverkar förutsättningarna att nå dessa nio mål. De kan delas in i faktorer som å ena sidan underlättar respektive försvårar uppfyllandet av mål och å andra sidan är interna respektive externa.

De *interna* faktorerna kan aktörer i Sverige själva påverka genom policys och interventionerna. Det inkluderar lokala förutsättningar (till exempel bra bördighet)

och indirekta faktorer (till exempel långt till skola eller dålig bredbandsutbyggnad, som gör detsvårt att driva företag). De beskriver vilka *styrkor* (*S för strengths*) respektive *svagheter* (*W för weaknesses*) som aktören själv har. Styrkorna underlättar måluppfyllelsen och svagheterna försvårar.

De *externa* faktorerna kan stödmottagaren inte påverka själv, och de kan inte heller påverkas av interventioner i jordbrukspolitiken. De beskriver vilka *möjligheter* (*O för opportunities*) respektive *hot* (*T för threats*) som omvärldsförhållandena innebär. Möjligheterna underlättar måluppfyllelsen och hoten försvårar.

	Faktorer som underlättar uppfyllandet av målet	Faktorer som försvårar uppfyllandet av målet
Interna faktorer	Styrkor	Svagheter
Externa faktorer	Möjligheter	Hot

Processen med att identifiera SWOT-faktorer har genomförts i flera steg:

1. Jordbruksverket arbetade fram ett första utkast.
2. SWOT-faktorena diskuterades på en workshop med en bred grupp av externintressenter.¹ Workshopen syftade till att
  - a) komplettera listan med SWOT-faktorer
  - b) bistå med källhänvisningar till SWOT-faktorena
  - c) bistå med bedömningar av regionala och sektoriella variationer.
3. Jordbruksverket bearbetade workshopmaterialet inklusive kompletteringar från externa intressenter via e-post.
4. Näringsdepartementet anordnade ett sakråd med en bred grupp av externa intressenter.² Huvudsyftet med detta sakråd var att ytterligare komplettera SWOT med regionala och branschspecifika faktorer. Inbjudna organisationer framgår av bilagan.
5. Jordbruksverket levererade ett slutligt förslag till SWOT.
6. Departementet tog sedan över dokumentet och höll ytterligare ett sakråd den 1 oktober 2019. De stämde också av med kommissionen.
7. Jordbruksverket levererade kompletteringar i december 2019, i maj 2020, i september 2020 och i oktober 2021

I kapitel 4 i denna rapport presenterar vi de SWOT-faktorer som identifierats.

¹ Inbjudna till workshop finns i bilaga 1.

² Inbjudna till sakrådet finns i bilaga 2.

1.3 Avgränsningar

Denna SWOT beaktar huvudsakligen mål och SWOT-faktorer på en generell nivå. Det är enmedveten förenkling, som kan vara acceptabel i många fall. I andra fall är det just skillnader i förutsättningar mellan exempelvis landsändar, sektorer, typer av landsbygd, naturtyper, köneller etnicitet som utgör grunden för att det finns behov av politiska insatser. SWOT- analysen beaktar endast de fall där regionala eller sektoriella variationer har väsentlig betydelse men gör ingen fördjupad analys av sådana variationer för varje SWOT-faktor.

Vidare görs inte någon genomgående avvägning av vilka faktorer som kan bedömas ha stor eller liten betydelse för möjligheten att nå olika mål eller någon avvägning mellan vilka målsom bör prioriteras.

När vi använder begreppet ”jordbruk” så inkluderar vi också trädgårdsnäringen (frukt, bär, grönsaker och prydnadsväxter), om det inte uttryckligen står något annat i texten. Däremot ingår inte skog, fiske, hästverksamhet eller rennäring i begreppet såsom vi använder det här.

Definitionen av landsbygd är komplicerad. Enligt SCB är befolkningen på landsbygden de som bor utanför tätort, vilket vi använder i vissa kartor (se 3.1.g). För uppföljning och utvärdering brukar det däremot krävas en definition som befinner sig på en lämplig administrativ nivå för att det ska vara möjligt att göra bra analyser med tillräckligt statistisktunderlag. Därför baseras SWOT-analysen mer på en kommunindelning i olika regiontyper.³

1.4 Disposition och läsanvisningar

Kapitel 2 redogör för svenska mål och program som berör jordbruket, livsmedelssektorneller landsbygderna, och kopplar detta till mål på EU-nivå och global nivå.

Kapitel 3 ger en övergripande bild över det svenska jordbruket.

Kapitel 4 är baserat på de särskilda målen i förslaget till planförordning. Texten under varjemål inleds med en nulägesbeskrivning följt av SWOT-faktorer för varje mål.

När det finns hänvisningar till kontextindikatorerna är det de som gällde för 2019, om inte annat anges.

---

³ Tillväxtanalys (2014). *Bättre statistik för en bättre regional- och landsbygdspolitik*. Rapport 2014:4

Tabell 1. Målstruktur

Allmänna mål	Särskilda mål	Behandlas i avsnitt
1. Främja en smart, konkurrenskraftig, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar en långsiktig livsmedelstrygghet.	1. Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen.	4.1.a
	2. Förbättra marknadsorienteringen och öka jordbrukets konkurrenskraft både på kort och lång sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.	4.1.b
	3. Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan.	4.1.c
2. Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål.	4. Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och öka koldioxidbindningen, samt främja hållbar energi.	4.2.a
	5. Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende.	4.2.b
	6. Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.	4.2.c
3. Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.	7. Locka och behålla unga jordbrukare och andra nya jordbrukare samt underlätta hållbar affärsutveckling på landsbygden.	4.3.a
	8. Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet inklusive kvinnors deltagande i jordbruk, social delaktighet och lokal utveckling på landsbygden, inbegripet cirkulär bioekonomi och hållbart skogsbruk.	4.3.b
	9. Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika	4.3.c

	livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser.	
4 Modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering,	Tvärgående mål.	4.4

2 Mål att beakta för Sverige

SWOT-analysen är främst inriktad på målen i den kommande gemensamma jordbrukspolitiken. Det finns även många andra mål och strategier som vi i Sverige behöver förhålla oss till. Här beskrivs översiktligt sådana mål inom områdena konkurrenskraft, miljö och klimat samt landsbygdsutveckling.

FN:s globala hållbarhetsmål (Agenda 2030) är en gemensam utgångspunkt för Sveriges arbete med alla mål i den gemensamma jordbrukspolitiken. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De tre hållbarhetsdimensionerna hör ihop. Välfungerande ekosystem är en förutsättning för mänskligt välbefinnande och ekonomisk utveckling.

I regeringens handlingsplan för 2018-2020 konstateras att Sverige genom nationellt och internationellt ledarskap ska vara drivande i genomförandet av Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling. Planen identifierar sex fokusområden, varav ett är en hållbar och hälsosam livsmedelskedja. Inom detta fokusområde anges bl.a. att en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja som underlättar för hållbara och hälsosamma matvanor ska främjas.

I Sverige fattades år 2017 ett politiskt beslut om en livsmedelsstrategi. Livsmedelsstrategin består av ett övergripande mål och tre strategiska mål, där jordbrukets konkurrenskraft har en central roll. Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan.

En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad nationell försörjningsförmåga av livsmedel och minskar sårbarheten i livsmedelskedjan. Den gemensamma jordbrukspolitiken, livsmedelsstrategin och säkerställandet av den nationella försörjningsförmågan för civilt försvar⁴ behöver samordnas för att uppnå synergier. En robust och konkurrenskraftig primärproduktion i Sverige bidrar till en god livsmedelsförsörjning.

2.1 Svenska mål relaterade till området konkurrenskraftigt jordbruk

Målen för det konkurrenskraftiga jordbruket slås fast i livsmedelsstrategin.

Målet för det strategiska området om regler och villkor är att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklningar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

⁴ *Motståndskraft*, Ds 2017:66

Målet för det strategiska området om konsument och marknad är att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis avnärproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av väl fungerandekonkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Målet för det strategiska området om kunskap och innovation är att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjans samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

2.2 Svenska mål relaterade till området miljö och klimat

Det finns ett stort antal nationella och internationella miljö- och klimatrelaterade mål vars uppfyllelse påverkas av en levande landsbygd som bidrar till att förvalta natur- och kulturmiljöer. De främsta av dessa mål är de av den svenska riksdagen beslutade svenskamiljömålen som består av 16 miljö kvalitetsmål och ett övergripande generationsmål⁵.

Målbilden och relationen mellan olika mål inom miljö och klimat är ofta komplex. Många mål återfinns i flera dokument och kan vara formulerade på delvis olika sätt. Många av dem bygger på de EU-rättsakter som räknas upp i bilaga XI till planförordningen. De svenska miljömålen är Sveriges sätt att arbeta med nationella och internationella åtaganden inom miljöområdet. Här följer en förenklad sammanfattning av generationsmålet och några av de svenska miljö kvalitetsmål som är relevanta för jordbrukspolitiken:

- **Generationsmålet**

Generationsmålet är det övergripande målet som visar inriktningen för Sveriges miljöpolitik. Målet visar på den samhällsomställning som krävs för att vi till kommande generationer ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på all nivåer i samhället. Arbetet för att nå generationsmålet sker främst inom de 16 miljö kvalitetsmålen.

- **Begränsad klimatpåverkan**

Nettoutsläppen av växthusgaser till atmosfären ska minska. Detta kan åstadkommas genom såväl minskade bruttoutsläpp av växthusgaser som genom ökad inlagring av kol.

- **Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv**

Dessa mål syftar främst till att bevara biologisk mångfald, kulturmiljöer och förutsättningar för friluftslivet samt att ekosystemtjänster vidmakthålls. Ett rikt odlingslandskap innebär också att bevara jordbruksmarkens produktionsförmåga samt innefattar även bevarande av husdjurs och odlade växters genetiska resurser.

---

⁵ Sveriges miljömål, 2019. Webbida <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/>

- **Ingen övergödning**

Tillförseln av kväve och fosfor till sjöar och vattendrag samt Sveriges omgivande havska inte vara större än vad som fastställts i nationella mål och internationella konventioner. Tillförseln av nitrat, och fosfor från jordbruksmark och utsläpp av ammoniak från jordbruket behöver minska.

- **Gifrfri miljö**

Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

- **Grundvatten av god kvalitet**

Tillgången ska säkras långsiktigt och gäller både mängd och kvalitet på vatten. Dessutom ska effekterna av torka och översvämningar mildras.

- **Myllrande våtmarker**

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. Ett stort antal växter och djur är beroende av olika våtmarker. Många hotade eller missgynnade arter är kopplade till dessa naturmiljöer. En orsak är att stora arealer våtmark har torrlagts och förstörts i Sverige sedan början av 1800-talet.

- **Levande skogar**

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värdenvärnas. Mer än halva Sveriges yta täcks av skog. Skogen erbjuder unika livsmiljöer för djur och växter, är en viktig källa till förnybara råvaror och är värdefull för friluftsliv och rekreation.

- **Storslagen fjällmiljö**

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar. Fortsatt renkötselliksom annan djurhållning behövs för att bevara ett vidsträckt och betespräglat fjällandskap som erbjuder livsmiljöer för många arter. Samtidigt måste rennäringens behov av stora sammanhängande betesområden balanseras mot behovet av anläggningar för bland annat friluftsliv, naturturism, vindkraft och mineralbrytning.

Det regionala samarbetet kring Östersjön är av särskild vikt för Sverige. Inom EU arbetar vi med den så kallade Östersjöstrategin som bland annat handlar om att rena havet och förebygga effekterna av klimatförändringarna. Vi arbetar också med den så kallade Baltic Sea Action Plan (kopplat till HELCOM) där även andra angränsande länder är med i samarbetet.

2.3 Svenska mål relaterade till området landsbygdsutveckling

2.3.a Landsbygdspropositionen håller samman politiken för landsbygderna

Landsbygdspropositionen⁶ lägger grunden för en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder och innehåller ett övergripande mål och tre delmål.

Det övergripande målet i landsbygdspropositionen är en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Detta innefattar landsbygdernas förmåga att ta tillvara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning är långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås. Landsbygderna ska bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljömål uppfylls.

De tre delmålen har som syfte att integrera tre dimensioner av hållbar utveckling. Delmålen ligger även i linje med FN:s strategi för hållbar utveckling, Agenda 2030.

- Delmål 1: Landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning ska vara långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås. Landsbygderna ska bidra till en positiv utveckling av Sveriges ekonomi.
- Delmål 2: Landsbygderna ska bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljömål uppfylls.
- Delmål 3: Likvärdiga förutsättningar för människor att arbeta, bo och leva i landsbygderna.

Utöver landsbygdspolitiken bör också den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 beaktas.

2.3.b Konsumenterna förväntar sig hög kvalitet

Sverige strävar efter att konsumenterna ska ha tillgång till säkra livsmedel som uppfyller de krav som konsumenterna förväntar sig. Det finns flera strategier och propositioner som är av betydelse i sammanhanget. Framför allt kännetecknas våra ambitioner av följande:

- **Bevara möjligheten till effektiv behandling av bakteriella infektioner**

Minska risken för antibiotikaresistens för att möjliggöra fortsatt effektiv behandling hos såväl människor som djur.

- **Produktionen, konsumtion och export av ekologiska produkter bör öka** Ekologisk odling kan ses som en metod, eller ett medel, för att

uppnå en rad andratillståndsmål.

---

⁶ *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop.* Prop. 2017/18 179.

- **Upprätthålla höga standarder för djurskydd**

Konsumenterna förväntar sig att vi upprätthåller höga standarder för djurskydd inom jordbruket.

- **Minska matsvinnet i alla led**

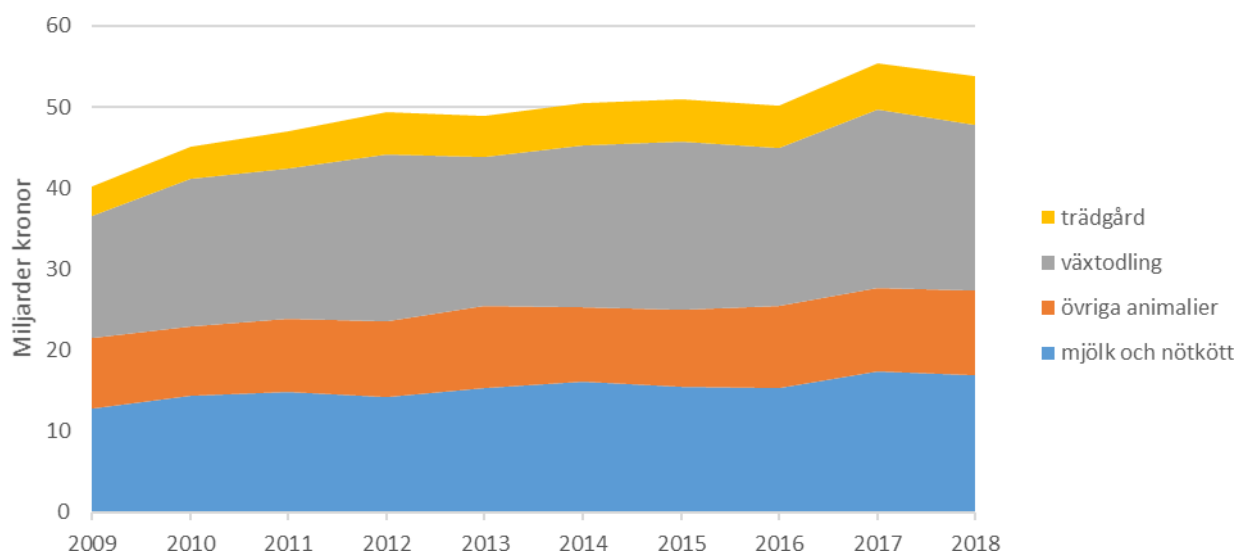
Den svenska handlingsplanen förespråkar satsningar på samarbete, forskning och innovation, samt på att förändra konsumenternas beteende.

3 Sveriges jordbruk

Detta kapitel ger en övergripande bild av det svenska jordbruket. Denna kompletteras med nulägesbeskrivning för vart och ett av de nio särskilda målen i SWOT-analysen i kapitel 4.

3.1 Övergripande nulägesbeskrivning

Sveriges jordbruk producerar varor värda omkring 53 miljarder kronor om året. Omkring entredjedel av detta utgörs av mjölk och nötkött. Växtodling utom trädgård utgör omkring 40 procent, och de återstående 30 procenten kommer framför allt från gris- och fjäderfäkött samt från trädgårdssektorn.

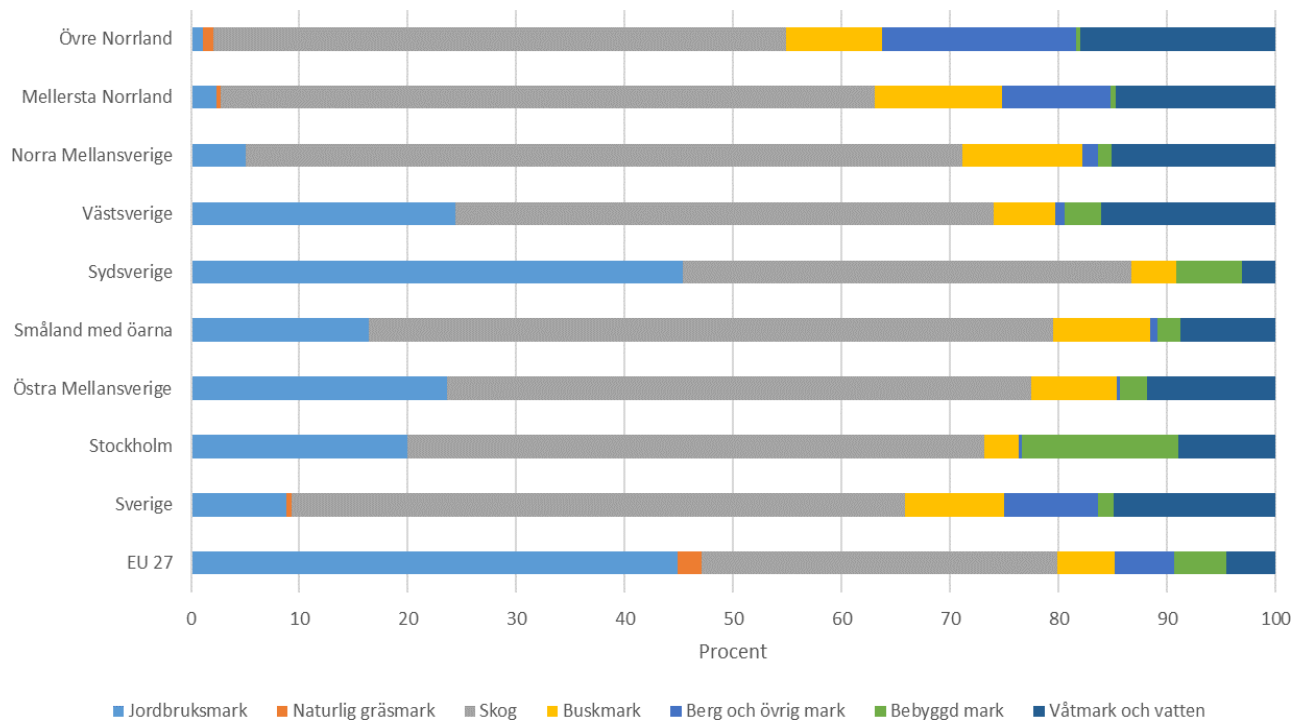

Figur 1. Produktionsvärde 2009-2018, miljarder kronor. Källa: Economic Accounts for Agriculture (EAA)

Det sammanlagda produktionsvärdet hade en positiv utveckling fram till år 2017. Nedgången under 2018 kan förklaras av svår torka i landet det året.

3.1.a Jordbruket utgör en liten del av Sveriges yta

Större delen av Sverige är täckt av skog, men det är stora skillnader mellan olika regioner:

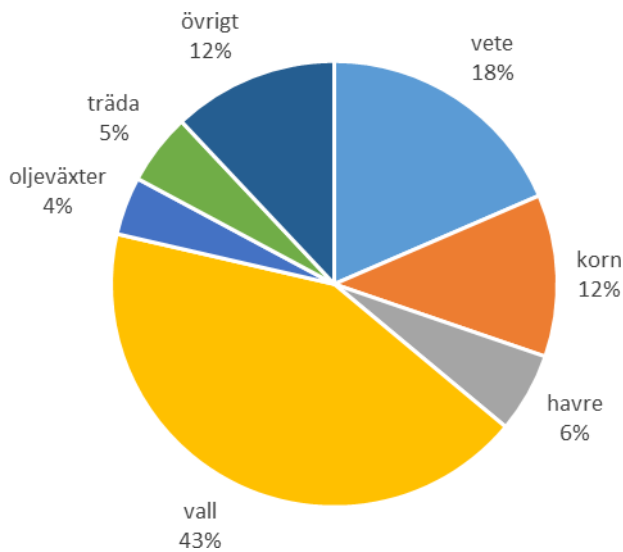

Figur 2. Markanvändning i Sverige 2018 Källa: Eurostat, kontextindikator 31

3.1.b Vall och spannmål dominerar åkerarealen

Arealen jordbruksmark har legat ganska stabilt kring 3 miljoner hektar de senaste tio åren. Av detta är 2,6 miljoner hektar åkermark. Åkermarken används framför allt till slätter- och betesvall, vete och korn. Sverige har under föregående och nuvarande programperiod haft enökande kvot av permanent gräsmark i landet.

Figur 3. Åkermarkens användning 2019 Källa: Jordbruksverket

I de grova drag som figuren ovan visar har markanvändningen inte ändrats nämnvärt de senaste tio åren. På detaljerad nivå pågår dock en del förändringar. Till exempel minskar odlingen av sockerbetor, potatis och energiskog samtidigt som odlingen av majs och grönfoderväxter ökar. En annan förändring är att rapsen i allt större utsträckning sås på hösten.

3.1.c Mjolk- och nötköttsproduktion dominerar animalieproduktionen

Mjolk och nötkött är viktiga produkter i det svenska jordbruket. De hänger dessutom närsamman, eftersom omkring 60 procent av det svenska nötköttet kommer från djur från mjölkproduktionen. Antalet nötkreatur är ungefär detsamma nu som för tio år sedan, omkring 1,5 miljoner djur. Antalet mjölkkor har dock minskat med tio procent under den perioden, samtidigt som antalet kor för uppfödning av kalvar har ökat.

Mjölkkobesättningarna ökar snabbt i storlek. År 2019 hade den genomsnittliga mjölkko-besättningen 93 kor. Det är mer än dubbelt så många som motsvarande siffra år 2003 var det genomsnittliga antalet kor 41 djur per gård. Kvantiteten invägd mjölk har dock en nedåtgående trend under de senaste tio åren, och svenska produkter tappar andelar av hemmamarknaden gentemot importen. År 2018 var den svenska andelen av förbrukningen nere på 72 procent.

Fårnäringen är liten i Sverige. Antalet får har ökat något under den senaste tioårsperioden och är nu strax under 300 000 djur. Antalet företag med får har också ökat, så det genomsnittliga antalet djur per gård har inte ändrats nämnvärt de senaste tio åren. Näringen är tämligen småskalig. I genomsnitt har en gård omkring 30 vuxna djur. Mer än hälften av djuren finns dock på gårdar med mer än 49 vuxna djur.

Produktionen av **griskött** har länge haft en nedåtgående trend i Sverige, framför allt på grund av hård konkurrens från utlandet. Sedan några år tillbaka har dock konsumenternasefterfrågan på svenskt griskött växt tydligt och detta har lett till ökad produktion både år 2017 och år 2018. Låg användning av antibiotika och god djurvälstånd är mervärden som finns i den svenska grisproduktionen och som konsumenterna uppskattar alltmer.

Samtidigt som konsumtionen av svenskt griskött stiger i Sverige så minskar den totala konsumtionen av griskött sedan flera år tillbaka. Det är importerat griskött som står för helaminskningen. Sammantaget leder detta till att andelen svenskt griskött ökar.

Äggproduktion bedrivs av omkring 3 000 företag. Den svenska äggproduktionen har ökat stadigt under den senaste tioårsperioden och andelen svenska ägg av den totala förbrukningen är över 90 procent. Detta är betydligt mer än för fågelkött. Den höga andelen beror på en kombination av att färskasvenska ägg är en självklarhet för många svenska hushåll och att vi sedan EU-inträdet har ett skydd mot import av färskasvenska ägg för direktkonsumtion som inte kan intygas komma från salmonellafria besättningar i andra länder.

Även produktionen av **fågelkött** ökar och är den typ av animalieproduktion som ökat mest de senaste decennierna. År 2014 producerades för första gången mer fågelkött än nötkött i Sverige. Svenska produkter har nästan 70 procent av marknaden. Liksom för gris- och nötkött har svenskarnas växande intresse för svenska mervärden, som låg antibiotika- förbrukning och god djurvälstånd, påverkat andelen svensk matfågel av förbrukningen positivt de senaste åren. Fågelkött produceras av ganska få företag. Antalet är omkring 200 om man inkluderar småföretagen.

Under den senaste tioårsperioden har antalet bisamhällen ökat kontinuerligt. I den Ekonomiska kalkylen för jordbrukssektorn (EAA) uppskattas produktionsvärdet till cirka 300 miljarder kronor 2018, vilket är mer än en fördubbling jämfört med 2008.

3.1.d Trädgårdssektorn producerar betydande värden på liten yta

Trädgårdsodlingen är en relativt kapital-, arbets- och kunskapsintensiv gren av jordbruket, som producerar betydligt högre värden per ytenhet än jordbruket i allmänhet. Under år 2017 nyttjades drygt 13 600 hektar på friland och knappt 310 hektar växthusyta till just trädgårdsodling i Sverige. På dessa ytor producerade 1 952 företag trädgårdsprodukter värdade mer än 5,3 miljarder kronor. Det innebär att 3 procent av de svenska jordbruksföretagen producerade omkring 10 procent av alla jordbruksprodukters samlade värde på 0,5 procent av den tillgängliga åkermarken.

Trädgårdsodlingen utgör en komplex bransch och består av företag med en rad olika inriktningar, odlingsformer och förutsättningar. Här finns allt från stora specialiserade växthusföretag med fokus på någon enskild gröda, till små företag som bedriver både växthus- och frilandsodling av såväl köks- som prydnadsväxter vid sidan av animalieproduktion och spannmålsodling.

Precis som det svenska jordbruket i övrigt, har trädgårdsodlingen upplevt en kraftig strukturrationalisering. Sedan år 1990 har antalet företag minskat till färre än hälften, medan odlingsarealerna är mer eller mindre oförändrade.

Produktionen består till större delen av frilandsodlade grönsaker. Produktionen består av många olika produkter, men morötter och lök står för de största volymerna. I växthusen odlas i första hand prydnadsväxter, gurka och tomat. Frukt- och bärödligen domineras av äpplen och jordgubbar.

En mycket stor del av frilandsodlingen bedrivs i de sydligaste delarna av Sverige. Också växthusodlingen sker till största delen i söder, men omkring 25 procent av odlingen sker i Svealand.⁷

Det finns en potential för ökad svensk produktion av bland annat bär, för att tillgodose en ökad efterfrågan och det importbehov som finns. Odlingen innebär en möjlighet att utnyttja mindre åkermarker med god kvalitet. Bärföretagen ser störst behov av kompetensutveckling inom odling och livsmedelsförädling. Detta kan underlättas genom att utnyttja digitaliseringen för att erbjuda distansdeltagande både i gruppaktiviteter och enskild rådgivning.⁸

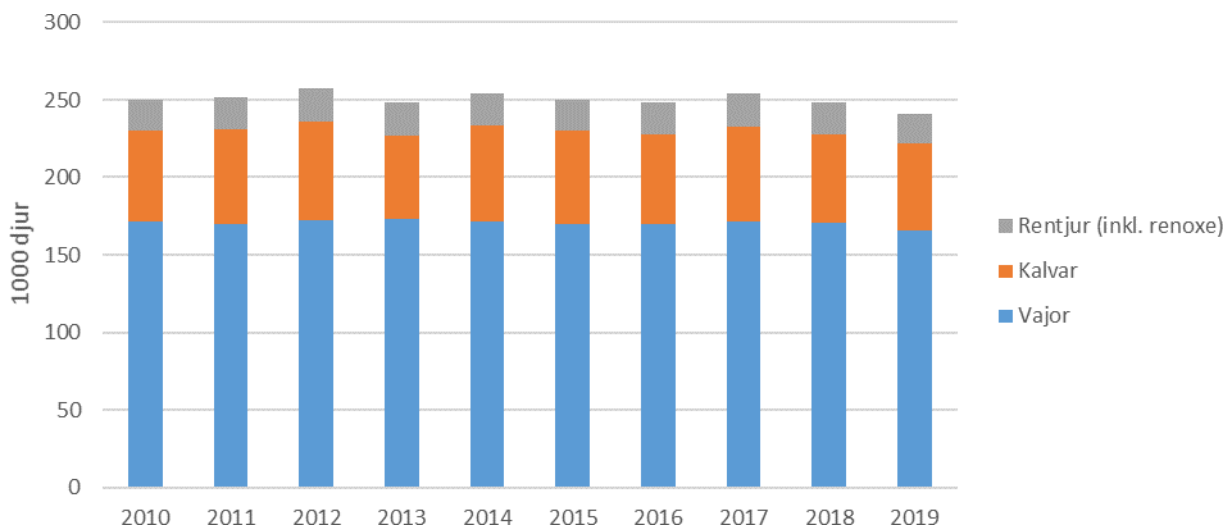
3.1.e Rennäringen är förbehållen samerna

Renskötseln är en samisk näring som i Sverige är förbehållen samerna. All rennäring bygger på det fria naturbetet eftersom renar är vandringsdjur. Det finns cirka 4 600 renägare (som äger minst en ren), varav 85 procent bor i Norrbottens län. 40 procent är kvinnor. Antalet renar i Sverige varierar mellan 225 000 och 280 000 i vinterhjord.

---

⁷ Jordbruksverket (2017). Statistikrapport 2017:02 (uppdaterad med data från 2017).

⁸ Jordbruksverket (2019). *Bärödlning och bärföretagande – kompetensbehov, möjligheter och utmaningar*. Rapport 2019:15.

Figur 4 Antal renar i Sverige 2010-2019,
1000 djurKälla: Sametinget

Rennäringen är beroende av stora betesarealer eftersom renarna rör sig efter årstidsväxlingarna. För vandringarna mellan olika betesmarker utnyttjar renen bestämda vandringsleder. Under vissa tider på året, framför allt i samband med kalvmärkning, höstslakt och flytt till vinterbetesområdena, samlar renskötarna renarna i större hjordar som drivs efter urgamla flyttleder. Det är nästan omöjligt att ändra en flyttled eftersom renarna är lättskrämda vanedjur. I vissa områden är flyttlederna avskurna av exempelvis industriaktiviteter, bilvägar och järnvägar. Då måste renarna fraktas till nya betesområden med lastbil.

Renslakten ger omkring 1,4 miljoner kilo om året. Priset till uppfödaren har ökat markant de senaste åren, och har på senare tid legat över 65 kronor per kilo. För tio år sedan låg priset vanligen omkring 50 kronor per kilo.⁹

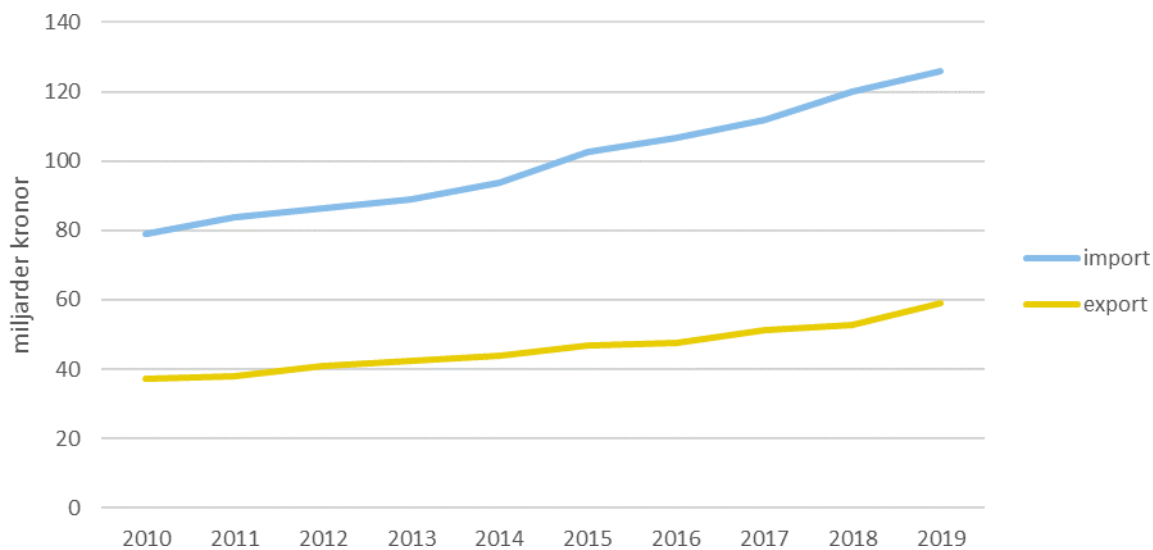
3.1.f Sverige är nettoimportör av jordbruksprodukter och livsmedel

Sverige importerar jordbruksprodukter och livsmedel till ett betydligt större värde än vad vi exporterar. Under år 2018 uppgick importen till 120 miljarder kronor och exporten till 53 miljarder kronor.¹⁰

Både importen och exporten ökar stadigt. De senaste tio åren har de ökat med nästan 60 procent. Eftersom importen är så mycket större betyder detta att handelsunderskottet inom sektorn ökar stadigt i absoluta tal.

⁹ Sametingets webbplats, hämtat 7 maj 2019.

¹⁰ SCB. Jordbruks- och livsmedelsproduktion syftar här på KN-nummer 1-24, utom nr 3 (fisk).

Figur 5 Sveriges import och export av jordbruksprodukter och livsmedel exkl. fisk 2010–2019, miljarder kronor. Källa: SCB

Export av livsmedelsprodukter består till största delen av förädlade produkter, till exempel i form av drycker och olika livsmedelsberedningar. Bland de obearbetade produkterna är det främst spannmål som exporteras. De förädlade livsmedlen säljs främst med kvalitet och ursprung som konkurrensmedel medan bulkvaror främst konkurrerar med priset.

Av importen utgörs en betydande del av produkter där det saknas naturliga förutsättningar för produktion inom landet. Under de senaste åren har importen av animaliska produkter, främst kött, minskat, beroende både på total minskad efterfrågan men även på grund av ökadinhemsk produktion.

3.1.g Stora regionala skillnader

- Olika förutsättningar för odling

Det är mycket olika förutsättningar för jordbruk i olika delar av Sverige. Skånska jordbrukare arbetar på samma breddgrad som jordbrukare i Danmark, medan det nordligaste jordbruket i Sverige ligger norr om polcirkeln. Terräng, arrondering och jordmån varierar också mellan olika regioner. På slättlandet i söder och runt de stora sjöarna är förutsättningarna bra och jordarna ger god avkastning (omkring 6 500 kg per hektar för vårkorn, över 8 000 kg per hektar för vårvete). I skogs- och mellanbygder är avkastningen sämre och där dominerar den grovfoderbaserade animalieproduktionen.

Spannmål och andra grödor odlas i första hand där förutsättningarna är bäst. Drygt hälften av åkerarealen finns på slättmarkerna i södra och mellersta Sverige. En dryg tredjedel finns i skogs- och mellanbygd i samma region. Endast en tiondel av åkermarken finns i norra Sverige. I slättbygden finns också större delen av produktionen av ägg samt gris- och fjäderfäkött, vilket innebär att djuren finns nära odlingen av foderspannmål.

För betesmarkerna är fördelningen nästan den motsatta när det gäller slätt- respektive skogs- och mellanbygd i södra och mellersta Sverige. Omkring två tredjedelar av betesmarkerna finns i skogs- och mellanbygd, medan en dryg fjärdedel finns på slättmarkerna, och omkring 8 procent i norra Sverige. De här andelarna har inte ändrats nämnvärt de senaste tio åren.

Vallen ligger också i första hand i skogs- och mellanbygd eller i norra Sverige. Eftersom produktionen av mjölk, nötkött och fårkött till övervägande del är baserad på grovfoder så ligger en stor del av de sektorerna i skogs- och mellanbygderna.

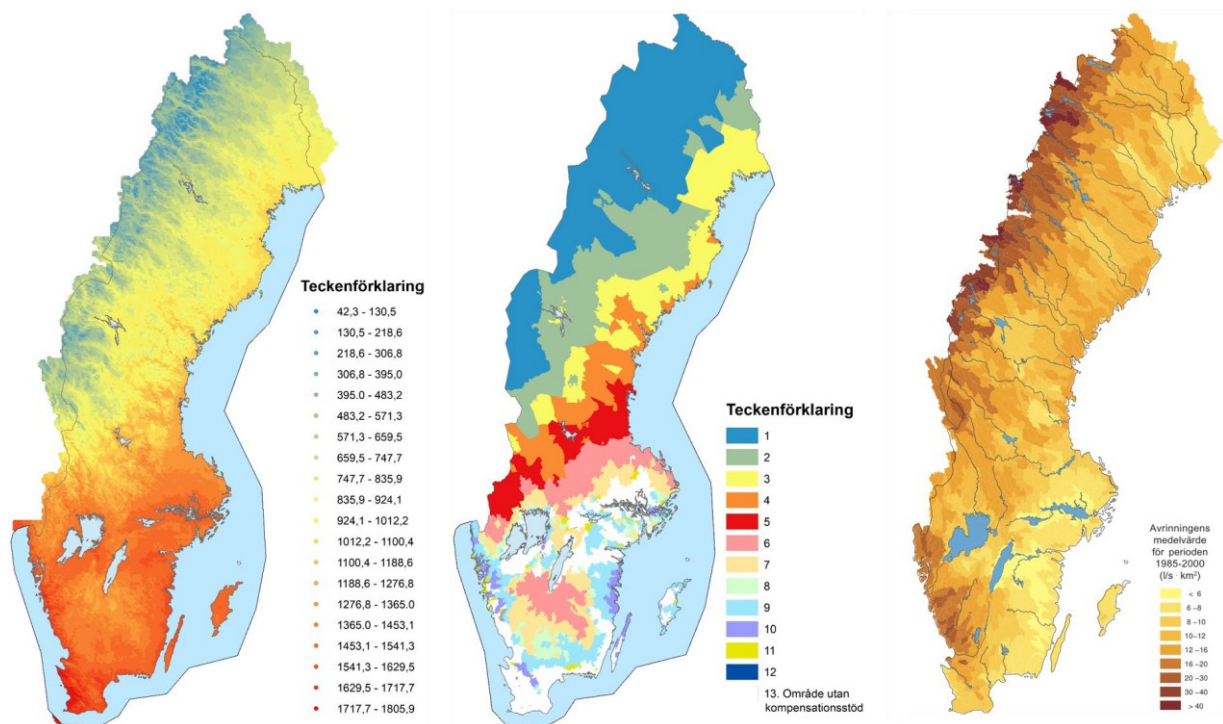
Kartorna nedan illustrerar de stora geografiska skillnaderna på tre sätt:

Den vänstra kartan visar temperatursumman under vegetationsperioden i hela landet.¹¹ Ju längre norrut man kommer, desto kallare är det och desto kortare är vegetationsperioden. Det är därför mycket stora skillnader mellan olika landsändar. Om temperatursumman är under 1500 grader anses det påverka odlingsförutsättningarna.

Den mellersta kartan visar olika stödområden inom kompensationsstödet 2014–2020. Endast de vita områdena är de som inte anses behöva någon form av kompensation för sämre naturgivna förutsättningar. Omkring hälften av jordbruksarealen ligger inom områden som under perioden 2014–2020 fick stöd eftersom de ansågs ligga i områden med sämre förutsättningar för jordbruk.

---

¹¹ Temperatursumman beräknas per år som summan av varje dags skillnad mellan dagsmedeltemperaturen och +5 grader under vegetationsperioden. Vegetationsperioden börjar när fem dagar med medeltemperatur över +5 grader inträffat, och slutar när fem dagar med dagsmedeltemperatur under +5 grader har inträffat.

Figur 6 Skillnader i förutsättningar mellan olika regioner - Från vänster: karta som visar temperatursumma under växtperioden (dygnsgrader), karta med indelning i kompensationsstödsområden år 2019 samt karta över medelavrinning (l/s km²)

Källa: Jordbruksverket (vänster, mitten), SMHI (höger)

Det finns även betydande skillnader i vattentillgången i olika delar av landet. Nederbörden är störst i landets västra delar medan avdunstningen främst beror av temperaturen är störst i södra delen av Sverige. Det innebär att risken för vattenbrist och torka är störst i sydöstra Sverige. Avrinningen, det vill säga skillnaden mellan nederbörd och avdunstning är tre till fem gånger större på västkusten än i sydöstra Sverige och upp mot tio gånger högre i fjälltrakterna.¹²

- **Nötkreaturen är viktiga för områden med sämre produktionsförutsättningar**

Jordbruket i skogsbygden och Norrland är starkt beroende av lönsamheten i mjölk- och nötköttsproduktionen, eftersom det finns få andra produktionsinriktningar som kan bedrivas med den låga markkvalitet och det klimat som finns i dessa områden. Exempelvis finns

41 procent av nötkreaturen i skogsbygdsområdena, medan dessa områden bara svarar för 28 procent av arealen jordbruksmark i landet. I Norrland medför de låga hektarskördarna att det behövs uppemot dubbelt så stor areal per djur för att producera grovfoder, jämfört med de södra delarna av landet. I Norrland används cirka 80 procent av jordbruksmarken till att producera grovfoder till djuren.

¹² SMHI (2002). *Avrinningen i Sverige*. Faktablad nr 12

På många håll i dessa områden är de alternativa sysselsättningsmöjligheterna färre. En förklaring är att dessa delar av landet är jämförelsevis glest befolkade. Skogsbruk inklusive dess förädlingsled har, relativt sett, stor betydelse för sysselsättningen i skogsbygderna och i Norrland.

4 SWOT-analys

I detta kapitel analyserar vi situationen med avseende på vart och ett av de nio särskilda målen samt det tvärgående målet som anges för den gemensamma jordbrukspolitiken. Kapitlet är indelat i tre delar, vilka motsvarar de tre allmänna målen som den gemensamma jordbrukspolitiken slår fast. Under vart och ett av dessa inordnas tre särskilda mål, vilka varit fokus för SWOT-analysen. Därtill görs en särskild analys med anledning av det tvärgående målet. Varje avsnitt avslutas med en sammanställning av de SWOT-faktorer som analysen lett fram till.

4.1 Allmänt mål 1 – Främja en smart, motståndskraftig, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som garanteraren långsiktig livsmedelstrygghet

Det svenska jordbrukets konkurrenskraft och lönsamhet har utvecklats svagt under de senaste tio åren, jämfört med näringslivet som helhet. Detta beror delvis på en jämförelsevissvag ökning av produktiviteten, som i sin tur är en följd av att satsningar på kunskap och innovation är förhållandevis låg i livsmedelskedjan. Om lönsamheten fortsätter att försämras kommer produktionen fortsätta minska och minska på fler områden än idag.

Primärproducenterna har fått en mer affärsmässig roll i en allt mer diversifierad och dynamisk livsmedelskedja vilket ställer stora krav på förutseende, anpassning och flexibilitet. För att anpassa sig behöver de utveckla sin affärsmässighet, marknadsorientering och produktivitet samt investera i ny teknik, specialisera, diversifiera, öka förädlingsgraden eller hitta nya marknader, nischer och kortare vägar till konsumenter inom eller utom landet.

Det är helt avgörande för det enskilda företaget att hitta just sina möjligheter för att utveckla till ett konkurrenskraftigt företag. Det kan vara dyrt och svårt men det är nödvändigt på sikt, och gäller såväl branscher som enskilda företagare. Hit hör att använda ny kunskap och teknik, exempelvis digitalisering, samt att företagarna lär sig mer om företagsledning och affärsutveckling.

4.1.a *Stödja jordbruksinkomster och jordbrukssektorns motståndskraft i hela unionen för att förbättra den långsiktiga livsmedelstryggheten och diversifieringen av jordbruk, samt säkerställa den ekonomiska hållbarheten i jordbruksproduktionen i unionen*

Naturliga förutsättningar: bra jord och vatten men kort växtsäsong och långa avstånd Sveriges förutsättningar i form av naturgivna resurser innebär goda möjligheter för en hållbar livsmedelsproduktion som både kan möta den nationella och den globala efterfrågan på livsmedel.¹³

---

¹³ Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och

Acceptabel produktionsförmåga men delvis bristande dränering

Trots att markförhållandena skiljer sig mycket åt mellan olika delar av landet är markens bördighet och produktionsförmåga (mullhalt, jordens packning, pH och markavvattning) acceptabel med tillfredsställande halt av organiskt kol i hela landet.¹⁴ Det finns områden däråkermarken håller mycket hög kvalitet, framförallt i slättbygderna. Vattentillgången är relativt god, i synnerhet i jämförelse med länder i södra Europa.¹⁵

Uppemot en fjärdedel av åkerarealen har bristfällig dränering på grund av låg investeringstakt i täckdikning, eftersatt underhåll av diken och andra markavvattnings- anläggningar, och på grund av ett förändrat klimat. Underhållet försvåras av att anläggningarna ofta är samfälliga vilket innebär att flera fastighetsägare måste samverka (läsmer om täckdikning under mål 5 – ”Särdrag i den svenska vattenlagstiftningen”).¹⁶ En dränering som inte fungerar missgynnar både skörd och miljö.

Vissa områden kännetecknas av mosaiklandskap där åkrarnas storlek och gårdarnasarrondering resulterar i lägre produktivitet.

Stora viltstammar och hotad biologisk mångfald

När den biologiska mångfalden minskar i olika ekosystem hotas jordbruket av att vissa ekosystemtjänster riskerar att reduceras eller helt försvinna. Ett exempel är att antalet individer och artrikedomen av vilda pollinerare har minskat, samtidigt som antalet domesticerade bisamhällen inte ökat lika snabbt som arealen grödor i behov av pollinering.¹⁷

I vissa delar av landet är viltstammarna av främst kronhjort och vildsvin så stora att dehotar jordbruket. De orsakar stora skador på åkrarna och innebär att det inte går att bruka marken rationellt.¹⁸

Tufft odlingsklimat i delar av landet, men klimatförändringar kan påverka förutsättningarna I delar av Sverige är de naturliga förutsättningarna för jordbruksproduktion svaga; vegetationsperiodens längd är kortare än 170 dagar i mellersta och norra delarna av landet.¹⁹ Detta resulterar i en kortare odlings- och betessäsong med lägre avkastning. Svenska klimat-

---

¹⁴ Naturvårdsverket (2015). *Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015*. Volym 2 av rapport 6662.

¹⁵ Nationell strategi för klimatanpassning Prop. 2017/18:163; Mattsson, E. et al. 2018. *Jordbrukets behov av vattenförsörjning*. Jordbruksverket Rapport 2018:18.

¹⁶ Jordbruksverket (2018). *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Rapport RA18:19

¹⁷ Brommarco, R. m.fl. 2012. Drastic historic shifts in bumblebee community composition in Sweden. *Proc. R.Soc. B.* 279: 309–315.

¹⁸ Jordbruksverket (2010). *Vildsvin – Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket?* Rapport 2010:26

¹⁹ SMHI (2019). *Vegetationsperiod*. Hämtad från webbsida 22 maj 2019.

förhållanden ställer också högre krav på stallar vilket ökar kostnaderna inom animalie- produktionen. Detta gör att det är svårare att bedriva bland annat mjölkproduktion i norra Sverige utan kompensationsbidrag.²⁰

Rennäringen utnyttjar stora markarealer som är svåra att utnyttja för annan livsmedels-produktion. Rennäringen bidrar till att mildra konsekvenserna av klimatförändringarnagenom att beta växlighet på tundran²¹ och till biologisk mångfald²².

Ett varmare klimat gör att odlingsgränsen för flera grödor flyttas norrut. Dessa klimat-förändringar ger möjlighet till högre avkastning av befintliga grödor samt att odla nyagrödor.²³ Detta kan medföra en ökad användning av outnyttjad mark som i dagsläget inte odlas eller där odlingen är extensiv.²⁴ Åtgärder för kompetensutveckling och innovation är en möjlighet för att öka resiliensen inom jordbruket för att bättre kunna möta ett mer varierat klimat.

Även om klimatförändringar kan leda till att odlingsförutsättningarna blir bättre kommer de troligen också innebära att förutsättningarna i vissa områden försämras. En sådan utveckling är främst kopplad till större variationer i vädret med ökad risk både för intensiva regn och perioder med torka och vattenbrist.

Nederbördsmängderna ökar i stora delar av landet men samtidigt medför ökad avdunstningen att vattentillgång sommartid minskar. Behovet av bevattning förväntas bli större samtidigt som konkurrensen om vattenresurserna kommer att öka.²⁵ Men jordens avkastning och behov av bearbetning påverkas också av minskad tjäle vilket kan utgöra ett hot.²⁶ Ett varmare klimat innebär också en ökad risk för angrepp och utbredning av växtskadegörare.²⁷

Långa avstånd, gles befolkning och få företag i livsmedelskedjan leder till problem i vissaregioner

Långa avstånd och gles befolkning utgör problem, särskilt för det norrländska jordbruket, där leverantörer av insatsvaror är få och det finns en begränsad avsättningsmarknad i närområdet då det finns få förädlingsindustrier. Detta resulterar i höga transportkostnader och svag

---

²⁰ Jordbruksverket (2018). *Jordbruksekonomiska undersökningen 2016*. JO 40 SM 1801

²¹ Beest m.fl. (2016). *Reindeer grazing increases summer albedo by reducing shrub abundance in Arctic tundra*. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/aa5128>

²² Tunön och Sjaggo (2012). *Ájddo – reflektioner kring biologisk mångfald i renarnas spår – Enkunsapssammanställning om renar och renbete*.

²³ SMHI (2019). *Vegetationsperiod*. Hämtad från webbsida 22 maj 2019.

²⁴ Jordbruksverket (2018). *Jordbruksmarkens användning 2018*. JO 10 SM 1801

²⁵ Jordbruksverket (2018). *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Rapport 2018:19.

²⁶ *Nationell strategi för klimatanpassning*. Prop.2017/18:163.

²⁷ Jordbruksverket (2012). *Vässa växtskyddet för framtidens klimat*. Rapport 2012:10

konkurrens, vilket riskerar att ge högre kostnader för insatsvarorna och lägre avräkningspriser. Dessa faktorer försämrar jordbrukets lönsamhet.

Ett annat problem kopplat till långa avstånd och gles befolkning är att de personer som arbetar i företagen ofta bor i närhet till företaget. Detta gäller i synnerhet för företag som hardjurhållning, vilket kräver tillsyn stora delar av dygnet alla dagar i veckan. Att stora delar av landsbygden avfolkas innebär att jordbruket har svårare att hitta arbetskraft och branschen har svårt att attrahera yngre arbetskraft.^{28 29}

- ***Svag lönsamhet inom jordbruket***

Hälften av jordbrukarna upplever att lönsamheten är svag, även om variationerna är stora.³⁰ Detta leder till att svenskt jordbruk är ekonomiskt sårbart och jordbrukarna är på kort sikt beroende av olika stöd för att uppnå en tillräcklig arbetsinkomst och för att visa ett positivt resultat i sina företag.³¹ Detta resulterar i en svag investeringsvilja i stora delar av branschen, och nuvarande investeringstakt är inte tillräcklig för att bibehålla nuvarande produktions- volym.³² På sikt riskerar höga inkomststöd i områden med goda produktionsförutsättningar fortsatt leda till kapitalisering i mark och andra produktionsresurser som ytterligare urholkar lönsamheten i jordbruket. En succesiv omläggning av stöd till investeringar, kollektiva nyttigheter m.m. skulle kunna öka måluppfyllelsen för såväl livsmedelsproduktion som annat som jordbruket bidrar med.

Jordbruksföretagen har i genomsnitt en dålig lönsamhet om man jämför med ekonomin som helhet. Den uppskattade timlönen (inklusive stöd) inom jordbruket är i grova drag hälften av vad den är inom hela ekonomin. Genomsnittet för EU är ungefär detsamma.

---

²⁸ Skolverket (2019). *Statistikdatabas*. Hämtat från webbsida 22 maj 2019

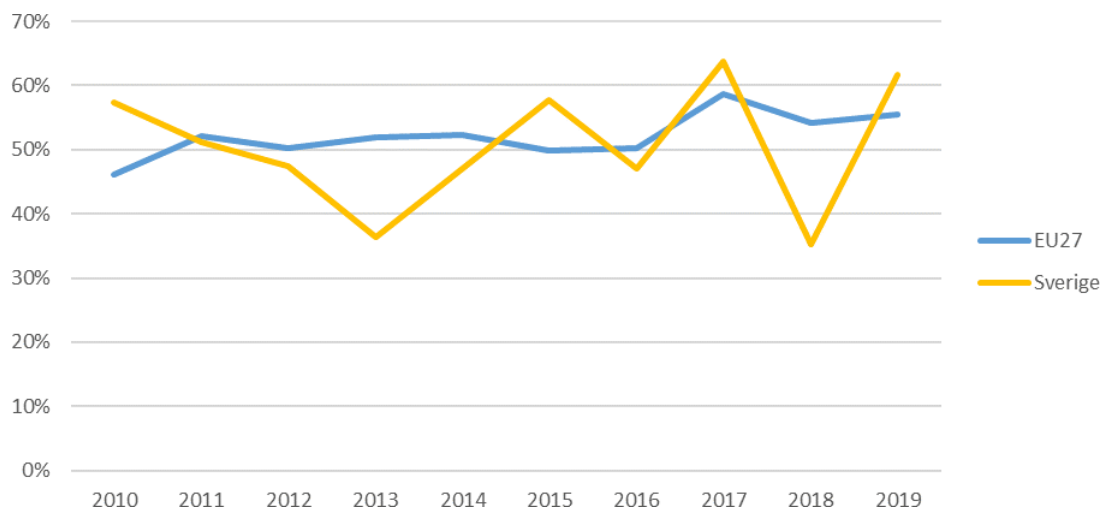
²⁹ Skolverket (2019). *Statistikdatabas*. Hämtat från webbsida 22 maj 2019

³⁰ LRF Konsult (2018). *Lantbruksbarometern 2018*. Swedbank

³¹ Jordbruksverket (2017). *EAA – Ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn 2005–2016*

³² Jordbruksverket (2018). *Förprovningar av stallplatser 2017, På tal om jordbruk och fiske –*

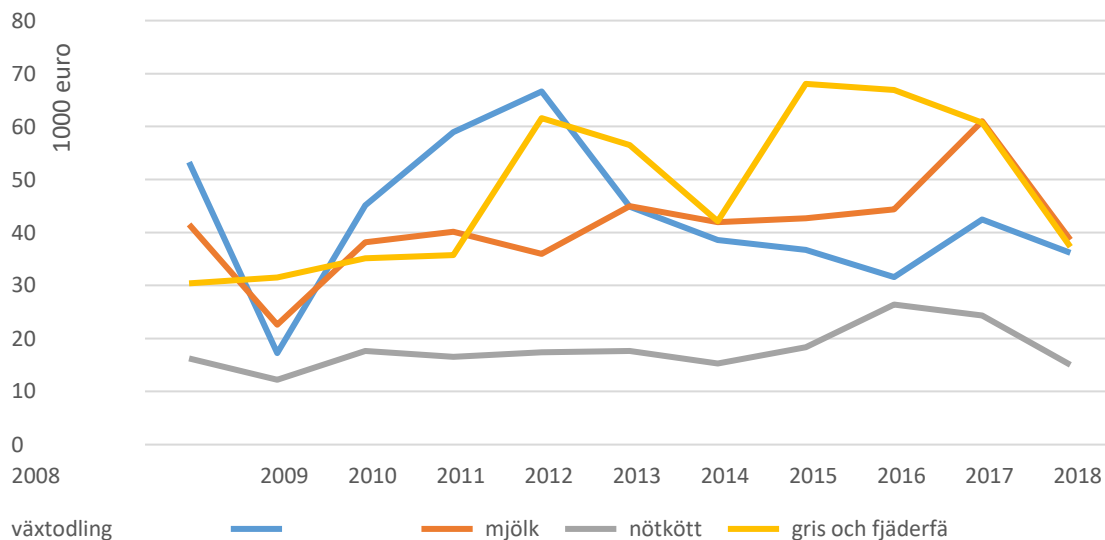
fördjupning om aktuella frågor.

Figur 7. Timlön (företagsinkomst per obetald AWU) i jordbruket jämfört med hela ekonomin 2010-2019, procent. Källa: Eurostat (kontextindikator C26 samt egen beräkning)

Stora skillnader i lönsamhet mellan sektorerna

Det är stora skillnader mellan sektorerna. Framför allt uppvisar nötköttproducenterna genomgående lägre siffror än de andra större sektorerna i landet. Sektorn för gris- och fjäderfäkött har de senaste åren legat nästan tre gånger högre (med undantag för 2014).

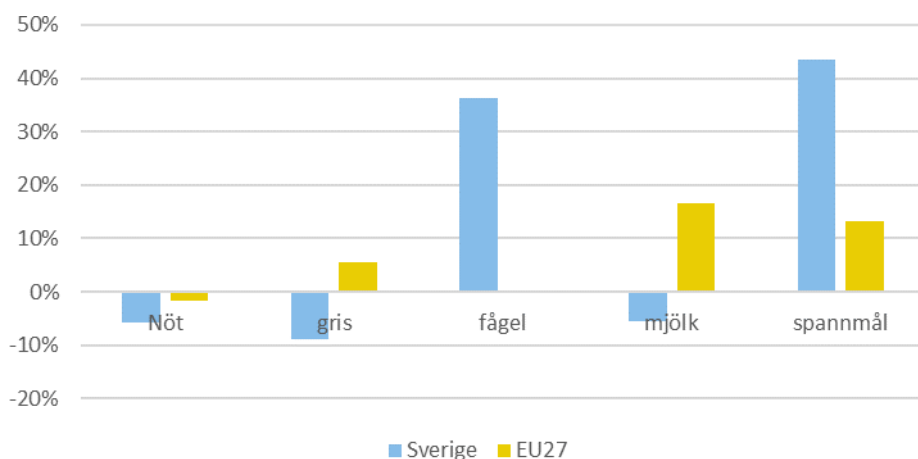
Figur 8. Nettoförädlingsvärde per årsarbetskraft 2008-2018 för valda sektorer, 1000 euro. Källa: FADN, post 15, 45, 49 och 50.

Figuren inkluderar inte trädgårdssektorn eller lammproduktionen eftersom FADN:s data för dessa sektorer bygger på för få företag för att vara pålitlig.

Alla sektorer i figuren uppvisar en markant försämring under 2018. En viktig förklaring är att det rådde svår torka i Sverige det året.

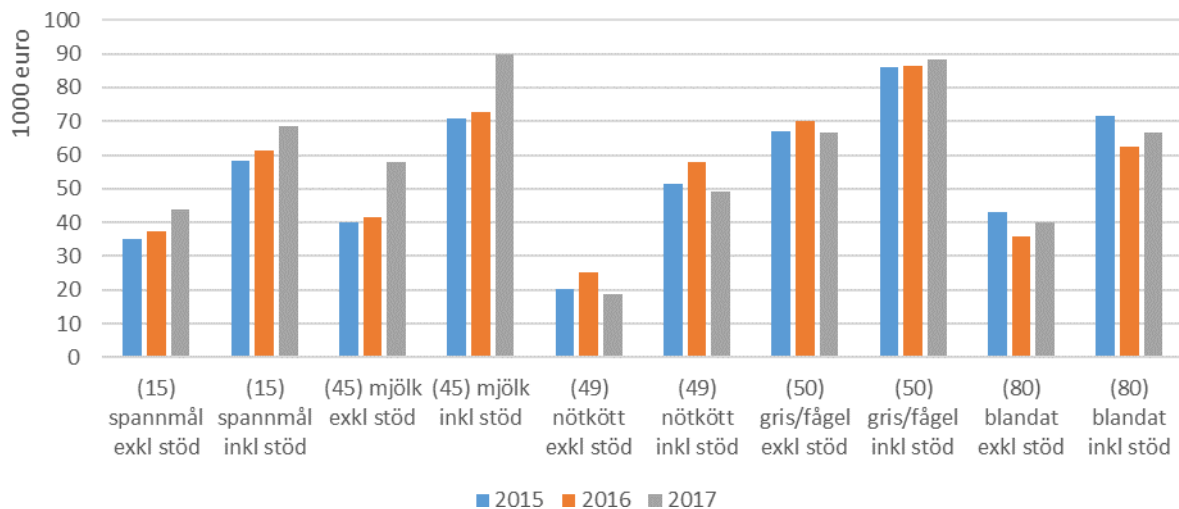
Att det är stora skillnader mellan produktionsgrenarna ser man också om man jämför utvecklingen i Sverige med den i EU som helhet. Om man ser till utvecklingen på tio år så minskar den svenska produktionen av mjölk, nötkött och griskött, samtidigt som EU som helhet haft en betydligt mer positiv utveckling för dessa produkter. Särskilt för mjölk är skillnaden slående; EU-snittet har ökat med 17 procent samtidigt som den svenska produktionen minskat med 5 procent. Svag lönsamhet som gett bristande investeringsvilja torde vara den viktigaste orsaken den negativa produktionsutvecklingen. Samtidigt har den svenska produktionen av matfågel och spannmål sett en betydligt mer positiv utveckling³³.

Figur 9. Ändring av produktionen i ton från 2010 till 2019 i Sverige och EU27, procent. Källa: Eurostat

Stöden utgör för många företag en betydande del av nettoförädlingsvärdet. Det är dock stora skillnader mellan sektorerna. Framför allt skulle den genomsnittliga nötköttsproducenten ha en mycket svag lönsamhet utan stöden, men även för mjölkproducenter och spannmålsodlare har stöden stor betydelse. För de mindre reglerade sektorerna gris- och fågelkött är stöden inte av samma vikt för den specialiserade produktionen.

³³ Eurostat redovisar inga totalsiffror för fågelkött, eftersom några länders data betecknas som konfidentiella. Den genomsnittliga trenden för de länder som det finns data för är en ökning med 13 % under 2015-2019.

Figur 10. Nettoförädlingsvärde med och utan stöd 2015-2017, 1000 euro. Källa: FADN. "Stöd" i figuren inkluderar inte investeringsstöd.

Figuren ovan visar på genomsnittlig lönsamhet per produktionsgren. Skillnaden är dock stormellan olika företag, vilket gör att de som har en bättre lönsamhet än genomsnittet har bättre förutsättningar att fortsätta och även klara större investeringar. De som har lägre lönsamhet över tid har däremot svårare att bedriva en långsiktig produktion och svårare att investera.³⁴

Skillnader i lönsamhet mellan olika regioner

Stora delar av Sverige utgörs av skogs- och mellanbygder med ganska dåliga naturliga förutsättningar för jordbruk. Det är inte oväntat att lönsamheten (mätt som nettoförädlingsvärdet) är sämre i områden med sämre naturgivna förutsättningar.

³⁴ LRF Konsult (2019). *Lantbrukets lönsamhet – november 2019*. Siffrorna avser medelgårdar som bygger påverkliga företag fram till 2018, och prognos för 2019.

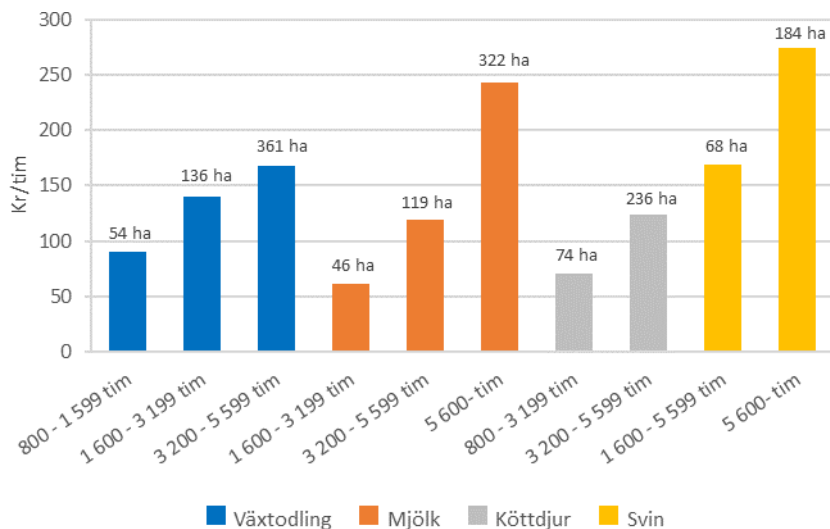

Figur 11. Nettoförädlingsvärde per arbetstidsenhet 2007-2018, 1000 euro
Källa: Farm Accountancy Data Network

Det genomsnittliga nettoförädlingsvärdet har fluktuerat en hel del under perioden, men har oftast legat nästan hälften så högt i områden med naturliga begränsningar (ANC) än i områden med bättre förutsättningar. Man bör komma ihåg att figuren ovan visar just genomsnitt – det är stora skillnader i naturgivna förutsättningar även inom ANC-området, och därmed också i vilken produktion som bedrivs i olika områden. Se avsnitt 3.1.g ovan för detaljer om detta. Kompensationsstödet bidrar alltså till att jämna ut inkomstskillnaderna inom jordbruket.

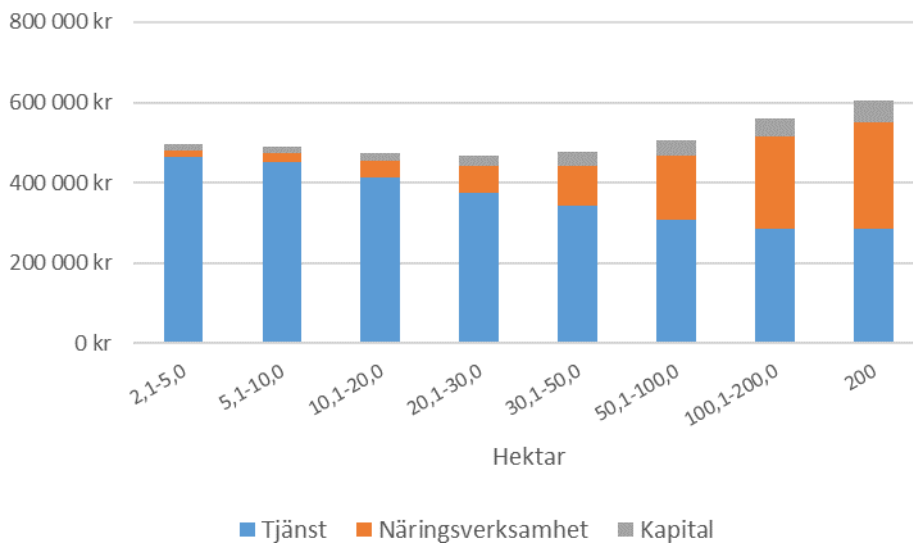
Skillnader mellan storleksgrupper

Jordbruksekonomisk undersökning (JEU) redovisas årligen jordbruksföretagens lönsamhet. Redovisningen är uppdelad bland annat på företagets storlek och efter företagets arbetskraftsförbrukning. Nettoresultatet visar ersättningen till brukarens eget arbete och kapital. Sätts nettoresultatet, genomsnitt för 2016-2019, i relation till brukarens och övriga närståendes arbetsinsats framgår att de stora företagen har bättre lönsamhet jämfört med desmå och medelstora företagen, se figur nedan. I figuren visas även genomsnittligt antal hektar jordbruksmark för respektive företagskategori.

Figur 12 Nettoresultat per arbetade timmar, kr/timme, genomsnitt för 2016-2019 Källa: Jordbruksverket

Jordbruksverket redovisar årligen uppgifter över jordbrukarhushållens inkomster, där uppgifterna baseras på uppgifter från Skatteverket. Statistiken visar att skillnaderna i inkomstnivå är små mellan olika företagsstorlekar. Upp till 50 hektar är det i princip sammankomst, medan företagen över 100 hektar har en något högre inkomstnivå. Företag som har mer än 200 hektar har cirka 30 procent högre inkomst än företagen med 30-50 hektar. Det är dock stor skillnad i fördelningen mellan olika inkomstslag. Hushållsinkomsten för de allra minsta företagen kommer nästan uteslutande från tjänst. Med stigande areal ökar inkomsten från näringsverksamhet i betydelse. De små företagen har mycket liten betydelse för livsmedelsproduktionens totala storlek.

Figur 13 Jordbrukarhushållens inkomster (kronor) före transfereringar fördelat på olika inkomstslag och storleksgrupper (hektar), genomsnitt för 2016-2019
Källa: Jordbruksverket

- **Orsaker till den svaga lönsamheten**

Ökande konkurrens från importen

Svensk livsmedelsproduktion utsätts för stark konkurrens från importerade livsmedel, som står för en stor del av den inhemska konsumtionen.³⁵ Konkurrensen från importerade produkter kan väntas öka till följd av bland annat Brexit.³⁶ På världsmarknaden råder starkprispress och det är svårt att få ut en prispremie för svenska mervärden utan att företagaren lägger ner resurser för att utveckla dessa.³⁷ Det krävs starkare och mer fokuserad varumärkesbyggnad för att få ut svenska mervärden på en internationell marknad.

Gemensamma regler för till exempel djurvälstånd, klimat och miljö i hela EU kan leda till att det försprång som Sverige har på dessa områden i dag minskar.³⁸ (T1)

Höga krav leder till högre produktionskostnader, men inte tillräcklig betalningsvilja

En ökad medvetenhet bland konsumenter om matens ursprung och produktionsförhållanden gör att möjligheten att ta betalt för produkter som är differentierade med avseende på ursprung och produktionsätt ökar. Ett exempel på detta är att intresset för närproducerade

³⁵ Jordbruksverket (2017). *Marknadsrapport nötkött utvecklingen till och med 2017*

³⁶ Jordbruksverket (2018). *Brexit - jordbruket, fisket, livsmedelsindustrin och politiken, På tal om jordbruk och fiske – fördjupning om aktuella frågor*

³⁷ Jordbruksverket (2018), *Mervärden som konkurrensmedel – affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier*, Rapport 2018:23

³⁸ Jordbruksverket (2010). *Kostnader och intäkter i svenskt jordbruk – en jämförelse med Danmark och Finland*. Rapport 2010:18

livsmedel har ökat under det senaste decenniet och konsumenter efterfrågar tydligare märkning av livsmedel för att underlätta val av olika produktvarianter.³⁹

Jordbrukets konkurrenskraft och jordbrukarnas inkomster gynnas av att svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet.⁴⁰ Detta beror bland annat på att produktionen sker med god djuromsorg och djurhälsa,⁴¹ ansvarsfull användning av läkemedel och bekämpningsmedel⁴² och att det finns en hög säkerhet genom hela livsmedelskedjan. Detta resulterar i att svenska konsumenter har ett stort förtroende för svenskproducerade livsmedel och att det för många produkter finns en högre betalningsvilja för inhemskt producerade livsmedel i jämförelse med importerade livsmedel.^{43 44}

Svensk lagstiftning kring djurskydd och djurhållning är hårdare än i viktiga konkurrent- länder, vilket i vissa fall avspeglas i högre produktionskostnader. Den svenska lagstiftningens omgång går utöver EU:s minimilagstiftning för dyrar i vissa avseenden produktionen i förhållande till konkurrentländerna och försämrar därmed konkurrenskraften hos svenska jordbruksföretag.

Ett gott djurskydd har samtidigt en djup förankring hos många konsumenter.⁴⁵ Trots att det finns en ökad medvetenhet bland konsumenter kring frågor som rör djurvälstånd blir svenska animalieproducenter oftast inte kompenserade för de merkostnader som den högre svenska standarden medför.⁴⁶ Svenska primärproducenter får förvisso ofta ett högre avräkningspris jämfört med primärproducenter i andra EU-länder och svenskproducerade animalieprodukter har ibland ett högre pris än importerade produkter, men det saknas studier som kan belägga att denna prispremie är tillräcklig för att kompensera primärproducenterna för högre

---

³⁹Jordbruksverket (2010). *Vad får du som konsument när du köper närproducerat? Hållbar konsumtion av jordbruksvaror*. Rapport Nr RA10:19

⁴⁰ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

⁴¹ Sveriges Veterinärmedicinska anstalt (2017). *Antibiotika och djur inom EU*. SVA, 17 oktober 2017

⁴² Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016*. Rapport NR 8 2018; Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av restsubstanser i levande djur och animaliska livsmedel 2016*. Rapport NR 6 2018.

⁴³ Gullstrand, J. & Hammarlund C. (2007). *Säljer svenska mervärden på EU-marknaden?* SLI Rapport Nr.2007:3

⁴⁴ Livsmedelsföretagen (2017). *Allmänhetens inställning till svensk mat och dryck och ekologiska livsmedel*.

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Jordbruksverket (2014). *Beteslagstiftningens effekter på lönsamheten i mjölkföretagen - en*

kostnader för djurhållning. Däremot har importen av flera av dessa produkter börjat minska, bland annat som en följd av larm om antibiotikaresistens.⁴⁷

Konsumenternas kunskap och medvetande om ämnesområden där svenskt jordbruk har fördelar ökar, exempelvis inom miljö, djuromsorg och antibiotikaanvändning^{48, 49}. Detta kan komma att öka betalningsviljan för produkter med svenska mervärden. Det finns potential att ytterligare kommunicera de värden som svenskt jordbruk ger upphov till och utveckla starka varumärken kopplade till dessa värden. Detta kan skapa konkurrensfördelar för svenskt jordbruk som har kommit längre i lagstiftningen på många områden vad gäller till exempel djurvälstånd och miljö. I andra länder återstår att göra anpassningar som redan gjorts i Sverige.⁵⁰ Att använda mervärden som konkurrensmedel är ett koncept som går att utveckla.⁵¹

Administrativ börda och höga skatter på vissa insatsvaror

Jordbruket berörs av flera politiska mål, och de regler och villkor som styr produktionen har sin utgångspunkt i flera politikområden. Utformningen av lagar och regler påverkar förutsättningarna för att driva företag som kan konkurrera på en global marknad. Ett komplext stödsystem medför höga administrativa kostnader för jordbrukarna^{52, 53}. Höga skatter på bland annat energi och drivmedel leder också till en fördyrad produktion.

Tolkningen av regler och annan myndighetsutövning kan hämma utvecklingen.⁵⁴ Svenska regler för utformningar av djurstallar och krav på betesdrift kan vara sådana exempel.⁵⁵ Nästan hälften av företagen inom de gröna näringarna (jordbruk, fiske och skog) uppger att lagar och myndighetsregler är ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt.⁵⁶

---

⁴⁷ Jordbruksverket, *Konsumtion och förbrukning av kött*, hämtat från webbplatsen 12 december 2019

⁴⁸ Yougov (2016), *Attityder kött, Svenskt Kött i Sverige AB*

⁴⁹ Bergström, A. och Haring, N. (2016). *Hållbarhetens horisont, Samhälle, Opinion och Medier i Västsverige*. SOM-rapport nr 68, sid 51-63

⁵⁰ *Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen*. SOU 2014:38

⁵¹ Jordbruksverket (2018). *Mervärden som konkurrensmedel - affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier*. Rapport 2018:23

⁵² Jordbruksverket 2012, *Kraven kostar, Jordbruksföretagarens administrativa kostnader för myndighets- och branschkrav*, Jordbruksverket 2012:31

⁵³ *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104.

⁵⁴ *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104.

⁵⁵ Jordbruksverket (2014). *Beteslagstiftningens effekter på lönsamheten i mjölkföretagen - en studie av trectypgårdar*. Rapport 2014:16

⁵⁶ Tillväxtverket (2018), *Växtkraft för de gröna näringarna*, rapport 0272, nr 9 i serien om företagets villkor och verklighet.

- **Tillgång till produktionsfaktorer**

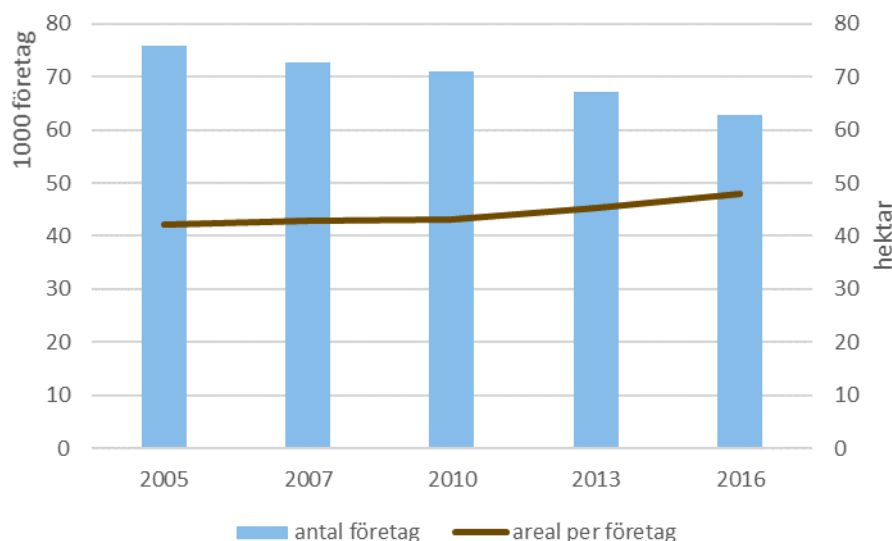
Över tid har jordbruket fått svårare att konkurrera om kapital med andra näringsgrenar för att finansiera investeringar. Det beror på att företagen blivit allt större och allt mer specialiserade samt att verksamheten inte längre har samma koppling till mark som kan användas som säkerhet. Det är särskilt unga jordbrukare som kan ha svårt att finansiera investeringar.^{57 58 59}

För mer information om mark och markpriser, se mål 7.

- **Företagen blir färre och större**

En god produktivitetstillväxt är en förutsättning för att upprätthålla jordbrukets konkurrenskraft. En struktumvandling inom jordbruket som resulterar i större företag är en faktor som lyfts fram i detta sammanhang och studier visar att sådan struktumvandling resulterar i ökad produktivitet, främst på animaliesidan.⁶⁰ Ser man till utvecklingen det senaste decenniet kan man konstatera att strukturen på företagen i producentledet har utvecklats mot allt större företag.⁶¹

År 2016 fanns det omkring 63 000 jordbruksföretag i Sverige. Antalet minskar snabbt; baratio år tidigare fanns det över 72 000 företag i landet.

⁵⁷ LRF (2015). *Kapital till jordbruket – varifrån och till vem?*

⁵⁸ Tillväxtverket (2018). *Växtkraft i gröna näringar*. Rapport 0272, nr 9 i serien om Företagens villkor och verklighet.

⁵⁹ European Commission and European Investment Bank (2020) *Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden*

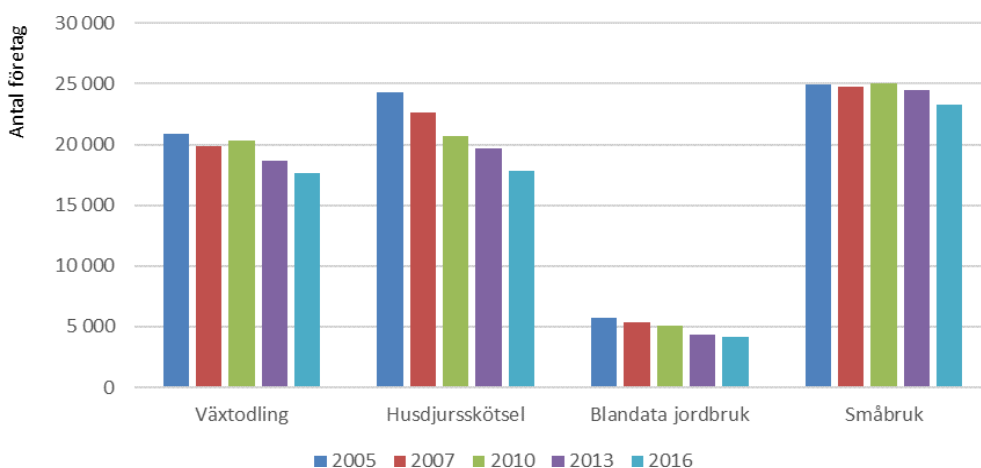
⁶⁰ Jordbruksverket (2017). *Jordbrukets produktivitet och struktur*. Jordbruksverket Rapport Nr. RA17:21.

⁶¹ Jordbruksverket (2017). *Jordbruk och jordbruksföretagare 2016*. JO 34 SM 1701,

Figur 14. Antal företag och areal per företag
2005-2016 Källa: Eurostat, kontextindikator
17

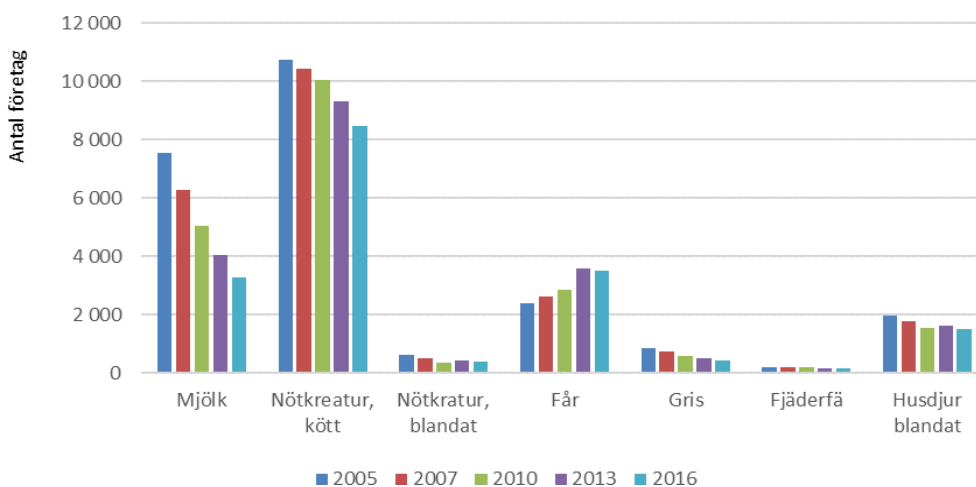
Samtidigt blir företagen större. Ett genomsnittligt företag brukade år 2016 en areal på 48 hektar, jämfört med 42 hektar tio år tidigare. De företag som har djur har dessutom fler djurenheter. År 2005 hade dessa företag i genomsnitt 43,3 djurenheter, och 2016 hade densiffran ökat till 49,6 djurenheter. Djurtätheten är dock stabil under perioden på 0,57 djurenheter per hektar.

Det är i synnerhet företag med växtodling och husdjursskötsel som blivit färre medan antalsmåbruk varit i stort sett oförändrat.

Figur 15. Antal företag utifrån huvudsaklig driftsinriktning,
svensk typologi Källa: Jordbruksverket

Inom gruppen husdjursföretag är det särskilt mjölkföretagen som blivit färre. Grisföretagen har också minskat men från ett lågt utgångsläge.

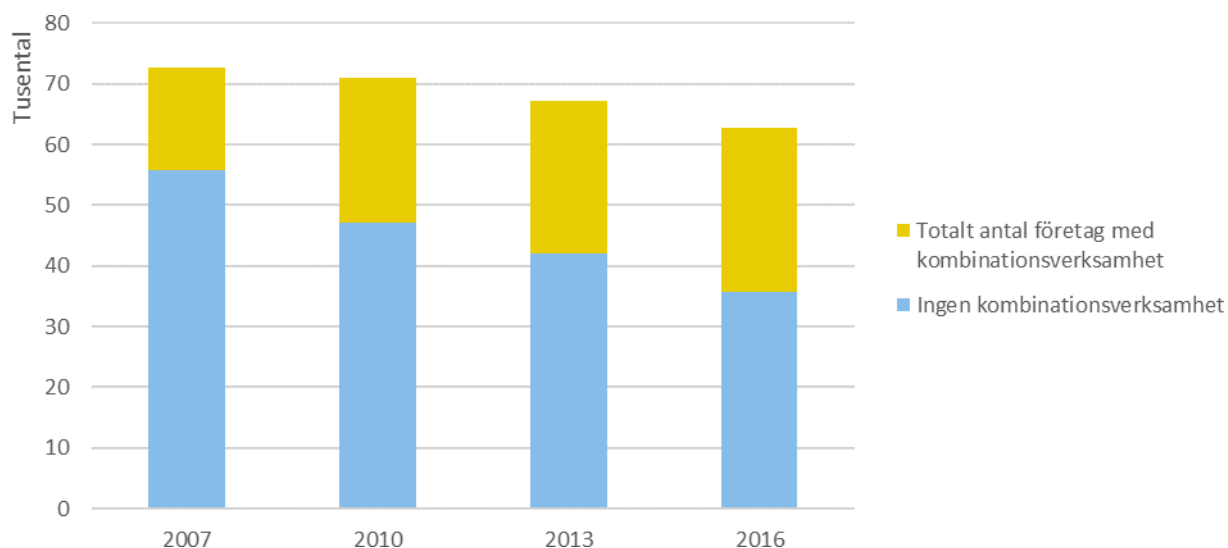
Figur 16. Antal företag utifrån huvudsaklig driftsinriktning, svensk typologi. Källa: Jordbruksverket

- **Många jordbruksföretag bedrivs på deltid**

De flesta jordbruksföretagen i Sverige bedrivs på deltid. Många jordbrukare har alltså andra inkomstkällor än jordbruket. Den nedåtgående trenden i antal företag gäller både heltids- och deltidsföretagen. År 2016 fanns totalt omkring 15 500 heltidsföretag och 47 500 deltidsföretag.

Heltidsjordbruken är mycket större än deltidjordbruken. Under år 2016 brukades 72 procent av jordbruksmarken av den knappa fjärdedel företag som var heltidsjordbruk, vilket innebär att den genomsnittliga arealen åker- och betesmark som brukades av heltidsföretag var nästan åtta gånger så stor som för övriga jordbruksföretag (140 kontra 18 hektar). Heltids- jordbruken växer snabbt. Den genomsnittliga arealen åkermark som brukades av heltidsjordbruk ökade från 97 till 121 hektar mellan åren 2007–2016, samtidigt som andelen större heltidsföretag (som brukade mer än 100 hektar åkermark) ökade från 32 till 42 procent.

Samtidigt som antalet företag har minskat inom jordbruket så har antalet företag med kombinationsverksamhet ökat de senaste tio åren, både som en andel av totalen och i absoluta tal. År 2016 uppgav omkring 43 procent av företagen att de har kombinations-verksamhet. Tio år tidigare var motsvarande siffra bara 23 procent.

Figur 17. Kombinationsverksamhet i jordbruket 2007-2016
Källa: Jordbruksverket

Många jordbruksföretag ägnar sig åt flera produktionsgrenar och har verksamheter inom andra näringar än jordbruk, exempelvis entreprenad, besöksnäring och livsmedelsförädling. Sådan diversifiering är vanligt förekommande och bidrar till att minska den ekonomiska

sårbarheten i jordbruksföretagen.⁶² Det är i stor utsträckning kvinnor som driver företag inom besöksnäring och livsmedelsförädling. Andelen kvinnor i företagsledningen för turism, hästverksamhet och förädling är omkring 80 procent.⁶³

I den mer tätortsnära landsbygden finns en god ekonomisk tillväxt och ett stort intresse för att kapitalisera på landsbygdernas naturtillgångar och jordbrukets råvaror.⁶⁴ Detta skapar efterfrågan på de varor och tjänster som jordbruksföretagen levererar. En växande besöksnäring på landsbygden bidrar också med att öka marknadsunderlaget för andra typer av verksamheter och erbjuder ökade möjligheter för jordbruksföretagen att diversifiera sina företag.

- *Ny teknik ger nya möjligheter*

Ny teknik öppnar upp för helt nya arbetsmetoder, vilket kan ge stora effekter på produktivitet och lönsamhet. Automatisering av arbetsmoment minskar arbetskraftskostnader och gynnar produktivitetsutvecklingen. Digitaliseringen innebär också att det kommer fram helt nya metoder och tjänster, bland annat kopplat till tillhandahållande och processande av så kallad big data. Digitalisering av olika administrativa system kan också leda till förenklad administration.⁶⁵

- *Skillnader mellan män och kvinnor*

De flesta jordbruksföretagare är män. Av de jordbruk som drivs som enskild firma var det år 2016 bara 17 procent som drevs av kvinnor. Andelen har dock ökat något på senare år; tio årtidigare var den 14 procent.

I könsfördelningen mellan jordbruksföretagen syns ett mönster. Ju större åkerareal ett jordbruksföretag har desto färre av dem sysselsatta är kvinnor. För företag med mindre än 2 hektar är andelen kvinnor cirka 49 procent. För företag i kategorin med störst areal, mer än 100 hektar, är andelen cirka 39 procent. Samma mönster går igen bland företagsledarna.

Kvinnor driver cirka 27 procent av enskilda jordbruksföretag med mindre än 2 hektar åkermark. Andelen bland företag med mer än 100 hektar är drygt 4 procent. Siffrorna avser år 2017⁶⁶.

Beträffande gårdsstödet syns skillnader mellan män och kvinnor. År 2019 var könsfördelningen för sökande av gårdsstöd 76 procent män och 16 procent kvinnor. Resterande 8 procent söktes av en juridisk person. Av utbetalat stöd uppgick andelen till

---

⁶² Jordbruksverket (2017). Jordbruksföretagens kombinationsverksamheter 2016. JO 47 SM 1701

⁶³ LRF jämställdhetsakademi (2019). *Jämställdhet i det gröna näringslivet*. LRF.⁶⁴ *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

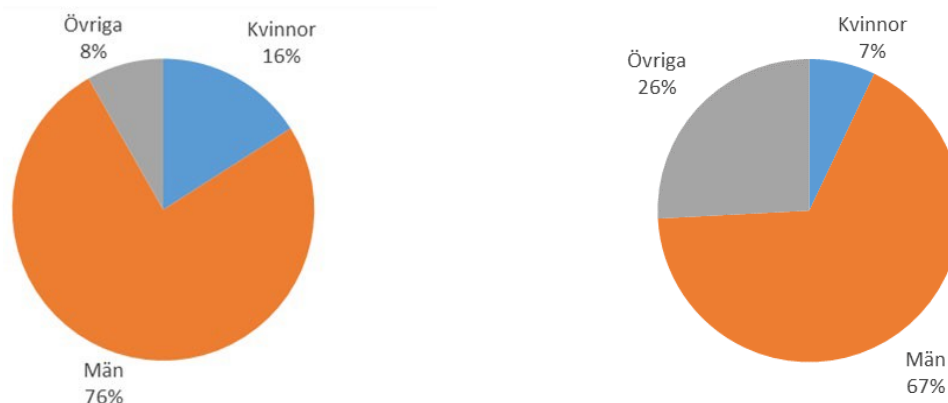
⁶⁴ *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

⁶⁵ MackLean (2017). *Internet of Things - nu formas framtidens lantbruk*. Insikter #9

⁶⁶ Jordbruksverket, (2018). *Indikatorer och statistik uppdelat per kön – inom*

jordbruket, landsbygdsprogrammet och i Sveriges landsbygder.

kvinnor år 2019 till 7 procent, medan andelen för män var 67 procent. Resterande 26 procent gick till organisationer⁶⁷.

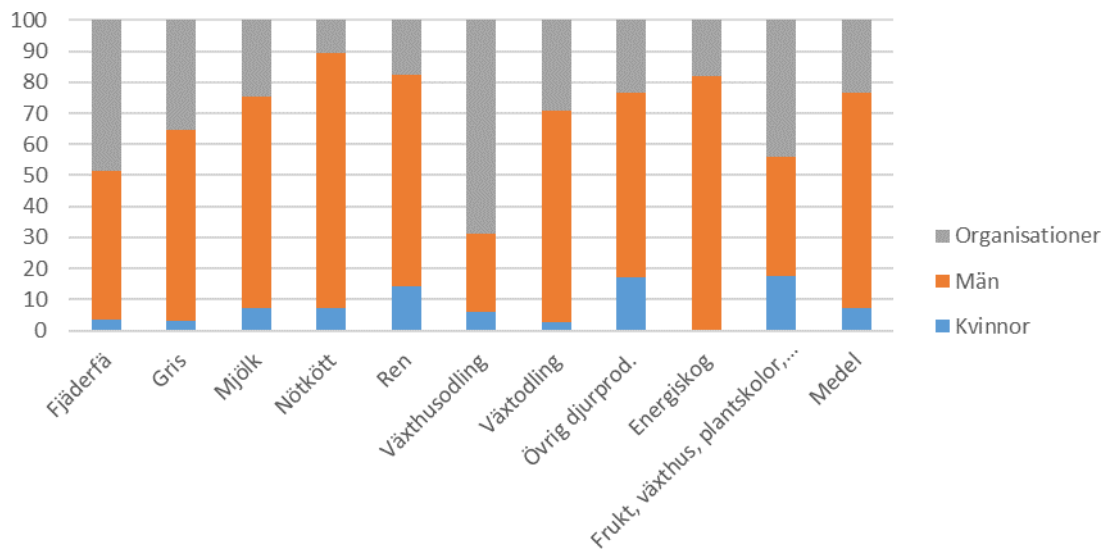
Figur 18 Utbetalt gårdsstöd år 2019, andel av stödbelopp (till höger) och av antal sökande (till vänster). Källa: Jordbruksverket.

För investeringsstöd inom jordbruk var den genom snittliga könsfördelningen år 2017 7 procent kvinnor, 70 procent män och 23 procent organisationer. Det är inom de traditionella jordbruksinriktningarna som de flesta investeringarna görs.

Mjölproduktion, nötköttsproduktion och växtodling står för drygt 77 procent av alla ärenden för investeringar inom jordbruket. Andelen kvinnliga sökande är större inom andra inriktningar som rennäring, övrig djurproduktion samt frukt, växthus, plantskolor, frilandsodling. Inom startstödet är bara en fjärdedel av de som beviljats stöd kvinnor, medan resterande andel tilldelats män⁶⁸.

⁶⁷ Utbetalat belopp för gårdsstöd 2019, uttag ur Jordbruksverkets system 2020-03-30.

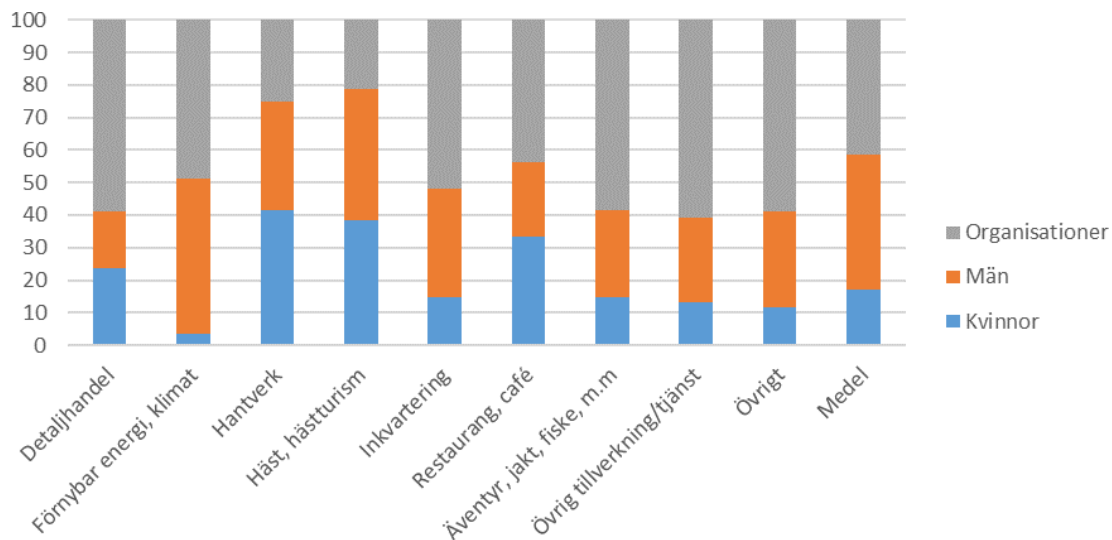
⁶⁸ Jordbruksverket, (2018). *Indikatorer och statistik uppdelat per kön – inom jordbruket, landsbygdsprogrammet och i Sveriges landsbygder*.

Figur 19. Investeringsstöd inom landsbygdsprogrammet Källa: Jordbruksverket.

För de investeringsstöd som riktas till andra verksamheter än jordbruk, såsom detaljhandel, turism och restaurangverksamhet, är könsfördelningen mer jämn: 17 procent av de sökande var kvinnor och 41 procent var män. De investeringsstöd med störst andel kvinnor är de tillhantverk och häst, inklusive turism. Där var andelen sökande kvinnor 42 respektive 39 procent, medan andelen sökande män uppgick till 33 respektive 40 procent. Siffrorna gäller 2017 års ansökningar⁶⁹.

⁶⁹ Ibid.

Figur 20. Investeringsstöd inom landsbygdsprogrammet till annat än jordbruk. Källa: Jordbruksverket

Den sammanlagda förvärvsinkomsten för jordbrukare är lägre för kvinnor än för män. Skillnaden har dock minskat något. År 2016 låg kvinnors förvärvsinkomst på 88 procent av männens. Motsvarande siffra tio år tidigare var 83 procent.

Det är inga nämnvärda skillnader mellan olika landsändar, utan både nivån och trenden ser ungefär likadana ut i hela landet.

- **Risker hanteras i viss mån av marknaden**

Svenskt jordbruk är sårbart då en stor del av produktionen baseras på importerade insats- varor, som drivmedel, handelsgödsel, genetiskt material, växtskyddsmedel och foderråvaror.⁷⁰ Detta blir särskilt kännbart i lägen då olika krissituationer uppstår. Inom den ekologiska odlingen är detta beroende dock inte lika stort.

Ett marknadsorienterat jordbruk bygger på företag som har förmåga att anpassa sig till förändrade marknadsvillkor. Ökat genomslag i primärproduktionen för prissvängningar på världsmarknaden under det senaste decenniet har avslöjat att många jordbruksföretag saknar både kunskap och ekonomiska marginaler för att kunna hantera dessa prissvängningar.⁷¹ Torkan 2018 och Rysslands importförbud är exempel då jordbruksföretag påverkats.

Vid tillfällen där olika kriser drabbat jordbruket och rennäringen, såväl produktionskopplat som marknadskopplat, har det visat sig att enskilda producenter hamnat i stora svårigheter. De reguljära stödsystem som finns har visat sig ge ett otillräckligt stöd i krissituationer även

⁷⁰ MSB (2018). *Livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv Sårbarheter och lösningar för ökad resiliens*; Forsvarsdepartementet (2017). *Motståndskraft Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*. Ds 2017:66

⁷¹ Ibid.

om gårdsstödet i viss mån fungerar som inkomstförsäkring. Det har vuxit fram en rad olikariskhanteringsverktyg på marknaden för att minska riskerna för jordbrukarna. Exempel på sådana åtgärder är prissäkring och kontraktsodling. Krislägen har inte sällan lett till att aktörerna i livsmedelskedjan gått samman för att gemensamt lösa problemen, vilket ofta varit framgångsrikt, även om det också lett till en minskning av antalet jordbruk.

Det finns även ett brett utbud av försäkringar som täcker produktionsrisker, som t.ex. sjukdomsutbrott, i animalieproduktionen. Merparten av animalieproducenterna har sin produktion försäkrad. För salmonella finns det även ett statligt finansierat försäkringsskydd som kan kompletteras med privata försäkringar. Inom växtodlingen är det betydligt färre försäkringar som erbjuds. Det finns några enstaka försäkringar som avser några väl definierade risker, försäkringar mot hagelskador är vanligast förekommande. Det saknas däremot försäkringar mot torka och nederbörd i för stor mängd. På grund av den höga riskenskulle premien bli allt för hög för att vara attraktiv för jordbrukarna.

Det finns inte heller några inkomstförsäkringar som är riktade mot jordbruket. Det finns däremot företagsförsäkringar som ger ersättning vid sjukdom och andra störningar. Även inom skattelagstiftningen erbjuds möjligheter att göra resultatutjämnningar mellan åren vilket ger företagen en jämnare skattekostnad mellan åren. Åtgärderna inom skattesystemet hjälper dock inte företag med låga inkomster.

Ökad kunskap i de olika delarna av livsmedelskedjan, till exempel hur riskhanteringsverktygkan användas effektivare, ger möjlighet för ökad motståndskraft mot extrema vädersituationer.⁷² Kunskap om hur skötselmetoder, grödval och kontraktproduktion kan utnyttjas i situationer av extrema vädersituationer minskar jordbrukets sårbarhet.

- *Samarbete mellan olika aktörer gör kriser lättare att hantera*

En bred riksdagsmajoritet beslutade om livsmedelsstrategin 2017. Livsmedelsstrategin ger en samsyn om de långsiktiga målen för svenskt jordbruk.⁷³ Livsmedelsstrategin kan bidra till att myndigheternas arbete blir mer inriktat på att främja utvecklingen i jordbruket.^{74 75}

Det finns ett utvecklat arbetssätt där livsmedelskedjan samarbetar i krislägen. Samarbetet ger en samsyn om läget vilket underlättar för att vidta nödvändiga beslut.⁷⁶ Både vid den torka som drabbade Sverige 2018 och vid olika marknadskriser har detta arbetssätt fungerat väl.

Livsmedelsstrategin samlar såväl privata som offentliga aktörer kring en gemensam ambition att utveckla livsmedelsproduktionen på ett hållbart sätt. Gemensamma plattformar har

---

⁷² Jordbruksverket (2018). *Långsiktiga effekter av torkan 2018*. Jordbruksverkets skrivelse 2.2.17-13253/18

⁷³ Regeringen (2017). Riksdagsskrivelse 2016/17:338

⁷⁴ Jordbruksverket (2017). *Färdplan – Strategisk plan för åren 2017–2019*

⁷⁵ Förvaltningslagen, 2017/18:KU2, SFS 2017:900

⁷⁶ Jordbruksverket (2018). *Långsiktiga effekter av torka 2018*. Jordbruksverkets skrivelse dnr 2.2. 17-13253/18

skapats med deltagare från hela livsmedelskedjan för att nå uppsatta mål. Swedish FoodArena är ett sådant exempel. Samsynen kring behovet är en styrka.⁷⁷ (S8)

- **SWOT-analys, särskilt mål 1**

<p>S1 God tillgång till mark och vatten av tillfredställande kvalitet</p> <p>S2 Struktururomvandlingen bidrar till jordbrukets produktivitetstillväxt</p> <p>S3 Svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet</p> <p>S4 Diversifierade företag, liksom tillskott från andra inkomstkällor, minskar den ekonomiska sårbarheten</p> <p>S5 Motståndskraft mot extremväder</p> <p>S6 Livsmedelsstrategin samlar näringens aktörer</p>	<p>W1 Ogynnsamma klimatförhållanden ger ett jordbruk med relativt svag lönsamhet</p> <p>W2 Markegenskaper försvårar produktionen</p> <p>W3 Stor variation i affärsmässighet och anpassningsförmåga mellan olika företag</p> <p>W4 Lönsamheten är generellt låg inom jordbruket</p> <p>W5 Det svenska djurskyddet medför högre kostnader</p> <p>W6 Regelverk och beskattning skapar konkurrensnackdelar</p> <p>W7 Hög andel importerade insatsvaror ger ett sårbart jordbruk</p> <p>W8 Långa avstånd, gles befolkningsstruktur och få företag i livsmedelskedjan leder till höga transportkostnader vilket påverkar lönsamheten negativt</p>
<p>O1 Ett varmare klimat ger nya odlingsmöjligheter</p> <p>O2 Ökat intresse från samhälle och politiker för ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk</p> <p>O3 Konsumenternas kunskap och medvetenhet om svenska mervärden ökar</p> <p>O4 Kunskap ökar jordbrukets motståndskraft mot extremväder</p> <p>O5 God tillväxt i den tätortsnära landsbygden ger dragkraft till att utveckla jordbruket</p> <p>O6 Rennäringen bidrar till livsmedelsproduktionen</p> <p>O7 Potential för ökad svensk frukt- och bärödling</p>	<p>T1 Globaliseringen skärper konkurrensen på inhemska och utländska marknader</p> <p>T2 I regioner med stark ekonomisk tillväxt har jordbruket svårt att konkurrera om produktionsfaktorer</p> <p>T3 Regelverk och kontroller försvårar nytänkande och utveckling i livsmedelskedjan</p> <p>T4 Ändrade klimatförhållanden förändrar produktionsvillkoren i jordbruket</p> <p>T5 Försämring av ekosystemtjänster innebär ett hot mot jordbrukets produktionsmöjligheter</p> <p>T6 Viltstammar hotar jordbruket</p>

⁷⁷ En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Prop. 2016/17:104.

4.1.b Förbättra marknadsorienteringen och öka jordbrukets konkurrenskraft både på kort och långs sikt, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

I flera delar går nulägesbeskrivningarna för särskilt mål 1 och särskilt mål 2 in i varandra, eftersom de rör snarlika aspekter av samma sektor. Delar av den beskrivning som finns för mål 1 är således relevant även för mål 2, som beskrivningar av jordbrukssektorns lönsamhet och produktionsförmåga. Som tidigare nämnts resulterar exempelvis en svag lönsamhet i en svag investeringsvilja i stora delar av sektorn, vilket har bidragit till att investeringstakten i exempelvis täckdikning och stallar inte är tillräcklig för att bibehålla nuvarande produktionsvolym.

Ovanstående innebär således att motivet till vissa av swotfaktorerna i detta avsnitt finns mer utförligt beskrivet under mål 1. Utöver det som beskrivs om jordbrukets konkurrenskraft under mål 1 gäller även nedanstående för mål 2.

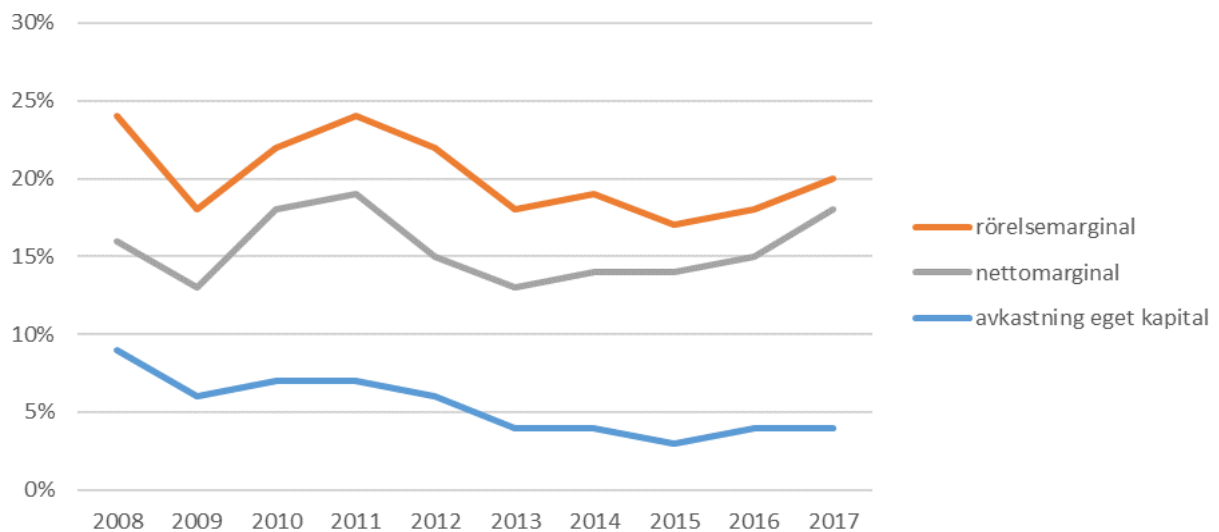
- *Konkurrenskraften har en ganska svag utveckling*

Konkurrenskraft kan definieras som förmågan hos enskilda företag att bedriva verksamhetsom är lönsam på lång sikt, och kan till exempel mätas med olika lönsamhetsmått⁷⁸:

- nettomarginalen, som visar hur effektivt ett företag utnyttjar sin omsättning för att skapa ett överskott
- avkastning på eget kapital, som visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget eller om det är bättre att ta ut det och placera det i något annat
- rörelsemarginal, som visar det procentuella överskottet som varje omsättningskrona ger.

Siffrorna i figuren nedan avser ekonomin i de företag som är registrerade med SNI-kod inom primärproduktionen (inklusive fiske, vattenbruk och rennärning, men jordbruket är den i särklass största delen av sektorn). Statistiken omfattar all verksamhet i företagen och innehåller därför även annat än primärproduktion.

⁷⁸ Jordbruksverket (2019). *Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport år 2019*. Rapport2019:9

Figur 21 Lönsamheten inom primärproduktionen inklusive fiske, vattenbruk och rennäring 2008-2017. Källa: Jordbruksverket

Figuren ovan visar att lönsamheten varierar över tiden och avkastningen på eget kapital har minskat successivt. En rörelsemarginal och en nettomarginal på omkring 15 procent kan tyckas ganska bra, men bör komma ihåg att en stor del av företagen inom sektorn drivs som enskild firma. Det betyder att kostnaden för eget arbete inte har beaktats, utan ska täckas av marginalen. Om hänsyn tas till allt arbete så visar EAA-kalkylen⁷⁹ att löneutrymmet i genomsnitt motsvarar en månadslön på 13 700 kr, vilket är påfallande lågt jämfört med en genomsnittlig industriarbetarlön på omkring 28 000 kronor⁸⁰. Beräkningen visar att lönsamheten inom jordbruket är låg.

- **Produktiviteten är hög men har en svag trend**

Svenskt jordbruk har under lång tid visat på en god produktivitet, dock är ökningstakten sämre än i viktiga konkurrentländer. En stor del av den produktivitetsutveckling som skett i jordbruket under de senaste decennierna följer av en strukturomvandling som resulterat i att gårdarna blir större.⁸¹ Ser man till utvecklingen det senaste decenniet kan man konstatera att strukturen på företagen i primärledet har utvecklats i gynnsam riktning.⁸² En fortsatt god tillväxt av produktiviteten är en förutsättning för att svenskt jordbruk ska kunna hävda sig i

⁷⁹ Egen bearbetning av statistik från EAA-kalkylen med hänsyn till 32 procent sociala avgifter. Källa: Jordbruksverket, statistiskt meddelande JO 45 SM 1802: EAA står för Economic Accounts for Agriculture och är en ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn som görs på samma sätt i hela EU.

⁸⁰ Avser privatanställda arbetare inom samtliga sektorer 2016-2018, enligt SCB.

⁸¹ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

⁸² Jordbruksverket (2017). *Jordbruk och jordbruksföretagare 2016*. JO 34 SM 1701

en allt starkare konkurrens trots konkurrensnackdelar i form av ogynnsamt klimat, högalönekostnader och kostnadskrävande regelverk för djurskydd och miljö.⁸³

Produktiviteten är hög i många produktionsgrenar jämfört med länder i vår omgivning.⁸⁴ Detta beror dels på att svenska jordbrukare har en god utbildningsnivå⁸⁵ tack vare ett utbildningssystem som erbjuder yrkesinriktade utbildningar inom jordbruk på såväl gymnasial som eftergymnasial nivå.⁸⁶ Det finns ett rådgivningssystem med flera olika aktörer i de flesta delar av landet som bidrar till en god kunskapsnivå i sektorn.⁸⁷

Ny teknik öppnar upp för helt nya arbetsmetoder, vilket kan ge stora effekter på produktivitet och lönsamhet. Automatisering av arbetsmoment minskar arbetskraftskostnader och gynnar produktivitetsutvecklingen. Digitaliseringen innebär också att det kommer fram helt nya metoder och tjänster, bland annat kopplat till tillhandahållande och processande av så kallad big data. Digitalisering av olika administrativa system kan också leda till förenklad administration.⁸⁸

Produktiviteten i den svenska primärproduktionen är inte tillräckligt hög och behöver utvecklas i takt med omvärldens. Det gäller i synnerhet i jämförelse med de länder i närområdet som är konkurrenter både på hemmamarknaden och exportmarknaderna. Eftersom kostnadsläget för vissa insatsvaror och arbetskraft är högre än i jämförbara länder ställs krav på produktivitetsutveckling som är minst lika snabb som i andra länder.⁸⁹

Modernisering och produktivitetstillväxten i sektorn som helhet försvåras av att det finns stor spridning i utbildningsnivå och produktivitet mellan olika företag inom samma produktionsgren.⁹⁰ Jordbrukarnas kunskapsnivå och tillgång till rådgivning påverkar både produktivitetsnivå och produktivitetstillväxt i företagen.⁹¹ Rådgivningsföretagen inom

---

⁸³ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

⁸⁴ Gård & Djurhälsan (2018). *InterPIG - Internationella rapporten 2017*. Husdjursstatistik 2018. Växa Sverige

⁸⁵ SCB (2018). *Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000*. Hämtat från webbsida 11 juni 2019.

⁸⁶ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ MackLean (2017). *Internet of Things - nu formas framtidens lantbruk*. Insikter #9

⁸⁹ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

⁹⁰ Jordbruksverket (2017). *Jordbrukets produktivitet och struktur*. Rapport 2017:21.

⁹¹ Bjerke, L. (2016). *Knowledge in agriculture: a micro data assessment of the role of internal*

jordbrukssektorn har ofta otillräcklig kompetens om områden som gäller företagsledning och affärsutveckling.⁹²

Arbetskraftens produktivitet utvecklas sämre inom jordbruket än inom näringslivet generellt Lönsamheten har ett positivt samband med förädlingsgrad och produktivitet. Om dessa båda faktorer förbättras är möjligheterna goda att även lönsamheten förbättras, och därmed även konkurrenskraften.

Arbetskraftens produktivitet (mätt som förädlingsvärde per årsarbetstid) är högre inom primärproduktionen än inom näringslivet generellt, men då ska man komma ihåg att stödeningar i siffran för primärproduktionen. Produktiviteten har dock stagnerat i utvecklingen sedan år 2010, medan näringslivet under samma tid sett en ökning av produktiviteten med

13 procent. Även förädlingsgraden på omkring 35 procent (mätt som förädlingsvärdet genom nettoomsättningen) har varit oförändrad i flera år.⁹³

Den stagnerande produktiviteten och oförändrade förädlingsgraden är förklaringen till att konkurrenskraften och lönsamheten utvecklats svagt. En förbättrad produktivitet och ökad förädlingsgrad är nödvändigt för att öka konkurrenskraften och nå livsmedelsstrategins övergripande mål. Både produktivitet och förädlingsgrad är direkta resultat av kunskap och innovation. Idag är satsningarna på kunskap och innovation förhållandevis låga inom livsmedelskedjan jämfört med andra sektorer i Sverige och livsmedelssektorn i andra länder.⁹⁴

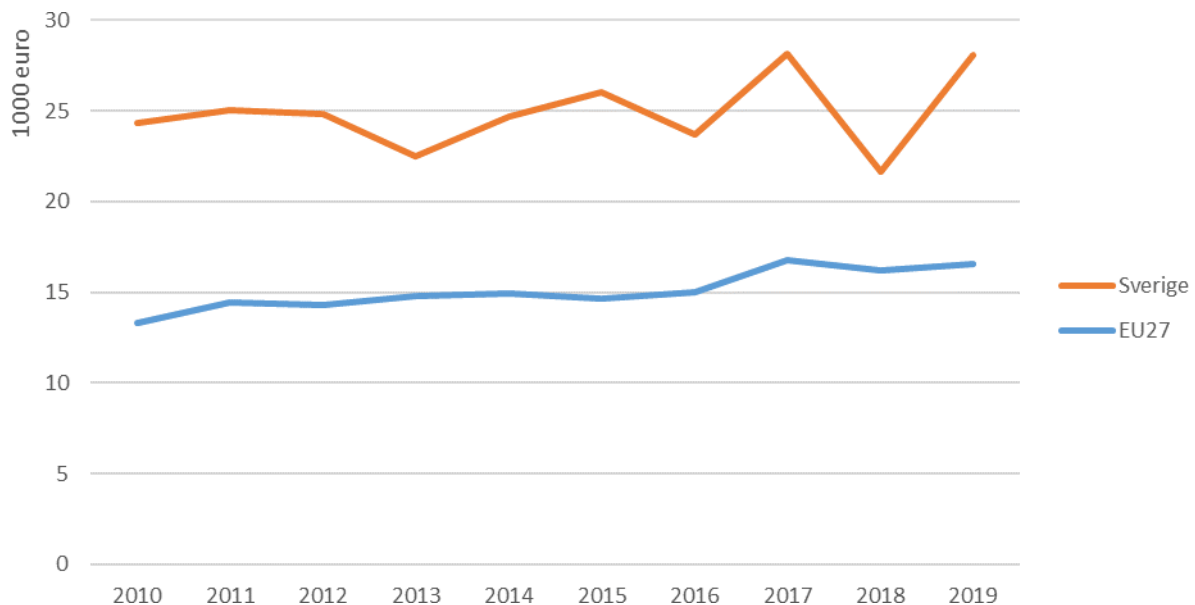
Inom jordbruket mäter man oftast produktiviteten som faktorinkomst per årsarbetskraft. Nedan redovisar vi därför även dessa uppgifter. Även det här måttet visar på en stagnerande arbetskraftsproduktivitet inom det svenska jordbruket, särskilt om man inte beaktar de höga siffrorna för 2019, som i skrivande stund är en prognos.

---

⁹² *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

⁹³ Datan i det här stycket kommer från SCB, *Structural Business Survey*, och är den vi använder i utvärderingen av livsmedelsstrategin för att kunna göra jämförelser med andra sektorer. Den svenska företagsstatistiken innehåller fler jordbruksföretag än i många andra länder.

⁹⁴ Jordbruksverket (2019). *Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport år 2019*. Rapport2019:9

Figur 22 Arbetskraftens produktivitet (faktorinkomst per AWU) 2005-2019 i Sverige och EU, 1000 euro. Källa: Eurostat, kontextindikator C25

Den svenska produktiviteten ligger en bit över snittet för hela EU, men det är många ländersom har en bättre produktivitet. De senaste åren har vi legat ungefär på tionde plats.

Tendensen för EU som helhet är dessutom positiv samtidigt som utvecklingen i Sverigestagnerat.

Jordbruket har jämförelsevis låg arbetsproduktivitet vilket resulterar i att lönenivån i sektorn är låg jämfört med exempelvis tillverkningsindustrin. Detta gör att jordbruket har svårt att attrahera arbetskraft.⁹⁵ Att den absoluta merparten av jordbruksföretagen finns på landsbygden försvårar rekryteringen av kompetent arbetskraft ytterligare eftersom människori arbetsför ålder i allt högre utsträckning flyttar till större städer.⁹⁶

Avkastning jämfört med andra länder

På de bästa jordarna på slättlandet är avkastningen per hektar jämförbar med vad man kan få ut på kontinenten. I områden med sämre förutsättningar för jordbruk är avkastningen lägre. I genomsnitt kan man se en svag ökning av avkastningen per hektar, ungefär i samma takt somi närliggande EU-länder.

Å andra sidan är avkastningen inom mjölksektorn god i en europeisk jämförelse. År 2017 lågden svenska genomsnittliga avkastningen på 8,7 ton per ko, vilket var den femte högsta

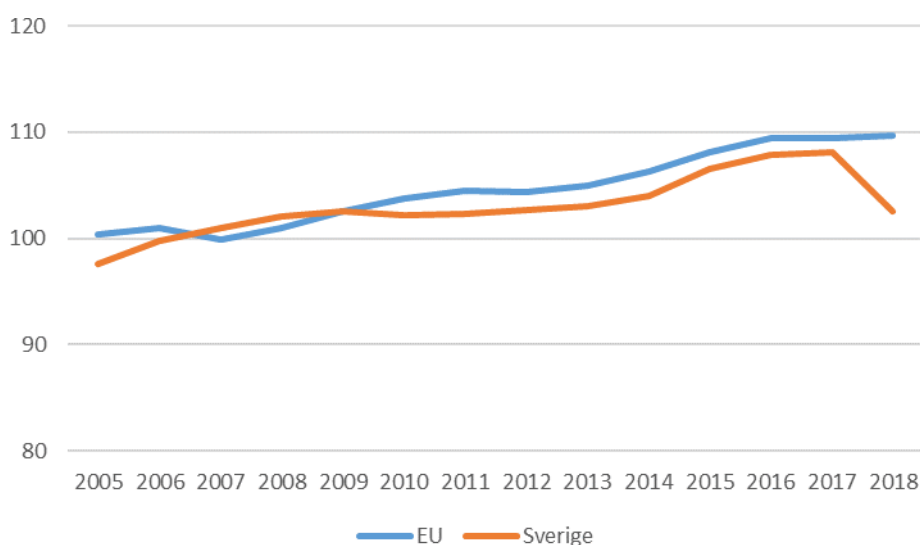
⁹⁵ Skolverket (2019). *Statistikdatabas*. Hämtat från webbsida 22 maj 2019

⁹⁶ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015). *Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder*. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School.

avkastningen inom EU27 det året.⁹⁷ Avkastningen per ko ökar dessutom ganska stadigt, men inte lika snabbt som i de andra länderna med hög avkastning.

Den totala faktorproduktiviteten har en svag utveckling

Den totala faktorproduktiviteten (TFP) för Sverige följer i stort utvecklingen för EU i sin helhet. 2018 avviker dock markant, vilket torde kunna förklaras med den svåra torka som drabbade Sverige. Torkan 2018 torde även påverka utfallet även de närmast följande åren.

Figur 23. Total faktorproduktivitet inom jordbruket 2005-2018, index glidande medelvärde 2003-2005=100. Källa: DG AGRI:s beräkningar av kontextindikator C27.

OECD studerade nyligen produktiviteten inom svenskt jordbruk. De noterade en stor skillnad mellan olika sektorer: under perioden 2002-2014 ökade TFP för flera typer av animalieproduktion samtidigt som den minskade inom växtodlingen. OECD förklarar den utvecklingen framför allt med att insatsen av arbetskraft minskat markant i takt med att gårdarna blivit färre och större.⁹⁸

- Fokus på kvalitet, hållbarhet och djurvälstånd

Jordbrukets konkurrenskraft på den inhemska marknaden bygger i hög grad på att svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet.⁹⁹ Detta beror bl.a. att produktionen sker med god djuromsorg och djurhälsa,¹⁰⁰ ansvarsfull användning av läkemedel och

⁹⁷ Europeiska kommissionen (2017). *Milk Market Observatory*. Uppdaterad 30 januari 2020.

⁹⁸ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

⁹⁹ Jordbruksverket (2011). *Jordbruksprodukters kvalitet och dess effekter på konkurrenskraften*, rapport 2011:29

¹⁰⁰ Sveriges Veterinärmedicinska anstalt (2017). *Antibiotika och djur inom EU*. SVA, 17 oktober 2017

bekämpningsmedel,¹⁰¹ och att det finns en hög säkerhet genom hela livsmedelskedjan. Detta gör att svenska konsumenter har stort förtroende för svenskproducerade livsmedel och att därför många produkter finns en högre betalningsvilja för inhemskt producerade livsmedel i jämförelse med importerade livsmedel. Denna betalningsvilja kan åtminstone delvis härledas till de s.k. mervärden som finns i svenska livsmedel – god djuromsorg, stor miljöhänsyn och hög livsmedelssäkerhet.

Svensk livsmedelsproduktion är hållbar i ett globalt perspektiv. Det bör därför finnas goda möjligheter till export av livsmedel i takt med en ökad efterfrågan på hållbart producerad mat.¹⁰² Det är främst export av förädlade livsmedel med högt värde riktad mot nischmarknader som kan bli framgångsrik. Export av bulkprodukter, med undan för spannmål, har sämre förutsättningar att klara konkurrensen.

Nya handelsavtal kan öppna upp nya exportmöjligheter genom att ge tillträde till nya marknader. Detta kan också leda till att importerade insatsvaror, exempelvis foder och handelsgödsel, blir billigare.

Ny teknik kan korta avståndet till slutkunden

Även om gårdsförädling är ett växande fenomen levererar de allra flesta primärproducenter hela sin produktion till företag inom förädlingsledet, som i sin tur säljer till grossist- och detaljhandel. Detta gör att primärledet har lite kontakt med produkternas slutanvändare och saknar därmed kunskap och information om förändringar och trender på marknaden. Det i sin tur försvårar innovation och produktutveckling i primärproduktionen, eftersom denna utveckling i hög grad drivs från efterfrågesidan.¹⁰³ Vidare hämmas också entreprenörskapet inom jordbruket eftersom entreprenörskap handlar just om att se nya marknadsmöjligheter.

Ny teknik öppnar upp för en mängd nya innovativa lösningar som kan bidra till att stärka jordbrukets konkurrenskraft genom ökad produktivitet, nya typer av produkter och tjänster samt nya affärsmodeller som kan förkorta livsmedelskedjan. Detta har stor potential att öka förädlingsvärdet inom primärledet och korta avståndet mellan producent och konsument i livsmedelskedjan.

---

¹⁰¹ Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016*. Rapport NR 8 2018; Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av rests substanser i levande djur och animaliska livsmedel 2016*. Rapport NR 6 2018.

¹⁰² Jordbruksverket (2019). *Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin*. Rapport 2019:9.

¹⁰³ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015). *Patterns of innovation and collaboration in small and large*

- **Ökad efterfrågan på jordbrukets produkter**

En växande global befolkning, ekonomisk tillväxt och en ökad användning av biobaserade bränslen, förutsatt oförändrade villkor för användning av bioenergi, innebär att efterfrågan på livsmedel och annan bioråvara ökar både i Sverige och på världsmarknaden.¹⁰⁴

Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra att intresset för de areella näringarna ökar bland politiker och andra beslutsfattare och även inom forskning. Det finns stor enighet om att de areella näringarna har stor potential att bidra till en mer cirkulär ekonomi.¹⁰⁵ En ökad efterfrågan på råvaror från jord- och skogsbruk, även för nya användningsområden som till exempel inom biokemi, skapar nya möjligheter för entreprenörskap och affärsutveckling.

- **God tillgång till växtskyddsmedel är nödvändigt för konkurrenskraften**

Effektiva växtskyddsmedel är en förutsättning för att bedriva en lönsam växtodling. För flertalet grödor och skadegörare finns i dag ett fåtal växtskyddsmedel registrerade i Sverige och många av dessa medel har samma verksamma substans. När det inte finns tillgång till sådana medel uppstår kostnader, dels för att hantera det aktuella växtskyddsproblemet, dels i form av förlorad inkomst om det inte blir möjligt att bedriva en viss produktion.¹⁰⁶

Sverige har i vissa fall tillgång till färre växtskyddsmedel av betydelse för produktionen än övriga konkurrentländer.¹⁰⁷ Samtidigt är inte marknadskrafterna tillräckliga för att svara fören växtförädling som fullt ut beaktar specifika svenska odlingsförhållanden

En aktuell fråga gäller ett kommande glyfosatförbud inom hela EU. Glyfosat ingår som verksamt ämne i världens mest använda ogräsmedel. Enligt en analys från Jordbruksverket¹⁰⁸ skulle ett förbud leda till minskade intäkter och ökade kostnader för både jordbruks- och trädgårdsnäringen. Dessutom skulle både kväveutlakningen och utsläpp av växthusgaser öka.

Ett förbud mot glyfosat skulle dock leda till en minskning av förekomsten av resthalter av glyfosat i miljön. Mer kunskap behövs kring vilken påverkan glyfosat har på artnivå (t.ex. för pollinerande insekter) samt vilka konsekvenser ett glyfosatförbud skulle få i ett större perspektiv genom förändrade odlingsystem. Det finns ett stort behov av fortsatta analyser

---

¹⁰⁴ OECD (2017). *FAO Agricultural Outlook 2017-2026*

¹⁰⁵ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

¹⁰⁶ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

¹⁰⁷ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

¹⁰⁸ Jordbruksverket (2019) *Vilka effekter kan ett glyfosatförbud medföra?* Rapport 2019:8.

samt av ett intensifierat arbete med lämpliga lösningar som kan motverka konsekvenser som ett glyfosatförbud skulle leda till för svensk livsmedelsproduktion och miljön.

Ett eventuellt framtida glyfosatförbud kommer att innebära att det blir dyrare att odla jordbruks- och trädgårdsprodukter i Sverige. Våra nuvarande odlingsystem är i hög grad beroende av glyfosat, så när det ämnet försvinner kommer vi att få ökande problem med ogräs i odlingarna. Detta riskerar att bli ytterligare en faktor som påverkar jordbrukets lönsamhet negativt i en situation som redan är pressad för många. Det påverkar också negativt möjligheterna att öka livsmedelsproduktionen och lantbrukets produktivitet enligt Livsmedelsstrategins intentioner.

- **Ökat intresse för produktion av honung**

Intresset för honungsproduktion ökar i Sverige. I dag finns uppskattningsvis mellan 160 och 170 000 samhällen, vilket kan jämföras med knappt 100 000 för 20 år sedan¹⁰⁹. Vi producerar dock mindre honung än vi konsumerar¹¹⁰.

Såväl nya som erfarna biodlare behöver kunskap och vidareutbildning om binas livscykel, sjukdomar, avel, hantering av honung, marknadsföring och företagsutveckling för att öka konkurrenskraft. Förebyggande arbete för att minska angrepp av sjukdomar som varroa och amerikansk yngelröta är nödvändigt för att uppnå en god bishälsa och en bra honungsproduktion.

- **SWOT-analys, särskilt mål 2**

S1 God generell kunskapsnivå ger hög produktivitet i jordbruksföretagen	W1 Produktiviteten är inte tillräckligt hög
S2 God produktivitet stärker konkurrenskraften	W2 Lång livsmedelskedja gör att primärledet har lite kunskap om slutkonsumenten
S3 Svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet	W3 Stor variation i produktivitet och utbildningsnivå mellan olika producenter
S4 Strukturomvandlingen bidrar till jordbrukets produktivitetstillväxt	W4 Sämre tillgång till växtskyddsmedel och växtförädling kan hämma konkurrenskraften
S5 Diversifierade företag, liksom tillskott från andra inkomstkällor, minskar den ekonomiska sårbarheten	W5 Stor variation i affärsmässighet och anpassningsförmåga mellan olika företag
S6 Livsmedelsstrategin samlar näringens aktörer	W6 Lönsamheten är generellt låg inom jordbruket

¹⁰⁹ Jordbruksverket (2020). Det ekonomiska värdet av honungsbin. Jordbruksinformation nr 1, 2020.

¹¹⁰ Gröntoft återkommer med referens

O1 Digitalisering och automation erbjuder nya produkter, arbetsmetoder, och affärsmodeller	T1 Jordbruket har svårt att attrahera arbetskraft och kompetens
O2 Ökad global efterfrågan på livsmedel och bioråvara	T2 Ett kommande glyfosatförbud ökar kostnaderna för växtodlingen
O3 Klimatfrågan sätter nytt fokus på jord- och skogsbrukets roll i en cirkulär ekonomi	T3 Bisjukdomar är ett hot mot tama bin och produktionen av honung
O4 Export av livsmedel kan gynnas av efterfrågan på hållbart producerad mat	T4 Globaliseringen skärper konkurrensen på inhemska och utländska marknader
O5 Digitalisering och automation kan öka jordbrukets produktivitet	T5 Ändrade klimatförhållanden förändrar produktionsvillkoren i jordbruket
O6 Potential för ökad svensk frukt- och bärproduktion	
O7 Rennäringen bidrar till livsmedelsproduktionen	
O8 Ökat intresse från samhälle och politiker för ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk	

4.1.c Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan

- **Hög koncentration i livsmedelskedjan**

Primärproducenterna är som grupp splittrade jämfört med förädlingsindustri och dagligvaruhandel.

Marknadskoncentrationen i dagligvaruhandeln är hög. De tre största aktörerna står i genomsnitt för 86 procent av försäljningen. Koncentrationen ökar ju längre norrut man kommer i landet. I Södra Götaland står de tre största aktörerna för 78 procent av dagligvaruhandeln, medan motsvarande siffra i Norra Norrland är 99 procent¹¹¹. Enligt Konkurrensverket (2018) har Sverige tillsammans med de övriga skandinaviska länderna betydligt högre marknadskoncentration (mätt i CR3) än övriga europeiska länder.

Inom livsmedelsindustrin finns visserligen många företag men den mesta tillverkningen sker i stora företag och de tre största företagen står i genomsnitt för 75 procent av tillverkningen inom respektive produktkategori.¹¹² Det stora antalet jordbrukare i förhållande till livsmedelskedjans övriga aktörer gör att väldigt få jordbruksföretag kan påverka prisbildningen

¹¹¹ Delfi, DLF och HUI, Dagligvarukartan 2019

¹¹² Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i livsmedelskedjan*. Rapport 2018:4.

själv medan livsmedelsindustrin och dagligvarukedjorna har marknadsakt.¹¹³ Jordbrukarna blir ofta blir så kallade pristagare som har svårt att förhandla om priser¹¹⁴. Det finns också indikationer på att otillbörliga handelsmetoder förekommer.¹¹⁵ Ökad globalisering resulterardessutom i att förädlingsindustrin i allt större utsträckning domineras av multinationella företag, vilket även det kan försvaga jordbrukarnas position i livsmedelkedjan¹¹⁶.

I vissa delar av livsmedelskedjan är konkurrensen svag, vilket påverkar jordbruksföretagens lönsamhet negativt.^{117, 118} Det finns regionala skillnader i tillgången till potentiella köpare i form av livsmedelsindustri. Detta varierar mellan olika råvaruslag men i många fall finns relativt få potentiella köpare. Primärledet utsätts för en hård prispress när jordbrukarna har få aktörer att förhandla med och inhemska råvaror enkelt kan ersättas med importerad råvara.

Antal företag som förädlar livsmedel har ökat under de senaste åren.¹¹⁹ En mångfald av företag vad gäller storlek, ägandeform o.s.v. gynnar konkurrensen i livsmedelskedjan.¹²⁰ Med fler potentiella köpare av jordbruksprodukter minskas obalansen i antal aktörer mellan det säljande primärproduktionsledet och uppköpande led. Därigenom kan den oligopolsituation som ofta råder i uppköpande led potentiellt mildras.

- ***Jordbruket står för en liten del av det totala produktvärdet***

Utbudet av livsmedel har blivit mycket mer differentierat sedan EU-inträdet och svenska förädlingsföretag har ökat sin förmåga att producera mer differentierade produkter med unika produkttegenskaper. Trots att fler jordbruksföretag säljer direkt till slutkonsument är gårdsförädling dock fortfarande en tämligen begränsad företeelse. De flesta primärproducenter säljer hela sin produktion till företag inom förädlingsledet, vilket gör att primärledet har mycket litet inflytande över den förädling och marknadsföring som görs i efterföljande led. Detta gör att primärledet står för en relativt liten del av produktens slutvärde och vilket bidrar till en svag position i värdekedjan.^{121, 122}

---

¹¹³ Konkurrensverket (2011). *Mat och marknad – från bonde till bord*. Rapport 2011:3

¹¹⁴ Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i livsmedelskedjan*. Rapport 2018:4

¹¹⁵ Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i livsmedelkedjan*. Rapport 2018:4.

¹¹⁶ Jordbruksverket (2016). *Livsmedelsindustrins internationalisering - Effekter på sysselsättning och produktivitet*. Rapport 2016:16

¹¹⁷ Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i livsmedelskedjan*. Rapport 2018:4

¹¹⁸ *Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen*, SOU 2014:38

¹¹⁹ SCB, Företagens ekonomi 2011–2015

¹²⁰ Konkurrensverket (2011). *Mat och marknad – från bonde till bord*. Rapport 2011:3

¹²¹ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och*

trädgårdsnäring. SOU2015:15

¹²² Konkurrensverket (2011). *Mat och marknad – från bonde till bord*. Rapport 2011:3

Digital teknik möjliggör nya affärsmodeller som kan stärka producentledet, till exempel genom att det blir möjligt för producenterna att kapa mellanled.¹²³

- ***Producentledet får inte alltid betalt för de värden de skapar***

Det finns många mervärden i producentledet som det går att ta betalt av konsumenten för, åtminstone på den inhemska marknaden.^{124, 125} Detta gör att svenskproducerade livsmedel har relativt stark konkurrenskraft i Sverige och att svenskproducerad råvara kan användas i företagens varumärkesbyggnad även bland företag i förädlingsledet. Historiskt har detta oftast inte avspeglats i avräkningspriserna till jordbrukarna men under senare år har konsumenternas högre betalningsvilja för svenskproducerat gris- och nötkött, åtminstone periodvis, förts vidare till jordbrukarna i form av högre avräkningspriser än för importerat kött.¹²⁶ Detta visar att starka mervärden i produktionen på gårdsnivå och marknadsföring av dessa potentiellt kan bidra till att öka betalningsviljan hos de senare leden i livsmedelkedjan.

Intresset och betalningsviljan för närproducerad mat har ökat kraftigt och konsument- trenderna pekar i riktningen mot att handla direkt av producenten.¹²⁷ Detta skapar möjligheter för jordbrukare att differentiera sina produkter utifrån regionalt ursprung och attta marginaler från senare led av livsmedelkedjan. Med andra ord kan dessa trender skapa förutsättningar för marknadsinnovationer som stärker jordbrukarens konkurrensposition i livsmedelskedjan.

Mer långtgående och omfattande krav på produktionen än vad producenter i konkurrerande länder har är kostnadsdrivande och ger därmed en konkurrenskraftshämmande effekt på det svenska jordbruket.^{128, 129} Bakgrunden är att det historiskt sett visat sig vara svårt att ta betalt för de mervärden som följer av lagkrav när all inhemsk produktion omfattas av lagkraven.

Detta kan förklaras av att jordbrukarnas position i värdekedjan är svag, där de som regel är pristagare med liten möjlighet att påverka priset på de produkter de säljer. För mervärden som går utöver lagstiftningskrav är det däremot enklare att ta ut ett merpris, genom system för certifiering och märkning - såsom för exempelvis ekologisk produktion. I länder som

---

¹²³ Jordbruksverket (2017). *Den digitaliserade gården Hur kan samhället bidra?* Rapport 2017:17

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Jordbruksverket 2018. *Mervärde i svensk grisproduktion* <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ovr2921.html>, *Mervärden i svensk kycklingproduktion* <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ovr2924.html>, *Mervärden i svensk produktion av får och lamm* <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ovr2922.html>, *Mervärden i svensk nötköttsproduktion* <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ovr2925.html>

¹²⁶ Jordbruksverket (2020). *Priser på jordbruksprodukter – maj 2020*. Månadsbrev – priser på jordbruksprodukter 2020-06-02.

¹²⁷ Jordbruksverket (2017). *Jordbruksföretagens kombinationsverksamheter 2016*. JO 47 SM 1701

¹²⁸ Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i livsmedelkedjan*. Rapport 2018:4.

¹²⁹ Konkurrensverket (2011). *Mat och marknad – från bonde till bord*. Rapport 2011:3

Danmark och Nederländerna förekommer märkningar kopplade till ett djurskydd som går utöver det som lagstiftningen kräver, i syfte att ta ut ett merpris gentemot såväl inhemska som importerade standardprodukter. Sveriges på många områden strängare lagstiftning än minimikraven på EU-nivå gör emellertid att svenska jordbrukare som vill differentiera sinaprodukter från standardprodukter måste utgå från en högre grundnivå, vilket är kostnadsdrivande och innebär därmed att svenska märkningar får svårare att klara konkurrensen.

Den offentliga sektorn i Sverige är en av livsmedelskedjans största kunder. Regler för offentlig upphandling försvårar upphandlingar som premierar de s.k. svenska mervärdena. Det finns utrymme för förenklingar och ökad kunskap kring hur reglerna kan tillämpas.¹³⁰

- ***Lantbrukskooperationen stärker förhandlingsstyrkan***

Lantbruksföretagen, som ofta är små, kan genom att gå samman i kooperativ förbättra sinamöjligheter att få ut produkter på marknaden till acceptabla priser¹³¹. Lantbrukarnas behov av stärkt förhandlingsstyrka är argument som framhålls för att ge undantag från konkurrensreglerna som ska förhindra konkurrensbegränsande samarbete.

På den svenska marknaden finns ett antal lantbrukskooperativa företag¹³². De är ekonomiska föreningar som ägs av sina medlemmar. Kooperativet har till uppgift att sälja vidare de råvaror som jordbrukarna producerar och i vissa fall även genom egna industrier förädla råvaran. Kooperativen kan också samordna inköp av insatsvaror till medlemmarna. De senaste decennierna har det skett en stark strukturrationalisering där kooperativ gått samman och produktionsanläggningar lagts ner. Det har även skett försäljningar av kooperativt ägda företag till privat ägda företag. Ökad efterfrågan på lokalproducerade produkter har dock gjort att det på senare år bildats en del nya mindre kooperativ. Totalt sett har de nya mindre kooperativen ännu så länge en marginell marknadsandel.

Förekomsten av producentkooperativa uppköpande företag varierar mellan produktionsinriktningarna. Inom spannmålsodling, mjölkproduktion och stärkelsepotatis tar

---

¹³⁰ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

¹³¹ Ibid.

¹³² *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring.* SOU2015:15.

producentkooperativa företag hand om majoriteten av jordbrukarnas produktion. Inom slakteriledet samt inom sockerproduktionen saknas däremot producentkooperativa företag.¹³³

Kooperativen ger lantbrukarna en starkare position i livsmedelskedjan och kan fungera som motvikt mot de stora företag som dominerar både insatsvaruhandeln och försäljningsledet.¹³⁴

Producentorganisationer täcker en betydande del av frukt- och grönsaksproduktionen Sverige har fem erkända producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker. Hur stor andel av frukt- och grönsaksproduktionen som omfattas av dessa organisationer kan variera en del från år till år. Högst var den under 2008-2010, då den låg omkring 60 procent.¹³⁵

Jordbruksverket analyserade situationen för frukt- och grönsakssektorn i samband med att vi uppdaterade vår nationella strategi inom stödet till producentorganisationer¹³⁶. Det arbetet drog slutsatsen att frukt- och grönsakssektorn till stor del har samma styrkor och svagheter som jordbrukssektorn som helhet. Bland möjligheterna nämndes att öka marknadsandelen genom att förlänga säsongen, att satsa på att höja kvaliteten ytterligare och att öka utbildningen i företagsledning. Till hoten hör svag produktutveckling och brist på växtskyddsmedel.

Den nationella strategin slår fast tre övergripande mål för perioden 2017-2022:

- stärka producentledets position på marknaden
- öka sektorns konkurrenskraft
- minska miljöbelastningen från produktion och hantering

- SWOT-analys, särskilt mål 3

S1 Mervärde skapar förutsättningar för att utveckla starka varumärken	W1 Få aktörer och stark marknads-koncentration i förädlings- och distributionsled
S2 Kooperation stärker lantbrukarnas plats i livsmedelskedjan	W2 Primärledet står för en liten del av slutproduktens förädlingsvärde
	W3 Mervärden som stöds av lagstiftning begränsar primärproducenternas förmåga

¹³³ Flera av de utlandsägda företagen är förvisso producentkooperativa i sina hemländer men den svenskaverksamheten bedrivs inte kooperativt.

¹³⁴ Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i livsmedelskedjan*. Rapport 2018:4.

¹³⁵ Genom att jordgubbsproduktionen står för en stor del av marknadsvärdet får variationer i jordgubbsskörden stor inverkan på hur stor andel av omsättningen inom frukt- och gröntproduktionen som består av jordgubbar och därmed också hur stor andel av frukt- och

gröntproduktionen som omfattas av producentorganisationer.

¹³⁶ Jordbruksverket (2018). *Nationell strategi för producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker*. Rapport 2017:19 reviderad 2018.

	att använda dessa mervärden för att stärka sin marknadsposition
O1 Konkurrensen ökar i förädlingsledet O2 Digitalisering öppnar upp för nya affärsmodeller O3 Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt O4 Översyn av regelverk och rekommendationer vid offentlig upphandling	T1 Ojämna maktförhållanden i livsmedelskedjan

4.2 Allmänt mål 2 – Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål

Det är viktigt att svenskt jordbruk är långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt för att värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Därför är det allvarligt att lönsamheten är svag i stora delar av landet, främst i den typen av jordbruk som mest gynnar natur och landskap.

Om inte lönsamheten kan förbättras eller om politiken inte kompenserar för detta kommer det förutom minskad livsmedelsproduktion även att påverka flera miljönyttor som biologisk mångfald och ett öppet odlingslandskap, vilket gör det svårt att nå miljömålet Ett rikt odlingslandskap.

Det finns problem med näringsläckage från jordbruket till vatten.

Klimatförändringar med mer nederbörd kan göra att denna problematik växer.

Problemen med vattenkvalitet är störst i slättbygder. Ökad intensitet inom växtodling och animalieproduktion i Sverige bidrar till attriskerna ökar även för läckage av växtskyddsmedel till yt- och grundvatten. En viktig förutsättning för en effektiv användning av växtnäring och växtskyddsmedel är att marken är väl-dränerad. Ny teknik och andra odlingsystem kan bidra till en god vattenkvalitet.

Utsläppen till luft behöver minskas vilket kan göras genom att miljöpåverkan från lantbruketytterligare begränsas. Genom att minska utsläpp av kväveoxider och ammoniak bidrar jordbruket till att nå miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Ingen övergödning, Frisk luft och Giftfri miljö.

Jordbruket står för omkring 13 procent av de svenska utsläppen av växthusgaser. Andelen har ökat något på senare år, eftersom jordbrukets utsläpp varit i stort sett oförändrade samtidigt som utsläppen från andra sektorer har minskat. De klimatpåverkande utsläppen från jordbrukssektorn kan minska men inte tas bort helt. Jordbruket kan bidra i klimatarbetet genom att bli resurseffektivare per producerad enhet, genom att öka kolinlagringen i mark samt genom att bidra till en ökad produktion av förnybar energi.

Det finns ett väl etablerat offentligt finansierat rådgivningssystem i Greppa Näringen, växtskyddscentraler och ekorådgivning som är en länk mellan forskare och företag. Det finns dock svårigheter för rådgivningsföretag att ta betalt för miljøråd.

4.2.a Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, inbegripet genom att minska utsläppen av växthusgaser och ökakoldioxidbindningen, samt främja hållbar energi

- Goda naturliga förutsättningar för minskade klimatutsläpp

Sverige är, relativt sin befolkning, ett stort land med rik tillgång till naturresurser som mark, skog och vatten. Resurserna kan användas för att bidra till många av samhällets målsättningar. Exempelvis bidrar skogens förmåga att ersätta fossilbaserade material, bindakol och leverera klimatneutral energi till landsbygdernas möjlighet att bidra till klimatmålen.^{137 138}

Den svenska djurhållningen är, relativt andra länder, mer klimateffektiv. Inom svensk animalieproduktion är växthusgasutsläpp per kilo produkt klart under genomsnittet för EU.¹³⁹ Trenden för utsläppen är dessutom nedåtgående i Sverige.^{140 141} Faktorer som bidrar till en klimateffektiv produktion är bland annat relativt friska djur och att biprodukter som inte lämpar sig för humankonsumtion tas tillvara.¹⁴²

En relativ ökning av efterfrågan på kött producerat i Sverige bidrar till att kött produceras på ett relativt sett mer klimateffektivt sätt. Det förutsätter att det svenska köttet ersätter produktion i andra länder.¹⁴³

- Långa avstånd och kort växtsäsong har negativa effekter

En högre avkastning från växtodling utan att mängden insatsvaror ökar är generellt sett bättre för klimatet då det ökar resurseffektiviteten per kilo produkt. En högre skörd binder också in mer kol i marken. De jämförelsevis sämre odlingsförhållandena i Sverige kan innebära en relativt låg medelavkastning per hektar. Stora geografiska avstånd ökar dessutom behovet av transporter redan i primärledet. De regionala skillnaderna är dock stora

---

¹³⁷ Regeringskansliet (2018). *Strategi för Sveriges nationella skogsprogram*. N2018.15.

¹³⁸ Arbetsgrupp 2 (2016). *Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser*. Underlagsrapport från arbetsgrupp 2 inom nationellt skogsprogram.

¹³⁹ Lesschen, J., P. & Westhoek, H. (2011). *Greenhouse gas emission profiles of European livestock sectors*. *Animal Feed Science and Technology* 166:16-28.

¹⁴⁰ Naturvårdsverket (2019) *Fördjupad analys av den svenska klimatomställningen 2019*

¹⁴¹ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*

¹⁴² Gård & Djurhälsan (2018). *InterPIG - Internationella rapporten 2017*. Husdjursstatistik 2018. Växa Sverige

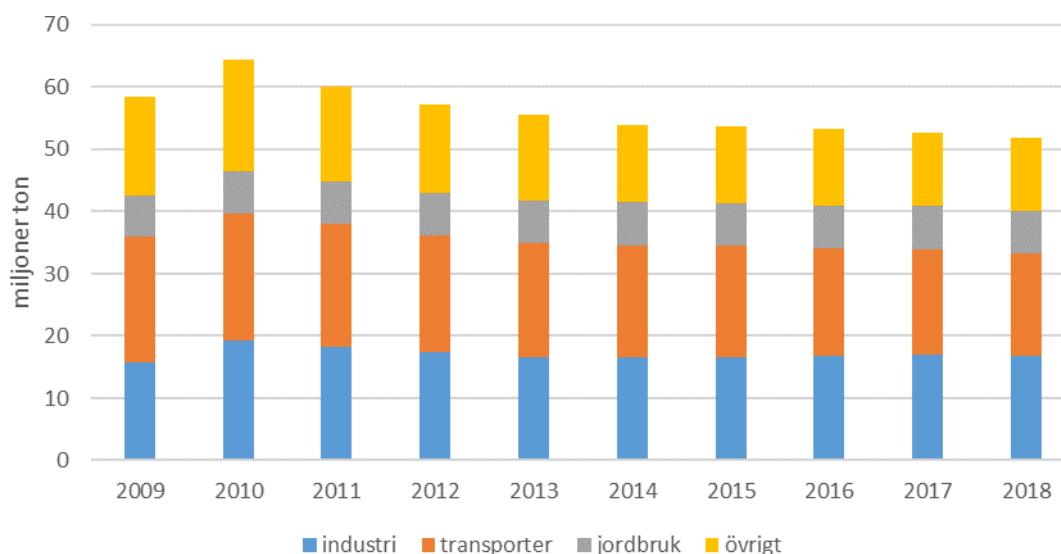
¹⁴³ IVA (2019). Så klarar det svenska jordbruket klimatmålen- En delrapport från IVAprojektet Vägval för klimatet.

och den höga avkastningen i södra Sverige kan ge ett lägre klimatavtryck än i norra delarna av landet.

En ökad efterfrågan på vegetariska alternativ i stället för animaliska ger förutsättningar för att minska matkonsumtionens klimatpåverkan.¹⁴⁴

Såväl naturliga förutsättningar som traditioner gynnar dock mjölk- och köttproduktion, relativt växtodling i delar av landet.¹⁴⁵ Det kan vara svårt för svenskt jordbruk att möta en ökad efterfrågan på en mer växtbaserad och klimateffektiv kosthållning.

- **Jordbrukets utsläpp av växthusgaser har minskat sedan 1990-talet**

Figur 24 Jordbrukets och andra källors utsläpp av växthusgaser, miljoner ton. Källa: Naturvårdsverket

Utsläppen domineras av metan från djurs matsmältning och av lustgas från jordbruksmark. Jordbrukssektorns utsläpp har minskat med 10 procent sedan 1990 beroende främst på minskad djurhållning (framför allt antal mjölkkor och grisar) och delvis på minskad användning av mineralgödsel. Utsläppen från jordbrukets arbetsmaskiner var 0,6 miljoner ton koldioxidkvivalenter år 2017. Utsläppen från jordbrukets arbetsmaskiner och lokaler motsvarar totalt knappt 1 miljon ton koldioxid och utsläppen har sedan 1990 minskat med 25

¹⁴⁴ IPCC (2019) Climate Change and Land, an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems.

¹⁴⁵ Jordbruksverket (2003). *Hur går det för svenskt jordbruk – en jämförelse med några*

procent.¹⁴⁶ Det svenska jord- och skogsbruket använder mindre energi per hektar än EU-genomsnittet.¹⁴⁷

En stor andel av företag med växthusodling har ställt om sin uppvärmning från fossil tillförnybar energi vilket möjliggör odling av grönsaker och prydnadsväxter med låg klimatpåverkan.¹⁴⁸

Utsläppen från jordbrukssektorn kan minska men inte tas bort helt. Vissa utsläpp kan inte minskas på grund av begränsningar i att kunna påverka de biologiska processerna. Det saknas också kunskap om effektiva klimatåtgärder, framför allt när det gäller utsläppen av metan och lustgas.¹⁴⁹

- *Sverige har kolrika jordar men också stora utsläpp från mark*

Sverige har en stor andel skog och en liten andel jordbruk. Enligt kommissionen utgörs Sverige av drygt 9 procent jordbruksmark och cirka 59 procent skogsmark.¹⁵⁰ De visar också att Sverige har höga halter av kol i mark.¹⁵¹ Såväl Sveriges unga jordar som det kalla klimatet medverkar till en långsammare nedbrytning av organiskt material än i mer sydliga länder.¹⁵² En stor del av skogen är under tillväxt vilket också är positivt för kolinlagring.

Utöver utsläpp av metan och lustgas sker det utsläpp och upptag av koldioxid från åkermark och betesmark p.g.a. kolförrådsförändringar i jordar och biomassa. Utöver dessa kolflöden beräknas jordbruksmark i genomsnitt vara en källa till koldioxid där den största källan är mulljordar som årligen antas släppa ifrån sig knappt 3 miljoner ton koldioxid. Mineral- jordarna uppvisar stor mellanårsvariation i utsläpp och upptag av koldioxid vilket i stor utsträckning beror på variationer i tillförsel av organiskt material till marken (rester av årlig skörd och tillförsel av stallgödsel). Den kontinuerliga inventeringen av kolförråd i åkermark pekar på att det sker en långsiktig uppbyggnad av kol i mineraljorden. Arealen åkermark har minskat sedan 1990 vilket i viss utsträckning påverkar utsläppen från denna marktyp. Betesmark omfattar endast en procent av landarealen och de genomsnittliga årliganettoupptagen har legat nära noll under perioden 1990-2017.¹⁵³

---

¹⁴⁶ Naturvårdsverket (2020) National Inventory Report Sweden 2020. Greenhouse Gas Emission Inventories 1990-2019. Siffrorna används också för kontextindikator 45.

¹⁴⁷ Kontextindikator 44 energy use in agriculture, forestry and food industry.

¹⁴⁸ Jordbruksverket (2018). *Energianvändning i växthus 2017*. Statistikrapport 2018:05

¹⁴⁹ Jordbruksverket (2018). *Hur kan den svenska jordbrukssektorn bidra till att vi når det nationella klimatmålet?* Rapport 2018:01

¹⁵⁰ DG agri (2017). Kontextindikator 31 Land cover.

¹⁵¹ DG agri (2017). Kontextindikator 41. Soil organic carbon.

¹⁵² <https://www.slu.se/miljoanalys/statistik-och-miljodata/miljodata/webbtjanster-miljoanalys/markinfo/markinfo/markprofil/jordman/jordmansbildande->

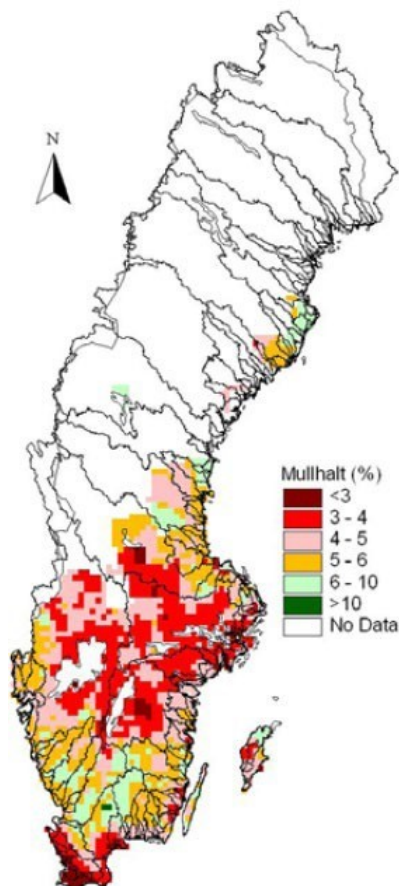

¹⁵³ Naturvårdsverket (2019) Fördjupad analys av den svenska klimatomställningen 2019

Trots att organogen jordbruksmark endast utgör en liten andel av den totala jordbruksarealen står dessa marker för en tredjedel av det svenska jordbrukets utsläpp av växthusgaser.

Utifrån dagens kunskapsläge är den mest effektiva metoden för att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser från organogen jordbruksmark att återställa dessa till våtmarker. Detta innebär en nedläggning av produktionen på marken.¹⁵⁴

Mullhalten i åkermarken varierar i olika delar av Sverige. Halterna tenderar att vara lägre än genomsnittet i slättbygderna och högre i skogsbygderna.

Figur 25 Geografisk fördelning av mullhalt i matjorden. För de vita områdena i kartan saknas data. Källa: Jordbruksverket 2015:19

¹⁵⁴ Jordbruksverket (2018). *Återvätning av organogen jordbruksmark som klimatåtgärd*. Rapport 2018:30.

I Skåne är många jordar mullfattiga, medan höga halter av organiskt material är frekventa i de nederbördsrika områdena i Västsverige.¹⁵⁵ I Sverige har mullhalten i åkermarken ökat imedeltal de senaste tjugo åren, detta främst beroende på en ökande areal vall.¹⁵⁶

Att binda in organiskt kol i mark är förutom en klimatåtgärd en av de viktigaste faktorerna för markens bördighet. Många av de åtgärder som lyfts fram för att öka bördigheten och ökakolinlagringen ses dessutom som viktiga för att klara ett föränderligt klimat samt extremväder såsom översvämning och torka. Detta kan uppnås på många olika sätt, exempelvis genom ändrad markanvändning eller förändring av odlingssystem och skötselåtgärder. Odling av vall, mellangrödor och fleråriga grödor samt tillförsel av organiskt material är några av de metoder som har störst potential.¹⁵⁷ Möjligheterna till kolinlagring skiljer sig dock mellan Sveriges olika delar på grund av skillnader i klimat, jordart och tidigare markanvändning samt tillgång till organiskt material som stallgödsel eller rötslam.

Det innebär att lämpliga stödåtgärder för att öka kolinlagringen skiljer sig åt mellan olikalandsdelar. Exempelvis kräver odlingen av mellangrödor att det finns en period för god tillväxt på hösten efter skörd av huvudgrödan vilket inte är fallet i norra Sverige.

- ***Mer än hälften av energin kommer från förnybara källor***

Det svenska energisystemet är till viss del baserat på inhemska förnybara energibärare såsom vatten, vind, sol och biomassa, men en stor del av energitillförseln sker genom import av bland annat kärnbränsle för elproduktion i kärnkraftsreaktorer, biodrivmedel samt fossila drivmedel som olja och naturgas till transportsystemet. En mycket liten andel av biodrivmedlen som säljs i Sverige produceras från svensk råvara.

Energi- och klimatåtgärder, inte minst koldioxidskatten som infördes på 1990-talet, har lett till att användningen av förnybar energi ökat markant under senare decennier. År 2017 stod den för 55 procent av den totala energianvändningen i Sverige. En stor andel av den förnybara energin kommer från bioenergi.¹⁵⁸ Den ökade tillförseln av bioenergi beror främst på bättre utnyttjande av restprodukter från skogsnäringen. Samtidigt som att skogstillväxten och skogsavverkningarna det senaste århundradet har fördubblats har skogens virkesförråd och kolförråd ökat. Tillskottet av biobränslen från jordbruket har också ökat, både inhemskt producerade och importerat fordonsbränsle. Idag bidrar det svenska jordbruket relativt lite (2,4 procent)¹⁵⁹ till energitillförseln i Sverige. Förutom biogas och grödor för produktion av

---

¹⁵⁵ Jordbruksverket (2015). *Nationell jordartskartering*. Rapport 2015:19

¹⁵⁶ Poeplau et al. 2015. *Positive trends in organic carbon storage in Swedish agricultural soils due to unexpected socio-economic drivers*. *Biogeosciences*, 12, 3241-3251, 2015

¹⁵⁷ Bolinder, M., Freeman, M., Kätterer, T. (2017). *Sammanställning av underlag för skattning av effekter på kolinlagring genom insatser i Landsbygdsprogrammet*. Sveriges lantbruksuniversitet

¹⁵⁸ Energimyndigheten (2019). *Energiläget i siffror 2019*.

¹⁵⁹ Kontextindikator 43 Sustainable production of renewable energy from agriculture and forestry.

biodrivmedel såsom etanol och RME ingår energiskog och vissa andra energigrödor försmåskalig värme- och elproduktion.¹⁶⁰

- ***Tydliga politiska mål och goda förutsättningar att producera hållbar energi***

För att klara klimatmålen på europeisk och svensk nivå behöver jord- och skogsbrukets bidrag till produktionen av förnybar energi öka i stor omfattning.^{161 162} Den svenska klimatlagen lägger ett ansvar på nuvarande och framtida regeringar att föra en politik som utgår från klimatmålen och att regelbundet rapportera om utvecklingen. En central utgångspunkt för klimatlagen är att klimatpolitiska och budgetpolitiska mål ska ges förutsättningar att samverka med varandra. För att klara klimatmålet behöver Sverige ställa om hela sin energi- och transportsektor och bland annat ska andelen förnybara drivmedel öka högst avsevärt. Dessa förnybara drivmedel ska komma framför allt från skogen men också från en ökad produktion av biomassa från åkermarken vid sidan av livsmedelsproduktionen.¹⁶³

Energi som produceras från exempelvis sol och vind eller restprodukter som skogsavfall, gödsel och halm kan ersätta fossil energi. Fleråriga energigrödor och mellangrödor har också potential samtidigt som miljöpåverkan från produktion är liten.^{164 165} Flera av landsbygdernas näringar kan därför spela en avgörande roll för samhällets omställning till encirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi.¹⁶⁶

År 2010 hade 15 lantbruk i Sverige startat biogasanläggningar där det rötas stallgödsel. Antalanläggningar i Sverige som använder gödsel för biogasproduktion har under 2016 ökat till 60stycken, varav 40 var gårdsanläggningar och resterande samröttningsanläggningar. Under 2016 rötades drygt 4 procent av stallgödseln.¹⁶⁷ Produktionen av gödselbaserad biogas bedöms kunna öka tiofalt fram till 2030.¹⁶⁸

---

¹⁶⁰ Black-Samuelsson S, Eriksson H, Henning D, Janse G, Kaneryd L, Lundborg A och Niemi Hjulfors L. 2017. *Bioenergi på rätt sätt – om hållbar bioenergi i Sverige och andra länder*. Rapport av Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Rapport 10, Skogsstyrelsen. 2017.

¹⁶¹ European Commission (2018) In-depth analysis in support of the Commission communication COM(2018)773 A Clean Planet for all A European long-term strategic vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy.

¹⁶² *En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige*. Delbetänkande av Miljömålsberedningen. SOU 2016:47. ¹⁶³ *En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige*. Delbetänkande av Miljömålsberedningen. SOU 2016:47. ¹⁶⁴ *Mer biogas!* SOU 2019:63.

¹⁶⁵ Börjesson, Pål (2016) Potential för ökad tillförsel och avsättning av inhemsk biomassa i en växande svenskbioekonomi. Lunds Universitet.

¹⁶⁶ *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop*. Prop. 2017/18:179.

¹⁶⁷ Naturvårdsverket (2018). *Fördjupad analys av svensk klimatstatistik 2018*. Naturvårdsverket Rapport 6848.

¹⁶⁸ *Mer biogas!* SOU 2019:63.

- ***Starka institutioner och hög utbildningsnivå underlättar***

En rad generella faktorer, som god institutionell kapacitet, hög utbildningsnivå och kompetens, hög innovationskraft och ett väl etablerat rådgivningssystem är styrkor som bidrar till ökade förutsättningar att minska klimatpåverkan och till att genomföra effektiva anpassningar till ett förändrat klimat.¹⁶⁹ Till denna allmänna institutionella beredskap kan man också lägga till det faktum att jordbruks- och markfrågor på senare tid hamnat högre på den politiska agendan.¹⁷⁰

Det finns en stark institutionell kapacitet som skapar förutsättningar att på ett effektivt sätt hantera de i sig oundvikliga målkonflikterna mellan klimatmål och andra mål.^{171 172} Ett exempel på det är att ökad samverkan mellan olika intressen kan mildra målkonflikter, exempelvis den mellan rennäring och vindkraft, och därigenom öka möjligheterna att bidra till fler mål.

- ***Låga kostnader för fossil energi och stora avstånd försvårar omställningen***

Låga energipriser innebär minskade incitament att utveckla och investera i produktion av förnybara energiresurser från landsbygderna. Globalt är subventionerna till fossila bränslen fortfarande mycket större än till förnybar energi.^{173 174}

Statsstödsregler som minskar möjligheterna att bedriva en politik som gynnar exempelvis förnybar energiproduktion kan utgöra minskade möjligheter att bidra till minskade växthusgasutsläpp.¹⁷⁵

---

¹⁶⁹ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*

¹⁷⁰ *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop.2016/17:104.

¹⁷¹ Agenda 2030-delegationen (2017) I riktning mot en hållbar välfärd. Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Statens offentliga utredningar. (Fi 2016:1).
<https://www.regeringen.se/49ba4d/contentassets/1a2de8e7c90747a9b2c96081ceed7c58/i-riktning-mot-en-hallbar-valfard.pdf> s.81

¹⁷² Agenda 2030-delegationen (2017) Delredovisning från Agenda 2030-delegationen. Promemoria. Statens offentliga utredningar. (Fi 2016:1). <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/11/Delredovisning-Agenda-2030-delegationen-utan-bilagor.pdf> s.7

¹⁷³ IEA (2015). International Energy Agency. Energy and climate change. World Energy Outlook, specialreport

¹⁷⁴ Black-Samuelsson S. et al. (2017). *Bioenergi på rätt sätt – om hållbar bioenergi i Sverige och andra länder*. Rapport av Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Rapport 10, Skogsstyrelsen. 2017.

¹⁷⁵ Black-Samuelsson S. et al. (2017). *Bioenergi på rätt sätt – om hållbar bioenergi i Sverige och andra länder*. Rapport av Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Rapport 10, Skogsstyrelsen. 2017. s, 38

Potentialen för att utnyttja möjligheten till produktion av olika typer av förnybar energi inom jordbruket kan begränsas av tillgången till råvara inom rimliga avstånd från produktionen.¹⁷⁶¹⁷⁷ Landsbygdens gleshet och bristande infrastruktur har därför betydelse för produktionspotentialen. Enligt kontextindikator 4 finns i Sverige knappt 9 personer per km² på landsbygden, vilket ska jämföras med EU:s 51 personer/km². Det svenska jordbrukets andel av den nationella produktionen av förnybar energi är också mycket liten i ett EU- perspektiv.¹⁷⁸

- ***Jordbruket behöver anpassa sig till klimatförändringarna***

Sammantaget förväntas klimatförändringarna medföra större fördelar än nackdelar för det svenska jordbrukets produktionsförmåga, under förutsättning att sektorn anpassar sig till den förutsättningarna.

Klimatförändringarna kommer att innebära ett varmare klimat med förändrade nederbördsmonster, längre vegetationsperiod och mer frekventa extrema väderhändelser. Detsvenska jordbruket kan också få större betydelse i framtiden om förutsättningarna försämras i viktiga jordbruksområden i världen.¹⁷⁹ ¹⁸⁰

Det finns positiva aspekter av förändringarna, som att en längre växtsäsong kan möjliggöra fler eller större skördar, möjligheter att odla vissa grödor längre norrut samt möjligheter fören längre utevistelse hos jordbrukets djur.

Det finns också negativa aspekter av klimatförändringarna, som utmaningar med mer och mindre nederbörd under olika säsonger och därmed risk både för intensiva regn och perioder med torka och vattenbrist. Behovet av bevattning förväntas därmed bli större, samtidigt som konkurrensen om vattenresurserna kommer att öka (mer om bevattning finns att läsa under särskilt mål 5 – ”vatten en viktig resurs för jordbruksproduktionen”). Markens avkastning och behov av bearbetning påverkas också av minskad tjäle vilket kan utgöra ett hot.¹⁸¹ Effekterna av ett förändrat klimat utanför Sverige påverkar också den svenska jordbruks- och trädgårdssektorn.

Sverige är ett nord-sydligt långsträckt land med stora regionala skillnader vilket innebär att klimatförändringen kommer att få olika effekter i olika delar av landet. Exempelvis flyttas

---

¹⁷⁶ Jordbruksverket (2019) Kalkyler för energigrödor.

¹⁷⁷ *Mer biogas!* SOU 2019:63.

¹⁷⁸ DG agri (2017). Kontextindikatorerna 4 och 43.

¹⁷⁹ Jordbruksverket (2017). *Handlingsplan för klimatanpassning, Jordbruksverkets arbete med klimatanpassning inom jordbruks- och trädgårdssektorn*. Rapport 2017:7.

¹⁸⁰ Bernes, C. (2016). *En varmare värld – Växthuseffekten och klimatets förändringar*. Tredje upplagan. Monitor 23. Naturvårdsverket.

¹⁸¹ *Nationell strategi för klimatanpassning*. Prop.2017/18:163.

odlingsgränsen för olika grödor successivt norrut medan effekterna av havsnivåhöjningen blir störst i södra Sverige.

- **Låg investeringsvilja försvårar anpassning**

För att kunna hantera det hot som klimatförändringarna innebär behövs det ny kunskap, investeringar i nya lösningar samt underhåll av befintliga byggnader och infrastruktur. Lönsamheten i stora delar av branschen är låg vilket resulterar i en svag investeringsvilja.¹⁸² Hos företagare som närmar sig pensionsåldern saknas ofta incitament att investera i modernteknik och lära sig nya arbets- och produktionsmetoder. Dessutom pågår det jämförelsevis lite tillämpad forskning inom jordbruksområdet och forskningen utgår i för liten grad från näringens behov. Detta gör att innovationsförmågan är lägre i jordbruket än i andra delar av svenskt näringsliv.¹⁸³

- **SWOT-analys, särskilt mål 4**

<p>S1 Rik tillgång på naturresurser</p> <p>S2 Skog och jordbruksmark har god förmåga till kolinlagring</p> <p>S3 Svensk animalieproduktion har jämförelsevis låg klimatpåverkan</p> <p>S4 Hög generell utbildningsnivå och starka institutioner underlättar omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi</p> <p>S5 Goda förutsättningar till låg klimatpåverkan från växthusodling</p>	<p>W1 Det saknas kunskap om effektiva klimatåtgärder</p> <p>W2 Utsläppen från organogen jordbruksmark är stora men svåra att minska utan produktionsbortfall</p> <p>W3 Odlingsförhållanden i områden med kort växtsäsong kan ge jämförelsevis högre klimatpåverkan vid odling av spannmål</p> <p>W4 Stora geografiska avstånd minskar potentialen för förnybar energi</p> <p>W5 Naturliga förutsättningar gynnar animalieproduktion mer än växtodling</p>
<p>O1 Ökad efterfrågan på svenskt kött kan bidra till minskade utsläpp från köttkonsumtion</p> <p>O2 Politiska mål främjar omställningen till ett fossilfritt samhälle</p> <p>O3 Ökad kolinlagring kan bidra till både miljö- och produktionsmål</p> <p>O4 God institutionell kapacitet att hantera olika målkonflikter</p>	<p>T1 Svagt kunskapssystem och låg investeringsvilja hämmar anpassningsarbetet</p> <p>T2 Subventioner till fossila bränslen minskar investeringsviljan i förnybara alternativ</p> <p>T3 Regelverk försvårar statligt stöd till förnybar energiproduktion</p>

¹⁸² Jordbruksverket (2018). *Förprovningar av stallplatser 2017, På tal om jordbruk och fiske – fördjupning om aktuella frågor*

¹⁸³ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

O5 Klimatförändringarna medför bättre odlingsförutsättningar för svenskt jordbruk	
O6 Goda förutsättningar att ställa om till fossilfri energi	
O7 En ökad efterfrågan på vegetariska alternativ i stället för animaliska ger förutsättningar för att minska matkonsumtionens klimatpåverkan	

4.2.b *Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, bland annat genom att minska kemiskt beroende*

- ***Goda förutsättningar för hållbart jordbruk***

Sverige har, relativt många andra EU-länder, goda naturliga förutsättningar för att bruka naturresurserna på ett hållbart sätt. Till dessa förutsättningar hör exempelvis generellt god tillgång till vatten och låg generell risk för erosion. Ett varierat landskap och kyligare klimat jämfört med övriga Europa ger ett lägre behov av kemiska växtskyddsmedel.¹⁸⁴

- ***Förvaltning av jordbruksmark är en viktig del av miljömålen***

Jordbruksmarken är en naturresurs som om den hanteras på rätt sätt har potential att leverera livsmedel och andra produkter under lång tid¹⁸⁵. Jordbruksmarkens produktionsförmåga lyfts också fram i två av tolv preciseringar under miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. För en hållbar utveckling ska åkermarken ha en bra mullhalt, att markpackning inte är ett hot mot produktionen, att dräneringen fungerar och att åkermarkens biologiska och kemiska egenskaper inte försämras. Mullhalten i svenska jordar bedöms överlag som god men i framför allt slättbygd är halten i vissa jordar lägre än vad som är produktionsmässigt optimalt¹⁸⁶. Markpackningen i svenska jordar riskerar att öka i och med ökad nederbörd och tunga jordbruksmaskiner. SLU genomför undersökningar av markpackningen på ett 30-tal olika fält i Sverige enligt ett rullande schema. Data kan dock ännu inte användas för att dra några generella slutsatser om tillståndet för jordarna.

Inom ekologisk odling som bedrivs på drygt 20 procent av jordbruksmarken krävs en mervarierad växtföljd och ofta är andelen slättervall hög i växtföljden. Växtnäringstillförseln sker via organiska gödselmedel eller grön gödsling. Detta innebär sammantaget positiva effekter för markens långsiktiga produktionsförmåga, främst genom dess effekt på markstrukturer och mullhalt.

¹⁸⁴ Europeiska miljöbyrån EEA (2016). *Environmental Indicator Report 2016*.

¹⁸⁵ Hasund, K P. (1986). *Jordbruksmarken i naturresursekonomiskt perspektiv*. SLU, rapport 269.

¹⁸⁶ SCB, Jordbruksverket, Naturvårdsverket och LRF (2012). *Hållbarhet i svenskt jordbruk 2012*.

Tillförsel av tungmetaller, främst kadmium genom luftdeposition, mineralgödsel och kalkningsmedel¹⁸⁷, är ett annat hot mot en hållbar förvaltning av åkermarken som naturresurs. Kadmium finns naturligt i jorden och halterna varierar över landet, med högrehalter i bland annat delar av Jämtlands och Skåne län¹⁸⁸.

- ***Svensk odling i jord- och trädgårdsbruk använder lite växtskyddsmedel***

Hektardoserna av växtskyddsmedel i Sverige ligger på en låg nivå jämfört med andra länder i Europa. Sverige har sedan länge behörighetskrav för användning av växtskyddsmedel, rådgivarstöd i form av växtskyddscentraler samt kostnadsfri miljörådgivning genom Greppa näringen. Dessutom finns god tillgång på välutbildade oberoende rådgivare inom växtodlingsområdet i de mer intensivt odlade bygderna som också medverkar till behovsanpassning av bekämpningsinsatserna. Odlingen på svensk åkermark kännetecknas av varierad växtföljd och omfattande vallodling vilket minskar miljöbelastningen.^{189 190}

Inom det svenska jordbrukets växtodling, på drygt 3 miljoner hektar, domineras växtföljderna av spannmål och vallodling för bete och slätter, med ca en tredjedel var av åkermarken. Dessa vallbaserade växtföljder ger Sverige fördelar ur miljösynpunkt, som bådeminskar behovet av växtskyddsmedel och håller tillbaka både ogräs- och skadetrycket från konkurrerande ogräs respektive insekter och svampar. I en EU-jämförelse ligger den svenska användningen av växtskyddsmedel mycket lågt¹⁹¹. Den ökande intensifieringen inom växtodlingen ger dock en alltmer ökande användning av växtskyddsmedel, mätt som hektardoser¹⁹².

I Sverige odlas drygt 20 procent av jordbruksmarken ekologiskt och vid en jämförelse med övriga EU-länder är det bland de högsta andelarna.¹⁹³ Användningen av växtskyddsmedel begränsas betydligt vid en omställning till att odla ekologiskt och därmed minskar riskerna för läckage av växtskyddsmedel.¹⁹⁴

Läckage av växtskyddsmedel till omgivande miljöer på land och i vatten är dock ett miljöproblem inom jordbruks- och trädgårdsnäringsarna. I den nationella screeningen av bekämpningsmedel i åar i jordbruksområden som institutionen för vatten och miljö vid SLU

---

¹⁸⁷ Jordbruksverket (2019). *Ett rikt odlingslandskap För djupad utvärdering 2019*. Rapport 2018:31

¹⁸⁸ SLU (2019). *Mark- och grödinventeringen*.

¹⁸⁹ Jordbruksverket (2019). *Jordbruksmarkens användning*. 2018, JO 10 SM 1802.

¹⁹⁰ SCB (2018). *Växtskyddsmedel i jord- och trädgårdsbruket 2017. Användning i grödor*.

¹⁹¹ EEA (2017). *Environmental indicator report 2016*.

¹⁹² SCB (2018). *Växtskyddsmedel i jordbruket 2017. Beräknat antal doser* (MI 31 SM 1801).

¹⁹³ EU 2018. *Cap context indicators 2014-2020: C19 Agricultural area under organic farming*.

¹⁹⁴ Ascard J, Löfkvist K, Mie A & Wivstad M. 2017. Växtskyddsmedel i ekologisk produktion – användning och risker. SLU EPOK. Uppsala.

genomförde 2016, överskreds summahalten av växtskyddsmedel i vatten, 0,5 µg l⁻¹ vatten, i 60 % av proven. Vid samma analys hade 38 % av proverna minst ett verksamt ämne som överskred respektive fastställda riktvärde¹⁹⁵. Årligen beräknas också både riskindex för hälsa och miljö¹⁹⁶ som uppvisar en kraftig minskning av risker sedan 1988 men en svag ökning på senare år, och toxicitetsindex för växtskyddsmedel i ytvatten¹⁹⁷, som inte visar några tydliga minskningar under de två decennier. De här resultaten visar på behovet att modifiera användningsstrategier och utveckla det förebyggande arbetet. Integrerat växtskydd, IPM, som sedan 2014 är ett krav i EU:s direktiv om hållbar användning av växtskyddsmedel¹⁹⁸, tillämpas också i Sverige, styrt genom den nationella handlingsplanen¹⁹⁹ och genom den utbildning, rådgivning och information som Jordbruksverket driver och förmedlar inom näringen²⁰⁰. Kompetensutveckling inom ramen för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är en av de mer betydelsefulla åtgärderna för att öka kunskapsnivån och därmed tillämpningen av integrerat växtskydd i jordbruket. Ur ett konsumentperspektiv är dock halterna av rests substanser från växtskyddsmedel i svenskodlade vegetabilier mycket låga och innebär enligt Livsmedelsverket inga risker för konsumenterna^{201,202}.

Ökad konkurrens från världsmarknaden kan generellt missgynna svensk produktion och därmed missgynna sådan naturresursförvaltning som går hand i hand med den svenska produktionen. Detsamma gäller andra hot gentemot produktionen, som eventuella effekter av klimatförändringar. Dessutom ökar intensiteten inom växtodling och animalieproduktion i Sverige, vilket i hög grad är ett resultat av både marknad och lönsamhetskrav. Detta ökar risken för mer begränsade växtföljder och därigenom också risken för läckage av växtskyddsmedel till yt- och grundvatten.²⁰³

---

¹⁹⁵ Lindström et al. (2017). *Nationell screening av bekämpningsmedel i åar i jordbruksområden 2016. Uppföljning av 2015 års undersökning*. SLU, Vatten och miljö, Rapport 2017:5.

¹⁹⁶ Kemikalieinspektionen (2018). *Riskindex för växtskyddsmedel*.

¹⁹⁷ Sveriges miljömål (2018). *Indikatorer för Giftfri miljö. Växtskyddsmedel i ytvatten*

¹⁹⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel

¹⁹⁹ Regeringen (2019). *Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel, perioden 2019-2022*.

²⁰⁰ Jordbruksverket (2019). *Att förebygga växtskyddsproblem – en viktig del i integrerat växtskydd (IPM)*. Rapport OVR487.

²⁰¹ Livsmedelsverket (2019). *Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016*. Livsmedelsverkets rapportserie 2018 nr 08. Uppsala.

²⁰² Livsmedelsverket (2019). *Resthalter av växtskyddsmedel i äpplen 2013, 2015 och 2017*. Livsmedelsverkets rapportserie L 2019 nr 06. Uppsala.

²⁰³ Jordbruksverket (2016). *Analys av försäljning av växtskyddsmedel och bakomliggande orsaker*.

Klimatförändringar kan leda till förändringar i skogs- och jordbruksproduktionen och ökade angrepp av befintliga eller nya växtskadegörare, något som i sin tur kan ge ökat behov av, och ökad användning av växtskyddsmedel.^{204 205}

- ***Påverkan av växtnäring på mark, luft och vatten***

Livsmedelsproduktionen medför negativ påverkan på mark, luft och vatten. Exempel på det är såväl odlingens bidrag till kväve- och fosforbelastning på vatten²⁰⁶ som djurhållningens ammoniakutsläpp.²⁰⁷ Vissa lerjordar har dessutom dålig markstruktur vilket innebär sämre produktionsförhållanden och att risken för fosforförluster är förhöjd.²⁰⁸

- ***Jordbrukssektorn är den enskilt största källan för utsläpp av ammoniak***

Utsläpp av ammoniak till luft leder till nedfall av övergödande kväve till landmiljön och vatten. Jordbrukssektorn är i EU och Sverige den enskilt största källan för utsläpp av ammoniak^{209 210}. Enligt nuvarande prognoser behöver ammoniakutsläppen i Sverige minskas för att uppfylla kraven i EU:s takdirektiv²¹¹. Utsläppen från jordbruket i Sverige har varit i stort oförändrade sedan 2010, se figur 25. Fler åtgärder kan därför behöva genomföras i jordbruket. Utsläppen av ammoniak i jordbruket är kopplade till djurhållningen och är därmed större i områden med mer omfattande djurhållning och mindre i områden där djurbesättningarna ligger glest eller är små. Ammoniakutsläppen kan minska genom ett effektivare utnyttjande av kväve vid utfodring och gödsling, genom teknik som ger lägre ammoniakförluster vid spridning av stallgödsel samt täckning av gödselbehållare.

---

²⁰⁴ Jordbruksverket (2012). *Vässa växtskyddet för framtidens klimat*. Rapport 2012:10.

²⁰⁵ Jordbruksverket (2017). *Handlingsplan för klimatanpassning, Jordbruksverkets arbete med klimatanpassning inom jordbruks- och trädgårdssektorn*. Rapport 2017:7.

²⁰⁶ Hansson K, Ejhed H, Widén-Nilsson E, Johnsson H, Tengdelius Brunell J, Gustavsson H, Hytteborn J, Åkerblom S, 2019. *Näringsbelastningen på Östersjön och Västerhavet 2017*. Havs- och vattenmyndighetsrapport 2019:20.

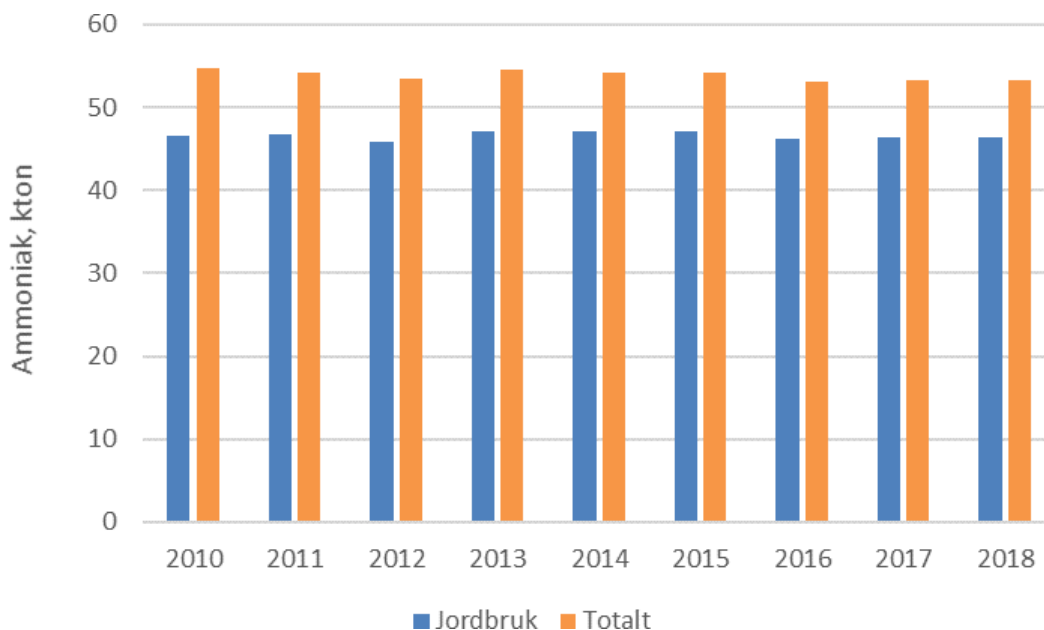
²⁰⁷ Naturvårdsverket (2019). *Utsläpp av ammoniak till luft*. Hämtad från webbsida 2019-05-17.

²⁰⁸ Greppa näringen (2015). *Praktiska Råd nr 23*.

²⁰⁹ EU 2018. *Cap context indicators 2014-2020, C45 Emissions from agriculture*.

²¹⁰ Naturvårdsverket (2019). *Utsläpp av ammoniak till luft*. Hämtad från webbsida 2019-05-17.

²¹¹ Naturvårdsverket (2019). *Nationellt luftvårdsprogram*. Hämtad från webbsida 2019-05-17.

Figur 26 Utsläpp av ammoniak i Sverige, från jordbruket och totalt 2010-2018 Källa: Naturvårdsverket

- **Jordbruket bidrar till utsläpp av näringsämnen till vatten**

Alla havsbassänger som omger Sverige, förutom Skagerrak, kan klassas som övergödda.^{212,213}

För att förbättra övergödningstillståndet i Östersjön behöver tillförseln av övergödande ämnen från Östersjöländerna minska. Mellan 1995 och 2014 minskade tillförseln till Östersjön från dessa länder med 25 % för kväve och 22 % för fosfor.²¹⁴ Fosfor som frigörs från botten sedimentet under syrefria förhållanden kan också bidra till övergödning.

Syrefattiga och syrefria bottenar förekommer i Östersjöns djupvatten.²¹⁵

²¹² Hav- och vattenmyndigheten 2019. Ingen övergödning- Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen 2019. Hav- och vattenmyndighetens rapport 2019:1.

²¹³ Hav- och vattenmyndigheten. 2018. Marin strategi för Nordsjön och Östersjön 2018-2023. Hav- och vattenmyndighetens rapport 2018:27.

²¹⁴ Sonesten, L., et al., 2018. *Sources and pathways of nutrients to the Baltic Sea (HELCOM PLC-6)*. Baltic Sea Environment Proceedings No. 153. Baltic Marine Environment Protection Commission, Helsinki, Finland

²¹⁵ Hav- och vattenmyndigheten 2019. Ingen övergödning- Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen 2019. Hav- och vattenmyndighetens rapport 2019:1.

Sverige är på väg att nå sina nuvarande mål om minskad kvävebelastning till Östersjön i Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP). För fosfor finns det fortfarande ett större minskningsbehov i Egentliga Östersjön.²¹⁶

Övergödning förekommer också i sjöar och vattendrag framförallt i södra Sverige på grund av mer omfattande jordbruksverksamhet och mer avloppsvatten från en större befolkning.²¹⁷ Sverige har dock huvudsakligen låga nitrathalter i ytvatten och grundvatten²¹⁸.

Jordbruksmarken bidrar med tillförsel av övergödande kväve och fosfor till sjöar, vattendragkustvatten och havsbassänger samt tillförsel av nitrat till grundvatten. Jordbruksmarken står för närmare hälften av den mänskligt orsakade tillförseln av kväve och fosfor till vatten²¹⁹. Andelen är större i områden med större andel jordbruksmark som i slättbygder och lägre i norra Sverige.

Näringsbalanser för jordbruksmark kan ge en indikation på potentiella risken för miljöpåverkan till följd av kväve- och fosforöverskott. Den faktiska risken beror också på andra faktorer som klimatförhållanden, jordart och odlingsmetoder mm. För Sverige är både kväve- och fosforöverskottet lägre än genomsnitt för EU.^{220 221 222}

Näringsbalanser för jordbruksmark i Sverige visar att överskottet av fosfor har minskat och tillförsel och bortförsel av fosfor till jordbruksmarken nu är i balans på nationell nivå²²³. För jordbruksföretag i mer växtodlingsinriktade slättbygder är det ett underskott av fosfor, dvs. större bortförsel än tillförsel av fosfor, medan företag i områden med mer djurproduktion har

---

²¹⁶ <https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/nutrient-reduction-scheme/progress-towards-country-wise-allocated-reduction-targets/key-message/> Hämtad 2020-09-14

²¹⁷ Hav- och vattenmyndigheten 2019. Ingen övergödning- Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen 2019. Hav- och vattenmyndighetens rapport 2019:1.

²¹⁸ EU 2020. Cap context indicators 2019 update: Water quality

²¹⁹ Hansson K, Ejhed H, Widén-Nilsson E, Johnsson H, Tengdelius Brunell J, Gustavsson H, Hytteborn J, Åkerblom S, 2019. *Näringsbelastningen på Östersjön och Västerhavet 2017*. Hav- och vattenmyndighetens rapport 2019:20.

²²⁰ EU 2018. Cap context indicators 2014-2020: C40 Water quality

²²¹ Eurostat 2020. Agri-environmental indicator - gross nitrogen balance. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Agri-environmental_indicator_-_gross_nitrogen_balance. Hämtad webbversion 2020-09-14.

²²² Eurostat 2020. Agri-environmental indicator - risk of pollution by phosphorus. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_risk_of_pollution_by_phosphorus. Hämtad webbversion 2020-09-14.

²²³ Statistiska centralbyrån (2018). *Kväve- och fosforbalanser för jordbruksmark 2016*. Statistiska

högre tillförsel än bortförsel. För kväve är det överskott på nationell nivå, men det är intessamma tydliga skillnad mellan regioner.

- *Så kan näringsutsläppen från jordbruket minska*

Det finns hög kunskap och teknologisk nivå inom växtodlingen som gör att växtnärings-tillförseln väl kan anpassas till grödornas behov och växtplatsen. På så sätt utnyttjas växtnäringen effektivt och näringsläckaget minskar utan att livsmedelsproduktionen och uppfyllandet av konkurrenskraftsmål påverkas negativt.

Anpassning av växtnäringsstillförseln till grödans behov och markens förutsättningar medför att växtnäringen utnyttjas effektivt och att förlusterna till vatten och luft begränsas. Det finns olika verktyg som lantbrukare kan använda för att planera, dokumentera och analysera växtodlingen och för att beräkna gödselrekommendationer och växtnäringsbalanser.

Analyser av pH samt fosfor- och kalium i jord minst vart 10:e år och årliga analyser av växtnäringsinnehållet i organiska gödselmedel ger lantbrukaren kunskap för att styra växtnäringsstillförseln. Vaxtnäringsbalanser ger svar på om den totala tillförseln av växtnäring till jordbruket är på rätt nivå i förhållande till bortförsel.²²⁴ Det har nu också utvecklats teknik för att använda dessa resultat från analyser m.m. i precisionsodling vilket ger möjlighet att variera gödslingen inom fältet.

Beslutsunderlag och verktyg²²⁴ har utvecklats av branschföretag och inom Greppa Näringen. Med ett verktyg (CropSAT)²²⁵ som använder satellitbilder för att beräkna variationen i grönmassa på fältnivå kan lantbrukare ta fram kvävebehovskartor och med hjälp av GPS styra gödslingen av kväve inom fältet. Med sensorer (N-Sensor) kan gödslingsnivån för kväve varieras inom ett fält under själva spridningen. N-sensorn läser av grödans färg och biomassa när traktorn kör i fältet och använder mätvärdena för att ändra inställningen på gödselspridaren. Ett kalkylprogram som utvecklats inom Greppa Näringen (VERA) används bland annat för beräkningar av växtnäringsbalanser och för att upprätta gödslingsplaner för mineral- och stallgödsel på fältnivå. Skyddsavstånd vid spridning av mineral- och stallgödsel intill vattendrag medför att gödselmedel inte riskerar att hamna i vattnet.

Såväl nu tillgänglig som framtida teknik kan leda till minskade utsläpp. Det finns t.ex. potential att utveckla brukningsmetoder som ytterligare kan minska läckaget av näringsämnen. Kväveläckaget kan minska genom ökad användning av fånggrödor och

---

²²⁴ Söderström M, Piikki K, Stenberg M, Stadig H, Martinsson J, 2017. Producing nitrogen (N) uptake maps in winter wheat by combining proximal crop measurements with Sentinel-2 and DMC satellite images in a decision support system for farmers. Acta Agriculture Scandinavia, Section B – Soil & Plant Science, 67:7, 637–650.

²²⁵ Söderström M, Stadig H, Martinsson J, Piikki K, Stenberg M. 2016. CropSAT – A public satellite-based decision support system for variable-rate nitrogen fertilization in Scandinavia.

I:Proceedings of the 13th International Conference on Precision Agriculture. Monticello, IL, USA: International Society of PrecisionAgriculture; p. 8.

vårbearbetning,²²⁶ och fler skyddszoner, våtmarker och dammar kan minska fosforbelastningen.²²⁷

Strukturkalkning av lerjordar med dålig markstruktur kan leda till både bättre produktionsekonomi och minskad fosforbelastning.²²⁸

De nitratkänsliga områdena i Sverige är utpekade för att jordbruket bidrar till övergödning av yt- eller kustvatten eller nitratföroreningar i grundvatten. De utpekade områdena utgör ca 75 procent av åkermarken i Sverige.²²⁹ Områden utanför det nitratkänsliga området är norra Sverige och skogsbygder i Mellan- och Sydsverige. Det finns alltså skäl till att styra miljöersättningar med syfte att minska näringsläckage från jordbruksmark till de nitratkänsliga områdena.

Att marken är bevuxen med höstsådda grödor, perenna grödor eller fång- och mellangrödor motverkar växtnäringsläckage främst under hösten, men även under vintern om marken inte är frusen. I de flesta områden i Sverige är andelen höstbevuxen mark relativt hög genom odling av höstsådda grödor och/eller vall. I vissa delar av Sverige är det inte möjligt att odla höstsådda grödor utan man är hänvisad till vårsådda grödor. Vårsådda grödor behövs också i hela landet för att uppnå varierade och bra växtföljder. På lerjordar behöver plöjning inför vårsådd ske på hösten, vilket gör att det inte är möjligt att ha marken bevuxen under hösten. Odling av fånggrödor inom nitratkänsliga områden bidrar till att marken är bevuxen under hösten. Utanför nitratkänsliga områden, dvs. i norra Sverige och i skogsbygder i södra Sverige, är vall den dominerande grödan och andelen höstbevuxen mark är relativt hög där.

Det finns inte någon generell risk för erosion från svenska jordar.^{230 231} Under förhållanden med en kombination av faktorer som stark marklutning, erosionskänsliga jordarter och intensiv nederbörd kan det dock uppstå risker för erosion med ytvattenavrinning på olika platser i landskapet. Att marken är bevuxen under hösten eller lämnas obearbetad efter skörd motverkar erosionsförluster genom ytvattenavrinning. Även anlagda skyddszoner längs vattendrag och på andra utsatta platser motverkar erosionsförluster. I vissa spannmålssinriktade områden i slättbygder i Svealand kan andelen höstbevuxen mark vara

---

²²⁶ Aronsson et al. (2016). *The ability of cover crops to reduce nitrogen and phosphorus losses from arableland in southern Scandinavia and Finland*. Journal of soil and water conservation, vol. 71, no. 1.

²²⁷ Johannesson, K. (2015). *Particulate phosphorus accumulation and net retention in constructed wetlands receiving agricultural runoff*.

²²⁸ Greppa näringen (2015). *Praktiska Råd nr 23*.

²²⁹ Regeringskansliet 2020. Sveriges rapportering enligt artikel 10 i rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket. Dnr N2020/01119/SMF.

²³⁰ EU 2018. Cap context indicators 2014-2020, C. 42 Soil erosion by water

²³¹ Eurostat 2020. Agri-environmental indicator – soil erosion.

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_soil_erosion. Hämtad webbversion 2020-09-14

något lägre än i övriga landet, men andelen skyddszoner är relativt hög där. Strukturkalkningförbättrar aggregatstabiliteten på lerjordar och motverkar erosions- och fosforförluster.

Våtmarker och dammar som har anlagts och restaurerats i odlingslandskapet bidrar till fånga upp och rena vattnet från övergödande kväve och fosfor. Våtmarkerna och dammarna behöver underhållas för att de långsiktigt ska behålla den renande förmågan.

Anläggande eller restaurerande av våtmarker bidrar till att nå miljömålen myllrandevåtmarker, ett rikt odlingslandskap och ingen övergödning.^{232 233}

Nästan all odling är beroende av dränering och potentialen att förbättra befintlig dränering är stor. En väl fungerande dränering gör att grödorna kan ta upp mer växtnäring och risken för förluster av växtnäring minskar. En bättre infiltration och markstruktur bidrar till att minska klimatpåverkan av odlingen per kilo produkt.²³⁴ Generellt finns det goda möjligheter att avleda vattnet nedströms från det enskilda fältet²³⁵ men även möjligheter att samla vatten inför perioder med torka.

- ***Särdrag i den svenska vattenlagstiftningen***

Sveriges vattenlagstiftning skiljer sig från lagstiftningen i flera länder i EU genom att vattnet inte är allmän utan enskild egendom. Vattenanläggningar som är gemensamma för flera fastigheter, exempelvis diken för avvattning av jordbruksmark, förvaltas av samfälligheter där berörda fastighetsägare har andelar i förhållande till den nytta de har av anläggningen.

Det innebär att åtgärder för att underhålla eller förändra anläggningar ofta kräver samverkan mellan ett flertal fastighetsägare med olika intressen och förutsättningar vilket kan leda till tidskrävande och kostsamma processer.

Markavvattning kräver tillstånd i hela Sverige, förutom täckdikning med rör upptill 300 mm som är undantagen. I stora delar av södra Sverige finns också ett generellt förbud som kräver att man utöver tillstånd även söker dispens hos länsstyrelsen.

Ur såväl ett produktions- som vattenhushållningsperspektiv är det en svaghet att den svenska åkermarken har bristfällig dränering.²³⁶ När det gäller jordbrukets dränering är kunskapen generellt låg bland myndigheter och företag.²³⁷ Ett förändrat klimat som leder till ökad nederbörd medför bland annat ökade förluster av näringsämnen som i sin tur påverkar

---

²³² Sveriges miljömål, 2018. Indikator som visar på arbetet med att nå miljömålet "Myllrande våtmarker".

²³³ Weisner et al. (2015). *Näringsavskiljning i anlagda våtmarker i jordbruket*. Jordbruksverkets rapport 2015:17

²³⁴ Jordbruksverket (2018). *Täckdikning – för bättre skörd och miljö*. Jordbruksinformation 2018:2

²³⁵ Jordbruksverket (2018). *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Jordbruksverket Rapport 2018:19.

²³⁶ Jordbruksverket (2018). *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*.

vattenkvaliteten. Det i flera fall eftersatta investeringarna i täckdikning och eftersatt underhåll av diken, rörledningar och invallningar ökar risken för ogynnsamma effekter på vattenkvaliteten.²³⁸

- ***Vatten en viktig resurs för jordbruksproduktionen***

Sverige har överlag god tillgång till vatten och tar bara ut ca 1 % av den förnyelsebara vattenresursen för användning inom hushåll, industri och jordbruk. Om uttaget i ett område är större än 20 % anses vattenbrist råda. Fem länder i EU ligger över denna gräns och ytterligare några länder ligger strax under.²³⁹

Av det totala vattenuttaget i Sverige står jordbruket för ca 3 %. En tredjedel används för djurhållning och två tredjedelar används för bevattning.

Endast ca 6 % av den odlade åkerarealen har tillgång till bevattning men endast en del av denna areal bevattnas under ett enskilt år. Variationen i bevattningsuttag är stor mellan olika år och olika regioner. Eftersom uttagen ofta sker när tillgången är som minst kan de lokalt ha en betydande påverkan på miljön. I ett förändrat klimat förväntas behovet av vattenuttag för bevattning öka samtidigt som tillgången minskar och konkurrensen från andra sektorer hårdnar.²⁴⁰

Huvuddelen av Sveriges jordbruksmark får alltså sitt vatten direkt via nederbörden. En viktig förutsättning för att klara längre torrperioder som förväntas bli vanligare när klimatet förändras, är att marken har en bra struktur och är väl-dränerad så att den kan lagra mycket växttillgängligt vatten.

Klimatförändringar leder till ett större behov av vattenuttag för bevattning vilket riskerar att leda till att behovet av vatten är större än tillgången i utsatta regioner.²⁴¹

- ***Miljöhänsyn är en viktig del av det svenska skogsbruket***

Två tredjedelar av Sveriges landareal är täckt av skog. Under de senaste fem åren har den årliga bruttoavverkningen varit i medeltal cirka 90 miljoner skogskubikmeter.

Avverkningsnivån ligger under den av Skogsstyrelsen bedömda högsta hållbara avverkningsnivån på 95–100 miljoner skogskubikmeter för perioden 2020–2029. På kort sikt är således en ökning möjlig och på längre sikt bedöms avverkningsmöjligheterna kunna öka ytterligare.

Antalet sysselsatta i skogsbruk är relativt litet i förhållande till antal sysselsatta i näringar som är beroende av skogsprodukter. Fortsatta rationaliseringskrav inom skogsbruket leder

---

²³⁸ Jordbruksverket (2013). *Jordbrukets markavvattningsanläggningar i ett nytt klimat*. Rapport 2013:14.

²³⁹ SCB (2017). *Vattenanvändning i Sverige 2015*.

²⁴⁰ Jordbruksverket (2018). *Jordbrukets behov av vattenförsörjning*. Rapport 2018:18.

²⁴¹ Jordbruksverket (2018). *Jordbrukets behov av vattenförsörjning* Rapport 2018:18.

troligen till att antalet sysselsatta i traditionellt skogsbruk minskar.²⁴² Skogen i Sverige ägstill cirka 50 procent av enskilda skogsägare.²⁴³

Inom skogsbruket pågår arbete för att förstärka skogsbrukets miljöhänsynstagande inom ramen för arbetet med målbilder för god miljöhänsyn. Målbilderna tas fram i bred samverkan mellan myndigheter och näringen.²⁴⁴

- **Kunskap, samverkan och teknisk utveckling underlättar**

Ökad samverkan och stöttning och samordning av samverkan mellan markägare kan leda till större miljönytta av enskilda åtgärder.^{245 246 247} Exempel på projekt att lära ifrån är Tulltorpsprojektet.²⁴⁸ Det finns även liknande projekt i Europa.

En hög generell kunskapsnivå och en stark forskning underlättar teknikutveckling och teknikspridning och även i detta sammanhang kan väl fungerande institutioner och samarbete mellan olika aktörer i samhället underlätta uppfyllandet av målen.²⁴⁹ Teknikutveckling kan också sänka kostnader för såväl genomförandet hos exempelvis jordbrukare som för myndigheternas styrning, tillsyn och uppföljning.

- **SWOT-analys, särskilt mål 5**

S1 Goda naturgivna förutsättningar för att bruka naturresurserna på ett hållbart sätt	W1 Livsmedelsproduktionen har negativ påverkan på flera miljömål
S2 Jämförelsevis liten användning av växtskyddsmedel	W2 Bristande dränering av åkermarken försvårar uppfyllandet av flera miljömål
S3 Hög kunskaps- och teknologinivå gör att teknik och odlingsmetoder som minskar näringsläckaget används inom växtodlingen	

²⁴² Skogsstyrelsen (2019). *Årsredovisning 2018*.

²⁴³ Skogsstyrelsen (2018). *Strukturstatistik Statistik om skogsägande 2017*. Rapport 2018:12

²⁴⁴ Skogsstyrelsen (2019). *Målbilder för god miljöhänsyn*. Hämtad från webbsida 2019-06-11

²⁴⁵ SOU, 2020. Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning. Statens offentliga utredningar 2020:10

²⁴⁶ Lindberg G, Wiström D, Fröberg A, 2019. Sammanfattning av Västerviks kommuns erfarenheter från lokalt åtgärdsarbete mot övergödning. Västerviks kommun.

²⁴⁷ Alström T, 2018. Minskad övergödning, Erfarenheter från lokalt åtgärdsarbete. Ekologgruppen i Landskrona AB

²⁴⁸ <https://tullstorpsan.se/> Hämtad från webbsida 2020-09-14

²⁴⁹ Frisk, M., Stadin, E., Lihammer, A. (2017). *Större miljönytta – lägre kostnad. Så nås målen för kulturmiljöer i odlingslandskapet med kommande landsbygdsprogram*.

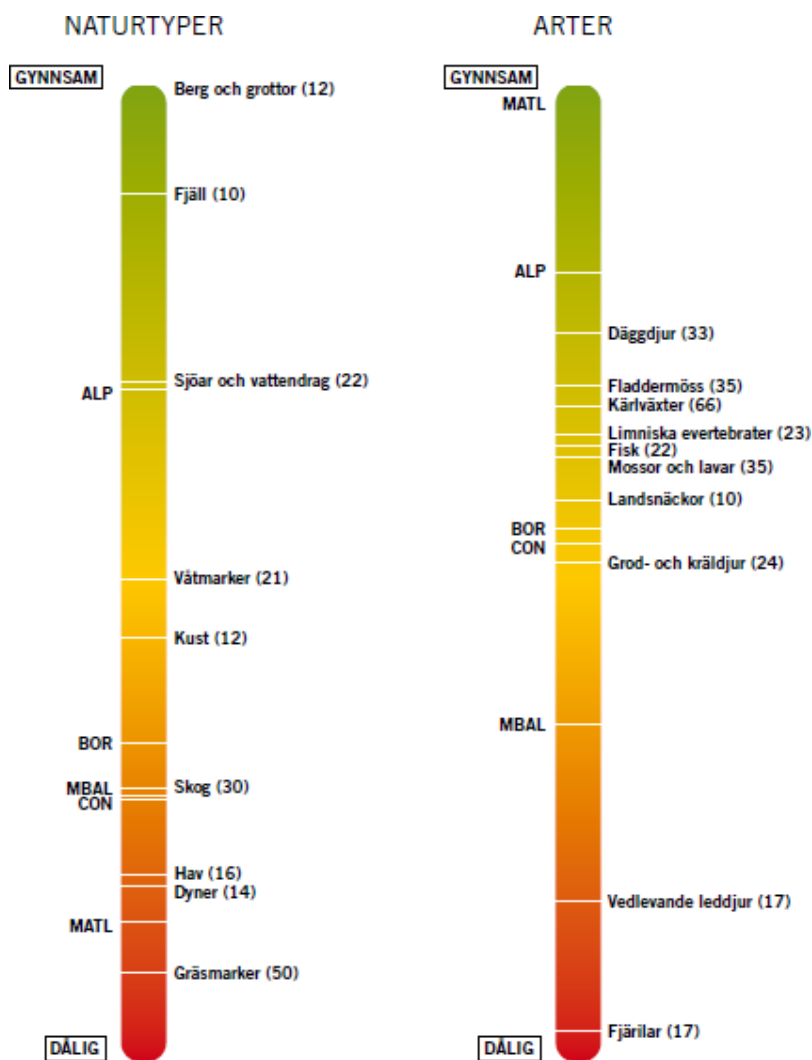
O1 Ökad kunskap och förbättrad teknologi kan leda till minskade utsläpp	T1 Globaliseringen kan leda till minskad miljönytta från det svenska jordbruket
O2 Anläggning och skötsel av våtmarker och förbättrad dränering kan bidra till flera miljömål	T2 Klimatförändringar kan leda till ökad användning av växtskyddsmedel
O3 Ökad samverkan och samordning kan skapa miljönytta	T3 Förändrade nederbördsmonster och ökad avdunstning kan leda till vattenbrist och torka

4.2.c *Bidra till att stoppa och vända förlust av biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap*

- *Flera arter och naturtyper är hotade*

Den svenska rapporteringen av art- och habitatdirektivet visar att drygt 40 procent av arterna och 20 procent av naturtyperna har gynnsam bevarandestatus. Övriga arter och naturtyper har otillfredsställande eller dålig status. Naturtyper i fjällen, samt berg och grottor, har övervägande god bevarandestatus. Sämst status har havsmiljöer, kustdyner, gräsmarker och skog. Många däggdjur, trollsländor och kärlväxter har god bevarandestatus, medan fjärilar och skalbaggar som är knutna till hävdade gräsmarker eller till skog har sämst bevarandestatus.²⁵⁰

²⁵⁰ Naturvårdsverket m.fl. (2020) Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Resultat av rapportering 2019. <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6914-8.pdf?pid=27007>

Figur 27 Art- och naturbarometer avseende 2019Källa: Artdatabanken via Naturvårdsverket²⁵¹.

ALP=fjällen, KON=Skåne och andra delar av södra och sydvästra kustområdet, BOR=resten av SverigeMATL=Västerhavet, MBAL=Östersjön och Bottenhavet

Övervägande delen av gräsmarkerna är beroende av betande djur för att naturtypskvaliteterna ska bevaras. Av de 22 naturtyperna är det bara kontinentala basiska berghällaroch alpina högörtängar som har gynnsam bevarandestatus. Alvar och kartshällmarker i

²⁵¹ Naturvårdsverket m.fl. (2020) Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Resultat avrapportering 2019. <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6914-8.pdf?pid=27007>

kontinental zon har otillfredsställande status och resten har ogynnsam bevarandestatus²⁵². På EU-nivå har 20 procent av gräsmarkerna gynnsam, 35 procent otillfredsställande, 43 procent ogynnsam och tre procent okänd bevarandestatus.²⁵³

Enligt rapporteringen krävs det betydligt större arealer gräsmarker jämfört med vad Sverige har i dag för att nå god status. Det finns därmed ett stort behov av att restaurera marker, men för att det ska vara meningsfullt behöver markerna därefter ingå i den betesbaserade produktionen.

I Sverige är drygt 4 700 arter rödlistade. Av dessa förekommer ungefär 50 procent i odlingslandskapet. Odlingslandskapet är den viktigaste livsmiljön för ungefär en tredjedel av de rödlistade arterna²⁵⁴. I odlingslandskapet är det främst inom organismgrupperna skalbaggar, fjärilar och kärlväxter som de rödlistade arterna finns.

Av de rödlistade arterna är det drygt 1 300 som förekommer i ängs- och betesmarker och andra gräsmarker, till exempel vägkanter²⁵⁵ och kraftledningsgator. Andra viktiga miljöer är människoskapade miljöer på land, trädbärande marker, blottad mark och ädellövskog.

Igenväxning, igenplantering, intensifierat jordbruk och ökad näringsbelastning anges vara största hoten mot mångfalden i odlingslandskapet.²⁵⁶

Igenväxning beror på att hävd i form av bete och slåtter upphör, gödsling, beskogning och brist på naturliga störningar som till exempel regelbundna översvämningar runt vattendrag och sjöar. Avverkning av skog är ett hot mot många skogslevande arter.²⁵⁷ Anledningen till vissa av hoten är att det finns flera anspråk på markerna, till exempel leder en hög efterfrågan på skogsråvara till ökad avverkning och efterfrågan på bostäder och infrastruktur medför att jordbruksmark exploateras,²⁵⁸ samtidigt som annan jordbruksmark lämnas och växer igen på grund av dålig lönsamhet.

Ökad näringsbelastning som orsakas av kvävenedfall leder till att högvuxna och kvävegynnade arter konkurrerar ut lågvuxna örter, mossor och svampar. Floran utarmas

---

²⁵² Naturvårdsverket m.fl. (2020) Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Resultat av rapportering 2019. <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6914-8.pdf?pid=27007>

²⁵³ https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/cmef_indicators.html

²⁵⁴ SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020.

²⁵⁵ Auffret AG, Lindgren E. *Roadside diversity in relation to age and surrounding source habitat: evidence for long time lags in valuable green infrastructure*. Ecol Solut Evid. 2020;e12005

²⁵⁶ Eide, W. m.fl. (red.) 2020. *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU Artdatabanken rapporterar 24. SLU Artdatabanken, Uppsala.

²⁵⁷ Eide, W. m.fl. (red.) 2020. *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU Artdatabanken rapporterar 24. SLU Artdatabanken, Uppsala

gradvis och består efterhand av allt färre örter och några få dominerande gräsarter, vilket isin tur drabbar insekter och i förlängningen även fåglar.²⁵⁹

Klimatförändringarnas effekt på arter i ett fragmenterat landskap kan leda till fler lokalaartutdöenden i Sverige, då ett fragmenterat landskap försvårar för många av odlings- landskapets arter att anpassa sig till ett förändrat klimat.²⁶⁰

- *Olika utmaningar för den biologiska mångfalden i olika delar av landet*

En av de största utmaningarna i såväl Sverige som övriga Europa är att bevara och stärka biologisk mångfald i intensivt brukade jordbruksområden²⁶¹. I dessa områden har mycket av den naturliga variationen i landskapet försvunnit och ersatts med åkermark. Många av de tidigare förekommande småbiotoperna i odlingslandskapet som våtmarker, diken, småvatten,stensamlingar och små områden med träd och buskar har tagits bort för att göra brukningen effektivare^{262,263,264}. Brist på vissa typer av småbiotoper kan vara en svaghet både utifrån ett produktions- och biologisk mångfaldsperspektiv. Det finns studier som har visat på ökad avkastning i anslutning till exempelvis blomrika fältkanter.^{265, 266}

Slättbygdens jordbruk karaktäriseras av hög intensitet och därmed stor användning av kemiska växtskyddsmedel, vilket ger en effektiv och stabil livsmedelsproduktion, men begränsat livsutrymme och färre typer av livsmiljöer för annat än de grödor som odlas. I variationsrika landskap finns istället många typer av livsmiljöer, vilket skapar förutsättningar för många arter. Avsaknad av landskaplig variation har lyfts fram som en av de viktigaste bakomliggande orsakerna till minskad biologisk mångfald i odlingslandskapet²⁶⁷.

I landets skogs- och mellanbygder är det oftast inte en brist på livsmiljöer utan istället ett minskat brukande av jordbruksmark som är ett hot mot odlingslandskapets biologiska

---

²⁵⁹ Barnes, C. (2011). *Biologisk mångfald i Sverige*. Monitor 22

²⁶⁰ Jordbruksverket (2010). *Klimatförändringars effekt på den biologiska mångfalden i odlingslandskapets gräsmarker*. Rapport 2010:29, sidorna 27-29.

²⁶¹ Donald, P.F. et al. (2006). *Further evidence of continent-wide impacts of agricultural intensification on European farmland birds, 1990–2000*. Agriculture, Ecosystems and Environment 116: 189–196.

²⁶² Jordbruksverket (2019). *Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald*. Rapport 2019:1

²⁶³ Barnes, C. (2011). *Biologisk mångfald i Sverige*. Monitor 22

²⁶⁴ Jordbruksverket, 2006. *Kulturhistoriska bidrag och särdrag – uppföljning och utvärdering av miljöersättningen för natur- och kulturmiljöer*. Jordbruksverkets rapport 2006:10

²⁶⁵ Pywell, R.F. et al. (2018). *Wildlife-friendly farming increases crop yield: evidence for ecological intensification*. Proc. R. Soc. B 282: 20151740.

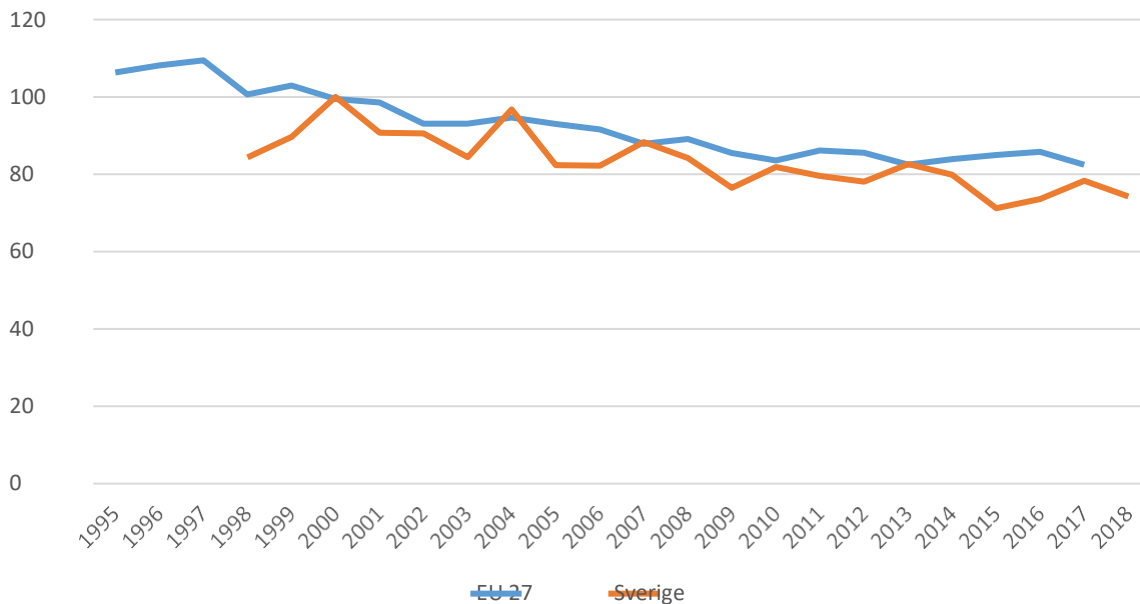
²⁶⁶ Tschumi, M. 2016. *Perennial, species-rich wildflower strips enhance pest control and crop yield*. Agriculture, Ecosystems and Environment 220: 97-103

²⁶⁷ Benton, T.G. et al. (2003). *Farmland biodiversity: is habitat heterogeneity the key?* Trends in Ecology and Evolution 18: 182-188.

mångfald, men även mot dess kultur- och bebyggelsemiljöer. Upphörd produktion minskar livsutrymmet för odlingslandskapets arter genom att det öppna landskapet på sikt ersätts av skog. När landskapet aktivt eller passivt beskogas missgynnas även odlingslandskapets värden för kulturmiljöer och friluftsliv. I dag ligger till exempel 34 procent av stenmurarna helt i skogen, ytterligare drygt 20 procent ligger mellan skog och jordbruksmark.²⁶⁸ Att behålla jordbruksmark i hävd är även en av de mest betydelsefulla åtgärderna för att bevara odlingslandskapets fåglar²⁶⁹. Genom en ökad spannmålsproduktion i landets skogsbygder (där djurhållning dominerar idag) och en ökad djurhållning i slättbygderna ökar landskapetsvariation och därmed dess multifunktionalitet.^{270, 271}

Farmland bird index är i Sverige 74,3, vilket kan jämföras med genomsnittet för EU därindexet är 80,7. Utvecklingen över tid är snarlik i Sverige jämfört med EU27.

Figur 28. Farmland Bird Index i EU27 (Kontextindikator C35) och i Sverige 1995-2018

²⁶⁸ SLU, 2015. *Jordbrukslandskapet – Tillstånd och förändringsanalyser baserade på data i NILS*. Arbetsrapport 445 2015

²⁶⁹ Lindström, Å et al. (2017). *What measures should be taken to improve conditions for Swedish Farmland Birds, as reflected in the Farmland Bird Index?* Lund University, Jordbruksverkets utvärderingsrapport UTV17:5.

²⁷⁰ Lindström, Å et al. (2017). *What measures should be taken to improve conditions for Swedish Farmland Birds, as reflected in the Farmland Bird Index?* Lund University, Jordbruksverkets utvärderingsrapport UTV17:5.

²⁷¹ Hahn, Thomas & Heinrup, Malena & Lindborg, Regina. (2017). *Landscape heterogeneity correlates with recreational values: a case study from Swedish agricultural landscapes and implications for policy*. LandscapeResearch

- ***Odlingslandskapet hotas av upphört brukande***

Markanvändningen i Sverige har förändrats avsevärt under det senaste seklet. Slätterängarna har ersatts av vallodling medan betesmarkerna, särskilt skogsbete, i många fall har ersatts med produktionsskog. Samtidigt har stora arealer våtmarker arealer torrlagts och förstörts, detta sedan början av 1800-talet.²⁷² Detta har påverkat landskapets natur- och kulturvärden på ett påtagligt sätt då landskapselement, livsmiljöer och spridningsvägar krympt i omfattning eller helt försvunnit. Även odlingslandskapets värden för friluftsliv minskar när markerna beskogas. För att bevara befintliga betesmarker krävs att det finns företag med betande djur där betesmarkerna finns. Att antalet företag med nötkreatur minskat i flera decennier är därför ett hot mot skötseln av markerna. I dag återstår cirka 20 procent av antalet företag med nötkreatur och 80 procent av antalet nötkreatur jämfört med 1975. De senaste tio åren har arealen betesmarker och slätterängar legat relativt stabilt på cirka 450 000 hektar.

Den pågående strukturrationaliseringen där djuren koncentreras till färre men större gårdar leder till brist på betande djur i delar av Sverige. I dessa områden är risken stor att hävden av värdefulla betesmarker upphör²⁷³.

I Sverige är 4,0 procent av jordbruksmarken (agricultural area), dvs. cirka 120 000 hektar, skyddad genom Natura 2000 jämfört med 11,2 procent i EU27 (C.34 – Natura 2000). Den absolut övervägande delen av skyddad jordbruksmark i Sverige är betesmarker och slätterängar varav 90 000 hektar är gräsmark med naturtypskvalitet²⁷⁴. Det finns ängs- och betesmarker i utpekade Natura 2000-områden som inte sköts på grund av brist på djurhållande lantbrukare eller på att de vuxit igen²⁷⁵.

Vid sidan av traditionella brukningsmetoder kan exempelvis nya betesmetoder med färre djur utvecklas som kan sänka kostnaderna för bevarandeinsatser. Det ger ökade möjligheter att bedriva en politik, utan allt för höga kostnader, och att få viss lönsamhet och bidrar därmed till möjligheterna att uppnå målen. Exempel på detta är bete vartannat år eller sent betesläpp, kombinerat bete med olika djurslag, stora fällor och bränning och att kombineraskötselmetoder genom att använda olika metoder under olika år i betesmarker och slätterängar.²⁷⁶

Arealen åkermark har minskat kontinuerligt de senaste decennierna. En stor del av den åkermark som läggs ner ställs om till betesmark. Analyser av data insamlade av riksskogstaxeringen visar att cirka 100 000 hektar åkermark har ställts om till betesmark de

---

²⁷² Naturvårdsverket (2019). *Myllrande våtmarker. Underlag fördjupad utvärdering 2019*. Rapport 6873

²⁷³ Jordbruksverket (2019). *Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald*. Rapport 2019:1.

²⁷⁴ Naturvårdsverket (2018). *Jordbrukarstöd och värdefulla gräsmarker*. Rapport 6822.

²⁷⁵ Naturvårdsverket (2018). *Jordbrukarstöd och värdefulla gräsmarker*. Rapport 6822.

²⁷⁶ Jordbruksverket (2013). *Kan nya metoder stärka skötseln av våra ängs- och betesmarker*. Rapport 2013:22.

senaste tre decennier²⁷⁷ av de totalt cirka 300 000 hektar åkermark som slutat brukas undersamma period²⁷⁸. Nedläggning av jordbruksmark innebär också en påverkan på landskapets ekosystemtjänster.²⁷⁹

- ***En hög artrikedom bidrar med ekosystemtjänster***

Odlingslandskapet hyser flera ekosystem som bidrar med ekosystemtjänster av betydelse för produktion av livsmedel och andra varor.^{280,281} En hög artrikedom kan därför ha positiva effekter för såväl miljön som jordbruksföretagens ekonomi. Artrikedomen i odlingslandskapet gynnas i sin tur av tillgången på småbiotoper, betesmarker och slätterängar. De svenska odlingslandskapen, inte minst i skogs- och mellanbygd, innehåller en relativt stor andel småbiotoper i och vid åkermark samt betesmarker.^{282, 283, 284}

Såväl vilda pollinatörer som tama bin bidrar till ekosystemtjänsten pollinering, som är nödvändig för flera lantbruks- och trädgårdsgrödor, till exempel äpplen, jordgubbar, oljeväxter, fröklöver och åkerbönor.²⁸⁵ För grödor som odlas på stor areal och på stora fält är honungsbin en tillgång för att få en fungerande pollinering. Det beror på att det i åkerdominerade landskap är brist på boplatser, men även föda under hela säsongen, för vildapollinatörer.

Ökad konkurrens från världsmarknaden kan generellt missgynna svensk produktion och därmed missgynna sådan naturresursförvaltning som går hand i hand med produktionen. För att öka lönsamheten behöver i många fall intensiteten i växtodlingen och animalieproduktionen öka vilket kan hota den biologiska mångfalden, särskilt i landets slättbygder.^{286, 287} Ökat ensidigt fokus på lönsamhet kan också försvåra för jordbruket att bli

---

²⁷⁷ Jordbruksverket (2019). *Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald*. Rapport

2019:1. ²⁷⁸ Jordbruksverket (2020). Jordbruksverkets statistikdatabas. Areal åkermark

1990 och 2019. ²⁷⁹ Jordbruksverket (2018). *Fördjupad utvärdering av Ett rikt*

odlingslandskap. Rapport 2018:31

²⁸⁰ Naturvårdsverket, 2017. *Ekosystemtjänstförteckning med inventering av dataunderlag*. Naturvårdsverketsrapport 6797

²⁸¹ Bengtsson, J., Bullock, J.M., Egoh, B., Everson, C., Everson, T., O'Connor, T., O'Farrell, P.J., Smith, H.G., Lindborg, R., 2019. *Grasslands – more important for ecosystem services than you might think*. Ecosphere, Volume 10, Issue 2, February 2019

²⁸² Jordbruksverket, 2006. *Kulturhistoriska bidrag och särdrag – uppföljning och utvärdering av miljöersättningen för natur- och kulturmiljöer*. Jordbruksverkets rapport 2006:10

²⁸³ SCB, 2019. *Markanvändningen i Sverige*. Sjunde utgåvan

²⁸⁴ Barnes, C. (2011). *Biologisk mångfald i Sverige*. Monitor 22

²⁸⁵ Jordbruksverket (2020). *Det ekonomiska värdet av honungsbin*. Jordbruksinformation nr 1, 2020.

²⁸⁶ Jordbruksverket (2018). *Fördjupad utvärdering av Ett rikt odlingslandskap*. Rapport 2018:31

²⁸⁷ Smith, H G., Jönsson, A M. & Rundlöf, M. (2011). *Åtgärder för att gynna biologisk mångfald i slättbygder – en kunskapssammanställning*. Lunds universitet.

ekologiskt och ekonomiskt hållbart, då man förlitar sig på redan existerande produktionsmetoder och inte vågar prova innovativa idéer. Dessa idéer kan till exempel handla om att i större grad använda sig av ekosystemtjänster inom jordbruket²⁸⁸.

Bristande lönsamhet i den typ av jordbruk som är mest gynnsamt för bevarande av natur- och kulturvärden i odlingslandskapet utgör ett hot, i synnerhet om inte politiken förmår kompensera detta²⁸⁹. Att svenskt jordbruk är långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt har stor betydelse för att värna den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna²⁹⁰. Faktorer som missgynnar konkurrenskraft är därmed ett hot i relation till detta mål.

Såväl nedläggning som utveckling av jordbruk påverkar landskapets byggnader

Odlingslandskapets byggnader, till exempel ladugårdar, magasin, jordkällare och ängslador, behöver användas och underhållas för att finnas kvar. Många byggnader lämnas när jordbruket utvecklas och ställer krav på nya byggnader. Såväl nedläggning av jordbruk som utveckling av jordbruksdriften medför alltså samtidigt att jordbrukets byggnader lämnas och förfaller²⁹¹.

- Marknad för vissa kollektiva nyttigheter

Många naturresurser kan karaktäriseras som kollektiva nyttigheter, vilket gör att det saknas marknadsmekanismer som speglar medborgarnas önskemål om bevarande av miljöer och arter.²⁹²

I viss mån kan kollektiva nyttigheter betalas via marknadsmekanismer. En ökad efterfrågan på mat med mervärden, exempelvis lokalproducerad mat, visar att det är möjligt för marknaden att ersätta producenter för de kollektiva nyttigheter som produktionen genererar. En ökad efterfrågan på märkning av livsmedel och därtill kopplade certifieringssystem kan bidra till att förvaltning av naturresurser och produktion av miljönytta kan göras på affärsmissiga grunder. Det finns olika certifieringar som ställer högre krav på hållbar produktion jämfört med lagstiftningen, till exempel certifierad ekologisk produktion. Forskningen visar att ekologisk produktion i åkerdominerade landskap (slättbygder) har positiva effekter på biologisk mångfald²⁹³.

---

²⁸⁸ Bommarco, R. Kleijn, D., Potts, S.G. (2013). Ecological intensification: harnessing ecosystem services for food security. TREE 28:230-238.

²⁸⁹ KSLA, 2017. *Utan pengar – inga hagar och ängar*. Kungliga skogs- och lantbruksakademiens tidskrift nr 52017. Kap ”Utan betalning försvinner slätter- och betesmarkerna”.

²⁹⁰ Regeringskansliet (2014). *Etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*. Regeringsbeslut M2014/593/Nm.

²⁹¹ Jordbruksverket (2018). *Fördjupad utvärdering av Ett rikt odlingslandskap*. Rapport 2018:31

²⁹² KSLA, 2017. *Utan pengar – inga hagar och ängar*. Kungliga skogs- och lantbruksakademiens tidskrift nr 52017. Kap ”Utan betalning försvinner slätter- och betesmarkerna”.

²⁹³ Bengtsson, J., Ahnström, J., Weibull, A-C. 2005. *The effects of organic agriculture on*

Inom jordbruket kan samverkan bidra till att hitta nya lösningar på miljöutmaningar²⁹⁴ och digitalisering kan komplettera befintliga metoder²⁹⁵.

- ***Brett förankrade mål, god kunskap och tydliga regler hjälper arbetet***

Riksdagen beslutade om 15 nationella miljö kvalitetsmål 1999. Under 2005 tillkom ytterligare ett mål, Ett rikt växt- och djurliv. Miljömålsansvariga myndigheter gör varje år en uppföljning av respektive mål och en fördjupad utvärdering vart fjärde år, som lämnas till regeringen.²⁹⁶ Denna regelbundna uppföljning bidrar till en god och samlad kunskap om tillstånd, utveckling och behov om landskapets natur- och kulturvärden, vilket ökar möjligheterna att exempelvis utforma en effektiv politik.

För att effektivisera naturvårdsarbetet har länsstyrelserna i Sverige har tagit fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Grön infrastruktur bidrar till att bevara biologisk mångfald, upprätthålla ekosystemen och viktiga ekosystemtjänster. Arbetet med grön infrastruktur utgår från att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer, ekosystemfunktioner och naturliga processer beaktas i fysisk planering och pågående mark- och vattenanvändning, men även i brukande och förvaltning av naturresurser. Bevarande av och insatser för grön infrastruktur är en tillgång för lokal och regional utveckling.²⁹⁷

Svenska jordbruksföretagare har en hög utbildningsnivå²⁹⁸ och har god kunskap om jordbrukets viktigaste miljöutmaningar. Det finns även ett väl etablerat offentligt finansierat rådgivningssystem i Greppa Näringen²⁹⁹, växtskyddscentraler som informerar om växtskadegörare och rådgivning kopplat till ekologisk produktion. Många lantbrukare använder verktyget Miljöhusensyn i sin egenkontroll av att man uppfyller lagkrav kopplade till miljö, djurskydd och arbetsmiljö³⁰⁰. Under programperiod 2007-2013 deltog drygt 300 000 företagare inom jordbruk och livsmedel i kompetensutveckling³⁰¹.

Sverige har införlivat EU:s naturvårdsdirektiv i den nationella artskyddsförordningen. Genom artskyddsförordningen skyddas många arter genom att de inte får fångas, dödas,

---

²⁹⁴ Jordbruksverket, 2013. *Miljöåtgärder i samverkan*. Jordbruksverkets rapport 2013:31

²⁹⁵ Jordbruksverket, 2020. *Digitaliserad teknik för att främja betesdrift*. Rapport 2020:10

²⁹⁶ Sveriges miljömål, 2020. Webbsida, augusti 2020: http://www.sverigemiljomal.se/sa-fungerar-arbetet-med-sveriges-miljomal/uppfoljning-av-miljomalen/?_ga=2.221900888.1353330259.1593518019-2072765345.1556802066

²⁹⁷ Naturvårdsverket (2019). *Så bidrar regionala handlingsplaner*. Hämtat från webbsida 2019-06-11.

²⁹⁸ SCB (2018). *Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000*. Hämtat från webbsida 11 juni 2019.

²⁹⁹ Webbplats, www.greppa.nu

³⁰⁰ LRF (2020). Webbsida om miljöhusensyn. <https://www.lrf.se/foretagande/verktyg/miljohusesyn/>

³⁰¹ Jordbruksverket (2016). *Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013*. Jordbruksverkets rapport 2016:19

plockas, grävas upp, skadas eller samlas in. Arternas livsmiljöer får inte heller förstöras.³⁰² Sverige har en hög ambition om att bevara arter genom de svenska miljö kvalitetsmålen, därrelevanta mål har preciseringar om gynnsam bevarandestatus för arter och naturtyper.³⁰³

Frön från svenska fröförökade växter finns bevarade på Nordiskt Genresurscentrum i Alnarp. Andra svenska kulturarvsorter bevaras och återförs på marknaden genom Programmet för odlad mångfald.³⁰⁴ Det är många ideella föreningar som verkar för bevarande av den domesticerade mångfalden. Vidare finns det många initiativ som syftar till att bevara olika typer av kulturmiljöer. Exempelvis finns en stor specialistkompetens inom fåbodkulturen som praktiskt representerar kulturarvets lokala prägel, ursprung, sammanhang och en plats historiska identitet.³⁰⁵

I Sverige samarbetar myndigheter, universitet, avelsorganisationer, rasföreningar och djurhållare för att bevara de svenska husdjursraserna. Genom att bevara hotade husdjursraser upprätthålls den genetiska variationen bland domesticerade djur. Det är djurhållarna som sköter merparten av det praktiska bevarandet i form av de djur som finns på gårdar runt om i Sverige.³⁰⁶

De hotade svenska husdjursraserna har generellt sett en lägre produktion jämfört med dagens moderna raser. Detta medför att de inte ekonomiskt kan konkurrera med raser som selekterats för hög avkastning av mjölk, kött, ull och ägg. Flera raser hålls enbart för självhushåll eller för att visa vårt levande kulturarv.

- **Skog och rennäring berörs också av jordbrukspolitiken**

Det är en styrka att miljöarbetet i skogsbruket bedrivs på flera sätt och av flera aktörer³⁰⁷. Staten prioriterar framförallt formellt skydd av skog med höga värden och att stödja insatser för hyggesfritt skogsbruk och naturvårdande skötsel. Inom skogsbruket pågår arbete för att förstärka skogsbrukets miljöhänsynstagande inom ramen för arbetet med målbilder för god miljöhänsyn. Målbilderna tas fram i bred samverkan mellan myndigheter och näringen.³⁰⁸ En stor andel av skogsmarken är certifierad och stora arealer frivilliga avsättningar undantas

---

³⁰² Artskyddsförordning (2007:845)

³⁰³ Sveriges miljömål (2018). *Sveriges miljömål*.

³⁰⁴ SLU (2019). *Programmet för odlad mångfald, Pom*.
<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/programmet-for-odlad-mangfald-pom/>

³⁰⁵ Attime AB (2017). *Vägar framåt – En behovskartläggning av fåbodbruket i Sverige*.

³⁰⁶ Jordbruksverket (2010). *Bevara, nyttja och utveckla – handlingsplan för uthållig förvaltning av svenskahusdjursraser 2010-2020*. Rapport 2010:14 (revidering 2016)

³⁰⁷ Skogsstyrelsen (2019). *Fördjupad utvärdering av Levande skogar 2019*. Rapport 2019/2.

³⁰⁸ Skogsstyrelsen (2019). *Målbilder för god miljöhänsyn*. Hämtat från webbsida 2019-06-11.

virkesproduktion³⁰⁹. Det finns kunskap om var naturvärden är belägna i landskapet, bland annat genom nyckelbiotopsinventeringen.³¹⁰

Det nationella miljökvalitetsmålet Levande skogar är inte uppnått och bedöms inte kunna nås med nuvarande åtgärder. Minskande och fragmenterade livsmiljöer samt minskande och/eller små populationer hos ett antal hotade arter är ett stort problem för att nå målet om att bevara biologisk mångfald. Kunskapen om skogens miljövärden är inte tillräcklig.³¹¹

Inom skogsskötsel kan nya metoder, som mildrar målkonflikter mellan exempelvis produktion å ena sidan och bevarandet av biologisk mångfald å andra sidan, vara möjliga. Som exempel kan nämnas satsningen på utveckling av adaptiv skogsskötsel där Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet har utvecklat en modell som innebär att ett urval av skogsskötselmetoder kan prövas och utvärderas mot bakgrund av produktions- och miljöaspekter. Genom ett successivt lärande kan nya metoder utvecklas.³¹²

Vid avverkning kan hänsynskrävande biotoper skadas, vilket är ett hot mot målet om biologisk mångfald³¹³. Vidare kan det brista i hänsyn vid avverkning vilket kan leda till fortsatt höga skadenivåer också på forn- och kulturlämningar samt vattendrag.³¹⁴

Till följd av det höga betetryck av klövvilt som finns i vissa regioner ökar dominansen av gran i skogarna. Det leder också till att föryngringen av lövträd som ek, asp, sälg och rönn ärdålig, vilket är ett hot i förhållande till mål om biologisk mångfald.³¹⁵

Renskötseområdet är ett kulturlandskap, där människor har levt under tusentals år. Renskötsel bedrivs i stora delar av fjällen och renbetet bidrar till bevarandet av fjällandskapets natur- och kulturvärden. Fjällandskapet bär också tydliga spår efter fåbodar

---

³⁰⁹ Skogsstyrelsen (2020). Frivilliga avsättningar och certifierad areal 2019. Sveriges officiella statistik, statistiskt meddelande JO1404 SM 2001

³¹⁰ Skogsstyrelsen (2019). *Fördjupad utvärdering av Levande skogar 2019*. Rapport 2019/2.

³¹¹ Skogsstyrelsen (2019). *Fördjupad utvärdering av Levande skogar 2019*. Rapport 2019/2.

³¹² Regeringskansliet (2014). *Etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*. Regeringsbeslut M2014/593/Nm.

³¹³ Naturvårdsverket, 2019. *Ett rikt växt- och djurliv. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering*. Rapport 6874

³¹⁴ Skogsstyrelsen, 2019. *Fördjupad utvärdering av Levande skogar 2019*. Skogsstyrelsens rapport 2019/2.

³¹⁵ Ibid.

och fjälljordbruk.³¹⁶ Rennäringen bidrar till biologisk mångfald genom att beta växtlighet påtundran.³¹⁷

Rovdjur påverkar särskilt rennäring och fåbodbruk, både på grund av driftsformen där djuren betar delvis fritt utan hägnad och till följd av att de är lokaliserade till rovdjurstäta områden.³¹⁸ Närvaro av rovdjur som varg och lodjur påverkar fårnäringen även i andra delar av landet.³¹⁹

- **SWOT-analys, särskilt mål 6**

S1 Odlingslandskapet främjar väl fungerande ekosystem och producerar en rad viktiga ekosystemtjänster	W1 Nedläggning av jordbruk hotar värdefulla gräsmarker
S2 Svenska jordbrukare är medvetna om miljöutmaningar	W2 Primärproducenterna får låg ersättning från marknaden för den miljönytta som skapas
S3 Sverige värnar om att bevara arter, genresurser och kulturarv	W3 Konflikt mellan landskapets multifunktionalitet och en konkurrenskraftig produktion
S4 Det finns regionala handlingsplaner för grön infrastruktur	W4 Kunskapen om skogens miljövärden är otillräcklig
S5 Arbete pågår för att öka skogsbrukets miljöhänsyn	W5 Brist på småbiotoper i slättbygd kan missgynna både livsmedelsproduktionen och biologisk mångfald
S6 Rennäringen bidrar med natur- och kulturvärden i renskötselområdet	
S7 God kunskap om natur- och kulturvärden ökar förutsättningar för effektiv politik	
O1 Ett mer variationsrikt jordbruk, inom ett geografiskt område, kan öka landskapets multifunktionalitet	T1 Lönsamhetskrav kan leda till minskad miljönytta från jordbruket
O2 Genom certifiering och varumärken kan marknaden betala för kollektiva nyttigheter	T2 Låg lönsamhet i jordbruket hotar odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden

³¹⁶ Naturvårdsverket (2014). *Förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Redovisning av ett regeringsuppdrag.*

³¹⁷ Tunön och Sjaggo (2012). *Åjddo – reflektioner kring biologisk mångfald i renarnas spår – Enkunska sammanställning om renar och renbete.*

³¹⁸ Linkowski (2017). *Managing mountains, past and present conditions for traditional summer farming and Sami reindeer husbandry in northern Scandinavia.*

³¹⁹ SLU (2010). *Lo och varg. Viltskadecenter. Nr 3.*

O3 Varierande bruksmetoder kan sänka kostnaderna för bevarandeinsatser	T3 Markanvändning har stor påverkan på rödlistade arter
O4 Ny teknik och nya metoder kan mildra målkonflikter	T4 Nedfall av kväve innebär att kvävegynnade arter tränger undan andra arter
	T5 Klimatförändringar kan leda till ökat lokalt artutdöende
	T6 Växande rovdjursstam påverkar djurhållningen, inklusive rennäring och fåbodbruk
	T7 Skogsbruket risker att tränga undan många arter och förstöra viktiga habitat

4.3 Allmänt mål 3 – Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden

Ekonomi i landsbygdsområdena är i högre grad än i tätorter beroende av enskilt företagande och små företag. Sådant företagande kan både gynnas och missgynnas av de förutsättningar som landsbygden kan erbjuda. Rik tillgång på naturresurser, attraktiv boendemiljö samt låga markpriser är exempel på fördelar, medan långa avstånd, svag kompetenstillgång, ensidigt näringsliv samt begränsad tillgång till tjänsteföretag och såvälkommersiell som offentlig service är nackdelar.

Kompetensbrist är en av landsbygdenas största utmaningar och lyfts ofta fram som det enskilt största hindret för företagets utveckling och tillväxt. Skälet till att kompetenstillgången är svag i landsbygderna är att ungdomar i hög grad lämnar landsbygden för studier eller jobb i större städer, och få av dem flyttar tillbaka. Bristen på arbete som motsvarar utbildningen är en bidragande orsak till att yngre individer efter avslutade studier söker sig till större städer där arbetsmarknaderna erbjuder fler avancerade jobb med högre krav på utbildning. Större arbetsmarknader erbjuder också fler valmöjligheter och fler karriärvägar.³²⁰ Detta gör att löneutvecklingen ofta är bättre i storstäder.³²¹ Kvinnor lämnar landsbygden i högre utsträckning än män, vilket delvis kan bero på att fler kvinnor än män går vidare till högre utbildning.³²²

Att ungdomar vill stanna kvar är helt avgörande för utveckling av de flesta landsbygder utanför de mer tätortsnära landsbygderna där det går att pendla till arbete i tätorten. Att dessa

³²⁰ Agrifood (2016). *Vem stannar kvar?* Rapport 2016:3

³²¹ Hansen, H. K., & Niedomysl, T. (2009) Migration of the creative class: evidence from Sweden. *Journal of Economic geography*, 9(2), 191 – 206

individer också startar och driver företag på landsbygden bidrar till att utveckla lokalt näringsliv och skapa sysselsättning utanför städerna.

Det som har nämnts som faktorer för företagande under det allmänna målet om att främja en smart, uthållig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedelssäkerhet samt målet om att stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål är ännu högre grad relevant när det gäller unga företagare. En attraktiv boendemiljö på landsbygden är också av central betydelse.

4.3.a Locka och behålla unga jordbrukare och andra nya jordbrukare samt underlätta hållbar affärsutveckling på landsbygden

Den demografiska strukturen i jordbrukssektorn kännetecknas av en relativt hög medelålder bland företagarna. Detta gör att många jordbruksföretag står inför en generationsväxling men det saknas ibland en ny generation att lämna över till. Jordbrukarnas privata ekonomi bygger i växande grad på inkomster från arbeten utanför jordbruket, vilket försvårar levnadsvillkoren för jordbrukare i glesbygder där det saknas stark köpkraft och en starkt efterfrågad arbetskraft i andra sektorer. En konsekvens av detta är att sysselsättningen i jordbruket följer utvecklingen på den regionala arbetsmarknaden, det vill säga minskar mest i de mest glesa landsbygderna och minst i den storstadsnära landsbygden.³²³ Urbaniseringen innebär alltså en utmaning också för jordbruksföretagen, som till skillnad mot företag i andranäringsgrupper inte lika enkelt kan följa efter befolkningen till storstäderna eftersom jordbruksmarken är en geografiskt fast produktionsfaktor. Att attrahera ungdomar som vill driva företag inom jordbruk är därför centralt för att jordbruket ska leva vidare i många landsbygder.

- *Den genomsnittliga jordbrukaren har blivit äldre*

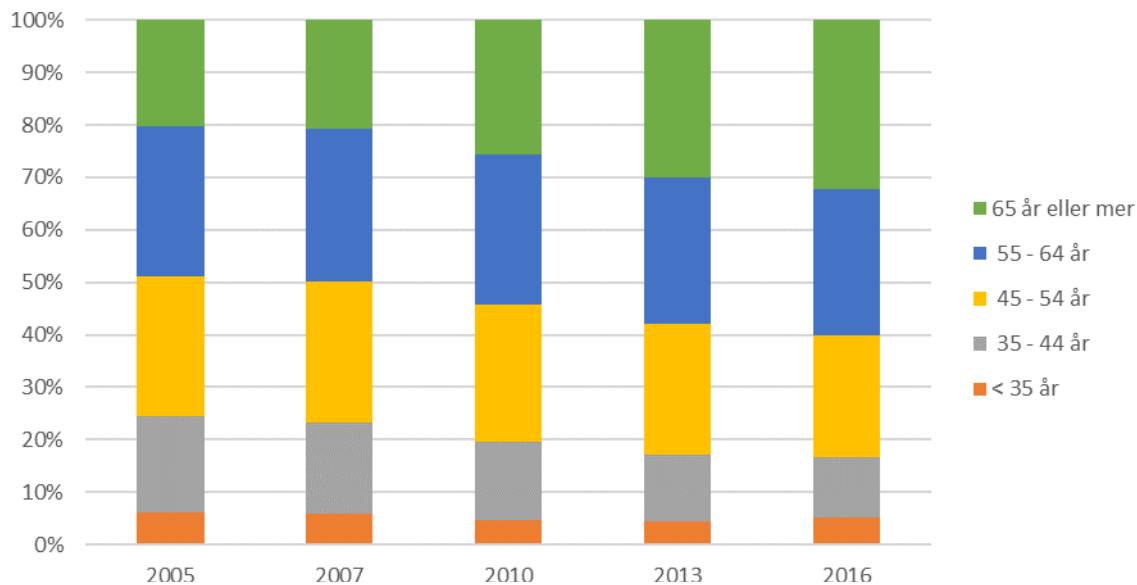
Den genomsnittliga jordbruksföretagaren har blivit betydligt äldre. Figuren nedan visar att under perioden 2005–2016 har andelen driftsledare äldre än 64 år stigit från 20 till 30 %. Andelen driftsledare äldre än 54 år gamla var 56 % år 2016, att jämföra med 49 % år 2005.

---

³²³Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén.

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

Figur 29. Andel driftsledare i olika ålderskategorier 2005-2016, procent
 Källa: Eurostat för 2005-2013, Jordbruksverket för 2016, kontextindikator C23.

Det är vanligare bland yngre att företagsledarna är kvinnor. För år 2017 gällde att bland jordbruksföretagare som är 65 år eller äldre var 13 procent kvinnor. Bland de som var 24-44år utgör kvinnor däremot 21 procent.³²⁴ Det är en viss skillnad mellan olika produktionsgrenar. Inom animalieproduktion tenderar driftsledaren att vara yngre. Det är tydligast i mjölkföretagen, där 10 procent av driftsledarna är under 35 år (jämfört med 5 % för hela sektorn), och bara 13 procent är över 65 år (jämfört med 33 procent för hela sektorn).

Hos företagare som närmar sig pensionsåldern saknas ofta incitament att investera i modernteknik och lära sig nya arbets- och produktionsmetoder. Detta gäller i synnerhet för företag som inte kommer att drivas vidare inom familjen.

- **Utbildningsnivån i jordbruket ökar**

Naturbruksskolor och kvalificerade yrkesutbildningar (KY) är en viktig resurs i kompetensförsörjningen. De finns runt om i landet och hjälper personer att utveckla kunskap och intresse kring naturbruk som de annars kanske inte hade haft möjlighet till.

Att gymnasieutbildningen vid landets naturbruksgymnasier har förlängts från två till tre år³²⁵ innebär också att fler studenter från naturbruksgymnasiernas utbildningar går vidare till studier på eftergymnasial nivå.

³²⁴ Jordbruksverket, (2018). *Indikatorer och statistik uppdelat per kön – inom jordbruket, landsbygdsprogrammet och i Sveriges landsbygder*

³²⁵ SCB (2018). *Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000*. Hämtat från webbsida 11 juni 2019.

Att tillgången till utbildning är god har gjort att unga jordbrukare är mer välutbildade relativt äldre jordbrukare. Drygt var tredje driftsledare under 35 år har jordbruksutbildning motsvarande minst två års naturbruksgymnasium. Bland driftsledarna över 65 år har bara omkring var tionde person en sådan utbildning. Att utbildningsnivån ökar har stor betydelse för tillväxt, konkurrenskraft och innovation i sektorn.³²⁶

Figur 30. Andel lantbrukare med full jordbruksutbildning 2005-2016. Källa: Eurostat, kontextindikator C24 (Jordbruksverket för 2016).

På naturbruksgymnasierna är omkring två tredjedelar kvinnor och en tredjedel män. Bland de som läser lantbruksinriktning är 55 procent kvinnor och 45 procent män. Inom området skog är däremot 80 procent av eleverna män medan 20 procent är kvinnor.³²⁷ På Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, är mer än två tredjedelar av studenterna kvinnor på både grundnivån och avancerad nivå. Även på forskarnivå är kvinnorna i majoritet och representerar omkring 56 procent av forskarna.³²⁸

- **Jordbruket har svårt att locka nya entreprenörer**

Attraktionskraften hos de gröna näringarna är svag, vilket bl.a. beror på jämförelsevis lågalönenivåer (vilket behandlas mer utförligt under mål 1), en arbetsmiljö med relativt stor olycksrisk och obekväma arbetstider.³²⁹ Detta minskar intresset bland unga att arbeta i branschen.

³²⁶ Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. SOU2015:15

³²⁷ LRF jämställdhetsakademi (2019). *Jämställdhet i det gröna näringslivet*. LRF.³²⁸ LRF jämställdhetsakademi (2019). *Jämställdhet i det gröna näringslivet*. LRF.³²⁹ Enligt statistik från arbetsmiljöverket

Jordbrukarnas privata ekonomi och familjeförsörjning bygger ofta på att det i hushållet finns inkomster från anställning hos arbetsgivare utanför jordbruket. I landsbygder där den lokala arbetsmarknaden är svag kan det vara svårt att hitta sådana anställningar vilket påverkar möjligheterna att försörja sig. Svårigheter för en partner att hitta ett intressant jobb utanför jordbruket kan minska viljan att driva jordbruksföretag i områden med svaga arbetsmarknader.³³⁰

Det är stor variation i lönsamhet inom jordbruket. Att det finns företag med god lönsamhet isvenskt jordbruk lyfts sällan fram, det är oftare negativ framtoning av branschen.³³¹ Detta minskar intresset bland unga att starta jordbruksföretag.³³²

- ***Liten tillgång på mark hämmar jordbruksföretagens utveckling***

Mängden jordbruksmark är i princip konstant och en relativt liten andel av all mark omsätts på fastighetsmarknaden. Tillgången till jordbruksmark påverkar företagens möjlighet att nå effektiv storlek. Det finns dessutom begränsningar i vilka företagsformer som får äga jordbruksmark som innebär att aktiebolag inte tillåts, vilket kan verka hämmande på företagandet.³³³ Arrendelagstiftning kan dessutom vara ett hinder för att utveckla produktionen i redan befintliga företag.³³⁴

Att utbudet av mark är litet i många delar av landet, i synnerhet i områden med goda förutsättningar för jordbruksproduktion, driver upp markpriserna. Detta beror delvis på att det finns en stor efterfrågan på jordbruksmark i områden där jordbruket är jämförelsevis lönsamt. En ytterligare faktor är att det i sådana områden ofta finns en stor efterfrågan på mark för andra ändamål, såsom industritomter, bostäder och hästhållning.³³⁵

Det genomsnittliga markpriset för åker- och betesmark har ökat kontinuerligt sedan EU-inträdet 1995³³⁶. Det genomsnittliga åkermarkspriset var 83 900 kr per hektar år 2017. Det genomsnittliga priset för en hektar betesmark var 32 200 kr år 2017. Priserna på åker- och betesmarker är högst i de södra delarna av landet. Där var det genomsnittliga priset på åkermark 241 200 kr per hektar år 2017. Det är 16 gånger högre än priset på en hektar åker i de nordligaste delarna av landet. Åkermarkspriset har ökat 92 procent de senaste 10 åren.

---

³³⁰Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

³³¹ LRF konsult (2018). *Lantbruksbarometern 2018*. Swedbank

³³² Jordbruksverket (2017). *Jordbruksföretag och företagare 2016*. JO 34 SM 1701,

³³³ *Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen*. SOU 2014:38

³³⁴ Jordbruks- och bostadsarrende – några frågor om arrendeavgift och besittningsskydd, SOU 2014:32

³³⁵ Johansson, S. och Nilsson, P. (2013) *Location Determinants of Agricultural Land Prices*. Review of Regional Research, Vol. 33, pp. 1-21.

³³⁶ SCB (2018). *Priser på jordbruksmark 2017*

Prisuppgången är större i södra Sverige än i norra. Samma skillnader finns det för arrendepriiser. Skillnaderna förefaller dock inte vara så stora mellan norr och söder som de är för markpriser. I genomsnitt ligger arrendepriiset per hektar och år på drygt 1800 kronor i genomsnitt, där arrendet i söder är 10 gånger större än i norr. Arrendepriiset har i genomsnitt ökat med runt 30 procent de senaste 10 åren.

Priset på jordbruksmark påverkas också av storleken på gårdarna som säljs, vilket varierar mycket inom landet. År 2017 var genomsnittspriset i Sverige 9 % högre för fastigheter med 11-50 hektar åker än för fastigheter med 1-10 hektar.

Direktstöden bidrar till höga markpriser och dämpar därmed strukturomvandlingen inom jordbruket.³³⁷ Kapitaliseringseffekten har störst påverkan, uttryckt i procent, i områden där stödet utgör en stor del av inkomsten medan motsatt förhållande råder där inkomst från produktionen utgör en större andel av inkomsten. I absoluta tal kan däremot kapitaliseringseffekten vara större i högavkastande områden.

Att markpriserna under lång tid har haft en god utveckling innebär att mark ofta ses som en kapitalplacering i stället för en investering i en produktionsresurs. Detta gör att unga jordbrukare som saknar större kapitaltillgångar har svårt att konkurrera om marken.³³⁸

Att markpriserna under lång tid har haft en god utveckling innebär samtidigt att det, i jämförelse med företag i andra sektorer, finns stora kapitalvärden i jordbruksföretagen. Detta underlättar lånefinansiering när företag vill expandera och utveckla nya affärsmöjligheter, eftersom marken är en fast egendom som kan intecknas.

- **Höga kapitalkostnader försvårar generationsväxlingen**

En utmaning när det gäller förnyringen inom jordbrukarkåren är den höga kapitalinsats som krävs vid ett gårdsköp eller vid ett generationsskifte. Den storleksrationalisering som skett i jordbruket innebär att det krävs mycket kapital för att ta över brukningsenheter med goda förutsättningar för lönsamhet.

För unga intresserade av att starta lantbruk och utan ett större eget startkapital kan finansieringsfrågan vara ett oöverstigligt hinder, antingen för att det är svårt att få lån eller för att den ekonomiska marginalen i verksamheten blir alltför liten för att företaget ska klara av att ränta stora lån.

Generationsskifte är komplicerade både av känslomässiga och ekonomiska skäl och försvåras också av skattelagstiftning.³³⁹ Det är ofta stora värden som behöver hanteras, och

---

³³⁷ AgriFood (2018), *Reformen av CAP 2013 – lärdomar för en bättre jordbrukspolitik efter 2020*. Rapport 2018:1.

³³⁸ Jordbruksverket (2017). *Priser på jordbruksmark 2016*. JO 38 SM 1701,

³³⁹ Landsbygdsnätverket (2015). *Fler unga i gröna näringar – om ägarskiften*

oron för problem kan leda till att hela processen fördröjs eller att man väljer ineffektiva ägandeformer.³⁴⁰

- ***Ungdomar och kvinnor lämnar ofta landsbygden***

Att den högt utbildade arbetskraften i allt större utsträckning koncentreras till storstadskommuner innebär att landsbygderna utarmas på kompetens.³⁴¹ Samtidigt har invånarna i Sveriges landsbygder svag tillgång till utbildning i närområdet.³⁴² Detta begränsar utbudet av arbetskraft med högre utbildning och försvårar innovation och affärsutveckling i landsbygdsföretagen.

Flera av de näringar som präglar landsbygdernas ekonomi har svårt att attrahera yngre arbetskraft. De gröna näringarna erbjuder en jämförelsevis låg lönenivå medan bilden av industriarbete ofta är omodern. Detta gör att få ungdomar väljer yrken inom industri och lantbruk. Detta gäller även rennäringen. Inom den gröna sektorn upplever 9 av 10 arbetsgivare brist på nytutexaminerade och yrkeserfarna naturbruksutbildade.³⁴³ Mellan kvinnor och män finns vissa skillnader, då kvinnor i större utsträckning än män utbildar sig och lämnar landsbygden för städerna.³⁴⁴

Att många landsbygder kännetecknas av långa avstånd och gles befolkning utgör ett ytterligare problem för svenskt jordbruk eftersom de personer som arbetar i företagen oftast bor i närhet till företaget. Detta gäller i synnerhet för företag som har djurhållning, vilket kräver tillsyn stora delar av dygnet alla dagar i veckan. Att stora delar av landsbygderna avfolkas innebär att jordbruket har svårare att hitta arbetskraft och branschen har svårt att attrahera yngre arbetskraft.³⁴⁵ Detta förklarar varför sysselsättningen i jordbruket minskarmest i glesa regioner och minst i storstadsregionerna, d.v.s. följer samma mönster som sysselsättningstillväxten för näringslivet som helhet.³⁴⁶

- ***Entreprenörskap och socialt kapital bidrar till affärsutveckling på landsbygden***

Ett starkt entreprenörskap har stor betydelse för landsbygdernas utveckling. Landsbygdernas näringsliv består till stor del av små företag, vilka är särskilt viktiga för att skapa dynamik

---

³⁴⁰ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring.* SOU2015:15

³⁴¹ Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). *Patterns of innovation and collaboration in small and large firms.* The Annals of Regional Science, 55(1), 221-247

³⁴² *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder.* SOU 2016:26

³⁴³ SCB (2019). *Vilka utbildningar ger jobb? Arbetskraftsbarometern 2019.*

³⁴⁴ Agrifood (2016). *Vem stannar kvar?* Rapport 2016:3

³⁴⁵ ³⁴⁵ Skolverket (2019). *Statistikdatabas.* Hämtat från webbsida 22 maj 2019

³⁴⁶ SOU 2017:1. *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd.*

och förnyelse i ekonomin.³⁴⁷ En stor andel av dessa småföretag är egenföretagare. Etableringsfrekvensen, d.v.s. antal nystartade företag per capita, är på många platser lika högi landsbygdskommuner som i tätare kommuner.³⁴⁸

Det sociala kapitalet, det vill säga sociala nätverk som skapar tillit och ömsesidiga förtroenden, är starkt i Sverige i en internationell jämförelse.³⁴⁹ Forskning visar att socialt kapital har betydelse för entreprenörskap, innovation och ekonomisk tillväxt.³⁵⁰ Socialt kapital är i stora delar platsbundet och har stor betydelse för platsers utveckling, inte minst på landsbygden där det sociala kapitalet ofta har stor betydelse för att mobilisera resurser.³⁵¹

En god entreprenörsanda och ett starkt socialt kapital kan stimulera till innovation och förnyelse i landsbygderna trots att kunskaps- och innovationssystemet ofta är svagt i glesaremiljöer. Flera studier bekräftar att innovationer inte bara uppstår i forskningstäta storstadsmiljöer utan också i mer landsbygdspräglade regioner men bygger då i hög grad på interregional och internationell samverkan med andra företag och organisationer.³⁵²

- *Ny teknik skapar nya möjligheter*

Ny teknik, inte minst den digitala, skapar nya affärsmöjligheter på landsbygden och bidrar till bilden av en modern näringsgren. Detta ökar möjligheten för att starta nya verksamheter och att attrahera ungdomar till jord- och skogsbruk.³⁵³

Nya digitaliserade metoder, processer och affärsmodeller förutsätter emellertid tillgång till bredband med hög överföringskapacitet. I stora delar av landsbygderna, där merparten av jordbruksföretagen finns, saknas tillgång till bredband av hög kvalitet (se vidare under mål8), vilket hämmar jordbrukets digitalisering och affärsutveckling på landsbygden.

Genom livsmedelsstrategin görs flera satsningar på behovsdriven forskning, bl.a. ett nationellt forskningsprogram för livsmedel, forskning inom växtförädling och medel för att

---

³⁴⁷ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

³⁴⁸ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

³⁴⁹ Toreg , J. (2015). *Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse för platsens utveckling*. Arena för Tillväxt

³⁵⁰ Florida, R. (2005). *The Flight of the Creative Class – The New Global Competition for Talent*; Westlund, H. & Bolton, R. (2003). *Local Social Capital and Entrepreneurship*. Small Business Economics, Vol 21:77 – 113

³⁵¹ Toreg , J. (2015). *Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse för platsens utveckling*. Arena för Tillväxt

³⁵² Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). *Patterns of innovation and collaboration in small and large firms*. *The Annals of Regional Science*, 55(1), 221-247

³⁵³ MackLean (2017). *Internet of Things - nu formas framtidens lantbruk*. Insikter #9

tillsätta industridoktorander.³⁵⁴ Att den behovsdrivna forskningen inom livsmedelsområdet ökar skapar bättre förutsättning för innovation och stärkt konkurrenskraft inom jordbruket.

Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra nya affärsmöjligheter och att intresset för de areella näringarna ökar bland politiker och andra beslutsfattare. Det finns en stor enighet kring att råvaror från jord- och skogsbruk kan bidra till minskade klimatutsläpp.

De pågående klimatförändringarna medför också ökad medvetenhet bland konsumenter vilket leder till ändrade konsumtionsmönster. Detta avslöjas bl.a. av statistik som visar att, även om den totala köttkonsumtionen i Sverige minskar för första gången sedan mätningarna startade, är efterfrågan på svenskt kött större än någonsin.³⁵⁵ Detta är ett exempel på en ny konsumtionstrend som skapar affärsmöjligheter för entreprenörer på landsbygden.

Svag kunskaps- och innovationssystem hämmar innovation och utveckling

Innovation är ofta ett resultat av att man kombinerar olika typer av kunskap och kompetenser. Som ett resultat av att den yngre och mer välutbildade befolkningen i allt större utsträckning flyttar till större städer utarmas tillgången på kompetens på landsbygderna. Det finns dessutom relativt få forskningsmiljöer utanför de större städerna och endast ett fåtal forskningsmiljöer fokuserar på de gröna näringarna. Även den privata forskningen är svag eftersom få företag i Sveriges landsbygder bedriver egen forskningsverksamhet.

Detta gör att tillgängligheten till högutbildad arbetskraft och forskningskompetens är mycket begränsad i stora delar av landsbygden. Detta försvårar inte bara uppkomsten av innovationer utan hämmar även spridningen av ny kunskap och teknologi.³⁵⁶ Sverige är ett land som rankas mycket högt i en global jämförelse när det gäller innovation generellt, men inom exempelvis livsmedelssektorn tycks vi ligga efter många konkurrentländer.³⁵⁷

- Vattenbruk och hästnäring kan ge nya möjligheter

Vattenbruksproduktionen i Sverige har sedan början av 2000-talet mer än fördubblats och värdet av produktionen har ökat markant.³⁵⁸ Trots ökningen och Sveriges mycket goda tillgång till sötvattensjöar är vattenbruket i Sverige litet.³⁵⁹ Här finns det stor

---

³⁵⁴ Regeringen (2017). *Regeringens handlingsplan: En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbart tillväxt i hela landet, 2017*

³⁵⁵ Jordbruksverket (2019). *Konsumtion och förbrukning av kött*. Hämtad från webbsida 2019-04-25.

³⁵⁶ OECD (2014). *OECD rural policy reviews: Innovation and modernising the rural economy*. Paris: OECD Publishing.

³⁵⁷ Beckeman et al (2018), *Forskning och innovation för en livsmedelssektor i världsklass*, Roland Berger AB

³⁵⁸ SCB/Jordbruksverket (2018). *Vattenbruk 2018. Statistiska meddelanden, JO60SM 1901*

³⁵⁹ Vinnova (2012). *Attraktiv och hållbar mat för hälsa – En strategisk forsknings- och innovationsagenda för livsmedelskedjan.*

utvecklingspotential och det pågår flera forsknings- och utvecklingsprojekt inom vattenbruk som kan ge upphov till innovativa metoder och processer, bland annat utveckling av landbaserade och cirkulerande system³⁶⁰. Sveriges nationella strategi³⁶¹ och handlingsplan³⁶² för utveckling av vattenbruket tar upp detta och pekar bland annat ut diversifiering som en åtgärd, exempelvis genom kombination av vattenbruk och jordbruk, livsmedelsförädling eller turism.

Hästnäringen har på senare år vuxit och har potential att fortsätta utvecklas. Det innebär en möjlighet att öka andelen mindre företag och kvinnliga företagare på landsbygden.³⁶³

- **SWOT-analys, särskilt mål 7**

<p>S1 Yngre jordbrukare har högre utbildningsnivå</p> <p>S2 Starkt entreprenörskap och god innovationsförmåga</p> <p>S3 Starkt socialt kapital</p> <p>S4 Naturbruksskolor och KY-utbildningar fångar intresse för näringen</p>	<p>W1 Jordbruk och landsbygd har svag attraktionskraft</p> <p>W2 Höga markpriser försvårar nyetableringar och generationsväxling inom jordbruket</p> <p>W3 Svaga arbetsmarknader ger få möjligheter till anställning utanför jordbruket</p> <p>W4 Åldersstrukturen i jordbruket hämmar investeringsviljan</p> <p>W5 Svagt kunskaps- och innovationssystem hämmar landsbygdernas innovationskraft</p>
<p>O1 Omställningen till en biobaserad ekonomi sätter nytt fokus på gröna näringar</p> <p>O2 Ny teknik skapar nya affärsmöjligheter och bidrar till bilden av en modern näring</p> <p>O3 Markens värde ger jordbrukarna kapital till affärsutveckling</p> <p>O4 Stor potential för utveckling inom vattenbruk</p> <p>O5 Ökad satsning på behovsdriven forskning</p>	<p>T1 Brist på jordbruksmark hämmar jordbruksföretagens utveckling</p> <p>T2 Kompetensflykt hämmar utvecklingen av nya produkter och tjänster</p> <p>T3 Skattelagstiftning försvårar generationsväxling inom jordbruksföretagen</p> <p>T4 Jordbruk och tillverkningsindustri har låg attraktionskraft bland unga</p> <p>T5 Landsbygdernas avfolkning minskar jordbrukets attraktionskraft</p>

³⁶⁰ FAO (2015). A Guide to Recirculation Aquaculture.

³⁶¹ Jordbruksverket (2012). Svenskt vattenbruk - en grön näring på blå åkrar, Strategi 2012-2020

³⁶² Jordbruksverket (2015). Handlingsplan för utveckling av svenskt vattenbruk

³⁶³ Jordbruksverket (2018). *Hästhållning i Sverige 2016*.

O6 Hästnäringen har potential att utvecklas	T6 Bristande tillgång till bredband hämmar jordbrukets digitalisering och försvårar affärsutveckling på landsbygden.
---	--

4.3.b Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet inklusive kvinnors deltagande i jordbruk, social delaktighet och lokal utveckling på landsbygden, inbegripet cirkulär bioekonomi och hållbart skogsbruk

I några delar går nulägesbeskrivningarna för särskilt mål 7 och särskilt mål 8 in i varandra. Detta beror på att det inte finns någon tydlig skiljelinje mellan de båda målområdena. I mål 7 inkluderas exempelvis affärsutveckling i landsbygdsområden och i mål 8 inkluderas sysselsättning och tillväxt i landsbygdsområden. Delar av den beskrivning som finns för mål 7 är således relevant även för mål 8, exempelvis var gäller beskrivningar av näringar med utvecklingspotential, entreprenörskap, kunskap och innovation.

Ovanstående innebär att motivet till några av swotfaktorerna i detta avsnitt finns mer utförligt beskrivet under mål 7.

Utöver det som beskrivs under mål 7 gäller även nedanstående för mål 8.

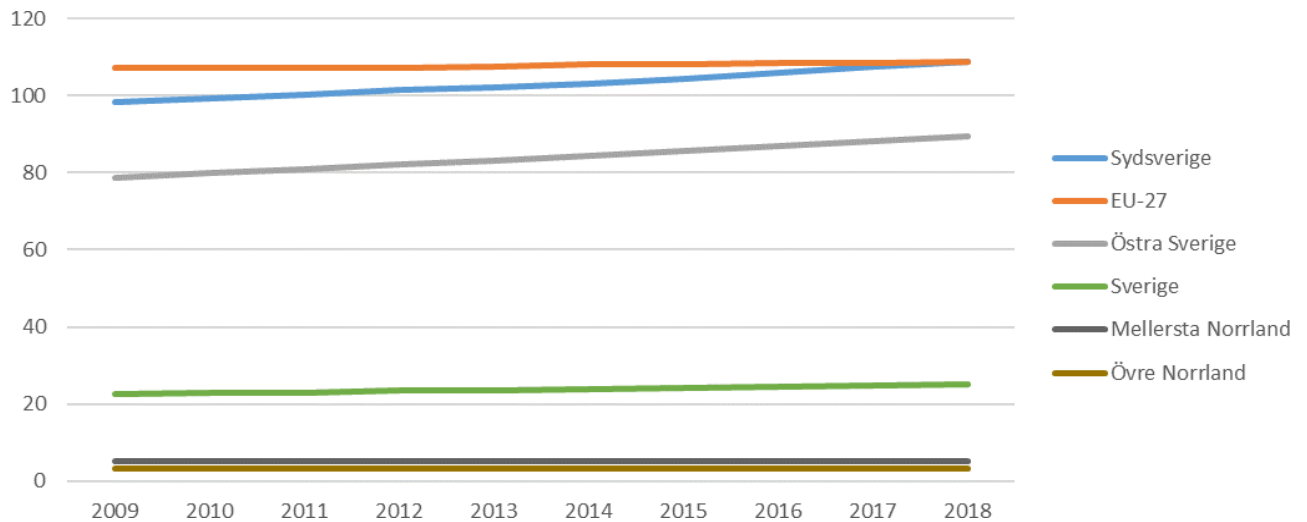
- Koncentrationen av befolkningen beräknas fortsätta

Sverige är ett förhållandevis glest befolkat land jämfört med de flesta andra EU-länderna. Befolkningstätheten var 25 personer per kvadratkilometer år 2018. Detta är en markant ökning sedan millennieskiftet, då motsvarande siffra var 21,6 personer. Det är dock fortfarande långt under genomsnittet för EU-27, som var 118 personer år 2018. En låg befolkningstäthet har betydelse för exempelvis tillgången till service.

Större delen av befolkningen (nästan 90 procent) bor i tätorter³⁶⁴ och det är också där folkmängden ökar. De regionala skillnaderna i landet är dock stora och det finns kommuner där så gott som samtliga bor i huvudorten eller kommunens centralort. För 60 procent av landets kommuner är centralorten dominerande, då minst hälften av invånarna återfinns där. Folkmängden på landsbygden som helhet (dvs. allt som inte är tätort) har inte ökat sedan 1980-talet. På senare år har dock befolkningen ökat i den tätortsnära landsbygden. För ej tätortsnära landsbygder är det dock en stor utmaning att få långsiktig utveckling med god levnadsstandard och hög välfärd trots att befolkningen minskar på många platser i Sveriges landsbygder.

Det är stora skillnader i befolkningstäthet mellan olika regioner. I delar av södra och östra Sverige har befolkningstätheten ökat snabbt, och 2018 blev regionen Sydsverige den första som nådde en täthet över det europeiska genomsnittet. I norra Sverige är befolkningstätheten på andra sidan så gles som tre personer per kvadratkilometer.

³⁶⁴ Med tätort avses orter med över 200 invånare och högst 200 meter mellan bostadshusen.

Figur 31. Befolkningstäthet Sverige, EU27 samt tätaste och glesaste regionerna 2009-2018. Källa: Eurostat, kontextindikator C04.

Befolkningstäthet kan dock vara ett trubbigt mått eftersom den visar hur tätt man bor om befolkningen skulle vara jämnt utspridd. Det finns också variationer i täthet inom länen därområden längre bort från residensstäder, centralorter eller andra större tätorter kan vara relativt glest befolkade.

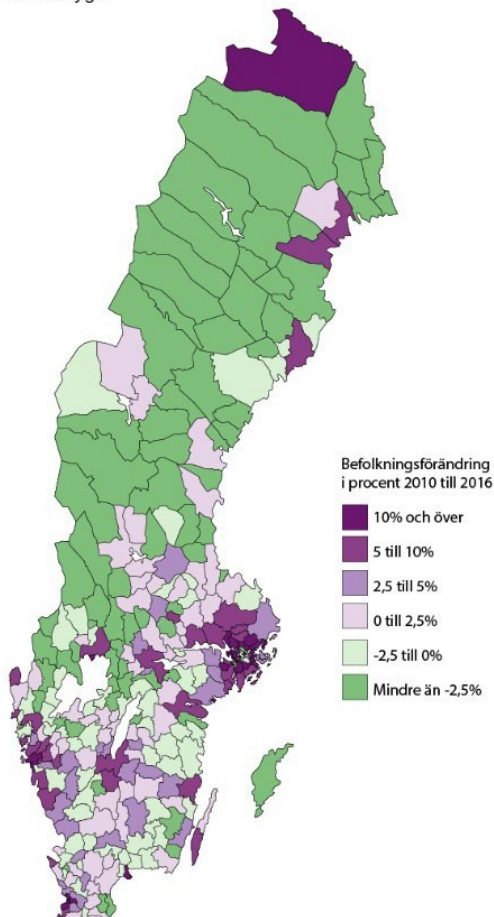
Kartorna nedan visar att befolkningstillväxten i landsbygd och tätort skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Mellan år 2010 och 2016 ökade befolkningen i svenska landsbygder i absoluta tal för första gången sedan 1980-talet, med 16 000 personer.³⁶⁵ I de flesta kommuner i Norrland minskade dock landsbygdsbefolkningen. Även Värmland och Gotland har en minskande landsbygdsbefolkning, medan många kommuner i södra Sverige har haft en ökande eller konstant befolkning på landsbygden. I östra delarna av södra Sverige finns dock många kommuner med minskande landsbygdsbefolkning. I storstadsregionerna har landsbygdsbefolkning däremot ökat och störst ökning, räknat i antal personer har skett i Stockholm, Uppsala och Västra Götaland.³⁶⁶

³⁶⁵ SCB (2018). *Befolkningen ökar svagt på landsbygden*.

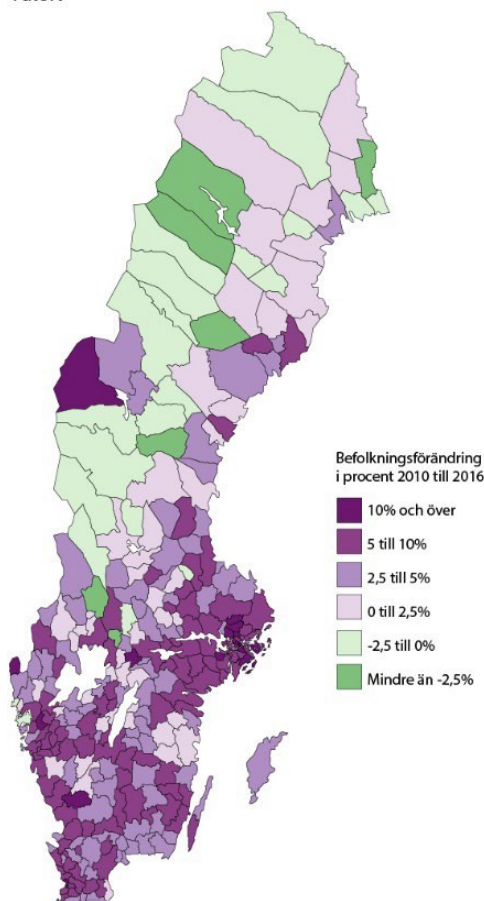
³⁶⁶ SCB (2019). *Befolkningstäthet i Sverige*. Hämtat från webbplatsen 3 juni 2019.

Landsbygd

Tätort

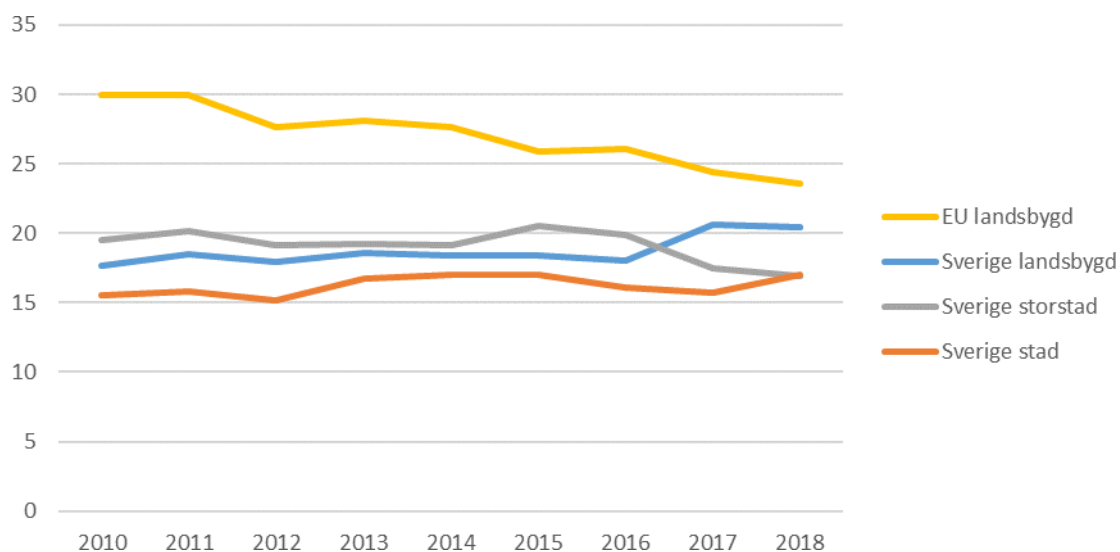

Figur 32. Befolkningsförändring i tätorter och på landsbygderna 2010-2016 Källa: SCB

Kartorna i figuren ovan tydliggör att befolkningsutvecklingen i landsbygd följer den utveckling som sker i tätorter, där den storstadsnära landsbygden visar starkast tillväxt medan de icke tätortsnära landsbygderna med lägre invånarantal är de områden där befolkningen minskar mest. Dessa tillväxtmönster innebär att skillnaden mellan olika typer av kommuner förväntas öka genom att mindre och mer glest befolkade kommuner förväntas bli befolkningsmässigt mindre samtidigt som stora och tätbefolkade kommuner ökar i storlek. Detta är en följd av de agglomerationseffekter som uppstår när människor och ekonomisk aktivitet koncentreras i geografien.³⁶⁷ Dessa agglomerationseffekter driver på den ekonomiska tillväxten i täta regioner, samtidigt som de försvagar tillväxtpotentialen i regioner som avfolkas. Detta innebär att klyftan mellan täta och glesta regioner ökar.

³⁶⁷ Fujita, M., & Thisse, J.-F. (2002). *Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location and Regional Growth*. Cambridge: Cambridge University Press

I Sverige finns det ingen specificerad fattigdomsgräns utan istället används ett flertal mått i olika sammanhang som antyder olika nivåer av fattigdom eller risk för fattigdom. Ett vanligt mått som används är *låg ekonomisk standard*, vilket innebär att man räknar andelen som lever i hushåll där den disponibla inkomsten är lägre än 60 procent av landets medianinkomst. Detta är det mått som inom EU kallas för *risk för fattigdom* och motsvarar kontextindikatorn C.09.

Figur 33. Risk för fattigdom på den svenska landsbygden, jämfört med EU-snittet och med motsvarande risk i städerna. Källa: Eurostat, kontextindikator 09.

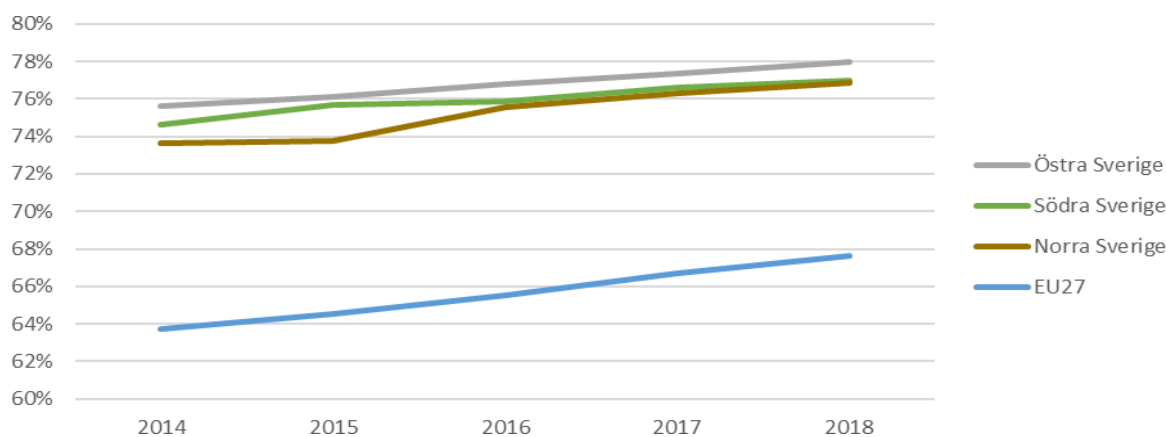
Fattigdomsnivån (risk för fattigdom) på den svenska landsbygden har varit ca 18 procent sedan 2010, men något högre de två senaste åren. Samtidigt har EU-genomsnittet minskat från 29 till 24 procent. Samma indikator visar också att det inte finns några större skillnader mellan stads- och landsbygdsområden i Sverige. Boende på landsbygden löper i genomsnitt inte större risk att hamna i fattigdom än individer i tätorter.

- ***Ett starkt entreprenörskap ger en hög sysselsättningsgrad på landsbygden***

Sverige har en hög sysselsättningsgrad jämfört med genomsnittet för EU, även i landsbygdsområdena. Utmaningen är snarare geografisk, där landsbygdskommunerna har en större utmaning kring att unga flyttar ut och att dessa främst flyttar till storstäderna. Det kan antas att de med sysselsättning på landsbygderna i större utsträckning tenderar att stanna kvar vilket betyder att förvärvsgraden hos befolkningen är hög. De som inte finner sysselsättning (eller studier) kan istället se det som lönsamt att flytta. Detta förklarar varför sysselsättningsgraden är hög de flesta landsbygdsregioner.³⁶⁸

³⁶⁸Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT->

Figur 34. Sysselsättningsgrad i olika delar av Sverige och i EU27, 2014-2018 Källa: Eurostat, kontextindikator C05

Svenska landsbygdsregioner har en stor mängd små företag och en hög andel nystartade företag per invånare.³⁶⁹ Etableringsfrekvensen är lika god i landsbygder som i städer och egenföretagandet är på många håll starkare på landsbygden än i städerna, vilket bl.a. förklaras av svaga arbetsmarknader som gör det svårt att få anställning.³⁷⁰ Att etableringsfrekvens och egenföretagande är starkt på landsbygden vittnar om ett starkt entreprenörskap och gott företagsklimat.³⁷¹

Att sysselsättningsgraden är jämförelsevis hög på landsbygden beror alltså i hög grad på att de som väljer att bo på landsbygden har en stor kreativitet i hur man skapar sin försörjning och ett gott liv. Landsbygdens entreprenörer drivs många gånger av andra drivkrafter än att skapa sig en stor förmögenhet, t.ex. att skapa ett gott liv för sig själv och sin familj på en plats där man måste skapa sina möjligheter själv.³⁷²

- **Begränsade arbetsmarknader gör att ungdomar flyttar**

Långa geografiska avstånd i delar av landet ger höga transportkostnader och sämre förutsättningar för interaktion.³⁷³ I områden som är relativt glest befolkade måste människor

³⁶⁹ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

³⁷⁰ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommittén.pdf>

³⁷¹ Företagarna (2013) Perspektiv på landsbygdsföretagande Landsbygdsföretagarnas villkor och verklighet.

³⁷² Stathopoulou, S., Psaltopoulos, D., & Skuras, D. (2004). *Rural entrepreneurship in Europe: a research framework and agenda*. International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, 10(6), 404-425.

³⁷³ Företagarna (2013). *Perspektiv på landsbygdsföretagande Landsbygdsföretagarnas villkor och verklighet.*

resa längre sträckor, vilket försvårar arbetspendling och gör att den lokala arbetsmarknaden blir mindre.

Flera studier pekar på att arbetsmarknaden har stor betydelse för flyttströmmar inom Sverige. Glesa arbetsmarknader erbjuder färre valmöjligheter och färre karriärvägar än täta arbetsmarknader. I glesa regioner är matchningen på arbetsmarknaden ofta sämre och löneläget är också lägre än i storstäderna. Trots att sysselsättningsgraden på många håll är god på landsbygden, har anställda här ofta något lägre lön och i viss utsträckning också en sämre matchning mellan yrke och utbildning.³⁷⁴ Sysselsättningen i befolkningen som helhet är lägre i gles landsbygd och landsbygd än i stads- och storstadsområden för både män och kvinnor.³⁷⁵ Det gör att flyttströmmarna generellt går från svaga till starka arbetsmarknadsregioner och eftersom personer med högre utbildning fäster särskilt stor vikt vid inkomst- och karriärmöjligheter vid val av bostadsort dominerar flyttströmmarna av yngre individer som har, eller vill skaffa sig, en högre utbildning.³⁷⁶

- *Urbaniseringen medför stora utmaningar för den glesa landsbygden*

Forskning visar att det finns mer än arbetsmarknaden som påverkar val av bostadsort. Bland dessa lyfts tillgång till utbildning, service, kultur, nöjen och shopping fram som sådant som starkt bidrar till platsers attraktionskraft.³⁷⁷ Landsbygderna kan generellt inte konkurrera med städerna i detta avseende. Detta gäller i synnerhet för den mer glesa landsbygden där restiden till större tätorter är lång och tillgången till snabbt bredband är sämre.

En minskande befolkning minskar förutsättningarna för att upprätthålla en god kommersiell och offentlig service samt en väl fungerande infrastruktur, eftersom kostnaden per användare blir för hög när befolkningen understiger en viss kritisk volym. Färska studier visar att tillgängligheten till såväl kommersiell som offentlig service varierar geografiskt och att det under de senaste åren har skett en generell försämring av tillgängligheten till service, i synnerhet i de glesa landsbygderna.

Det är främst den yngre befolkningen som flyttar för att utbilda sig och/eller starta sitt yrkesliv. Detta innebär demografiska utmaningar för landsbygderna, som på många håll har en åldrande befolkning. Detta urholkar skatteunderlaget i många landsbygdskommuner som får en ökad försörjningsbörda när personer i arbetsför ålder lämnar de mindre

---

³⁷⁴Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommittén.pdf>

³⁷⁵ SCB (2018). Statistiska Centralbyrån. Arbetsmarknad. Tillgängligt: <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/?rxid=5a4d88b3-6733-43eb-8435-c224249a9f1d> (2018-11-21)

³⁷⁶ *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

³⁷⁷ Florida, R. (2002) *The rise of the creative class*

kommunerna.³⁷⁸ Trots att det finns ett kommunalt skatteutjämningsystem som avser kompensera för dessa effekter, har många kommuner med minskande befolkning stora utmaningar med att upprätthålla en god tillgänglighet och kvalitet inom offentlig service.

Förutom att urbaniseringen ger påfrestningar på kommunernas ekonomi och verksamhet får den också effekter på arbetskraftsförsörjningen i både offentlig och privat sektor. Problemet väntas vara störst i mindre och mer glest befolkade landsbygdskommuner.³⁷⁹

Delar av landsbygden har också brister vad gäller investeringar i infrastruktur och utbyggnaden av bredband med hög överföringskapacitet, vilket försvårar arbetspendling och arbete och studier på distans. Den småskaliga infrastrukturen är viktig för företagande och boende på landsbygden, och också för att tillgängliggöra landsbygdens naturvärden för besökare. Detta gör att landsbygdens attraktionskraft för såväl företagande som boende minskar.³⁸⁰

Sverige har varit i framkant när det gäller utvecklingen av informationsteknologi och 2017 hade 96 procent av alla hushåll och 93 procent av alla arbetsställen i Sverige tillgång till bredband om minst 30 Mbit/s, eller tillgång till IT-infrastruktur som medger sådana hastigheter i absoluta närheten.³⁸¹ Tillgången till bredband i Sverige är därmed hög, men i områden utanför tätorterna är överföringskapaciteten ofta lägre.

I stort sett alla hushåll har tillgång till bredband i någon form. Anslutningarna är dock ofta betydligt långsammare i glesbefolkade områden. Snabbt bredband (mer än 100 Mbit/s) finns hos mindre än hälften av hushållen i glesbyggda områden.

Tabell 2. Tillgång till fast bredband

	Tätbebyggt	Glesbebyggt
1 Mbit/s	100 %	99,99 %
3 Mbit/s	100 %	99,99 %
10 Mbit/s	100 %	99,94 %
30 Mbit/s	98,94 %	75,23 %
100 Mbit/s	86,51 %	40,61 %

Källa: Post- och telestyrelsen, 1 oktober 2018

Omställningen till en mer digitaliserad tillvaro, både bland företag och privatpersoner förutsätter tillgång till bredband med hög överföringskapacitet.³⁸² Om utbyggnaden av

³⁷⁸Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

³⁷⁹ Långtidsutredningen (2015). SOU 2015:101. Bilaga 7 Demografins regionala utmaningar.

³⁸⁰ *Service i glesbygd*. SOU 2015:35

³⁸¹ Post- och Telestyrelsen (2018). *PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2017*.

³⁸² Regeringen (2017). *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi*.

snabbt bredband släpar efter på landsbygden kommer många användare att exkluderas framtjänster som i framtiden enbart kommer att erbjudas i digital form.

Kompetensbrist hämmar tillväxt och ekonomisk omvandling i landsbygdernas näringsliv Urbanisering innebär att landsbygderna dräneras på högutbildad arbetskraft.³⁸³ Samtidigt blir landets produktion alltmer kunskapsbaserad vilket gör kunskap och kompetens till en allt viktigare produktionsfaktor.³⁸⁴ Bristen på kompetens är ett uttalat problem på Sveriges landsbygder och lyfts ofta fram som det enskilt största hindret för företagets utveckling och tillväxt. Den högutbildade arbetskraften är än mer koncentrerad till storstadskommuner än sysselsättningen totalt sett.³⁸⁵ Samtidigt har invånarna i Sveriges landsbygder svag tillgång till utbildning i närområdet vilket gör att ungdomar flyttar för att skaffa sig en utbildning och relativt få av dem kommer tillbaka.³⁸⁶ Den arbetskraft som blir kvar på landsbygden tenderar att bestå av personer med relativt sett låg utbildning vilket i sin tur präglar både karaktären på de arbetstillfällena som finns kvar där och på de jobb som skapas. Detta är således en självförstärkande utveckling som försvårar omställningen till en mer kunskapsintensiv produktion på mindre orter och minskar landsbygdernas möjligheter att ta del av nationella satsningar på forskning och innovation.³⁸⁷

Höga arbetskraftskostnader och jämförelsevis stort arbetsgivaransvar gör att företag vars produktion inte kräver särskilt hög utbildningsnivå flyttar sin produktion till andra länder. Höga arbetskraftskostnader i en internationell jämförelse skapar också ett rationaliseringstryck som driver på automatiseringen inom såväl jordbruk som industri, vilket leder till en svag tillväxt i sysselsättning trots en hög tillväxt i produktionsvärden i många landsbygdskommuner.³⁸⁸ Digitaliseringen kommer dessutom att innebära en ökad grad av automation inom stora delar av produktionen. Detta kommer innebära att många enklare jobb försvinner. Digitaliseringen kommer samtidigt medföra ett stort antal nya arbetstillfällen, men dessa kommer att ställa högre krav på utbildning och kompetens.³⁸⁹

- **Långa avstånd innebär konkurrensnackdelar för landsbygdernas företag**

---

³⁸³ Bjerke, L. och Mellander, C. (2017). *Moving Home Again? Never! The Location Choices of Graduates in Sweden*. *Annals of Regional Science*, Vol. 59:707 – 729

³⁸⁴ Jordbruksverket (2012). *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

³⁸⁵ Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). *Patterns of innovation and collaboration in small and large firms*. *The Annals of Regional Science*, 55(1), 221-247

³⁸⁶ *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

³⁸⁷ Jordbruksverket (2012). *Arbete och liv på landsbygden – Landsbygdernas roll i en kunskapsbaserad ekonomi*, Jordbruksverkets Rapport Nr. RA12:19

³⁸⁸ Ibid.

³⁸⁹ Sveriges Riksdag (2017). *Framtidens arbetsmarknad och arbetsliv i den digitala eran*. Riksdagsförvaltningens utvärderings- och forskningssekretariat.

I glea områden måste företag transportera både insatsvaror och sin egen produktion över längre sträckor, vilket är en tydlig konkurrensnackdel. Detta är en förklaring till att förädlingsindustrin ofta återfinns i områden nära geografiskt fasta naturtillgångar. Till exempel tenderar en region som är specialiserad på jordbruk att ha stor livsmedelsindustri.³⁹⁰ Motsvarande samlokaliseringmönster finns också mellan skogsbruk och träförädling, mellan fiske och fiskförädling, osv.

Långa avstånd är innebär också betydande konkurrensnackdelar för företag inom tjänstesektorn. Generellt är marknaderna för tjänster mer avståndskänsliga än marknader för varor, vilket gör att tjänsteföretagen växer fram snabbare i städer än i landsbygden.³⁹¹ Detta gäller i synnerhet för kunskapsintensiva tjänsteföretag som i hög grad koncentreras i större städer.³⁹²

En majoritet av företagen i Sveriges landsbygder som de senaste åren gjort investeringar anser att det är svårt att få finansiering.³⁹³ Ett av skälen är att många lokala bankkontor har lagts ner samtidigt som generell statlig finansiering i hög grad ges till företag i städer.³⁹⁴ Forskning tyder på att det finns ett positivt samband mellan den lokala banksektorn och nyföretagande.³⁹⁵ När ett bankkontor avvecklas försvinner lokalkännedomen om marknad, entreprenörers historia och viktiga lokala nätverk. Det leder till en ökad barriär mellan entreprenörer och banker när besluten tas på distans. Detta gör att inte minst unga företagare missgynnas vid kreditprövningar på distans.³⁹⁶ Forskning visar att ju sämre tillgång till finansiering, desto längre tid tar det för att förbättra effektiviteten hos en ekonomis resurser genom omlokalisering.³⁹⁷

- ***Ensidigt och lågteknologiskt näringsliv ökar landsbygdernas sårbarhet***

---

³⁹⁰ Jordbruksverket (2016). *Livsmedelsindustrins internationalisering – Effekter på sysselsättning och produktivitet*. Rapport Nr. RA12:19

³⁹¹ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

³⁹² Klaesson, J. & Norman, T. (2015). *Market potential and the employment growth of knowledge-intensiveservices: comparing different geographical resolutions*. The annals of regional science, 55(1), 157-185

³⁹³ Företagarna (2016). *Tillväxt i hela landet – Företagarnas perspektiv på landsbygden*.

³⁹⁴ Edling, J. (2016). *Statligt stöd till företag och organisationer i stad och landsbygd*. Underlag till Landsbygdskommittén.

³⁹⁵ Backman, M. (2013). *Nyföretagande och närheten till finansiellt kapital*. *Policysammanfattning från Entreprenörskapsforum*.

³⁹⁶ Malmström, M. m.fl. (2016). *Hållbara bedömningsmodeller: Banker och jämlikhet i näringslivet, frånavsnittet Description of the project in relation with the research frontier*. Ansökan om finansiering från Vinnova till forskningsprojekt.

³⁹⁷ Buera, Francisco J., and Yongseok Shin (2010). *Financial frictions and the persistence of*

history: A quantitative exploration. No. w16400. National Bureau of Economic Research, 2010.

Forskning visar att uthållig ekonomisk tillväxt förutsätter en hög förmåga till anpassning och förnyelse. Här finns en skillnad mellan stad och land, där urbana miljöer tack vare sin mångfald och täthet ofta har en bättre anpassningsförmåga än glesa miljöer. Mångfald i utbud och efterfrågan ökar platsens förmåga till nytänkande och omvandling i perioder av ekonomisk nedgång. Mindre orter har ofta liten mångfald avseende yrkes- och utbildningsinriktningar och även näringslivsstrukturen är vanligtvis mer ensidig med få arbetsgivare. Det gör att mindre orter har svårare att återhämta sig efter en ekonomisk tillbakagång.³⁹⁸

Många landsbygdskommuner är mer specialiserade mot näringar där förädlingsgraden är jämförelsevis låg, exempelvis areella näringar och lågteknologisk tillverkningsindustri. Detta gör att stora delar av näringslivet på landsbygden är utsatt för stark konkurrens från låglöneländer.³⁹⁹ Detta innebär också att företag som säljer på utländska marknader blir mer utsatta för internationella konjunktursvängningar. Orter med få arbetsgivare och liten mångfald i näringslivet kan drabbas hårt av vikande efterfrågan på viktiga exportmarknader som leder till varsel eller nedläggningar inom en enskild bransch.⁴⁰⁰

Jordbruksföretagen kan bidra till näringslivet diversifiering

Många jordbruksföretag har idag verksamheter inom andra näringar än jordbruk, exempelvis inom entreprenad, omvårdnad, besöksnäring och livsmedelsförädling (vilket beskrivs mer utförligt under särskilt mål 1 – se ”många jordbruksföretag bedrivs på deltid”). En växande besöksnäring på landsbygden bidrar med att öka marknadsunderlaget för andra typer av verksamheter och erbjuder ökade möjligheter för jordbruksföretagen att diversifiera sina företag. I den mer tätortsnära landsbygden finns också en god ekonomisk tillväxt och ett stort intresse för att kapitalisera på landsbygdernas naturtillgångar och jordbrukets råvaror.⁴⁰¹

En ökad diversifiering av näringslivet på landsbygderna kan således understödjas genom att jordbruksföretagens verksamheter utanför primärproduktionen utvecklas. Kompletterande verksamhet i jordbruksföretag kan även bidra till ökad sysselsättning och lokal utveckling i närområdena.

- *Svagt kunskapssystem och liten mångfald försvårar för innovation och förnyelse*

Trots att landsbygderna visar en jämförelsevis god innovationskraft finns det brister i de kunskaps- och innovationssystem som omfattar landsbygdens aktörer.⁴⁰² Svag tillgång till

---

³⁹⁹ SOU 2017:1. *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd.*

⁴⁰⁰ Backman, M. et al. (2014). *Mångfald och utveckling av långsiktigt hållbara innovationsmiljöer.* Jönköping; JIBS

⁴⁰¹ *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder.* SOU 2016:26

⁴⁰² OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

högutbildad arbetskraft gör därför landsbygden relativt oattraktiv för kunskapsintensiva verksamheter. Detta gör att landsbygden hyser få forskningsmiljöer och har liten tillgång till kunskapsintensiva företagstjänster, vilket hämmar tillgången på spetskompetens och annan kompetens som ofta är åtkomlig via tjänstemarknader.⁴⁰³ Det företags- och innovationsfrämjande systemet är ofta underrepresenterat på landsbygderna och har därför svårt att nå ut till landsbygdernas företagare och entreprenörer.

Forskningen visar att innovation och teknikspridning gynnas av täta, kunskapsrika miljöer med stor mångfald.⁴⁰⁴ I glesa miljöer är det svårare att få information om nya innovationer samtidigt som invånarna sällan utsätts för nya influenser på grund av färre kontaktytor och relativt homogena lokala kontaktnät.⁴⁰⁵

- *Landsbygdernas fastighetsmarknader släpar efter*

Urbaniseringen innebär också att fastighetsmarknaden utvecklas svagare på landsbygd än i städer. Bostadspriserna är lägre på landsbygden, vilket underlättar inträdet på bostadsmarknaden, särskilt för yngre.⁴⁰⁶

I ett långsiktigt perspektiv finns emellertid svaga förväntningar på prisutvecklingen på fastigheter i mer glest befolkade områden, vilket har negativa effekter på investeringsviljan. Den svaga prisutvecklingen på fastigheter i landsbygderna har medfört en åtstramad utlåning med höga krav från bankernas sida vilket försvårar finansieringsmöjligheterna och därmed också tillgången till kapital.

Bostadsfastigheter i glesa miljöer fungerar mer sällan som säkerhet när företagaren ansöker om lån.⁴⁰⁷ Detta är ett potentiellt hot mot entreprenörskap och nyföretagande, som i hög grad bygger på lånefinansiering med fast egendom som säkerhet.⁴⁰⁸

Enligt Boverket (2018) anger 243 kommuner ett underskott av bostäder.⁴⁰⁹ Många av dessa är landsbygdskommuner. Detta uppdämda behov av bostäder uppmärksammas bland annat i landsbygdskommitténs slutbetänkande.⁴¹⁰ Det är även svårt för boende på landsbygden att få

---

⁴⁰³ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygd. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén.

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

⁴⁰⁴ Johansson, S. and Wallin, T. (2015). *Tillgänglighet, innovationsprocesser och tillväxt – Enlitteraturöversikt*. Jönköping; JIBS

⁴⁰⁵ OECD (2014). *OECD rural policy reviews: Innovation and modernising the rural economy*. Paris: OECD Publishing.

⁴⁰⁶ SCB (2019). Medelpriser på småhus för permanentboende per kommun. Hämtad från webbsida 2019-06-11⁴⁰⁷ Företagarna (2013). *Perspektiv på landsbygdsföretagande Landsbygdsföretagarnas villkor och verklighet*⁴⁰⁸ *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet*. SOU 2016:72

⁴⁰⁹ Boverket (2018). *Bostadsmarknadsenkäten 2018*.

lån att renovera eller bygga hus på grund av att fastighetspriserna utvecklas svagt på mångalandsbygder.⁴¹¹ Detta gör att bostadsstandarden släpar efter.

- ***Urbaniseringens nackdelar ökar landsbygdernas attraktionskraft***

Företag som inte drar någon nytta av det utbud och den efterfrågan som finns i större städerväljer ofta att lokalisera sig på platser med låga mark- och fastighetspriser och ibland ett lägre löneläge.⁴¹² En stor del av tillverkningsindustrin säljer det mesta på export och då är det ingen konkurrensfördel att befinna sig nära de stora inhemska marknaderna. I stället är platser med låga markpriser och bra transporter för att nå utländska marknader fördelaktiga.⁴¹³

En ökad globalisering innebär att det är allt fler företag som säljer på utländska marknader. Detta innebär att för många företag är närhet till den inhemska marknaden inte en förutsättning för att uppnå skalfördelar och få en kostnadseffektiv produktionsvolym.⁴¹⁴

Storstädernas snabba tillväxt ger ökad trängsel i storstadsregionerna. Den visar sig i höga bostadspriser, långa bilköer, överbelastad kollektivtrafik, köer i omsorgen, stora barngrupper i förskolan etc. Denna baksida av storstadslivet innebär att mindre, landsbygdsdominerade kommuner kan erbjuda en mer attraktiv boendemiljö med jämförelsevis hög livskvalitet.

Detta gäller särskilt för landsbygder i regioner med stark arbetsmarknad och goda möjligheter till arbetspendling. I sådana regioner finns en tendens att mindre kommuner utvecklas till rena boendekommuner med en betydligt större nattbefolkning än dagbefolkning.⁴¹⁵ Sådana kommuner har ofta en god utveckling eftersom ett stabilt befolkningsunderlag skapar förutsättningar för privat och offentlig service, vilket bidrar till en god livsmiljö och arbetstillfällen på orten.

Tjänstesektorn, och särskilt besöksnäringen, erbjuder många möjligheter

Tjänstesektorn växer i hela Sverige, och står för merparten av nytilkomna företag och arbetstillfällen.⁴¹⁶ Det är i stora drag samma branscher som växer i städer och landsbygder.⁴¹⁷ I många landsbygder växer tjänstesektorn emellertid långsammare än i

---

⁴¹¹ Hela Sverige ska leva (2017). *Hela Sverige ska leva, länsbygderrådet Örebro län*. nr 2, 2017

⁴¹² Jordbruksverket (2012). *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

⁴¹³ Johansson, S. (2010). *Knowledge, Product Differentiation and Trade*. JIBS Dissertation Series No. 063

⁴¹⁴ Jordbruksverket (2012). *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

⁴¹⁵ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén.

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommittén.pdf>

⁴¹⁶ Heyman, F. Norbäck P-J. och Persson L. (2013). *Jobbdynamiken i svenskt näringsliv 1990 till 2009 – teori och empiri*. IFN Policy Paper Nr. 60 2013

⁴¹⁷ Ibid.

stadskommunerna, vilket kan leda till att fler personer i arbetsför ålder och fler entreprenörer lämnar landsbygderna.⁴¹⁸

Av specifikt intresse bland tjänstenäringarna är besöksnäringen. Detta är en näring som växer på landsbygden, och många naturtillgångar skulle kunna användas mer för att utveckla hållbara upplevelser och rekreation.⁴¹⁹ Besöksnäringen ökar i omsättning i alla typer av kommuner och sysselsättningen inom besöksnäringen ökar mer än i övriga ekonomin i alla kommuntyper, utom i de mindre och mer glest befolkade kommunerna. Så har omsättningen i besöksnäringen exempelvis i mindre och mer glest befolkade kommuner ökat med 31,76 procent.⁴²⁰ Den föreslagna kontextindikator C30 (Tourism infrastructure) ger ytterligare bild av turismutvecklingen på landsbygden.

Besöksnäringen har inneboende självförstärkande mekanismer som gör att den kan ha stor potential att bidra till platsens utveckling. Ju fler turismrelaterade tjänster som en plats erbjuder, desto fler besökare attraherar den och därmed växer också efterfrågan på sådana tjänster, vilket i sin tur leder till fler företag etableras inom besöksnäringen osv.^{421 422} Dessutom är besöksnäringen tämligen personalintensiv, vilket betyder att den är bra på att skapa arbetstillfällen.⁴²³

Besöksnäringen är beroende av tillgång till arbetskraft

Antalet arbetstillfällen inom besöksnäringen har ökat bland annat i landsbygderna.⁴²⁴ På grund av att näringen fortfarande behöver hantera relativt stora säsongsvariationerna över året är många arbetstillfällen säsongsanställningar och rekrytering av arbetskraft en ständigt återkommande fråga för företagen. Därtill kommer behovet av bristyrken som exempelvis

---

⁴¹⁸Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygd. Underlagsrapport till den parlamentariska landsbygdskommittén. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

⁴¹⁹ Bjerke, L. och Johansson, S. (2018). *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6.

⁴²⁰ Bjerke, L. och Johansson, S. (2018). *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6.

⁴²¹ Crouch, G. I. (2011). *Destination competitiveness: an analysis of determinant attributes*. Journal of Travel Research, 50(1), 27-45.

⁴²² Bjerke, L. och Johansson, S. (2018). *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6

⁴²³ *Ett land att besöka - En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring*. SOU 2017:95

⁴²⁴ Bjerke, L. och Johansson, S. (2018). *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6.

utbildad kökspersonal⁴²⁵. Å andra sidan är besöksnäringen en viktig del i integrationen av nyanlända då näringen sysselsätter många personer med utländskt påbrå.⁴²⁶

De värden som kultur- och naturmiljön erbjuder idag på landsbygden utgör en grundläggande infrastruktur och resurs för upplevelse- och hälsotjänster. Besöksnäringen spås öka även de kommande åren och erbjuder samtidigt underlag för bastjänster och serviceatt vara kvar där köpunderlaget från den boende befolkningen inte räcker till.⁴²⁷

Besöksnäring och matupplevelser drabbades av covid-19

Landsbygden utgör en viktig resurs för utveckling av besöksnäring, samtidigt som den är enviktig bransch för lantbrukets diversifiering och utveckling av tjänstesektorn utanför lantbruket. Under våren 2020 fick besöksnäringen, hotell- och restaurangbranschen stora bekymmer på grund av rese- och mötesrestriktioner. För att säkerställa matproduktionens bidrag till hela den regionala utvecklingen krävs ett långt och uthålligt arbete för återhämtning. I synnerhet skyddade EU-beteckningar, lokala och regionala varumärken, naturturism och andra rekreativprodukt spelar en stor roll för en sådan återhämtning.⁴²⁸

Landsbygderna har en central roll för samhällets omställning till en cirkulär ekonomi

Landsbygdernas naturtillgångar är nyckelresurser för omställningen till en biobaserad ekonomi. Den svenska bioekonomin beräknas stå för 7 procent av Sveriges BNP, 11 procent av landets totala omsättning och 23 procent av den totala varuexporten. Antalet anställda inom bioekonomin är nästan 350 000, vilket motsvarar drygt 7 procent av den totala sysselsättningen.⁴²⁹

Rik tillgång till naturresurser och en relativt hög entreprenörsanda skapar goda förutsättningar till företagande i landsbygdsregionerna.⁴³⁰ Med sin stora tillgång till såväl mark som olika typer av biomassa har Sveriges landsbygder inklusive rennäringsområdena goda förutsättningar att bidra till ”grön” tillväxt i den svenska ekonomin.⁴³¹

---

⁴²⁵ Tillväxtverket (2016). Besöksnäringens kompetensbehov och kompetensförsörjning

⁴²⁶ Daunfledt, S-O., Fergin Wennberg, E., Seerar Westerfeldt, H. och Wennberg, K. (2019) Vilka företag bryter utanförskapet bland utrikes födda? HFI Forskningsrapport 2019:01

⁴²⁷ Bjerke, L. och Johansson, S. (2018). *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6.

⁴²⁸ Tillväxtverket (2020). Turism och besöksnäring efter coronapandemin, rapport 0328

⁴²⁹ Tillväxtanalys (2016). *Den svenska bioekonomins utveckling – statistik och analys*. Svar Direkt 2016:23.

⁴³⁰ OECD (2010). *The Refinement of the OECD Regional Typology and Its Potential for Enhancing Research into Rural Development*

⁴³¹ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och*

I landsbygderna finns också natur- och kulturmiljöer som skapar attraktiva boendemiljöer och goda förutsättningar för besöksnäring och rekreation⁴³². Dessa skapar grund för utveckling av mer landsbygdsnära boenden som bygger på kretsloppslösningar och för företagande inriktat på upplevelser och rekreation.

Samhällets omställning till en fossilfri ekonomi kan dock under en omställningsperiod medföra högre skatter på fossila bränslen och transporter. Detta slår hårdare mot företag i glest befolkade områden eftersom behovet av transporter är större i dessa områden. I sådana områden är också behoven av persontransporter större, vilket gör att högre skatter på drivmedel kan minska arbetspendling och därmed få negativa konsekvenser på kompetensförsörjningen i landsbygderna. Det innebär också att det blir dyrare att leva på landsbygderna då det generellt blir dyrare att transportera sig.

Digitalisering erbjuder många möjligheter men höjer kraven på kunskap

Digitaliseringen påverkar alla delar av samhället och driver fram nya lösningar och strukturer. Sannolikt kommer den att bidra till att de fysiska avstånden minskar i betydelse.⁴³³

Ökad digitalisering i samhället i stort kan också öka möjligheterna att arbeta eller studera på distans, vilket kan leda till att landsbygdernas arbetsmarknader får bättre förmåga att attrahera yngre arbetskraft med högre utbildning. Detta kan också leda till bättre kompetensförsörjning och bättre matchning på arbetsmarknader i landsbygderna.

Digitaliseringen kan också bidra till ökad social hållbarhet genom nya metoder för att tillhandahålla offentlig och kommersiell service, genom nya modeller för att tillgängliggöra kultur och genom att skapa digitala mötesplatser. Detta skapar förutsättningar för mer interaktion, vilket gynnar innovationsklimatet på landsbygden.

- Starkt föreningsliv och lokalt engagemang

I Sverige finns i internationell jämförelse ett starkt ideellt engagemang. Närmare 50 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år är engagerade i ideella verksamheter och sammantaget uppgår svenskarnas ideella engagemang till närmare 400 000 heltidsarbeten per år.⁴³⁴ Det ideella engagemanget är särskilt starkt i landsbygderna, vilket bidrar till att skapa starka nätverk som utgör en grogrund för social sammanhållning och socialt kapital.

---

⁴³² Regeringen (2017). *Ett land att besöka - En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring*. SOU 2017:95

⁴³³ Andersson, Å. E., Johansson, B & Anderson, W. (2003). *Economics of Disappearing Distance*, Cornwall; Ashgate Publishing

⁴³⁴ Svedberg, L., von Essen, J. och Jegermalm, M. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin -Insatser i och utanför föreningslivet*. Ersta Sköndal högskola arbetsrapportserie. Stockholm

Föreningslivet på landsbygden har en viktig funktion för att integrera nyinflyttade.⁴³⁵ Dettabidrar till att landsbygderna har god förmåga att integrera personer med utländsk bakgrund. Invandrare har jämförelsevis hög sysselsättningsgrad i landsbygderna och boendesegregationen är generellt sett mindre i landsbygder än i städer.⁴³⁶ Dessutom är de näringar som i hög grad präglar landsbygdernas näringsliv sådana näringar som i jämförelsevis stor utsträckning erbjuder ett första jobb på den svenska arbetsmarknaden till personer med utländsk bakgrund.⁴³⁷

Att invandrare bosätter sig på landsbygden bidrar till den lokala utvecklingen på flera sätt. Inflyttning av personer i arbetsför ålder av särskilt stor vikt för att inte försörjningsbördan ska öka och den naturliga befolkningstillväxten ska stanna av. Detta gäller särskilt för de mindre och glest befolkade landsbygderna.⁴³⁸ Invandrare bidrar också till att öka mångfalden i landsbygdernas arbetskraft och befolkning vilket är viktigt för att stimulera till innovation och förnyelse både i näringsliv och civilsamhälle.⁴³⁹

Social innovation lyfts fram som ett viktigt verktyg för samhällets utveckling och det finns många exempel på hur sociala innovationer utvecklar enskilda platser.⁴⁴⁰ Befolkningen på landsbygden har ofta ett starkt engagemang och på mindre orter finns ofta en större transparens och enighet kring behov och problem som behöver lösas. Det finns också ofta ett starkt lokalt engagemang för att utifrån bygdens förutsättningar hitta nya innovativa lösningar på de behov som finns.

En möjlighet för lokal utveckling är att skapa bättre förutsättningar för individer som kombinerar eget företagande med deltidsarbete. Denna grupp av företagare kan tillsammans skapa arbetstillfällen på mindre orter och utgöra en viktig lokal samhällsutvecklande kraft.⁴⁴¹

---

⁴³⁵ Stenbacka S, (2001). *Landsbygdsboende i inflyttarnas perspektiv* Uppsala University, Department of social and Economic Geography, Uppsala

⁴³⁶ Jordbruksverket (2013). *Allt om att bo leva och vara på landsbygden*. AOL 1:2

⁴³⁷ Daunfeldt, S-O., Johansson, D., & Westerberg Seerar, H. (2018). *Which firms provide jobs for unemployed non-Western immigrants?* HUI Working Paper 133. HUI Research: Stockholm.

⁴³⁸ *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

⁴³⁹ Backman, M., Bjerke, L., Johansson, S., Wallin, T & Wixe, S. (2015) *Platsbunden innovationsförmåga och arbetskraftens sammansättning*. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics

⁴⁴⁰ Vinnova (2018). *Social innovation i Sverige - Kartläggning av ekosystemet för social innovation*. VinnovaRapport VR 2018:01

⁴⁴¹ Nordström, C. (2015). *The Passionate Combining Entrepreneurs*. Doktorsavhandling i

- ***Leader-metoden är ett redskap för dynamisk utveckling***

Leader-metoden är väl etablerad som verktyg för landsbygdsutveckling och det finns leader-kontor i hela landet som fungerar både som kanal för EU-finansiering och som stöd i projektgenomförande.

Det finns en fungerande och väl etablerad modell för lokal utveckling som kan spridas och utvecklas ytterligare för att främja landsbygdenas utveckling. Leader eller LLU (Lokalt Ledd Utveckling) är en metod, som genom att verka nerifrån och upp och i partnerskap mellan ideell, privat och offentlig sektor, visat sig vara ett effektivt sätt att bygga upp kapacitet och främja social inkludering, bidra till fattigdomsminskning och jobbskapande i den lokala ekonomin.⁴⁴²

Kunskapsbrist försvårar omställning till dynamiska och hållbara landsbygder

Landsbygderna har en viktig roll i omställningen till kretslopps- och bioekonomi, en växande besöksnäring och ökad livsmedelsproduktion. Samtidigt som det finns centrala utmaningar för exempelvis nyföretagande, hållbara transporter och användning av nya digitala servicelösningar. I synnerhet platsbundna verksamheter och verksamheter där landsbygden utgör en resurs eller konkurrensfördel är av stor betydelse.⁴⁴³ Med de rätta förutsättningarna kan landsbygderna bli en motor i utveckling och produktion av förnybar energi, rekreation, alternativa affärskoncept eller lokalproducerat mat.

Trots att det görs många olika satsningar på att öka förutsättningar för företagande och förbättra levnadsförhållandena på landsbygderna saknas det kunskap kring landsbygdenas behov. Detta beror bl.a. på att det i stora delar saknas forskning kring vad som skapar gynnsamma förutsättningar utanför städerna. Det finns många punktinsatser, såsom landsbygdsutvecklare i vissa kommuner, rådgivare med inriktning mot turism och gröna näringar, utbildning av landsbygdsrådgivare på SLU, men dessa aktörer saknar effektiva verktyg eftersom det finns stora kunskapsluckor kring vad som skapar attraktivitet på landsbygden.

Den tilltagande urbaniseringen har gjort att en stor del av samhällsplaneringen och därtillkopplade regelverk utgår ifrån stadens specifika förutsättningar och behov.⁴⁴⁴ Förutsättningar och behov ser emellertid ofta mycket annorlunda ut i småorter ute i landsbygderna men det saknas kunskap om hur man bygger hållbara samhällen med goda levnadsvillkor på platser där befolkningen minskar.

Den s.k. urbana normen färgar också attityder till landsbygden och de verksamheter som pågår där. Exempelvis visar studier av ungas flyttmönster att de som stannar kvar ses som

---

⁴⁴² Enligt kommissionens meddelande COM 2017:713

⁴⁴³ *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd.* SOU 2017:1

⁴⁴⁴ Rönnblom, M. (2014). *Ett urbant tolkningsföretäde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy.*

mindre framgångsrika än de som flyttar.⁴⁴⁵ Det saknas i stora delar forskning kring vad som skapar attraktionskraft utanför de urbana miljöerna och vad som får människor att stanna kvar eller flytta till landsbygden.

- **SWOT-analys, särskilt mål 8**

<p>S1 Rik tillgång till naturresurser och attraktiva natur- och kulturmiljöer</p> <p>S2 Lokaliseringsfördelar för tillverkningsindustri med relativt lågt kunskapsinnehåll</p> <p>S3 Starkt entreprenörskap skapar sysselsättning på landsbygderna</p> <p>S4 Hög bredbandstäckning i den mer tätbebyggda landsbygden</p> <p>S5 Billigare bostäder</p> <p>S6 Ideellt engagemang och rikt föreningsliv bidrar till integration och starka nätverk</p> <p>S7 Leader-områden i hela landet</p> <p>S8 God innovationsförmåga</p>	<p>W1 Långa geografiska avstånd ger höga transportkostnader och små arbetsmarknader</p> <p>W2 Kompetensbrist hämmar näringslivets utveckling och omvandling</p> <p>W3 Arbetsmarknader med få valmöjligheter</p> <p>W4 Svagt innovations- och kunskapssystem på landsbygden</p> <p>W5 Liten tillgång till lokalt kapital</p> <p>W6 Liten mångfald i näringsliv och arbetskraft</p> <p>W7 Koncentrationen av befolkning, sysselsättning och ekonomi till landets största stadsregioner beräknas fortsätta</p> <p>W8 Litet befolkningsunderlag resulterar i bristande service och infrastruktur</p> <p>W9 Bostadsbyggandet släpar efter på landsbygden</p> <p>W10 Litet utbud av nöjen, kultur och andra fritidsaktiviteter</p> <p>W11 Bristande kunskap om landsbygdens förutsättningar och behov</p>
<p>O1 Globalisering gör färre företag beroende av närhet till den inhemska marknaden</p> <p>O2 Urbaniseringens nackdelar ökar landsbygdernas attraktionskraft</p> <p>O3 Den tjänstebaserade ekonomin växer även i landsbygderna</p>	<p>T1 Globalisering skärper konkurrensen och ökar utsatthet för konjunktursvängningar</p> <p>T2 Urbanisering ökar klyftan mellan städer och landsbygd</p> <p>T3 Tjänstesektorn växer snabbare i städer än i landsbygd</p>

⁴⁴⁵ Svensson, L. (2006). *Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungas utflyttning från mindre orter*. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Avdelningen för sociologi (SOC). Linköpings universitet, Filosofiska fakulteten.

O4 Digitalisering kan ge affärsmöjligheter och minska betydelsen av geografiska avstånd	T4 Omställning till fossilfria system kan medföra högre kostnader
O5 Intresset för landsbygden ökar	T5 Globalisering och digitalisering innebär att många enklare jobb försvinner
O6 Företagsamhet skapar arbetstillfällen och lokal utveckling	T6 Åldrande befolkning ökar försörjningsbördan i landsbygdskommunerna
O7 Invandring ger tillskott av människor och arbetskraft	T7 Urban norm försvårar landsbygdernas utveckling
O8 Leader-metoden är framgångsrik och väl etablerad	T8 Digitalisering förutsätter bredband av hög kvalitet
O9 Sociala innovationer kan utveckla landsbygderna	
O10 Kultur- och naturresurser på landsbygden utgör en stor potential för besöksnäringen	
O11 Invandrad arbetskraft kan öka nytänkandet och innovation	
O12 Stor potential för utveckling inom vattenbruk	
O13 Hästnäringen har potential att utvecklas	

4.3.c *Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra och näringsrika livsmedel, som produceras på ett hållbart sätt, minskning av matsvinn samt förbättra djurskydd och bekämpa antimikrobiella resistenser*

- ***Svenska konsumenter har högt förtroende för svenska produkter***

Den svenska livsmedelsproduktionen kännetecknas av ett miljövänligt jordbruk, med god djurvälstånd och låg antibiotikaanvändning. Många svenska konsumenter har stort förtroende för svenska livsmedel. Samtidigt är konsumenterna allt mer medvetna och pålästa. Det innebär att det finns en ökad efterfrågan på livsmedel som är hållbara ur flera olika perspektiv, såväl sociala, miljö- och hälsomässiga som ekonomiska aspekter. Flera undersökningar rapporterar om ett ökat intresse för lokalproducerade, hälsosamma och klimatsmarta svenska livsmedel.^{446 447}

Livsmedelsstrategin samlar näringens aktörer kring arbetet med att skapa en ökad livsmedelsproduktion samtidigt som relevanta miljömål nås. Det finns förhoppningar om att ny teknik och nya metoder ska kunna mildra målkonflikter och bidra till en livsmedelsproduktion som är hållbar i bred bemärkelse.

Priser på svenskproducerade livsmedel är ofta högre än på importerade alternativ eftersom vi har ett högt kostnadsläge och generellt hårdare krav inom livsmedelsproduktionen jämfört med många andra länder. Den ökade efterfrågan på svenska livsmedel som syns idag, till exempel för kött där marknadsandelen stigit stadigt under många år⁴⁴⁸, tyder på att svenskarnas betalningsvilja ökar för prispremien på svenskproducerade livsmedel i detaljhandeln.⁴⁴⁹ Trender mot minskad köttkonsumtion betyder också att vi efterfrågar mer vegetabilier. Det kan gynna vegetabilieproduktionen och trädgårdsnäringen även i Sverige, men det krävs att produktionen ökar av sådana produkter som konsumenterna vill äta mer av – exempelvis vissa proteingrödor som idag inte odlas i stor skala i Sverige.

Svenskt jordbruk kännetecknas av en ansvarsfull användning av läkemedel och bekämpningsmedel.⁴⁵⁰ Regelverk gör att det finns en hög säkerhet genom hela

---

⁴⁴⁶ Food and Friends, (2019) *The woke up call, Trendspotting 2020*

⁴⁴⁷ Pressmeddelande Svensk kött (september 2020).
<https://www.mynewsdesk.com/se/svenskkoett/pressreleases/hoegt-foertroende-foer-djurboender-bland-svenska-konsumenter-2998969>

⁴⁴⁸ Jordbruksverket 2020. *Marknadsrapporter för kött*.

⁴⁴⁹ *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104

⁴⁵⁰ Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016*. Livsmedelsverkets rapportserie NR 8 2018; Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av rests substanser i levande djur och animaliska livsmedel 2016*. Livsmedelsverkets rapportserie NR 6 2018.;

Regeringen (2016). *En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige*. Delbetänkande av Miljömålsberedningen. SOU 2016:47.

livsmedelskedjan, vilket gör att svenska konsumenter har ett stort förtroende för svenskproducerade livsmedel.⁴⁵¹

Det finns en ökad medvetenhet bland konsumenter vilket leder till att konsumenten efterfrågar mer information och förändrar sina konsumtionsmönster.⁴⁵² Detta avslöjas bl.a. av statistik om livsmedelskonsumtion som visar att den totala köttkonsumtionen i Sverige minskar för första gången sedan mätningarna startade samtidigt som efterfrågan på svenskt kött är större än någonsin.⁴⁵³ Minskad köttkonsumtion innebär att efterfrågan på baljväxter och grönsaker kan öka, vilket är en möjlighet för tillväxt i trädgårdsnäringsen.

Man kan också observera att intresset för närproducerade livsmedel har ökat avsevärt under det senaste decenniet och att konsumenter efterfrågar tydligare märkning av livsmedel för att underlätta valet mellan olika produktvarianter.⁴⁵⁴ Detta är ett exempel på nya konsumtions-trender som medför stor potential att utveckla starka varumärken. Det innebär också att mervärden går att utveckla mer, vilket skapar nya affärsmöjligheter för entreprenörer inom jordbruket.⁴⁵⁵

Lönsamt svenskt jordbruk är en förutsättning för tillgång till svenska produkter
Jordbruk utgör en liten del av samhällsekonomin och sysselsätter en minskande andel av landets arbetskraft, vilket gör att den under lång tid fått låg prioritering i forsknings- och näringspolitik.⁴⁵⁶ Konkurrenskraftiga företag är en förutsättning för att det ska finnas en svensk livsmedelsproduktion som producerar de mervärden som svenska livsmedel ofta förknippas med. I likhet med företag i övriga delar i näringslivet bygger konkurrenskraften i livsmedelsproduktionen på kontinuerlig produktutveckling och produktivitetstillväxt, vilket i sin tur förutsätter kontinuerliga investeringar i forskning och utveckling.

Ökade internationella varuflöden och ökat resande gör att riskerna för spridning av smittor och växtskadegörare ökar. Dessa smittämnen och skadegörare kan finnas i såväl livsmedel och foder som emballage och transportfordon. Detta ökar sannolikheten för större utbrott av smittsamma djursjukdomar och även utbrott av smittsamma sjukdomar som drabbar

---

⁴⁵¹ *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104.

⁴⁵² *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäringsen*. SOU2015:15

⁴⁵³ Enligt statistik från Jordbruksverket. DOI, (september 2020):
<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionsiffror/kottkonsumtionen.4.465e4964142dbfe44705198.html>

⁴⁵⁴ Jordbruksverket (2010). *Vad får du som konsument när du köper närproducerat? Hållbar konsumtion av jordbruksvaror*. Rapport 2010:19

⁴⁵⁵ Jordbruksverket (2018). *Mervärden som konkurrensmedel - affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier*. Rapport 2018:23

⁴⁵⁶ Jordbruksverket (2017). *Jordbrukets ekonomi. Jordbrukets bidrag till*

*bruttonationalprodukten tillmarknadspris 1995–2016 enligt ENS2010,
nationalräkenskaperna SCB*

människor. I Sverige har vi ett gott smittläge och djurhälsoläge och vi är fria från mångaaallvarliga djursjukdomar och zoonoser.^{457 458}

Allmänheten har låg kunskap om kopplingen mellan svenskproducerad mat och andra värden i samhället som ett rikt och varierat landskap, biologisk mångfald, djurvälstånd och säkra livsmedel.⁴⁵⁹ Dessutom minskar konsumenternas betalningsvilja för extra djurskyddsom gård utöver de vanliga svenska reglerna (som är skarpare än EU:s).⁴⁶⁰

Globala klimatförändringar leder till större vädervariationer, vilket ökar variationen i avkastningsnivåer från år till år.^{461 462 463} Detta ökar osäkerheten kring tillgång på svenskalivsmedel.

Vissa svenska jordar har höga kadmiumhalter (se avsnitt 4.2b ovan).⁴⁶⁴ Detta kan medför högre koncentrationer av kadmium i livsmedel, vilket utgör en hälsorisk.

- **Sverige ställer höga krav på djurens välfärd och hälsa**

Svensk djurhållningen sker med god omsorg vilket ger friska djur.⁴⁶⁵ Sverige har lägst användning av antimikrobiella veterinärmedicinska medel av alla EU-länder, liksom relativt stabila och låga nivåer av antimikrobiell resistens hos djur.⁴⁶⁶ Sverige är fritt från många

---

⁴⁵⁷ Jordbruksverket, (september 2020)

<https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/sjukdomarochsmittskydd/anmalningsplikt/sjukdomsstatistik/4.4ef62786124a59a20bf80001409.html>

⁴⁵⁸ Statens Veterinärmedicinska Anstalt, (2019), (september 2020). *Surveillance of infectious diseases in animals and humans in Sweden 2019*.
https://www.sva.se/media/fpodqpau/surveillance_2019.pdf

⁴⁵⁹ Jordbruksverket (2016). *Jordbrukets betydelse för en levande landsbygd – En litteraturöversikt*. Rapport 2016:6

⁴⁶⁰ Lagerkvist och Hess (2011). *A meta-analysis of consumer willingness to pay for farm animal welfare*. European Review of Agricultural Economics, Volume 38, Issue 1, March 2011

⁴⁶¹ SMHI (2019). *Vegetationsperiod*. Hämtad från webbsida 22 maj 2019.

⁴⁶² Eckersten H, Andersson L, Holstein F, Mannerstedt Fogelfors B, Lewan E, Sigvald R, Torssell B, 2007. *Bedömningar av klimatförändringars effekter på växtproduktion inom jordbruket i Sverige*. Bilaga 24 i: Sverige inför klimatförändringarna - hot och möjligheter, SOU 2007:60, Bilagedel B, bilaga B 23-27: 26-277. (summary in English)

⁴⁶³ Olesen, J. E., Trnka, M., Kersebaum, K. C., Skjelvåg, A. O., Seguin, B., Peltonen-Sainio, P., ... & Micale, F. (2011). *Impacts and adaptation of European crop production systems to climate change*. European Journal of Agronomy, 34(2), 96-112.

⁴⁶⁴ Naturvårdsverket (2015). *Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015*. Volym 2 av rapport 6662.

⁴⁶⁵ Statens veterinärmedicinska anstalt (2017). *Antibiotika och djur inom EU*. 17 oktober 2017

⁴⁶⁶ DG (SANTE) (2017). *Final report of Fact-finding mission carried out in Sweden from 10*

October 2017 to 18 October 2017 in order to gather information on the prudent use of Antimicrobials in animals.

smittsamma djursjukdomar.⁴⁶⁷ Sverige har effektiva strategier för att främja ansvarsfull användning av antimikrobiella veterinärmedicinska medel och begränsa spridningen av antibiotikaresistens.⁴⁶⁸

I Sverige finns sedan länge ett stort intresse hos både allmänhet och producenter av en hög nivå på djur- och smittskydd. Sverige har också en sträng djurskyddslagstiftning som går utöver flertalet av EU:s direktiv och förordningar⁴⁶⁹. Till exempel ges djuren ofta mer utrymme och rörelsefrihet än i andra länder, genom att vi bland annat inte tillåter fixering av gris, och kräver att mjölkkor ska hållas på bete under sommaren. Djuren ska också få bete sig naturligt, vilket innebär att lantbrukarna kan behöva använda olika typer av berikningsmaterial för att sysselsätta djuren. Vi är också mycket restriktiva med operativa ingrepp på djur, och tillåter inte att man kuperar svansen på grisar eller trimmar näbben på höns.

De svenska djurskyddsreglerna bidrar till att den svenska animalieproduktionen har högre kostnader än motsvarande animalieproduktion i övriga medlemsländer. Ett gott djurskydd innebär friskare djur vilket kan ge lantbrukaren fördelar i form av lägre veterinär- och läkemedelskostnader och även ett bättre produktionsresultat. Samtidigt kostar extra djurvälstånd ofta pengar och det kan vara svårt för lantbrukaren att få ersättning fullt ut frändetta via marknaden.

Friska djur och mindre antibiotikaanvändning ger oss säkra livsmedel att äta och minskar risken för att antibiotikaresistens ska utvecklas. Ett gott djurskydd och god djurhälsa alltså inte bara viktigt för djuren i sig utan även för vår folkhälsa.

---

⁴⁶⁷ Statens veterinärmedicinska anstalt (2017). *Surveillance of infectious diseases in animals and humans in Sweden 2016*. SVA 2017

⁴⁶⁸ Folkhälsomyndigheten & SVA. (2016). *Consumption of antibiotics and occurrence of antibiotic resistance in Sweden*. SWEDRES|SVARM.; Regeringskansliet (2016). *Svensk strategi för arbetet med antibiotikaresistens*. S2016/02971/FS.

⁴⁶⁹ Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur (EGT L221, 8.8.1998, s. 23-27 Celex 31998L0058). Rådets direktiv 2008/119/EG av den 18 december 2008 om fastställandet av lägsta djurskyddskrav för kalvar () Rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställandet av lägsta djurskyddskrav för svinhållning (). Rådets direktiv 1999/74/EG av den 19 juli 1999 om att fastställa miniminormer för skyddet av värphöns (EGT L203, 3.8.1999, s. 53-57 Celex 31999L0074).

Rådets direktiv 2007/43/EG av den 28 juni 2007 om fastställande av minimiregler för skydd av slaktkycklingar. Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97. Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning

Tillgången till verksamt antibiotika kan minska, vilket är ett hot mot folkhälsan samt möjligheten att ha djurhållning och producera hållbara livsmedel.^{470 471}

Import från tredje land och införsel av livsmedel till Sverige ökar däremot kraftigt, vilket kankomma att innebära sämre lönsamhet för Sveriges lantbrukare och därmed risk för en minskad mängd livsmedel producerade med svenska djuromsorgsregler.

Tillgång till veterinärtjänster i hela landet är en förutsättning

Enligt Jordbruksverkets instruktion ska verket vidta åtgärder för att säkerställa tillgången på veterinärer vid utbrott av smittsamma djursjukdomar samt för att djur i människans vård ska kunna få vård dygnet runt om det finns djurskyddsskäl. Det sker en stor utvecklingen inom branschen för djurens hälso- och sjukvård vilket innebär att antalet privata veterinärstationer har ökat under det senaste decenniet, vilket resulterat i både fler ambulande veterinärer och fler veterinärkliniker.

Den ökade förekomsten av sällskapsdjur och hästar gör att allt fler veterinärer inriktar sig på denna, oftast mer lukrativa, del av marknaden. Detta kan leda till brist på veterinärer som riktar in sig på jordbrukets produktionsdjur.⁴⁷²

- ***Den ekologiska produktionen påverkas av olika krafter***

Efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat i Sverige under många år. Ett skäl för konsumenter att köpa ekologiska produkter är att minska risken för att konsumera livsmedelsom innehåller resthalter av växtskyddsmedel. Omställd jordbruksmark har ökat från 7 till 20 procent mellan 2005 och 2018⁴⁷³ medan andelen ekologiska livsmedel i offentlig sektor ökat från 4 till 38 procent⁴⁷⁴ under samma period. Även försäljningsstatistik från dagligvaruhandeln⁴⁷⁵ styrker att efterfrågan på ekologiska livsmedel ökat under en längre period fram till och med 2018. Samma källa visar emellertid att det finns en vikande tendens i efterfrågan på ekologiska livsmedel idag. De medvetna konsumenterna finns kvar, men uppseglingen av flera sätt att äta hållbart har gett konkurrens om ekokonsumenterna – närproducerad och vegetarisk mat brukar nämnas som exempel. Att köpa svenska livsmedel är en trend som också gynnats under Coronapandemin, eftersom vi äter mer hemma där

---

⁴⁷⁰ National Library of Medicine (2018), (september 2020).

https://www.who.int/antimicrobial-resistance/interagency-coordination-group/IACG_final_report_EN.pdf?ua=1

⁴⁷¹ WHO. Interagency Coordination Group (IACG) (2019), *No time to wait: securing the future from drug-resistant infections*, (september 2020). https://www.who.int/antimicrobial-resistance/interagency-coordination-group/IACG_final_report_EN.pdf?ua=1

⁴⁷² Jordbruksverket (2013). *Djurens hälso- och sjukvård – i ett tioårsperspektiv*. Rapport 2013:19

⁴⁷³ Jordbruksverket. *Statistikdatabasen*.

⁴⁷⁴ Ekomatcentrum. *Årliga marknadsrapport om ekologiskt i offentlig sektor*.

⁴⁷⁵ Ekoweb. *Årliga rapporter om ekologisk livsmedelsmarknad.*

andelen svenska livsmedel är högre och mindre på restaurang där importerade livsmedelgenerellt har en större plats.

Vi har redan konstaterat att konsumenternas betalningsvilja för mervärden kopplat till miljöoch hälsa har ökat, vilket bland annat gynnat ekologiska livsmedel. Utöver denna mer generella trend kan ekologisk produktion spöras genom politiska incitament, exempelvis Livsmedelsstrategin och den åtgärdsplan som Jordbruksverket tillsammans med ett antal organisationer har tagit fram⁴⁷⁶. Under våren 2020 lanserade även EU-kommissionen en ambitiös målsättning för den ekologiska produktionen i strategin From Farm to Fork⁴⁷⁷.

I ett internationellt perspektiv har Sverige en stor ekomarknad i relation till total produktion och försäljning. Att efterfrågan på ekologiska livsmedel ökade tidigt i Sverige betyder också att marknaden kan vara närmre mättnadsnivå än vad som är fallet i andra länder – de lågt hängande frukterna är redan plockade. Men även faktorer som otydlighet i kommunikationen av mervärden i ekologiska livsmedel, råvarubrist och bristande forskningsframsteg kan inverka, vilket konstaterades i redan nämnda åtgärdsplan⁴⁷⁸.

Den ekologiska produktionen ökar i Sverige. Drygt 16 procent av åkermarken och knappt 27 procent av betesmarken odlades ekologiskt år 2018.

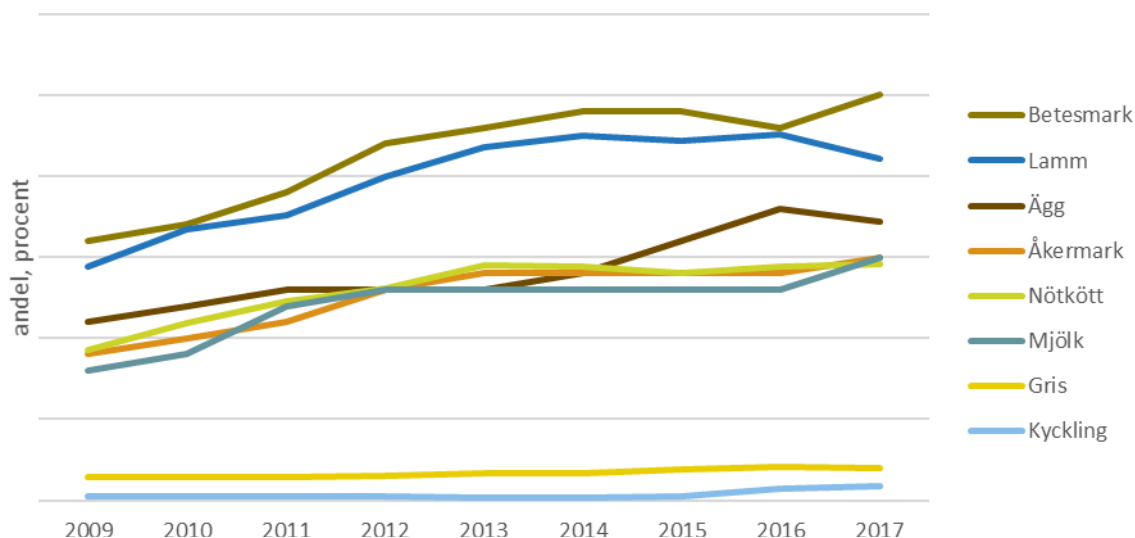
Också inom animalieproduktionen ökar andelen ekologisk djurhållning, men det är stora skillnader mellan de olika djurslagen. För betesdjur ligger andelen ekologiskt högst, med drygt 21 procent för lamm och 16-17 procent för nötkött och mjölk. För djur som föds upp på spannmål är andelarna betydligt lägre, med omkring två procent för gris och knappt en procent för kyckling. För ägg ligger den ekologiska andelen på omkring 17 procent.

---

⁴⁷⁶ En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Prop. 2016/17:104

⁴⁷⁷ EU-kommissionen. *Farm to Fork Strategy* (september 2020)
https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

⁴⁷⁸ Jordbruksverket 2018. *Åtgärdsplan för att främja produktion, konsumtion och export av ekologisk livsmedel*, rapport 2018:16

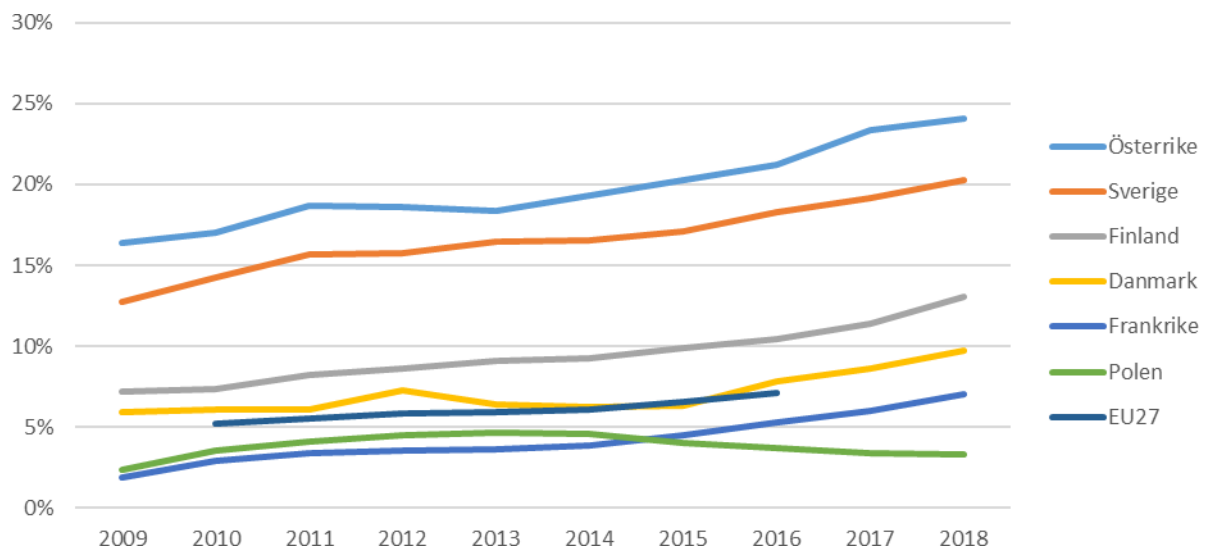
Figur 35 Andel ekologisk produktion
2009-2017 Källa: Jordbruksverket

Den ekologiska odlingen av frukt, bär och grönsaker har minskat på senare tid. Framför allt är det odlingen av ekologiska jordgubbar och andra bär som gått tillbaka, men trenden är negativ även för frukt och frilandsgrönsaker.⁴⁷⁹

Under 2017 beslutade Regeringen ett mål om att den ekologiska arealen jordbruksmark ska uppgå till 30 procent senast år 2030. Den sammanlagda siffran för åker- och betesmark vardå en ekologisk andel på 19 procent.

Jämfört med många andra EU-länder har Sverige en stor del ekologisk odling. I våra grannländer Danmark och Finland ligger andelen ekologisk jordbruksmark på 8 respektive 10 procent, och i stora producentländer som Polen och Frankrike är andelarna ännu lägre. Österrike ligger dock högre än Sverige, med en andel på 21 procent.

⁴⁷⁹ Källa: Jordbruksverket, baserat på ansökningar om stöd för ekologisk produktion.

Figur 36 Andel ekologisk areal 2009-2018 i Sverige, EU27 och valda medlemsländer. Källa: Eurostat, kontextindikator C18 och C19.

Den ekologiska odlingen kan bidra till att uppfylla mål om att minska användningen av växtskyddsmedel och att öka den biologiska mångfalden. Den positiva effekten på biologisk mångfald är störst i slättbygden, där jordbruksproduktionen domineras av konventionell spannmålsodling.⁴⁸⁰

Konsumenternas intresse för ekologiska produkter har länge uppvisat en ökande trend, men under 2019 kom det signaler om att försäljningen börjar stagnera. År 2018 utgjordes nästan 10 procent av livsmedelsförsäljningen av ekologiska produkter. Betydande delar av det värdet utgörs dock av importerade produkter, som vin, bananer och kaffe.⁴⁸¹

Restaurangerna är också viktiga för efterfrågan på ekologisk produktion. Här är bilden tvådelad. Lunchrestauranger och färdigmaten i livsmedelsbutikerna serverar inte ekologiskt inågon större utsträckning, medan däremot kvällsrestauranger och konferensanläggningar kansatsa på att erbjuda detta.⁴⁸²

- **Matsvinnet behöver minska**

Matsvinn och produktionsförluster förekommer, men vi har inte fullständiga uppgifter om hur stort problemet är. Eftersom svinn innebär sämre utnyttjande av resurser och onödiga negativa miljö- och climateffekter, har Sverige en nationell handlingsplan⁴⁸³ för att minska

⁴⁸⁰ Källa: Jordbruksverket, Faktablad ekologiska livsmedel, Maträtt.

⁴⁸¹ Ekoweb, Ekologisk livsmedelsmarknad 2019

⁴⁸² Jordbruksverket (2018). *Åtgärdsplan för att öka produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel*. Rapport nr 2018:16.

⁴⁸³ Livsmedelsverket (2018), *Fler gör mer – Handlingsplan för minskat matsvinn 2030*

problemet. Den konstaterar att vi behöver ett nationellt mål och utveckling av uppföljningsmetoder, ett aktivt samarbete mellan branschaktörer i livsmedelskedjan, ett förändrat konsumentbeteende samt utredning, forskning och innovation.

Idag finns uppföljning av matavfall enligt EU:s avfallsdirektiv (2008/98 EG). Men den fullständiga bilden av matsvinnet kan inte ges. Det saknas uppgifter om hur stor del av matavfallet som är onödigt svinn, vilket hade behövt bekräftas med så kallade plockanalyser. Det finns inte uppföljning av livsmedelsförluster (det matsvinn från produktionsledet som inte går till avfallsanläggning), och inte heller fullständig uppföljning av det svinn som förloras via avloppet.

Sammanlagt uppstod 1,3 miljoner ton matavfall i Sverige 2018. Det motsvarar i genomsnitt 133 kilo per person. Det innebär att hela jorden skulle kunna fyllas fyra gånger med det matavfall som uppstår i Sverige. Den onödiga delen av matavfallet (det som inte är oundvikligt såsom ben, skal och kaffesump etc.) har uppskattats till ungefär 30 procent.

Produktion och konsumtion av livsmedel påverkar både vårt klimat och den biologiska mångfalden och bidrar till försurning och övergödning. I Sverige bidrar livsmedelshanteringen till runt hälften av den totala övergödningen samt 20–25 procent av vår totala klimatpåverkan. Livsmedelsproduktionen är också en av de mest vattenkrävande sektorerna.⁴⁸⁴

Att det som var tänkt att bli livsmedel inte går vidare till det och inte hamnar i människors magar bidrar således till miljö- och klimatpåverkan i onödan. Enligt FAO blir omkring 1,3 miljarder ton mat i världen matsvinn varje år, det motsvarar en tredjedel av all matproduktion. Matsvinnet i världen är också näst efter USA och Kina världens största utsläppare av koldioxid.

- ***Utvecklade regler och samverkan underlättar arbetet***

Det finns en bred politisk uppslutning kring den livsmedelsstrategi som beslutades under 2017. Livsmedelsstrategin ger en samsyn om de långsiktiga målen för svenskt jordbruk.^{485 486} Flera av de åtgärder som hittills genomförts har bidragit till en ökad samverkan mellan olika aktörer, vilket underlättar att nå livsmedelsstrategins mål. Inom den handlingsplan som lagts fram av regeringen finns det åtgärder för ökad hållbar produktion till exempel genom att stödja växtförädling och vattenbruk.⁴⁸⁷ Detta bidrar till att säkerställa ett utbud av svenskalivsmedel på den inhemska marknaden. I strategin finns också åtgärder som förväntas bidra till en kortare livsmedelskedja. En kort livsmedelskedja underlättar informationsflödet

---

⁴⁸⁴ Naturvårdsverket. *Matavfall i Sverige. Uppkomst och behandling 2018*.

⁴⁸⁵ Riksdagsskrivelse 2016/17:338

⁴⁸⁶ Jordbruksverket, 2020, RA20:3. *Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin 2020*.

mellan primärproducenter och konsumenter, då det möjliggör en direktkontakt, som exempelvis vid försäljning via REKO-ringar⁴⁸⁸.

Det finns ett väl utvecklat regelverk som ger garantier för att de livsmedel som säljs i Sverige är säkra att konsumera.⁴⁸⁹ Det finns olika typer av märkningar kring hälsa, miljö, ursprung osv.

Vid olika kriser som drabbat livsmedelskedjan har hela näringen samverkat för att tillsammans hitta lösningar.⁴⁹⁰ För exempelvis grisköttsmarknaden följdes åtgärderna i handlingsplan gris, som kom till stånd i ett samarbete som inleddes 2014 från jord till bord inklusive myndigheterna och regeringen för att råda bot på den minskade produktionen och lönsamheten i svensk grisproduktion, av en period med ökad svensk grisproduktion och en stigande svensk marknadsandel⁴⁹¹. Även andra händelser på marknaden kan ha inverkat på den positiva utvecklingen. Starka myndigheter och organisationer bidrar också till hög beredskap.

- **SWOT-analys, särskilt mål 9**

S1 Svenska jordbrukare producerar säkra livsmedel av hög kvalitet	W1 Jordbrukets andel av den totala ekonomin är liten
S2 God djuromsorg och högt smittskydd minskar risken för resistens	W2 Bristande kunskap om jordbrukets bidrag till kollektiva nyttigheter
S3 Tillgång till veterinär service i hela landet	W3 Höga kadmiumhalter i vissa markområden
S4 Regelverk garanterar säkra livsmedel och konsumentens behov av information	W4 Stort matsvinn och produktionsförluster i livsmedelsproduktionen
S5 God samverkan ger effektiv krishantering	W5 Färre veterinärer specialiserar sig på jordbrukets produktionsdjur
O1 Brett förankrad målsättning om ökad svensk livsmedelsproduktion	T1 Klimatförändringar leder till större variation i jordbrukets avkastning
O2 God medvetandegrad bland konsumenterna skapar efterfrågan på svenska livsmedel	T2 Globaliseringen ökar risken för smittspridning

⁴⁸⁸ Hushållningssällskapets uppdrag inom Landsbygdsprogrammet, 2016-2020, *REKO-bas*, (september 2020):

https://hushallningssallskapet.se/forskning-utveckling/reko/?gclid=EA1aIQobChMImfm98buz6wIVBNGyCh1N1AffEAAYASAAEgIJ1PD_BwE

⁴⁸⁹ Livsmedelslag (2006:804)

⁴⁹⁰ LRF (2017). *Handlingsplan mjölk*; Svenska Köttföretagen (2017). *Handlingsplan gris*

⁴⁹¹ Jordbruksverket (2020). *Marknadsrapport griskött*

O3 Den ekologiska produktionen ökar	T3 Ökad antibiotikaresistens hotar såväl
O4 Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt	animalieproduktion som människors hälsa

4.4 Tvärgående mål – Modernisera sektorn genom att främja och utbyta kunskap, innovation och digitalisering

- *Ett kunskapssystem med goda grundförutsättningarna för en hållbar utveckling*

Sverige har i grunden ett utvecklat kunskapssystem för samhället i stort och är som land en stark innovationsmiljö. Båda dessa faktorer är betydelsefulla för att skapa en hållbar samhällsutveckling. Kunskaps- och innovationssystemet grundas på många starka forskningsmiljöer, en hög generell utbildningsnivå, starka nationella institutioner och väl etablerade nationella och internationella nätverk.

En generellt hög utbildningsnivå underlättar tillsammans med starka institutioner omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi, som kan hjälpa till att hantera de utmaningar som behöver hanteras för en hållbar utveckling. Både Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och andra universitet och högskolor runt om i landet har potential att bidra till en hållbar utveckling för jordbruket och landsbygderna.

Sverige har världsledande grundforskning inom flera områden där det finns potentiella tillämpningar inom jordbrukssektorn, exempelvis genetik, biokemi och nanoteknik.⁴⁹² Sverige är också ett av de länder som kommit längst vad gäller digitalisering och automation inom industrin och även här finns stor potential till utveckling också inom jordbruket.⁴⁹³

Svenska jordbrukare har en god utbildningsnivå tack vare ett utbildningssystem med yrkesinriktade utbildningar inom jordbruk på såväl gymnasial som eftergymnasial nivå.⁴⁹⁴ Generellt är unga jordbrukare mer välutbildade än äldre och driver utvecklingen framåt.

Detta har resulterat i att produktiviteten är hög i många produktionsgrenar jämfört med länder i vår omgivning.⁴⁹⁵ Detta medför att det finns goda förutsättningar för att införa nyteknik och nya arbetsmetoder, vilket i sin tur bidrar i sin tur till möjligheter för produktivitetsutveckling och innovation i sektorn.

⁴⁹² OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

⁴⁹³ Ibid

⁴⁹⁴ SCB (2018). *Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000*. Hämtat från webbsida 11 juni 2019.

⁴⁹⁵ Gård & Djurhälsan (2018). *Inter-PIG - Internationella rapporten 2017*. Husdjursstatistik 2018. Växa Sverige

- ***Sveriges system för kunskap och innovation inom lantbruket (AKIS) är diversifierat och fragmenterat***

Sveriges AKIS beskrivs ofta som diversifierat på grund av sina många aktörer. Lantbrukssektorn tenderar även att organisera sig i ämnesmässiga grupperingar, på utbildningsnivå, inom rådgivningen och i branschorganisationer. Det finns inte heller någonsammanhållande och koordinerande kraft, vilket innebär att AKIS är både diversifierat och tämligen fragmenterat. Några centrala aktörer är:

- Företagare inom jordbruk, trädgård, rennäring och skogsbruk samt livsmedels- industrin, insatsvaruindustrin, leverantörer av insatsvaror, rådgivningsföretag och myndigheter är de som framför allt använder de kunskaper och innovationer som kunskapssystemet genererar. Dessa aktörer är samtidigt själva med och utvecklar kunskap och innovationer. Därtill finns utbildningsaktörer inom till exempel gymnasieutbildningar, kvalificerade yrkesutbildningar och universitetsutbildningar.
- Regeringens roll är att fördela budgetmedel, styra myndigheter, övervakaprogrammen och utvärdera politiken.
- Universitet och högskolor står för större delen av offentligt finansierad forskning.

SLU är den klart största aktören inom jord- och skogsbruksforskningen, men inte den enda. Lunds och Örebro universitet samt Chalmers ingår vid sidan av SLU i forskarsamarbetet Food Science Sweden.

- Vetenskapsrådet, Formas och Vinnova är de tre största offentliga forskningsfinansiärerna. Privata forskningsstiftelser är till exempel Stiftelsen Lantbruksforskning, Hästnäringens nationella stiftelse samt Lantmännens forskningsstiftelse.
- Kompetenscentrum företagsledning vid SLU i Alnarp och Sweden Food Arena är exempel på initiativ att överbrygga glappet mellan forskning och jordbruksföretagen, men det sker i begränsad omfattning. Sweden Food Arena är en nationell arena där företag inom livsmedelskedjan samverkar kring forskning och innovation för en innovativ, hållbar och konkurrenskraftig livsmedelssektor.
- RISE är i Sverige det viktigaste institutet för sektorn. Vid sidan RISE medverkar t ex utvecklingsbolaget AgroVäst samt Hushållningssällskapet aktivt i innovationsarbetet. Inom skogssektorn är forskningsinstitutet Skogforsk en viktig aktör.
- Hushållningssällskapen, Ludvig & co samt Gård- och Djurhälsan är några av de största privata aktörerna inom rådgivning. Rådgivning och kompetensutvecklingsköts av både privata och offentliga aktörer.

- Flera av de större rådgivningsaktörerna samverkar inom organisationen Branschråd för lantbrukets rådgivningsföretag.
- På regional nivå har ett antal gröna kluster/regionala kompetenscentra utvecklats där regionala rådgivningsaktörer, utbildare och utvecklingsföretag samlas på en gemensam plats, ofta i anslutning till en naturbruksskola, eller i en gemensam

funktion. Exempel på kluster är AgroÖst, Gotland Grönt centrum och AgroSörmland.

- Jordbruksverket är en viktig aktör som förvaltande myndighet för Landsbygdsprogrammet. Exempel på initiativ är Greppa Näringen som bedrivs isamarbete mellan Jordbruksverket och Lantbrukarnas riksförbund med flera.

Budgeten för stöd till kompetensutveckling och rådgivning har varierat mellan programperioder och minskade från 2 miljarder för perioden 2007-2013 till 1,8 miljarder för programperioden 2014-2020.

- Inom skogsområdet är Skogsstyrelsen en central statlig aktör för kunskapsförmedlingen bland annat Landsbygdsprogrammet, men det finns även många privata aktörer, främst knutna till skogsägarföreningar och virkesuppköpare eller mer fristående såsom Skogssällskapet.

- ***Utmaningarna är stora***

Inom jordbruket kunskaps- och innovationssystem finns stora utmaningar att hantera. Även om svensk grundforskning är stark och kunskaps- och innovationssystemet förhållandevis välutvecklat i Sverige, är det otillräckligt för att möta de utmaningar som finns.

Jordbruket har ett svagare kunskapssystem än samhället i övrigt

Jordbruket och livsmedelssektorn har ett svagare kunskaps- och innovationssystem än samhället i övrigt, vilket gör att näringarna riskerar att hamna vid sidan av den nationella innovationspolitiken. Institutssektorn spelar en stor roll för att föra samman praktik och akademi och har betydelse för innovation, utveckling och konkurrenskraft. Denna verksamhet kan sägas ligga mellan universitetens forskning och näringslivets utveckling. Generellt är institutssektorn mycket liten inom Sveriges AKIS för jordbruket och utmärker Sverige i jämförelse med flertalet andra EU-länder.⁴⁹⁶ Att institutssektorn är liten leder till svagheter i Sveriges AKIS när det gäller att sammanställa och tillgängliggöra kunskap, avseende koppling mellan forskning och praktik samt när det gäller framtagande av ny kunskap i form av försök och tester.

Innovationsförmågan är lägre i jordbruket än i andra delar av näringslivet

Även om jordbrukets kunskaps- och innovationssystem är en del av det nationella kunskaps- och innovationssystemet är den forskning som bedrivs i Sverige i mycket liten utsträckning inriktad på jordbrukets behov.⁴⁹⁷ De totala offentliga anslagen till forskning och utveckling (FoU) via stadsbudgeten har de senaste fem åren stadigt ökat, medan satsningar på lantbruksrelaterad forskning de senaste åren har skiftat (se figur 34). Denna trend överensstämmer även med hur utvecklingen för FoU-anslag inom jordbrukssektorn ser ut utanför Sverige. Offentliga utgifter för FoU för jordbrukssektorn sett över tid varierar

---

⁴⁹⁶ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och*

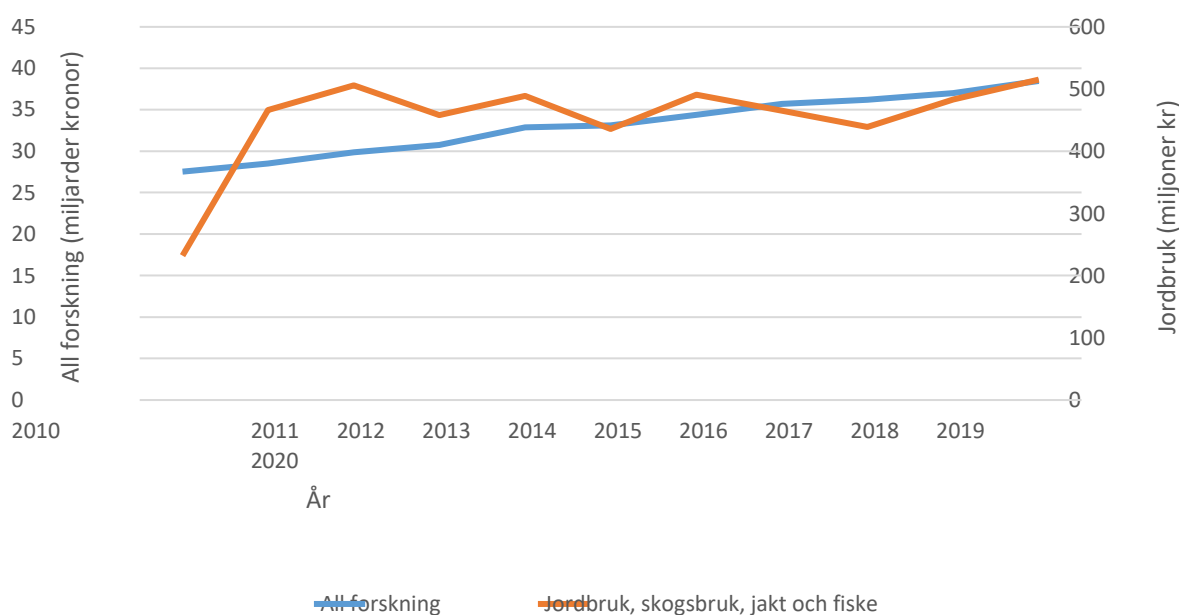
trädgårdsnäring. SOU2015:15

⁴⁹⁷ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

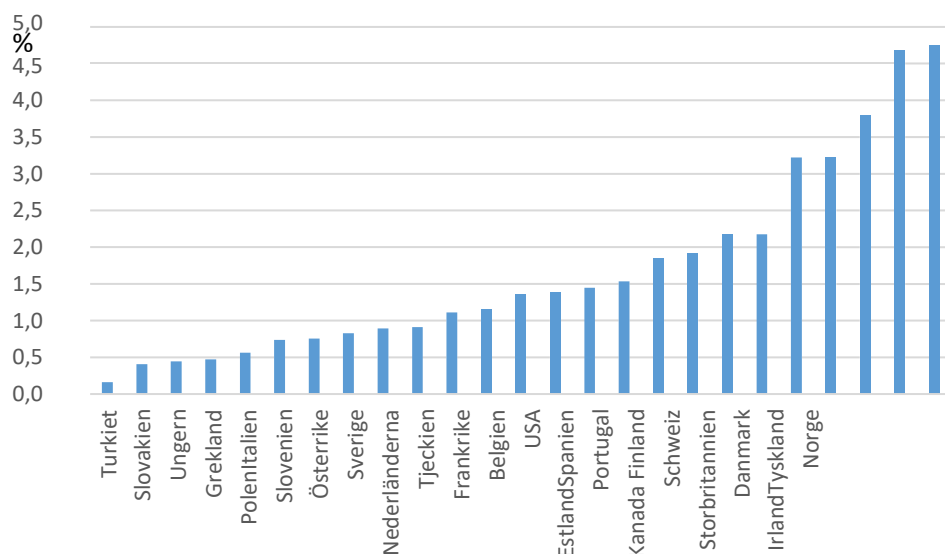
generellt sett mer än den totala utgiften för FoU, som en återspeglning av prioriteringar på regeringens nivå. Intensiteten för offentliga anslag till FoU inom jordbruket är låg och varierande och jämfört med närliggande länder är intensiteten för jordbruksrelaterad forskning än lägre i Sverige (se figur 35).⁴⁹⁸

Jordbruks- och livsmedelssektorn är också sämre än näringslivet i stort på att ta till sig innovationer. En förklaring är att den till stor del består av små eller medelstora företag som har begränsade resurser för att bedriva eget utvecklingsarbete eller saluföra nya produkter. En jämförelse kan göras med skogsnäringen, där ett mer koncentrerat utvecklingsarbete bedrivs av näringens centrala aktörer. I hög grad saknas det dessutom information om innovationer och innovationsaktiviteter i jordbruksföretag eftersom den officiella statistik som samlas in på dessa områden inte omfattar jordbruksföretag.

Figur 37. Beräknade FoU-medel i statsbudgeten efter FoU-ändamål. Källa: SCB

⁴⁹⁸ Ibid.

Figur 38. FoU-intensitet inom jordbruket i utvalda länder. FoU-budget är uttryckt som procent av bruttoföreläggningsvärdet för jordbruksprodukter.

Källa: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888933710306>)

Det finns i Sverige endast några få forskningsmiljöer där man ägnar sig specifikt åt jordbruksforskning och detta innebär att jordbrukets kunskaps- och innovationssystem får en begränsad omfattning, både geografiskt och vetenskapligt. Bristande samverkan bidrar till att det pågår jämförelsevis lite tillämpad forskning inom jordbruksområdet och att forskningen i för liten grad utgår från näringens behov. Detta bidrar ytterligare till att innovationsförmågan är lägre i jordbruket än i andra delar av svenskt näringsliv.^{499 500}

Det faktum att få forskningsmiljöer ägnar sig åt tillämpad forskning inriktad på jordbruk, medför mindre stöd till företagen i deras utveckling av innovationer som kan bidra till att utveckla näringen.⁵⁰¹

Demografin inom jordbrukssektorn är ytterligare en utmaning, då den kännetecknas av en relativt hög medelålder på företagarna. Detta bidrar än mer till den jämförelsevis låga innovationstakten. Bland företagare som närmar sig pensionsåldern saknas ofta incitament att investera i modern teknik och lära sig nya arbets- och produktionsmetoder. Detta gäller isynnerhet för företag som inte kommer att drivas vidare inom familjen.

Samverkan inom kunskapssystemet behöver öka

⁴⁹⁹ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

⁵⁰⁰ Beckeman et al (2018), *Forskning och innovation för en livsmedelssektor i världsklass*, Roland Berger AB

⁵⁰¹ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system*

Kunskapssystemet kännetecknas av ett stort gap mellan forskning och näringsliv. Det finns ett stort behov av att sprida och utveckla kunskapen om hur skogsbruk, jordbruk och trädgårdsföretagande kan bedrivas på ett sätt som både kan tillgodose efterfrågan på produkter samt främjar miljö- och klimatmålen.

Bristen på interaktion mellan forskning och näringsliv inom jordbrukssektorn leder dels till att det i stor utsträckning saknas behovsdriven forskning inom jordbruksområdet, men också till en otillräcklig kunskapsöverföring generellt mellan forskning och rådgivning.⁵⁰² Till exempel upplevs avståndet mellan forskning och praktik inom animalieproduktionen som stort av de som ska tillämpa resultaten. Varje aktör med ansvar och ambition på området samverkar utifrån sina behov. En samverkan och samordning i hela kedjan kommer dock sällan till stånd. Rådgivningsföretagen spelar här en viktig roll som brygga mellan forskning och näringsliv, men denna funktion behöver utvecklas för att bättre svara mot de behov som finns. För att stärka konkurrenskraften behöver rådgivningen fungera bättre och rådgivningsföretagen stärka sin kompetens.⁵⁰³

Fokus på behovsdriven forskning och samverkan mellan alla aktörer behöver således öka. Det gäller både företagare, rådgivare, forskare, utvecklingsaktörer och utbildningssektorn. Genom en mer behovsdriven forskning och förbättrad samverkan kan forskningsresultaten komma till nytta i praktiken. Förbättrad samverkan medför även att kunskapsutbytet kan öka och gå snabbare från utvecklingsidé till praktisk tillämpning, eller från en praktisk utmaning till en bärande idé som förändrar och når marknaden.

Såväl företagare som rådgivningsaktörer har dock framfört att det saknas en oberoende aktör för kanalisering, sammanställning, anpassning och paketering av nya forskningsrön och annan kunskap av intresse, framförallt för de olika näringarna inom animalieproduktionen.⁵⁰⁴ För att öka samverkan mellan de olika aktörerna i kunskapssystemet har förslag framförts på att inrätta en sammanhållande aktör för kunskapsförmedling och samverkan inom animalieproduktionen.⁵⁰⁵ Det handlar både om att överföra kunskap från forskning till praktisk tillämpning i företagen och om att föra relevanta frågor från företagen till forskningen.

Kunskapssystemet behöver stärkas inom flera områden

---

⁵⁰² Ibid.

⁵⁰³ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

⁵⁰⁴ Jordbruksverket (2019). *Nationell kunskapsförsörjning för en hållbar och konkurrenskraftig animaliesektor*. Rapport 2019:4.

⁵⁰⁵ Ibid.

Ett utvecklat kunskaps- och kompetensförsörjningssystem som bidrar till ny kunskap, kunniga rådgivare och tillgång till kompetent arbetskraft är viktigt för hela livsmedelskedjan. Inom flera områden är kunskaps- och kompetensförsörjningen otillräcklig. Det gäller till exempel inom animalieproduktionen generellt och specifikt för stallbyggande.^{506 507} Kunskapen om jordbrukets dränering är också generellt låg.⁵⁰⁸ Inom trädgårdsnäringen kan de producenter som ligger utanför de stora produktionsområdena ha sämre tillgång till rådgivning, fältvandringar, kurser och studiebesök.^{509 510}

Även inom affärsutveckling är kompetensförsörjningen otillräcklig. Strukturomvandlingen inom jordbruket har medfört att företagen blir större, vilket kräver mer resurser och kompetens kring företagsledning och affärsutveckling.⁵¹¹ I många företag finns otillräcklig kompetens om företagsledning och styrning av produktionsprocesser, vilket hämmar produktiviteten och tillväxten i företagen.⁵¹² Vad gäller innovation och affärsutveckling hardet gängse företags- och innovationsstödjande systemet på många håll svårt att nå ut till jordbruksföretagen, vilka ofta anlitar rådgivningsorgan som är nischade på jordbruksproduktion. Det finns ett stort behov av kompetensutveckling inom rådgivningssystemet inom innovation och affärsutveckling.^{513 514}

Bristande lönsamhet hämmar kompetensförsörjningen

En av de största utmaningarna för jordbruket är den bristande lönsamheten. Den hämmar innovationsförmågan och möjligheterna för anpassningar till klimatförändringar och andra utmaningar vi har för att skapa en hållbar utveckling. Den gör det också svårt att attrahera arbetskraft och kompetens. Kompetensbristen hämmar näringslivets utveckling och omvandling, både vad gäller jordbruket och näringslivet i stort på landsbygden.

---

⁵⁰⁶ Jordbruksverket (2019). *Nationell kunskapsförsörjning för en hållbar och konkurrenskraftig animaliesektor*. Rapport nr 2019:4

⁵⁰⁷ *Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen*. SOU 2014:38; Jordbruksverket (2018). *Kunskapsförsörjning för konkurrenskraftigt stallbyggande*. Rapport RA18:15

⁵⁰⁸ Jordbruksverket (2018). *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Rapport RA18:19.

⁵⁰⁹ Jordbruksverket (2019). *Bärodling och bär företagande – kompetensbehov, möjligheter och utmaningar*. Rapport 2019:15

⁵¹⁰ SLU (2017). *Branschbeskrivning Trädgård – område hortikultur, utemiljö och fritidsodling*. SLU, Enheten för samverkan och utveckling 2017”. ISBN 978-91-576-9536-9

⁵¹¹ SLU (2018). *Rapport om uppdraget att, inom ramen för livsmedelsstrategin, utveckla samverkan och samverkansformer mellan forskning och rådgivning*. N2017/04769/JM

⁵¹² *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

⁵¹³ OECD (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*

⁵¹⁴ *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SOU2015:15

Lönsamheten är en avgörande fråga för att få yngre personer att vilja och kunna bliföretagare i den gröna sektorn.

Variationen mellan företag är dock stor, både när det gäller produktivitet, utbildningsnivå, affärsmässighet och anpassningsförmåga till förändrade förutsättningar. Att som företagare kunna anpassa sig och sitt företag är avgörande för att skapa konkurrenskraft. Det finns också variationer i tillgången till kompetensutveckling som är anpassad till utvecklingsbehovet i enskilda företag. Generellt kan det vara svårt för små, innovativa och nyetablerade företag att få tillgång till och finansiera kvalificerad rådgivning och annan kompetensutveckling som kan bidra till en god utveckling för företaget.⁵¹⁵ Det innebär att det finns en outnyttjad potential för innovation, kunskaps- och teknikspridning inom jordbruket.

- ***Utvecklingspotentialen är stor***

Generellt kan konstateras att det svenska agrara kunskaps- och innovationssystemet har en potential att förbättras och kompletteras så att det bättre stödjer företagens behov och ökar deras möjligheter att bedriva en konkurrenskraftig och affärsmässig verksamhet. Det finns en potential att stärka samverkan mellan grundforskning, tillämpad forskning och rådgivning.⁵¹⁶ Samverkan mellan kunskapssystemets aktörer behöver öka, men kan vara svår att få till stånd om avstånden är alltför stora. Digitaliseringen kan i viss utsträckning överbrygga detta och kan innebära möjligheter till kunskapsutveckling för sektorn. Digitaliseringen innebär nya affärsmöjligheter och ger nya möjligheter att arbeta med kunskapsutveckling, kunskapsspridning och innovationer.

Sammanfattningsvis kännetecknas Sveriges kunskap- och innovationssystem (AKIS) av att grundförutsättningarna är goda. Samtidigt är utvecklingspotentialen stor för att ökat kunskapsutbyte, innovation och digitalisering kan bidra till att landsbygdens aktörer och resurser blir en allt mer central nyckel till en hållbar utveckling för hela samhället.

- **SWOT-analys, tvärgående mål**

S1 Sverige har världsledande grundforskning och ett starkt nationellt kunskaps- och innovationssystem	W1 Otilräcklig kunskaps- och kompetensförsörjning
S2 God generell kunskapsnivå underlättar modernisering och teknikspridning i jordbruket	W2 Otilräckliga kunskaper om företagsledning och affärsutveckling
	W3 Stort gap mellan forskning och näringsliv
	W4 Svagt innovations- och kunskapssystem inom jordbruket

⁵¹⁵ Jordbruksverket (2016). *Effektiva kompetensutvecklingsinsatser*. Rapport 2016:21.

⁵¹⁶ OECD (2018). *The Swedish agricultural innovation system, Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden.*

<p>O1 Outnyttjad potential för innovation, kunskaps- och teknikspridning inom jordbruket</p>	<p>T1 Lite tillämpad forskning inriktas på jordbrukssektorn</p>
<p>O2 Kunskapssystemet kan utvecklas genom ökad samverkan och digitalisering</p>	<p>T2 Åldersstrukturen i näringen ger svaga incitament till modernisering</p>
<p>O3 En nationell aktör kan ge förbättrad kunskapsförsörjning till animalieproduktionen</p>	<p>T3 Svagt kunskaps- och innovationssystem gör att jordbruket riskerar att hamna vid sidan av den nationella innovationspolitiken</p>

5 Bilagor till SWOT analys

5.1 Bilaga 1, deltagare på workshop

Agroväst Livsmedel
AB
Arbetsförmedlingen
Bygdegårdarnas
Riksförbund
Coompanion
Djurens Rätt
Djurskyddet
Sverige
Ekologiska
Lantbrukarna
Folkaktionen Ny
RovdjurspolitikFormas
Förbundet Svensk Fäbodkultur
Föreningen Svenskt
Fjälljordbruk Föreningen
Sveriges SpannmålsOdlare
Hela Sverige ska leva
Hushållningssällskapet
Jordbruksverket
Kemikalieinspektionen
LRF
LRF
Mjök
LRF
Trädg
ård
Lunds
universit
etLUS
Länsstyrelsen Blekinge
Länsstyrelsen i Stockholm
Länsstyrelsen i
Södermanlands län
Länsstyrelsen Jämtlands
län Länsstyrelse Skåne
Länsstyrelsen Västmanland
Länsstyrelsen Västra
Götalands länLänsstyrelsen
Östergötland
Naturskyddsföreningen
Naturvårdsverket

Näringsdepartementet
Post- och
telestyrelsen Region
Jämtland Härjedalen
Region Kronoberg
Region
Norrbotten
Region
Skåne
Region
Värmland
Region
Östergötlan
d

Riksantikvarieämbetet
Sametinget
Skärgårdarnas
Riksförbund
Skogsindustrierna
Skogsstyrelsen
SLU
Stockholms universitet
Svenska brukarnätverket traditionell ekologisk
kunskap Svenska Fotbollförbundet
Svenska
Jordägareförbundet
Svenska
Köttföretagen
Sveriges
Hembygdsförbund
Sveriges
Mjölkbönder
Sveriges
Nötköttsproducenter
Winnet
Världsnaturfonde
n WWF Västra
Götalandsregione
nVäxa Sverige

5.2 Bilaga 2, deltagare på sakrådet

A
g
r
i
f
o
o
d
A
g
r
o
v
ä
s
t
Arbetsförme
dlingen

Bankförening
Bodlingsföretagarna
Bioinnovation Boverket
Business Sweden
Byanätsforum
Bygdegårdarna
Companion Djurens rätt
Djurskyddet Sverige
Ekologiska Lantbrukarna
Ekonomistyrningsverket
ESV
Energimyndigheten
Familjejordbrukarna
Friluftsförbundet
Formas
Fortifikationsverket
Fåravelsförbundet
Fäbodarnas riksförbund
Förbundet Sveriges småbrukare

Föreningen Naturbrukarna Sverige
Föreningen Sveriges
jordbruksarrendatorerFöreningen
Svenskt Fjälljordbruk Företagarna
Gotländska
ängskommittén
Greppa Näringen
Havs- och
vattenmyndigheten Hela
Sverige ska leva
Hembygdsgårdarnas
riksförbund
Hushållningssällskapens
förbund Hästnäringens
Nationella Stiftelse
Internationella företagarföreningen i
SverigeJordbruksverket
Jordägarförbun
det
Kemikalieinsp
ektionen
Kommunal
K
r
i
n
o
v
a
K
S
L
A
Landsbygdsnätverk
et Landshypotek
Lantbrukarnas
Riksförbund
Lantbrukarnas Riksförbund
Skogsägarna
Livsmedelsföretagen
LRF
LRF
Jämställdhetsakade
miLRF Mjolk
LRF
Trädgå

rd LRF
ungdo
men
LUS (lokal utveckling
Sverige)
Länsförsäkringar Bank
Länsstyrelserna
Naturbruksskolornas
förening
Naturskyddsföreningen
Naturturismföretagen
Naturvårdsverket
Nätverket svenska
kulturlandskapPost- och
telestyrelsen
Preem
Regionalt
utvecklingsansvariga
Riksidrottsförbundet
Sweden Food
Arena
Riksantikvarieä
mbetetRISE

Sametinget
Sáminuorra (samiska
riksungdomsförbundet)Sieps
Skogs- och
Lantarbetsgivareförbundet
Skogsindustrin
Skogsstyrelsen
Skogssällskapet
Skärgårdarnas
riksförbund SMF
Skogsentreprenörerna
i Stockholm
Resiliens Center
Småkom
Spannmålsodlarsföre-
ningen Statens
fastighetsverk
Stiftelsen
lantbruksforskning
Stiftelsen
hästforskning
Sveaskog AB
Sve
dban
k
Sve
nsk
fåge
l
Svenska
ekoturismföreningen
Svenska ESF-rådet
Svenskt friluftsliv
Svenska
fotbollsförbundet
Svenska kyrkan
Svenska köttföretagen
Svenska samernas
riksförbundSvenska
ägg
Sveriges biodlares
riksförbund Sveriges
frö och oljeväxtodlare
Sveriges grisföretagare
Sveriges
hembygdsförbund

Sveriges
häradssällmanningsförbund
Sveriges jordbruksarrendatorers
förbundSveriges Kommuner
och Landsting Sveriges
konsumenter
Sveriges
lammköttproducenter
Sveriges
lantbruksuniversitet
Sveriges mjölkbönder
Sveriges
nötköttproducenter
Tillväxtverket

W

i

n

n

e

t

V

i

n

n

o

v

a

V

i

s

i

t

a

Visit Sweden AB

World Animal Protection
SverigeVreta kluster
WWF
Växa Sverige

Bilaga III Samråd mellan parterna

Transparent process i förberedelserna för nationellt genomförande.

En transparent process i dialog med berörda organisationer, företag och myndigheter har varit prioriterat. Syftet har varit att inhämta synpunkter och förankra det pågående arbetet med den strategiska planen. Samråd och dialog med berörda intressenter har genomförts regelbundet genom sakråd, remisser, bilaterala möten, konferenser och andra informationsmöten. Näringsdepartementet har skickat remisser och inbjudningar till sakråd till företrädare för de regionalt utvecklingsansvariga, myndigheter, företag och organisationer (miljö-klimat, fackliga, djurskydd, jämställdhet, lantbrukare, näringsliv mfl). Remisslistan omfattade 2020 drygt 160 instanser. Tillgängligt material har i regel offentliggjorts och publicerats på regeringens hemsida.

Under åren 2018–2021 har sex sakråd genomförts. Inom Regeringskansliet utarbetades 2018 en departementspromemoria (ds 2018:10 EU:s framtida jordbrukspolitik) om inriktningen av den framtida jordbrukspolitiken i Sverige. Promemorian diskuterades vid sakrådet den 28 augusti 2018 och möjlighet fanns också att lämna skriftliga synpunkter. Vidare remitterades i juni 2020 en Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige. De inkomna remissvaren är representativa för de synpunkter som framförts även i andra sammanhang, t.ex. sakråden. Remissvaren redovisas sammanfattningsvis nedan. Mer detaljerad information om synpunkter som framförts vid sakråden finns i minnesanteckningar från respektive sakråd och redovisas inte särskilt in denna bilaga.

Sammanställning sakråd och remisser (Näringsdepartementet)

Datum och åtgärd	Syfte	Deltagare ca	Tillgängliggjort material
Sakråd den 20 februari 2018 (dnr N2018/01187)	Inhämta synpunkter om EU-kommissionens meddelande - Framtiden för livsmedel och jordbruk	50	På regeringens webbplats regeringen.se Inbjudan EU-kommissionens meddelande Faktapromemoria 2017/18:FPM140 Minnesanteckningar
Sakråd den 28 augusti 2018 (dnr N 2018/0488)	Inhämta synpunkter från intressenter inför förhandlingarna om förslaget (bla. utifrån inriktningen som	55	På regeringens webbplats regeringen.se Inbjudan

	föreslås i Ds 2018:10) Även möjlighet att skicka in skriftliga synpunkter.		Presentation m faktainnehåll Minnesanteckningar
Sakråd den 30 januari 2019 N2018/02932	Syftet var att komplettera SWOTanalysen med regionala och branschspecifika faktorer samt lyfta fram deltagarnas viktigaste inspel för den fortsatta processen med behovsanalysen. Även möjlighet att skicka in skriftliga synpunkter.	90	Ett hundratal intresseorganisationer inbjudna via epost. Till inbjudan bifogades utkast till swotanalys
Sakråd den 1 oktober 2019 N2019/02615	Inhämta synpunkter inför prioritering av behov utifrån den sk. bruttobehovslistan .	80	På regeringens webbplats regeringen.se Inbjudan Presentation m faktainnehåll Swotanalys m listade behov mm Minnesanteckningar
Remiss juni-september 2020 N2020/01752	Inhämta synpunkter på Promemoria om behovsanalys för genomförandet för den gemensamma jordbrukspolitik	100 inkomna svar	Information om remissen på regeringens webbplats, På regeringens webbplats regeringen.se Remiss till ca 160 instanser:
Sakråd den 9 november 2020 N2020/02458	Inhämta synpunkter och diskutera utformning av åtgärder.	125	På regeringens webbplats regeringen.se Inbjudan

			<p>Presentation med preliminära åtgärdsförslag</p> <p>Minnesanteckningar</p>
<p>Sakråd den 14 och 20 april 2021 N2021/01030</p>	<p>Inhämta synpunkter om åtgärder bland annat eco-schemes</p>	<p>115 (totalt)</p>	<p>På regeringens webbplats regeringen.se</p> <p>Inbjudan skickad till ca 160 instanser med frågeställningar inför mötet. Minnesanteckningar på regeringen.se</p>

Sammanställning övriga möten (Näringsdepartementet)

Datum	Åtgärd	Kort sammanfattning av mötet
180529	Landsbygdsnätverkets styrgrupps möte	Presentation för styrgruppen om KOMS förslag till förordning för CAP.
180611	Workshop om SWOT analys	Inhämtande av SWOT-faktorer från intressenter.
180829	LST Sthlm WS handläggare JBR-stöd	Presentation av förslaget och deltagande i WS. Skriftliga synpunkter skickas från LST senare.
181001	Hushållningssällskapets dag	Information och diskussion med hushållningssällskapets rådgivare om förslaget till reform och arbetet med den strategiska planen. Ca 250 deltagare
181002	CAP-dag LST Uppsala (representanter från sex LST)	Presentation och diskussion om framtida CAP och kopplingen till den nationella landsbygdpolitiken
181010	Samråd angående Samefrågor	Samråd med företrädare för Sametinget inför arbetet med den strategiska planen
181017	Samråd med sametingets näringslivsnämnd	Samråd med Sametingets Näringslivsnämnd angående frågor

		kopplade till CAP-reformen och arbetet med den strategiska planen.
181106	Landsbygdsnätverkets digitala träff	Presentation av CAP regelverket och förhandlingarna med särskilt fokus på Smart Villages.
181113	Möte med länsstyrelserna	Samtal om hur lärdomar och erfarenheter av jordbrukspolitiken 2014-2020 kan tas tillvara och beaktas.
181207	Möte med LST sthlm (partnerskapet)	Presentation och diskussion om framtida CAP och kopplingen till den nationella landsbygdspolitiken
190131	Möte med SKL	Diskussion om organisering samt om regionernas behov av information mm
190220	Möte med jordägareförbundet	Diskussion om förhandlingarna och förändringar främst på miljöområdet, där de önskar se ökade ambitioner
190306	Svenska FAO-kommittén	Ville veta mer om den jordbrukspolitiska utvecklingen
190304	Möte med LRF	Diskussion om åtgärder för bättre vattenmiljö
190405	Möte med politikerforum	Lägesrapport om CAP-arbetet och diskussion, bl.a. om RUA:s roll i framtida CAP.
190416	Möte med LST Kalmar (partnerskapet)	Presentation och diskussion om framtida CAP
190424	Möte m Jordägareförbundet	Samtal om hur man når bättre måluppfyllelse främst för vattenåtgärderna i CAP
190424	Möte med LRF	Diskussion om aktuella frågor i förhandlings- och genomförandearbetet.
190425	Samtal (telefon) med Föreningen Sveriges fäbodbrukare	Samtal om pågående arbete med nya EU-förordningar och strategisk plan för CAP samt om fäbodbrukets speciella förutsättningar och dess roll i CAP.
190503	Möte med SKL	Samtal om RUA:s roll i framtida CAP.

190509	WWF samt LRF	Samtal om betesmarker
190617	Möte med odling i Balans	Samtal om skydds-zoner
190820	Möte med chefsgrupp, SJV	Föredragning och diskussion om arbetet med den strategiska planen.
190827	Möte med Bygdegårdarnas riksförbund	Samtal om utmaningar med nuvarande landsbygdsprogram samt överlämnande av skrivelse inför kommande CAP-period m.m.
190829	Möte med Sveriges nötköttsproducenter	Samtal om köttbranschens klimatarbete
190927	Sakråd om PÖ	Information om Cap vid sakråd om ESI-fonderna och PÖ (ca. 80 organisationer).
191008	Studiebesök hos Leader Linné	Besök hos genomförda projekt, diskussion om effekter, handläggning och önskemål om framtiden
191009	Möte med ekologiska lantbrukarna	Samtal om marknadssituation och önskemål om framtida ekostöd
191010	Möte med länsstyrelsen i Stockholm	Samtal om kompetensutveckling i dagens landsbygdsprogram med särskilt fokus på administrativa aspekter.
191015	Möte med Hushållsningssällskapen (HS)	Samtal med jordbruksrådgivare hos HS om rådgivning inom CAP.
191017	LD21-gruppen	Information och dialog om CAP på LD21-gruppens möte (landbruksdirektörerna)
191105	SJV avdelningsdag	Presentation och diskussion om arbetet med den strategiska planen.
191113	Landsbygdsnätverkets nätverksträff och Ullbaggegala	Presentation och intressentdialog kring några frågor som identifierades vid sakrådet den 1 oktober, samt inspel från nätverkets medlemmar om behovsanalysen i den strategiska planen.
191128	Partnerskapsmöte, länsstyrelsen i Stockholm	Information och dialog om arbetet med den strategiska planen.

200207	Möte med Lst	Möte om länsstyrelsernas förenklingsförslag för framtida CAP.
200214	Bygdegårdarnas riksförbunds landsbygdskonferens	Landsbygdskonferens där samtal fördes med olika företrädare för landsbygdsorganisationer om framtida CAP.
200220	Möte med Gustav Melin, Svebio, och Sten Segerslätt	Samtal om Salix
200306	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
200325	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
200330	Möte med Byanätsforum	Diskussion om bredbandsstödet i framtida CAP och framtiden för det nationella bredbandsstödet.
200429	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
200527	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
200601	Avstämning med LRF	Diskussioner om arbetet med framtida CAP (samt övergångsperioden 2021-2022).
200604	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
200624	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
200625	Möte med LRF	Diskussioner om arbetet med framtida CAP (samt övergångsperioden 2021-2022).
200826	Deltagande i LB21 (Lst) digitala sommarmöte	Diskussion om framtida CAP
200923	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
201022	Möte med SJV och ESV	Workshop om framtida CAP

201028	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
201125	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
201210	Möte med SJV och ESV	Workshop om framtida CAP
210127	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210216	Möte med SJV och Naturvårdsverket	Diskussion om stöd för skötsel och restaurering av betesmarker och slätterängar
210224	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210310	Möte med ESV	Möte om SJV:s administration
210324	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210421	LRF-konferens med deltagande från LRF centralt och regionalt	Diskussion på temat "Hur får vi den bästa strategiska CAP-planen?"
210428	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210520	Möte med Lst	Möte om förvaltning av strategisk plan
210526	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210526	Möte med Lst:s miljövårdsdirektörer	Information och diskussion om arbetet med den strategiska planen, fokus på miljö- och klimatåtgärder
210608	Möte med Hushållningssällskapens förbund	Diskussion om framtida CAP och den strategiska planen
210623	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210820	Möte med LRF	Högnivåmöte med LRF där bl.a. arbetet med den strategiska planen diskuterades.

210825	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
210831	Möte med Lst, LD21-gruppens sommarmöte	Diskussioner om CAP-reformen, den strategiska planen och länsstyrelsernas roll och samarbete framåt.
210929	Möte med SJV och Lst	Information och diskussion om arbetet med strategisk plan.
211011	Möte med LRF	Högnivåmöte med LRF där bl.a. arbetet med den strategiska planen diskuterades.

SAMarbetsgruppen (Jordbruksverket)

Även Jordbruksverket, som utarbetat merparten av underlagen till den strategiska planen, har under åren 2018–2021 haft en bred och kontinuerlig dialog med berörda intressenter. En viktig dialog har varit förts med den så kallade SAMarbetsgruppen, som träffas fyra gånger per år. Grupperingen består av ca 10 personer som representerar Länsstyrelserna, Lantbrukarnas Riksförbund, Hushållningssällskapet, Ludvig & Co (rådgivningsföretag), Näringsdepartementet och Jordbruksverket. Syftet har bl.a. varit att inhämta synpunkter kring Jordbruksverkets underlag till den strategiska planen, men också att diskutera andra aktuella frågor av kring Cap t.ex. av teknisk karaktär såsom arealövervakning.

Landsbygdsnätverket

En annan plattform för dialog har varit Landsbygdsnätverket som har prioriterat att hålla en bredd av intressenter uppdaterade om CAP-processen och erbjuda tillfällen för dialog inför den strategiska planen. Sedan 2018 har fem olika webinarier genomförts inom nätverkets serie Landet lär på temat kommande CAP. Vid dessa tillfällen har sammantaget över 2 500 personer deltagit eller efteråt tittat på inspelningarna av webinarier. Två avsnitt i Landsbygdsnätverkets podden Landet har handlat om kommande CAP. De har nåtts av över 1 450 unika lyssnare. Ett av dessa spelades in direkt efter sakrådet den 1 okt 2019 och diskuterade vad som sagts vid sakrådet utifrån tre perspektiv; ett jordbruks-, ett miljö- och ett landsbygdsperspektiv. Intressenterna inom nätverket har också kunnat diskutera framtida AKIS och framtida miljö- och klimatåtgärder inom CAP tillsammans med bl.a. Jordbruksverket vid tre olika nätverksevenemang som arbetsgrupper inom nätverket anordnat. Vid dessa tillfällen har sammantaget över 300 personer deltagit. Under 2020 genomförde Landsbygdsnätverket en intressentdialog om utformningen av det framtida nätverket. Över 200 personer som representerade 76 olika myndigheter och intressentorganisationer deltog.

Jordbruksverkets förenklingsgrupp

Vidare har Jordbruksverket på uppdrag av Näringsdepartementet inrättat en förenklingsgrupp som ska analysera olika förslag och steg i arbetet med den strategiska planen ur ett stödmottagarperspektiv. Syftet är att ta tillvara de möjligheter till förenkling för stödmottagare som ges i förberedelsen inför, och genomförandet av, den nya gemensamma jordbrukspolitikerna. Uppdraget pågår till dess att åtgärderna i den strategiska planen har

genomförts. Förenklingsgruppens arbete påbörjades vid halvårsskiftet 2020. I tabellen nedan framgår de olika mötestillfällena och vilka ämnen som har diskuterats. Förenklingsgruppen består av 14 deltagare från Lantbrukarnas Riksförbund, Hushållningssällskapet, Ekologiska Lantbrukarna, Lokalt Ledd Utveckling Sverige, Hela Sverige ska leva, Ludvig & Co, Branschråd för Lantbrukets Rådgivningsföretag, Tillväxtverket, Sametinget, Skogsstyrelsen, länsstyrelserna och Jordbruksverket.

Sammanställning möten med förenklingsgruppen (Jordbruksverket)

Datum	Ämne
13 augusti 2020	Förenklingsförslag till förlängningsåren: Programändring 7
10 september 2020	Informationsmöte om strategisk plan
28 september 2020	Förenklingsförslag till strategisk plan: EIP och startstöd
15 oktober 2020	Blommande slättbygd
26 oktober 2020	Förenklingsförslag till strategisk plan: Investeringsstöd och sektorstöd
12 november 2020	Fånggrödor mm
18 november 2020	Förenklingsförslag till strategisk plan: Leader, bredband och kommersiell service
23 november 2020	Kontroll och sanktionssystem grundvillkor
14 januari 2021	Skötsel av betesmarker och slätterängar
11 februari 2021	Nytt kontroll och sanktionssystem – Projekt- och företagsstöd
16 februari 2021	Eco-schemes
11 mars	Nytt kontroll- och sanktionssystem för Jordbrukarstöden
24 maj 2021	Demonstration av nya ansökningssystemet ALF 4.0
26 augusti 2021	Kompletterande uppdrag om GAECs
17 september 2021	Strategi för IT-utveckling och digitalisering

Bilaga III till rapport Strategisk Plan Remissammanställning Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige

Inledning

Remissen har skickat till 163 remissinstanser och 96 svar har inkommit (se förteckning nedan).

En majoritet av remissinstanserna är i huvudsak positiva medan ett mindre antal remissinstanser är helt eller till övervägande del negativa. Med några få undantag har i princip alla instanser lämnat förslag till justeringar.

Promemorians syfte är inte att beskriva eller ange framtida åtgärder inom CAP eller de finansiella förutsättningarna. Ett flertal instanser har dock lämnat synpunkter även på detta till exempel omfattningen av den totala stödbudgeten, vilka stöd som ska prioriteras, stödnivåer och andra villkor för stöd. Flera instanser har också lämnat synpunkter på SWOT-analysen och bruttolistan, som inte är en del av den remitterade promemorian. Synpunkter på åtgärder, SWOT-analysen och bruttolistan kommenteras endast undantagsvis i sammanställning. För att ta del av dessa synpunkter hänvisas till remissvaren i fulltext som ligger på regeringens webbplats eller till de diarieförda dokumenten i ärendet. (N2020/01752/JL).

Övergripande kommentarer

En majoritet av de instanser som särskilt har kommenterat helheten är övervägande positiva till de förslagna behoven.

Ett mindre antal remissinstanser är helt eller till övervägande del negativa, däribland *Havs- och vattenmyndigheten*. De framför sammanfattningsvis att det inte är klarlagt vilka behov som kan mötas av CAP, att det inte går att bedöma prioriteringar och att den höjda miljö- och klimatambitionen inte syns.

Flera *regioner* framhåller också vikten av att ta tillvara andra regionala och nationella strategier, jordbrukspolitiken ska inte vara avskild från övrig politik.

Två instanser *Världsnaturfonden WWF* och *Naturskyddsföreningen* uttrycker att även den strategiska planen bör remitteras.

Kommunal anför att politiken måste integrera hållbart lantbruk, hälsosam kost, livsmedelsprodukter av hög kvalitet, miljöskydd och rättvisa relationer i livsmedelskedjan.

Sametinget framhåller att förvaltningen av stöden även framgent ska skötas av Sametinget. De påpekar att det är flera svårigheter för den samiska näringen att få tillgång till olika EU-program, i detta fall EJFLU. Svårigheterna är bland annat att den lägsta tröskeln för investeringsstöd är för hög, att traditionell kunskap och kultur inte är erkända som legitima målsättningar för ekonomisk utveckling, det finns en diskrepans mellan renskötsel företagets behov och den finansiering som är tillgänglig samt den höga administrativa bördan. De anser vidare att programmet bör göras mera inkluderande för samer till exempel genom att samiska företag (rennäringen och andra samiska näringar) omfattas och att regelverket anpassas så att

hänsyn tas till samiska näringars utvecklingsmål. Liknande synpunkter lämnas av *Svenska samernas riksförbund*. Även *Nätverket för landsbygdsutvecklare* pekar på att analysen behöver utvecklas vad gäller rennäringen

Länsstyrelserna anför att urvalet kopplingen till SWOT-analysen delvis är oklar, exempelvis vad gäller jämställdhet, kulturmiljö och demografi som inte beaktats i analysen. De pekar också på potentialen i åtgärder som bidrar till flera mål och saknar koppling mellan de olika målen. Liknande synpunkt framförs av bland annat *Naturskyddsföreningen* som också efterlyser en tydligare motivering till de prioriteringar som ligger bakom de identifierade behoven.

Ett tjugotal instanser anser att begreppen *kan* omfattas och *delvis kan* omfattas behöver förtydligas och att en beskrivning behövs av hur de behov som inte kan hanteras inom CAP kommer att tas om hand, till exempel viltskador.

Ett trettiofemtal instanser framför att nationella stöd och stöd via CAP bör samordnas bättre så att konkurrerande stödsystem undviks, flera exempel nämns, bland annat bredbandsstöd och stöd till våtmarker. *Jordbruksverket* framför att konsekvenser av bristande samordning är tyngre administration, sämre måluppfyllelse eller att avsatta medel inte nyttjas fullt ut. Det kan gälla både storleken på stöden men även bero på det omfattande regelverk som omgärdar CAP. *Länsstyrelserna* och ytterligare några instanser pekar även på vikten av samordning, så att olika fonder kompletterar varandra. *Region Kalmar* pekar på att flexibilitet behövs i programmet för att kunna anpassa åtgärder till oförutsedda händelser. Liknande synpunkt framförs av *länsstyrelserna*, *Svenska vallföreningen* och ytterligare några *regioner*.

Länsstyrelserna förordar ett fåtal bredare åtgärdsområden som kan rymma både behov som kan förutses och okända behov som kan uppstå framöver.

Lantbrukarnas riksförbund som anser den huvudsakliga inriktningen av CAP ska vara mot det gröna näringslivet och riktas mot aktiva producenter. Samtidigt ska åtgärderna fungera i hela landet och vara attraktiva för flertalet lantbrukare. Liknande synpunkter framförs av flera andra instanser bland annat *Sveriges kommuner och regioner* och *ESF-rådet*, *Sveriges jordbruksarrendatorer*

Önskemål om kompletteringar

Ett tjugofemtal instanser framhåller att jämställdhet och mångfald tydligare behöver integreras, däribland *Länsstyrelserna*, *Nätverket för landsbygdsutvecklare* och flera *regioner*. *Winnet* framhåller särskilt att det viktigt att könsuppdelade fakta och statistik är säkerställd inom alla delar av strategin, inte minst för att kunna utvärdera och följa upp strategin. En analys behövs av konsekvenserna om jämställdhet inte integreras. Den strategiska planen behöver säkerställa en hållbar jordbrukspolitik och att jämställda strukturer på landsbygden etableras. *Nätverket för landsbygdsutvecklare* erinrar om att även jämställdhet kan påverkas positivt, om gårdsförädling inkluderas i CAP.

Flera instanser anser att behovsanalysen bör kompletteras med behov inom olika områden. Det gäller bland annat skogliga åtgärder, övergödningsrelaterade frågor, växtnäingsfrågor, bär och fiske, rennäringen, trädgårdsnäringen, natur- och kulturvärden, skärgårdsmiljöer och produktion av livsmedel utan jordbruk.

Jordbruksverket anser att avgränsningen i att välja bort områdena skog och forskning är lämplig. *Skogsstyrelsen* anför att det är olyckligt att skogen faller bort från den strategiska planen och efterlyser en konsekvensanalys av detta, de ser framför allt behov av åtgärder för kompetensutveckling och miljövärden inom skogen. Eventuella nationella stöd behöver sannolikt utformas som stöden inom CAP för att behöva notifieras enligt statsstödsreglerna. Skogsstyrelsen redovisar också de justeringar som behövs av det nationella stödet Natur och kulturmiljövårdsåtgärder inom skogsbruket (Nokås) för att göra en sådan förändring. Vad gäller nationellt stöd till kompetensutveckling till skogsbruket saknas sådant och förutsättningarna för detta behöver utredas närmare. Ytterligare några instanser, däribland *Världsnaturfonden WWF* framhåller att vissa skogsbruksföretag ska inkluderas i CAP

Ett tjugofemtal instanser önskar tydligare koppling till eller analys av natur- och kulturmiljöer. *Riksantikvarieämbetet* pekar även på målsättningarna för odlingslandskapens natur- och kulturmiljöer. *Länsstyrelserna* saknar en analys av hur dessa miljöer kan stärka affärsmässigheten och främja innovationskraften inom svenskt jordbruk. Liknande synpunkter framförs av *Sveriges hembygdsförbund* och *Region Stockholm*.

Statens kulturråd saknar kulturperspektivet och efterfrågar en analys av behoven utifrån de kulturpolitiska målen. Även *Bygdegårdarnas Riksförbund* lyfter kulturens betydelse.

Agrifood economics center efterfrågar en samhällsekonomisk analys och framför att de åtgärder som ger störst nytta för samhället per satsad krona bör väljas ut, dvs de sammantagna kostnaderna för att uppnå ett visst mål ska beaktas vid utformningen av styrmedel inom CAP.

Ekologiska Lantbrukarna och *Svensk dagligvaruhandel* välkomnar att CAP tydligt ska bidra till ökad ekologisk produktion. *Ekologiska lantbrukarna* saknar en beskrivning av produktionen som en integrerad del i hållbarhetsarbetet. *Naturskyddsföreningen* framför liknande synpunkter och anför att analysen kraftigt underskattar den ekologiska produktionens betydelse för en hållbar omställning. Den ekologiska produktionen är en spjutspets med möjlighet att kombinera flera mål inom CAP och är inte enbart en separat miljöåtgärd.

Lantbrukarnas riksförbund framför vidare att regelverket för hästverksamhet i jordbrukspolitiken behöver förtydligas eftersom otydlighet råder vad gäller stöden i pelare 2. Hästhållning bör möta samma stödsystem, regler och villkor som annan jordbruksverksamhet, tex vad gäller kompensationsstödet.

Sveriges lantbruksuniversitet saknar ställningstagande om kommuners exploatering av jordbruksmark, som motverkar en ökad matproduktion.

Administrativa principer för prioritering av behov

En stor majoritet av remissinstanserna uttrycker stöd för att minska den administrativa bördan för företag och handläggande myndigheter.

Flera instanser pekar på att de behov som inte hanteras inom CAP behöver hanteras via nationella insatser och samordning med andra fonder. *Länsstyrelserna* och ytterligare några instanser efterfrågar en beskrivning av de behov som avgränsas bort.

Skogsstyrelsen framhåller att gränsen mellan jordbruksmark och skog ofta är otydlig och ser ett fortsatt behov att harmoniera jordbrukarstöd och stöd till naturvårdande skötsel på skogsmark. Då markägaren ofta är både jordbrukare och skogsägare kan stöden både till

skogen och jordbruket sökas i samma e-tjänst och det är det en stor fördel om även de skogliga stöden finns kvar inom CAP. Beaktat den likhet som finns mellan de areella näringarna, att målgrupperna delvis sammanfaller, samt att det inom CAP redan finns ett färdigt stödsystem för de två åtgärderna Skogsstyrelsen föreslår, är det svårt att se att stöden skulle öka den administrativa bördan och komplexiteten inom CAP.

Naturvårdsverket, Agrifood economics center framhåller att en avvägning behövs mellan förenkling och åtgärders effektivitet för måluppfyllelsen. Totalkostnaden för administration hos bör sättas i relation till den effekt som uppnås. För att göra en optimal avvägning mellan enkelhet och måluppfyllelse måste de totala kostnaderna för myndigheter och lantbrukare samt stödutbetalningar givet miljönyttan beaktas och inte enbart de administrativa kostnaderna.

Lantbrukarnas riksförbund anför att en räntekompensation för försenade utbetalningar bör införas. Företagens förenklingar ska vara i fokus och inte myndigheternas, exempelvis behövs fortsatt de näraliggande startstöden och stöd för unga företagare trots myndigheternas administration. Inom CAP behöver man titta på den samlade floran av ersättningar till lantbrukarna eftersom dessa samspelar. Det innebär en förenkling för företagen att inte samma insatser återfinns i olika myndigheters åtgärdsprogram. Det är inte så att en ersättning per automatik kan ersättas av en annan och samma syfte uppnås.

Även *Hushållningssällskapet* framför vikten av förenkling för lantbrukarna. Flera instanser, däribland *Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien* och *Svenska vallföreningen*, lämnar också exempel på krångliga regler; djurtäthetsregler, femårs åtaganden, retroaktivt indragna stödträter, prorata i betesmarker. I ökad utsträckning bör målstyrda system för kontroll och tillsyn och användning av schabloner, klumpsummor och enhetsbelopp användas.

Byanätsforum, Bygdegårdarnas riksförbund framhåller att även en förenklad tillämpning behövs genom tolkning av regelverk, e-tjänsternas utformning osv. Dialog för att säkerställa detta behövs med stödtagarna under planeringen av programmet.

Hela Sverige ska leva framför att alltför få åtgärder riskera att åtgärder koncentreras enbart till större områden och att viktiga men mindre omfattande åtgärder faller bort.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien anför att om medel saknas för att betala ut framräknade stödbelopp, bör antalet villkor för stödet reduceras. Osäkerheter kring stöd i samband med programskifte måste undvikas. Ettåriga åtaganden är en förenkling för företagen och sammanblandning med femåriga åtagandeperioder måste undvikas. Samordning av villkor för de olika stöden behövs. Såväl *Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien* som *Lantbrukarnas riksförbund* framhåller svårigheterna i att omforma tvärvillkor och förgröningsstöd till grundvillkor på ett sätt som bidrar till förenkling.

Svenska vallföreningen förordar kortare åtagandeperioder än hittills.

Matfiskodlarna pekar på en minskad produktionsvolym, vilket nästan uteslutande beror på nedläggningar till följd av domstolarnas avslag på fortsatt drift av vattenbruksanläggningar. Det snabbaste och effektivaste sättet att öka försörjningsförmågan på vattenbruksprodukter är att underlätta för nyetablering och fortsatt drift av kassodlingsanläggningar.

Allmänt mål 1

Ett fyrtiotal instanser framhåller att CAP är viktig för att öka livsmedelsproduktionen och för genomförandet av livsmedelsstrategin. De flesta av dessa pekar särskilt på behovet av ökad

konkurrenskraft, lönsamhet och nya affärsmodeller. *Lantbrukarnas riksförbund* anser att detta ska vara den huvudsakliga inriktningen i CAP.

Svenske dagligvaruhandel pekar på åtgärder som kan bidra till att öka såväl konkurrenskraft som livsmedelskedjans hållbarhet, som exempel nämns stöd till ekologiska jordbruk och biologisk mångfald. Liknande synpunkter framförs av flera instanser, exempelvis *länsstyrelserna* som framhåller att god lönsamhet och företagens bidrag för att nå miljömålen inte står i motsatt förhållande.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien framhåller också implementeringen av EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder. Satsningar bör ske på produktionsgrenar med god potential som köks- och plantskoleväxter, proteingrödor, nötkött och slaktkyckling samt mjölkproduktionen. Vidare framhålls potentialen i att kombinera växt- och animalieproduktion med vattenbruk. Även *Svenske dagligvaruhandel* och ytterligare några instanser lyfter potentialen inom trädgårdsnäringen, med hänvisning till att det inom vissa varugrupper saknas svenska alternativ.

Lantbrukarnas riksförbund framhåller att det nationella genomförandet av CAP ska säkerställa Sveriges konkurrensförhållanden mot andra EU-länder och situationen för jordbruket inom landet. Det finns behov av förstärkning av ersättningar för biologisk mångfald, men även för kompensationsstöd och investeringsstöd för att skapa stabila förutsättningar för en långsiktig betesbasrad produktion. Den nuvarande strukturen med direktersättningar i pelare 1 och mer riktade ersättningar i pelare 2 ska i huvudsak kvarstå i kommande CAP-period. En minskad EU-budget för pelare 2 bör kompenseras med nationella medel och ska inte täckas upp genom att flytta medel från pelare 1. Sveriges relativa konkurrenskraft får inte försämrats genom att pengar flyttas från pelare I till pelare II, direkt eller indirekt.

Sveriges lantbruksuniversitet framhåller också vikten av att åtgärderna utformas så att de medger en långsiktig planering.

Svenska fjärravelsförbundet framhåller vikten av balansen mellan pelare 1 och 2 då brukande av åkermark respektive betesmark är starkt sammankopplade inom lammproduktionen.

Svenska vallföreningen lyfter särskilt lammproduktionen där det behövs åtgärder för bättre lönsamhet, för att utnyttja de stora arealer betesmark som kan omsättas till biologisk mångfald och livsmedel. Denna produktion har potential att öka pga. låg självförsörjningsgrad och en flexibel produktion som kan drivas som deltidjordbruk.

Lantbrukarnas riksförbund ser positivt på frågan om nya former för finansieringslösningar och ägarstrukturer tas upp. De framför att branschen blir alltmer kapitalintensiv och att det kommer att behövas nytänkande vilket kan kräva ökad flexibiliteten i CAP regelverket. Alla sektorer i jordbruket har utmaningar med att hitta finansiering till olika typer av investeringar. *Länsstyrelserna* och även några *regioner* framhåller att behov av kapitalförsörjning finns även på regional nivå. Detta kan dock inte enbart hanteras inom CAP utan flera lösningar på regional och nationell nivå behövs. Även utveckling av nya affärsmodeller som ger vinstmarginaler i olika delar av värdekedjan behövs. *Sveriges jordbruksarrendatorer* pekar på att arrenderande företag har särskilda svårigheter att få finansiering, eftersom de inte kan lämna pantbrev i fastighet som säkerhet. *Svenska köttföretagen* nämner särskilt behovet av att stödja investeringar.

Ett tiotal instanser framhåller särskilt på vikten att stödja mjölk och/eller köttproduktionen, däribland *Lantbrukarnas riksförbund*, *Svenska vallföreningen*, *Svenska köttföretagen* och flera *regioner*.

Ett trettiotal instanser, däribland *Svenska köttföretagen*, *Nätverket för landsbygdsutvecklare*, *Stockholms universitet-Österjöcentrum* framhåller att det behövs insatser för att möta de senaste årens förändrade förutsättningar för jordbruksmarkens produktionsförmåga. Det gäller exempelvis ökad kunskap om och stöd till investeringar med anledning av tex torka och vattenhantering.

Region Värmland pekar på att jordbruksmarkens produktionsförmåga är särskilt viktigt, i de mindre konkurrensstarka regionerna som Värmland tillhör. Lågavkastande arealer, med eftersatta förbättringsåtgärder samt ett lågintensivt brukande kan utgöra en stor potential för ökad produktion och näringsverksamhet om åtgärder vidtas. Liknande synpunkt framförs av *Sveriges jordbruksarrendatorer* och *Svensk dagligvaruhandel*

Svenska Köttföretagen framhåller att det behövs av en stark basproduktion som skapar volymer så att slakterier, dagligvaruhandel och grossister bygga långsiktiga koncept, som stärker den svenska animalieproduktion (gris- nöt och lammproduktion).

Ett tiotal instanser, däribland *Sveriges jordbruksarrendatorer* framhåller vikten av att stärka jordbrukarnas position i värdekedjan. *Svensk dagligvaruhandel* ifrågasätter dock slutsatsen att jordbrukaren har en svag position i värdekedjan, med hänvisning till bland annat den stora efterfrågan på svenska livsmedel. *Svenska samers riksförbund* poängterar att även renskötselns mervärdeskoncept behöver stärkas.

Naturvårdsverket framhåller att svenskt jordbruk kan konkurrera på en internationell marknad med hög kvalitet, god djurhälsa och genom att vara det miljömässigt mest hållbara jordbruket. Det finns också behov av att stödja samarbetsprojekt för mindre företag, till exempel produktionssamverkan av kött från naturbetesmarker, där små producenter direkt kan nå större uppköpare. Flera instanser framhåller särskilt betesmarkernas betydelse för miljömålen.

Stockholms universitets Östersjöcentrum menar att det är kortsiktigt att sätta konkurrenskraften främst eftersom ekosystemens funktioner måste bevaras och stärkas för att övriga dimensioner ska kunna utvecklas. Liknande synpunkter framförs av ytterligare några instanser. *Sweden Food Arena* betonar att en ekonomiskt solid näring är en grundförutsättning för att kunna svara mot andra viktiga frågeställningar och krav som både politik och konsument efterfrågar. Det går inte att skilja på frågor som rör klimat, miljö, djurhälsa eller folkhälsa från konkurrenskraft.

Naturskyddsföreningen anför att ett långsiktigt produktivt jordbruk är beroende av fungerande ekosystemtjänster och resilienta ekosystem. Den strategiska planen måste tydligare spegla detta även när frågor som berör ökad produktion, lönsamhet och konkurrenskraft hanteras. Det framtida jordbruket kommer inte att handla om ökad produktivitet utan om att: säkerställa att antalet lantbruk bibehålls eller ökar och att sluta bygga bort jordbruksmark. Det handlar också om att varje hektar ska ge avkastning på, förutom mat även värden som biologisk mångfald, kolinlagring, ekosystemtjänster och andra kollektiva nyttigheter.

Naturvårdsverket förordar att kompensation för kostnadsnackdelar tydligt riktas till jordbrukets produktion av ekosystemtjänster och andra kollektiva nyttigheter. Kompensationen bör vara lägesbunden till de marker som är särskilt värdefulla att hävda och bevara, särskilt naturbetesmarker, ångar och landskapselement av särskild betydelse för biologisk mångfald. Kompensation bör riktas till skogs- och mellanbygd, vilket skulle gynna den biologiska

mångfalden i sådana områden. Det finns också behov av att kompensera för de kostnadsökningar som ny teknik och digitalisering medför för framför allt mindre företag.

Världsnaturfonden WWF framhåller att effekten av kompensationsstöd, vallstöd, ersättning för ekologisk produktion och ersättningar för betesmarker tillsammans med gårdsstöd behöver ge en ökad konkurrenskraft för grovfoderbaserad djurhållning. Det måste löna sig att nyttja naturbetesmarker för köttproduktion, framför att ha tjurar stallade eller enbart låta beta vallar. Men hållbar uppfödning av idisslare förutsätter också hållbart producerat vinterfoder (vall). Nötkreatursbidraget bör, om det ska vara kvar, villkoras till betande djur.

Kompensationsstödet måste utformas så att det inte gör det ogynnsamt att sköta stora arealer naturbetesmarker. En mer diversifierad produktion genom exempelvis produktion av proteingrödor stärker också konkurrenskraften hos företagen och sektorn som helhet.

Region Norrbotten framhåller att jordbruket i skogsbygden och norra Sverige är starkt beroende av mjölk- och nötköttsproduktionen. Skogsbruk inklusive dess förädlingsled har, relativt sett, stor betydelse för sysselsättningen i skogsbygderna och i norra Sverige. I detta sammanhang efterfrågas en tydligare koppling mellan näringsidkarna och den forskning som finns inom området.

Behov av regionala anpassningar lyfts av flera instanser, bland annat *regioner* och *Nätverket för landsbygdsutvecklare*

Region Stockholm välkomnar inriktningen att stärka kunskapsnivån och framhåller att utbildningsinsatser behövs bland annat om affärsmodeller. Region Stockholm ser positivt på det fortsatta arbetet med kompetenshöjande åtgärder inom de gröna näringarna och landsbygdsföretag, tex vad gäller företagsledning, affärsutveckling, innovation- och exportmöjligheter. Ny teknik och digitalisering underlättar nya arbetsmetoder som kan leda till en ökad produktivitet inom de gröna näringarna och även främja regionens möjligheter till export. Liknande synpunkt framförs bland annat av *Region Örebro*.

Sweden Food Arena betonar att en ekonomiskt solid näring är en grundförutsättning för att kunna svara mot andra viktiga frågeställningar och krav som både politik och konsument efterfrågar. Det går inte att skilja på frågor som rör klimat, miljö, djurhälsa eller folkhälsa från konkurrenskraft.

Ett trettiotal instanser, däribland *Svenska färavelsförbundet* och *Svenska Sveriges jordbruksarrendatorer*, *Svenska vallföreningen*, *Svenska köttföretagen*, *Birdlife Sverige* och *Lantbrukarnas riksförbund* pekar särskilt på behov av att fortsatt ersätta viltskador. Ett 20-tal instanser, däribland *länsstyrelserna* och *Naturvårdsverket* framför att detta fortsatt bör hanteras inom CAP, medan flera instanser exempelvis *Lantbrukarnas riksförbund*, och *Jordbruksverket* anser att detta bör hanteras nationellt.

Allmänt mål 2

Den övervägande majoritet av de instanser som särskilt kommenterat miljö-och klimatområdet, är positiva till EU:s höjda ambitioner inom området.

Ett tiotal instanser välkomnar särskilt att alla tre hållbarhetsdimensionerna ska interagera i strategiska planen. Några instanser framhåller samtidigt de målkonflikter som finns mellan de tre hållbarhetsdimensionerna och att är otydligt beskrivet de ska hanteras. Några exempel

som lämnas är att stöd till nötkreatur inte säkert stödjer bevarande av värdefulla gräsmarker, bevarande av lantraser eller att ekologisk produktion som ger lägre avkastning per enhet inte ligger i linje med målet ökad livsmedelsproduktion.

Några instanser, däribland *Stockholms universitets Östersjöcentrum och Världsnaturfonden WWF* anser att den miljömässiga hållbarheten ska utgöra ramen för övriga hållbarhetsaspekter och att miljö- och klimatåtgärder ska prioriteras. Liknande synpunkt framförs från *Ekologiska lantbrukarna, Naturskyddsföreningen och Birdlife Sverige*. Se även under allmänt mål 1.

Lantbrukarnas riksförbund framför att CAP är ett medel för att fortsätta omställningen till än mer hållbar produktion, men är inte det enda ekonomiska styrmedlet. För detta krävs till stora delar andra insatser från näringen och samhället, nationella stöd bör även fortsättningsvis vara viktiga för att möta dessa behoven. Några instanser däribland *Jordbruksverket* pekar särskilt på den nationella insatsen klimatklivet.

Tillväxtverket framhåller att samverkan bör ske med Naturvårdsverket, Vinnova, Skogsstyrelsen och andra relevanta aktörer för att säkerställa hållbar konkurrenskraft i hela landet och miljömålen uppfyllelse.

Ett tjugofemtal instanser pekar särskilt på behovet av förnybar energi och energieffektivisering och betydelsen av att stödja detta. *Region Kalmar* efterfrågar dessutom mer långtgående insatser.

Energimyndigheten anser att energieffektivisering i de areella näringarna bör fortsatt stimuleras, genom kompetensutveckling och direkta investeringsstöd för energieffektivisering (ny, effektiv teknik). Styrmedel bör utformas så att i första hand restprodukter utnyttjas och att kretslopp sluts. Information om exempelföretag som enbart använder förnybar energi bör spridas.

En majoritet av instanserna har särskilt pekat på behovet att stärka den biologisk mångfalden och ökad kolinlagring.

Lantbrukarnas riksförbund och Region Kalmar ifrågasätter mätning av klimatpåverkan per viktighet producerad produkt och ser klimatarbetet i ett större perspektiv. *Naturvårdsverket* förordar däremot ett sådant mått, men pekar på att insatserna inte får leda till negativa konsekvenser för biologisk mångfald.

Lantbrukarnas riksförbund framhåller att kunskap saknas om kolinlagring och att nya åtgärder behöver prövas noga. Frågan om kompetensutveckling för olika aspekter hanteras samlat, tex bör biologisk mångfald hanteras tillsammans med frågan om hållbar produktion, det behövs ett samlat grepp om sektorns behov av kompetensutveckling. Liknande synpunkt framförs från *Region Gotland*.

Naturvårdsverket lyfter särskilt att minskad kolinlagring och minskat näringsläckage, kan ha stor betydelse för biologisk mångfald och pollinerande insekter. Även bevarande, nyskapande och skötsel av övergångsområden mellan odlingslandskapet och skog samt skogsbeten är viktigt. Detsamma gäller nyanläggning av småbiotoper och återvätning av våtmarker, såväl i slättbygden som i skogs- och mellanbygd. Liknande synpunkter framförs av bland annat *Birdlife Sverige* och *Naturskyddsföreningen*. *Världsnaturfonden WWF* och *Naturvårdsverket* framför också att åtagandeplaner är ett viktigt instrument för betesmarker och att rådgivning inte räcker som åtgärd.

Skogsstyrelsen bedömer att behovet om inlagring av kol i biomassa och i marken, i stor utsträckning kan lösas inom skog. Även om skogens bidrag till kolinlagring redan överstiger den från annan markanvändning finns potential att öka tillväxten i skogen och därmed kolbindningen. I anslutning till särskilt mål 5 framhålls att även skogen har behov av att minska miljöbelastningen men att dessa kan mötas med kompetensutveckling.

Naturskyddsföreningen framför att biologisk mångfald är en grundläggande förutsättning och ska prioriteras därefter. Givet detta är det anmärkningsvärt få punkter i behovsanalysen som hanterar biologisk mångfald. Målsättningar kring klimat, miljö och biologisk mångfald kan inte villkoras med krav på konkurrenskraft eller kortsiktiga ekonomiska intressen.

Några instanser framhåller vall- och betesproduktionens betydelse för att bibehålla och utveckla den biologiska mångfalden.

Världsnaturfonden WWF anför att naturvårdsinsatserna för att öka den biologiska mångfalden inom CAP bör omfatta även skötsel av småbiotoper, samt att miljöersättningar för skötsel av småbiotoper bör erbjudas i hela landet. Vidare anføres att miljöersättningen för att odla vall med fördel kan differentieras. Liknande synpunkter framförs av *Naturskyddsföreningen*.

Sveriges biodlares riksförbund anser att jordbrukspolitiken leder till ett alltför intensivt jordbruk och därigenom bidrar till, sämre biologisk mångfald och ett kraftigt minskande antalet pollinatörer. Ett pollinatörsindex bör inkluderas i jordbrukspolitiken.

Birdlife Sverige anför att de stora åkerområdenas likformighet innebär problem för många av jordbrukslandskapets fågelarter, men allra tydligast för fåglar särskilt knutna till varierade ”småmiljöer” och landskapsstrukturer som idag har blivit bristvaror. En större variation behövs i växtföljden i landskapet och att sjöar, våtmarker och strandängar prioriteras, mer ekologisk odling och uppfödning av nötkreatur på bete, gärna naturbetesmark. Det handlar bland annat om återskapande av våtmarker och information till lantbrukare. Även *Sveriges lantbruksuniversitet* anför liknande synpunkter.

Ett tiotal instanser efterlyser starkare koppling till andra direktiv eller strategier som Jord till bord, Biologisk mångfald 2030 eller Art- och habitatdirektivet.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien framhåller även behovet av hantering av vatten i odlingslandskapet och klimatförändringars påverkan på husdjur. Kompetensutveckling och rådgivning bör utnyttjas för att underlätta investeringar som hanterar klimatförändringar.

Havs- och vattenmyndigheten anför att den aviserade höjda miljö- och klimatambition inte framgår i analysen. Bland annat saknas behov som belyser jordbrukets fysiska påverkan på vattenmiljön helt. Det saknas ett helhetsperspektiv när det gäller jordbrukets behov av klimatanpassning samt målen om minskad belastning på mark, luft och vatten för att minska påverkan på klimat och miljö. Vattenåtgärder i den strategiska planen är av stor betydelse för vattenmiljöarbetet och en avgörande faktor för ett hållbart jordbruk. Det åtgärdsbehov som vattenförvaltningen identifierat relaterat till jordbruksproduktionen saknas i behovsanalysen.

Sveriges geotekniska institut saknar beskrivning av risker kopplade till ras, skred och erosion och stigande havsnivåer. I lågt liggande områden kan intressekonflikter avseende markanvändning uppstå i framtiden, exempelvis mellan jordbruk, bebyggelse, infrastruktur, natur- och kulturintressen.

Naturvårdsverket framhåller att klimatanpassning bör ses i ett större landskapsperspektiv, där bland annat uppströms- och nedströmsområden beaktas, i insatser för att hantera ändrade nederbörds- och temperaturförhållanden. För att enskilda jordbrukare inte ska drabbas när åtgärder genomförs som gynnar flera behövs någon form av kompensationsmöjlighet.

Sametinget och *Samernas riksförbund* lyfter bland annat klimatkrisens påverkan på rennäringen och de stora konsekvenser det får socialt, kulturellt och ekonomiskt.

Livsmedelsverket framhåller att det är också angeläget att satsa på forskning och rådgivning inom klimatanpassning, för att kunna hantera extremt väder och dess inverkan på grödor.

Sveriges kommuner och regioner anför att miljöinvesteringar, miljöersättningar, ersättningar för ekologisk produktion, kompensationsstöd, djurvälståndersättningar är viktiga för att klara en hållbar omställning och bör fortsatt prioriteras inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Osäkerhet inför framtida produktionsförutsättningar måste mötas med ökad kunskap, innovation och nya och motståndskraftiga produktionsmetoder.

Västra Götalandsregionen och ytterligare några instanser framför att förtydligande behövs om den stora omställning till hållbart jordbruket som behövs. De anför att analysen har ett traditionellt angreppssätt som tyder på att avsikten är att vidareutveckla mer av samma inom ramen för befintliga produktionssystem. Strategiska planen bör istället utgå från djärva ambitioner med omställningen i fokus och med tonvikt på var det svenska lantbruket behöver vara 2030. Ett exempel är att koppla forskarnas kostrekommendationer om ökad andel vegetabilier med insatser för att främja nya proteingrödor. En utvecklad mer miljövänlig animalieproduktion behöver kombineras med en vitalisering av den svenska frukt- och grönsaksproduktionen och växtodlingen för humankonsumtion. Liknande synpunkter framförs av bland annat *Världsnaturfonden WWF*, *Region Halland* och *SLU*.

Svensk dagligvaruhandel framhåller att produktionen bör gå i linje med konsumenternas efterfrågan på klimatvänliga livsmedel. Redan nu finns utmaningar i tillgången på svenskproducerade livsmedel, framförallt vegetabilier som kan fungera som alternativa proteinkällor.

Region Skåne lyfter klimatsmarta livsmedel och förnybara material vilket kräver satsningar på kunskap och kompetens. Rådgivning, regler och ekonomiska styrmedel behövs för att stimulera innovativa klimatsmarta beteendeförändringar och investeringar. Jordbruket kan spela en avgörande roll i arbetet för en ökad självförsörjningsgrad även för drivmedel och energi, genom att fasa ut fossila bränslen och bidra med förnybar energi och. I strategiska planen behövs preciseras mål och ekonomiska styrmedel för detta. Liknande synpunkter lämnas av *Region Gotland*

Världsnaturfonden påpekar att det ekonomiska incitamentet för att använda naturbetesmarkerna i behovet stärkas och behovet att sköta, restaurera och bevara värdefulla gräsmarker bör i huvudsak mötas inom CAP. Nationell finansiering och formellt skydd kan behövas för marker som inte ryms inom gräsmarksdefinitionen inom CAP och för att hantera hotade arter som kräver mycket specialiserade insatser. Vidare stödjer *Världsnaturfonden WWF* behovet av kompetens om biologisk mångfald (5.4.9). dvs rådgivning, gemensamt lärande, informationsspridning, utvärdering och ökat utbyte mellan olika aktörer.

AgriFood Economics center framhåller att styrmedel för hållbar produktion och konkurrenskraft bör vara en kombination av regler, skatter och ersättningar inom CAP utifrån jordbrukets miljöpåverkan. Miljöstöd tycks ha en positiv inverkan på gårdars möjligheter att överleva.

Ekologiska lantbrukarna framhåller kopplingen till miljö- och motsättningen mellan lönsamhet på kort sikt och möjligheten att producera mat och få lönsamhet på lång sikt.

Miljöersättningar är bättre än passiva inkomststöd, dvs företagare som kan få betalt för samhällstjänster istället för att få statliga bidrag. Dessa övergripande behov bör styra prioriteringarna mellan åtgärder och behov.

Världsnaturfonden WWF stödjer att CAP ska bidra till målsättningarna om ökad ekologisk produktion (Farm to fork-strategin). Behovet är särskilt stort i södra och mellersta Sveriges slättbygder, där en omställning till ekologiskt jordbruk får störst effekt på den biologiska mångfalden WWF:s bedömning är samtidigt att framtidens hållbara jordbruk kommer att använda metoder, tekniker och kunskap från både ekologiskt jordbruk och nytänkande konventionellt jordbruk. Det är därför viktigt att CAP samtidigt möter behov som bidrar till att öka hållbarheten hos jordbruk som inte är ekologiskt certifierade. Liknande synpunkter framförs av *Naturvårdsverket*, *Birdlife Sverige* och *Naturskyddsföreningen* och *Svensk dagligvaruhandel* som pekar på potentialen i den växande efterfrågan på ekologisk produktion, växtbaserade och lokalt odlade livsmedel.

Några instanser efterlyser högre ambitionsnivå i promemorian vad gäller växtskyddsmedel och framhåller i det sammanhanget särskilt ekologisk produktion, däribland

Naturskyddsföreningen och *Världsnaturfonden WWF*. *Kemikalieinspektionen* instämmer i promemorian bedömningar.

Sveriges hembygdsförbund anser att behovsanalysen bör kompletteras med behovet av Öppna landskap (utan igenväxningsvegetation och med väl fungerande bryn).

Svenska Tornedalings riksförbund framhåller att det i det nordliga området finns stora arealer med stor artrikedom och biologisk mångfald och också nya möjlighet till odling i det förändrade klimatet.

Världsnaturfonden WWF anser att miljöinvesteringssstödet även fortsättningsvis hanteras via CAP och riktas i första hand till mindre jord- och skogsbruksföretag.

Nätverket för landsbygdsutvecklare framhåller att de olika förutsättningarna i olika regioner kopplat till klimatet, ex. vad gäller väntade temperaturökningar bör tydliggöras.

Allmänt mål 3

Alla instanser som särskilt yttrat sig om bredbandsutbyggnaden anser att det är viktigt med framtida satsningar, oavsett finansieringskälla. Ett trettio-tal instanser förordar att landsbygdsatsningarna i programmet främst bredband men i vissa fall även offentlig och kommersiell service bör ligga utanför den gemensamma jordbrukspolitik.

En majoritet av de som kommenterat bredbandsutbyggnaden framför att stöd till bredband bör ske via den nationella struktur som byggts upp av Post-och telestyrelsen och inte CAP. De strukturer som redan byggts upp av Tillväxtverket (inom ramen för landsbygdsuppdraget) och regionerna för att främja digitalisering bör användas eftersom parallella insatser inte är effektivt.

Ytterligare några instanser, däribland *Post-och telestyrelsen*, pekar på digitaliseringens betydelse från olika aspekter. Det gäller också tillgången till kommersiell service t.ex. möjligheter till e-handel och för att underlätta generationsskiften eftersom en ny generation företagare kan ha andra krav på drift och utveckling av sin verksamhet. För att säkerställa en effektiv hantering av ett fortsatt stöd inom CAP behövs en bättre samordning mellan samtliga satsningar. Samordningen måste komma till stånd redan vid utformningen av stödåtgärden så att den blir ett komplement till nuvarande och tidigare bredbandsstöd, oavsett om det är i förhållande till nationella åtgärder eller stöd inom Regionalfonden.

Byanätsforum framhåller att bredband är en förutsättning för att många av behoven ska kunna mötas. Det gäller behoven om ny teknik och ökad digitalisering, ökad produktivitet, lantbrukets miljöarbete mm.

Några instanser, främst *regioner*, anser att kommersiell och viss offentlig service bör flyttas ur Jordbruksfonden och att Tillväxtverkets uppdrag och finansiering för detta istället stärks. Leaderinsatser är viktiga men synergier behövs med övrigt utvecklingsarbete i länen.

Tillväxtverket saknar analys av att det finns olika landsbygder, med liknande utmaningar, men med olika förutsättningar i hur man kan bemöta utmaningarna och hur allvarliga de är. Även arbetet med leader varierar i landet och därför är insatser för just kapacitetsuppbyggnad i civilsamhället viktiga. Det är viktigt att civilsamhällets betydelse och roll för landsbygders attraktivitet förtydligas i behovsanalysen, det finns även synergieffekter med den samlade landsbygdspolitikerna som går att förtydliga. Exempelvis förlängs stödet till företagsfrämjande åtgärder till kommuner med särskilda utmaningar. De 70 miljoner kronor som fördelas under 2021 bör kunna användas som hävstång för exempelvis leaderområden eller andra satsningar inom CAP. Motsvarande synpunkt framförs av *Sveriges kommuner och regioner*.

Nätverket för landsbygdsutvecklare och *Lokal utveckling Sverige* framför att stöd till lokalt och ideellt engagemang genom exempelvis leadermetoden skulle kunna bidra till att lokal utveckling i hela Sverige. Men genom minskad budget och att flerfondslösningen försvinner kommer arbetet med att nå och inkludera olika målgrupper kommer att försämrats. Om hela Sverige ska ha möjligheter till projektstöd enligt leadermetoden samtidigt som budgeten minskar, riskerar detta att leda till minskad måluppfyllnad. Det behöver säkerställas hur övriga fonder ska samarbeta med leader för att inte förlora det som uppnåtts inom innevarande period. Ytterligare några instanser framhåller leadermetoden inom CAP behövs för att fånga upp det ideella engagemanget i hela landet.

Sveriges kommuner och regioner anser landsbygdens attraktivitet, kompetensförsörjning, företagande utöver jordbruket och digital infrastruktur inte bör hanteras inom jordbrukspolitikerna. Detta bör hanteras inom ramen för den nationella landsbygdspolitikerna alternativt att den regionala tillväxtpolitikerna förstärks med ett tydligt landsbygdsperspektiv.

En majoritet av *regionerna* lämnar liknande synpunkter om att kopplingen mellan landsbygd- och jordbrukspolitikerna bör stärkas och ses som en integrerad del av den regionala utvecklingspolitikerna. Regionalt tillväxtansvariga bör kunna ta ett helhetsansvar för sitt territorium när det gäller insatser som finansieras nationellt och via olika EU-fonder.

Västra Götalandsregionen pekar på att lokal utvecklingskraft inte bör ha ett regionalt och lokalt ägande, och inte förvaltas nationellt. Det är viktigt att lägga genomförandet på de myndigheter som har bäst förutsättningar att integrera insatserna i varje politikområde.

Innovationsinsatser bör exempelvis hanteras av Vinnova och insatser för landsbygdsutveckling av Tillväxtverket.

Nätverket för landsbygdsutvecklare framför att behoven under allmänt mål tre inte är tillräckligt redovisade och beskrivna och anför att en sammanhållen landsbygdsolitik inte får tillräckligt utrymme. En bredare tolkning av näringslivs- och landsbygdsutveckling bör beaktas, företag som inte är primärproducenter samt övriga aktörer bör få större utrymme.

Hela Sverige ska leva lyfter osäkerheten angående kommande budget, en minskning leder till konkurrens om vilka åtgärder som ska ingå strategisk plan. Förslagen från den Parlamentariska landsbygdskommittén från 2017 är viktiga och bra underlag till behovsanalysen. Det efterlyser dock bättre kopplingar till det övergripande målet som landsbygdskommittén föreslog, dels de tre delmålen.

Ett trettioital instanser pekar ser en stor potential i diversifiering och pekar på vikten av att stödja andra typer av företag inom tex besöksnäring, natur-, kultur- och matupplevelser, turism, livsmedelsförädling, landbaserat vattenbruk, fiskodling, lokal produktion osv. *Region Stockholm* framhåller att skärgårdsfisket kan kombinera förädling och fritidsfiske med besöksnäring.

Region Värmland anser att hela livsmedelskedjan ska inkluderas i CAP och inte enbart primärproduktionen. Några instanser refererar också till arbetet med hållbar regional tillväxt och attraktionskraft och anser att synergier till dessa bör tillvaratas. Liknande synpunkt framförs av *Region Gotland*.

Länsstyrelserna framhåller att bredden inom CAP bör bibehållas med kompetensutveckling inom såväl jordbruk, miljö och affärsutveckling direkt till företagen.

Naturvårdsverket pekar på behov av insatser för småskalig produktion av lantraser och lantsorter och småskalig livsmedelsförädlingen baserad på dessa. Naturvårdsverket ser vidare ett behov av att stödja certifiering, REKO-ringar, andra sammanslutningar och gårdsförsäljning som gynnar kollektiva nyttigheter, såsom till exempel produktion på naturbetesmark. Liknande synpunkter framförs av förbundet *Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk*.

Naturturismföreningen pekar på att diversifieringen av företag på landsbygden ställer ökade krav på samverkan mellan markägare, turismföretag och andra aktörer med intressen av markfrågor och besöksnäring, tex genom redskapet ”Turism på annans mark”.

Matfiskodlarna konstaterar att vattenbruk är en landsbygdsnäring som ger en diversifiering inom jordbruket. Möjlighet till stöd inom CAP måste utredas vidare och komplementariteten mellan fonderna EHFF och Jordbruksfonden måste tydliggöras. Sverige har, framför allt i de nordligare delarna av inlandet, goda naturliga förutsättningar för ett utökat vattenbruk. Vad som krävs är stabila och förutsägbara förhållanden avseende tillståndprocesser och tillstånd

Skärgårdarnas riksförbund framhåller det finns risk att diversifierade skärgårdsbönder inte längre räknas som ”äkta bonde” beroende på gränsen för hur stor del av omsättning eller vinst som skall var relaterad till jordbruk. För lantbrukare på öar som av geografiska och logistiska skäl inte kan utöka den odlade arealen och därför måste förlita sig på andra inkomstkällor är denna föreslagna tillbakagång till antika kategoriseringar en besvikelse. Om man inte med stöd av artikel 174 i EUF fördraget gör vissa undantag för att kompensera denna grupp, kommer det antagligen att slå ut denna sista rest av diversifierade skärgårdsbönder.

Nätverket för landsbygdsutvecklare saknar analys av bland annat kombinationseffekter och synergier. Affärsutveckling omfattar många andra typer av företag än jordbruk, rennäring och vattenbruk. Det är företag som har bidragit till många jobb inom mathantverk, turism, tjänster till företag och besökare samt övrig service.

Flera regioner däribland, *Region Norrbotten* anser att det är viktigt att ta hänsyn till regionala skillnader i jordbrukspolitiken. Varje landsbygd och glesbygd behöver sättas i sitt geografiska sammanhang så som närhet till service och pendlingsavstånd, eftersom territoriellt anpassad politik kan gynna utveckling i glest befolkade områden. Liknande synpunkter framförs av *Region Gotland*, *Region Jämtland Härjedalen*, *nätverket för landsbygdsutvecklare*.

Sveriges kommuner och regioner framför att landsbygdsutveckling bör ses som en del av det regionala utvecklingsarbetet i länen. Den nationella landsbygdspolitiken måste därför samordnas med den regionala tillväxtpolitiken, med den nya nationella strategin för hållbar regional utveckling som gemensamt ramverk. Landsbygdsperspektivet bör också tydliggöras i regionernas utvecklingsuppdrag.

Flera regioner däribland *Region Jämtland Härjedalen* lämnar liknande synpunkter och framför att regionernas utvecklingsansvar innefattar hela länet och dess olika förutsättningar till hållbar utveckling och tillväxt. Ett flexibelt genomförande av CAP som ger länen stort mandat att fördela medlen förordas.

Ett trettiotal instanser framhåller särskilt vikten av att stödja generationsväxlingar och ungas möjligheter att investera. *Sametinget* och *Svenska samers riksförbund* framför att detsamma gäller rennäringen. *Svenska köttföretagen* framhåller att föryngring inte nödvändigt handlar om generationsväxling.

Riksantikvarieämbetet anför att regionala och lokala förutsättningarna bör hanteras i alla delar av landet. Länsstyrelsernas program och strategier (kulturmiljöer, grön infrastruktur m.m) bör därför utgöra underlag för åtgärder inom för jordbrukspolitiken, samtidigt som konkreta mått behövs för jordbrukets förvaltning.

Kommunal anför att stöd ska villkoras med att arbetsgivare som inte följer arbetsmarknadslagar samt sociala standarder ska få neddragning eller indraget EU-stöd. Sverige måste ha en CAP som ger alla som arbetar inom lantbruket anständiga arbetsvillkor och en trygg och säker arbetsmiljö. Stöd behövs till utbildning i arbetsmiljö för både arbetsgivare och arbetstagare. *Sametinget* och *Svenska samers riksförbund* framhåller att även arbetsmiljön inom renkötsel är riskfylld och behöver förbättras. Det kan ske genom kompetensutveckling, investeringar, innovationer och spridning av ny teknik. Liknande synpunkter lämnas av *Svenska köttföretagen*.

Sveriges hembygdsförbund framhåller behovet av välfungerande fysiska och mentala sociala infrastrukturer och av att utveckla odlingslandskapens kulturarvstjänster. Förbundet förordar fortsatt stöd till leader eftersom enbart ersättning till investeringar och projekt kan inte täcka behoven vad gäller odlingslandskapets naturmiljö, kulturmiljö och sociala infrastruktur (inklusive hembygdsgårdarna). Där finns det i nuvarande program stöd att söka.

Bygdegårdarnas riksförbund pekar på vikten av ideella sektorns roll för landsbygdens utveckling och tvärsektoriella samarbeten inom stödåtgärder, t ex småskalig livsmedelsproduktion föreningar, bygdebolag och kooperativ, Stöd till lokaler, infrastruktur och service är fortsatt

viktiga åtgärder, inte enbart jordbruksstöd och därtill kopplade småföretagsfrågor. Kulturmiljöer och småskalig produktion.

Lantbrukarnas riksförbund pekar på behov av insatser för att värna den höga djurvälståndet och djurhälsan i den svenska produktionen. *Livsmedelsverket*, *Svensk dagligvaruhandel* och *Sveriges nötköttproducenter* lämnar liknande synpunkter. *Livsmedelsverket* framför vidare att det även i lagstiftningsarbetet och övriga åtgärder angående växtodling och djurhållning, även beaktar ev inverkan på livsmedelssäkerheten. *Sveriges lantbruksuniversitet* anför att även djurhälsa (och inte enbart djurskydd) bör lyftas eftersom det är centralt för en låg antibiotikaanvändning och förordar att begreppet *en hälsa* eller *one health* används.

Djurskydd Sverige anför att djurskydd måste bli en självklar del av hållbarhetsbegreppet och vara lika viktigt som klimatperspektivet inom animalieproduktionen. Både klimat och djurskydd bör även vara överordnade andra krav såsom konkurrenskraft. *Svenska köttföretagen* anser att en likartad lagstiftning om djurskydd inom EU behövs.

Världsnaturfonden WWF framhåller att de investeringar som finansieras via CAP ska styra djurhållningen mot ökad djurvälståndet och hållbarhet ur alla perspektiv. Ökad produktivitet inom djurhållningen inte får ske på bekostnad av djurvälståndet. Vidare ska företag som bedriver produktion med betande djur på naturbetesmarker prioriteras vid fördelningen av investeringsstödet för djurstallar. Liknande synpunkter framförs av *Naturvårdsverket*. Även *Svensk dagligvaruhandel* och ytterligare några instanser framhåller vikten av att betande djur bidrar till flera miljömål.

Västra Götalandsregionen anför att behovet av ökad krisberedskap bör mötas av insatser inom CAP. Behovsanalysen tangerar problematiken, men beskriver inte hur en ökad krisberedskap hos svenska lantbrukare skulle bidra till måluppfyllelsen. En ökad krisberedskap i lantbruket skulle skapa en robustare livsmedelsproduktion, och ge förutsättningar andra vinster i samhället, då lantbruksföretagen ofta har en avgörande roll i hanteringen av stormar, bränder och andra naturkatastrofer. Liknande synpunkter framförs av *Region Skåne och Region Halland*, *Region Gotland*, *Nätverket för landsbygdsutvecklare* och *Länsstyrelserna*, *Svenska köttföretagen*.

Region Gotland framhåller att erfarenheter om kedjeeffekter från coronapandemin behöver inkluderas i den gemensamma jordbrukspolitiken, där livsmedelsproduktion ingår som samhällsviktig verksamhet.

Naturturismföretagen framhåller lokala och regionala varumärken, naturturism och andra rekreationsprodukter är en viktig motor i återhämtningen efter coronapandemin,

Övergripande mål

Ett trettiotal instanser framhåller vikten av stärkt kompetens, bättre fungerande kunskapssystem med samverkan och kunskapsöverföring mellan forskning, rådgivning och företag.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att strategin har alltför stor tilltro till digitalisering och framhåller att det i första hand behövs välutbildade personer i alla led. Det är hämmande för utvecklingen i Sverige att flera av de stora företagen har flyttat sin forskning och utveckling utomlands.

Ett tiotal instanser pekar även på behov av ökad forskningsfinansiering. Lika många instanser, däribland *Sweden Food arena*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Region Örebro* framhåller att

jordbrukets innovationssystem bör närmas eller integreras annat innovationsarbete inom EU, nationell eller regionalt. Ett flertal instanser lämnar också medskick.

Vinnova framhåller också att offentliga aktörer på alla nivåer behöver vara en motor i innovationsarbetet och efterfråga innovativa lösningar. Det finns en outnyttjad potential som kan realiseras med beprövade metoder men det kräver andra åtgärder än de här föreslagna. Kopplingen mellan förslagen och det övergripande målet är otillräcklig och förtydligande behövs om hur man ska möta den utmaning målet innebär.

Sweden Food Arena anser att det krävs ett rejält innovationslyft. Det gäller speciellt inom livsmedelskedjan och då kunskapsöverföring till främst de små och medelstora företagen, där fokus ska vara ökad konkurrenskraft. Det behövs också en utredning om hur resurser till rådgivning kan samlas och göras tillgängliga för hela livsmedelsbranschen. På så sätt kan Sverige komma bort från dagens situation som präglas av kortare projekt, fragmentering och regional begränsning.

Lantbrukarnas riksförbund pekar på att många innovationer skapats inom EIP-Agri och stödjer detta framöver, samordning behöver dock ske med annan finansiering. Det är viktigt att den rådgivningsstruktur som finns idag inte slås undan av ersättningar via CAP.

Kungl. Skogs- och Lantbrukssakademien anför att erfarenheterna från växtskyddscentralerna och Greppa Näringen vad gäller samverkan och samarbeten bör tas tillvara och att de kan bidra till att bygga upp ett starkt kunskapssystem. Kunskap och forskning bör vara bas för förslag och åtgärder. I analysen bör specificeras vilka som saknar vilken kompetens. Ytterligare forskning av åtgärders konsekvenser, effektivitet, och vilka förhållanden som påverkar i vad mån de är effektiva behövs. Forskningsresultat behöver spridas och ofta anpassas innan de kan omsättas i praktiken. Där kan samverkan mellan forskning och näringsliv driva på och skapa nya förutsättningar för hållbart jordbruk.

Region Örebro anser att framhåller kopplingen till regionernas innovationsarbete med smart specialisering, det finns starka samband mellan jordbruk, livsmedel och innovation.

Region Gotland anser att lantbrukets begränsade möjligheter att delta i kompetenshöjande projekt via Europeiska Socialfonden ESF behöver analyseras. Kompetensförsörjning och teknikinvestering i hållbar omställning behöver stöttas av såväl den gemensamma jordbrukspolitiken som av den nationella landsbygdpolitiken och den regionala tillväxtpolitiken, med tydlig ansvarsfördelning.

Bilaga till remissammanställning

Svar har inkommit från:

Agrifood Economics center, Byanätsforum, Bygdegårdarnas Riksförbund, Djurskyddet Sverige, Ekologiska Lantbrukarna, Energimyndigheten, Familjejordbrukarna, Formas, Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF), Havsmiljöinstitutet, Havs- och vattenmyndigheten, Hela Sverige ska leva, Hushållningssällskapens förbund, It-och telekomföretagen, Kemikalieinspektionen, Kommunal, Kungliga skogs-och lantbruksakademien (KSLA),Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Livsmedelsverket, Ludvig och co, Lunds universitet- Centrum för miljö-och klimatforskning, LUS (Lokal Utveckling Sverige), Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturskyddsföreningen, Naturturismföretagen, Naturvårdsverket , Nätverket för landsbygdsutvecklare i kommun och regioner, Post- och telestyrelsen Region Gotland, Region Gävleborg, Region Halland, Region Värmland, Region Västmanland, Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen, Region RJJ, Region Kalmar, Region Norrbotten, Region Skåne, Region SLL, Region Sörmland, Region Västerbotten, Västra Götalandsregionen, Region Örebro, Region Östergötland, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Skärgårdarnas Riksförbund, Småkom, Statens geotekniska institut, Statens jordbruksverk, Statens kulturråd, Statskontoret, Svensk Dagligvaruhandel, Svenska ESF-rådet, Svenska Fåravelsförbundet, Svenska köttföretagen, Svenska samernas riksförbund, Sveriges Biodlares riksförbund , Sveriges Hembygdsförbund, Sveriges Jordbruksarrendatorers förbund, Sveriges Jordägareförbund, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Lantbruksuniversitet, Sveriges Nötköttsproducenter, Sweden Food Arena, Tillväxtverket, Trafikverket, Vinnova ,Världsnaturfonden WWF, Winnet Sverige, Östersjöcentrum, Stockholms universitet, Fjällkons bevarande, Svenska Tornedalingarnas riksförbund, Matfiskodlarna, Svenska vallföreningen

Diarienummerförteckning

N2021/03087
N2021/02058
N2020/03008
N2020/02874
N2020/01752
N2020/01748
N2020/00924
N2020/00447
N2019/03156
N2019/02552
N2019/00428
N2018/05907
N2018/05749
N2017/07287

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, OFA KO och OFA SFÖ
Miljödepartementet/NM, KE och KL
Kulturdepartementet/KL
Arbetsmarknadsdepartementet/A och JÄM
Infrastrukturdepartementet/ESD
Riksdagen/miljö- och jordbruksutskottet
Agrifood Economics Centre
Ekonomistyrningsverket
Energimyndigheten
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande
Havs- och vattenmyndigheten
Kemikalieinspektionen
Livsmedelsverket
Lunds universitet (Centrum för miljö- och klimatforskning)
länsstyrelserna
Myndigheten för digital förvaltning
Naturvårdsverket
Post- och telestyrelsen
Riksantikvarieämbetet
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige
Sametinget
Skogsstyrelsen
Statens geotekniska institut
Statens kulturråd
Statskontoret
Stockholms universitet
Svenska ESF-rådet

Sveriges lantbruksuniversitet
Tillväxtverket
Trafikverket
Vattenmyndigheterna
Verket för innovationssystem
Norrköpings kommun
Simrishamns kommun
Sjöbo kommun
Tomelilla kommun
Ystad kommun
Region Blekinge
Region Dalarna
Region Gotland
Region Gävleborg
Region Halland
Region Jämtland Härjedalen
Region Jönköpings län
Region Kalmar
Region Kronoberg
Region Norrbotten
Region Skåne
Region Stockholm
Region Södermanland
Region Uppsala
Region Värmland
Region Västerbotten
Region Västernorrland
Region Västmanland
Region Örebro
Region Östergötland
Västra Götalandsregionen
Air Pollution & Climate Secretariat
ArbetSam (Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd)
Axfood
Bengt o Anne på Lyr - Lyr mosaik
Bodlingsföretagarna
Birdlife Sverige
Bo på Lantgård

Byanätsforum
Bygdegårdarnas riksförbund
Chalmers tekniska högskola
Coompanion
Coop
Djurens rätt
Djurskyddet Sverige
Ekologiska lantbrukarna
Eldrimner
Familj jordbrukarnas Riksförbund
Framtidsjorden
Friluftsförbundet
Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF)
Förbundet Sveriges småbrukare
Föreningen Svenskt Fjälljordbruk
Företagarna
Gotländska Ängskommittén
Greppa Näringen
Gröna arbetsgivare
Havsmiljöinstitutet
Hela Sverige ska leva
Hidinge gård AB
HIR Skåne AB (EFA)
HusdyrInnovation SEGES
Hushållningssällskapens förbund
Hästnäringens Nationella Stiftelse
ICA
Innovationscenter för landsbygden
It- och telekomföretagen
Kommunal
Krav
Krinova Incubator & Science Park
Kungliga skogs- och lantbruksakademien
Lammproducenterna
Landsbygdsnätverket
Landsbygdsnätverket/EIP Agri
Lantbrukarnas Riksförbund
Lantbrukarnas Riksförbund Häst

Lantbrukarnas Riksförbund Mjök
Lantbrukarnas Riksförbund Skogsägarna
Lantbrukarnas Riksförbund Trädgård
Lantbrukarnas Riksförbund Ungdomen
Lantbruksekonomen
LantByggByrån i Mellansverige AB
Lantmännen
Leader Sjö, Skog & Fjäll
Livsmedelsföretagen
Lokal Utveckling Sverige
Lovanggruppen
Ludvig & Co
Matfiskodlarna i Sverige AB
Naturbeteskött i Sverige Ideell förening
Naturbruksskolornas förening
Naturskyddsföreningen
Naturturismföretagen
Norrmjerier Ek För
Nätverket för landsbygdsutvecklare i kommun och regioner
Nätverket Svenska kulturlandskap
Odling i Balans
Riksförbundet svensk hjort
Riksidrottsförbundet
RISE Research Institutes of Sweden
Sáminuorra (samiska riksungdomsförbundet)
SEI Stockholm Environment Institute
Sigill Kvalitetssystem AB
Skogsindustrierna
Skogssällskapet
Skärgårdarnas Riksförbund
Småkom
Stiftelsen lantbruksforskning
Sveaskog AB
Svensk Dagligvaruhandel
Svensk Fjällrasavel
Svensk Fågel
Svenska ekoturismföreningen
Svenska Fotbollförbundet
Svenska Fåravelsförbundet

Svenska kyrkan
Svenska köttföretagen
Svenska samernas riksförbund
Svenska stadsnätsföreningen
Svenska Tornedalingars Riksförbund
Svenska Vallföreningen
Svenska Ägg
Svenskt friluftsliv
Sveriges Biodlares riksförbund
Sveriges Frö- och oljeväxtodlare
Sveriges Grisföretagare
Sveriges Hembygdsförbund
Sveriges Jordbruksarrendatorers förbund
Sveriges Jordägareförbund
Sveriges Kommuner och Regioner
Sveriges Konsumenter
Sveriges Mjölkbönder
Sveriges Nötköttsproducenter
Sveriges Spannmålsodlareförening
Sweden Food Arena
Tullstorpsån ek. för.
Visita
Vreta kluster
Världsnaturfonden WWF
Växa Sverige
Winnet Sverige
World Animal Protection Sverige